ఆంధ్రపత్రిక

ఆంధ్రపత్రిక సంవత్సరాది సంచిక

1915
1915

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్రము

విశేషాంశము

సంగ్రామచరిత్రము విద్వాంసులగు శాస్త్రజ్ఞులచే మనోహరముగ వర్ణింపబడినది. చక్రవర్తులు చక్రవర్తినులు సేనానాయకులు సైన్యనివహములు రణరంగములు విమానములు యుద్ధనౌకలు లోనగు పటములు ముప్పదికి పైగను ప్రత్యేకముగ చెక్కబడిన బొమ్మలు చిత్రపటములును విశేషముగ కలవు

ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయమున ముద్రితము: ఆంధ్రపత్రికాధిపతిచే ప్రకటితము
6 & 7, తంబుసెట్టి వీధి, జార్జిటవును, మదరాసు
1915-వ సంవత్సరము జూలై నెల 14-వ తేది

PRINTED AND PUBLISHED BY
K. NAGESWARA ROW, PROPRIETOR, ANDHRA PATRIKA
6 & 7 Thambu Chetty Street Georgetown, Madras

ANDHRAPATRIKA PRESS MADRA.

విషయానుక్రమణిక

పంకాశ్రము	1-28
విషయానుక్రమణిక, ప్రస్తావన	29-52
యూరపుఖండంపు ఘోరభండన శాస్త్రరత్నావళము, మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మగారు ...	53-54
ప్రాచి, ప్రతీచి, కవికొండల సాంబశివరావుగారు	55-60
హైందవసామ్రాజ్య కూరశిఖామణులు, భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు	61-62
నిర్బంధసైనిక సేవ, భోగరాజు పట్టాభి సీతారామయ్యగారు	63-67
భాషాదోషము, కర్నెపల్లి సాంబశివ రఘురామస్వామిగారు	68
వ్యవసాయము, కూనపురెడ్డి రామశాస్త్రులునాయుడుగారు, బి. ఎస్. సి.	69-73
శ్రీ గోపాలకృష్ణ గోపుల నిరాణ్యతారావళి, గో. రమా[illegible]తాచార్యులుగారు	74-77
గజస్వాలావివాహములు, వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు	78-82
రాజభక్తి, ధమిడిపాటి అప్పయ్యశాస్త్రిగారు	82
అస్తమయము, రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు	83-84
దేశచరిత్ర-సభలు, తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు, ఎం. ఏ. (ఆనర్సు)	85-87
ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, వల్లా శేషగిరిరావుగారు బి. ఏ.	88-89
మనగొప్పదురవస్థ-దానిని తొలగించు నుపాయము, ఏ. నంజుండప్ప, బి. ఏ. బి. ఎల్. గారు ...	90-93
భయము, గాడేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు	94
వ్యయసాయము-యుద్ధము, గుప్పూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు	95-96
సత్యము, కేశవి ఆంజనేయులుగారు	96
పరపతిసంఘములు, భలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుగారు	97-98
యుద్ధము-హైందవులు, బలభద్రుని కోటయ్యగారు	99-101
కర్ణాటక సంగీతవిద్యాభివృద్ధి, దువ్వూరి జగన్నాథశర్మగారు	102-103
హిందూదేశములో హోమపతిప్రవేశము, డాక్టరు కె. వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమపతి) ...	104
మానసగీతము, రిల్లాప్రెగడ సూర్యనారాయణరావుగారు	105-108
ఐరోపా మహాసంగ్రామము	109-112
ఫ్రాన్సు దేశచరిత్రము	113-119
బెల్జియము దేశచరిత్రము	120-124
జర్మనీ సామ్రాజ్యచరిత్రము	125-132
బ్రిటిషు సామ్రాజ్యము	133-135
సర్వియాచరిత్రము	136-140
ఐరోపా మహాసంగ్రామచరిత్ర, ఎస్. వెంకటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు	141-172
ఆకాశయానములు, పాలపర్తి రామమూర్తిగారు	173-180
యుద్ధసమాచారములు	181-232
కోటలు కందకములు మొదలైనవి	233-238
ప్రకటనలు	239-240
పోలండు రాజ్యచరిత్రము	241-246
మాంటినీగ్రోచరిత్రము	247-250
రుమేనియా రాజ్యము	250
రష్యాసామ్రాజ్యము	251-252
ఇటలీ సామ్రాజ్యచరిత్రము	253-255
చిత్రపటముల వివరణము	257-272
ఆంధ్రపత్రికా ముద్రాలయము	273
టర్కీ రాజ్యము	276
ఇటలీ - యుద్ధరంగము	275-274
యుద్ధములో వైద్యసహాయము	277-280
ఆస్ట్రియా చరిత్రము	281-286
ప్రకటనలు	

ప్రత్యేకముగా ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

పేజీ ప్రక్క

బ్రిటిషుసామ్రాజ్య విజయాభిలాషులగు వంగోలు వేంకటగిరి ... రాజగారు, బ్రిటిషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతీయాభివందన సమర్పణము 52

ఇండియాదేశము ,,

మహారాజా మేజర్ జనరల్ సర్ ప్రతాపసింగు, జనరలు గంగాసింగు బికనీరు మహారాజా, కూచిబెహారుప్రభువు వైస్రాయి ... హస్తస్పర్శనము చేయుట, ... భారత ... గంగాసింగు చేసి, ... యుద్ధరంగమునందు హైలాండరుల కుశలము ... 60

కందకములో నిలిచియు, గాయములు తగిలిన జర్మనుని భారతీయ సైనికుడు రక్షించుట ... ఫిరంగి కందకములోనికి దూసిపోవుట ... జర్మనుని ... పొడుచుట భారతీయ సైనికులున్న కందకముల వద్దకు వచ్చిన జర్మనులు ..., గంగాసింగు చేసి 14 మంది జర్మనులను ఒక కందకములో సంహరించుట 62

శ్రీ విజయనగర కుమారరాజులు, శ్రీ ... వ్యవసాయ ..., కంటిపూడి ... గారు, ఎ. పి. పాత్రోగారు, ఎం. కృష్ణారావుగారు, రావుబహదూర్ ... అప్పగారు 68

గోపాలకృష్ణ గోఖలెగారి గుణపటము 84

కాకినాడలో జరిగిన నాల్గవ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్తు ప్రతినిధులు, శ్రీ పురుషోత్తమ విద్యాసంఘము, ... వేంకటకృష్ణయ్య నాయుడు ... కృష్ణారావుగారు, రామానుజ శ్రీనివాస ... గారు, ... ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వరరావుగారు 96

... లింగముగారు, శ్రీ ... పద్మరాజుగారు శ్రీమాన్ కుప్పలి వెంకన్న ... గారు, కల్లూరి జగన్నాధరావుగారు, ... గారు, శ్రీ ... శాస్త్రిగారు, అమెరికా ప్రెసిడెంటు వుడ్రో విల్సన్ గారు, అమెరికా విదేశాంగమంత్రిగానున్న బ్రయన్ గారు 102

ఐరోపాఖండము 108

ఫీల్డుమార్షలు కిచనరుప్రభువు, ప్రధానమంత్రి ఆస్క్విత్ గారు, ఫీల్డుమార్షలు సర్ జాన్ ఫ్రెంచి, జనరల్ సర్ ఎచ్. ఎల్. స్మిత్ డోరియన్, జనరల్ సర్ చార్లెస్ ఫెర్గసన్, జనరల్ సర్ ఇయాన్ హామిల్టను ,,

ప్రెసిడెంటు పాయిన్ కేరి, ఫ్రెంచి యుద్ధాంగమంత్రి, ఫ్రెంచి విదేశాంగమంత్రి, ఫ్రెంచి ముఖ్యమంత్రి, జనరలు జాఫ్రే, ... ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుని ... ప్రత్యక్షముగా ... 112

బెల్జియము రాజు, బెల్జియము రాణి, ... జనరలు ... పోవుట, లండనులోని ... ప్రవాసులగు బెల్జియనులు 120

జర్మను చక్రవర్తి, జర్మని చక్రవర్తిని, జర్మను చక్రవర్తి కొమార్తె, జర్మను యువరాజు, జర్మను రాజకుటుంబము, క్రుప్ కర్మాగారములోని అంతర్భాగము 124

1715 1815_1871 1915 సం. లలో జర్మనీదేశము ,,

... గతించిన వాన్ మోల్ట్కే, హార్ వాన్ జాగో, జర్మనీ యువరాజు, ప్రిన్స్ అడ్మిరల్ ఇంగినోల్, వాన్ టిర్పిట్జ్, ఎమ్డెన్ ... వాన్ ముల్లర్ 132

అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము

సర్. ఎడ్వర్డ్ గ్రే, బోనర్ లా, ... లాయిడ్ జార్జి, ... రాబర్ట్సు ప్రభువు, ... బ్రిటీషు ... వృద్ధు, ... 144

యుద్ధకార్యాలయమునందు కిచనరు ప్రభువు ... ప్రభువుతో సంప్రతించుట, యుద్ధారంభమున మాన్సు నిమిత్తము జర్మను సైనికులకును బ్రిటిషు సైనికులకును బాహాబాహీ యుద్ధము 152

ఫ్రెంచిసైన్యము బెల్జియములో దిగుట, మిత్రమండలి గుఱ్ఱపుదళము జర్మనుఫిరంగులను పట్టుట 156

యుద్ధనావలు, అజాక్సు యుద్ధనావలోని 13, 5 ఇంచి ఫిరంగులు ... యుద్ధనావలోని ..., డ్రెడ్నాటు యుద్ధనావ ..., యుద్ధపుటోడలలో ... ఫిరంగులు, వాని ..., గుండ్లను, ... 163

నీళ్లలో మునిగియున్న జలాంతర్గామి జలాంతర్గామిలో ఫిరంగులమర్చబడిన తీరు, ... ఫిరంగిని త్రిప్పుట, పైకి ఫిరంగిలో ... కాల్చుటకు సిద్ధమగుట 172

జర్మను జెప్పలిను వ్యోమయానములు—జర్మను ఏక ... విమానములు, ఆంగ్ల ఆకాశయానములు, ... గుమ్మటములు, జర్మను జెప్లినులు, ఫ్రెంచి ఆకాశయానములు, ప్రిన్సు ఆఫ్ వేల్సు యువరాజు, ... మారి, జనరలు మర్రే, జనరలు ఆలెన్బీ, జనరలు రాలిన్సన్, డార్డినెల్సులో మిత్రమండలి నావాధ్యక్షుడు 180

ఫ్రెంచివారి 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిలో గుండ్లనుకూరి సిద్ధముచేయుట, ... యుద్ధములో యీ ఫిరంగి ఒక జర్మనుఫిరంగిని అశ్వములను సైనికులను ధ్వంసముచేయుట, 42 సెంటిమీటర్ క్రుప్ హావిజర్ ఫిరంగిని రైలుమీద పంపుట, ఈఫిరంగిని సైనికులు ప్రయోగించుట, ఆ ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన గుండ్లు 188

రుష్యా సర్వసేనాధిపతి, రుష్యా నైఋతి సేనాధ్యక్షుడు, జనరలు రన్నెన్ కాంఫ్, ... జనరలు సాంసనోవ్, రుష్యా విదేశాంగమంత్రి,

పేజీ ప్రక్క

రుమ్యాను యుద్ధనావాంగమంత్రి, మాంటెగ్రో రాజు, ప్రకృత ఆస్ట్రియా యువరాజు 196

ఫ్రెంచి సతిని బెడలగొట్టి జర్మను సైనికుడు నిరిరించుట, ఒక సదర కటింటిలో ఫ్రెంచివారు దాగియుండి జర్మనులను పొడుచుట, జర్మను [illegible] ఫ్రెంచి [illegible] సహాయము [illegible], హాంతకుని ఆఫ్రికా నుండి వచ్చిన అశ్వసైనికులు చంపుట, ఇట్టి హాంతకులను చాలామంది ఖయిదీలుగా తీయుట 198

ఇంగ్లాండు, జర్మని, ఫ్రాన్సు సరిహద్దులు 201

జనరల్ వాన్ క్లకుక్కు, ఫీల్డు మార్షల్ వాన్ హిండెన్ బర్గు, లక్సెంబర్గు ప్రిన్సెస్, హాలెండు రాణి, జపాను చక్రవర్తి, జపాను ముఖ్యమంత్రి, హాలెండు రాణిగారి భర్త, 42వ సెంటిమీటరు పటాలపు సుబేదారు మేజరు ,,

అడ్మిరల్ సర్ జాన్ జెల్లికో, అడ్మిరల్ లార్డు ఫిషర్, రేర్ అడ్మిరల్ మాడక్, రేర్ అడ్మిరల్ మూర్, అడ్మిరల్ సర్ హెన్రి జాక్సన్, కమడోర్ టైర్ విట్, రేర్ అడ్మిరల్ [illegible], [illegible] కీస్ 206

గూర్ఖాలు [illegible], [illegible] గూర్ఖాల ఖడ్గము, జర్మనులను గూర్ఖాలు పొడుచుట, గూర్ఖాలు జర్మనులను [illegible], [illegible] జర్మనులను [illegible] 212

బెంగాలు లాన్సరులు జర్మనులపైన ఉరుకుట, జర్మను కందకములను బెంగాలు లాన్సరులు పట్టుకొనబోవుట, కందకములో జర్మనులను తుపాకులతో పొడుచుట, కందకములోని శత్రువులను చంపి [illegible] 214

టర్కీ యుద్ధాంగమంత్రి, టర్కీ సైన్యసేనాధిపతి, పదభ్రష్టుడయిన ఈజిప్టు పాలకుడు, ప్రస్తుత ఈజిప్టు పాలకుడు, ఈజిప్టు సరిహద్దులలో బికనీరు ఒంటెలపటాలము టర్కీవారల నోడించుట, ఒక హైలాండువాసుడు శత్రువును బాయినెట్టుతో చంపివేయుట 218

డార్డెనెల్సు జలసంధిమార్గమును మిత్రులు [illegible] వారి యుద్ధనావలు [illegible], డార్డెనెల్సులో యుద్ధము చేయుచున్న ఒక [illegible] అందలి భాగముల వివరము, క్వీను ఎలిజబెత్తు యుద్ధనావనుండి ఫిరంగులు శత్రునావలమీద కాల్చుట, డార్డెనెల్సులో బ్రిటీషువారి యుద్ధనావనుండి కాల్చిన 12 ఇంచి ఫిరంగిగుండ్లు తుర్కీ నావమీద పడుట. హాల్డేను ప్రభువు, [illegible], గ్లాడ్స్టన్ ప్రభువు, [illegible] నావానాయకుడు, లూసిటేనియా, [illegible] 228

రుష్యా చక్రవర్తి [illegible] రాజు, రుష్యా చక్రవర్తిని, [illegible] సేనాధిపతి రుష్యా చక్రవర్తిని, [illegible], యుద్ధమునకు వెళ్లుచున్న రుష్యా సైనికులు, రుష్యా సైనికోద్యోగులకు [illegible], [illegible] గుఱ్ఱములు [illegible] 250

ఎమ్డెన్ క్రూయిజర్ తిరిగిన తావులు చూపు పటము, సిడ్నీ క్రూయిజరు ఎమ్డెనును [illegible] కాల్చుట, ఎమ్డెను [illegible] మునుగుచుండగా [illegible] నావికులు తప్పించుకొనుట, సిడ్నీ యుద్ధనావ నుండి ఎమ్డెనుమీద ఫిరంగులు ప్రయోగింపబడుట 258

సైనికుడు శస్త్రచికిత్సకు [illegible], ఔషధము [illegible], గాయపడిన సైనికుడు రెడ్ క్రాస్ వారివలన మంచినీళ్ళు [illegible], పడకవద్ద [illegible], పరిచర్యలు చేయుచున్న ఇంగ్లీషుదాదులు, గాయపడిన సైనికులను రాజుగారు పరీక్షించుట, రాణిగారు రోగులగు హిందూ సైనికుల కుశలము నడుగుట, [illegible] వైద్యశాలలో రాజదంపతులను [illegible], రాజదంపతులు విడిచి వెళ్లుట, బొంబాయి లేడీ హార్డింజి ఆసుపత్రిలో పడకలున్న భాగము, ఒక రెడ్ క్రాస్ దాయి సహాయము, రెడ్ క్రాస్ వైద్యాలయముమీద జర్మనులు ఫిరంగిని వేయుట 260

ఇటలీ రాజు, ఇటలీ రాణి, అబ్రూజ్జి ప్రభువు అడ్మిరలు, [illegible] క్యాథలిక్కు మతాధ్యక్షుడగు పోపు, ఓస్ట ప్రభువు ఇటలీ సేనానాయకుడు, జినోవా ప్రభువు అడ్మిరల్, అడ్మిరల్ [illegible] ఇటలీ యుద్ధనావా శాఖాధ్యక్షుడు, జనరల్ [illegible] ఇటలీ సర్వసేనాధిపతి, సినర్ సాలండ్ర ఇటలీ ముఖ్యమంత్రి, [illegible] ఇటలీ విదేశాంగమంత్రి 276

వ్యాసములతో ప్రకటించిన చిత్రపటముల వివరణము

ఫ్రెంచి సైనికులు యుద్ధమున కేగునపుడు సంసారము [illegible] 113
జర్మనులు తగులబెట్టిన రీమ్సు దేవాలయము ... 115
జర్మనులు ఫ్రెంచివారిచేత బలవంతముగా మూటలు మోయించుట 117
ఫ్రెంచి సైనికులు సంసారమును వదలి యుద్ధమునకు పోవుట 119
జర్మనులు తగులబెట్టిన [illegible] పట్టణములోని దేవాలయము 120
బెల్జియములో [illegible] రాజవీధిని జర్మనులు తగులబెట్టుట 122
జర్మనులు తగులబెట్టిన లూవెయిను ... ,,
లూవైనుపురవాసులను దొఙ్గతో [illegible] ... 124
జర్మను చక్రవర్తిసోదరుడు ప్రిన్సు హెన్రి ... 126
జర్మని ముఖ్యమంత్రి ... 127
జర్మను ముఖ్య నౌనాయకుడు ... 128
జర్మనిభూగోళము ... 130
బ్రిటిషుసామ్రాజ్య సైన్యము, బ్రిటిషు యుద్ధనౌక ... 133
ఆస్ట్రియనులు సర్వియనులు పాబట్జా యుద్ధములో పోరిన విధము 138
ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి ఫ్రాన్సిస్ జోసెఫ్ ... 142
ఆస్ట్రియా యువరాజు, ఆస్ట్రియా యువరాజ్ఞి ... 143
ఆస్ట్రియా యువరాజు యువరాజ్ఞి మోటారుబండిలో పోవుట 145
యువరాజు యువరాజ్ఞిని చంపిన సర్వియా యువకుని పట్టుకొనుట 146

బిస్మార్కు ... 148
నౌకాబలములు ... 156
హైలాండరు సైనికుడొక మాక్సింఫిరంగిని ప్రయోగించుట 159
మాన్సునకు బహిర్భాగమున బ్రిటిషు, ఫ్రెంచి జర్మను అశ్వసేన
నెదుర్కొనుట ... 160
బ్లాక్ వాచ్ సైనికులు జర్మనులను పారద్రోలుట ... ,,
ఫ్రెంచి జర్మనువిమానముల ఆకాశయుద్ధము ... 161
మోటారు సైకిలు నెక్కి ఫ్రెంచియుద్ధభటులు పోరుసలుపుట 162
ఉత్తరసముద్రము ... 164
న్యూజిలాండు క్రూయిజరు ... 165
జలాంతర్గామి శిఖరము ... 166
విమానములు మార్గాన్వేషణమును జేయుట ... 173
విమానములు_గాలిదోడ ... 177
బ్రిటిషు వైమానికుల సాహసము ... 178
ఫ్రెంచి వైమానికులు విమానములనుండి బాణములను వదలుట 179
సర్వియారాజు, సర్వియాయువరాజు ... 181
సర్వియా సైనికుడు అధికారికి లేఖ నందించుట ... 182
ఆస్ట్రియనులు సర్వియనులు బల్లెములతో బోరుచుకొనుట 183
లీజునగరము మ్యూజునది ... 184
లీజుకోటలు ... 185
జనరల్ లీమెన్ ... 186
పావురములు ... 187
జర్మను అశ్వసైనికులు బెల్జియములో ప్రవేశించుట ... 188
బెల్జియము అశ్వసైనికులు జర్మనుల నెదుర్కొనుటకయి చనుట 190
ఫ్రెంచి జర్మను సరిహద్దులు ,,
ఫ్రెంచివారు జర్మనులను బల్లెములతో బొడుచుట ... 191
ఫ్రెంచివిమానములు శత్రుస్థలములను దెలుపుటకై తిరుగుట ,,
హడ్సనునదిలో శరణుజొచ్చిన జర్మను వ్యాపారి నావలు 193
గనులు, మైనుల వర్ణనలు ... 194_195
ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భస్మముచేసిన కోసక్కు అశ్వ
సైనికులు ... 196
నామూరుకోట ... 197
ఆంగ్లసైనికులను ఫ్రెంచివా రాహ్వానించుట ... 198
టర్కో (నీగ్రో) సైనికులను ఫ్రెంచిగృహస్థు లాహ్వానించుట ,,
మాన్సునకు వెళ్లుచున్న సైనికులదప్పిని ఫ్రెంచిగ్రామస్థులుతీర్చుట 199
ఇంగ్లీషు మోటారు సైక్లిష్టులు ... 200
ఆంగ్లసైనికులకొరకు గురియై నేలమీదకూలిన విమానము 201
ఫ్రాన్సు పటము ... 203
ఆరువర్ణములబాలునితో జర్మనువిమానికుడు నేలగూలుట 208
అశ్వసేనఫిరంగులను బట్టుకొనుటకై జనుట ... ,,
క్వీన్సు బేలవిజయమునకై ఇతర ఇంగ్లీషుసైనికు లభినందించుట 204
మార్నె నుండి ఎస్ నదకు వెళ్లుచున్న శతఘ్నులు ... 206
ఎస్ నదిని దాటుచున్న సైన్యముపై జర్మనులు కాల్చుట ,,
జెప్పెలిను కర్మాగారముపైన వైమానికులు బాంబులు వేయుట 209
యుద్ధజెప్పెలును నావపై బాంబులను వేయుట తిరుగుట 210
బాంబులను జెప్పెలినునుండి వేయు నూతనపద్ధతి ... ,,
విమానము - అందలి ఫిరంగి ... ,,
టార్పెడోమర, టార్పెడో, టార్పెడో నేలమీద పడువిధము 211
కోసక్కుసైనికుడు ... 212
అశ్వారోహణులైన కోసక్కు సైనికులు ... 213
సిక్కు-లాంసరు సైనికుడు జర్మనుని బల్లెముతో పొడుచుట 214
భారతీయసైనికునకి హైలాండు సైనికులకు మిత్రత్వము ,,
తుపాకిమందుచే ఇండియనులు పేల్చిన కందకము ... 215
పిల్లులవలె జర్మను కందకములో దుముకుటకై పరుగెత్తుట ,,
ఆంట్వెర్పుపట్టణము ... 216
మాన్ మౌతు గుడ్ హోప్ యుద్ధనావలు తగులబడుట... 217
జర్మను యుద్ధనావలు ఫాక్లాండులో మునిగిపోవుట ,,
సింగ్టాకోటను ముట్టడించుచున్న జపానుసైనికులు ... 220
బ్రిటిషుసైనికులు కందకములలో ఖయిదీలను బట్టుకొనుట 221
గాయపడిన సైనికుని హైందవుడు శిబిరమునకు కొనిపోవుట 222
రీమ్సుపట్టణమునందలి భవనము జర్మనుల కాహుతియగుట 223
జర్మనులు పట్టుకొన్న ఫిరంగుల నింగ్లీషువారు వదలింపబోవుట ,,
గలీషియాలో శత్రుసైనికు లొకరినొకరు నఱుకుకొన జూచుట 224
ఢిల్లీకోట ... 225
కందకములనుండి ఇంటికి త్తరము వ్రాయుట ... 226
ఒక ఐరిషుసైనికుడు జర్మను కందకములో చేసిన వధ ,,
మధ్యధరాసముద్ర ప్రాంతదేశము 228
జర్మను జలాంతర్గామి ముంచిన నౌకతో పాటుమునిగిపోక బ్రతికి
యున్న నావికులపై జెప్పెలిను బాంబులను వేయుట 229
ఒక జర్మనువిమానము బ్రిటిషు నావపై బాంబులను వేయుట 230
కిరోచాద్వీపములు ... 231
ఆఫ్రికాభూగోళము ... 232
కోటలు ... 233
కందకములో నడుసగా తుపాకులను ప్రేల్చుట, ఒక కందకము
నుండి యింకొక కందకమునకు మార్గములు ... 234
కందకములో పిల్లగోడలు మొదలగునవి ... 235
గ్రెనాడులు ... 236
గుండ్లుప్రేలి ముక్కలగుట ... 237
గుండ్లవాన గురిపించు యంత్రము ... 238
రష్యాభూగోళము ... 252
ఇటలీభూగోళము ... 254
బ్రిటిషు సైన్యోద్యోగ చిహ్నములు ... 256
నారాయణకాలువను గాపాడుచున్న మిత్రమండలి సైనికుడు 274
ఇటలీ దేశపటము ... 276
దెబ్బలుతినిన సైనికుని యెర్ర శిలువసైనికుడు నెత్తుటకై వచ్చుట 277
లేవనెత్తుకొని పోవుట ,,
మార్గమధ్యమున ఒక పిల్ల త్రాగుటకు నీరు పోయుట 278
తూర్పు ఆఫ్రికాయుద్ధములో నీగ్రోవాహకులు ,,
వైద్యశాలలో చికిత్సవలన నయమగుట 279
బ్రిటిషుసైనికుని హైందవ సైనికుడు మోసికొని పోవుట ,,
రెడ్ క్రాస్ దాయి మరియు శత్రుసైనికులు 280
వైద్యశాలలోనికి గొంపోవుట ,,
ఔషధమిచ్చి నయము జేయుట ,,
ఆస్ట్రియాదేశపు పటము ... 283
బాల్కనురాష్ట్రములు ... 287
తూర్పు యుద్ధరంగమును దెలుపు పటము ... 288

ప్రస్తావన

శ్లో. ఓమ్ నమః ప్రణవార్థాయ శుద్ధజ్ఞానైకమూర్తయే । నిర్మలాయ ప్రశాంతాయ దక్షిణామూర్తయే నమః

చాంద్రమానాబ్దాదిని సంవత్సరాదిసంచిక ప్రచురించుట యాచారమైనది. సంవత్సర మారంభమై నాలుగు మాసములు గడచినవి. ఆయిన సంవత్సరాది సంచికను ప్రచురించుటయం దాలస్యమైనది. కారణ మనర్థపరంపరలకు మూలమైన మహాసంగ్రామము. ఆనందనామసంవత్సరాంతము భయంకరము. గతసంవత్సరఫలములందు యుద్ధము ప్రముఖము. మహాసంగ్రామము విప్లవమయము, లోకవ్యాప్తము, అదృష్టపూర్వకము, ధర్మసంస్థాపనానుకూలము. ఆనందవత్సరారంభమునం దీ ఘోరసంగ్రామ మజ్ఞాతము. ఏడాదిని లోకమునకు రానున్న విపత్పరంపరలు దురవగాహములు. మూడు మాసములు ముగిసినవి. నాల్గవ మాసమునందు యుద్ధము దాపరించినది; బడబానల మువలె లోకము నావరించినది. సంక్షోభ మంకురించినది. విప్లవ మేర్పడినది. విపత్పరంపరలు మూడినవి. దండధరుడు విలాసార్థమై విహరించుట కుపక్రమించెను. కాలుని కొక యేడు నిండినది. ఆనందవత్సర మంతము నొందినది. రాక్షస సంవత్సర మారంభమైనది. సంగ్రామదావానలము వ్యాపించినది; సకలరాజ్యములను చుట్టుకొనినది; లోకసంహారమున కుపక్రమించినది. ఆ యుపక్రమణము రాక్షసనామ సంవత్సరము నందు గోచరము.

వర్తమాన సంవత్సర ఫలము

రాక్షసనామ సంవత్సరమునకు రాజు కుజుడు; దానికి ఫలము రాజులకు యుద్ధములు, లోకదహనము; మంత్రి కుజుడు: ఫలము యుద్ధములు, మందవృష్టి, లోకదహనము; సేనాధిపతి కుజుడు: ఫలము ఘోరసంగ్రామము, ప్రజాదుఃఖము; గ్రామపాలకుడు కుజుడు: ఫలము గ్రామములం దగ్నిభయము, క్షుద్బాధ, శస్త్రవృష్టిసంజాతమైన పీడ; దండనాయకుడు కుజుడు: ఫల మగ్నిభయము, రోగపీడ; మేఘాధిపతి కుజుడు: ఫలము మహావాయువు, స్వల్పవృష్టి (మతాంతరమున చంద్రుడు; ఫలము మంచివానలు, పాడిపంటలు) సస్యాధిపతి శుక్రుడు: ఫలము జలధాన్యసమృద్ధి, తెల్లభూముల పంటలు; నీరసాధిపతి శుక్రుడు: ఫలము కర్పూరాగురుగంధములు వృద్ధి, బంగారు ముత్యములు బట్టలు వృద్ధి; పురోహితుడు శుక్రుడు: ఫలము క్షేమారోగ్యములు; పరీక్షకుడు శుక్రుడు; ఫలము పాడిపంటలు; ధాన్యాధిపతి బుధుడు: ఫలము మధ్యమవృష్టి, మందసస్యములు, రాజులకు పీడ; అర్ఘాధిపుడు చంద్రుడు: ఫలము సువృష్టి, అభివృద్ధి; దైవజ్ఞుడు చంద్రుడు: ఫలము మంచివానలు, మంచి పంటలు; రసాధిపతి శుక్రుడు: ఫలము శూన్యార్ఘము, నూనె పంటలకు హాని; గణకుడు శని: ఫలము గణకులకు మాంద్యము, నూనెవస్తువుల పంటలు; పశునాయకుడు గోపాలకృష్ణుడు: ఫలము పశువృద్ధి, సుభిక్షము.

రాక్షసనామసంవత్సరమునందు కుజుని బలము ప్రబలుటవలన సంగ్రామాది విప్లవంబులు కలుగు నని దైవజ్ఞుల నిర్ణయము. వర్తమాన సంగ్రామస్థితి యా నిర్ణయంబుల కనుకూలంబుగ నున్నది.

సంవత్సరాది సంచిక

ఆనందనామ సంవత్సరమునం దారంభమైన మహాసంగ్రామము రాక్షసనామ సంవత్సరమునందు బలతరమైనది. సంగ్రామమువలన సకలవిషయములందును స్థితిగతులు మారినవి. యూరపు రాజ్యములు యుద్ధమునందు మునిగినవి. పరిశ్రమలు చెడినవి. వ్యాపారము తగ్గినది. సంపదలు తరిగినవి. యంత్రాలయములు యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధము చేయుటకై వినియోగింపబడినవి. పొగయోడలు యుద్ధసన్నాహములకై యుపయోగింపబడినవి. పాశ్చాత్యపరిశ్రమలపై నాధారపడియున్న హిందూదేశపు వ్యాపారపరిశ్రమలకు పనిపాటులకు భంగము కలిగినది. నియతకార్యములందు వ్యత్యాస మేర్పడినది. సంవత్సరాదిసంచికను నియతరీతిని ప్రచురించుట యసాధ్యమైనది. విదేశములనుండి మార్గశీర్ష మాసమునందు చేరవలసిన కాగితములు యంత్రాద్యుపకరణములు చైత్రమాసమునందు

చేరినవి. చేరిన తరువాత నింత పెద్ద పుస్తకమును—అనేక దేశపటములను, యుద్ధపటములను, మహాజనుల పటములను, వ్యాసములను చేర్చి—ప్రచురించుట యందుఁ గల ప్రయాసము విచారశీలురకు విదితము.

ఆఱవ సంవత్సరాదిసంచికను ప్రచురించుట యందు కలిగిన కాలాతీతమునకు యుద్ధముతోఁ బాటు దినపత్రిక కూడ కొంతవఱకు తోడ్పడినది. అచ్చు యంత్రములు దినపత్రిక పనితో నిండినవి. సంగ్రామమువలన సంచికయందు నూతనపద్ధతి నవలంబించుట కూడ నవసరమైనది. ఈ సంచికయందు గతసంచికలందువలె కేవలము మహాజనుల వ్యాసములే కాక లోకదృష్టి నాకర్షించు యుద్ధచరిత్రము యుద్ధమునకు సంబంధించిన విశేషాంశములు కూడ ప్రకటింపఁబడినవి. తెలుఁగు భాషయందు యూరపురాజ్యముల పటములను యుద్ధపటములను సిద్ధము చేయుటయందుఁ గల సాధకబాధకములను వ్యయప్రయాసములను పాఠకమహాశయులు నిర్ధారణ చేయనోపుదురు. సంచికయొక్క ప్రతులను 10,000 ముద్రించుటయందుఁ గల ప్రయాసమును కూడ కార్యజ్ఞులు గ్రహింపఁ గలరు. పై కారణములచే సంవత్సరాదిసంచికను ప్రకటించుటయం దేర్పడిన యాలస్యమును చందాదారులు మన్నించెదరుగాక!

దినపత్రిక

ఆనందసంవత్సరారంభమునం దాంధ్రపత్రిక దినపత్రికగ వెలువడినది. దినపత్రికను నిర్వహించుట యందుఁ గల సాధకబాధకము లాంధ్రమహాజనులకు విదితములు. దేశబాంధవుల సహాయపోషణములవలనను భగవదనుగ్రహమువలనను దైనికపత్రికానిర్వహణమునం దొక యేఁడు గడచినది. ఆ కాలమునం దాంధ్రపత్రిక యథాశక్తిని దేశసేవ చేయుటకై పాటుపడినది. ఆ పరిశ్రమయందలి గుణదోషములను నిర్ణయించుటకు పత్రికాపాఠకులె యర్హులు. నూతనప్రయత్నములు సామాన్యముగ లోపభూయిష్ఠములు. ఆంధ్రప్రపంచమునకు దినపత్రికాప్రచురణము నూతనము. పత్రికానిర్వాహకులకు, పాఠకవర్గమునకు, లేఖకులకు, పోషకులకు, చందాదారులకు తెలుఁగు దినపత్రిక నూతనము. నూతనప్రయత్నములం దుండు లోపములు సహజముగ నాంధ్రదినపత్రికయందును కలిగియుండును. కాని యాంధ్రప్రపంచమునం దుదయించిన గాఢమగు దేశాభిమానభాషాభిమానములును మహాసంగ్రామమును పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడినవి. పత్రికాభ్యుదయమునకై తోడ్పడిన దేశబాంధవులకు పత్రికానిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. దేశబాంధవుల సహాయప్రోత్సాహములవలన పత్రికోపయోగమును వ్యాపింపఁజేయుట కవకాశము గలదు.

దేశభాషలందు దినపత్రికను ప్రచురించుటకు వ్యయప్రయాసములు మెండు. తంత్రీవార్తలకై సంవత్సరమునకు 12,000 రూపాయలను చెల్లింపవలెను. కాగితములకు ముద్రణమునకు పనివాండ్రకు నిర్వాహకులకు సంపాదకులకు విశేషమైన ద్రవ్య మవసరము. ద్రవ్యమున్నను, నిర్వహణభారము దురారాధ్యము. దేశభాషాపత్రికానిర్వాహకులపట్ల పాలకపాలితులకు గౌరవము తక్కువ, అధికార మధికము. నిర్వహణభారము క్రమక్రమముగ తగ్గి పత్రిక నిర్విఘ్నముగ ప్రచురిత మగుచు నత్యంతమైన ప్రతిభతో దేశసేవ చేయు సామర్థ్యమును పొందునటులు సహకారు లగుటకు దేశబాంధవులు ప్రార్థితులు.

పరస్పరసంబంధము

పత్రికావ్యాపనమునకును సంవత్సరాదిసంచికకును సన్నిహితసంబంధము గలదు. పత్రికాప్రచారము హెచ్చినకొలఁది లేఖకులు చందాదారులు వర్ధిల్లి సంచికను బాగుగ ప్రచురించి జనోపయోగకరముగ చేయుటకు వీలుండును. పత్రికాప్రచారము తగ్గినపుడు సంచికను ప్రచురించుటకు కూడ నవకాశములు తగ్గును. పాఠకుల సంఖ్య హెచ్చినపుడు వ్యాసలేఖకులు గ్రాహకులు ప్రబలి సంచికకు స్వయంపోషణ మేర్పడి మంచి వ్యాసములు గలిగిన చక్కని సంచిక ప్రచురిత మగును. పత్రికకువలె సంచికకును దేశబాంధవుల సహాయ మత్యవసరము గాన, సుచితరీతిని రెంటిని పోషించి పెంచుటకు భాషాభిమానులు ప్రార్థితులు.

వ్యాసములు

ఆఱవ సంచికయందు 15 వ్యాసములు ముద్రింపఁబడినవి. అందు ప్రాచి-ప్రతీచి, నిర్బంధసైనికసేవ, వ్యవసాయము, రజస్వలావివాహములు, దేశచరిత్ర-నవలలు, ఆంధ్రోద్యమతత్త్వము, మన గొప్ప దురవస్థ-దానిని

తొలగించు నుపాయము, వ్యవసాయము-యుద్ధము, వరపటీసంఘములు, యుద్ధము-హైందవులు, కర్ణాటక గానము, హాలోముపతి మొదలగు విషయములకు సంబంధించిన వ్యాసములు గలవు. యుద్ధము, రాజభక్తి, గోపాలకృష్ణగోఖలె, భయము, సత్యము మొదలగు విషయములను వర్ణించు పద్యములు గలవు. ఈ యేడు యుద్ధవిషయములు నూతనంబు లగుటం జేసి యుద్ధమునకు సంబంధించిన వ్యాసము లెక్కువగ చేర్పఁబడినవి. వ్యాసములందలి గుణాగుణములను పాఠకమహాశయులు నిరూపింప నర్హులు.

"ఐరోపామహాసంగ్రామచరిత్ర" అను వ్యాసమందలి నాలుగు ప్రకరణములను వ్రాసిన ఎమ్. వేంకటరంగయ్యగారికి పత్రికాసిర్వాహకులు కృతజ్ఞులు. వీరు చరిత్రయందు ఎమ్. ఏ. పరీక్ష నిచ్చి యుత్తీర్ణులై విజయనగరము మహారాజుగారి కళాశాలలో చరిత్రోపాధ్యాయపదవియం దున్నారు. ఆ వ్యాసమునందు యుద్ధకారణములు, యుద్ధమును చేయు రాజ్యముల బలాబలములు, ఐరోపా రాజ్యముల రాజనీతి మొదలగు విషయములు విపులముగ వివరింపఁబడినవి. ఆ నాలు గధ్యాయముల తరువాత, పన్రెండు మాసములందును జరగిన యుద్ధవ్యూహములు యుద్ధములు సంక్షేపముగ వర్ణింపఁబడినవి. యుద్ధమునం దుపయోగింపఁబడుచున్న కోటలు, కందకములు, ఫిరంగులు, గుండ్లు, విమానములు, జలాంతర్గామినులు, నీటిగనులు మొదలుగాఁ గల విషయములు చిత్రపటముల సమేతము ప్రచురింపఁబడినవి. యుద్ధము చేయుచున్న ఫ్రాన్సు, జర్మని, బెల్జియము, రుష్యా, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యముల సంక్షేపచరిత్రములు పటములతో కూడ ముద్రింపఁబడినవి. ఆకాశయానములను గుఱించి ప్రత్యేకవ్యాసము ప్రచురితమైనది.

చిత్రపటములు

గత సంచికలయందు హైందవప్రముఖుల యొక్కయు ఆంధ్రప్రముఖుల యొక్కయు చిత్రపటములు విశేషించి ముద్రింపఁబడినవి. ఇంక ముద్రింపఁదగిన చిత్రపటములు విశేషముగ నున్నవని తోఁచదు. ఒకవేళ నున్నను నవి సౌలభ్యములు గావు. గతసంవత్సరమునందును వర్తమానసంవత్సరమునందును సకలజనుల నాకర్షించిన ముఖ్యవిషయము మహాసంగ్రామము. ఆ సంగ్రామమునకు సంబంధించిన నూతనాంశము లనేకములు గలవు. అందు దేశముల స్థితిని తెలుపు దేశపటములు ముఖ్యములు. పడమటి యుద్ధరంగమును, హిందూదేశమును, యూరపుఖండమును, బ్రిటీషు జర్మను ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యములను తెలుపు రంగుల దేశపటములు ముద్రింపఁబడినవి. ఫ్రాన్సు, జర్మని, రుష్యా, తుర్కి, ఇటలి, ఆస్ట్రియా, ఆఫ్రిక మొదలగు దేశముల పటములు, లీజి, నామూరు, ఆంట్వర్పు మొదలగు స్థలముల పటములు, తూర్పున పడమటఁ గల యుద్ధరంగముల పటములు మొదలైన వివిధపటములు చేర్పఁబడినవి. యూరపు చక్రవర్తుల, సేనాధ్యక్షుల, యోధుల, సైనికుల, యుద్ధరంగముల ప్రత్యేకమైన రంగుపటములు 160 గలవు. ఇవి గాక, యుద్ధమునకు సంబంధించి నల్లసిరాతో ముద్రించిన పటములు 200 గలవు.

దేశభక్తులలో నగ్రగణ్యుఁడును, ప్రజ్ఞానసంపన్నుఁడును, త్యాగశీలుఁడును, కీర్తిశేషుఁడును నైన గోపాలకృష్ణ గోకలె రంగుల పటము చేర్పఁబడినది.

పైన వివరించిన పటములతోఁ బాటు ఆంధ్రమహాజనుల చిత్రపటములు కొన్ని ప్రచురింపఁబడినవి. శేషించిన పటములు వలసంచికయందు ప్రచురింపఁబడును.

ముఖపటము

ముఖపటము క్రొత్తరీతిని ముద్రింపఁబడినది. చిత్రకారుఁడు వంగదేశీయుఁడు గాన భావరూపవిలాసములు వంగీయసాంప్రదాయముల కనురూపముగ వర్ణింపఁబడినవి. గోపాలకృష్ణగోకలె స్థూల దేహమును విడిచినను, సూక్ష్మదేహముతో భరతవర్షాభ్యుదయమునకై తపం బొనరించుచున్నాఁడు. భారతమాత తన ప్రియసంతతికి గోపాలకృష్ణగోకలె పవిత్రజీవితమును నిదర్శనముగ చూపుచు శ్రేయఃప్రాప్తికై పుష్పాంజలి సమర్పించుచు, బ్రిటీషు సామ్రాజ్య విజయమును భారతజాతీయాభ్యుదయాదివరప్రసాదములను దయచేయు మని సర్వేశ్వరు నారాధించుచున్నది.

లోకము త్రిగుణాత్మకము. సత్వరజస్తమోగుణములు సృష్టిస్థితిలయములకు కారణములు. తామసావృతమైన రాజసభావము వర్తమాన మహాసంగ్రామమునకు మూలము. విజయసాధనంబులైన సైనికులు,

యుద్ధనౌకలు, విమానములు, శతఘ్నులు, నిప్పుగుండ్లు, ముండ్లతీగలు, పార్శ్వములందు చిత్రితములు. అయ్యవి రాజసభావచిహ్నములు. ఆంగ్లహైందవులైన కుల సంయోగబలమువలనను రాజస సాధనసంపదల వలనను, బ్రిటీషు విజయపతాకము సుస్థిరస్థాపితము. రాజసభావము భౌతికసుఖసంపదలకు సాధనభూతంబైనను, సాత్త్వికభావమువలె ప్రశాంతమై లోకకల్యాణంబునకు పరమసాధనంబు గాదు.

మహాసంగ్రామంబులకు నిలయంబైనను, భరతఖండంబునం దవతరించిన సత్త్వసంపన్నులు నిరపాయంబైన శాశ్వతసుఖంబునకు మార్గదర్శకులు. వ్యాస వశిష్ఠాదిమహర్షులు, శుకాదియోగీంద్రులు, బుద్ధదేవుండు, శంకరరామానుజాద్యాచార్యవర్యులు సాత్త్వికగుణసంపన్నులు. గోపాలకృష్ణగోకలే, మోహనదాసకరమ్‌చాంద్రగాంధులు సాత్త్వికవిజయవిశ్వాసులు. భారతజనని రాజసచిహ్నములచే పరివృత యయ్యును, తన ముద్దుబిడ్డలకు దేశాభ్యుదయమూలములును, సాత్త్వికభావసంజాతములును, చిరవర్ధితములును నైన సారస్వతకళాద్యైశ్వర్యసంపదలను సుమనః పూర్వకముగ నిచ్చి వారిని భావిభాగ్యోదయమునకై హెచ్చరించుచున్నది. భారత జనని పరిస్థితులు పావనంబులు, రమ్యంబులు, గంభీరంబులు, ప్రశాంతంబులు. పవిత్ర దేవాలయంబులు, ఉన్నతనగంబులు, సుందరవనంబులు, నదీప్రవాహంబులు ప్రశాంతస్థితిద్యోతకంబులు. జాతీయాభ్యుదయమున కవసరమైన గుణములు, పరిశ్రమలు, కళలు, విజ్ఞానము పుష్పాంజలిరూపమునను రాజసచిహ్నములు పార్శ్వములందును వర్ణింపబడినవి. ఈయుదారభావముల నాంధ్రులు గ్రహించి యాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకును భరతవర్షాభ్యుదయమునకును పాటుపడుచు గోపాలకృష్ణగోకలెవలె తమ జీవితములను దేశారాధనకై సమర్పించుచు భారతమాత మన్ననలకును సర్వేశ్వరుని దయకును పాత్రు లగుదురుగాక!

వందనములు

గతసంవత్సరంబులందువలె నీయేడును సంచికకుపయోగకరములైన వ్యాసములను వ్రాసి సాహాయ్యము చేసిన దేశబాంధవుల కనేకవందనములు. ప్రచురణార్హమైన చిత్రపటముల నంపిన మహాజనులకును, చందాదారులకును, పోషకులకును, నితరవిధముల సహాయము చేసిన దేశబాంధవులకును వందనశతములు. కార్యాలయమునకు చేరిన వ్యాసములలోను పటములలోను కొన్ని యనివార్యములైన యాటంకములవలన ముద్రితములు కానందులకు పత్రికానిర్వాహకులు చింతిలుచు ప్రేషకుల మన్నన వేడుచున్నారు. శేషించిన వ్యాసములును పటములును రాగల సంచికయందు ప్రచురించుట కేర్పాటు చేయబడును. పంపినవారు ముందీ విషయమును జ్ఞాపకము చేయుట యవసరము.

ఇన్ని పటములను ప్రశస్తమైన వ్యాసములను కలిగి మంచి కాగితములపై బాగుగ ముద్రితమైన యీ సంచిక ఆంధ్రపత్రిక చందాదారుల కొక రూపాయకే యియ్యబడుచున్నది. సంచికను ప్రచురించుట యందుగల వ్యయప్రయాసములను, లాభనష్టములను చందాదారులు గమనించెదరుగాక!

లోకసంక్షోభకరం బగు భీకరసంగ్రామముతో నారంభమైన రాక్షససంవత్సరము లోకచరిత్రమందు సుఖప్రదంబై కల్యాణకరంబై ప్రసిద్ధి వడయుటకును, సకలజనులును సుఖులై యుండుటకును దయామయుడైన సర్వేశ్వరు డనుగ్రహించుగాక!

గతసంవత్సర వృత్తాంతములు

ప్రజాసభ్యత—జాతీయస్వాతంత్ర్యము

ఆనంద నామ సంవత్సరము ఘోరసంగ్రామ సంకలితంబైనను, లోకచరిత్రమునందు కాలాంతరమున శాశ్వతంబైన ప్రశస్తిని వడయఁగలదు. ఐరోపామహాసంగ్రామము ప్రస్తుతము దారుణంబైనను, కాలక్రమమున సౌమ్యము కాఁగలదు. పందొమ్మిదవ శతాబ్దపు చరిత్రను పరిశీలించినవారలకిట్టి నిశ్చయ విశ్వాసము తప్పక జనించును. పదునెనిమిదవ శతాబ్దాంతమువఱకు యూరోపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యత లేదు. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ఫ్రెంచి పరివర్తనముతో పుట్టినది. అంతకు పూర్వము ప్రజాసామాన్యము మతదౌర్జన్యమునకును, కులాభిమానమునకును, ధనాంధత్వమునకును బలియగుచుండెను. ఫ్రెంచి పరివర్తనము, అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రస్థాపనము ప్రజాసభ్యతను సుస్థిరముగ స్థాపించినవి. రాజ్యవిప్లవకారుఁడైన నెపోలియను 1815-వ సం. నను పరాజితుఁడైన పిదప, ప్రజాసభ్యతకు జాతీయస్వాతంత్ర్యము జతపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు ప్రజాసభ్యత్వభావము జాతీయస్వాతంత్ర్యభావము వర్ధిల్లినవి. 1832-వ సం. నందు గ్రీసు, 1832-వ సం. నందు బెల్జియము, 1860-వ సం. నందు ఇటలీ, 1879-వ సం. నందు బల్గేరియా, రుమేనియా, సర్వియా, మాంటినీగ్రోలు స్వతంత్రరాజ్యములుగ నంగీకరింపఁబడినవి. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరోపురాజ్యములలో ప్రజాసభ్యతకై పరివర్తనము లేర్పడుచుండెను. ఇరువదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున దేశాభ్యుదయమునకున్న ప్రజావబోధమునకును ప్రజాసభ్యతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ముఖ్యసాధనము లని స్థిరపడినది.

స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము

మానవప్రకృతియందు రెండు భావములు వ్యక్తములు—స్వార్థపరత్వము, పరార్థపరత్వము. స్వార్థపరత్వమువలన సంతృప్తి కలుగక నిరంతరము ఖేదము కలుగుచుండును. స్వార్థపరత్వము నాశకరమని భ్రమింపఁబడినది. ఆత్మరక్షణము ధర్మానుకూలము, స్వార్థపరత్వము ధర్మప్రతికూలము. పరార్థపరత్వము ధర్మానుకూలము. వ్యక్తులవలె జాతులను గూడ నీ యుభయభావములు కర్మపరతంత్రులను జేయుచుండును. పరదేశములను స్వాయత్తము స్వలాభమునకుఁ గాని పరుల లాభమునకుఁ గాని యేలుటకు వీలు గలదు. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందు సకలదేశములును క్రమక్రమముగ స్వాతంత్ర్యమును వడయుచున్నవి. 19-వ శతాబ్దమున నారంభమైన ప్రజాసభ్యత్వభావమును జాతీయస్వాతంత్ర్యభావమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడవలయును. రాజ్యవిప్లవకారుండైన నెపోలియను 1815-వ సం. నందు సంయోగబలముచే పూర్ణముగ నోడింపఁబడెను. లోకమునకీ ముప్పు తప్పి నూఱేండ్లు గతించినవి. జాతీయవిప్లవకారుఁడైన విలియము కెయిజరునకును నీ దురవస్థ 1915-వ సం. నందు సంభవించుట దైవనిర్ణయము కావచ్చును. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు స్థాపితములైన ప్రజాసభ్యతయు జాతీయస్వాతంత్ర్యమును ఇరువదవ శతాబ్దమునందు స్థిరపడి విజృంభించుటకై దైవ మైరోపామహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనియుండెను.

హైందవసైన్యములు

ఇప్పటి మహాసంగ్రామమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరుటవలన సామ్రాజ్యాంతర్భాగము లన్నియు చేరి సామ్రాజ్యవిజయమునకై ధనమును ప్రాణములను నర్పించుచున్నవి. భరతఖండము కూడ నుచితరీతిని సంగ్రామమునందు పాల్గొన నారంభించినది. వివిధరణరంగములకు హిందూదేశమునుండి 2,00,000 మంది సైనికులు పంపఁబడిరి. హైందవసైనికులు పారసీకము, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా, బెల్జియము, టర్కీ, ఫ్రాన్సు దేశములందు బ్రిటీషుసామ్రాజ్యసంరక్షణమునకై పోరాడుచు ప్రాణములను సమర్పించిన విధము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. దర్వానసింగు నేగి, ఖుదాదాదు, గంగాసింగు మొదలగు పేరులు, తమ పరాక్రమములవలన విక్టోరియా పతకములను గడించిన యుదంతము పత్రికాపాఠకులకు తెలిసియున్నది. యుద్ధమునకు పోయిన బ్రిటీషు సైన్యములకు బదులు బ్రిటీషు [illegible]

యుద్ధరంగమునకు పంపఁబడిన పటాలముల వ్యయము హిందూదేశము భరించునట్లు తీర్మానింపఁబడినది.

హైందవుల రాజభక్తి

మహారాజులు, నవాబులు, శ్రీమంతులు, యుద్ధనిధికి ద్రవ్యము నిచ్చిరి. మైసూరు మహారాజు 50 లక్షలు, నైజాము 60లక్షలు యుద్ధనిధి కిచ్చిరి. అన్ని రాష్ట్రములందును యుద్ధసహాయనిధు లారంభింపఁబడినవి. లక్షల కొలది ధనము వసూలైనది. చెన్నరాష్ట్రమునందు వసూలైన ధనమును వ్యయము చేసి వైద్యసహాయనౌక నిర్మింపఁబడినది. సంస్థానాధీశులు తమ రాజ్యములనుండి పటాలములను యుద్ధరంగమునకు పంపిరి. ప్రజలు రాజభక్తి తెల్పుచు సభలు చేసి ప్రభుభక్తిని ప్రకటీకరించిరి. హైందవుల గాఢమైన ప్రభుభక్తికి జార్జిచక్రవర్తి, రాజప్రతినిధి, బ్రిటీషు ప్రజలు—అందరు నాశ్చర్యభరితులై సంతోషించిరి. దేశమునందచ్చటచ్చట రాజద్రోహకార్యములు పొడచూపుచున్నను, హైందవుల నిశ్చలమైన రాజభక్తి యాంగ్లేయజాతికి గట్టి నమ్మకము కలిగించినది. రాజనీతిజ్ఞులు యుద్ధానంతరము హిందూదేశపు పాలనమునందు నూతనశక మేర్పడవలయునని ప్రకటించిరి. హైందవుల రాజభక్తిని శ్లాఘించిన యాంగ్లేయమహాత్ముల ప్రశంసావాక్యములు కన్పడినవి. యుద్ధమువలన బ్రిటీషుద్వీపవాసులకు హిందూదేశపు ప్రముఖత వెల్లడియైనది.

నౌకాబలము

ఆంగ్లేయ నౌకాబలరక్షణమువలన హిందూదేశపు వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి. సెప్టెంబరు అక్టోబరు నెలలలో మాత్రము ఎమ్డెను భయమువలన హిందూమహాసముద్రమునందు వర్తకవ్యాపారముల కవరోధ మేర్పడినది. ఎమ్డెను కీయిలురేవునుండి తప్పించుకొనిన జర్మను యుద్ధనౌక. ఆ నౌక సెప్టెంబరు 22-వ తేది రాత్రి 9-15 గంటలకు చెన్నపురిమీఁద నిప్పుగుండ్లను వేసి కొంత నష్టము కలిగించెను. రెండు మాసములలో 22 స్టీమరులను ముంచినది. నవంబరు మాసారంభమునందు కోకోసులంకల చేరువ నెమ్డెను తగులఁబెట్టఁబడిన తరువాత వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నవి.

ఒక్క యెమ్డెను దురంతకార్యములవలన హిందూమహాసముద్రమునందు కలిగిన సంక్షోభము వర్ణనాతీతము. హిందూదేశవ్యాపారమున కాంగ్లేయ నౌకాదళమే శరణ్యముగ నున్నంతవఱకును నిట్టి నిస్సహాయస్థితి యేర్పడుట సహజము. భరతఖండమునందు తరతరములుగ నౌకాన్వర్తియగు దారిశోధక నావికుల కులములు గలవు. నౌకాదళమును నిర్మించుటకు తగిన సాధనసంపదలు గలవు. ఆ సాధనములు నౌకాదళనిర్మాణమునకై వినియోగింపఁబడినచో, ఆపత్సమయములందు హైందవనౌకలు గతిని, నౌకాసైనికులు కూడ బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును భరతవర్ష సంరక్షణమునకును ప్రాపు కాఁగలరు.

వర్తక, పరిశ్రమలు

వర్తకవ్యాపారములు నిర్భయముగ సాగుచున్నను, యుద్ధమువలన వ్యాపారమునకు భంగము కలిగినది. దిగుమతి సరకులయొక్కయు నెగుమతి సరకులయొక్కయు మొత్తము తగ్గినది. హిందూదేశమునుండి జర్మని యాస్ట్రియా దేశములకు 1913-14-వ సంవత్సరమునందు 42 కోట్ల రూప్యముల విలువ గల యెగుమతులును, జర్మని యాస్ట్రియాలనుండి 9 కోట్ల రూప్యముల దిగుమతులును జరిగినవి. యుద్ధమువలన నా వ్యాపారమంతయు నిలిచిపోయినది. స్వదేశపరిశ్రమ లుండియున్నచో, హిందూదేశమునకు సంగ్రామము మహోపకారిగ నుండును. సహజపదార్థములు నిర్మితపదార్థములై పరిశ్రమలు వృద్ధిచెంది దేశదాయము పెక్కురెట్లు హెచ్చియుండును. పాలకుల యౌదాసీన్యమువలనను ప్రజల మాంద్యమువలనను నీపని జరగియుండలేదు. సంగ్రామమువలన దేశాదాయము సంకుచితము కాఁగలదు. జపాను దేశమునకు యుద్ధమువలన నమితమైన లాభము కలుగుచున్నది. ప్రాచ్యదేశముల వ్యాపారమంతయు జపానీయుల వశమైనది. జపాను దేశమునందు ధనలక్ష్మి తాండవమాడుచున్నదని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. జపానీయులు తమ ప్రాఁత మందుసామానులను తుపాకులను ఫిరంగులను 50 కోట్ల రూప్యములకు విక్రయించినట్లును, కోట్ల రూప్యముల సామానుల ననుదినము పంపుచున్నట్లును తెలియుచున్నది. హిందూదేశాభ్యుదయమునకు కూడ పారిశ్రామికాభ్యుదయము

సాధన మని ప్రజాపాలకులు గ్రహించి కార్యోపక్రమమునకు పూనినఁ గాని సంపద లభివృద్ధి చెంది ప్రజాసౌఖ్యము హెచ్చదు.

సంగ్రామఫలము

యుద్ధము పరిసమాప్తి నొందిన తరువాతి హిందూదేశపరిపాలనమునందు నూతనయుగ మేర్పడి, స్వపరిపాలనాదర్శమునకు పునాది యేర్పాటుచేయఁబడి, ప్రజాసభ్యతకును జాతీయస్వాతంత్ర్యమునకును సోపానం బేర్పడునని గంపెఁడాశ ప్రజలకుఁ గలదు. చిన్నజాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటయే యుద్ధమునకు మూలకారణ మని మంత్రిపుంగవుఁడు ఆస్క్విత్తుగారు చెప్పియుండిరి. ఆ రాజ్యాంగసిద్ధాంతము నాంగ్లరాజ్యతంత్రజ్ఞులు హిందూదేశపరిపాలనమున నిర్వర్తింపఁజేసి దేశీయుల కృతజ్ఞతను బడయుదురుగాక!

విద్యావ్యాపనము

బ్రిటీషు హిందూదేశమునందు 1912-13-వ సం. నందు పురుషులకు కళాశాలలు 128, ఉన్నతపాఠశాలలు 1278, ప్రాథమిక పాఠశాలలు 1,13,955 గలవు. అందు 32,931; 4,28,132, 44,28,531 మంది విద్యార్థులు విద్య నభ్యసించుచున్నారు. స్త్రీలకు కళాశాలలు 10, ఉన్నతపాఠశాలలు 114, ప్రాథమిక పాఠశాలలు 13,694 గలవు. అందు 318, 18,515; 8,32,962 మంది విద్యార్థినులు గలరు. మొత్తమున 71,49,669 మంది స్త్రీపురుషులు విద్యనభ్యసించుచున్నారు. విద్యాభ్యాసమునకై వ్యయమగు సొమ్ము వివరము:—

రాష్ట్రీయాదాయము	రూ. 3,39,25,000
స్థానికాదాయము	,, 1,23,08,000
మ్యూనిసిపలు ద్రవ్యము	,, 33,28,000
విద్యార్థుల జీతములు	,, 2,40,52,000
ఇతరాదాయము	,, 1,65,96,000
మొత్తము	9,02,09,000

దేశాదాయము

యుద్ధము సంప్రాప్తమగుటవలన దేశాదాయముకంటె వ్యయము హెచ్చినది. దేశాదాయము రూ. 127,54,95,000లు; వ్యయము రూ. 130,44,30,000లు; కొఱఁత రూ. 2,89,35,000 లు. ఆదాయమునుండి విద్యకై 6 కోట్లును వైద్య సహాయమునకై 270 లక్షలును వ్యయము చేయఁబడినవి. సైన్యమునకై రూ. 22,35,49,000 లును, ఇది గాక యింగ్లాండునందు పెన్షను సామానులు మొదలగువానికి రమారమి 7 కోట్ల రూప్యములును వ్యయ మగును. సంవత్సరమునకు మొత్తమున 30 కోట్ల రూప్యములు సైన్యాదికములకును 54 లక్షలు నౌకాదళమునకును వ్యయ మగుచున్నవి.

సామ్రాజ్యశాసననిర్మాణసభ

యుద్ధసమయమునందు వివాదాంశములు శాసననిర్మాణసభలో చర్చింపఁబడకుండుట సమంజస మని రాజప్రతినిధి యభిప్రాయపడినందున, విశేషమైన శాసనము లామోదింపఁబడలేదు. వానిలో అధికారవిభజనశాసనము, ప్రావిన్షియలు స్మాల్కాజు కోర్టు చట్టము, మోటారు బండ్ల చట్టము, [illegible] చట్టము, [illegible] చట్టము, [illegible] దగియున్నవి. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు [illegible] స్వపరిపాలనమును గూర్చి యుపపాదించిన తీర్మానము లన్నియు నిరాకరింపఁబడినవి.

దేశభాషలయందు విద్య గఱపుటను గూర్చి గౌరవనీయు లగు రామారాయణింగా రుపపాదించిన తీర్మానము నిరాకరింపఁబడుట మిగుల సంతాపకరము. రామారాయణింగారు "మాధ్యమిక పాఠశాలలందు విద్య దేశభాషలయందే గఱపుటయును, నిర్బంధముగ రెండవ భాషగ నాంగ్లభాషను గఱపుటయును విద్యావ్యాపనమునకును దేశాభ్యుదయమునకును సాధనములు గాన, నా మార్గమును పాలకు లవలంబించుట శ్రేయస్కరము" అని యొక తీర్మానము నుపపాదించిరి. సురేంద్రనాథ బెనర్జీ మొదలగు దేశభక్తులకు సహితము యీ తీర్మానమునందలి తత్త్వము బోధ్యము కాలేదు. ఎన్ని శతాబ్దములు గడచినను ఎంత ద్రవ్యము వ్యయము చేసినను నాంగ్లభాష దేశభాషయై జనసామాన్యమునకు విజ్ఞానము గఱపుటకు సాధనము కాఁజాలదు. ఉన్నతపరీక్షలందు కృతార్థులైనవారు సయితము దినచర్య యంతయు దేశభాషయందే గడపుచు నాంగ్లభాషను బాగుగ నుపయోగింపఁజాలకున్నారు. విద్యావంతుల స్థితి యిట్టు లుండఁ, కేవల మాంధ్రాక్షరజ్ఞులైన పామరుల గతి యెట్టు లుండును? ఆంగ్లభాషాముఖమున విజ్ఞానవ్యాపనము సాధ్యమని యంగీకరించినను, దేశభాషావిజ్ఞానపు గతి

యేమి కావలయును? వర్తమానకాలమునందు మధ్యమ పాఠశాలలలో దేశభాషలందు విద్య గఱపఁగోరుట వింతగా తోఁచినను, కాలాంతరమున దేశభాషలందు విశ్వవిద్యాలయములు స్థాపితము లగుట కూడ సంభవము. విజ్ఞాన వ్యాపనమునకు దేశభాషలు ముఖ్యసాధనము లని పాలక పాలితులు నమ్మునాటివఱకును దేశాభ్యుదయము కలుగ నేరదు వాస్తవము.

ఈ యేఁడు చేయఁబడిన శాసనములలో "ప్రజాక్షేమసంరక్షణశాసనము" యుద్ధస్థితినిబట్టి యవసరమైనను, కష్టములకు కారణము గావచ్చును. యుద్ధము త్వరలో ముగిసి యీ శాసనము వెంటనే ఉపసంహరింపఁబడుట శ్రేయస్కరము.

గత సంవత్సరోదంతములలో హిందూ విశ్వవిద్యాలయ శాసనమును గుఱించి పాలకులకును విశ్వవిద్యాలయ కార్యనిర్వాహకులకును సంయోజనము కుదురుట ప్రశంసాపాత్రము.

గాంధిగారు

దేశభక్తాగ్రగణ్యుఁడైన గోపాలకృష్ణ గోకలె మహాశయుని మరణము సేతు శీతనగ మధ్య వ్యాప్తమైన భరతవర్షము నెల్ల దుఃఖసాగరమునం ముంచినది. హిందూదేశ సేవకసంఘమునందు గోకలె స్థానమును శ్రీనివాసశాస్త్రిగారు అలంకరించుట సంతోషప్రదము. సత్త్వగుణసంపన్నుఁడైన మోహనదాస కరంచంద్ర గాంధీగారి స్వదేశాగమన సమయంబున భారతీయసోదరులు గావించిన హృద్గతంబైన స్వాగతంబు కొనసాగెను. ఆ మహాపురుషుఁడు హిందూదేశసేవకసంఘమునందు చేరుటవలన దేశమునకు గొప్ప ప్రయోజన మేర్పడనున్నదని విశ్వసింపఁబడుచున్నది.

జాతీయోద్యమములు

జాతీయమహాసభ

ఇరువది తొమ్మిదవ జాతీయ మహాసభ సుప్రసిద్ధన్యాయవాదులైన భూపేంద్రనాథబాసుగారి యధ్యక్షతక్రింద జయప్రదముగ జరగినది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులు సర్ సుబ్రహ్మణ్యయ్యరుగారు. ఉభయుల ప్రసంగములును గంభీరభావభరితంబులై సభ్యుల నుత్సాహపరవశులను చేసినవి. అగ్రాసనాధిపతి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన స్వరాజ్యాదర్శమే జాతీయసభాదర్శ మని వ్యక్తమగుచున్నది.

"హిందూదేశసంతానము బ్రిటీషుసామ్రాజ్యమునందలి యితర రాజ్యవాసులకుఁ గల బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాంతర్గతంబైన స్వపరిపాలనాస్థితిని కలిగియుండుటయే జాతీయమహాసభాదర్శము.

"భవిష్యత్సందేశమును ప్రకటించుచు సముద్రములోనికి ప్రవహించుచున్న యీ మహానదుల గానములో నా హృదయస్పందనములు వినఁబడుచున్నవి. సోదరప్రతినిధులారా! మనము పూర్వమువలె మన డెందములను పరిశుద్ధముగ నుంచుకొందము. అప్పుడే యీ సందేశము ఫలప్రద మగును. మాకవులు కల్పించుకొనిన స్వల్పభేదములను మఱచిపోవుదము. మన మందఱము కలిసి మెలఁగుదము. దురభిమానమున వైమనస్యంబును అవిచారపూర్వకముగ తెచ్చిపెట్టికొనిన యభిప్రాయభేదముల నడఁగఁద్రొక్కుదము. భవిష్యత్ఫలసంపాదనార్థమై మనము నిశ్చలహృదయముతో కోర్కెల దేశము నారాధింతముగాక. మన యభీష్టము మనకు సిద్ధించుట నిశ్చయము. ప్రపంచ మంతయు తలక్రిందయినను, మన సంకల్పము నెఱవేఱక మానదు."

భూపేంద్రనాథబాసుగారి వాక్యములను మననము చేయుచు భారతీయు లందఱు నేకభావబద్ధులై దేశారాధనపరాయణులై దేశమాత నారాధించుచు భగవత్ప్రసాదమును పడయుదురు గాక!

అధికారుల సానుభూతి

గతసంవత్సరపు సభా సమావేశమునందొక విశేషము గలదు. ఉదాత్తభావసమన్వితులై శ్రీ పెంట్లండు ప్రభువుగారు, దేశభక్తాగ్రేసరుఁడు సురేంద్రనాథ బెనర్జిగారు ప్రసంగించుచుండఁగా, సభారంగము సందర్శించి సభకు నుత్సాహవిశ్వాసము కలిగించిరి. ప్రథమ కార్యనిర్వాహకసభ్యుఁడు సర్ హెరాల్డ్ స్టువర్టుగారును దేశీయ మహాసభకు దయచేసి సానుభూతిని దెలిపిరి.

సంఘసంస్కరణసభ

ఇరువదియొనిమిదవ సంఘసంస్కరణసభకు ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారు ఆహ్వానసభాధ్యక్షులు, మైసూరు యువరాజగారు సభాధ్యక్షులు. శ్రీనివాసయ్యంగారు గతవత్సరంబున సాంఘికుల కలవరంబులకు కారణంబైన రజస్వలా వివాహ శాసనమును విపులముగ చర్చించి దాని యవశ్యమును స్థిరపఱచిరి. మైసూరు యువరాజగారు సంస్కరణప్రియు లనుటకు వారి విశేషగమనమే నిదర్శనము. వారి భావగర్భితోపన్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యమువలన వారికిఁ గల సంస్కరణాభిమానము వ్యక్తము.

"అభివృద్ధిదశను గాని క్షీణదశను గాని పొందక నిలుకడ స్థితియం దుండుట ప్రకృతిధర్మము గాదు. సమయ సందర్భముల ననుసరించి యేయే మంచిమార్గముల నవలంబింపవలయునో వాని నవలంబింపకున్న క్రమక్రమముగ క్షీణదశ నొంది తుదకు నాశన మగుదుము."

యువరాజుగారి హితోపదేశము సభాభిమానులకు సంస్మరణీయము.

పారిశ్రామికసభ

ఐరోపామహాసంగ్రామమువలన మన దేశమునందు పరిశ్రమలు లేని గొప్ప కొఱఁత యీ కాలగోపాలము విదితమైనది. విదేశములనుండి రావలసిన యన్ని వస్తువులు ప్రియమైనవి. ఎంత వెల పెట్టినను, కొన్ని వస్తువులు దొరకుట లేదు. ప్రతిదినమును కావలసిన కాకితములు, నిప్పుపుల్లలు, మందులు తగ ప్రియమైనవి. రంగుల వెల విపరీతముగ పెరిగినది. చక్కెర ధర హెచ్చినది. గాజు సామానుల ధర రెట్టింపైనది. జపానుదేశపు పంట పండినది. పరిశ్రమలు స్థాపితము లైనచో, మనదేశమునకు సులభముగ చేయఁదగిన వస్తుసముదాయము విశేషముగ కలదు. పరిశ్రమలు స్థాపితములగుటకు సాంకేతికవిద్యయు ద్రవ్యసంచయమును సాధనము లని త్యాగరాయసెట్టిగారును మనమోహనరాంజీ గారును చేసిన హితోపదేశమును పాలకులు గమనింప వలసియుందురు. మన దేశమునందు పారిశ్రామికయంత్రాగారము లుండియుండినచో, బ్రిటీషు సైన్యమునకు యుద్ధరంగములందు మందుగుండు సామానులకు కొఱఁత యుండునా? ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము లేని దేశమునకు బలము కలుగుట సంభవము గాదు. ఆర్థికబలమునకు పరిశ్రమలు సాధనము లని జపాను దేశచరిత్రవలన స్పష్టముగ తెలియుచున్నది. పాలకులు పరిశ్రమల స్థాపనమునకు తోడ్పడియు ప్రజలు స్వదేశవస్తువులను పోషించియు హిందూదేశమునందు పారిశ్రామికౌన్నత్యమును స్థాపింపవలయు నని సభాధ్యక్షులు చేసిన హితోపదేశము నాచరణమునకు తెచ్చుట పాలకపాలితుల నియతధర్మము.

ఇతరసభలు

ఆస్తికమహాసభ బ్రహ్మజ్ఞానసభ మొదలగు వైద్యావిషయకసభలును గూడినవి. సకలసభల కార్యక్రమమును సంభాషణములను వివరించినవారలకు హైందవజాతీయనిర్మాణమునకై రాజ్యాంగవిషయలందును మతసాంఘికవ్యవస్థలయందును పారిశ్రామికవిషయములందును నూతనభావము లుదయించినవనియు భావానుగుణ్యముగ ప్రజలును పాలకులును కార్యపరతంత్రులయినఁ గాని ప్రయోజనము కలుగదనియు విశదమగుచున్నది.

చెన్నరాష్ట్రము

ప్రజలు

చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 1,41,075 చదరపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 4,14,02,000. ప్రజలు ద్రావిడజాతీయులు. ముఖ్యభాషలు అరవము, ఆంధ్రము, మలయాళము, కన్నడము. ప్రతి 1000 మంది జనులందును 407 మంది యరవమును, 377 మంది యాంధ్రమును, 74 మంది మలయాళమును, 37 మంది కన్నడమును 23 మంది హిందుస్థానీ మాటాడుదురు. వృత్తులలో ముఖ్యమైనది వ్యవసాయము, 100 కి 68 మందికి వ్యవసాయము జీవనాధారము. పంటలలో వరిపంట ముఖ్యము. నేతపరిశ్రమ పరిశ్రమలలో ముఖ్యము.

వ్యాపారము

సముద్రవ్యాపారము 1913-14-వ సంవత్సరమునందు రూ. 58,15,93,000 ల మొత్తమునకు జరిగినది. దిగుమతుల మొత్తము రూ. 16,97,76,951 లు; ఎగుమతుల మొత్తము రూ. 26,90,23,740 లు. ఎగుమతులలో నూనెగింజలు రూ 5,32,69,000 లవి, తోళ్లు రూ. 3,47,72,000 లవి, దూది రూ 3,08,96,000 లవి.

విద్యావ్యాపనము

చెన్నరాష్ట్రమునందుఁ గల 414 లక్షల ప్రజలలోను 31,30,000 మంది మాత్రమె వ్రాయను చదువను నేర్చినవారు. 1000 కి 138 మంది పురుషులును 13 రు స్త్రీలును మాత్రమె యక్షరజ్ఞులు. 1000 కి 6 రు వంతున పురుషులును 400 కి 1 రు వంతున స్త్రీలును ఆంగ్లభాషాభిజ్ఞులు. 1913-14-వ సం. నందు పురుషులకు 29 శాస్త్రీకళాశాలలు, 5 ప్రాచ్యకళాశాలలు, 3 వృత్తికళాశాలలు, 364 మధ్యమపాఠశాలలు, 26,018 ప్రథమపాఠశాలలును, స్త్రీలకు 2 శాస్త్రీకళాశాలలు, 69 మధ్యమపాఠశాలలు, 1,443 ప్రథమపాఠశాలలును గలవు. పాలకపోషితవిద్యాలయములు గాక 720 ప్రజాపోషితవిద్యాలయములు గలవు. అందు ప్రథమపాఠశాల

లలో 12,00,249 మందియు, మధ్యమ పాఠశాలలలో 1,28,157 మందియు స్త్రీ పాఠశాలలందు 986 మందియు, ప్రాచ్యకళాశాలలలో 7094 మందియు, శాస్త్రీయ శాఖాంలలో 7094 మందియు, మొత్తము 14,69,045 మంది విద్యార్థులు గలరు. ప్రతిసంవత్సరము చెన్నపురి విశ్వవిద్యాలయమునుండి 600 మంది యుపపదాధియుక్తులు వెలువడుచున్నారు.

ఆదాయవ్యయములు

రాష్ట్రాదాయము 1912-13 సంవత్సరమునకు రూ 740 లక్షల రూప్యములు. ఇందు రమారమి 350 లక్షల రూప్యములు భూమిశిస్తువలనను 174 లక్షలు మద్యమువలనను వచ్చుచున్నవి. వ్యయమునందు పాలనమునకు 147, విద్యకు 82, పోలీసునకు 93, కోర్టులకు 70, వైద్యసహాయమునకు 30 లక్షల రూప్యములు వ్యయమగుచున్నవి.

పాలనము

పాలనము సభాప్రయుక్త రాష్ట్రపాలకునిచే నిర్వహింపబడుచున్నది. శ్రీ పెంట్లాండు ప్రభువు రాష్ట్రాధీశుడు. సర్. పి. ఎస్. శివస్వామయ్యరు, సర్ హెచ్. ఏ. స్టువర్టు, ఏ. జి. కార్డ్యూగార్లు కార్యనిర్వాహకసభ్యులు. శాసనసభయందు ప్రజానియుక్తసభ్యులు 21 మందియు, పాలకనియుక్తసభ్యులు 21 మందియు, కార్యదర్శులు 6గురును గలరు.

రాష్ట్రశాసనసభ

గతసంవత్సరమునందు పాలకులచే తిరుపతి దేవస్థానవిద్యాశాసనము, ఎస్టేటు శాసనము, మద్యముల నామలేఖనశాసనము, అధికారివిభజనశాసనము ఆమోదింపబడినవి. నీటిపారుదల శాసనము, గౌ. రామచంద్రరావుగారుపపాదించిన నీటి పంచాయతీ శాసనము, అవిభక్తహిందూకుటుంబశాసనము, గౌ. శ్రీనివాసశాస్త్రిగారుపపాదించిన రజస్వలావివాహశాసనము విచారణార్థమై నిలుపుదల చేయబడియున్నవి. రజస్వలావివాహశాసనవిషయమై తీవ్రచర్చలు జరుగుటయు భిన్నాభిప్రాయము లేర్పడుటయు పత్రికాపాఠకులకు విదితము. నీటి పంచాయతీ శాసనము ముందు విచారణకు రానున్నది. శాసనములోని ఏర్పాటులు ముఖ్యముగ కృష్ణా గోదావరీ గుంటూరు జిల్లాలలోని రయితుల కన్వయించును గాన, ప్రజలును ప్రజానాయకులును నిబంధనలను చదివి నిశ్చితాభిప్రాయములను పాలకులకును రామచంద్రరావు పంతులుగారికిని తెలియజేయుట యత్యంతావశ్యము.

రాష్ట్రీయసభ

చెన్నరాష్ట్రీయసభలు నెల్లూరుపురంబున మేనెల మొదటివారములో కూడినవి. రాజకీయసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు గౌ. ఆమంచర్ల కృష్ణారావుగారు, అధ్యక్షులు గౌ. బయ్యా నరసింహేశ్వరశర్మగారు. ఇరువురి వ్యాసములును భావగర్భితములై స్వరాజ్యదర్శనమును నానాముఖముల ఘోషించుచున్నవి. స్వపరిపాలనాధికారము గ్రామములందారంభించి రాష్ట్రములకును దేశమునకును సంతరంగములుగ నిర్మితము గావలయును. శర్మగారి యుదారాదర్శములను తెలుపుటకు వారి వ్యాసములోని చివరభాగ మిచట వ్రాయబడుచున్నది:—

“నేనే బ్రహ్మమునని-అను నుపనిషద్వాక్యమందలి సత్యమును హిందువు లందఱును స్వానుభవమునకు తెచ్చుకొనవలసియున్నది. బాలసూర్యుని యుదయమునందు మంచువలె నీ విజ్ఞానభానూదయమున వర్ణవర్గభేదములు స్వార్థబుద్ధులు ఉత్తమాధమభిన్నభావములు మున్నగునవన్నియును గూడ మాయమైపోవును. అద్వైతజ్ఞాని స్వప్రతిభాతుండగును. మహాత్ములు కేవలము ప్రజాప్రభుత్వవాదులు. క్రీస్తువు దనిన ప్రజాప్రభుత్వవాది యని వేఱుగ నుడువ నక్కఱలేదు. ఈ రీతిగా ప్రజాప్రభుత్వ సమత్వము బోధించుటలో నుభయమతములు ఏకభావమును కలిగియున్నవి. స్థితిగతులనుకూలముగ నున్నవి. స్థానిక స్వపరిపాలనమునుండి సామ్రాజ్యాధీనమగు స్వపరిపాలనమును పడయుట దూరస్థమగు స్వప్నభ్రాంతి కాజాలదు, తన విలాసమున మనల నాకర్షించుచు దరి చేరినకొలంది దూరమునకు పరుగిడఁబోవునది గాదు. మిగుల ప్రాచీనమైనట్టియు, గతించిన పెక్కు శతాబ్దములనుండి వంశపరంపరాగతముగ లభించిన పరిజ్ఞానముచే నిండియున్నట్టియు, అచిరకాలమునకే యఖండ భూమండలము నంతటిని పరిశుద్ధాస్తికమార్గమునను శాంతభావమునను నడపుటకును ప్రతిమానవుడు తనయందున్న దైవత్వమును గ్రహించునట్టియు తత్త్వస్థితికి రాఁగలుగునట్లు చేయుటకును నుద్దేశింపఁబడినట్టియు, భరతఖండమునకు న్యాయమగు సహాయము చేయుటకు తగిన శౌర్యమును బ్రిటిషు నుండియును స్వాతంత్ర్యముచే సత్ప్రవర్తించిన ఆంగ్లేయులకు కలుగునట్లు సర్వేశ్వరుండు వారియాత్మలయందు ప్రకాశించి వారికి ఉత్సాహము కలిగించును గాక!”

భగవదనుగ్రహమువలన బ్రిటీషు పరిపాలకులకును హైందవప్రజలకును నీ యుదారసంకల్పంబులు హృదయస్థంబు లగుంగాత!

సంఘసంస్కరణసభ

సంఘసంస్కరణసభ కాహ్వానసంఘాధ్యక్షుండు ఎమ్. చెంగయ్యగారు, సభాధ్యక్షుండు మహాదేవశాస్త్రిగారు. చెంగయ్యగారు రజస్వలావివాహములను చర్చించుచు శాసనసహాయము ధర్మసమ్మత మనియు నవసరమనియు సిద్ధాంతీకరించిరి. మహాదేవ శాస్త్రిగారు దేశాభ్యుదయమునకు బాల్యవివాహములును కులభేదములును పోవలయు ననియు, సంఘము వర్ణాశ్రమధర్మపద్ధతి ననుసరించి నిర్మితము గావలయు ననియు, ఇతరవర్ణముల వారి నుద్ధరించి బ్రాహ్మణులను చేసి దేశమునం దంతట నొక్క బ్రాహ్మణవర్ణము మాత్రమే యుండునట్లు చేయుట సమంజస మనియు వాదించిరి.

ఇతరసభలు

పండిత సుందరయ్యరు గారి యాధిపత్యముక్రింద సనాతనధర్మరక్షిణీసభయుం గూడినది. పరిశ్రామిక సభకు నెమలి పట్టాభిరామారావుగా రగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. దేశాభ్యుదయమునకును పరిశ్రామికాభ్యుదయమునకును గల సన్నిహిత సంబంధము వారి వ్యాసమునందు బాగుగ విమర్శింపబడినది.

ప్రజావబోధము

చెన్న రాష్ట్రమునందలి యన్ని మండలములలోను కదలిక యేర్పడినది. దేశాభ్యుదయమునందు ప్రజలకును నాయకులకును నభిమాన ముదయించినది. ఆ యభిమానము సకలవ్యవస్థలయందును గోచరము.

ఆంధ్రదేశము

ఆంధ్రదేశము కొంత చెన్నరాష్ట్రమునకు వెలుపల నున్నను, చెన్నరాష్ట్రములోని తెలుంగుభాగము నందలి గతసంవత్సర వృత్తాంతములు మాత్రమే యిచట పేర్కొనబడుచున్నవి. చెన్నరాష్ట్ర విస్తీర్ణము 141,075 చదరపు మైళ్లు, ఆంధ్రదేశపు విస్తీర్ణము సుమారు 70,000 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 16,000,000 అది విస్తీర్ణమునందు రాష్ట్రములోని సగము ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నది; ప్రజాబాహుళ్యమునందును సంపదలందును సగము భాగమునకు తక్కువగ నున్నది. ఆంధ్రభాషా స్థితియు ఆంధ్ర ప్రజా స్థితియు ఆంధ్రదేశ వృద్ధిక్షయములను కనుంగొనుటకు సాధనములు. ఆంధ్రదేశమునందు సాంఘిక నైతిక రాజకీయార్థిక జీవనము దినదిన ప్రవర్ధమాన మగుచున్నది. సంఘ స్థితియందు మార్పులు కలుగుచున్నవి. మతభావనలు మారుచున్నవి. ఆర్థికస్థితి బాగుపడుచున్నది. భాషాభిమానము ప్రబలుచున్నది. రాజకీయ జీవనమందు నూతనాదర్శములు ప్రజల హృదయముల నాక్రమించుచున్నవి. గతసంవత్సరమునం దాంధ్రదేశమున సమావేశమైన శాఖాసభల యొక్కయు ఆంధ్రమహాసభ యొక్కయు కార్యక్రమమును విమర్శించినపు డాంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోజ్జీవనము వ్యక్తము కాగలదు. ఆనందసంవత్సర చైత్రమాసాదిని అయిదవ సంచిక ప్రకటింపబడినది. రాక్షస సంవత్సరమునం దాషాఢ మాస మారంభమైనది. పండ్రెండు నెలల వృత్తాంతము నిచట సంక్షేపముగ నైనను చెప్పుట కలవి గాదు.

పుస్తకభాండాగారసభ

ఏప్రిలు 1-వ తేదిని మొదటి పుస్తకభాండాగారసభ బెజవాడయందు గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సూరి నరసింహశాస్త్రిగారు, అమెరికా సంయుక్త రాష్ట్రములందువలె నాంధ్రదేశమునందును పుస్తకభాండాగారవ్యాపనమును చేయుట దేశాభ్యుదయమునకు సాధన మనియును, ప్రస్తుతము 120 తెలుంగుదేశమునందు గల వనియును తెలిపియుండిరి. సభాధ్యక్షులు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారు. అధ్యక్షులు సహజమైన యనర్గళ వాగ్ధోరణితో శ్రోతల వీనులకు విందు గొలుపుచు పుస్తకభాండాగారంబుల ప్రయోజనంబును విపులముగ వివరించిరి.

రెండవ యాంధ్రమహాసభ

ఏప్రిలు నెల 11-వ తేది నాంధ్రుల నూతనోజ్జీవనమునకు కేంద్రస్థానముగ నెంచదగిన యాంధ్రమహాసభ విజయవాడయందు గూడినది. నానాభాగములనుండియు 2000మంది ప్రతినిధులు వచ్చియుండిరి. రావు బహద్దూరు పురాణము వేంకటప్పయ్య పంతులుగా రాహ్వానసంఘాధ్యక్షులు. న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులుగారు సభాధ్యక్షులు. వేంకటప్పయ్య పంతులు గారి యాంధ్రోద్యమ ప్రయోజనమునందు సంపూర్ణ

విశ్వాసము గల దని వారి వ్యాసమునందలి యీ క్రింది వాక్యములు విశదీకరించుచున్నవి.

"ఈ యుద్యమము న్యాయము లగు నభిలాషలవలన నుద్భవించినది గాన, నాంధ్రులయొక్క యితరులు కాక యాంగ్లేయుల యొక్కగాని మన ప్రభుత్వమువారియొక్కయు సాదరపోషణములకు పాత్ర మగుచున్నది. ప్రచురింపబడిన గ్రంథములలో నీ యుద్యమముయొక్క యావశ్యకత చక్కని హేతువులతో నిశ్చయింపబడినందున నింక మాత్రమును వివాదాస్పదము కా దని నిశ్చయింపదగును?

"ఏకభాష యనునది మనుష్యుని మనుష్యునితోడను జనమ్మును జనమ్మునితోడను ఏకీభావమును పొందింప శక్తి గలిగి పరస్పర సానుభూతిజనకముగా నుండుట సహజము. ఏక భాషను మాటలాడువారు సాధారణముగా సమాన చారిత్రము సమానాచారములు ధర్మములు మతము అభిలాషలు మొదలగునవి గలిగి సమాన వాఙ్మయ సాధనముననే పురోవృద్ధిని పొందవలసియుందురు.

"ప్రతి మనుష్యుడును స్వభాష సహాయము చేతనే గ్రహించును గ్రహించును; నూతనవిషయములను భావించును, కల్పించును; అన్యభాషయం దట్లు చేయజాలడు. కావున స్వభాషయందు విద్యాపరిశ్రమము కలుగనిచో మనుష్యులకు సాధారణముగ ప్రతిభ యుదయింపదు. అందువలన స్వదేశవాఙ్మయవృద్ధి కానేరదు. దేశమునకు ముఖ్యముగా కావలయు జ్ఞానసంపత్తి జనసామాన్యమునకు నింగ్లీషు భాషామూలముగ లభించుట కష్టతరము. ఆభాష సులభసాధ్యము గాదు. అరువదిసంవత్సరములకంటె యెక్కువకాలమునుండి ప్రభుత్వమువారు దానిని వ్యాపింపజేయుచుండినను, నిప్పటి కది స్వల్పముగ నేర్చుకొనబడియున్నది. సామాన్య జనమున కది యబ్బనే లేదు. ఇక ముందు క్రమేణ సర్వకళాశాలాదులయందు గూడ సర్వత్ర స్వభాషామూలముగ విద్య నేర్పుటకు తగు నేర్పాటులు చేయబడు నని నమ్మదగియున్నది. ఇట్టి కారణములచేత నాయా భాషలు మాటలాడబడు ప్రదేశములను విద్యా పరిపాలన వ్యవహారమునకు తగిన ప్రత్యేక ఖండములుగా నేర్పఱచుట మిక్కిలి సహజమైన పద్ధతి గాని బహుభాషలు మాటలాడబడు నేక ప్రదేశము నట్టి ఖండముగా చేయుట లాభకారి కాదు. ఇతర వ్యవహారములకును నట్టి ప్రదేశములే యోగ్యమయిన ఖండములుగా నెంచుట శ్రేయస్కరము. ఈ కారణముననే యీ యుద్యమము తెలుంగు జిల్లాల ప్రయత్నము లేక 'యాంధ్రోద్యమ' మను రూపమున వికాసమును పొందిన దని తలంచుచున్నాము."

వేంకటప్పయ్య పంతులుగారు స్థూలాంధ్రప్రపంచాభ్యుదయమునకు తమ సూక్ష్మదేహముతో సయితము తోడ్పడెదరుగాక!

సభాధ్యక్షుని సందిగ్ధావస్థ

సభాధ్యక్షులైన న్యాపతి సుబ్బారావు పంతులు గారు చిరకాలము తమ జీవితమును దేశారాధనకై వినియోగించిన ప్రసిద్ధపురుషులు. యౌవనదశయందలి యుత్సాహము వార్ధకదశయందు సామాన్యముగ కనుపట్టదు. స్థిరవ్యవస్థలను మార్చుటయం దుదారభావసంపన్నులు సయితము వెనుకంజ వేయుచుందురు. ఐర్లాండు స్వరాజ్యాదర్శమును వంగవిభజనసంహారమును తీవ్ర వివాదములకు గుఱియైనవి. సుబ్బారావు పంతులుగా రాంధ్రోద్యమమునెడ సంపూర్ణసానుభూతిని కలిగియుండియు, నాంధ్రరాష్ట్రాదర్శమునెడ సంశయము కలిగియుండుట యేమి వింత గాదు. వీరికి కారణములు పెక్కులుండును. పంతులుగారి యుపన్యాసమునందలి కడపటి వాక్యములను చదువువారలకు వారి కాంధ్రోద్యమమునెడ సంపూర్ణవిశ్వాసము గల దని నమ్మకము గలుగుచున్నది.

"ఈ మార్పు ఇండియా దేశములోని పరగణాల మార్పులో చేరవలసినదిగానున్నది. భాషలప్రకారము పరగణాల నేర్పఱచినందువలన లాభము కలుగు ననియు, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పడిన ప్రతి తెలుగు జిల్లాలోని యాంధ్రులు నభివృద్ధి పొందుదు రనియు ప్రజాభిప్రాయము. దేశముఖమునకు తెచ్చుటకై యాంధ్రరాష్ట్రము కోరువా రెల్లరును ఒక సమాజముగా నేర్పడి పనిచేసినయెడల బాగుండు నని నా యభిప్రాయము. వారి వారభిప్రాయములను వెల్లడిచేసి యెల్లరచేతను ఒప్పింపవలసినప్పుడు ఇట్టి సమాజము లేర్పడుట ముఖ్యము. అట్లు చేసినయెడల ప్రభుత్వమువారు గూడ పరగణాలయొక్కయు, సాధ్యమైనంతవఱకు స్వదేశ సంస్థానముల యొక్కయు హద్దులను భాష ననుసరించి సాధ్యమగునంతవఱకు మార్చుట యావశ్యక మని యెంచిగాని, తెనుగు జిల్లాల యభివృద్ధిని పట్టి ప్రస్తుతపు రాజధానిక్రింద నుండుట రాజ్యపరిపాలనకు అననుకూల మని యెంచి గాని తెనుగుభాష మాటలాడువారిలో అందఱికిని గాని పలువురకు గాని ప్రత్యేకరాష్ట్రము నీయవచ్చును.

"ఆంధ్రోద్యమము ఆంధ్రులలో ఐకమత్యమును పురికొల్పి తన్మూలముగ భారతజాతీయ గమ్యస్థానమును కాంక్షించుచున్నది. ఈ కార్యము కష్టసాధ్యమైనది. అయినను పవిత్రమైనదియు, యశస్కరమైనదియు నగు కార్యమై యున్నది. ఈ యేకభారతీయనిర్మాణమున ఆంధ్రులు ముందంజవేసి యితరసంఘములవారికి మార్గదర్శులుగా నుండుటకంటె శ్లాఘనీయమైన యుత్కృష్టకార్యము మఱేది కలదు? వీ రిప్పటికి పోయినను సత్యసంధులనియు, వీరు దేశసేవకై స్వార్థత్యాగము చేయుటయందు మార్గదర్శకులనియు వీరికి పేరు వచ్చుటకంటె వేఱు గౌరవ మేది కలదు? పూర్వకాలమందు ఆంధ్రవంశమువారు భరతఖండములో అధికభాగమును పరిపాలించుచు ఔన్నత్యమును పొందినారు. ఆ ప్రకారముగా వీరు ఐకమత్యమును

గాంచి తమ బుద్ధికుశలత వికసించినప్పుడు ముందు కూడ ఇతర జాతులవారికంటె అధికోన్నత్యమును పొందుట కేమి సందియము? విహారాముష్మికవిద్యలు అభివృద్ధి చెందినప్పుడు వీరి పేరు పరదేశములయందు వ్యాపించి వీరు భారతమాతకు గౌరవమును తీసికొనిరారా? ఈ యుద్యమమును భగవంతుఁడు జయప్రదముగా చేయునుగాక!

హిందూదేశమునందు జాతీయజీవనాభ్యుదయ సౌకర్యమునకును స్వరాజ్యాదర్శప్రాప్తికిని భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రములు సాధనము లనియు నాంధ్రదేశాభ్యుదయమున కాంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము సాధన మనియు నొక తీర్మానము, వాదప్రతివాదములు ప్రబలముగ జరగిన పిదప, సభ్యులచే నామోదింపఁబడినది. కార్యసాధనమునకై యాంధ్రదేశసేవకసంఘము స్థాపింపఁబడినది. అయి దెకరముల భూమియు 6,000 రూప్యములును సహాయార్థ మొసంగఁబడినవి.

కార్యదర్శి నివేదిక

ఆంధ్రోద్యమప్రాప్తికై సకలవిధముల పాటుపడుచు, కార్యదర్శిగ నున్న కొండ వేంకటప్పయ్యగారి నివేదికలోని చివర భాగము ఆంధ్రుల భావవీథియందు సుస్థిరముగ నిలువ దగినది గాన నిచట పునర్ముద్రితము.

"కాని, ఆంధ్రమహోద్యమ కార్యక్రమము అనంతము. కార్యసాఫల్య సాధనములు మితసంఖ్యాకములు. ద్రవ్యోపపత్తి స్వల్పము. కార్యసాధకులును అంతగాఁ గానుపింపరు. కావున కార్యఫలములు చాల భాగము మృగ్యములే. ఆంధ్రులు తమ పూర్వచారిత్రమును ఇంకను చక్కఁగా నెఱుంగరు. స్వశక్తిసామర్థ్యములయందు విశ్వాసము ఇంక నంతగా నుద్భవింపలేదు. జాతీయాన్నత్య సాధనము లంతగా పట్టుపడుట లేదు. జీవితాదర్శములందు చిరతరాభ్యస్తమార్గములు తప్ప క్రొత్తత్రోవలు త్రొక్కఁ నేరరు. ప్రముఖులు పలువురు నూత్నాదర్శ శ్రవణమాత్రమున బెదరి తారుమారగుచున్నారు. తృణ్ణమార్గమునుండి బుద్ధిని మరల్చుట కియ్యకొనరు. కావున ఆంధ్రమాతృ సేవకులు ఆంధ్రోద్యమముయొక్క నిజస్వరూపమును ఊరూరులను పల్లెపల్లెలను జనుల హృదయాంతరంగముల ప్రతిఫలించునట్లు ప్రచారమొనర్పవలయును. బుద్ధిమంతులు తమ బుద్ధియును, విద్యావంతులు తమ విద్యయును, ధనవంతులు తమ ధనమును దేశమాతకు అర్పణంబు గావించి ఆంధ్రజాతీయోద్ధారణకు సన్నద్ధులు కావలయును. ఆంధ్రనాయకులు ఆంధ్రవాణి సునాదంబునకు చెవియొగ్గి ఆంధ్రోద్యమసత్యమును అభిలషించి గాఢమగు దేశభక్తితో కార్యకలాపంబునకు దిగి, ఆంధ్రజనాళి కుత్సాహంబుగ తమకుంగల బుద్ధిబలమును, విద్యాబలమును, ద్రవ్యబలమును ఆంధ్రమాతృ సేవతాపాదపద్మంబులకు సమర్పణంబు గావించి, తమ నాయకత్వమును నిలుపుకొని, సార్థకము చేసికొనెదరని నమ్ముచు ఇంతటి విరమించెద."

ఆంధ్రమహిళాసభ

అయిదవ యాంధ్రమహిళాసభ కూడ బెజవాడలో ఏప్రిలు నెలయం దాంధ్రమహాజనసభవలెనె కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షురాలు సూరి భ్రమరాంబగారు, సభాధ్యక్షురాలు కొటికలపూడి సీతమ్మగారు. స్త్రీవిద్యాభివృద్ధికై పాటుపడిన వీరేశలింగము పంతులుగారిని గుఱించి సీతమ్మగారు నుడివిన వాక్యము లిచట పొందుపఱుపఁబడినవి.

"కష్టములకు వెఱవక యాశ్వయనిష్ఠ భారము నుంచి తమ ప్రయత్నముయొక్క ఫలాఫలముల నీశ్వరుని హస్తమందే యుంచి యోపికతో సత్కార్యముల నాచరించినవారి కీశ్వరుండు తోడుపడి కార్యసాఫల్య మొనర్చు నని మన మీ యుదాహరణములవల్ల నేర్చుకొని మనము మంచి దనినమ్మిన సత్కార్యములను విడువక కొనసాగించు కొనవలయును. మన కట్టి యుత్సాహశక్తి కలిగించుట కీ మహిళాసభలు తోడ్పడి వర్ధిల్లునుగాక!"

ఆంధ్రసనాతనధర్మసంరక్షణసభ

ఈ సభ కిది మొదటి సమావేశము. బెజవాడయందు కూడినది. పుల్లపాటి శేషాచలము పంతులుగారగ్రాసనాధిపతులు. వారి యుపన్యాసములోని యీ క్రింది వాక్యములవలన సభోద్దేశములు గ్రాహ్యములు.

"ఆంధ్రుల దృష్టి యంతయు ప్రస్తుతకాలమున రాజకీయవిషయములయందే ప్రసరించుచుండి, సనాతనధర్మసంరక్షణమం దొకించుకయు ప్రసరింపకుండుట కడు శోచనీయము. రాజకీయ విషయములలో పాటుపడుట కితర దేశస్థులు మార్గదర్శకు లయిరి. సర్వకాలములకును సనాతనధర్మవిషయమున దేశముల కాదర్శముగ నిచ్చునది భరతవర్షమే గాని, మరియొక దేశము కానేరదు. ఇదియే మన పూర్వులు దాఁచియుంచిన ధనము. కావున సనాతనధర్మమున కేమాత్రము భంగము కలుగకుండ, దేశాభివృద్ధి కలుగుట యెట్లులో యోచించుట మన యాంధ్రులకు ముఖ్య కర్తవ్యము."

ఆంధ్రసాహిత్యపరిషత్తు

ఇయ్యది కాకినాడపురంబున ఏప్రియలు 14-వ తేదిని కూడినది. సన్మాన సంఘాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారుగారు. సభాధ్యక్షులు కిడాంబి రామానుజాచార్యులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"కొంతకాలము క్రిందట నున్నదశ నను భవించిన యాంధ్రసారస్వత మిటీవల క్షీణించి మరల నభివృద్ధికి వచ్చుచున్నది. ఇట్టి సమయమున విశేషోపయోగములు కాని నిర్బంధములచే దాని నరికట్టక వాఙ్మయాభివృద్ధిని చేయుట కాంధ్రవిద్వన్మహాజనులను ప్రార్థించుచున్నాము."

ఏప్రియలు నెల 11, 12 తేదులయందు ఆదివెలమ మహాసభయును బెజవాడలోఁ గూడినది. సంఘాభివృద్ధికి అవసరములైన తీర్మానములు ఆమోదింపఁబడినవి.

విశాఖపట్టణమండలసభలు

రాజకీయసభ మెయి 14-వ తేదిని అనకాపల్లి యందుఁ గూడినది. భూపతిరాజు వేంకటపతిరాజుగారగ్రాసనాధిపతులు. వారికాంధ్రరాష్ట్ర ప్రయోజనము పట్ల సంపూర్ణ విశ్వాసము గలదు. ఆంధ్రోద్యమ విషయమై రాజుగారు చేసిన ప్రసంగ మంతయు ముద్రింపఁ దగినది. అయినను కొన్ని వాక్యములు మాత్రమే యిచట ముద్రింపఁబడు చున్నవి.

"దాఁదాఁపుగ నాంధ్రులలో నాయకు లనఁదగినవారందఱును, ఆంధ్రులకు ప్రత్యేకరాష్ట్ర మేర్పడవలయు ననుట యుక్త మని యు, ఇది పొందఁదగిన యొక యాదర్శముగ నుండఁదగిన దని యు, ఏకాభిప్రాయులై యున్నారు. మున్ను విశాఖపట్టణసభలో వీరి యుం దిటువంటి మార్పు కనఁబడుట నాకు సంతోషకరముగ నున్నది. ఆదర్శమని యొకసారి యంగీకరించిన పిమ్మట, దానిపై యాందోళన మునుపటి సొప్పటికో నిలిపివేయుట కేవలము పొరపాటు. తాము చేయుచున్న యీ ప్రధానకార్యమును, దానివలన కలుగఁబోవు ప్రయోజనములను, వివేకముతో గ్రహించునట్లు జనసామాన్యమునకు బోధించుట యీ విషయమునందు శ్రద్ధగల ప్రతివానికిని విధ్యుక్తమై యుండుట నిజము."

ఏ. పి. పాత్రోగారి యాధిపత్యముక్రింద పరిశ్రామికసభయు, అప్పడుపంతులుగారి యాధిపత్యము క్రింద సంస్కరణసభయుఁ గూడినవి. అవసరములైన తీర్మానము లత్యుత్సాహముతో నామోదితములైనవి.

ఏడవ యార్యవైశ్యమహాసభ

ఈ సభ యేలూరునందుఁ గూడినది. చల్లా గురుస్వామిశ్రేష్ఠిగా రధ్యక్షులు. మోతే గంగరాజుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. వారి యుపన్యాసమునందు, వైశ్యుల పునరభివృద్ధికి సాధనంబులైన విద్యను వ్యాపారమును పరిశ్రమలను నభివృద్ధి చేయు సాధనంబులు చర్చింపఁబడినవి. అందలి కొన్ని వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఆర్యవైశ్యుల మగు మన కీ రాజధానియం దాంధ్రంబే మాతృభాషగా నున్నయది. అధికసంఖ్యాకు లాంధ్రదేశంబుననే యుండుట చేతను, మన సభలుకూడ నాంధ్రదేశంబుననే జరుపఁబడుటచేతను నాంధ్రప్రవర్తనము తదభివృద్ధిసాధనమార్గవిచారము మొదలగు వానింగూర్చి ప్రశంసింపవలె నిఁకను. అది హిందూదేశీయ మహాజనుల, భాషయందుఁ దప్ప తక్కినవానిలో, ననుసరించుచున్నది. అదియును నానారూపజాతియుతంబై యున్నయది. దానియందును వైశ్యభాషము సూచింపఁబడుచున్నను, తదభివృద్ధికి నితరేతరభాషాగ్రాహ్యంబును గను సామాన్యభాష యావశ్యకం బనియు దానిచే పరోపకారము కొఱకు పాటుపడవగు ననియు నెంచఁబడుచున్నది. ఆంధ్రరాష్ట్రమను త్రివు వార్తాపత్రికలచేతను తదితరులచేతను వివాదింపఁబడినను, నిరాక్షేపణీయంబే."

గుంటూరుమండల రాజకీయసభ

జూను నెల 4-వ తేదిని ఒంగోలునందు 23-వ గుంటూరుమండలసభ కూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు బి. లక్ష్మీనారాయణరావుగారు. సభాధ్యక్షులు పింజమూరి భావనాచార్యులుగారు. ఉభయులును నాంధ్రరాష్ట్రావశ్యమును ప్రస్తుతించిరి.

"ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ మవసర మని మన గుంటూరు మండలము వారును గడచిన మండలసభయొక్క 10-వ తీర్మానమున నీ యుద్యమమును ఆమోదించియున్నారు. కన్యక, వైశ్య మహాజనసభలీ యుద్యమమున కనుకూలములుగా నున్నవి. ఈ నడుమ మదనపల్లి డివిజనలు కాన్ఫరెన్సునందును ప్రత్యేకరాష్ట్రవిషయము నంగీకరింపక పోయినను, ఆంధ్రోద్యమము నామోదించుచుఁ దీర్మానింపఁబడెను. ఇట్టి యుద్యమము కొలఁదికాలములోనే యాంధ్రదేశ మెల్ల వ్యాపించి జనాంగీకారము పొందియున్నది."

"మన యభివృద్ధి నిమిత్తమును సౌఖ్యము నిమిత్తమును ప్రభుత్వమువారు చేయవలసిన విధు లనేకము లున్నను స్వయంకృషిచే మనము పూనవలసిన యభివృద్ధిమార్గములు నానేక సంఖ్యాకము లై యుండుటను మనము మఱచిపోరాదు. ప్రపంచమునం దేదేశము గాని ప్రజలయొక్క, అందును విద్యాధికులయొక్క, స్వయంకృషియు స్వార్థత్యాగమును లేకయే కేవలము ప్రభువుల యౌదార్యమువలననే యున్నతస్థితికి వచ్చియుండినట్లు కానము. ప్రజలయొక్క యభివృద్ధికిఁ దగిన మార్గములను పూనుట ప్రభుత్వమువారి పనియే యయినను, వారు చేయు పనులు విద్యాధికుల కృషియు స్వార్థరహితబుద్ధియు లేక ఫలింపఁజాలవు."

సంఘసంస్కరణసభ

మరునాడు గుంటూరుమండల సంఘసంస్కరణసభ కూడ ఒంగోలునందు చిలకమర్తి లక్ష్మీనరసింహముగారి యధ్యక్షతక్రిందఁ గూడినది. సుప్రసిద్ధులైన లక్ష్మీనరసింహముగారి భావము లాంధ్రప్రపంచమునం దంతటను వ్యాపించియున్నను, వారి యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట పాఠకభావోన్నత్యమునకై చేర్పఁబడినవి.

మ

"జపాను అమెరికా మున్నగు దేశములలో వలెనే నున్నవారితోఁ బాటు సంఘసంస్కరణము చేయుఁడు, కార్యాచరణశూరు లగుఁడు. కొంతమంది తమకు ధైర్యము లేనిచో, ముందంజ వేయువారికి సాయము సేయఁబూనుకొనుఁడు. అప్పుడే సంస్కరణము జయమొందును. ఆర్యబుద్ధి పంతులవారి మని చెప్పుకొనుచు మనసంఘమును ఇంత యధోగతికి తెచ్చుట సమంజసము కాదు. మన యాంధ్రోద్యమముయొక్క పురోవృద్ధి ముఖ్యముగా సంఘసంస్కరణముపై నాధారపడియున్న దని దృఢముగా నమ్ముఁడు. కాలానుగుణముగా మన ప్రస్తుతావసరములను బట్టి సంఘము నెప్పుడు సంస్కరించుకొందుమో మన యాంధ్రోద్యమము సయితి మప్పుడే యభ్యున్నత దశకు వచ్చును

దత్తమండల సాంఘిక సమావేశము

ఇయ్యది జూను నెల 6,7 తేదులలో గుత్తియందుఁ గూడినది. గా. కేశవపిళ్లగారతిథులకు హృదయంగమంబైన స్వాగతం బొసఁగిరి. రావు బహద్దరు సుబ్రహ్మణ్యము పంతులుగారు అగ్రాసనాధిపత్యము వహించిరి. వారి వ్యాసము సంఘాభిమానమును దేశాభిమానమును సూచించు భావములతో నిండియున్నటుల క్రింది వాక్యములు తెలుపుచున్నవి.

"అందఱు నిప్పు డాంధ్రోద్యమమును గూర్చి మాటలాడుచున్నారు. ఈ విషయమును నిష్పక్షపాతముగ నాలోచించుట మంచిది. ఈ జిల్లాల ముఖ్యభాష యాంధ్రము. మనకు తెలిసినంతవఱ కాంధ్రరాజుల చేతనే యీ దేశము పరిపాలింపఁబడుచుండెను. ఇప్పటికన్నడ భాగమునందలి యాచారములు తెలుఁగువారి యాచారములఁ బోలియున్నవి. ఈ జిల్లాలలో నెచ్చటను కన్నడ భాషయందు సాహిత్య గ్రంథములు వెలువడుట లేదు. కన్నడజను లందఱును సాధారణముగా వ్యవహార కార్యముల వ్రాఁతలను తెలుఁగు అక్షరములతోనే వ్రాసికొందురు. నిర్దేశింపవలసినచో నీ జిల్లాలు ఆంధ్రములే కాని యన్యములు కావు. అట్టి యీ జిల్లాలలోని మన మాంధ్రోద్యమమును గూర్చి యుపేక్ష వహింపరాదు. ఈ యుద్యమము కాదు. ప్రపంచమం దేయుద్యమమం దైనను మన ముత్సాహము లేనంత మాంద్యము కలవారము."

"ఆంధ్రోద్యమము మన దేశమునం దన్ని చోట్లను వ్యాపించియున్నదా యని యుపాధియే గాని వేఱు కాదు. తమ స్థితి నభివృద్ధి నొందించుకొనుటకై దేశీయులందు కల్గిన యశాంతియే యిట్లు పరిణమించినది. తమ పూర్వ చరిత్రము, సుందర సాహస్యతము, ఫలవంత మగు భూమి యింక నెట్టి స్వాభావి కైశ్వర్యముల యాధిక్యము నెఱింగియుండి తమ యుదార భావముల మఱచిపోని జనులు బాయలతో కూడియున్న యుత్తర సర్కారు నివాసులగు నాంధ్రజనులు మేల్కాంచి చూచి, తాము అన్యజాతుల కన్న జీవిత యాత్రయందు వెనుకఁబడియుండుటను గమనించి నిద్రనుండి లేచినవారివలె ననేకదిశల ననేకవిధముల తొందఱగా ప్రయత్నములు సల్పుచున్నారు.

"ఈ విషయమును ఆంధ్రనాయకులు పక్షపాత రహితులై తమ న్యాయబుద్ధి నెల్ల నుపయోగించి యీ ప్రశ్నను విమర్శించుట తగును. ఉన్న దున్నట్లు చెప్పువారికైన కొన్ని విరోధ విమర్శనలు కలుగక తప్పవు. పెద్ద సమస్యల నాలోచించి చర్చించునప్పుడు అధిక సంఖ్యాకుల యుద్దేశము నే మనము నంగీకరింపక పోయినను బాధలేదు."

కర్నూలుమండలసభ

ఆగస్టు 22-వ తేదిని కర్నూలునందు మొదటి కర్నూలుమండలసభ గూడినది. ఇంతవఱకును 24 కృష్ణామండల సభలు గూడుటయును, కర్నూలునం దిది మొదటి సమావేశ మగుటయును కర్నూలు మండల మాంధ్రదేశమునందు రాజకీయ సాంఘిక జీవనమునందు ముందంజ వేయుట లేదని సూచించుచున్నవి. గతమునకు వగచుటవలన ప్రయోజనము కలుగదు. దత్తమండల వాస్తవ్యులు మున్ముందు తమ మండలాభ్యుదయమునకై యధికతరోత్సాహముతో పాటుపడి వెనుకటి మాంద్యమునకు ప్రతీకారమును కల్పించుట శ్రేయస్కరము.

మండలసభకు ఎస్. వి. నరసింహారావు పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు కరుణాకర మీనన్ గారు సభాధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షుల యుపన్యాసమునందలి కొన్ని వాక్యము లిచట చేర్పఁబడుచున్నవి. వానిని చదివినవారల కాంధ్రోద్యమ తత్త్వము బోధ్యమగును. నరసింహారావుగారు స్థానిక స్వపరిపాలనమును గుఱించి చేసిన విమర్శనము బాగుగనున్నది.

"ఆంధ్రదేశీయమైన యొక జిల్లాలో జరుగు నీ (ప్రతినిధి)సభలో నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి నేను ప్రస్తావించుట విధి. ఈ యుద్యమము పత్రికలలోను వేదికలమీఁదను భిన్నాభిప్రాయములచేఁ జర్చితమగుచున్నది. ఈ యుద్యమమును గొందఱు తిన్నగ గ్రహింపక అపార్థము చేసికొనిరి. కార్యసాఫల్యమును గొందు నాధారములయం దంతర ముండవచ్చును గాని, యీ యుద్యమ మిండియాదేశీయ మహాసభయొక్క పరమావధులను బొందఁగోరుచున్నదే గాని యందులకు తగ్గినది కాదు. ఇండియా కా గొప్ప దేశాభ్యుదయమువలె, నీ యాంధ్రోద్యమము, జననములవలనఁ గాని స్థిరనివాసములవలనఁ గాని యాంధ్రదేశమును స్వదేశముగఁ గలవారి నందఱ నొక్కటిగఁ జేర్చుటకుఁ గోరుచున్నది. ఇది భావమునుబట్టి యేర్పడిన యుద్యమము. మన లోకవ్యవహారములకు సంబంధించిన దేశీయమహాసభయొక్క యుద్దేశము నే యనుసరించినది. ఈ యుద్యమముయొక్క ఆవరాగాని చెప్పు

బడు నన్నింటిని గాని చేయఁబడు నన్నింటిని గాని యంగీకరించుట సాధ్యము కాకపోవచ్చును గాని, మన మాతృదేశాభివృద్ధిఁ గోరు సహృదయుఁ డెవ్వఁడు గాని యీయుద్యమోద్దేశము నాక్షేపింప నోపఁడు. ఈ యుద్యమసందర్భమున వివాదమునకుఁ జోటిచ్చు నంశముల ప్రస్తావన నటుండనిచ్చి, యింతటితో సంబంధించిన విద్యావిషయిక (ఈ విషయమున మాత్ర మభిప్రాయభేద ముండఁజాల దని తలఁచెదను.) ప్రస్తావనను గుఱించి మాత్రము కొన్నిమాటల నుడువఁ బూనెదను. విద్యతోఁ జేరినంతమట్టుకు నాలోచించినచో, నీ యుద్యమముయొక్క యుద్దేశ మాంధ్రదేశమున కొక విశ్వవిద్యాలయ మేర్పడవలయు ననుటయే.

"సామాన్యముగ నొక్క దేశభాషకే యుక్తమగు ప్రచారమెంతవఱకుఁ గలదో యంతవఱ కొక భాగముగ గ్రహించి యంతకొక విశ్వవిద్యాలయము నేర్పఱిచినచో, దేశభాషలద్వారా విద్యావ్యాపనకుఁ బూనుకొనుటకుఁ గడు సులభముగ నుండును. దేశభాషల యుపయోగము విద్యార్థుల విషయగ్రహణశక్తికిని, బుద్ధివికాసమునకును, పరిశోధనాశక్తికిని జాల తోడ్పడఁగలదు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయస్థాపన మాంధ్రజిల్లాల నివాసులయందు గొప్ప మార్పును కలిగించును. ఈ తీరున, ఇండియాదేశమునందలి పలుభాగములలో నభివృద్ధి సంఘటిల్లినేని, దేశ మంతయు సమష్టి నభివృద్ధిఁ గాంచి ప్రపంచమందు గౌరవనీయము లగు గొప్ప దేశములలో నొక్కటి కాఁగలదు. బోధనాశాలయు, వసతులును గల విశ్వవిద్యాలయ మొం డాంధ్రదేశమునకుఁ ద్వరలో స్థాపింపఁబడునని నిశ్చయముగ గోరుచున్నాను."

కర్నూలుమండల సంఘసంస్కరణసభకు సి. వి. కృష్ణస్వామయ్యరుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు, దివాన్ బహద్దరు వారణాసి సుబ్రహ్మణ్యముపంతులుగారు అగ్రాసనాధిపతులు.

బళ్ళారిమండలసభ

మొదటి బళ్ళారి మండలసభ సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదులైన ఎస్. శ్రీనివాసయ్యంగారి యాధిపత్యము క్రింద ఆగస్టు 22-వ తేదిని బళ్ళారియందుఁ గూడినది. అయ్యంగారి యుపన్యాసము విద్యావ్యాపన కనుకూలములైన విమర్శనలతో నిండియున్నది. అన్ని ప్రయత్నములకును విద్యయే మూలము గాన, దేశహితైకపరాయణులు వారి హితోపదేశములను గమనింపవలసి యుందురు.

మూఁడవ కడప మండలసభ

మూఁడవ కడప మండలసభకు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు టి. ఎమ్. నరసింహాచార్యులుగారు. ఏ. ఎస్. కృష్ణారావు పంతులుగా రధ్యక్షులు. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు మండలస్థితి న్యాయవిచారణ అటవీ పరిపాలనము నీటి పారుదల మొదలగు విషయములను గుఱించి విపులముగ చర్చించిరి. కృష్ణారావు పంతులుగారును విద్యావ్యాపనము ఆరోగ్యము పారిశుద్ధ్యము భూమి సిస్తు మొదలగు మండలాభ్యుదయమున కవసరమైన విషయములను తమ యుపన్యాసమునందు బాగుగ చర్చించిరి.

కృష్ణామండల రాజకీయసభ

ఇరువది మూఁడవ కృష్ణామండలసభ యేలూరు నందు అక్టోబరు 24-వ తేదిని గూడినది. సన్మానసంఘాధ్యక్షులు సుప్రసిద్ధులైన మోచెర్ల రామచంద్రరావు పంతులుగారు. వారి యుపన్యాసమునందలి నౌకాసైన్యావశ్యకతను గుఱించిన వాక్యము లిచట నుదహరింపఁబడుచున్నవి.

"ఇండియా సంరక్షణకు కావలసిన నౌకాసైన్య విషయము ఇండియా ప్రభుత్వమువారును ప్రజలును కూడ ఆలోచింపవలసియున్నది. సరియగు స్వదేశరాష్ట్రీయులు తమ సంరక్షణకొఱకును ఇంగ్లండుదేశ సంరక్షణకొఱకును నౌకాసైన్యాభివృద్ధికిఁగాను కట్టఁబడు నూతనయుద్ధనౌకలకు వెచ్చించు ద్రవ్యములసంగతి మీకు తెలిసియుండును. మన దేశమున కున్న విస్తీర్ణసముద్రతీరమును ఆలోచించి చూచినయెడల, మన దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్యస్థాపన మత్యావశ్యక మని మీకు తోఁచకపోదు. మిగిలిన కష్టము లటుండఁ, ఇందునుగుఱించి ద్రవ్యకష్టమే యధికముగా నున్నది. ప్రజలపై విధింపఁబడు పన్నులను అమితముగా హెచ్చింపకుండ నీ విషయమును సాధింపఁగల మార్గము త్వరలోఁ గనుఁగొనఁబడి ఏదో యొకరూపకముగ దేశసంరక్షణార్థము నౌకాసైన్య మేర్పఱుపఁబడు నని నా నమ్మకము. ఇండియా సంతతివారికి నౌకాసైన్య పదవులను పొందుట కవకాశ మిచ్చు నౌకాసైన్యస్థాపనవిషయమై ఇండియాదేశపు ప్రజలతో పోచ్చరిక పుట్టకమానదు."

సభాధ్యక్షులు పోలవరము జమీందారు గా. కొచ్చెర్లకోట వేంకటకృష్ణారావు పంతులుగారు. నీటి తీరువ, రిమిషనులు, భూమి సిస్తు, మొదలగు కాలువలు, సెటిల్మెంటు, గ్రామకంఠములు మొదలగు రయితుల కుపయుక్తములైన విషయములు వారి వాస్యమునందు విమర్శింపఁబడినవి.

కృష్ణామండల మాంధ్రోద్యమమునకు పుట్టినిల్లు. గా. పంతులుగా క్లిష్టపురుషు నాంధ్రులు. అట్టియున్నను

నుభయసభాధ్యక్షులును నాంధ్రోద్యమమును గుఱించి తమ యుపన్యాసములందు ముచ్చటించకుండుట విచిత్రము. అయినను నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మానము సభ్యులచే నంగీకృత మైనది.

సంఘసంస్కరణసభ

మండల సంఘసంస్కరణసభ పి. లక్ష్మి నరసు నాయుడుగారి యాధిపత్యముక్రింద గూడినది. లక్ష్మి నరసు నాయుడుగారు దేశాభ్యుదయమునకు సర్వతోముఖమైన సంఘజీవనము సాధన మనియును దానిని పొందుటకై విద్యావ్యాపనమునకు మించిన సాధనాంతరము లేదనియును చెప్పియున్నారు.

నియోగిమహాజనసభ

రాజమహేంద్రపురంబు గౌతమీతీరంబున అక్టోబరు 30, 31 తేదులందును నవంబరు 1-వ తేదిని 12-వ నియోగిమహాజనసభ గూడినది. రావు బహద్దరు చిత్రపు వేంకటాచలము పంతులుగారు సన్మానసంఘాధ్యక్షులు. ద్రోణంరాజు వేంకటాచలపతి శర్మగారు సభాధ్యక్షులు. సన్మాన సంఘాధ్యక్షుని యుపన్యాసమునందలి చివర వాక్య మిచట నుదహరింపబడుచున్నది.

"మన మిప్పుడు అందఱ ఐకమత్య సంగీకరింపనట్టియు, అభిప్రాయ భేదముల కవకాశము లేనట్టియు, పురోభివృద్ధికి సాధనభూతమైనట్టియు రాజకీయ విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు మత విద్యాభివృద్ధిని గుఱించియు తదుపోద్బలకరములగు సాంఘిక విషయములను గుఱించియు అత్యుత్సాహపూర్వకముగ విచారించి నిశ్చయించి స్వసంఘమును సేవింతుముగాక!"

ఆంధ్రదేశ సభలు

ఏఁటేట నిట్టి సభ లెన్నియో తెలుఁగుమండలంబులందుఁ గూడుచున్నవి. సభలు రెండు తెఱఁగుల నున్నవి—మహాజనసభలు, మహిళాసభలు. ఆంధ్రదేశమున కంతకును ఆంధ్రమహాజనసభ ఆంధ్రమహిళాసభ నిర్ణీతస్థలములందుఁ గూడుచున్నవి. మహాజనసభకంటె మహిళాసభయే పురాతనము. మహాజనమహిళాసభలందు జాతికులవివక్ష లేక దేశాభ్యుదయమును గోరువారందఱును కూడఁగలరు. మహాజనసభకును మహిళాసభకును శాఖాసభలవలె మండలసభలు గలవు. ఆంధ్రదేశమునందు దాదా పన్ని మండలంబులందును మండలసభలు గలవు. కొన్ని మండలములందు రాజకీయసభలు, సంఘసంస్కరణసభలు, పరిశ్రామిక సభలు గూడుచున్నవి. పైన వివరించిన మండలసభలు గాక ప్రత్యేకశాఖాసభలును గూడుచున్నవి. శాఖాసభల ప్రయోజన మంతశ్శాఖాభివృద్ధి. నియోగులు, వైదికులు, ఆర్యవైశ్యులు, విశ్వబ్రాహ్మణులు, కమ్మవారు, వెలమవారు, ఈడిగవారు, మొదలగువా రందఱును తమ తమ శాఖల నభివృద్ధి చేయుటకై యేఁటేఁటను సభలు చేయుచు పాటుపడుచున్నారు. ఈ సభాసమావేశము లాంధ్రదేశమునందు ప్రవర్ధమానం బగుచున్న నూతనోత్సాహంబునకు ప్రబలనిదర్శనంబులు.

హిందూదేశమునందే యుత్తరభాగములందును నాంధ్రదేశమునందుఁ గూడినన్ని సభలు గూడుట లేదు. ఆంధ్రదేశమునం దుదయించిన నూతనోత్సాహము సర్వతోముఖ మైనది. స్త్రీలు పురుషులవలె సంఘాభ్యుదయమునకై పాటుపడుచున్నారు. మండలసభలు రాజకీయాందోళనమునందు మాత్రమే మునుఁగక సంఘసంస్కరణసాధనములను ద్రవ్యోపార్జనోపాయములను నన్వేషించుచున్నవి. అంతశ్శాఖలవారికి సభలతో సంతృప్తి చెందక తమ కులమువారికై శాఖాసభలను చేయుచున్నారు. ఆంధ్రదేశమునకు జాతీయజీవనము నూతనము గాదు. కృష్ణామండలసభకు 24 పండ్లు నిండినవి. చెన్నరాష్ట్రీయసభకు 21 పండ్లు మాత్రము గడచినవి. కృష్ణా గుంటూరు మండలసభలు చెన్నరాష్ట్రీయ సభకంటె పురాతనంబులు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము

సమస్తసభాదర్శంబులును నాంధ్రమహాజనసభయందు కేంద్రీకృతములు. మండలసభాదర్శములు శాఖాసభాదర్శములు మహాజనసభాదర్శములం దిమిడి యున్నవి. ఆర్యవైశ్య కమ్మ మహాజనసభలందును, కృష్ణా గుంటూరు విశాఖపట్టణ మండలసభలందును నాంధ్రరాష్ట్రపు తీర్మాన మంగీకృత మైనది. కొన్ని సభలం దీ విషయము సంస్తుతింపఁబడినది. ఇంకను కొందఱకీ భావము గ్రాహ్యము గా లేదు. వారు కూడ బాగుగ యోచించినచో, ఆంధ్రరాష్ట్రాదర్శమునందలి ప్రయోజనమును గ్రహింపఁగలరు.

భావమును జాతిని బట్టి రాష్ట్రములు

నదిప్రాంతములందు ఆస్తిక్యత్తుగాను, యూరపుఖండమునందు శాశ్వతమైన శాంతి స్థాపిత మగుటకై,

యుద్ధము ముగిసిన పిదప భాషను జాతిని బట్టి రాజ్యములు నేర్పఱచుట సమంజస మని చెప్పిరి. ఈ నీతియె కొంతవఱకు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడిన విధ మీ వ్యాసమునకు మొదట తెలుపఁబడినది. భిన్న జాతుల స్వాతంత్ర్యమును సంరక్షించుటకై యుద్ధమునందు బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము చేరిన విషయము సర్వత్ర తెలిసియున్నది. ఇరువదవ శతాబ్దమునం దవలంబింపఁబడఁదగిన రాజ్యనీతి ప్రజాసభ్యత్వ జాతీయస్వాతంత్ర్యములం దిమిడినది. ప్రజాసభ్యతకు విజ్ఞానవ్యాపనము సాధనము. విజ్ఞానవ్యాపనమునకు దేశభాషలు శరణ్యములు. జాతీయభావమును బలపఱచుటకు మాతృభూమి, మాతృభాష, సాంప్రదాయేతిహాసములు దృఢపాశములు. ఆ పాశములు రాష్ట్రాదర్శమునందు సులభములు. భాషను జాతిని బట్టి రాష్ట్రమును నిర్మించుట యనెడి అస్క్విత్తుగారి రాజనీతి యభివృద్ధి చెందిన రాజ్యముల కవసరమై యుండఁగా, అభివృద్ధి లేక వెనుకఁబడియున్న యాంధ్రదేశమున కవసరము గాదా?

ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణ విషయమును గుఱించి యోచింపఁదగిన యంశములు రెండు గలవు. మొదటి సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రము హైందవజాతీయత కనుకూలమా, ప్రతికూలమా యనునది. బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునందలి భిన్నరాజ్యములును హిందూదేశమునందలి భిన్నరాష్ట్రములును వలె నాంధ్రరాష్ట్రము కూడ హైందవజాతీయత కనుకూలపడును గాని ప్రతికూలపడదు. రెండవ సందేహము—ఆంధ్రరాష్ట్రనిర్మాణము వలన నాంధ్రదేశసామాన్యమున కుపకృతి కలుగునా, లేదా యనునది. రాష్ట్రనిర్మాణమువలన నాంధ్రభాష వికాసము నొందును; ఆంధ్రు లభివృద్ధిని చెందుదురు; ఆంధ్రదేశము బాగుపడును. హిందూదేశమునందు రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనా పద్ధతి సాధ్య మగుటకును యూరపునందు జాతీయ స్వాతంత్ర్య సంరక్షణము సుచిరముగ స్థాపిత మగుటకును భాషను జాతిని బట్టి యేర్పడెడి రాజ్యములే శరణ్యములు. అందుకు భిన్నము లైన రాజ్యములు ప్రజావబోధమున కననుకూలములు.

ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రత్యేక ప్రాంతమునకుఁ గాని మండలమునకుఁ గాని శాఖకుఁ గాని లాభదాయకము గావచ్చును గాని నష్టదాయకము కాఁజాలదు. దేశసామాన్యప్రయోజనము నిర్ణయింపఁబడునపుడు ప్రత్యేక వ్యక్తుల యొక్కయు ప్రదేశములయొక్కయు లాభనష్టములు పాటింపఁదగినవి గావు. విపరీతాభిప్రాయములు గల దేశసోదరు లీ యాదర్శసారమును గ్రహింతురుగాక!

ఆంధ్రులును నాంధ్రేతరులును స్వలాభ దురభిమానములను మఱచి పవిత్రంబును సుఖావహంబును కామ్యార్థప్రదంబును నైన మాతృపూజయందు తత్పరులై ఆంధ్రలోకాభ్యుదయమునకును భారతజాతీయ నిర్మాణమునకును బ్రిటీషుసామ్రాజ్య సంరక్షణమునకును లోక కల్యాణమునకును తమ జీవితంబులను వినియోగించి గమ్యస్థానమును చేరునట్లు భగవంతుఁ డనుగ్రహించుఁగాత!

మ. ధరణిన్ జార్జినృపాలశేఖరసముద్ధాటీజవాతంబుచే
నరిసేనల్ కడు దూదిపింజలుగ దద్వై రవ్వరవ్వంతలై
సురమార్గంబున కేగుఁగాత తిరుగన్ జూడంగ రాకుండఁగన్
పరమోదార జనార్దనేశు కరుణాపాంగప్రభాదృష్టిచేన్.

బ్రిటిష సామ్రాజ్య విజయ స్తోత్రః

ఒంగోలు వేంకటరంగసోమయాజినా విరచితం

శ్రీలసద్వేణుగోపాల జయం దేహి మమ ప్రభోః
యుధ్యతే యత్ర యత్రాస్తే కింగ్జార్జి చక్రవర్తినే. ౧

అన్యాయతస్తు బెల్జియం యే ప్రవిశ్యాదహన్ స్థలాన్.
వేణుగోపాల తాన్ జేతుం విక్రమం దేహి మత్ప్రభోః. ౨

ఫ్రాన్సుదేశే జర్మనీభి రభియుధ్యంతి మామకాః
ఆంగ్లేయసైనికై ర్యుక్తాః గోపాలవిజయం దిశ. 3

ఐరోపాయుద్ధరంగేషు యుధ్యంతే యేస్వసైనికాః
తేషాంతు వేణుగోపాల విజయం దేహి సత్వరం. ౪

యమ్డన్ క్రూజరులో స్మాకం అభయం యోహి దత్తవాన్
వేణుగోపాల విజయం దేహ్యస్మచ్చక్రవర్తినః. ౫

కింగ్జార్జి చక్రవర్తి ర్యో భారతంచాభిరక్షతి
అనిశం తస్యవిజయం దేహి గోపాల ధీమతేః. ౬

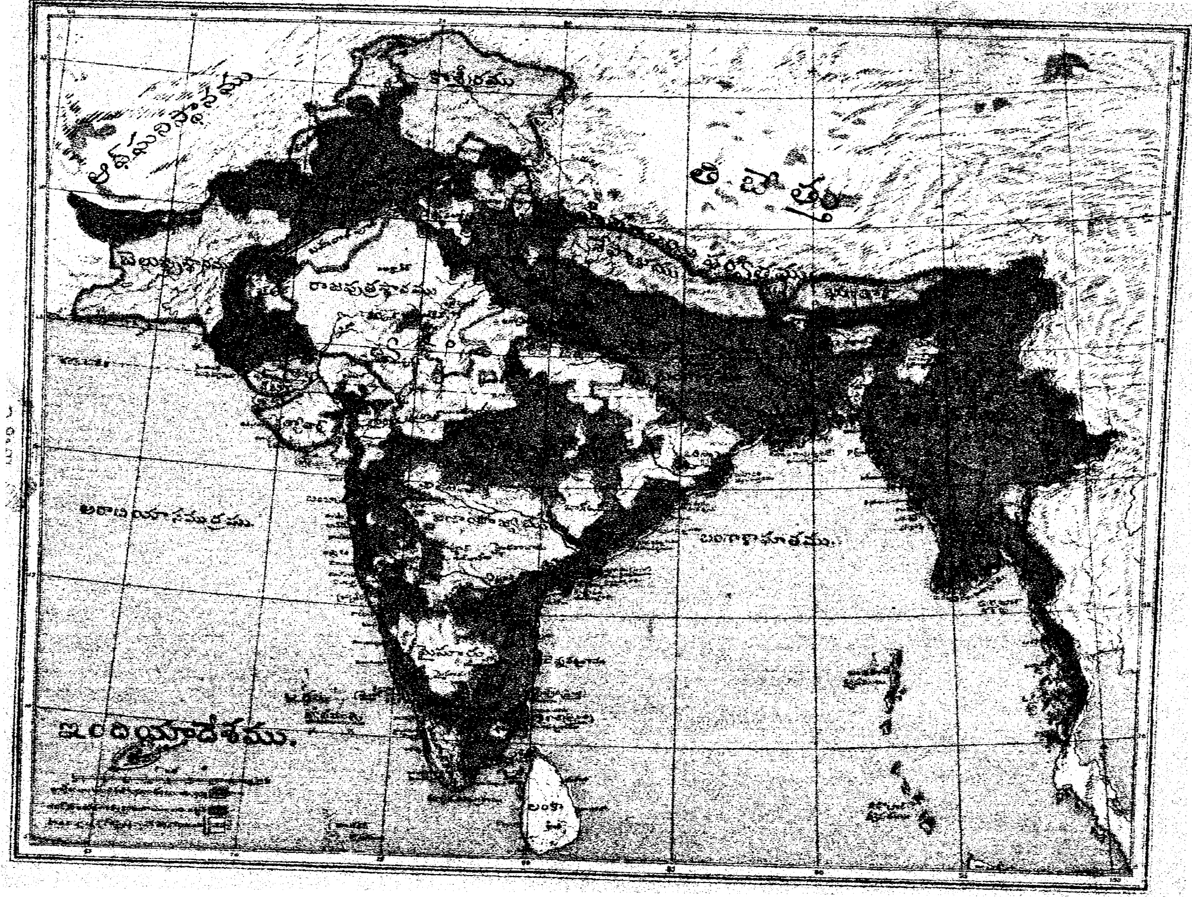
గజేంద్రరక్షణం యేన కృతం పూర్వయుగే తదా
భోస్స్వామిన్ వేణుగోపాల త్వన్మైవాభయ మస్తునః. ౭

జయతుజయతుజార్జ్ శ్రీబ్రిటిష్ చక్రవర్తి
భరతధరణిభాగ్యం చాస్తుతస్యైవ నూనం
బ్రిటిషు రషియ ఫ్రెంచీ మండలే మైత్రి శోభా
దిశిజ విజయభాగ్యం శీఘ్రమేవా తనోతు. ౮

ఆంగ్లేయదేశ జనపోషక పారిజాతం
ఆస్ట్రేలియాభరత ఖండముఖండరాజ్యం
శ్రీరత్నలోకజన సాదరభావరూపం
గోపాలదేవ జయినం కురు చక్రవర్తిం ౯

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యాధీశులకు భారతమాతృ విజయసమర్పణము

ఇండియాదేశము.
అఫ్ఘనిస్థానము
కాశ్మీరము
బెలూచిస్థానము
రాజపుత్రస్థానము
నేపాళము
అరాబియా సముద్రము.
బంగాళాఖాతము.
లంక

యూరపుఖండఘోరభండనభాస్వద్రత్నావళము

మహామహోపాధ్యాయ కొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మగారు

మానవు లందఱు మహీచరు లగుటన్ - మహినే యుద్ధ మొనర్తురుగా !
యీ నవాహవంబున నన జలచరు - లింక వియచ్చరు లై రహహా !
పూనికి నందందే పోరుం బోరిఁ - బొనరింతురు వేఁగులు, తీఁగెల్
గానఁబడమి నవి వేఁ గాకస మిటఁ - గాంచ మహాయుద్ధ మిదె కదా ! 1

జయాపజయములు దైవికములె దా - సమకొనుఁ గద, నిప్పటియూహల్
ప్రయోజనము లేనివి యనుచుం జె - ప్పరా; దైన, నే నుడివెద నం
దియ మేటికిఁ? గైజరున కందఱుం - దెలియఁగ శత్రులు, మిత్రులుగా
నయమున జ్యార్జిచక్రవర్తికి - జయము సిద్ధ మని యనఁగఁ గా ! 2

సాయపడిరి యాస్ట్రియావారి కని - జర్మను; లింగ్లిషువా రన్నన్
దోయమువా రగు ఫ్రాంసువారికిని - దుర్బలు లగు బెల్జియనులకున్;
న్యాయం బీయది యగుట నందఱు స - హాయు లైరి యీ పక్షమునన్ ;
శ్రేయం బిదె కద దైనము దోడగు - సిద్ధము జయ మాంగ్లేయుల కౌ. 3

హైందవు లాంగ్లేయులతోఁ గూడి మ - హాహవముం జేయుటఁ జూడరే,
బొందగుఁ గృష్ణార్జునులు గూడుకొని - పోరికిఁ దొడఁగినయట్లహహా !
సందేహంబుం గలదే జయ మిట - సమకొనుటకు, ధర్మం బెందుం
బొందుపడునొ యందే మొగ్గెలు నగుఁ; - బోలుంగద శాంతియు మైత్రి. 4

అప్రార్థితు లయ్యును సమయజ్ఞతి - నాంగిలేయులకు సహాయులునై
దీప్రప్రబిదారణముఁ జలుపుటం - దెలిసి వారలు కృతజ్ఞతతో
క్షిప్రముగనె తమతో సమానులుగఁ - జంతించి సమస్వాతంత్ర్యం
బే ప్రసిద్ధముగ నొసంగవలయుటన్ - హిత మిది హైందవులకు నెందున్. 5

తన దోరునిది బలత్కారతమ్మమును - దలఁపక, వృషభము వ్యాఘ్రముతో
నని సేసి వినాశముఁ గాంచు; నటులె - యక్కట ! యేనుఁగ నహహా !
ఘన మగు భల్లూకంబు న్నార్కొ-నె, - కనుని గెలుపు ? గను గానిపనిన్;
గనుఁగొన నశ్మృగంబుల సింహము - ఖ్యాతిగ గెల్చి జయముఁ గాంచున్. 6

ఫ్రెంచివార లింగ్లీషువారలును - ప్రేమమిఁ గూడుటఁ జూడఁగ స
త్ప్రాంచితచందనకర్పూరంబులు - వలనొప్పఁగఁ బొందినయట్లౌ;
గాంచన్ జర్మను లాస్ట్రియనులు వే - ద్యం గూడుట రసమును బులును
లా కలసిన ట్లగపడు నెవరికి; - మేలగు దుర్యావారి ప్రభుత్వల్. 7

సర్వవిధంబుల స్వాతంత్ర్యశక్తిని - జనుల బ్రిటిషుప్రభుతయె నూన్పెం;
దుర్వార ప్రజాప్రభుతచేతం జంద్రుని - మోజం దోంచును ఫ్రాన్సు; మహా
గర్వాంబునం గ్రౌర్యంబున జర్మను - ఖ్యాతిని సంగారకుండననౌ;
గుర్వాభము రుష్యాసామ్రాజ్యము; - గోఅలు సర్వియా బుధుభంగిన్. 8

ఆలమునకు మూలం బగు నాస్ట్రియ - యా శని; జర్మనుపక్షమునం
దాలోచింపక చేరెం గాన శు - క్రాచార్యుం డగుం దుర్కీ; వే
రేలా? యాంగ్లేయప్రభుత్వ మను - సిద్ధబలుండు జనార్దనుండే
కేల దగ్ధ గాన; జపాను రాహువు; - కేతువు బెల్జియ మనంగం దనున్. 9

నెపోలియనువలెం బ్రపంచజయము - నెగడంగ డిగిన క్లిష్ట యుగున్;
విపులబలు లయిన యాంగిలేయులే - ఫ్రెంచివారలోం గలసిరి స
త్కృపాంతలి గుణు గాన్పగ, వారలు - శరక చేసెం గిది లగ్గా;
నిపుణ కపులగుణ హిత మిది; గైకొని - మోయున వెఱ శోకుపకాంతిన్. 10

భూమింగ గంసునకు గెలు వబ్బెను శ్రీ - పురుషోత్తమునికి గెల్పొదవెన్;
భీమకృత్తి కల్యాణకీర్ జయ మయ్యెను - నీమాగ్రజుండె యుధిష్ఠిరుండే
శ్రీమంతుండు విజయము హరిశ్చంద్రుం గనెం; - జెందుక నైజరు గర్వితుం డ
స్వామి హరిశ్చంద్రు? ధర్మిష్ఠుండగు - జార్జిచక్రవర్తి విజయుం డౌ. 11

అయనయసంపన్నుం డను స్మృతి - న్యాయధర్మపరిపాలకుండున్
దయాపరుండు జాహ్నోధనపరుండు - తంత్రితావాపవిశారదుండున్
ప్రియప్రభావుండు నైజరు లోంగాని - కీర్తనీయశాంతిం జేతన్
జయాస్పదుం డట జయము ప్రాప్తిరె - జార్జిచక్రవర్తి విజయుం డౌ. 12

తేటగీతి

శ్రీ మహామహోపాధ్యాయనామబిరుద - రత్నకొక్కొండ వేంకటరత్నశర్మ
సముదితం బిసరత్నావళి యిది భీమ - ఖండననివారకము శాంతిభద్రదంబు. 13

స్వస్తి శాంతి రస్తు సర్వేజనా స్సుఖినో భవంతు.

ప్రాచి, ప్రతీచి

కవికొండల సాంబశివరావు గారు

పూర్వము కూడ పూర్వఖండవాసులకును పశ్చిమఖండవాసులకును విశేషసంబంధము లుండెడిది. క్రీస్తు జన్మించకపూర్వమే భారతవర్షమునకును ఇటాలియాదేశమునకును వాణిజ్యము జరుగుచుండెనని మన కిప్పుడు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇటీవల కూడ చీనాదేశపు వస్తువులు పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుటయు, ఐరోపాఖండవాసులు నానావర్ణపుశాలువలను పట్టువస్త్రవిశేషములను గొనుటయు క్రీ.శ. పదునైదవ శతాబ్దములో కూడ మామూలైయుండెడిది. గ్రీసుదేశస్థులు రెండువేలసంవత్సరములకు పూర్వమే మనదేశము వచ్చి చూచి వెళ్లిరి. క్రీ.శ. రెండవశతాబ్దమందు శిష్టులగు బ్రాహ్మణులు ఈ ప్రదేశమునుండి అలెగ్జాండ్రియాపట్టణమున బ్రహ్మతత్త్వమును గూర్చి బోధించుచుండిరి. ఆసియాఖండవాసులగు శాక్రియనులు ఐరోపాఖండమందలి ఆస్ట్రియాప్రాంతముల సంచరించుచుండిరి. క్రీ.శ. ఆఱవశతాబ్దమునందు నెస్టోరియను క్రైస్తవమిషనరీలు మన యాసియాఖండమందంతటను వ్యాపించియుండిరి. ఇవ్విధముగ నేకశతాబ్దములనుండి పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు అన్యోన్యసంబంధబాంధవ్యము లుండెడివి. కాని యిట్టివి యత్యల్పముగ నుండుటచేతను, పూర్వపశ్చిమప్రాంతముల మధ్య దిరుగు బాటసారులసంఖ్య స్వల్పమగుటచేతను, వర్తకవ్యాపారములును మతబోధకైన యత్నములును విరివిగ నుండకుండుటచేతను, ఈ సంబంధబాంధవ్యములు విశేషము పరిమితము గాక, బాగుగ నాటుకొని ప్రకాశింపలేక, పైపై మాత్రము తళతళలాడుచు, పూర్వపశ్చిమ వృత్తాంతములు ఏయిద్దఱుముగ్గురకో తెలిసినవై యుండెను.

కాని కాలక్రమమున పూర్వఖండవాసులు బల[illegible] వివేకశూన్యు లగుటచే, పశ్చిమదేశస్థులు ఆసియాఖండమందలి చాల దేశములను నాక్రమించుకొనిరి. ఇండియా వంటి దేశములు ఇంగ్లాండు అధికారమునకు లోబడియున్నవి, సైబీరియా రష్యాకు లోనైనది. చీనా నామమాత్రము స్వాతంత్ర్యము గలిగియున్నను, సీమలకు ఐరోపాఖండమునకు దాసునివలె లోఁగియున్నది. ఆస్ట్రేలియా కూడ తెల్లవారలదే. పశ్చిమవాసులు కోట్లకొలది యాసియాకు వచ్చి వర్తకము చేయుచున్నారు; మతబోధ చేయుచున్నారు, ఉపాధ్యాయులుగ నున్నారు, నానాప్రభుత్వోద్యోగముల నాక్రమించుకొని యున్నారు. పూర్వఖండవాసులును పశ్చిమప్రాంతములకు పోవుచున్నారు, అచట విద్య గఱచుచున్నారు, వారి సాంఘికాచారములు కొన్ని నేర్చుకొని వచ్చుచున్నారు, ఆధునిక వాణిజ్యపద్ధతుల నేర్చుచున్నారు. ఈప్రకారముగా నేఁడు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులు అన్యోన్యవిజ్ఞానమును గ్రహించుచున్నారు. వీరివీరి యాచారవ్యవహారములలో కొన్ని గొన్ని యక్కడి కిక్కడికిని, ఇక్కడి వక్కడికిని మారుచున్నవి. పశ్చిమదేశస్థుల యాధునిక వైజ్ఞానిక శాస్త్రములు మనదేశములలో వ్యాపించుచున్నవి, మనదేశపు పురాతనతత్త్వశాస్త్రాదులు పశ్చిమమున పండితుల హృదయపీఠముల నధిష్ఠించుచున్నవి. కాలక్రమమున తెలిసియో తెలియకయో మానవులందరకు తమతమ తత్త్వములు మారిపోవుచున్నవి. ఆధునిక ధూమశకటాది శీఘ్రవాహకములును తంత్రీవార్తలును తంత్రీరహితవార్తలును ఈ పూర్వపశ్చిమసంబంధమును మరింత బలపఱచుచున్నవి.

ఇట్టి కారణములచేతనే యీ సంబంధము ముందు ముందు మరింత దృఢమగును. కాని యిది సుఖకారణము గాక దుఃఖదాయకమైన శోచనీయమగు [illegible]

ఇది విశేషముగ మొదట రోగికి చికిత్సవలెను బాలకునకు శిక్షణవలెను సుఖదాయకము గాకుండును. ఆంగ్లేయులు విశేషముగ వర్తకలాభమునకై మనదేశమున నివసించియున్నారు గాని వారికిని మనకును నింకను సంపూర్ణముగ సోదరభావ మేర్పడలేదు. పాశ్చాత్యులు భారతీయుల నప్పుడప్పుడు నక్కడక్కడ సోదర సమాన ప్రతిపత్తితోఁ జూడకుండుట తటస్థించుచున్నది. చీనాలో యూరోపాఖండ వాసులు కొందఱు శక్తికొలఁది స్వలాభప్రాప్తికై పాటుపడుచున్నారు. కావున ఈ పూర్వపశ్చిమ సంబంధము మొదట కష్టదాయక మనుమాట నిక్కము. అట్లని యీసంబంధమును వదలఁగొట్టుకొనఁజూచిన నది యసాధ్యము. అది గాక అట్లు చేయుట మానవజాతికి శ్రేయోదాయకము గాదు. గృహకల్లోలము లుండిన పట్టివానిని తొలఁగింపవలయునే గాని కుటుంబనాశనమును చేసికొనఁగూడదు కదా! అట్లే మనకును పాశ్చాత్యులకును అన్యోన్యానురాగము లేకుండిన దానిని కలిగించుకొనవలయునే గాని, రెండుమూడువేల సంవత్సరముల క్రింద "ఎవరికి వారే యమునాతీరే" యని యుండినట్లుండుటకు యత్నించుట మూర్ఖత్వము. ఎప్పటికైనను మానవజాతి యొక్కటి కావలయును. అంతఃకలహములు నశింపవలయును. జాతిస్పర్థలు చావవలయును. ప్రేమయే ప్రధానము కావలయును. పృథ్వి మీఁది క్షేమస్థితిని తెచ్చుటకు మనము పూర్వపాశ్చాత్య ఖండవాసుల ఆచారవ్యవహారములను పరిశీలింపవలయును; కాని యిప్పుడు ఉభయులకున్న భేదములను కప్పి మాసిపుచ్చుట శ్రేయస్కరము గాదు. ఎవరు పూర్వపశ్చిమఖండవాసులకు స్నేహము కల్గింపఁజూతురో వారీ రెండుఖండముల నాగరకమును బాగుగ పరిశీలించి, రెంటియందును నుండు మంచిచెడుగులను చూచి, ఉభయవిధనాగరకతలను సమన్వయించి సమ్మేళనము చేయవలయును.

పాశ్చాత్యుల మత సిద్ధాంత ప్రకారము పరమేశ్వరుఁడు సృష్టిస్థితిలయకారణుఁడు. సకలము నాయన పాలించుచుండును. ఆయన సర్వమయుఁడు గాని, సర్వవ్యాపకుఁడు గాని, సర్వాధారుఁడు గాని కాఁడు; కేవలము ప్రభువు. ఆయనకొక స్వర్గలోకము కలదు. అం దాయనయొక యుచితాసనముపై కూర్చుండి ప్రపంచమును తన యిచ్ఛానుసారముగ నేలుచుండును. ఇది తప్పు మానవులకును ఆయనకును వేఱు సంబంధము లేదు. అందుచే తన్మతావలంబకులు అట్టి సిద్ధాంతమును విశ్వసించి, కార్యములోనికి దిగినప్పుడు మాత్రము అతీంద్రియుఁడగునట్టి భగవంతునితో సంబంధము నుంచుకొనఁజాలక తమ కనుకూలముగ తమకార్యములను చక్కఁబెట్టుకొనిరి. నిజమునకు అట్టి భగవంతునకును తదనుచరులకును ఎట్టి సంబంధము నుండుటకు వీలులేదు. మతసిద్ధాంతములు వేఱును రాజ్యాంగపద్ధతులు వేఱును నయ్యెను. పరమేశ్వరుఁడు నిరంకుశస్వామి యైనను, వారల కది యుంటకె వారు సంఘమును సర్వజనసమ్మత పద్ధతుల ప్రకారము దిద్దుకొనిరి. పునర్జన్మ విషయమై గాని, మానవజన్మ పరమావధిని గూర్చి గాని విశేషముగ తర్కములోనికి దిగక, నైహిక జీవనమునే స్వర్గీయముగ మార్చుటకు యత్నించుచుండిరి; సంఘజీవనమును ఎల్లరకు సుఖకరముగ బాగుచేసిరి. గ్రుడ్డికుంటి మొదలగు వికలాంగులకు జీవనాధారము నేర్పఱచిరి. మతాచార్యుల యమిత ప్రవర్తన మాపిరి. రాజ్యాంగమందు నిరంకుశత్వమును దీసివేసిరి. స్త్రీలకు పురుషులతోడి సమానాధికారమును విద్యను నిచ్చిరి. స్త్రీపురుషులు గలసి మెలసి యానందింపఁగల యామోదముల ననేకము నేర్పాటుచేసిరి. బాలికాబాలకులను చక్కఁగ పెంచి వారియందు నిహితమైయుండు గుణములను వృద్ధిపొందింపఁగల్గిరి. వారలకు స్వేచ్ఛ నెక్కువ కలిగించి చుఱుకుఁదనమును పుట్టించిరి. యువజనులకు తగురీతిని వివిధములగు పారిశ్రామిక కళాశాలలను స్థాపించిరి. బాలురను చిన్నతనమునందే కర్మాగారమున ప్రవేశపెట్టి నానాయంత్రములను త్రిప్పను నడుపను వారలకు తగు సామర్థ్యము కలిగించిరి. యువజనుల మేధాశక్తియు బాహుబలమును తీక్ష్ణత చెందునట్లు పలు తెఱఁగులగు నాటపాటలను సృష్టించిరి. గ్రుడ్డితనము

చెవుడు మూగతనము మొదలగు వైకల్యములు గల విద్యార్థులకు ఆయాయవస్థలందే నిపుణముగ విద్యను నేర్పిరి. సంఘజీవనమునందు ఐకమత్యాది గుణములు పెంపొందునట్లు చేసిరి. తమతమ దేశములలో నుండు వివిధజాతులవారికి పరస్పరప్రేమను పురికొల్పిరి. కూలి నాలిచేసికొని జీవించువారి వినోదార్థము అనేక సదుపాయములను చేయుచున్నారు. వారిని బాధించు యజమానులను తిరస్కరించి, యాబాధలను తగ్గించి, కూలి నెక్కువ చేయించుచున్నారు. రోజునకు కూలివాండ్రు తొమ్మిది పది ఘంటలకంటె నెక్కువ పరిశ్రమచేయ నవసరము లేనట్లు అధికారులతో చెప్పి చట్టముల నేర్పరచుచున్నారు. బీదకుటుంబములలోని బాలురు చదువుకొన విద్యాలయమునకు పోయినపుడు, వారి యార్జన లోపముచే కుటుంబములకు ఇబ్బంది లేకుండునట్లు కొలఁదిధనము నాయాగృహస్థులకు ముట్టునట్లు యత్నించుచున్నారు. కూలివాండ్రు పెద్దపెద్ద కర్మాగారములలో పనిచేయుచు వికలాంగు లయినపుడు, వారికి జీవనసదుపాయములను ఆయా కర్మాగారముల యజమానుల చేతనే చేయించుచున్నారు. చిన్నతనమునందు చదువుకొనకుండుటచే పెద్దతనమునందు అజ్ఞానావస్థలో నున్నవారికి ప్రత్యేకముగ పాఠశాలలను పెట్టి ఆ వయస్సున కవసరమగు విద్యను గఱపుచున్నారు. భాగ్యవంతులతో బీదలకు కూడ రాజ్యపరిపాలకులను, మంత్రులను, గవర్నరులను నెన్నికొను నధికారము నిచ్చుచున్నారు. సంఘమందు కొందఱు నిఱుపేదలును కొందఱు అమిత భాగ్యవంతులు నుండిన హాని వాటిల్లు నని ధనమును భూమిని అందఱకు సమానముగ పంచఁజూచుచున్నారు. ఇంకను వర్ణింపరానట్టియు, వర్ణింపసాహసించినను తెగనట్టియు అనేకానుకూల్యములను పాశ్చాత్యదేశములలో చేయుచున్నారు. ఇవి చాలనిచో, భూమిని స్వర్గముగ మార్చ నింకేమి కావలయును? ఇదంతయు పశ్చిమప్రాంతముల జరుగుచున్నందుకు అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రములే నిదర్శనము. అచ్చట జరగని మహా ర్పెద్ది? అచ్చట మానవుల సౌఖ్యముకొఱకై తలపెట్టని కార్యమెద్ది? ఓహో! అచ్చోట మానవసంఘ పరిణామమునకై చింతింపని చింత యెద్ది?

కాని యీ సాహసకృత్యము లన్నియు ఈశ్వర సహవాసబలముచేఁ గాక, తత్సహవాస మోదమై తమకుఁ దాము తలపోయుటవలన కలిగినవి యని పైని సూచించియుంటిని. పాశ్చాత్యు లిట్టి యౌన్నత్యమును వారి కుశాగ్రబుద్ధికంటె, వారి యుదార హృదయముకంటె, వారి తీక్ష్ణమైన యిచ్ఛాశక్తిచేతనే పొందుచున్నారు. వారలకు బహుకాలము జీవించి హాయి ననుభవింపఁగల కోరిక గలదు. వారికి అమితమైన సాహసము గలదు. వారు కర్మయోగులు. వారి కుండు ఇచ్ఛాశక్తి ఆయుష్కాలమును వృద్ధిచేసి ఇహసౌఖ్యముల నెక్కువచేయుచున్నది. కాని యీయిచ్ఛాయోగము సాంఘికసౌఖ్యములకు తోడ్పడినదో అదియే పాశ్చాత్యుల సంఘమునకును మన దేశమునకును ఆపదలను గూర్చుచున్నది.

పాశ్చాత్యులు కర్మయోగు లని చెప్పితిని. ఈ కర్మయోగమునకు కారణము కొంతవఱకు ఆదేశపు శీతోష్ణస్థితి. ఇంక కొంత అక్కడి పలుయుగములందలి స్థితిగతులు. మూడవకారణము ఆదేశములు సముద్రపు టొడ్డున వర్తకవ్యాపారమునకు అనుకూలముగ నుండుట. ఇవన్నియు చేరి పాశ్చాత్యదేశస్థులను కర్మవీరులను చేసినవి. ఈ కర్మకుశలత వారి యిచ్ఛాశక్తికి పదునుపెట్టినది. ఈ యిచ్ఛాశక్తిచే వారు తిరిగి మరింత కర్మవీరులైరి. వీరి కుండు సకల సుగుణదుర్గుణములును ఈ యిచ్ఛాశక్తి కధీనములు; దీనివలననే మొలకలెత్తినవి; దాని నతిక్రమింపవు. వీరలకు మేధాశక్తి యున్నది. కాని యది యీ యిచ్ఛాశక్తి కధీనము; ఈ శక్తిచేతనే జననమందినది, కాన దానియానకు దాఁటి నడువదు. వీరికి దయాదిగుణము లున్నవి. కాని యవి కూడ ఈ యిచ్ఛాశక్తివలననే ప్రభూతములు; దాని కధీనమై యున్నవి గాని, అవ్వాని కధీనమై యిచ్ఛాశక్తి లేదు. ఈ రెండుకారణములచే వీరి దూరదృష్టి మిక్కిలి మందమైనది. పరమావధివిషయమై వీరు బాగుగ నాలోచిం

వరు. అందుచే వీరి రాజ్యాంగపద్ధతులు స్వామ్యపర మైన స్వత్వస్థాపనమునకనుకూలములు. వీరికి నమ్రత తక్కువ; విధేయతయు తక్కువ. వినయము నపూర్వంబాటు; అహంకార మధికము. కావున వీరి సంఘము మన సంఘమునకు లేని యనేక లోపములను గలిగియున్నది. వీరియున్న శూరత్వమునకు తగినట్లు మానవాత్మమీఁద ప్రేమయు దయయు నుండవలయును. వ్యాపారలాభము రాజ్యవ్యాపనము సుఖసాధనము పాశ్చాత్యరాజ్యముల యాదర్శములు. ఆ యాదర్శప్రాప్తికే వర్తమాన మహా సంగ్రామము జరుగుట లోకవిదితము.

ఇఁక ప్రాచ్యఖండము లన్ననో దీనికి వ్యతిరిక్తము. వీరి యిచ్ఛాశక్తి యొకప్పుడు మేధాశక్తికిని ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్రహృదయమునకును అధీనము. దానికి స్వాధీనత లేదు. మనలో ప్రజ్ఞాగుణము విచిత్రముగ పెంపొందినది. ఏయభిప్రాయమునైనను ముక్కలు ముక్కలుగ విడఁదీసి భారతీయుఁడు పలువిధములుగ నర్థముచెప్పఁగలఁడు. వీని మేధాశక్తి యత్యద్భుతము. వీఁడు త్రిలోకములలోని గూఢ భావముల నన్నిటి నెఱుఁగును. వీని కందని యాత్మ తత్త్వము లేదు. వీఁడు రుచిచూడని ధ్యానమార్గము లేదు. వీఁడు పరికింపని పరమావధివిషయము లేదు. వీఁడు బోధింపని ధర్మము లేదు. తర్కము, తత్త్వము, అధ్యయనము వీనికి జన్మముతో పుట్టినవి. ఇందు వీఁ డసహాయశూరుఁడు. ఆహాహా! భారతీయునకు తెలియని జ్ఞానమార్గము గలదే!! వీని మేధాశక్తి నెవ్వఁడు పొగడఁగలఁడు!!!

భారతీయుని హృదయము నిట్టిదే. వీఁడు "పెద్దలఁ బొడగన్న భృత్యునిభంగి నడచువాఁడు; "తన కన్నుల కన్యకాంత లడ్డంబైన మాతృభావముసేసి మరలువాఁడు". వీనికి పశ్వాదులమీఁద కూడ నమితదయ. వీని హృదయ మెప్పుడును దయారసముచే పొంగుచుండును. ఒక్క కఠినోక్తి వీనికి ములుకువలె గ్రుచ్చుకొనును. వీఁడు కోపమును భయంకరముగ చూచును; నమ్రభావము లేమిని రాక్షసత్వముతో సమానముగ నెంచును. జీవహింస కిచ్చగింపఁడు; తన ప్రాణము నైనఁ గోల్పోవునుగాని మరియొకని చంపుట కొప్పుకొనఁడు. ఇతనికి బంగారము మట్టితో సమానము. వీఁడు పొరుగువానిని కాపాడుటకు ఆత్మహత్యనైన నొప్పుకొనును. వీనికి తల్లిదండ్రులు గురువులు, దైవసమానులు. అంభోయని దూడను వెదకుకొనుచు తిరుగుచుండు పశువును చూచిన, నీతనిగుండె ఝల్లుమనును. ఇతఁడు బాధను చూడఁజాలఁడు. వీని దయారస మిట్టిది.

కాని యేశక్తులు ప్రాచ్యదేశములలో ప్రధానమై సంఘమునకు శిరోభూషణములై మెఱయుచు, సంఘజీవన శాశ్వత స్థితికి తోడ్పడుచున్నవో, అవియే వాని దౌర్బల్యమునకు కారణము లగుచున్నవి. ఈప్రాచ్యదేశము లందు ఇచ్ఛాశక్తికి స్వాధీనత లేదని నుడివితిని. అది యొకప్పుడు కుశాగ్రబుద్ధికిని, ఇంకొకప్పుడు దయార్ద్ర హృదయమునకును అధీనమైయుండు నని కూడ సూచించితిని. ఏ కార్యమును గాని మనము ఇచ్ఛాశక్తి ప్రేరేపణమువలన చేయము. మన కుశాగ్రబుద్ధి ముందు వెనుక లాలోచనచేసి యెవ్విధముగ దారిదీయునో మన యిచ్ఛాశక్తి యాదారి ద్రొక్కును; లేదా మనదయార్ద్రహృదయము ఏవిషయమును చూచి అందు స్థగితమగునో మన కర్మము కూడ నటులే యుండును. మనమే కార్యమును గాని సాహసించి చేయము. మన కాలోచన లెక్కువ. ఒకకార్యము కర్తృత్వాభావముచే చెడిపోవుచున్నను, దానిని మనము సకాలమందు చేయక అనవసరముగ నాలోచించి లేనిపోని కష్టములను కల్పించుకొందుము; లేదేని దాని కర్తృత్వాభావమునకు తలపోయుచు మితి మీఱిన దుఃఖములో మునుఁగుదుము. మనయిచ్ఛాశక్తికి బలము లేదు. దానికి చొరవ లేదు. ఇందుచేతనే మనము జ్ఞానయోగుల మైతిమి. మనకు జంకు హెచ్చు. కష్టసమయములో కాలూని నిల్చుండలేము. మన వినయము కూడ హద్దుదాటినది. దాని నపాత్రులయెడ చూపిన మనకే హాని వాటిల్లును. మూర్ఖునకు సుద్దు లెందుకు? అంధునకు సౌందర్య మేల? బధిరునకు సంగీత మేమి? కొందఱకు వినయమునకును పిఱికితనమునకును ప్రభే

దము తెలియదు. అది గాక, మన మెల్లపు డతివినయముతో జూపుచుండిన మన స్వభావమున కదియే యలవడును గాని, ఇంక శౌర్యమును సాహసమును మనలక్షణములలో నుండవు. మనదేశపు ప్రస్తుతస్థితియే దీని కుదాహరణము. మనసంఘమం దున్న అతిబాల్యవివాహములు, వివిధములగు సంఘజీవనశోషణము లగు నాచారములు, బాలవితంతువులు, జనసామాన్యము యొక్క యజ్ఞానస్థితి మొదలైనవి దీనినే పోషించుచున్నవి. మనసంఘబలము నానాటికి క్షీణించుచున్నది. దేశమందు ధనము లేదు; శరీరబలము తక్కువ; బుద్ధిపటుత్వము హీనము. ఇట్లింకొక కొలంది శతాబ్దములు నడచిన, ప్రాచ్యదేశములలోని యనేకజాతులు నశించును; భారతవర్షము నష్టిల్లగును.

మన మిప్పుడు ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశములలో నుండు లోపాలోపములను స్పష్టముగా చూచితిమి. వీరి కున్న లోపములు వారికి లేవు. వారి కున్న మెఱుగు వీరికి లేదు. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య దేశీయు లొక్కచోట కలసికొనినపుడు, ఇదియే సంఘర్షణమును భావప్రద్వేషమునకును కారణమగుచున్నది. పాశ్చాత్యులందు మనోబలమును, యోగపటుత్వమును వర్ధిల్లినవి. ప్రాచ్యులందు అవి అడుగంటినవి. పాశ్చాత్యులందు దయార్ద్రహృదయము బలవత్తరము గా లేదు. ప్రాచ్యులందు అది హద్దు దాటినది. ప్రాచ్య పాశ్చాత్య ఖండములకు చెలిమి పొసంగవలె నన్న, ఈ సంఘర్షణ మంతరింపవలెను. ఇది యున్నంతవఱకు ఒకరొకరిని సన్మానింపరు, విశ్వసింపరు, ప్రేమింపరు; వారివారి జ్ఞానవిజ్ఞాన శాస్త్రములు ఒండొరుల కర్థము గావు; అన్యోన్య ప్రేమా గౌరవము లుండవు. ఎవ్వాఁడైన ఈ యొండొరులకు సమభావము, సహానుభావము కుదుర్పఁదలఁచినచో, ఈ భేదమును తొలఁగింపవలయు. వారిలో సుకోమలభావములను వీరిలో కర్మయోగవాంఛను ఎక్కువ చేయవలయును. "ఏవం త్వయి నాన్యథే తోఽస్తి." ఇది గాక, మరియొక మార్గము లేదు.

అయిన, దీని నొనఁగూర్పు టెట్లు? దీనికి సదుపాయము లెవ్వి? ఇందులకు సాధన మేమి? ఇరుతెఱంగులగు జాతీయాదర్శములందును ఇట్టి సంపూర్ణమైన మార్పును కలుగఁజేయవలయు నన, దాని కగు నుపాయములు అందుకు తగినట్లే యుండవలయును గాని, తెప్పకొయ్యతో సముద్రమును దాఁట యత్నించినట్లుండఁగూడదు. ఈ భేదాభేదము లెప్పుడు అసలు జాతీయజీవనములోనే యున్నవో, మనము చేయు యత్నము కూడ ఆ యసలునే మార్పవలయును. వేఱు పురుగు పట్టినపుడు నున్నమును చెట్టు మొదటనే ప్రయోగింతుము. ఆత్మకు వ్యాధివచ్చి నడలు చెడినపుడు పైపై మందులు పనికిరావు. పాశ్చాత్యు లీదృశస్వభావు లగుటకు వారి మతమే ముఖ్య కారణము. వారి మతమందు వినమ్రాది సుకోమల భావములను పుట్టించు సాధనసంపత్తి హెచ్చవలయును. యేసు క్రీస్తు స్వజీవనమును ఈశ్వరార్పితము చేసినవాఁడే. కాని యీయనయం దంతకంటె ఆత్మపటుత్వము యోగబలము ఎక్కువ. ఈయన యూదీయజాతివాఁడు. ఆజాతియందు అన్యమతసహనము తక్కువ. ఎంతవఱకును ఇహలోకసుఖమే గాని పరమావధివిషయమైన యాలోచన లేదు. యూదీయులు 'ఆత్మ నాశరహిత' మని నమ్మరు. శరీరముతోనే యాత్మ కూడ చెల్లని వారి నమ్మకము. దానికి తదనుసారముగనే భక్తిభావమువలన పుట్టుకోమలత్వము పుట్టువడలేదు. యేసుక్రీస్తు యూదీయమతమును దాఁటిపోవుటకు యత్నించినను, తానవలలోనే పడెను. ఈయనకు శాంతస్వభావము స్వతస్సిద్ధము గాదు; శౌర్యమును సాహసమును తీక్ష్ణము. కావనే క్రైస్తవ మతమం దవన్నియు మీఱిపోయినవి. కాఁబట్టి క్రైస్తవమతమందుసాధనసంపత్తి మా[illegible]వలెను. సృష్టిజాలముమీఁదికి దృష్టి యెక్కువపోవలెను. జంతుజాలముమీఁద దయ పుట్టవలెను. సుఖము మానవసంఘమునకే యున్న చాలు నని యనరాదు, విశ్వజనీన దృష్టి రావలెను. కర్మయోగము తగ్గవలెను. ధ్యానయోగము, భక్తియోగము ఎక్కువ కావలయును. మానవజాతిలో ప్రభేదములు కల్పింపరాదు. అందఱు

భగవత్ప్రీతు లని నమ్మవలెను. మోక్షము కేవలము క్షైత్రి స్త్రీపురుషులకే కాదు, మానవ జాతికిం గావలయును.

అట్లే హిందూధర్మమునందును సాధనసంపత్తి మారవలెను. ఏతవఱకును మనలో "నా కేమి చేతంగా" దనియే కాని, "నాకు చేతౌను; నేను చేయం గలను; నేను చేసితీరెదను" అను సాహసము తక్కువ. ఎంతవఱకును జీవించునది హాయిగ మృతిచెందుటకే గాని, మరింతకాలము మరియు జన్మములు హాయిగ బ్రతుకుటకుం గాదు. మనకు కర్మయోగము లేదు. మన కుండు నిత్యనైమిత్తికకర్మములు శరీరశోషణము చేయునే గాని శరీరపోషణము చేయవు. మన కుండు సాధనసంపత్తి యాత్మగౌరవమును నాశనముచేసి జీవన్మృతులనే చేయును. మన కున్న భక్తి యుత్సాహమును పుట్టించుటకు మారు ఆత్మను నమలి పిప్పిపిప్పిచేయుచున్నది. ఇహలోకసౌఖ్యమును పొందుట పాప మని యెంచరాదు. ఇహలోక సౌఖ్యము లేనిదే పరలోక విషయమును చింతించుటకైన వీలుండదు. ఇహమును వదలుకొనినవారికి పరమును దక్కదు. మన జ్ఞానము గూడ మన యిచ్ఛాశక్తిని హీనము చేయుచున్నది. అది హద్దుమీఱుటచే ఇహ పరములకు రెంటికిని అక్కఱకు వచ్చుట లేదు. మనకు ధ్యానయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము తప్ప, కర్మయోగము, శౌర్యయోగము, ఇచ్ఛాయోగము, మనోబలము, ఆత్మగౌరవము ఎక్కువ కావలయును.

ఈ ప్రకారముగా నుభయదేశస్థుల యాదర్శములలోను మార్పు గలిగిన నిక భయ ముండదు. ఆ ప్రకారము సాధన సంపత్తులు మారిన మానవ తత్త్వములు మాఱిపోవును. ఆ కారణముచేతనే ప్రాచీ ప్రతీచీ సంయోగము లోక కల్యాణమునకై నిర్ణీతమైన భగవత్సంకల్ప మని విశ్వసింపవలయును. అటుపిమ్మట హిందువుల వినయము పాశ్చాత్యులకు బిరికితనముగం గన్పట్టదు; పాశ్చాత్యుల సాహసము ప్రాచ్యులకు దౌర్జన్యముగం గాన్పింపదు. ఒండొరుల గౌరవింతురు, ప్రేమింతురు. ఒండొరులం జూచి నేర్చుకొందురు. సౌహృదభావ ముదయించును. సహనము హెచ్చును. ప్రేమ యుప్పొంగును. ఆత్మ వికసిల్లును. ప్రాక్పాశ్చాత్య ఖండములు ఐకమత్యము గల్గియుండును. మానవ సంఘము సౌఖ్యమునం దేజరిల్లును. మానవసంఘమున నేకత హెచ్చును. దారిద్ర్యములు పోవును. అవిద్య నశించును. స్త్రీలకు విద్య యబ్బును. రాజులు ప్రజాపరిపాలనమునకు లొంగుదురు. ప్రపంచ మంతట సంయుక్తరాష్ట్రము లేర్పడును. అంతర్జాతీయపరిపాలనము ఘన మగును. దుష్టులు మాయ మగుదురు. శిష్టులు ఎక్కువగ నుందురు. అప్పుడే భగవంతుఁడు కూడ మానవుల యత్నములకు సంతసించి యాశీర్వదించును! ఓహో!! ఆ కాల మెప్పుడు వచ్చును!!!

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మందారప్రతిమానకీర్తులు బ్రిటిష్ సామ్రాజ్యపాలనమూర్తుల్ మహా
నందం బొందఁగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంకాశు రై
ముం దెందుం గననట్టి యుద్ధపటిమమ్ముం జూపుచున్నా రదే
హిందూరాజ్యరమా! యదృష్ట మన నీదేనమ్మ ముమ్మాటికిన్. 1

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కడు మెత్తగ మొత్తుట నైజ మాటచే
మొత్తిరి నీ కుమారులను ముష్కలగ్రిమ్ములు నింక నెందఱో;
మెత్తనివారె కాని చలమే గొని రేఁగిన, వారు లోక మె
క్కుత్తయినన్ భయంపడుదురే ప్రభుకోటిసహాయ మున్నెఁగాన్. 2

ఉ పత్రిక లెల్ల నీ సుతుల బాహుబలాఢ్యుల విక్రమ మ్మదే
స్తోత్ర మొనర్చుచుండె నటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి; నీ
పుత్రులు జర్మనీనివహభూరుహపంక్తికి నగ్ని హోత్రు లై
క్షాత్రముఁ జూపఁజొచ్చి; రిదె చాలుఁగదా పదివేలయోజ్ఞరున్! 3

శా. మార్కోలేరు సురాసురాదు లయినన్ మ మ్మాజిలో నంచుఁ జం
...భారత. నైజధైర్యగరిమం బ్రాంగేయ...

LORD KITCHENER SHAKING HANDS WITH A GALLANT INDIAN SOLDIER

కిచనరుప్రభువు హైందవయోధునితో హస్తస్పర్శనము చేయుట

GANGA SINGH NEGI, V. C.

విక్టోరియాక్రాసును గడించిన భారతయోధుఁడు గంగాసింగు నేగి

శ్రీజార్జి సార్వభౌముఁడు యుద్ధరంగమునందు హైందవసైనికుల కుశలమునరయుట

హైందవ సామ్రాజ్య శూరశిఖామణులు

భోగరాజు నారాయణమూర్తిగారు

మందార ప్రతిమానకీర్తులు బ్రిటిష్ క్ష్మాపాలమూర్తుల్ మహా
నందం బొందఁగ నీ కుమారు లనిలోనన్ భీమసంకాశు లై
ముం దెందుం గనవట్టి యుద్ధపటిమమ్ముం జూపుచున్నా రదే
హిందూరాజ్యరమా! యదృష్ట మన నీదే సమ్మ యిమ్మాటికిన్. 1

ఉ. మెత్తనివారిఁ గాంచి కను మెత్తగ మొత్తుట నైజ మాటచే
మొత్తిరి నీ కుమారులను మున్నల గ్రీక్కులు నింక నెందఱో;
మెత్తనివారె కాని చలమే గొని రేఁగిన, వారు లోక మొ
క్కొత్తయినన్ భయంపడుదురే ప్రభుకోటిసహాయ ముండఁగాన్. 2

ఉ. పత్రిక లెల్ల నీ సుతుల బాహుబలాఢ్యుల విక్రమ మ్మదే
స్తోత్ర మొనర్చుచుండె నటు చూడఁగదమ్మ మొగమ్ము నెత్తి; నీ
పుత్రులు జర్మనీనివహభూరుహపంక్తికి నగ్నిహోత్రు లై
క్షాత్రముఁ జూపఁ బొచ్చి; రిదె చాలుఁగదా పదివేలయోజ్జకున్! 3

శా. మార్కొ లేరు సురాసురాదు లయినన్ మమ్మాజిలో నంచుఁ జం
డార్కాకారత, నైజధైర్యగరిమం బాంగ్లేయసాహాయ్యసం
పర్కప్రాప్తి మరింత గా, రిపుచమూవర్గమ్ము నుగ్గాడరే
ఘూర్ఖాలున్ రసపుత్రవీరులును సీక్కుల్ గూడ నుద్దండు లై? 4

సీ. యుద్ధనావను బాద ముంచనే లేరు, సంగర మెట్లొ నర్తు రం చఱచినారు;
మనవారలు తుపాకులను బట్టనే లేరు, సమరమా యని కూయసాఁగినారు;
రణభూమియందు దొక్క క్షణమైన నిలువంగఁగలరె వీ రని నవ్వఁగడఁగినారు;
ప్రభుబలిబల్మిని బోవనలసెఁగా, కంతటి వీరులా వీ రని గేరినారు;
హిందువులె తొల్తఁ గొందఱు మందమతులు - హిందువులఁ దూలనాడినా రిందు నందు;
అట్టి దేశాభిమానశూన్యవచనములఁ - బాటిసేయకు మోతల్లి! భరతమాత! 5

సీ. భరతఖండాన మున్నటి ద్రోణభీష్ముల శౌర్యప్రతాపముల్ చావలేదు;
భీమార్జునుల మహోభీలప్రతాపానలజ్వాల లింకఁ జల్లవడలేదు;
రథి నభిమన్యుపరవ్యూహభేదనాకౌశలమును నేలఁ గలయలేదు;
ఆచార్యపుత్రకృపాచార్యశౌర్యమహౌదార్యధైర్యంబు లడఁగలేదు;
అస్థిరకళేబరమ్ములె యడఁగుఁ గాని - వినుము జీవాత్మ కెపుడు నాశనము లేదు;
తన్మహాత్ములఁ గాంచిన ధన్య వీవు; - కొఱంత నీ కెందుఁ గలదమ్మ? భరతమాత! 6

చ. విదితపరాక్రముల్ సమరవేషములన్ ధరియించి నీ సుతుల్
తదుచితభీకరాయుధశతంబులతోఁ బొగ డొంద నెక్కఁ బ్రా

న్నదరిని జేర, వారలను జూచి పరాసు లనంతసంభ్రమం
బొదవఁగ నార్చినార లోహహోహో యనుచున్ జయనిశ్చితాత్ములై. 7

సీ. జాళువాబంగారుజల్తారుపగిడీల దట్టంపుగుచ్చులు తళుకు లీన,
పట్టుఫాయిజమాలపై నొప్పు మఖమలంగరఖాలరంగుల్ జిగాల్ మనంగ,
పటుతరభీకరవదనమండలములు చూపర కతిభీతిఁ దోఁపఁజేయ,
నిమ్నపంక్తుల నిల్చు నిక్కైన మీసాలు తమ రాచఠీవి నందముకుఁ జూప,
ధవళసుందరదంతసంతానతరళ - ధాళధళ్యంబు తమకుఁ జిత్రముగఁ దోఁప,
ఆ పరాసులు భారతీయాళి నెంత - యాదరించిరొ యెఱుఁగవే యార్యధాని! 8

ఉ. నిన్నును నీ కుమారుల గణింతురు పెద్దగ నన్యదేశవి
ద్వన్నుతు లెల్ల, నైనను కృతఘ్నులు కొందఱు నిర్విచారులై
నిన్నిరసించుచుందు రది నిక్కము; నైనను నింతమాత్రలో
వన్నెఁ దొరంగదే? పొరుగువారల కూరలె రుచ్యముల్ గదా! 9

సీ. ప్రకృతిశాస్త్రజ్ఞానపటిమమ్ము తొలుదొల్తఁ దల్లిరో! నీ మూలధనము కాదె?
మొదట "న్యాయమ్ము" నీ ముద్దుబిడ్డలు శేముషీప్రతిభన్ రచించినది కాదె?
ఈ విమానావళి హిందురాజ్యము! నీకు వింతయే? కొట్టనిమిడి గాదె?
తగ నయోమార్గయంత్రపు సృష్టి హైందవప్రజ్ఞాధురంధరత్వమ్ము గాదె?
సకలవిద్యలు నీయందె సంభవించె - ధర్మదేవత కీవె యాధారమమ్మ!
బల్లిదుల నెందఱినో కన్న తల్లి వీవు - పూజ్యురాల వో హైందవరాజ్యలక్ష్మి! 10

సీ. విజ్ఞానశాస్త్రకోవిదురాల వనుటకు "జగదీశచంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె?
ఘనతరకవితానిపుణురాల వనుటకు జననీ! "రవీంద్రుండు" సాక్షి గాఁడె?
బలవంతురాల వంబరో! నీ వనఁగ "ప్రొఫెసరు రామమూర్తి" యు సాక్షి గాఁడె?
లతరాజకీయమంత్రజ్ఞ వంటకు యశశ్శాలి "ఘోక్లే" యొక్క సాక్షి గాఁడె?
ఆజిలోన నజేయ వీ వనుట కిపుడు - వినుత "విక్టోరియా క్రాసు" బిరుదు గన్న
శౌర్యశాలి "గంగాసింగు" సాక్షి గాఁడె? - సరసగుణగణోపేత! యోభరతమాత! 11

ఉ. చండశతఘ్నికానికరసంజనితానలకీలికాళి బ్ర
హ్మాండము నిండ, శత్రునివహమ్మునకున్ లయకాలమూర్తులై
ఖండనచాకచక్యవిభవ మ్మరుదార భవత్కుమారకుల్
మెండుగ మిత్రమండలికి మెప్పు ఘటింతురు దేశమాతరో! 12

చ. కొడుకుల క్షేమమున్ మదిని గోరెద వేని, "బ్రిటిష్ జగాన సూ
ర్యుఁ డెపుడు గ్రుంకఁ డను బుధోక్తి యథార్థము గాఁగ నీశ్వరా!
కడువడి నాంగిలేయుల కఖండజయమ్ము ననుగ్రహించి నా
యిడుములఁ బాపు" మంచు స్మరియింపు మనారత మార్యదేశమా! 13

నిర్బంధసైనిక సేవ

భోగరాజు పట్టాభిసీతారామయ్యగారు

ఇప్పుడు జరుగుచున్న యుద్ధమును గూర్చి ముచ్చటించుచు, "నిర్బంధసైనిక సేవాపద్ధతులను బ్రిటీషుదొరతనమువారు అవలంబింపవలసియుండును" అని ఇటీవల సెల్బోర్న్ ప్రభువు నుడివియున్నారు. ఈయుద్ధము ఒకటి రెండు సంవత్సరము లైనను పట్టు నను నిశ్చయమును, యుద్ధమున నవలంబింపఁబడు నూతన విధులును ఇట్టి యూహకు కారణములు. ఇట్టిసందర్భమున నిర్బంధ సైనిక సేవయొక్క చరిత్రయు, వివరమును, లాభనష్టములును, భావిస్థితియు ఆలోచించుట ప్రస్తుతముగ నుండును.

సైనికులను దీసికొనుట మూఁడు పద్ధతుల ననుసరించి యున్నది:— 1. తమ యభీష్టమును బట్టి జనులు సైనికులుగ చేరుట. (ఉ. బ్రిటను.) 2. నిర్బంధముగ కొంతకాలము ప్రతిమనుష్యుఁడును సేనలో సేవచేయుట. (ఉ. జర్మనీ, ఫ్రాంసు.) 3. స్విట్జర్లాండులో ఆచరణలో నున్న "మిలీషియా" అను మూఁడవ పద్ధతినిగూర్చి మనము ముచ్చటింపనక్కఱలేదు. నిర్బంధ సైనికసేవ ప్రథమమున 1793-వ సం.న ఫ్రెంచిదేశపు మహావిప్లవములో ప్రారంభింపఁబడెను. అప్పుడే సైనికులు యుద్ధమధ్యమున రంగమును వదలి పారిపోవుదు రను భీతిచే వారిని గుడారములం దుంచి జాగ్రతపెట్టెడి యావశ్యకము తగ్గి, దేశాభిమానపూరితు లగు పౌరుల సేనలు యుద్ధరంగములకు క్రొత్తకళను తేఁగల్గెను. ఆ కాలములో ఈనిర్బంధము క్రొత్తమార్పే అయినను, దేశమునందు ప్రబలియున్న యరాజకము నడుమ ప్రజల ప్రాణములు, పట్టణములలోని న్యాయస్థానముల యెదుటకన్న, బహిః ప్రదేశమునందలి యుద్ధరంగములలో ఎదిరికక్షివారి ఫిరంగుల యెదుట ఎక్కువ భద్రముగ నుండెను. కావున ప్రజలు విశేషముగ సేనలో చేరిరి. 1798 లో నిర్బంధ సైనికసేవ శాసనరూపకముగ స్థాపింపఁబడెను. అప్పటి నిర్ణయకాలము 5 సంవత్సరము లయినను, సామాన్యముగ సైనికులు గడువు నతిశయించి సేవచేయవలసి వచ్చుటచే, అది సేవగనే కాక ఉద్యోగముగఁ గూడ పరిగణింపఁబడుచుండెను. అందుచే సైనికులు తమకు ప్రత్యామ్నాయముగ నితరులను సేనలోనికి పంపు నాచారము ప్రబలెను. ఇట్టి ప్రతినిధులతోఁ గూడిన సేన పూర్వము డబ్బున కాసించిన సేనకన్న హీనమై రాను రాను నీచ దశలోనికి వచ్చెను. నెపోలియనుచే పీడింపఁబడుచున్న జర్మనీదేశమునఁ గూడ చీనాయందలి యపజయమయిన పిమ్మట "క్రంపరు" పద్ధతి ననుసరించిన విధానముచే నొక విధముగు నిర్బంధ సైనికసేవ అభివృద్ధిలోనికి వచ్చెను. ఇట్టినిర్బంధము కొంతవఱకు సైనికసేవను దుస్థితికిఁ దెచ్చినను, అమెరికాలో 1861-1865 సంవత్సరములలో బానిసతనమును నిర్మూలము చేయుటకు ప్రజల నడుమ జరగిన యుద్ధముతో దాని గౌరవము పునరుద్ధారణ చేయఁబడెను. 1870-వ సంవత్సరములో ఫ్రెంచివారిపై జర్మనీకిఁ గలిగిన సులభజయము ఈ పద్ధతియందు జర్మనులు చేయఁగలిగిన సంస్కారము వలననే లభించిన దని చెప్పుదురు. అప్పటినుండియు, బ్రిటను తప్ప ఐరోపాఖండమునందలి దేశము లన్నియు ఈపద్ధతి నవలంబించినవి. రెండు సంవత్సరములనుండి బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములో చేరిన ఆస్ట్రేలియా, దక్షిణాఫ్రికా, న్యూజీలాండు అను వలసలు గూడ ఫ్రాంసు జర్మనీదేశములలో నున్న నిర్బంధసైనికపద్ధతులను విశేషముగ సంస్కరించి యాచరణలోనికిఁ దెచ్చి, ప్రపంచకమున కంతకును మార్గదర్శులుగ నున్నవి. ఈ పద్ధతి యొక్క వివరము మును ముందు తెలుపఁబడును.

నిర్బంధసేవ మొదట అయిదు సంవత్సరముల కాలమువఱకు నిర్ణయింపఁబడెను కాని, దేశములోని సైనికసేవకు తగిన యువకుల నెల్ల నేటేట సేనలోనికి తీసికొనుట దుస్సాధ్యమయ్యెను. కావున రాను రాను

సేవాపరిమితి(ఇప్పుడు జర్మనీలోవలె) 2 సం.లకు తగ్గింపఁబడెను. అప్పటికిని ఒకసమయమునందు శిక్షనొందవలసిన సైనికులసంఖ్య అపరిమితముగ నుండుచుండెను. మఱియు శిక్షాకాలము తక్కువగ నుండెను. ఇట్లు అందఱను చేర్చి శిక్షనొసంగుటకు సదుపాయము తక్కువగుటచే, జనసంఖ్య వృద్ధియయినకొలఁది సైనికులసంఖ్య వృద్ధియగుటలేదు. 1905-సం.న జర్మనీలో, వైద్యపరీక్షలో దుర్బలులని గాని ఇతరకారణములవలనఁ గాని నిర్బంధము నుండి మినహాయింపగు జనము గాక, సైనికులుగ నుండఁదగిన జనుల సంఖ్యలో సగముమంది సైనికసేవనుండి తప్పింపఁబడిరి. ఈ పద్ధతిలో వ్యయము బహు స్వల్పముగ నుండును. నిరంతరము సైనికులుగ తమజీవితమును సలుపవలసిన మొదటి పద్ధతిలో దీనికన్న మూఁడు రెట్లు ఎక్కువ వ్యయమగు నని నిశ్చయింపఁబడినది. మొదటిపద్ధతిలో లేని లోపములు కొన్ని నిర్బంధపు పద్ధతిలోఁ గల వని కొందఱ యభిప్రాయము. తమ యభీష్టముననుసరించి యావజ్జీవము భటులుగనుండఁదలఁచిన సైనికులు మనస్స్ఫూర్తిగ శిక్షనొంది ఉత్సాహముగ పోరాడుదురు. నిర్బంధముగ తీసికొనఁబడినవారిలో కొందఱు తమసేవను బలవంతపుసేవగ నెంచుకొనెదరు. కాని దేశములోని యువకు లెల్లరు శిక్ష నొందియుండుటచే, పిఱికిపందలును దేశాభిమానహీనులగువారును కడపటకు యుద్ధములో చేరక పోయినను, మిగిలినవారే అసంఖ్యాకులుగ నుందురు గావున రాజ్యాంగమున కెట్టి యాపత్తును గలుగఁజాలదు. అభీష్టము ననుసరించి సేనలో చేరు పద్ధతి ఇంగ్లాండులో నాచరణలో నుండి ఐరోపాఖండములో నుండకుండుటకు తగిన కారణములు గలవు. బ్రిటను గొప్పద్వీప మయి యున్నది. దానిపై దండయాత్ర చేయుట కష్టము. ఒకవేళ చేసినను, మొదట నౌకాదళముతో పోరాడవలెను. ఈలోపుగ సివిల్ జనమును యుద్ధమునకు తయారుచేయుటకు తగిన యవకాశ ముండును. ఈపద్ధతి ననుసరించువారు కొద్దిసేనను మాత్రమే యుంచుకొనఁగలరు. అందువలననే బ్రిటిషు సామ్రాజ్యములో 6 లక్షల సేన మాత్రమే గలదు. కాని ప్రస్తుతపు యుద్ధమువంటి మహాయుద్ధము తటస్థించిన మొదల 20లక్షలసైన్యమునుగూడ సిద్ధముచేసికొనుటకు అవకాశమున్నది. అట్లే ఇప్పుడు సిద్ధము చేయఁబడుచున్నది. భూభాగము సరిహద్దుగాఁగల దేశములకిది సాధ్యముగాదు. శత్రువు వచ్చి దేశముమీఁద పడుటకు విశేష కాలము పట్టదు. జర్మనీ ఫ్రెంచిదేశముపై పడుటకు ఎంతకాలము పట్టినది? ఆపత్సమయమునందు వీరు క్రొత్తగ మీటింగులు చేసి జనులను ఉత్సాహపఱచి వారిని సేనలో చేర్చికొని వారికి శిక్షను గఱపి వారిచే పోరాడించుటకు అవకాశము చాలదు. కావుననే ఐరోపాయం దెల్ల నిర్బంధసైనికపద్ధతి ఆచరణలో నున్నది.

నిర్బంధసైనికసేవనుగూర్చి వివిధాభిప్రాయములు గలవు. దీనివలన నిర్మింపఁబడు బహుళమైన సేనల వలన యుద్ధములకన్న శాంతమే ఎక్కువగ ప్రబలు నని దానిని సమర్థించు కొందఱు వాదింతురు. నిర్బంధ సైనిక సేవయును, ఆయుధములయొక్క మహాబలమును, వానిని వినియోగించుటయందుండెడి విశేషకష్టమును, పోరాటముల జయాపజయములను గూర్చి గల యనిశ్చయమును, మహాసంగ్రామములవలన పరిశ్రమలకు తప్పక కలుగు సంక్షోభమును, అపజయమువలన సంప్రాప్తమగుపరిపూర్ణనాశనమును, దేశముయొక్కైశ్వర్యమునకు భంగము గలిగించు నను నిశ్చయము గలదు కనుక, యుద్ధములు తగ్గిపోవు నని కొందఱు తలంతురు. వృత్తిరీతిని పోరాడు యుద్ధభటులతోఁబాటు మానాభిమానములతో పౌరభటులు పోరాడఁజాల రను కొందఱి యభిప్రాయము నిర్వివాదము గాదు.

నిర్బంధసైనికసేవవలన కొన్ని యితర ప్రయోజనము లుండును. అనేకకారణములవలన జాతీయాభిమానము తగ్గి, విశ్రాంతియందును భాగ్యభోగములందును, మానవకోటియొక్క సర్వసౌభ్రాతృత్వమునందును కోరికలను బలపఱచు నీకాలమునందు, ఇట్టి నిర్మాణమువలన దేశాభిమానము హెచ్చి, పౌరధర్మము, స్వార్థత్యాగము, ధైర్యము, దేశోద్ధరణమునకుఁగాను ప్రజాసామాన్యమునకు వలయు నుత్సాహము వృద్ధియగును. ఆ దినపు

కలిమిలేములను, ఆయాగ్రామపు కష్టసుఖములను మాత్రమే గమనించు జనబాహుళ్యమున కిది జాతీయభావమును నచ్చఁజేయును. ఇటలీలో సభ్యతను వృద్ధిచేయుటయందును, రాజధానులకుఁ గల పరస్పర వైషమ్యములను మాన్పి జాతీయభావమును పురికొల్పుటయందును ఈనిర్బంధమువలన కలిగిన ప్రయోజనము విశేషముగ కనఁబడెను. మఱియు సైనికు లెల్లరు కొంతవఱకు విద్యాభ్యాసము చేయవలసినవారగుటచే వారిమనోవికాసము ఇట్లు హెచ్చుగును. ఇంతియ కాక జ్ఞానమునకు మూలము శిక్షయను లోకోక్తి ననుసరించి సైనికులకు నిర్బంధసేవ ఒకవిధమగు విద్యను బుద్ధిబలము నొసంగును; శుభ్రత, సకాలకార్యాచరణము, విధేయత, అధికారమున కనువర్తనము, క్రమమైన యలవాట్లు సైనికసేవవలన వృద్ధినొంది, సుశీలత, మనస్థైర్యము ఏర్పడును ; సభ్యత నొందిన జనుల కుండు అభిరుచులను, అభ్యాసములను కలిగించి, మూఢవిశ్వాసములను తొలఁగించి, పౌరులను దేశాభిమానులుగను, ధైర్యవంతులుగను, ఉత్సాహపూరితులుగను చేయును; నిరుద్యోగుల కుద్యోగము కల్పించియు, నిఱుపేదతనమును తొలఁగించియు, సంఘములోని సోమరులను, అల్లరివాండ్రను బాగుచేయును. వీరిని బాగుపఱచుటకు, విద్యాభ్యాసము ధర్మబోధన దేవాలయములకన్న, నిదియె మహత్తరమైన బల మని చెప్పవచ్చును.

కొందఱీ యేర్పాటును గూర్చి ఇంకను శ్లాఘించిరి. దేశములోని యువజనుల నెల్ల సేనలోనికి తీసికొనుటవలన వ్యయము హెచ్చినట్లు కనుపించినను, వీరికి రెండుమూడు సంవత్సరముల సైనికశిక్షవలనఁ గలుగు శక్తిసామర్థ్యములు వీరిపాటును ఎక్కువ ఫలవంతముగ చేయు నని జర్మనీలోను, ఇంగ్లాండులోను అనేకులు అభిప్రాయపడుచున్నారు. ఇందులో కొంత సత్య ముండవచ్చును గాని, ఏవయస్సులో జనులు విశేషము కష్టమున కోర్చి పరిశ్రమలయందు పాటుపడవలెనో, ఆవయస్సునందు రెండుమూడు సంవత్సరముల కాలము వారిని తమ సహజవృత్తులనుండి తప్పించి సైనిక జీవితమునకు లోఁబఱచుట వలన, సైనికోత్సాహములచేతను, సైనిక సాంప్రదాయముల మూలమునను, ఏదూరమునకో ఏపల్లెయందో ఏపేదసాదల మధ్యముననో తమ పూర్వపు వృత్తులను వీరు తిరిగి యవలంబించుట తమకు గౌరవహీనముగ నుండు నని తలంపవచ్చును.

బహిరంగ శత్రువులను సంహరించుటకు నిర్బంధ సైనికసేవయొక్క ప్రయోజన మెట్లున్నను, అంతరంగ కలహములను, కలవరములు మాత్రము నివారించుటకుఁ గాని సద్దుచేయుటకుఁగాని ఇది తగుప్రతిక్రియ కాఁజాలదని కొందఱి యభిప్రాయము. ఆంగ్లేయభాషను మాట్లాడు ఇంగ్లాండు అమెరికా దేశము లీవిధాన మవలంబింపలేదు. కాని ఐరోపాఖండ మంతయు కొంచెము హెచ్చుతగ్గుగ నీవిధానము నవలంబించినది. ఆదేశములందే యరాజకము కూడ ఎక్కువగ ప్రబలియున్నది. ఒకప్రక్క నిరుద్యోగులకును, సోమరులకును, దురాగతులకును పనిని గల్పించి వారి నెల్ల సంస్కరింపఁ బ్రయత్నించినను, మఱియొకప్రక్క దేశమునం దుండెడి యసంతృప్తిని బలపఱచి యట్టి యసంతుష్టి నొందినవారు ఎప్పుడైనను గలసి యంతఃకలహములను విప్లవములను గల్పింపఁ బ్రయత్నించినచో వారి కదివఱ కుండిన సైనికశిక్షవలన వారిని రాజ్యాంగమునకు బలవద్విరోధులుగ చేయు నని ఇందు నొకలోపమెంచఁబడినది. ఈయెన్నికయందు కొంత అతిశయోక్తి గూడ ఉన్నట్లు తోఁచుచున్నది. పాశ్చాత్య దేశములలో ప్రజ లెల్లరు సాయుధులుగాని నిరాయుధులు గారు. కావున తిరుగుఁబాటు సేయుటకు వారికి సైనికశిక్ష యనావశ్యకము. ఐర్లాండులో నిర్బంధసైనికసేవ లేకపోయినను, ఇటీవల స్వరాజ్య మొసంగు శాసనము పార్లమెంటులో చర్చింపఁబడునపుడు అల్స్టరువారు లక్షమంది తిరుగుఁబాటు చేసెద మని సాయుధులై రాజ్యాంగమునకు తొందర కలిగించిరి.

సైనికశిక్షవలనఁ గలుగు ప్రయోజనము లనేకములు గలవు. కాని దానివలనఁ గలుగు నష్టములు గూడ కొన్ని గలవు. సైనికాధికారమును మీఱక చెప్పినపనులను చేయించుచు, ఆత్మవిచక్షణ లేని నిరంతరవిధేయతను నేర్పెడి యీశిక్షవలన, స్వతంత్రాలోచనయు ప్రత్యేక

వ్యక్తిత్వము నశించు నని కొందఱి యభిప్రాయము. బుద్ధి కౌశలమును, చురుకుందనమును గలిగిన యువజన శ్రేష్ఠుల బుద్ధిప్రసారమున కిది గొప్ప యంతరాయ మందురు. ఇట్టిపురుషులలో నెందఱి మహాశక్తులు వ్యర్థ మగుచున్నవో, యెందఱి మనస్సులు సంతాపము నొందుచున్నవో యూహించుట సులభము.

కాని ప్రజాస్వామికమును గోరు దేశములలో ఈ నష్టములను నివారించుటకైన గమనింపక, నిరంతరము ప్రజలు సైనిక జీవిత మాహాత్మ్యమునందు నిమగ్నులై యుందురు. ఎట్లు ప్రతియువకునకును వోటియ్యవలెనో, అట్లే ఈ దేశములలో ప్రతియువకుఁడును సైనికుఁడుగ నుండవలెను. నిర్బంధ సైనికసేవ జాతి మత భేదములను నిర్మూలముచేసి, ప్రజల సందఱిను కులము ధనము మున్నగువానివలనఁ గలుగు తారతమ్యములనుండి తొలఁగించి, వారికి సర్వసమానత్వమును గలుగఁజేయును. కాని, నిర్బంధ సైనిక సేవకును ప్రాతినిధ్యపు పరిపాలనను గోరు ప్రజాస్వామికమునకును గొన్ని యసందర్భములు గలవు. ప్రజాస్వామికమునందు అధికారము, అనువర్తనము అను భావములు తిరస్కరింపఁబడి, తెలివిగల వక్త నాయకత్వము వహించును. ప్రతి సమస్యయు జనబాహుళ్యముయొక్క యభిప్రాయము (వోట్లు) ననుసరించి నిర్ణయింపఁబడును. మఱియు ప్రజాస్వాతంత్ర్య మను భావము పోను పోను అరాజకమునకు సమీపించుచుండును. నిర్బంధ సైనికసేవ యన్ననో, నిరంకుశాధికారము, చర్చగాని విచారణగాని లేని విధేయత. ఇందలి ఆదర్శములు అభ్యాసములు భావములు, ప్రజాస్వామికమునకు వర్తించువానికి అతిదూరములై యుండును. రానురాను సర్వత్ర ప్రజాస్వామికము వృద్ధియగుచున్న దేశములలో నిర్బంధ సైనికసేవ ఎంతవఱకు వర్ధిల్లఁగల దని మహనీయు లనేకులు సంశయించుచున్నారు. ఎంతకాలము గరుత్మంతులు చిలుకలవలన పరిపాలింపఁబడుదురు ?— అని వీరు ప్రశ్నింతురు.

ఈ తర్కవాదము లెట్లున్నను, సభ్యత నొందిన ప్రపంచ మంతటను నిర్బంధసైనికసేవ అవలంబింపఁబడుచున్నది. ఇంగ్లాండు అమెరికాలలో దీని యనావశ్యకతకు కారణము లిదివఱకే నుడువఁబడినవి. లాభనష్టము లెట్లున్నను, ఇంగ్లాండులోని పద్ధతులవలన సైనికవ్యయము విశేషముగ హెచ్చుచున్నది. ఈవ్యయము హెచ్చిన కొలఁది దేశముయొక్క ఋణము వృద్ధియగును. ఇది యొక ఇంగ్లాండుదేశమున నేగాదు, కాలక్రమమున సకలదేశముల లోను రాజ్యాంగమువారి యప్పులు వృద్ధియగుచున్నవి. ఈ యప్పులు ఆయాదేశపు ప్రజలనుండియే గాక ఇతర దేశపు ప్రజలనుండి కూడ పుచ్చుకొనఁబడుచున్నవి. వీనికి ముఖ్యకారణము వత్సరవత్సరము సైనిక సంబంధమగు వ్యయముయొక్క వృద్ధియే. ఇంగ్లాండు దేశముయొక్క యప్పు 1835-1888 సం.లనడుమ నూటికి173 పెరిగి273 అయినది. ఇటీవల నిరంతరము యుద్ధనౌకలయందును ఆయుధములందును జరగుచున్న మార్పులే ఈ వృద్ధిని ఇంకను హెచ్చించుచున్నవి. ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితిగతులను గమనించువారు ఆదేశముయొక్క భద్రతకు ఇట్టి వ్యయము అత్యవసరమని గ్రహింపకమానరు. తనప్రజలకైనను వలయు నాహార పదార్థముల నెల్ల పండింపఁజాలనట్టియు, తన జీవితమునకు పూర్ణముగ విదివిషయైన వాణిజ్యముపై నాధారపడవలసినట్టియు, తన రాజ్యపరిమితినిబట్టి, తఱుచుగ నితరరాజ్యములతో కలహింపవలసినట్టియు, ఇతరుల దండయాత్రకు ఆశను గలిగించునట్టియు ఈద్వీపము మఱియొకరీతిని తనస్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనఁజాలదను నంశము ఆంగ్లేయ ప్రజలును పాలకులును గ్రహింపఁగలిగియుండుట మిక్కిలి శ్రేయోదాయకము.

ఈ వ్యయమునందు వృద్ధి అన్ని దేశములయందుఁ గన్పట్టుచు, అన్ని రాజ్యములను గలవరపఱచుచున్నది. ఇది ఎట్లు అంత్యము గానున్నదో ఎవరును గ్రహింపఁజాలకున్నారు. కాని వ్యయమును గొంతవఱకు తగ్గించుటకు నిర్బంధ సైనికసేవ యను నూతన ప్రతిక్రియ వర్తించుచున్నది.

ఇంగ్లాండుయొక్క స్థితినిబట్టి నిర్బంధ సైనిక సేవ ఇంగ్లాండులో నాచరణలోనికి రాకున్నను, ఆదేశమునకు చేరియున్న ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దక్షిణాఫ్రికా

లను వలసలలో అది కొంతమార్పుతో రెండు సంవత్సరములనుండి అవలంబింపఁబడుచున్నది. దీనికి సిటిజన్ ఆర్మీ అనఁగా 'పౌరులసేన' యని యీవలసలలో నామకరణము చేయఁబడినది. ఆస్ట్రేలియా న్యూజిలాండు దేశములు ఇంగ్లాండునకు ఎక్కువ దూరముగ నుండి, ఆసియా దేశస్థుల దండయాత్ర భీతి నొందిన వగుటచేతను, దక్షిణాఫ్రికాలో వలసకువచ్చిన పాశ్చాత్యుని ప్రతియొక్కనికిని అయిదుగురు చొప్పున దేశీయుల సంఖ్య హెచ్చుగ నుండుటచేతను, ఈ మూడు వలసలలోను పౌరులసేన యను నిర్బంధ సైనిక పద్ధతి యవలంబింపఁబడినది. ప్రతి పౌరుఁడును 12 సం.ల వయసు మొదలు 25 సం.ల వయసువఱకును, అనఁగా 13 సం.ల కాలము సేవ చేయవలెను. ప్రతిసంవత్సరమును మొత్తముమీఁద 16 రోజులు సేవ చేయవలసియుండును.

వయసు		
12-14	సంవత్సరమునకు	90 గంటలు శిక్ష.
14-18	,,	4 రోజులు డ్రిల్లు.

వయసు		
14-18	సంవత్సరమునకు	12 అర్ధదినములు డ్రిల్లు.
		14 రాత్రులు ,,
18-25	నడుమ పౌరుల సేనలో	
	చేర్చుకొనఁబడి సం.కు	16 రోజులు శిక్ష.
	,,	8 ,, పర్యటనము.
	మొత్తము కాల్బలమునకు	6½ మాసములు శిక్ష.
	టెక్నికల్ సేనలో	8½ ,, ,,

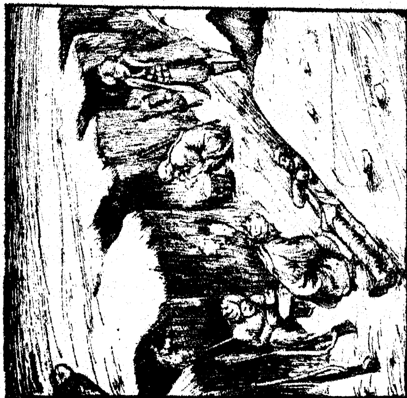
ఈ విధముగ ఫ్రాన్సు జర్మని దేశములలోని పద్ధతి సంస్కరింపఁబడినది. ఇది సైన్యము, వాలంటీర్ల సంఖ్య తగినంతగ నుండనియెడల, తగిన వయస్సుగల వారిలో కావలసినవారిని లాటరీవలన తీసికొనెదరు. సేవ చేయు కాలములో రోజునకు రు. 2-4-0 వొ. వేతన మొసఁగఁబడుటచే, వ్యయము విశేషము కాఁజాలదు. మన దేశమునకుఁ గూడ స్వీయనిర్మాణము అవలంబింపఁబడునెడల అమితమగు సైనికబల మేర్పడుట కవకాశము కల్పింపఁబడును.

భాషాయోష

కన్నెపల్లి సాంబశివరఘురామస్వామిగారు

ధనికవరేణ్యులార! కవిశ్రేష్ఠులార! నవీనమార్గసా
ధనపరులార! నా యనుఁగుఁదమ్ములు మీరలు, మచ్చరిత్రమున్
వినుఁడు: ప్రపంచరంగమునఁ బేరు ప్రతిష్ఠలఁ గాంచి వాసికె
క్కిన మన యాంధ్రదేశమునఁ గీర్తివహించినదానఁ; దొల్లి నన్
గనియెను భారతాంబ, తదనంతరమందు మహాత్ము లెందరో
నన్నుఁ గని 'తీర్థ మాయి' యనినా; రతిబాల్యమునందు సోదరీ
మణులను దక్కువారలను మన్ననమైఁ దిలకించి వారి స
ద్గుణముల ముద్దుమాటలను దోఁచినయట్టుల నేర్చుకొంటి; నా
మనికితఁ జూచి కొందఱభిమానమునన్ నను జేరఁదీసినా
రని వినుమందు; నా యెలుఁగినంతకు నన్నయ యాదిమూర్తి, యా
ఘనుఁడు ముదంబు మీఱ ననుఁ గాంచి 'సతీమణి! నీ విశేషముల్
గనుఁగొన వేడ్క మీఱె నిను గాదిలి పుత్రికరీతిఁ బెంచెదన్
జనవున రమ్ము; నీజతకు సంస్కృతభామిని నాఁ దెలుంగు నా
తనయను సర్వసమ్మతవిధానవిధానవచోవిలాసిఁ గా
ర్తు' నను మఁ దోడుకొంచుఁ జని తోఁచిన చీరలు కంచుకాదులున్
దనివి వసంగ నిచ్చి ప్రకృతం బగు నందము హెచ్చునట్లు న
న్నునయముఁ బెంచె; సంస్కృతియు సాదరబుద్ధిని గల్గు లోపముల్
గనుఁగొని దిద్ది నన్ను నకలంబును సోదరిరీతిఁ గన్న త
ల్లి నియతి ముద్దుచేసి యువతీలను నన్ దనలోన నైక్యమొం
దునటులు చేసె; నిట్లు పరితోషము నొంది వసించుచుండ నా
జనకుఁడు పంచమాగమము సమ్మతిమీఱ నరణ్యపర్వమున్
దనుకను బోదచేసి తనదారిని స్వర్గముఁ జేరె; నందుకై
వనటను దూఱి నాఁబ్రతుకు కష్టసుఖం బని తోఁచుచుండఁ ది
క్కనకవి యొగ్గుదెంచి ననుఁ గౌఁగిటఁ జేరఁగఁదీసి 'బిడ్డ! పో
యిన కవివర్యుఁ దెచ్చుటకు నెవ్వరుఁ జాలరు; కాని నీ మన
మ్మునఁ గల కోర్కెఁ దీర్ప నరిపోవ మె? భారతశేష మెల్ల నీ
కును వచియించి సంస్కృతకుఁ గూర్చినతీరునఁ గాంతిమద్విభూ
షణనిచయమ్ము నీకును నొసంగెద' నంచును నూఱడించె; నా
తనివదయ భారతమ్ముఁ దుదదాఁక నెఱింగితి; నాఁటనుండియున్
దినదినమున్ గవీశ్వరులు దివ్యపురాణములున్ ప్రబంధముల్
గొనబగు నాటకంబు లనుకూలము లౌ నవలల్ రచించి; నం
దనుకను దక్కువీశ్వరుల నన్నును భూషలు తెలినారు; పూ
ర్వనియతగౌరవంబునఁ గొలంత యొకింత భ్యాసంతరాళమం
దునఁ గనవయ్యె రాజుల యనుగ్రహ మించుక దక్కునైన నా
రణమున; నిష్ఠ గుండె యదురన్ వినవయ్యె విశేష మెందుఁ నా
మనికితి మార్చవెంచిరఁట మాన్యులు కొందఱు; భూషణమ్ములే
యనవసర మ్మటందురఁట యార్యులు కొందఱు; బుద్ధి లేని ల
క్షణనియమమ్ముఁ బోవిడిచి గ్రామ్యపదంబులఁ బుస్తకంబులన్
దనుపుఁ డటంచుఁ గొందఱును దర్కములాడెదరంట న్యాయమా?
యనఁ జెఱాకమ్ముగ నహీనముదమ్మును గాంతు నంచు నుం
డిన నను వీడఁజూడదగునే? నగలన్ గయిసేయకున్నఁ బో
యెను, గలవానిఁ దీయఁదగునే? యని మీరలు దీని సారపే
సిన నింక నేమి యగుఁ? బ్రకృతిసిద్ధముగాఁ గలరూపు నాఁడె నా
కననున జెందె; నిప్పుడు ననవ్యము గొల్పుచు నంగమందునన్
గణుపులు గానవచ్చు నధికమ్ముగ; నా పలుకాలకింపుఁడీ
జనములు! పూర్వనీమములఁ జంపిన భాషయె కాదు, లోకమం
దునఁ గల వస్తుసంతతుల దోషము నొందని దెద్ది? కట్టుఁ నా
ట్లనుచిత మంచుఁ బల్కనగునా? వ్యవహారికభాష నందఱున్
బనివడి పుస్తకంబులను వ్రాయుఁ డటన్నను ధర్మమా? మదీ
యనినను గ్రాంథికంబు వ్యవహారిక మంచును రెండు రూపముల్
గనియెను భాష; తొల్లిటిది గ్రంథములందును జేరఁ గాంచె; ద
క్కినయది మాటలాడుటెడఁ గీర్తిని గాంచెను; రెండుఁ గూర్చి నన్
ఘనతఁ దెలుంగు కెట్టు? లొకకానుకవర్యుఁడు భార్యమీఁద జీ
ర్ణ్యను నొకదానిఁ దెచ్చుకొని ప్రాపకమున్ బచరించి దానితో
ననువుగ రాత్రియుంబవలు పారసుఖంబులఁ దేలుచుండినన్
జనములు లెక్కసేతు; రలసానిమయుఁ దానును మంత్రతంత్రయు
క్తనియత కార్యజాలముల సమ్మతిఁ జేసెద మన్న నొప్పవా
రును గలరే? సతీమణియె యాథితదంశములందు; నట్టులే
జనములు మాటలాడునది సానిపథమ్మన నందు; గ్రాంథిక
మ్మనినను నగ్నిహోత్రమును సాక్షిగఁ గైకొని పెండ్లియాడుకొ
న్న నలినసేత్ర! రెండు నొకనాఁటికి సామ్యము గావు; మచ్చర
మ్మును విడనాడుఁడుండఁడును! పూర్వమునుండియు వచ్చు గ్రంథముల్
చెనకి కులాకనార్పులకుఁ జేయకుఁ డాకులతి గాఁగ; భేదమున్
గనుఁగొని తోఁచినట్టి యుపకారము చేయుఁడు, నేవ నేలు నం
దనములఁ జేయుడాన నృపధర్మము లూనుఁడు రాజులెల్ల; మీ
ఋణమును దీర్చుకొందుఁ దగురీతిని సోదరులార! మిమ్ముఁ జే
రిన నను రెంటికిన్ జెడిన రేవఁడఁ జేయకుఁడయ్య! యంతరా
త్మను గనుఁడయ్య! వేఱొకవిధమ్మున ద్రిప్పకుఁడయ్య నన్ను! నా
మనికిత సాఁకుఁ బాలుఁ గొలుమాలిన మార్పులు వద్దు నా కికన్.

LIFE IN TRENCHES

కందకములలో జీవితము

SAVING THE WOUNDED

గాయపడియున్న [illegible] రక్షించుట

CARR G A MACHINE GUN

ఒక యంత్రఫిరంగిని కందకములోనికి గొంపోవుట

SAVING HER HONOUR

ఇద్ద్ ఫ్రాన్స్ పడుచును ఎత్తుకొనిపోవుచున్న జర్మనుని
హైందవయోధుడు పొడుచుట

GERMANS APPROACH THE INDIAN TRENCHES

భారతీయ సైనికులున్న కందకములవద్దకువచ్చిన జర్మనులు హతులగుట

HOW GANGA SINGH NEGI EARNED THE VICTORIA CROSS

విక్టోరియా క్రాసును పొందిన గంగా సింగు నేగి పదునాలుగురు జర్మనుల నొక కందకములో జంపినవిధము

వ్యవసా

F VIZIANAGARAM

వ్యవసాయ శాఖ

కూనపురెడ్డి రామశాస్త్రులు న

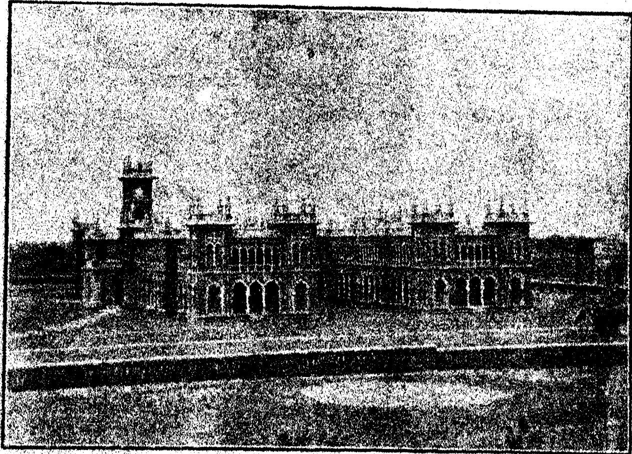

ర రాజులు

వ్యవసాయ మనఁగా "త్రవ్వుట, పూడ్చుకొనుట" అని సంగ్రహముగాఁ జెప్పవచ్చును. భూమిని త్రవ్వనిది పంటలు పండవు. పంటలు పండనిచో పొట్ట పూడ్చుకొన శక్యము కాదు. మనుష్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాఁబట్టి వ్యవసాయ మనెడు వృత్తి వృత్తులలో నెల్ల మొదటి వృత్తి యని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి లేనిచో ప్రపంచము సాగనేరదు.

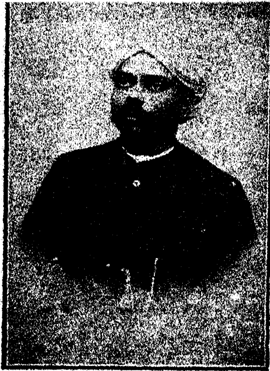
వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాదు, అది యాహారమునకుఁ దోడు అనేకఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మనము ధరించు వస్త్రములకు కావలసిన సామానులను, నివసించుట కనుకూలములగు గృహములను నిర్మించుకొనుటకు

AGRICULTURAL COLLEGE, COIMBATORE

కోయంబుత్తూరులోని వ్యవసాయ కళాశాల

MR. G. LAKSHMANNA B.A. B.L.

గంటి లక్ష్మన్న గారు (రాజమండ్రి)

THE INDIAN TRENCHES

దగ్గఱకువచ్చిన జర్మనులు హతులగుట

MR. M. KRISHNA RAO B.A.

ఎం. కృష్ణారావుగారు (బందరు)

RAO BAHADUR MOOPUR APPA GARU

రావుబహాదూర్ మూపూరు అప్పగారు (మదరాసు)

వ్యవసాయము

వ్యవసాయశాఖ డిప్యూటీ డైరెక్టరు,
కూనపురెడ్డి రామశాస్త్రులు నాయుఁడుగారు, బి. ఎస్ సి.

వ్యవసాయ మనఁగా "త్రవ్వుట, పూడ్చుకొనుట" అని సంగ్రహముగాఁ జెప్పవచ్చును. భూమిని త్రవ్వనిది పంటలు పండవు. పంటలు పండనిచో పొట్ట పూడ్చుకొన శక్యము కాదు. మనుష్యులకు ఆహారము ముఖ్యము. వ్యవసాయఫలము ఆహారము కాఁబట్టి వ్యవసాయ మనెడు వృత్తి వృత్తులలో నెల్ల మొదటి వృత్తి యని చెప్పవచ్చును. ఈ వృత్తి లేనిచో ప్రపంచము సాగనేరదు.

వ్యవసాయఫలము ఆహారమే కాదు, అది యాహారముతోఁ బాటు అనేకఫలములను ఇచ్చుచున్నది; మనము ధరించు వస్త్రములకు కావలసిన సామానులను, వసించుట కవసరమగు గృహములను గట్టుకొనుటకు మూలాధారము లగు కలప మొదలగు సామగ్రులను, శరీరారోగ్యముకొఱకు కావలసిన పలువిధములగు మూలికలను, వేళ్లను, రసములను, పరిమళములను, ఇంకను పెక్కు వస్తువులను ఇచ్చుచున్నది. లోహ సంబంధమగు వస్తువులు దప్ప, మనుష్యునకు కావలసిన యన్ని వస్తువులును వ్యవసాయము మూలముగానే వచ్చుచున్నవి.

చదువు లేనిది బ్రతుకవచ్చును. శాస్త్రములను చదువనిచో బ్రతుకవచ్చును. కాని వ్యవసాయము లేనిది క్షణమాత్రమైనను బ్రతుకలేము. దీనిని నిరాకరించు వాఁడు మన్నుదిన్న పాములాగె అజ్ఞానాంధకారమున మునుఁగువానితో సమానము. వృత్తులలోని కెల్ల ఆది వృత్తి వ్యవసాయ మని చెప్పితిని. మనుష్యుఁ డేరీతిని మూఢత్వమునుండి క్రమక్రమముగా నాగరికతను బొందుచున్నాఁడో ఆరీతిగానే వ్యవసాయము కూడ వృద్ధిచెందవలసినదే. ఇట్టి యభివృద్ధి అన్యదేశములలో అగపడుచున్నది, జాతులలో నెల్ల నాదిజాతి యగు ఆర్యులజాతికిఁ బుట్టినిల్లగు భరతఖండమున అగపడు చున్నట్లు కానరాదు. ఇందుకు కారణములు చదువరులకు ముందుముందు తెలియును.

ఆదియందు మనుష్యునకు ఆహారము అడవులలో నుండు దుంపలు, పండ్లు, ఆకు, అలము, జంతువులు మొదలగునవియే. జనసంఘములు కష్టపడకయే యొక యడవినుండి మఱియొక యడవికిఁ బోవుచు వేఁటాడుకొనుచు దొరకిన యాహారములను భుజించుచు కాలము గడపి రను సంగతి యూహింపక తప్పదు. కాని, రానురాను జనసంఖ్య హెచ్చినకొలఁదిని అడవులలో నుండెడి యాహారము చాలనందున మనుష్యుఁడు కొంచెం చింత నంది తానే స్వయముగా కృషి చేసి తనకుఁ గావలసిన యాహారములను వృద్ధిచేసికొనుటకుఁ బ్రయత్నించె ననుకొనుటకు సందియము లేదు. ఇట్టి ప్రయత్నము పుట్టుటయే వ్యవసాయము పుట్టుట యని చెప్పవచ్చును. సృష్టిలోఁ గల యాహారములు చాలక మనుష్యునకుఁ దనకుఁ గావలసిన వస్తువులను తానే సృష్టించుకొనవలయు నను బుద్ధి కుశలత యెప్పుడు గల్గెనో, అప్పుడే సృష్టిని తిరస్కరించుచు "మనుష్యసృష్టి" యనెడు వ్యవసాయపుబీజము భూమిలోఁ బడెను. అప్పటి నుండి వ్యవసాయము రానురాను అభివృద్ధిని చెంది మనుష్యునియొక్క బుద్ధికుశలత ననుసరించి యనేక రూపములను దాల్చి ప్రపంచంబునందు వికసించుచున్నది.

దైవసృష్టిని తిరస్కరించుచున్నట్లు ఉద్భవించిన వ్యవసాయ మనెడు మనుష్యసృష్టి యెట్టిదియో దానికి కాలక్రమమున వచ్చిన మార్పులను కారణము లేవియో కొంచె మూహింపుదము.

వ్యవసాయ మనఁగా మనుష్యునకుఁ గావలసిన వృక్షజాతులను జంతుజాతులను పుట్టించుకొనుట. ఇది యే గాక, వృక్షజాతులనుండియు జంతుజాతులనుండియు వచ్చు వస్తువులను అనేకరూపములుగా మార్చుచున్నట్టి

వ్యవసాయిక పరిశ్రమలు కూడ వ్యవసాయమునకు సంబంధించినవియే. గంజి తీయుట, చక్కెర చేయుట, సారాయి కాచుట, జిగుళ్ళను తీయుట, కర్పూరము తీయుట, పరిమళద్రవ్యములను జేయుట, ఆకులనుండియు మూలికలనుండియు మందులను తీయుట, చమురులను తీయుట మొదలగునవి వృక్షములకు సంబంధించిన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి. కోళ్ల వ్యాపారము, [illegible] వ్యాపారము, మాంసము, క్రొవ్వు, గ్రుడ్లు మొదలగు ననేకవ్యాపారములు కూడ జంతుసంబంధమైన వ్యవసాయపరిశ్రమలే యైయున్నవి.

వ్యవసాయవృత్తి వృద్ధిచెందుటకు అనేక శాస్త్రములు కారణములుగ నున్నవి. అనుభవము రానురాను మనుష్యునకు వృద్ధిచెందినకొలఁదిని శాస్త్రపరిచితియు వృద్ధిచెందెను. భూమిక శాస్త్రము, వాతావరణశాస్త్రము, జంతుశాస్త్రము, వృక్షశాస్త్రము, పురుగులశాస్త్రము, క్రిమికీటకాదులశాస్త్రము, రసాయనశాస్త్రము, భౌతికశాస్త్రము, ఇంకను లోహసంబంధము లగు శాస్త్రములు తప్ప, తక్కిన యన్ని శాస్త్రములును వ్యవసాయవృత్తికిఁ దోడ్పడు శాస్త్రములే. కాబట్టి వ్యవసాయమనెడి వృత్తి యొకపెద్ద మిశ్రమశాస్త్ర మనియుఁ జెప్పవచ్చును. పైఁజెప్పిన శాస్త్రములను చక్కఁగా చదివి వ్యవసాయమును దిద్దుకొనుట అత్యావశ్యక మగుచున్నది. ఇట్లు చేయువాఁడే రహితు గాని మరియొకఁడు రహితుగా నెగ్గనేరఁడు. రహితునకు తాను వ్యవసాయమునందుఁ జేయు ప్రతిక్రియకును శాస్త్రము లాధారములుగా నున్నవి. కాబట్టి శాస్త్రాధారము ననుసరించి వ్యవసాయమును నడపించువాఁడు కలకాలమును వృద్ధిలోనే యుండును. ఇదియే కాక రహితు తనకు ఫలించు వస్తువులకు ఏకాలమున ఏదేశములలో ఏసంతలలో ఏరీతిగా తా నెక్కువ క్రయమును బొందఁగలుగునో దానిని తెలిసియుండుటయు ముఖ్యమై యున్నది. కాబట్టి పైఁజెప్పిన శాస్త్రము లన్నియు బాగుగాఁ దెలిసినఁ గాని వ్యవసాయశాస్త్రము వృద్ధిఁ జెందదు. మన దేశములో ఇట్టి శాస్త్రములందు పరిచయము బహుస్వల్పము గాన వ్యవసాయము రానురాను అడుగంటుచున్నది. అన్యదేశములందో మనుజులు శాస్త్రములందు మునుఁగుచుఁ దేలుచు జయమును బొందుచు అభివృద్ధిని జెందుచున్నారు. అమెరికావారును, ఫ్రాంసువారును, జర్మనివారును, ఇంగ్లీషువారును, ఆస్ట్రేలియావారును వ్యవసాయమునందు కొలఁదికాని ఘనతను వహించుచున్నారు. 12 అంగుళముల వెడల్పును 9 అంగుళముల లోతును గల చాళ్లను లాగు ఇనుపనాగళ్లను సృష్టించి గుఱ్ఱములబలముతో నాగళ్లపై నెక్కి భూమిని దున్నుచున్నారు. ఇది చాలక ఆవిరియంత్రముల మూలముగా 7 లేక 8 నాగళ్లను కలిపి ఒక్కసారిగా భూమిని పెళ్లగించుచున్నారు. దున్నిన భూమిని సవరణచేయుటకు అనేకవిధములగు యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. ఏలోతున కావలయునో ఆలోతున విత్తనము వేయుటకును, ఒత్తుగా కావలసిన ఒత్తుగా వేయుటకును, పలుచఁగా కావలసిన పలుచఁగా వేయుటకును యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు. మరియు ఒక్కగింజ వేయు యంత్రములను, రెండుగింజలను వేయు యంత్రములను గూడ కనిపెట్టియున్నారు. కోతలు కోయు యంత్రములను, కోతలన్న కోసి కట్టలను కట్టు యంత్రములను, నూర్పుడుయంత్రములను, మరియు పలువిధము లగు యంత్రములను కనిపెట్టియున్నారు.

దేశగతికిని శీతోష్ణస్థితికిని భూస్థితికిని తగిన పైరుల జాతులను వృద్ధిచేసి, వానివిత్తనములను దీసి, రానురాను వానిని వృద్ధిచేసి, వానినుండి అమితఫలమును బొందుచున్నారు. అకాలములో కాయుటకును సాధారణకాలముకంటె తక్కువకాలములో ఫలించుటకును తగిన సదుపాయములను కనిపెట్టియున్నారు. కొన్నికాలములలో మంచుయొక్క యుపద్రవము తగులకుండ ఫలవృక్షములను జాగరూకతతోఁ గాచుకొనుటకు థర్మామీటరునకును అలారము గడియారమునకును సంబంధము నేర్పఱచి, తోటలలో పలుచోట్ల ఉట్లలో వ్రేలాడఁగట్టియున్న బొగ్గును ముట్టించి కాఁకను బుట్టించి మంచును చెదరఁగొట్టుచున్నారు.

క్రొత్తజాతులను తమదేశములోనికి స్వీకరించుకొనుటకు అనేకశాస్త్రజ్ఞులను పరదేశములకుఁ బంపి కోట్లకొలఁది రూపాయలను కర్చుపెట్టుచున్నారు. ఈ రీతిగా అమెరికావారు తమదేశములోని యత్తిపంటను పెద్దదిగాను రసవంతముగాను జేయుటకు అత్తిపురుగును స్మర్నా దేశమునుండి తెచ్చి తోఁటలలో ఉంచుకొనుచున్నారు. పంటల తెగుళ్లను చీడలను తీసివేసి, వాని యుపద్రవమును తప్పించి మేలు కలిగించు పురుగులను పెంచుచున్నారు.

ఈ పైఁజెప్పినవి గాక వేఱువిధములయిన యేర్పాటులను జేయుచు విసుగుచెందక వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయుచు దేశసౌఖ్యమును గనిపెట్టుచున్నారు.

మనదేశములోనో "ఎక్కడ నున్నావే గొంగళీ అంటే వేసినచోటనే యున్నానే కంబళి" అన్నలోకోక్తి ననుసరించి ఉన్నస్థితినుండి మార్పును చెందఁజాలక యున్నాము. కొన్నిసంవత్సరముల క్రిందట నేను మదరాసులో చదువుకొనుచున్నప్పుడు కట్టుచున్న యొక యిల్లు కూలి పనివాండ్రలోఁ గొంతమంది క్రిందఁబడి రాళ్లతోఁ గప్పఁబడిరి. అప్పుడు ఊరంతయు గుమిగూడి 'రాళ్లను ఎత్తవలెను, పడినవారిని రక్షించవలెను' అనువారే తప్ప, ఒక్కరైనను ఒక్కరాయినైనను జేతితో నెత్తి ఆవలఁ బడవైచినవారు కారు. ఈరీతినే మనదేశములోఁ జదువుకొన్నవారందఱును ప్లాట్‌ఫారముల మీఁద బెకబెకలాడుట తప్ప క్రియలయందు శూన్యులు. వ్యవసాయము మనదేశములో అభివృద్ధి చెందని దేశము క్షామములకు లోనగుటను చూచి, ఘనతవహించిన మన గవర్నమెంటువారు దేశోపకారముకొఱకు వ్యవసాయశాఖను సృష్టిచేసి వీలయినంతవఱకు ఉపకారము చేయుచున్నారు. కోయంబత్తూరులో వ్యవసాయకళాశాలను నేర్పఱచి పిల్లలకుఁ జదువు నేర్పుచున్నారు. కోయంబత్తూరు, తాలిపరంబా, పాలూరు, మంగన్నూరు, కోయలపట్టి, హాగరి, నందియాల, సిరవళ్లి, చామర్ల కోట, అనకాపల్లి మొదలగు గ్రామములలో పరిశోధన స్థానముల నేర్పఱచి రహితులకు ఆవసరమయిన సంగతులను నేర్పుచున్నారు. చెఱుకుజాతులలో శ్రేష్ఠమైన జాతులను దెచ్చి గోదావరి, కృష్ణా, దక్షిణార్కాటు జిల్లాలలో స్థాపించిరి. మాగాణులలో ఒంటికఱ్ఱ యూడ్పును నేర్పుచున్నారు. నష్టానష్టము ఎడతెగని వరిసాగుచేత క్షీణించుచున్న భూములలో జనుము, వెంపలి, జీలుగు మొదలగు ఆకుపైరులను పెంచి దున్నుకొను మని చెప్పుచున్నారు. కావలసిన విత్తనములను కొన్నధరలకే రహితుల కిచ్చుచున్నారు. ప్రత్తిపైరులలో మంచివిత్తనములను ఎత్తి రహితులు భూములలో వేసికొనుటకు పంచిపెట్టుచున్నారు. దక్షిణజిల్లాలలో ఎచ్. సి. సాంప్సన్ దొరగారు కరంగన్ని ప్రత్తిని, ఉత్తరజిల్లాలలో జి. ఆర్. విల్సన్ దొరగారు తెల్లప్రత్తిని సృష్టిచేసి ప్రజల కిచ్చుచున్నారు. వ్యవసాయశాఖవారి సహాయమువల్ల కంబోడియాప్రత్తి చెన్నరాష్ట్ర మంతటను వ్యాపించి పెక్కుబీదలను వారిఋణములనుండి తప్పించినది. కాని, అజ్ఞానముచేతను ధనాపేక్షచేతను ఈప్రత్తిని అన్ని భూములలోను వేయుటవల్ల కొంత క్షీణించి ఫలము తగ్గుచున్నట్లు కనఁబడుచున్నది. ఇంకను కోయంబత్తూరులో పరిశోధనాలయము నను నొకశాఖను పెట్టి అనేకరూప్యములను వెలపుచేయుచు పురుగులశాస్త్రములలోను, క్రిమికీటకశాస్త్రములలోను, వృక్షశాస్త్రములలోను, పైరులలోను పరిశోధనలు చేయుటకును క్రొత్త సంగతులను గనిపెట్టుటకును విద్వాంసులను నియమించియున్నారు. ఈరీతిని అనేకవిధముల ధనమును వ్యయపఱచి వ్యవసాయశాఖ నేర్పఱచిన గవర్నమెంటు వారికి మన మందఱము కృతజ్ఞులము. వారికిఁ దోడ్పడి సహాయముచేయుట మనయొక్క ముఖ్యకర్తవ్యమై యున్నది.

రహితు బీదవాఁడు. ఇతఁడు పరిశోధనలను జేయ శక్తిగలవాఁడు కాఁడు; శాస్త్రములను జదువుకొన్న వాఁడు గాఁడు; చదువు లేనందున అతనివృత్తి యే విధముగా వృద్ధియగుచున్నదో దానిని పరిశోధించుటకును గ్రుడ్డివాఁడుగా నున్నాఁడు. కాఁబట్టి యిట్టి బీద రహితునకు మన మహారాజులు, దేశముఖులు, లాయర్లు,

ప్లీడర్లు, పట్టాదార్లు, మిట్టాదార్లు మొదలగువా రందరును తాము స్వదేశ ధనము కావలసినంతను తక్కువవడ్డీ కిచ్చుచు, వ్యవసాయశాఖవారు పరిశోధించి తెల్పిన సంగతులను రహితులకు గ్రామములలో నిదర్శనపూర్వకముగ తెలియఁజేయుచు, రహితునకుఁ గావలసిన సహాయము చేయుచు వచ్చినచో, మనదేశ మభివృద్ధిలోనికి వచ్చును.

ప్రస్తుతము మనదేశములో వ్యవసాయము ఏయేవిధములుగా వృద్ధిని జెందఁగలదో ఆయాయంశములను సంగ్రహముగా నుడివెదను.

రహితునకు విద్య యవశ్యము. విద్యవలన శాస్త్ర పరిచితి గలుగును. దీనిచేఁ గ్రొత్తసంగతులను తెలిసికొనుటకు హెచ్చరిక పుట్టును. ఇదియే యభివృద్ధికి కారణము.

గొప్పగొప్ప మిరాసిదార్లును, మిట్టాదార్లును, జమీందార్లును పట్టణములను విడిచిపెట్టి తమతమ గ్రామములకుఁ బోయి మేడలను మిద్దెలను గట్టుకొని నివసించుచు తమరహితులఁ జేరఁదీసి వారికి కావలసిన సదుపాయములను జేయుచు వారు చేయు కృషిఫలమును అనుభవించుట యుక్తము. ప్రస్తుతము పట్టణములలో నుండి, గ్రామములలో మేనేజరులను బెట్టి కార్యము నిర్వహించుకొను ప్రయత్నములవల్ల, పొలములు పాడగుచున్నవి ; ఫలమును తగ్గుచున్నది. డబ్బుగలవా రగుటచేత, ఈ మిరాసీదార్లును, మిట్టాదార్లును వ్యవసాయశాస్త్రమును జదివి తా మనుష్ఠించుట యత్యవశ్యము.

వ్యవసాయసంబంధమగు పరిశోధనస్థలములు పెక్కులు కావలయును; జిల్లాజిల్లాకును ఒక్కటియైనను నుండవలయును. గవర్నమెంటువారు వీలయినంతవఱకు స్థాపించిరి; ఇంకను మరికొన్నిటిని స్థాపించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారు.

వ్యవసాయపుసంఘములను ప్రజలు స్థాపింపవలయును. ప్రస్తుత మక్కడక్కడ మూండలీకవ్యవసాయసంఘములు నెలకొలుపఁబడినవి. [illegible] రులు సాధారణముగా గ్రామసభాధిపతులుగా నున్నారు. అనేకములగు నితరకార్యముల తొందరలవల్ల వీరు వ్యవసాయమున రహితునకు తగిన సహాయము చేయుట కవకాశము దొరకుట లేదు. ఈ సంఘముల మెంబర్లన్నవో లాయర్లు, పింఛనుపుచ్చుకొన్న పెద్ద పెద్ద యుద్యోగస్థులు. వీరి జరీతలపాగాలు వీరి దుస్తులు వీరి యాకారములు వీరిమాటలు రహితును బెదరఁగొట్టునవియే గాని రహితునకు హితోపదేశము నిచ్చునవి కావు. వీరికి దానిమ్మసంస్థకు ఎరువులు కావలయును; పుష్పజాతులకుచికిత్సలుకావలయును. ఇట్టియుపయోగకరము కాని జిల్లా వ్యవసాయ సంఘములను నెలకొలుపుటకన్న గ్రామవ్యవసాయసంఘములను స్థాపించి సహాకారపద్ధతుల ననుసరించి బాగుగాఁ దెలిసిన రహితులను మెంబర్లగుటకు హెచ్చరించుట దేశక్షేమమునకు ముఖ్యమయినది. ఇట్టి సంఘములలో శ్రద్ధవహించిన విద్యగలవారు గూడ రహితుతో సమానముగఁ గూర్చుండి ఈ దిగువ నుదహరించు వ్యవసాయాంశములను కొన్నిటిని రహితునకుఁ జెప్పినచో వ్యవసాయ మభివృద్ధి చెందఁగలదు :—

1. చవుడుభూములను బాగుచేసికొనుట, వ్యవసాయశాఖవారు **1912**-వ సంవత్సరమున ప్రకటించిన నెం 1 వ కరపత్రమును జదివినచోఁ, దెలియును.

2. పశువుల యెరువులను కాల్పకుండ జాగ్రత్తచేసి దానితో ఆకు అలము చొప్ప మన్ను మొదలగునవి చేర్చి పూడ్చిపెట్టి కొంచెము నీరుపెట్టి మంచి యెరువుగా మగ్గునట్లు చేసికొనినచో, దేశములోని యెరువులను వృద్ధిచేయవచ్చును.

3. కొన్నికొన్ని మ్యునిసిపాలిటీలలో ఊరకుప్ప వ్యర్థముగా పోవుచున్నది. దీనిని జాగ్రత్తచేసి మంచి యెరువుగాఁ జేసికొనవచ్చును. బాపట్లలో రివరెండు జి. ఎస్. తామ్సన్ దొరవారు కుప్ప నంతయు జాగ్రత్త చేసి గోతులలో పాతిపెట్టి, తగిన మన్ను నొత్తి మొదలగువానిని జేర్చి అప్పుడప్పు డెండకుండ నీరుపెట్టుచు మంచియెరు వగునట్లు [illegible]

వల్లపు భూములను బాగుచేసి వానిని మంచి మాగాణి స్థితిలోనికిఁ దెచ్చినారు.

4. గ్రామములలోఁ జచ్చు పశువులయెముక లన్నియును మాదిగలమూలముగా తురకల చేతిలోఁ బడి పరదేశములకుఁ బోవుచున్నవి. వీనిని గ్రామస్థులే స్వాధీనపఱచుకొనుట అతిసులభము. కొన్నికొన్ని గ్రామములను సంఘములుగాఁ జేర్చి, చిన్నయంత్రములతో వానిని బొడిచేసికొని ఆపొడినే యెరువుగా నుపయోగింపవచ్చును.

5. రహితు బీదవాఁ డగుటవల్ల గొప్పగొప్ప వ్యవసాయపుఁ బనిముట్లను కొనుటకు శక్తి గలవాఁడు గాఁడు. సాధ్యమయినంతవఱకు తక్కువ క్రయమునకు వచ్చెడియినుపనాగళ్లను అమర్చవలయును. ఇట్టిమార్పుత్తి యంత్రములను చొప్ప నఱకు యంత్రములను మనదేశములోనే చేసికొనవచ్చును. పెద్దపెద్దయుపకరణములు కావలయు నన్నచో, అయిదారు గ్రామములవారు చేరి తెప్పించుకొని గాని, ఏదోయొక సంఘముమూలముగా తెప్పించి రహితున కిచ్చి గాని యుపయోగింపవచ్చును.

6. మనదేశములోని విత్తనములు రానురాను క్షీణించుచున్నవి. మంచివిత్తనముల నిచ్చి రహితున కిచ్చు సంఘములు కొన్ని యేర్పడినఁ గాని వ్యవసాయ ఫలము వృద్ధిచెందదు. వ్యవసాయశాఖవారు దీనిలో నిలయునంతవఱకు పనిచేయుచున్నారు. శ్రద్ధవహించిన కొన్ని సంఘములు తోడ్పడినఁ గాని త్వరగా వృద్ధిలోనికి రానేరదు.

ఇంకను అనేకవిషయములలో శ్రద్ధవహించిన వారు వ్యవసాయమును వృద్ధిచేయవచ్చును. వాని నన్నిటిని ఇచ్చటఁ జెప్పుట కవకాశ ముండదు.

తుదవఱకు దీనిని జదివినవారికి వ్యవసాయము వృత్తులలోని కెల్ల ఆదివృత్తి యనియు, ఇది లేనిది ప్రపంచము సాగదనియు, దీనిని సాధించినఁ గాని ప్రజలకు క్షేమము గలుగదనియు తెలియును. భూమిని జీల్చి ప్రపంచమును పోషించుచున్న రహితును మన ముందఱను కాపాడవలయును. ప్రస్తుతము చక్కఁగాఁ జదువు కొన్నవారు, వ్యవసాయమునందు తప్ప, ఇతరవృత్తులం దెల్ల ప్రవేశించుచున్నారు. ఇట్లు ప్రవేశించి రహితుయొక్క స్థైర్యమును ముఖ్యముగా తమసౌఖ్యముకొఱ కుపయోగించు పెద్దమనుష్యులు, దేశక్షేమముకొఱకును వృద్ధికొఱకును పాటుపడుచున్న అనేక సంఘములలోఁ జేరుచుచున్నప్పటికిని, రహితువృద్ధికొఱకు ఏమాత్రమును శ్రద్ధపుచ్చుకొన్నట్లు కనుపించదు. ఇది చూడ, అంతటికి నాధారమయిన రహితుయొక్క యభివృద్ధిని గమనించకుండుట మిక్కిలి వ్యసనకరము.

శ్రీ గోపాలకృష్ణగోకులనిర్యాణతారావళి

గో. రమాకాంతాచార్యులుగారు

కడుపునఁ గంటి వెందఱినొ కారణజన్ముల లోకమాన్యులౌ
కొడుకుల; నందు నెవ్వరును గోకులకృష్ణుని కీడునత్తురే?
కడుపునఁ జిచ్చువెట్టి చనెఁ, గంటికిఁ గుంటవోవు గాఁగ నేడ్చిన౯
బడయఁగలేవె క్రమ్మరను భారతమాతరొ! యింక నాతని౯? 1

చ. వయసునఁ జిన్న యయ్యును భవత్సుతరత్నములందు సద్గుణో
దయుఁ డయి సర్వభూతహితతత్పరుఁడై భవదంఘ్రిపద్మసే
వ యనఁ దల౯ ధరించి తన ప్రాణము నర్పణచేసె భక్తి న
ట్టి యమితమాతృవత్సలుఁ గడింతుమె యెన్నటికైన? నమ్మరో! 2

ఉ. ఎందఱొ నాకలోకమున కేగిరి నీతనయుల్ ధురంధరుల్,
హిందువు లేతదర్థము నేడ్చిరి; గోకులకృష్ణుఁ డేగ, నే
మందును? జక్రవర్తిమొద లంత్యజుదాఁక సమస్తమానవుల్
కుందుచునున్నవా రతనికోసము; తన్మహిమం బదెట్టిదో? 3

ఉ. పిల్లలకోడి నీ; వెరులపిల్లల కోడి, భవత్సుతుల్ సిరుల్
కొల్లఁగనున్న విశ్వధనకోశమునం జొరలేనివేళ, నీ
తిల్లకుఁ డంచు వారి కొఱకై తన్నును జూపిన ధీరుఁ డేగ; నీ
పిల్లల కింక దిక్కెవరు? వేఱుగ నెవ్వరు? దేవుఁ డొక్కఁడే. 4

ఉ. లేరె సురేంద్రవైభవులు లేరె సుకీతిలకుల్ జగన్మనో
హారిసరస్వతీరసవిహారులు లేరె వివేకమండితుల్
లేరె నరేంద్రచంద్రులును లెక్కకు నొక్కఁడె గాని శ్రీమహా
భారతగోష్ఠిఁ గృష్ణునకెఁ బ్రాజ్ఞుఁడు గోకులకృష్ణుఁ డమ్మరో! 5

ఉ. సందియ మేల కృష్ణుఁ డగు సర్వవిధంబుల నొంది చూడ్కి నా
యందము చందముం గనిన నాతఁడె జ్ఞప్తికి వచ్చుఁ గాని శ్రీ
నందసుతుండు చాలఁడు గుణంబుల నేకసతీవ్రతంబున౯
నందసుతుండుగాఁడు రఘునందనుఁ డాతని కీడు తగ్గినో! 6

శా. గీతాశాస్త్రపయోధివీచికలలోఁ గ్రీడించినా రెందఱో
ఖ్యాతి౯ దన్నవనీత మొక్కటికిఁ జిక్క౯ లేదు శ్రీకృష్ణగీ
తాతాత్పర్యము కర్మయోగ మని స్వార్థత్యాగియై దేశసే
వాతంత్రజ్ఞుఁడు, గోకులుం డలరె యాత్మజ్ఞానకృష్ణుఁ డై. 7

ఉ. కర్మము జ్ఞానగర్భ మగు జ్ఞానము భక్తిరసప్రగర్భ, మీ
మర్మ మెఱుంగ కున్న బుధమార్గమునం జన దాత్మ; కర్మమున్
నిర్మలబుద్ధిఁ జేసెడు మనీషులు లోకహితాభిలాషు; లీ
ధర్మము వృద్ధి చెందక యధర్మ మడంగ దడంగ దమ్మరో! 8

శా. హిందూజాత్మ యుగోదయార్క సుమమాధ్యత్వాస్మహాదేవగో
విందశ్రీరణదేవదేశికపదస్వీకారలబ్ధాఖిలా
స్పందజ్ఞానధనుండు గోకులుఁడు, తద్జ్ఞానంబు సామాన్యమే ?
మందప్రజ్ఞుల కందరాదు తదసామాన్యాంతరార్థధ్వనుల్. 9

మ. ఘనగంగాలహరీతరంగవిలసద్గంభీరవాగ్గుంభజృం
భణ దేశీయసభాగ్రపీఠపతి యై భాషింప, సామ్రాజ్యశా
సననిర్మాణసభాంతరాళమున శస్త్రాస్త్రశ్రీఁ బోరాడెఁ గాం
చినవా రెవ్వరు విస్మరింపరు సుమీ శ్రీకృష్ణగోపాలునిన్. 10

ఉ. పాలకపాల్యబంధపరిపాలనమంత్రవిదుండు దీర్ఘదృ
క్శాలి వరాంగ్లరాజ్యహితకాంక్షి స్వదేశజనోపకారక
శ్రీలలితాంతరంగుఁ డని చాటిరి మువ్వురు హైందవప్రభుల్
చాలదె నీ తనూజుఁ డయి జన్మము నెత్తిన దాని? కమ్మరో! 11

మ. అతికారుణ్యము నిమ్నజాతిపయి, విద్యాసీను లైనం బను
ప్రతతిం బోలుదు రంచు రాట్సభలఁ దత్పక్షంబు వాదించి యా
ప్రతతాసేతుహిమాద్రిమధ్యప్రజకున్ ప్రారంభవిద్యామహా
స్మృతి నర్థించెను జక్రవర్తివలనన్, సాధించెఁ దత్సమ్మతిన్. 12

మ. తరమే యెవ్వరికే నెఱుంగ భగవత్సంకల్పముల్? గోకులున్
హరియించెన్ సుకృతీ గతాయు వను వాక్యంబే ఫలింపన్; జగ
ద్భరణా శ్వెట్టినో ధీరు లందఱ హరింపన్? మర్త్యునో యద్యదా
చరితశ్రేష్ఠ యటన్న సూక్తిని? జగత్సామ్రాజ్యమే యుల్లెనో ? 13

ఉ. వేలకువే లగణింపఁగల విద్యలు నేర్చినవాఁడు, చాలియున్
జాలని వేతనంబునను సల్పెను జీవనయాత్ర పేదవి
ద్యాలయమందుఁ; జేద యన నాస్తికభాగము గాని దానిన్
బోలున యేకశానిలయముల్ ప్రతిభాసవశక్తిసంపదన్ ? 14

మ. తులసీదాసును రామదాసు నను భక్తుల్ పుట్టి రెచ్చోట, ని
శ్చలభక్తిన్ దరియించి రెచ్చట నఖండజ్ఞాన వైరాగ్యని
ష్ఠులు నై, యట్టి పవిత్రదేశమునఁ దా జన్మించె గోపాలకృ
ష్ణుఁడు; వైరాగ్యపయోధి యైన నతఁడే శుద్ధప్రపన్నాత్ముఁ డై ? 15

శా. ముందుం జెన్నఁడుఁ జూడకుండఁగను నష్టుల్ జేయఁ గార్యార్థమే
మందుల్ దత్త్వభుభక్తి భూతదయ; నిత్యక్షేమ మీరీతి స
ర్బుల్ దేశంబున కంచు సర్వవిషయంబుల్ నిర్వహింపంగ శ్రీ
హిందూసేవకసంఘముం నిలిపెఁ దానే నాయకుండై దానికిన్. 16

ఉ. ఎన్ని యుగంబుల్ గణించి ధరియించెదు కాలభుజంగ! యూపదల్
భిన్నఫణాసహస్రపృథుపీఠుల నుజ్జ్వలజీవరత్నముల్ ?
తన్నవకాంతిపూరములు దక్కిన ధార్మికలోకమే మగుల్ ?
గన్నులలో వినులలోఁ గొలంత గల్గకయుండిన నిల్లు చేయుదే ? 17

మ. జననీ! లోకమునం బ్రవృద్ధులు జరాజాడ్యంబులం జిక్కి యీ
తనువుం బాసి ముకుందపాదములఁ జెందన్ సిద్ధులై యుండ, నా
రని గాదంచు జగద్ధితాచరణపూర్తిం జేయనీకుండ జ
వ్వనమం దుండిన యట్టి కృష్ణుఁ గొనిపోవన్ న్యాయమే మృత్యుకిన్ ? 18

శా. ఆపత్కాలము తల్లి! మాకిది మహాయాసంబు ప్రాప్తించె మా
గోపాలుండ భగవంతుఁ డేతలఁపునో గొంపోయెనో గాని తా
మాపక్షంబును బూని దేవసభలో మాట్లాడి స్వారాజ్యముం
గాపాడంగలవాఁ డతండు పరలోకంబందు స్వార్థాత్మతన్. 19

ఉ. ఏమి హరింపఁగల్గితి? వినీ! వచియింపు మకాలమృత్యువా!
యా మహనీయు దేహమున నస్థులు చర్మము రక్తమాంసముల్
పామకొనంగ వచ్చెనె ఫలంబు? తదాత్మపవిత్రసౌరభ
స్తోమము సోఁకెనే నతనిజోలికిఁ బోదువె నాల్క లార్చుచున్ ? 20

మ. అదియుం దక్కెనె నీకు; నస్థికలు గంగాంతర్జలంబందు శి
ష్యవరుల్ కల్పఁ బ్రయాగ వెళ్లిరిగదా! చర్మంబు రక్తంబు మాం
సవసాదుల్ పునహాపురంబునను భస్మం బయ్యెఁ; దద్ఖ్యాతియే
నవహిందూజనజీవిభూతికి ననంతత్వప్రదం బయ్యెడిన్! 21

ఉ. భీరులు నాస్తికాగ్రణులు భీతిని బొందెద రోసిమృత్యువా!
నారకలోకమేగెడు జనంబులు నీ యధికారధాటికిన్;
ధీరులు కర్మయోగులు సధీనులు గా, రలనీమయూఁపుపై
స్వారి యొనర్చి పోవుదురు శాశ్వతలోకము ముక్తినంగులై.

శా. గంగాదేవివో! నీ జలంబులను గ్రుంకన్ బుణ్యమ న్నాటకు
ప్పొంగుల్ నామది; మొదటెందఱు మహాత్ముల్ నీదుగర్భంబులో
నంగం బస్థులు దాచి వెళ్ళిరి, తదీయానూనసంగంబునన్
మాంగళ్యం బగు నీశరీరమును నస్మద్దేహచైతన్యముల్. 23

మ. అలుకా పల్కవదెన్ని పిల్పులకుఁ? జోనా పిల్చుచున్నారు ని
ర్మలసామ్రాజ్యసభాసదుల్ ప్రథితమీమాంసాసభాసభ్యులున్ ?
నిలుచుండన్ సి పట కేగకున్నఁ బను గోవిత్తి! ప్రార్థించినన్
బలుకన్ రాదకొ మానసముద్ర ధరియింపన్ బాడిగాదు ఋత్విక్ ? 21

చ. అకరణ లైన భవత్పుతిలు హా యని యేడ్చుచున్న వారు; ని
విశదవచస్సుధావిహృతి వీనుల కెక్కుడి దింక నంచు వి
యశము దలంచి శిష్యజను లక్కట! కుందుచున్న వారు; తా
మశనము మానినారు ప్రజ లందరుఁ; బల్కఁగరాదె? గోకులా! 25

సోదరులార! తెంపు మన శోకము తా విను నేమొ గాని యీ
రోదన వానిపల్కులకు దూతము చేయఁగనీదు వీనులన్ ;
వాదుల మాని ... కతలి పాదముఁ బట్టి చరింతి మాపయిన్
ఖేదముఁ గట్టసేయఁగ సుఖీ మంది కృష్ణ శ్రీనివాసుఁడే. 26

ఉ. శ్రీకరసద్గుణాఢ్యుఁ డశేషజగద్గురుడైన కృష్ణుఁడు
ప్రాకృతదివ్యమానకవిరాట్పురుషుండు విశుద్ధమూర్తి యు
ద్రేకవిలాసబుద్ధమహాత్మునకు కృపావిపాతరంగుఁడై
గోకులకృష్ణు నాత్మకును గూర్పఁ బ్రశాంతరసానుభూతినిన్. 27

రజస్వలా వివాహములు

వల్లూరి సూర్యనారాయణరావుగారు

వీనిని శాస్త్రములు నిషేధించినను, నిషేధింపకపోయినను, ఇవి జరగించుటవలన గొప్ప పాతిత్యము వచ్చుననిగాని, దేశమునకు అరిష్టము వచ్చుననిగాని నా యభిప్రాయము కాదు. పూర్వము మనశాస్త్రములు నిజముగా వీనిని నిషేధించినను, సంఘముతో సంబంధించిన సంగతులచేత, సంఘాభివృద్ధి కనుకూలముగ నున్నయెడల, వీనిలో మార్పులు చేసికొనవలసినదే. కాబట్టి ముందుగా మన మాలోచించుకొనవలసిన విషయము: ఈ సంస్కరణమును హిందూ సభ్యతలో నొప్పించుట అవసరమా? ఇది మన కర్తవ్యమైనయెడల, నొప్పించుటకు మార్గ మెద్ది? ఈవిషయములలో వాదనలు రెండు తరగతులుగ భాగింపవచ్చును— (1) హేతువాదము (2) కులక్రమాగతమైన భావనవాదము.

హేతువాదము

(ఎ) చిన్నపిల్లలకు పెండ్లిండ్లు చేసినయెడల వారిలో గండములు మెండు గనుక వారికి వైధవ్యము రావచ్చును. కాబట్టి పురుషులకు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకు పైన, పూర్వకాలములోవలెనే, పెండ్లిచేసిన యెడల, బాలవితంతువులు తగ్గుదురు. వధూవరులకు వయస్సులో మిగుల వ్యత్యాస ముండగూడదు గనుక, ఆడుపిల్లలకుఁ గూడ 18 సంవత్సరములు దాటిన తరువాతనే వివాహము చేయుట న్యాయము.

(బి) ఆడుపిల్లలకు 18 సంవత్సరముల తరువాతనే గర్భోత్పత్తి కలుగుట మంచిదనియు, ఈ లోపుగ వారికి పురుషునితో సంసర్గము కలిగినయెడల వారి శరీర పాటవమునకు మిక్కిలి నష్టమనియు, బలశాలులగు పిల్లలు కలుగరనియు మన శారీరకశాస్త్రములు కూడ ఘోషించుచున్నవి. కనుక ఆడుపిల్లలు మేజర్లయిన తరువాతనే వివాహమాడవలెను.

(సి) సంఘాభివృద్ధికి స్త్రీవిద్య మూలము గనుక మగపిల్లలవలె, స్త్రీలకుకూడ కనీసము 18 సంవత్సరముల వయస్సు వచ్చువఱకైనను విద్య నేర్పినయెడల, వారు నిజముగా సంఘాభివృద్ధికి ఉపయోగింపరు. ఈలోపుగ వివాహముచేసినయెడల, వారి విద్యకు భంగము కలుగును. ఇప్పటి మిడిమిడి జ్ఞానమువలన స్త్రీల కెంతమాత్రము లాభము లేదు.

(డి) ఆడుపిల్లలను బాగుగ చదివించి జ్ఞానవతులుగ చేసి వయసు వచ్చిన తరువాత పెండ్లిచేసినయెడల కన్యావరశుల్కములు మొదలగు దురాచారము లడంగును.

(ఇ) వివాహ సంబంధము మిక్కిలి పవిత్రమైనది, వధూవరులు యావజ్జీవము త్రెంపగూడనిది గనుకనే, వారియుభయుల యిష్టమునుబట్టి వివాహము చేయవలయును. ఇట్టి వివాహమునకు ఉభయులు మేజరులై యుండవలెను. స్వయంవరమే నిజమైన వివాహము. ఉభయులకు ఒండొరులయందు అత్యంతప్రేమ జనించుటకు వారు వివాహమునకు ముందు సమావేశమగుచుండు దినములే వారికి సుదినములు, ఎప్పటికిని మఱువరానివి.

(ఎఫ్) పురుషుడును, స్త్రీయును సమాన స్వాతంత్ర్యము అన్నివిషయములలోను కలిగియుండవలసినది. ఉభయులలోనుండు ఆత్మ ఒక్కటే. ఉభయులు సమానముగ జ్ఞానవంతులగుట యీశ్వరోద్దేశము. పురుషుడుగాని స్త్రీగాని తమయిష్టము వచ్చినపుడు వివాహము చేసికొనవచ్చును; లేదా బొత్తిగ మానివేసి బ్రహ్మచర్యమున నుండవచ్చును. వివాహము జరిగినతరువాత ఉభయులకు ఏకారణమువలన నైనను, ఒకరియం దొకరికి అనిష్టము జనించినయెడల వారు తమవివాహబంధమును త్రెంపివేయవచ్చును. అట్లు వారి కధికారము లేనియెడల వారు యావజ్జీవము దుఃఖసముద్రము పాలగు

దురు. కాబట్టి వధూవరులు ముందుగా కొంతకాలము దీర్ఘాలోచనచేసి, ఒకరినుంచి చెడ్డలు ఒకరు తెలిసికొని, మిక్కిలి స్నేహము కలసిన తరువాతనే వివాహమాడుట కంగీకరించవలయును. ఇదియే స్వభావసిద్ధము.

కులక్రమాగతమైన భావనవాదము

పైన చెప్పిన హేతువాదము నంతయు నంగీకరించినను, అట్టి వివాహములు చేయుటకు జనసామాన్యము నకు మన సొప్పకున్నది. యువతీ వివాహములు ఆచరణలో నున్న పాశ్చాత్యదేశములవారి చర్య గమనింపఁగా, అవి మనకు పనికిరావని వీరి యభిప్రాయము. దీనిని గుఱించి కొంత వివరించెదను.

ఆఁడుపిల్లలను పెద్దవాండ్రనుచేసి వివాహములు జరిగించిన యెడల, వారియిష్టప్రకారము భర్తలను సంపాదించుకొనుటకు వారిని వదలివేయవలెను; లేదా తల్లిదండ్రులలోనటే వారికి ఘోషాస్థానము నేర్పఱుపవలెను. ఈ రెండుమార్గములును సంఘమునకు అనర్థదాయకములే. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీస్వాతంత్ర్యమువలన ఎందఱు వివాహమునకు ముందు తమ ప్రియులచేత మోసపుచ్చఁబడిరో, వివాహమైన తరువాత వివాహబంధమును ఎందఱు త్రెంపవలసివచ్చుచున్నదో, ఎంతమంది తల్లిదండ్రులను అక్కచెల్లెండ్రను దుఃఖసాగరములో ముంచుచున్నారో, ఆదేశములను చూచివచ్చినవారే గాక, వారి వార్తాపత్రికలను స్వభావవర్ణనలతో నిండిన వారి నవలలను చదువుచున్నవారు కూడ గ్రహింపఁగలరు.

మన సంఘములో కొన్ని చెడుగు లుండవచ్చును గాని, పాశ్చాత్యసంఘములలో కూడ అనేకము లున్నవి. కాబట్టి మన యాచారములను త్యజించి వారి యాచారములను మన కాదర్శములుగా పెట్టుకొనఁగూడదు. వధూవరుల కనిష్టము కలిగినంతమాత్రముననే వివాహబంధమును త్రెంపవచ్చునని కొన్ని పాశ్చాత్యదేశములలో చట్టములు వెలువడుచున్నవి. వివాహసమయములో, పెనిమిటిని ప్రేమించెదనుగాని అనువర్తినిగా నుండెదనని ప్రమాణముచేయుటను నిరాకరించు స్త్రీలు బయలుదేఱుచున్నారు. స్త్రీలు తమ పిల్లలకు పాలిచ్చుట లేదు; పురుషులతో సమానమగు హక్కులకు పోరాడుచున్నారు; తమరు నాటకములు విందులు మొదలగువానికి స్వేచ్ఛగా రాత్రింబగళ్లు పోకుండ ఆటంకము కలుగు ననియు, తమ సౌందర్యమునకు భంగము కలుగు ననియు, తమకు పిల్లలు కలుగకుండ ననేకోపాయములను కనిపెట్టుచున్నారు. అక్కడి మగవారు, తమ భార్యలను పరపురుషులు ముట్టుకొన్నను వారిని వాహ్యాళికి తమతో తీసికొనిపోవుచున్నను, వారియందు నవిధమైన దురభిప్రాయమును కలిగియుండఁగూడదు. భార్య పరపురుషునితో మాటలాడుచున్నపుడు భర్త సమయము నచ్చి వారి రహస్యపుమాటలను వినఁగూడదు. భార్యాభర్తలలో ఎవరికి ఎక్కడినుండి ఏయుత్తరము వచ్చినను, ఒకరిది ఒకరు విప్పి చదువఁగూడదు. ఇంటికి స్త్రీయే యజమానిని. స్త్రీని పైకయినను మిక్కిలి గౌరవింపక తప్పదు. స్త్రీని ముందుగ బండిలో నెక్కించుటయు, కూర్చుండఁబెట్టుటయు తరువాతనే పురుషుఁడు కూర్చుండుటయు న్యాయము. తమభార్యలు పరపురుషులతోనే నాట్యము చేయవలయును. ఇట్టి పనులు సామాన్యముగ జరుగుచున్నను స్త్రీల పాతివ్రత్యమునకు ఏ విధమైన భంగము కలుగుచుండలేదని పాశ్చాత్యులు నొక్కి చెప్పుదురు. దీనిలో నెంత సత్యమున్నదో మనము చెప్పలేము గాని, మన మనస్సులకు ఆయవస్థలలో పాతివ్రత్యము నిలుపుకొనుట స్వభావవిరుద్ధమని తోఁచకమానదు. పాతివ్రత్యమునకు భంగముకలిగినపుడు తాము వివాహబంధమును త్రెంపివేయఁగలమనివారు చెప్పెదరుకాని, భార్యాభర్తలు కోర్టుల కెక్కి, ఒకరిమీఁద నొకరు నిందల నారోపించి, తుదకు ఒకానొకప్పుడు వానిని ఋజువుపఱచుకొనలేక, ఋజువుపణచేసికొనుటయో లేక యావజ్జీవము తిరిగి వివాహము చేసికొనకుండ వేఱువేఱుగ నుండుటయో తటస్థించుచుండును. వీని కన్నిటికిని ఒప్పుకొనువారు, యువతీ వివాహముల నాచరణలోనికి తెచ్చుకొనుట కెంతమాత్రము మనము అభ్యంతరము పెట్టఁగూడదు. తక్కినవారి విషయమై ఆలోచింతము.

యువతీ వివాహములు చేసినంత మాత్రమును,

మనలో పైన చెప్పినబాధలు లేకపోవచ్చుననియు, మన కన్యాగుణముగ వచ్చుచున్న జాతీయభావనలనుబట్టి మన స్త్రీలు నడచుకొనెదరనియు కొందఱు చెప్పెదరు. ఇది కేవలము వారియూహ. మరికొందఱు ఈ యూహతో నేకీభవింపక వివాహవిషయములలో కొంత స్వేచ్ఛనిచ్చినంత మాత్రముననే క్రమక్రమముగ నన్నియు సదభ్యాసములు వాటియంతట నవియే వచ్చునని అభిప్రాయపడుచున్నారు. హేతువాదము చేయువారు మనసంఘములో ఇప్పుడున్న కొన్ని యిబ్బందులను తొలఁగించి, మరి కొన్ని బాధలను కలిగించుచున్నారు. ప్రతిసంఘములో కొన్ని యాచారములవలన కొన్ని కష్టము లుండుట తప్పదు. కనుక ఆ యాచారములను మార్చునపుడు, నూతనాచారములవలన నెక్కువ బాధ కలుగునని చూపించుటకు హేతువాదులమీఁదనే బుజువుభారము పడవలసియున్నది.

పన్నెండు సంవత్సరముల పిల్లను ఇరువది సంవత్సరముల వయసుగల పిల్లవానికి వివాహము చేయుచునే యున్నారు. నిషేకము మరి నాలుగు సంవత్సరముల వఱకు ఆఁపినయెడల, ఎట్టి యిబ్బందులు కలుగవు. ఈనాలుగుసంవత్సరములలో ఉభయులు పరస్పరము కలసి వచ్చుచు పోవుచుండుటచేత, ఒకరియెడల నొకరికి ప్రేమ వృద్ధియగును, గర్భాధానసమయమునకు వారు చిరపరిచితులుగా నుందురుగాని, నూతనులలో నున్నట్లు మన స్త్రీలయందు మొదలగువారిలోవలె ముక్కుమొగము తెలియనివారుగ నుండరు. మనము వివాహముచేసికొన్నవారిని మనచిన్నతనమునుండి ప్రేమించుటకు నేర్చుకొనెదము. పాశ్చాత్యులలో తము ప్రేమించినవారినే వివాహము చేసికొనెదరు. ఈ రెండు ఆచారములను బాగుగ గ్రహించిన నివేదిత యను పాశ్చాత్యస్త్రీ వ్రాసిన (Web of Indian Life) "భారతీయ జీవితతంతుసమితి" యను పుస్తకమును ప్రతివారును చదువవలయును. దానిలో మనయాచారమే యుత్కృష్టమని సహేతుకముగ వ్రాసియున్నది. కాఁబట్టి మనలో వియ్యంకులు బుద్ధిమంతులైనయెడల రజస్వలయైనను కాకపోయినను 12 సంవత్సరములు వచ్చిన తరువాత పెండ్లియైన తమ బిడ్డకు మూఁడునాలుగు సంవత్సరములవఱకు నిషేకము నాఁపినయెడల బాల్యవివాహములవలన కలిగెడి యిబ్బందులు చాలభాగము తగ్గిపోవును. 12-వ సంవత్సరము మొదలు 16-వ సంవత్సరమువఱకు భార్యాభర్తలను వేఱుగ నుంచుట యేకారణమువలననైనను అనుచితమని తోఁచినపుడు గర్భాధానము జరిగింపవచ్చును. ఇది ఆయాకుటుంబములవారి స్త్రీలవంగసమును బట్టియు ఇంటిలో భయభక్తులను బట్టియు ఇంటికి వచ్చు సహవాసగాండ్రను బట్టియు ఉండును.

ఈపైరెండువాదములను ఆలోచించుటకు మనలో ప్రతిశాఖవారును సభలుచేసి తీర్మానములు చేసికొనవలసియుండును. తుదకు, బ్రాహ్మణులందఱు అంతశ్శాఖాభేదమును పాటింపక సభ కూడి చర్చించుట యత్యవశ్యము. అట్లు చేయక వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యముమీఁదనే యీసంఘసంస్కరణము నాధారపఱచినయెడల, తుదకు వ్యక్తిగాతైన పిల్లను కులశీలములులేక వీధిలో పోవునెవ్వనికో కట్టిపెట్టవలసివచ్చును. తగిన మర్యాదగల సంబంధములు దొరకవు. "కుల మేమి? మర్యాద యేమి?" యనువారికి ఈ వాదములో సంబంధమే లేదు. అట్టివారు తమ మూఁడుపిల్లలను పెంచి పెద్దవారినిచేసి బాగుగ చదువుకొన్న బ్రాహ్మణేతరులకు నిచ్చుటకుఁగూడ సిద్ధపడవచ్చును. "కుల మెఱిగి కోడలిని తెచ్చుకొనవలయు" ననుసామెతప్రకారము నడచుకొనుట మంచిది కాని, సామ్య ఎట్లులో దగ్గా మొదలగునవి యెంతమాత్రము పాటింపఁగూడదు. మాంసభక్షకులతో సంబంధము చేసికొనుట హేయము. బ్రాహ్మణులలో నుండి వెలిగాకుండ చేసికొనుట ముఖ్యము. ఒకవేళ వితంతూద్వాహములవలె నేఁటిశాఖవారు దానిని ఒప్పుకొనవచ్చును. కాని, తండ్రిబంధువ్వారి తనయుల సాక్షాధ్యం న—అనుసామెత ప్రకారము జరిగించినయెడల ఎంతవఱకు అట్టి వివాహములు శాస్త్రప్రమాణములుగా నుండునో మనము ఆలోచించుకొనవలెను.

హేతువాదముమీఁదను వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము మీఁదను ఆధారపడి వివాహములు జరిగించినయెడల,

ఎట్టి పాతిత్యము రాదని నా యభిప్రాయమేగాని, కులక్రమాగతమైన భావనల నింకను చంపుకొనలేని నావంటి వారు సాంఘిక నీతిసూత్రములను గమనించి, వివాహ విషయములలో సంస్కరణము ప్రారంభించెదరు. సంఘాచారములు చలిమిడి ముద్దలవలె మన యిష్టప్రకారము మార్పఁబడవు గనుక బ్రాహ్మణుల మని గర్వపడుచుండు కొన్నవారు అందఱు కూడి, ఎంతవఱకు కాలవశమున మార్పులు కావలసియున్నవో ఆలోచించుకొనుట ముఖ్యము. చట్టములు చేసికొన్నంత మాత్రముచేత ప్రయోజనము లేదు. మనలో కూడ క్రమక్రమముగ కులక్రమాగత భావనలు మాసిపోవలసిన మార్పులు చేసికొనవచ్చును. చిట్టచివరకు అద్వైత సిద్ధాంతము ననుసరించి, వర్ణాశ్రమభేదమును తొలఁగించి, విశ్వమానవకోటిలో భేదరాహిత్యమును గ్రహించి, ఆహారపదార్థములలోను వివాహములలోను ఇచ్చవచ్చినట్లు నడచుకొనుట కూడ తటస్థపడునేమో !

రాజకీయ పరిశ్రామిక విషయములలో సంఘీభావ ముండవలసి యున్నట్లు, సాంఘిక విషయములలో సహకార మావశ్యకము కాదా ! ఆడవిజాతుల నుండి సంఘము లేర్పడినవి. అవి క్రమముగా పెరిగినవి. నాగరికత ప్రబలినకొలఁది మతసూత్రములు, నీతిసూత్రములు, న్యాయ సూత్రములు వృద్ధియగుచు వచ్చినవి. ఏసంఘమున కా సంఘము తనచుట్టు నున్న సంగతి సందర్భముల ననుసరించి పరిపూర్ణత వహించినది. కాని ప్రతిసంఘములోను చలనమున్నది. అవి మనకు తెలియకుండ మార్పులు చెందుచునే యున్నవి. దూరము నుండి మనము నడచుచున్న ఒక పటాలమును చూచుచున్నయెడల, అది కొంతసేపటికిఁగాని చలించుచున్నట్లు కనఁబడదు; కాని దానిలో ప్రతిపదాతుఁడు నడచుచునే యున్నాఁడు. మనసంఘాచారములు మతముతో సంబంధించినవగుటచేత, శీఘ్రముగ మన మనుకొన్న మార్పులు రానేరవు. అట్లని మనము తొందరపడి ప్రయోజనము లేదు. ఏమిచేయక యూరకుండుట కూడ ప్రయోజనకారి గాదు. సేన పోవుచుండఁగా, కొందఱు సిపాయీలు ముందుగానే పోయి శత్రువులు వచ్చుచున్నారేమో యని యెట్లు తెలిసికొనుచుందురో, అవిధముగనే మన సంఘములో కూడ ధైర్యశాలులు నూతనమార్గములను త్రొక్కుచుందురు. వారవలంబించిన మార్గము సరియైనదని సంఘము గ్రహించినయెడల, అది వారిని తనలో చేర్చుకొనును, లేదా త్రోసివేయును. అట్టి సంఘసంస్కర్తలవలన మనము కొన్ని అపాయములను తప్పించుకొనెదము.

మన మెంత వేదాంతులమైనను కులక్రమాగతమైన భావనల నతిసులభముగ త్యజింపలేము. చనిపోయిన భార్యచెల్లెలిని వివాహము చేసికొనుట తప్పుకాదని శాసన మేర్పఱచుటకు ఎన్ని సంవత్సరములు ఇంగ్లాండులో తగవులాడిరి? మన కీవిషయము ఎంత యాశ్చర్యమును కలిగించుచున్నది ! పాశ్చాత్యులలోను మహమ్మదీయులలోను పినతండ్రి పెత్తండ్రి బిడ్డలను వివాహము చేసికొనెదరు. ఇది మన కెంతరోఁత కలిగించును ! ఇట్టి వివాహములు మనలో వ్యాపింపఁజేయుటకు మనవారు శాసన నిర్మాణసభలో ఒక బిల్లును ప్రవేశపెట్టినయెడల మనలో నెంత గోల పుట్టును ! హేతువాదమునుబట్టి దీనిలో తప్పేమున్నది? ఇష్టము వచ్చినవారు అట్టివివాహములు చేసికొనెదరు. అందఱును చేసికొమ్మని చెప్పినామా యని వారేల వాదింపఁగూడదు? రజస్వలా వివాహములు శాస్త్రసమ్మతములు కావని నమ్మువారికి ఈ ప్రస్తుతపు బిల్లును గూర్చి అంత యనిష్టము కనఁబడుచుట ఒకవింత కాదు. కాబట్టి యాబిల్లునుకోరువారు కూడ హేతువాదులతో పూర్ణముగ నేకీభవింపక, సంఘసంస్కరణములో కొంతవఱకే వెళ్లెదమందురు కాని, పాశ్చాత్యాచారములు కావలెనని వాదింపరు. మతములోఁగాని, హిందూధర్మశాస్త్రములోఁగాని మార్పులు చేయనొల్లరు; వర్ణాశ్రమభేదము లుండవలెనందురు; మనవావివరుసలు మాఱఁగూడదందురు; మతమును త్యజింపలేరు; సంధ్యావందనము కూడ చేయకపోయినను, యజ్ఞోపవీతము త్యజింపలేరు; ఇంతవఱకు, కులక్రమాగతమైన భావనలను చంపుకొన

లేదు; కాని, సంఘమువారు స్పష్టముగ ఆమోదించకపోయినను, తూష్ణీభావమునైనను చూపినగాని, యీసంస్కరణములనైన తాము ఆచరించుటకు సిద్ధముగ నున్నవారిని గౌరవించుచుండి చెప్పుచున్నారు; తమకు సమ్మతములేని యాచారముల నన్నిటిని చేయుచుందురు. ఇట్టి సంగతిసందర్భములలో మన సందేశము ముందుగా మన శాఖలలో సభలు గావించి కొంతవఱకు విద్యాధికులలోనైనను బలపఱచ [illegible] కొని సంఘములో సంస్కరణములను చొప్పించుటకు ప్రయత్నింపవలెను. అప్పుడే అవి శీఘ్రకాలములో ఆచారములలోనికి రాగలవు. అట్లుగానియెడల వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యవాదులు చేయుచున్న కొన్ని సంస్కరణములు [illegible] ఫలోన్ముఖమునకు శీఘ్రకాలములో రా నేరక, కాలప్రవాహమునకు వదలివేయఁబడుచుండును. బ్రాహ్మణ సభల తీర్మానముల వలననే గాని శాసననిర్మాణసభలగుండ నిట్టి సంస్కరణములను సంఘములో చొప్పించుటకు ప్రయత్నించుట నిష్ఫల మని నా యభిప్రాయము.

రాజభక్తి

భమిడిపాటి అయ్యప్పశాస్త్రిగారు

శ్రీ [illegible] సహితో విష్ణుః [illegible] జార్జిప్రభుం
జన్మస్థానాంగ్ల [illegible] విలసద్వైరా [illegible] ఖండే భువి
శ్రీసర్వాధిపతిం [illegible] భక్త్యా [illegible] ప్రభుం
కృష్ణో [illegible] సర్వదా [illegible] ॥ 1

మ. రాజయుం బొందక ధర్మమున్ గని [illegible]
విజయుం [illegible] వేగ [illegible]
రాజయుం బొందక [illegible] జార్జి [illegible]
[illegible] గనవో ! ప్రశాంతాత్మకా ! 2

ఉ. భూరి రాజ్యలక్ష్మి [illegible]
[illegible] జార్జిశేఖరు
[illegible]
[illegible] రాజశేఖరు [illegible] చేయుము [illegible] ! 3

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] జార్జి [illegible] సర్వదా ! 4

కం. [illegible] జార్జి [illegible]
[illegible] ధిపతీ ! 5

చ. [illegible]
[illegible]
[illegible] జార్జి [illegible]
[illegible] ! 6

మ. [illegible]
[illegible] జార్జి [illegible]
[illegible]
[illegible] జార్జి [illegible] జయమున్ జేయుమా. 7

ఉ. భారతఖండమందుఁ గల భాగ్యము [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] జార్జిశేఖరుని వేగ [illegible] చేయుము [illegible] ! 8

అస్తమయము

రాయప్రోలు సుబ్బారావుగారు

వాడిన తలపూలతో నీ నాట్యమతరుల్ తేఁతకొమ్మలు కదలింప నేల ?
ఉదయగీతులు పాడు సదనశకుంతముల్ గద్గద్రశ్రుతుల మూల్గంగ నేల ?
పొడచుచున్న సవిత్రుముఖబింబమును గప్పి కాఱుమబ్బులు ప్రేలుకాడ నేల ?
కులుకుఁజోకడల వాగురులోని పయ్యెరల్ కదలక యెచటనో మొయిగ నేల ?
శాంతిచే నవ్యరాగనితాంత మయిన
సుప్రభాత మెప్పటి కళ నొసఁగ దోఁపంగ
మొయిలముసుఁగు గిలించిన ట్లయిన దేల?
కలుగదు గద ! దేశాభిష్టకమ్ము ? కృష్ణ ! 1

ఉ. భారతవీరపుత్రులు ప్రవాసమునందు, బ్రిటీషు రాజ్యసీ
మారతి, దిక్కరీంద్రములు బ్రాంతిల నెత్తురు కండ లిచ్చుచు
న్నారు; హసింపనున్న తరుణంబున నేఁటికి మ్రోఁగు మాని నీ
ధారుణి? కష్టమ్మ్యా ! తెల్లనరదాగ్ల ప్రమాదము ప్రోసి నొచ్చఁగన్. 2

ఉ. పచ్చని పంటతోఁటలను భాగ్యపదంబగు పైరుపచ్చలన్
విచ్చిన భోగగర్వ మగు బెల్లియు మొక్కలు ! ప్రాణసైరిచే
నెచ్చని నెత్తురుం దడిసి బీడయిపోయె; నటుల్ మహోత్సదల్
హెచ్చవుగా మరెచ్చటఁ గనీ ! రణరక్తపిపాసపీడచేన్. 3

మ. * అనుచర్ భావనఁ జైని భావన దురూహాల్ లేచి యోచన్, వినూ
తనశాఖాహాసితాగ్రశుభ్రద్రుమసమృద్ధచ్ఛాయలం బోయితేన్;
వినిచేన్ గోకులకుర్వ్యుదూగహాతిబిర్బ్యాత్మహానీకుల
స్వానముల్ గాంధీమహర్షి వర్గముల పజ్జం బెట్టి యుంతేన్ విధీ ! 4

(స్మృతి)

సీ. జనియించినావు ! పావనమహారాష్ట్ర ఖండమునందు శ్రీచందనము విధాన,
చవిచూచినావు ! శైశవమాది దేశసేవానందరుచిఁ జనుఁబాలలీల,
సహియించినావు ! దూషణాభూషణాలు నిశాదినములు శాలనై తిరునిరీతి,
ప్రకటించినావు ! పాలకపాలితాదర్శములు మూలయుద్ధ మార్గములను బోలె,
ధన్యమొనరించితివి జీవితమ్ము ! కృష్ణ !
కీర్తికన్యక యొక్క కొలగింపఁగలదు
భూభువనవీర నీగుణమ్ములను బాడ,
పుణ్యగుణసాంద్ర ! గోఖలేపూర్ణచంద్ర ! 5

---

* [illegible] ప్రాముఖ్యముగా వ్రాసినారు.

సీ. విప్పి చెప్పితివి పెల్చికవిూషనుముందు భారతవర్షదుర్వ్యయభరంబు;
సాహసించితివి కర్జనుసంతవాడిలో రాజ్యతంత్రములం బోరాట సలుప;
స్థాపించితివి భ్రాతృజనజాగ్రదాదర్శ మయిన భారతసేవ నాలయమ్ము;
కల్పించితివి మాతృగర్భసంతానమ్ము లుచితవిద్యాభాగ్య మొందునాస;
మనసు వాక్కును గాయమ్ము ననవరతము
చిరపురాంతపద్రక్షణం జెవిక చివికి
సిరసిరంగునో! తుద్ది భారవ్రాసి
నావె? నవ్వుచు 'అస్థిప్రాణాలు' కృష్ణ! 6

సీ. దొర లందగించిన బిరుదుమోజునం జిక్కి నాయకధర్మంబుం బాయ లేదు;
ప్రభువుల విశ్వాసపద మెక్కి, దుష్కృతిం బ్రజలపక్షము భంగపఱుప లేదు;
స్వార్థలోభమునం గపటనాటకము లాడి తల్లికడుపు చేసం దలంప లేదు;
సమయనీతిం ద్యజించి సంక్షోభ విప్లవ, కలహకవాటముల్ కదప లేదు;
నీతిచాతుర్యమును, బ్రస్తవనీయ మగుచు
దేశసేవనదీక్షయుం దీప్తినొప్ప
తూగి పైకెత్తు ఫలనిస్పృహాండ నగుచు
మేలుకీళ్లు సహించి గోపాలకృష్ణ!

చ. తొలంగిన యున్నతాసన, మనోగతిం బట్టి శిరోవిభూషణా
వళియు నదాత్తవృత్తికి విపాకము చేం గని, భస్మసుప్తవ
హ్నిలతికమాద్రి మాన్పడిన యీ మహదార్యకుమారపాళి మే
ల్కొలిపితి దేశపూజకులకుం! జననాయక! గోకులాగ్రణీ! 8

చ. మలినము లేని వృత్తియుం బ్రమాణముగాంగను మాకుం జూపి, యు
త్థలితపు దేశభక్తిలతికకా మనసారంగ నాటినావు ని
ర్మల మగు నిందు వెర్వ్వానమునా నలినింబరెం; గాని పూలతో
నెలం వెలందూంగు భాగ్యసరణిం దిలకింపక పోయె దక్కటా! 9

చ. కలంగి కృశించియున్న లతికామణి తాం గడసారి పూల న
గ్గలి వసలక్ష్మి కిచ్చియు శమించువిధమ్మున, నాడి నాడి శో
షిలిన శరీరబుద్ధిబలసంపదలం గడ కొక్కకొక్కకే
నిలిపితివయ్య! దేశజననీపదసన్నిధిం బ్రాణపూజగా. 10

మ. స్థిరమై లాలన నొందు నాభరతమాతృప్రేమపూర్ణాంకస్థం
దరభాగమ్మున నీవు నాత్మ! నవనీతస్నిగ్ధముగ్ధాకృతిన్
విఱుతల్ పొందంగం బల్లవించు జననిష్కామసేవావ్రతా
కురుమా శాంతుపగారి! గోకులమణీ! గోపాలకృష్ణాగ్రణీ! 11

దేశచరిత్ర — నవలలు

తణికెళ్ల వీరభద్రుడుగారు, బి. ఏ. (ఆనర్సు)

స్వదేశచరిత్రను నేర్చియుండుట ప్రతిమనుజునకు నత్యావశ్యకము. అట్టి దేశచరిత్రాపరిజ్ఞానము దేశాభ్యుదయమునకు మిక్కిలి సహాకారి. పూర్వమం దెట్టి వీరప్రధానులు మన మాతృదేశము నలంకరించిరో, ఏయే రాజ్యము లభివృద్ధి చెందెనో, వాని నెంతటి మహాచక్రవర్తులు పాలించిరో తెలిసియుండుట సంతోషదాయకము. అంతే కాక, అట్టి పుణ్యదేశమున కేల యిట్టి క్షీణదశ యుద్భవించెనో గ్రహించుట మిక్కిలి యుపయోగకారి. మన ప్రాచీనుల ఘనతను గూర్చి వినినప్పుడును, హైందవవీరుల పరాక్రమమును ఆర్యవనితల మానరక్షణమును దేశభక్తుల స్వార్థత్యాగమును గుఱించి చదివినప్పుడును, ఒడలు పులకరించి మనయం దొక నూతనశక్తి జనించును. ఇట్టి మహాపురుషుల సంతతివార మని మది యుప్పొంగ, మన జాతీయాభివృద్ధి కవకాశము కల దని యాశ పుట్టి, ఆత్మశక్తియం దొక వింతనమ్మకము కలుగును. ఆ యాత్మవిశ్వాసమునకును దేశాభ్యుదయమునకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అట్టి స్వజాతీయవిశ్వాస ముద్భవించినపుడే మనకు మన ప్రాచీనుల పావనచరితములందు మఱింత కుతూహలము కల్గుటయు, మనము సదా వారి నామోచ్చారణము సేయుచు హృదయములందు నూతన బీజములు నాటుటయు తటస్థించును. ఆధునికాంధ్రదేశస్థితిని గూర్చి యించుక పర్యాలోచనసేయువారికి 16-వ శతాబ్దమందు ఇంగ్లాండు దేశ మెట్టుండెనో జ్ఞప్తికి రాకమానదు. ఆంగ్లదేశము పరరాష్ట్రములతో పోరు సల్పుచు, స్వదేశరక్షణమునందు ప్రాణత్యాగమున కుద్యుక్తులయిన యాంగ్లేయులు తమ దార్ఢ్యమునుగూర్చి సంతసించునప్పుడు, వారికి తమ పూర్వుల చరిత్రములు వినవలె నని యాశ పొడముటయు, కవీశ్వరులును నాటకకర్తలును సమయము జూచి గ్రంథములను వ్రాసి దేశచరిత్రను నేర్పి, దేశభక్తిని హెచ్చించుటయు మనకు తెలిసిన యంశమే. అవ్విధముననే మన యాంధ్రదేశమందుం గూడ స్వదేశచరిత్రను తెలిసికొనవలె నని మితిలేని యాతురత జనించినది. ఇట్టి విదాహమునకు చికిత్స యేదియన, తగిన గ్రంథములు చరిత్రలు వ్రాయఁబడుటయు, మన ప్రాచీనుల పరాక్రమాది పుణ్యగుణములు వేనోళ్ల ఘోషింపఁబడుటయు తప్ప, వేఱు లేదు.

దేశచరిత్రను ప్రజకు వాఙ్మయరూపమున తెలియఁజేయుట త్రివిధము. ఏదో యొక మహాపురుషుని సాహసకృత్యము గాని, యొకానొక యుద్ధము గాని వర్ణించి పద్యకావ్యము వ్రాయవచ్చును. అట్టి కావ్యము లింగ్లీషులో వాల్టరు స్కాటు అను దేశభక్తుఁ డొకఁడు వ్రాసెను గాని మన భాషయం దున్నట్లు గాన్పింపవు. [illegible] మహాకావ్యముల్ గాని, పద్మినివంటి మహాపతివ్రత యొక్క గాని పవిత్రచరిత్రము కథగాఁ గల కావ్యము హృదయమును రంజింప, మన మనస్సు పరిశుద్ధత నొంది యొకింత నీచప్రాపంచికవిషయముల నుజ్జగించుటయు, మనయం దొకవిధమయిన భక్తి జనించుటయు, మన ప్రతినాళమందును పవిత్రరక్తము ప్రవహించుటయు సహజము. చరిత్రను చిన్న కథలుగాఁ దీసి కావ్యములు రచించుటకు నాటకములును నవలలును నుచితములు. నాటకమునకును నవలకును నొక భేదము గమనింపవలెను. నవలయందు గ్రంథకర్త తానే కథను జెప్పును; పాత్రములను వర్ణించి తన యభిప్రాయమును వెల్లడిచేయుచుండును. నాటకమం దన్ననో గ్రంథకర్త మనకు గోచరము కాఁడు; అతని యభిప్రాయము గ్రహింపవలసినదే కాని తనంతట తాను తెలియఁజేయఁడు. పాత్రలు చేయు కార్యములను బట్టియు వా రాడు పల్కులను బట్టియు మనము పాత్రసంపోషణక్రమము నెఱుఁగఁగలము. నాటకకర్త ప్రతివిషయమును ప్రత్యక్షముగా రంగస్థలమున చూపును. నవలాకారుఁ డయినచో నొకానొకపురుషునిఁ గాని, పట్టణమును గాని వర్ణించినపుడు ప్రతివిషయమును విశదముగా చెప్పవలెను. ఇట్టి భేదములు కొన్ని యున్నను మనము నవలలను నాటకములను ప్రస్తుతసందర్భమున సమదృష్టితోఁ జూడవచ్చును. నవలయందయినను ఒకపురుషునిఁ గాని యొకస్థితిని గాని వర్ణించునపుడు గ్రంథకర్త దానిని జాగరూకతతో చిత్రించి, నాటకరంగస్థలమున దృశ్యముఁ జేలాగు పాత్రమును గాని మఱి పట్టణమును గాని చూడఁగలుగునో యావిధముననే పాఠకుఁడు తన మానసికనేత్రములతో స్పష్టముగా చూడఁగల్గులాగున వర్ణింపవలెను. అట్టి వర్ణనమును నాటకోచిత మని వాడవచ్చును. ఈ నడుమ ప్రకటింపఁబడిన "విజయనగర సామ్రాజ్యము" లోని వర్ణనలు చిత్రముగాను స్వాభావికముగాను నున్నవి. జగన్మోహిని విజయసింహుల పరస్పరప్రేమమును జ్ఞప్తియం దుంచుకొని యీ క్రింది వాక్యములను తిలకింపుఁడు:—

"అంత నా మొగమ్మువంక [illegible] ... విజయసింహుల [illegible] ... [illegible] ..." [పు. [illegible]]

ఇట్టివర్ణనలే నాటకోచితము. ఆ సుందరుఁడు జగన్మోహిని [illegible] కనులకు ఎదురుగా [illegible] బొమ్మలవలె నిలువఁబడుటయు రంగస్థలమందలి ప్రదర్శనమువలె స్పష్టముగా కన్పడుట [illegible] కాన్పించుచున్నవి. ఈ [illegible]

ఉండు! ఈ వర్ణన యెంత స్వాభావికము! దిగ్భ్రమాసముదాయ మనగుంఫనమున్ను శైలి యును నవి యూహింపుడు. ఇను తెంతటి శక్తిమారు!

చరిత్రగ్రంథములు కావ్యము లనిపించుకొనుటకు లోకగుణము ముఖ్యముగాఁ గావలసియున్నది. దానిచే మనము కవన మని పిలువవచ్చును. కవన మున్నచోఁ గావ్య మగును. ఈ కవితావమ తృప్తితయే ప్రతిగ్రంథమునకును ప్రాణము. చరిత్రలయందువలె, చెప్పిన యంశములు నట్టి సాధిమాటలతోఁ జెప్పక, ఉపమానాద్య లంకారములు గల శైలితో హృదయరంజకముగా వర్ణించినచో నట్టి గ్రంథము రసపూరిత మగును. మఱియు దేశచరిత్రయందు విఖ్యాతి చెందిన యొకానొక పురుషుఁడు వర్ణింపఁబడినను, మనుష్యమానసము చిత్రింపఁబడి మానవునకు తరచో చూపఁబడినను, అట్టి గ్రంథము కావ్యమే యగును. అందుచేత నవలలు కావ్యములు కావచ్చును గాని చరిత్ర లన్నియు కావ్యములు కావు. విమలాదేవి యను నవల ఔరంగజేబు జీవిత చరిత్రను కొంతవఱకు తెలియఁజేసిన మాట వాస్తవము. ఆ నవలయం దితరసుగుణములు కలవు గనుకనే యది కావ్యమైనది కాని ఔరంగజేబు చరిత్రను గూర్చి వ్రాయఁబడిన పుస్తకము లన్నియు కావ్యములా?

చరిత్రనవలలను మూడు తరగతులుగా భాగింపవచ్చును. (1) చరిత్రయే కథాభాగముగాఁ గలవి కొన్ని. వానియందు చరిత్రాంశములకు తప్ప మాఱువిషయములకు చోటుండదు. (2) మఱికొన్ని నవలలు పేరునకు మాత్రము చరిత్రాత్మకములు గాని నిజముగా శృంగారము ప్రేమ మొదలగు నంశములే వాని కథాభాగముగా నేర్పడును. చరిత్రాంశము నట్టి మిషయే కాని నవలాకారుని దృష్టి యంతయు జన్మనుల యనురాగమును వారిసౌఖ్యమును గూర్చియే యుండును. హిందూభాషయందు వెల్లెడు పెక్కు నవల వట్టివియే. "హేమలత" యందలి కథ రాజపుత్రస్థానచరిత్ర యయినను, హేమలతామదనసింహుల ప్రేమానుబంధమే ముఖ్యముగాఁ దోఁచును. (3) మఱికొన్ని నవలలందు, చరిత్రాంశము ముఖ్యమయినను, ఇతరకథలు నితరవిషయములును లేకపోవు; చరిత్రయే ముఖ్యభాగముగా నేర్పడును. "విమలాదేవి" "రాణీసంయుక్త" "సగుణ" "విజయనగర సామ్రాజ్యము" — ఇవి యట్టి వని చెప్పవచ్చును. విమలాదేవియందు విమలా విజయసింహుల ప్రేమయు, ఇందిరాదేవి నరువ్యక్తులను [illegible] యానందమును గల్పించును గాని మొగలాయి చక్రవర్తిలో రసపుత్రవీరులు పోరు సల్పిన విధమును, ఆ ప్రతిపక్షనాయకుల తమ స్వాతంత్ర్యమును గాపాడుకొనిన విధమును నవలయందలి ముఖ్యాంశ మని చెప్పుటకు సందేహ మేమి? మఱియు విజయనగరసామ్రాజ్యమందు ఆంధ్రసామ్రాజ్యమును, ఆంధ్రపరాక్రమమును, ఆంధ్రదేశభక్తియును వర్ణించుటయే గ్రంథకారుని ముఖ్యోద్దేశము మనతోఁచును. కథను రెండుభాగములుగా విభజింపవచ్చును. రామరాజును తిరుమలయు [illegible] [illegible] [illegible]

చేసిరో, తుదకెట్లు సామ్రాజ్య మస్తమించెనో కథకు ముఖ్యభాగము. జగన్మోహినీవిజయసింహులకును, స్వర్ణకుమారీ రాధాకుమారులకును గల ప్రేమానుబంధము రెండవభాగము యయియున్నది. ఈ రెండుకథలకును పరస్పరసంబంధము కలదు. అది యెంతయు మేలు! ఆంధ్రుల యౌన్నత్యమును శూరత్వమును బాహుపరాక్రమమును శ్లాఘించుటయే గ్రంథకర్త ముఖ్యోద్దేశ మయినచో, సదా దేశాభిమానము గలిగి తమ భర్తలను ఆంధ్రమాతసేవకయి స్వార్థత్యాగము సేయుఁ డని పురికొల్పుచు పురుషవేషముతో యుద్ధభూమికి తాము నుం బోయి తమ నాథులవెంటఁ దోడునీడవలెఁ దిరుగుచు, వారితోఁ బాటు శత్రువులయము సేయుచు, తుదకు వారితో నేకకాలమందే సమరరంగమునఁ బ్రాణములు విడిచిన యా వీరవనితల చరిత్ర నవలాకారుని ప్రధానోద్దేశమునకు భిన్నము కాదే! ఆంధ్రయువకులే కాక యువతులు కూడ మానరక్షణమందును దేశరక్షణమందును ప్రాణములు గోల్పోయి రను విషయము కవి ప్రధమోద్దేశమునకు సహకారి యయి యాంధ్రశూరత్వమును వేనోళ్ళఁ జాటుచున్నది.

చరిత్రాత్మక మగు నవల వ్రాయునపుడు దేశ చరిత్రను మఱచిపోఁదగినది కాదు. గ్రంథకర్త దేశచరిత్రను [illegible] దేశీయులకుఁ గఱపుటయే యుద్దేశముగా నూహించినచో దేశచరిత్ర ననుసరించియే వ్రాయుట మంచిది. ముఖ్యాంశములు చరిత్రాధారముల ననుసరించి వర్ణించినతర్వాత కొన్ని చిల్లరమార్పులను స్వాతంత్ర్యముగా చేయవచ్చును. కథను రసవంతముగాఁ జేయుటకు కొన్ని విషయములను మార్పవలసివచ్చును. కాని మన యభిప్రాయమును బట్టి చరిత్రను మార్పఁగూడదు. ప్లాసీయుద్ధమును గూర్చి నవల వ్రాయునెడల సురాజుద్దౌలాను దూషింపవలసియుండును. [illegible] సాహసవంతుఁ డనియు సురాజుద్దౌలా దుర్మార్గుఁ డనియు చెప్పఁగ మను తెలిసిన యంశమే కాని [illegible] గల యభిమానముచే నతని లోపములను గుణము లనవచ్చునా? బ్రిటీషు ప్రభువులు వచ్చుటచే దేశము వృద్ధిచెందెను గాని [illegible] పోనపుచ్చుటను గప్పిపుచ్చవచ్చునా? మనకు చరిత్రజ్ఞానము ప్రధానమయినది కనుక, సాధ్యమయినంతవఱకు చరిత్రభాగమును కథలో నిలుపుట మంచిది. సగుణ యను నవల యొకటి మాసపత్రికగా ప్రకటింపఁబడినది. కథ మహారాష్ట్రదేశపుచరిత్ర. 18వ శతాబ్దము నందలి మహారాష్ట్రదేశస్థితియు, మహారాష్ట్రప్రముఖులు [illegible], సింధియా, కాశీరావు మొదలగువారి చరిత్రములును పూర్తిగా నందు వర్ణింపఁబడినవి. ఆ నవలయం దితరకథలు లేకపోలేదు. సగుణకును పాండురంగరావుకును గల యనురాగము ముఖ్య మయినది. అది కాక [illegible] హాస్యరసము కూడ [illegible] కలదు. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

కథ లున్నవి. చరిత్రభాగము ప్రధాన మయినది. హాస్యరసము నిచ్చు రంగము లన్నియు రెండవ కథకు చెందినవి. కాని హెన్రీ యువరాజు రెండు కథలకును ముఖ్యుఁ డగుటచే రెండింటికిని సంబంధము కలదు. క్రమముగా వీనికి పరస్పరసంబంధము హెచ్చి, రెండవకథ మొదటిదానితో నైక్యమగుటయు, దానికి సహకారి యగుటయు చూడఁగలము. వివిధరసము లున్నచోఁ గాని గ్రంథము సంతసము నీయదు. కనుక నొకటికంటె నెక్కుడుకథలను గలిపినను, అవి యన్నియు నొకఫలము నే సూచించుచున్న యెడల, చాల బాగుగా నుండును. అన్ని దారములు నొకచోట కలిసి ముడిపడవలెను. చమత్కారముతో వ్రాయఁబడిన నవలలు గాని నాటకములు గాని స్తంభములమీఁద నాపఁబడిన ప్రాసాదముతోఁ బోల్పవచ్చును. పారమ్యము ప్రకాశించుటకు ప్రతిస్తంభము నెట్లవసరమో నాటకమం దన్ని యంశములు నవశ్యకమయి యుండుట మంచిది.

పాత్రపోషణము నవలకు ముఖ్య మయినది. మననవలాకారు లనేకులు నవలలయందు పాత్రసంపోషణక్రమ మన నెట్టిదో యెఱుఁగరు. అది కాక కథాభాగమం దెక్కువ శ్రద్ధ చూపి, పాత్రములను గూర్చి యోచన చేయనే చేయరు. కథ యద్భుత కృత్యములతో నిండియుండవలె నని కొందఱి యభిప్రాయము. కథాభాగమం దెక్కువ యభిరుచి చదువరులకుఁ గల్పింపవలె నని యెంచి, పాత్రపోషణమునుగుఱించి శ్రమపడరు. చరిత్ర ననుసరింపవలెను. మఱి కొన్ని చిల్లర మార్పులను చేయవచ్చును. కథానాయకునియందు లోకమందలి సద్గుణము లన్నియు మూర్తీభవించె నని వ్రాయు నాచారము కలదు. లేక నతఁడొక్కఁడు దుర్మార్గుఁ డాయెనా ప్రపంచమందలి సర్వదుర్గుణములును నతనియందే వాసము చేయుచున్న వని చెప్పుదురు. కథానాయకుఁ డెంత ఘనుఁ డయినను మనుష్యుఁడే యని జ్ఞప్తియం దుంచుకొనవలెను. లేనిచో వింత సంగతులను జూచి యద్భుతపడి యిది కల్లయో నిజమో యని చదువరులు సంశయ మొందవచ్చును. వారును మనవలెనే మనుష్యు లనియు, నట్టివారు మనదేశమం దుండి రనియు సూచించుచుండుట యుచితము. సన్మార్గులకంటె దుర్మార్గులను వర్ణించుట కష్టతరము. వారియూహలు వారియుద్దేశములును విశదము సేయవలెను. అది యెంతో కాఠిన్యమయి యుండియు మన కన్నులయెదుట నైపుణ్యముతో చిత్రింపఁబడిన భావమువలె నుండవలెను. ఈ విషయమునందే కవి జాగరూకత వహింపవలెను. "విమలాదేవి" కంటెను నయనతారుని పాత్ర స్వభావోద్భవము, మిక్కిలి కష్టమయిన దని చెప్పనివా రెవరు? చరిత్రనవలయందు కూడిన పాత్రములు కూడ కల్పింపవచ్చును. 'విమలాదేవి' యందలి యిందిరయే దీనికి దృష్టాంతము.

చరిత్రాత్మక మగు నవలలవలని ప్రయోజనము లెవ్వి యని యాలోచనము ప్రశ్నింపవచ్చును. మన పూర్వుల శౌర్యాదులచే [illegible] తెలియఁగలము. ఏకథ చదివినను సంతోషావహము [illegible] కాక [illegible] గృహాంతరములవలననో నా

కుటుంబ మభివృద్ధిచెందుట కల్ల యనియు మనకు స్పష్టమగును. ఇట్టి నీతులు బోధపడి ముందునకు మార్గ మేర్పడవచ్చును. ఈ సందర్భమున నొక్క విషయము కొంచెము విచారమును కలుగఁజేయుచున్నది. వ్రాయఁబడిన నవల లన్నియు హిందువుల యౌన్నత్యము జాటుచు, తురుష్కుల దుష్కార్యములను గూర్చి దూషించుచున్నవి. తురుష్కులలో సత్పురుషు లగు చక్రవర్తుల చరిత్రల లోని భాగములను గూడ నవలలుగా మార్చి హిందువులకును తురుష్కులకును పరస్పరానుబంధమును సూచించు నవలలే, మన మందఱు నిత్యము ప్రార్థించు హిందూమహమ్మదీయ సమ్మేళనమును సమకూర్చిన దగును. చరిత్రనవలలవలని ఫలములు రెండు: కావ్యములను జదువుటవలనఁ గల్గు నానందము మొదటి ఫలము. రెండవది దేశచరిత్రను తెలిసికొనుటయు, దానివలనఁ గలుగు లాభమును. మన పూర్వచరిత్ర మనకుఁ దెలిసినఁ గాని మనకు ముందు రాఁబోవు సౌఖ్యమందు నమ్మకము కలుగదు. దేశసేవ చేసినఁ గాని దేశాభ్యుదయమున కవకాశము లేదు. మనకు మన శక్తి తెలిసినఁ గాని మనము దీనుల మనియే యెంచుకొందుము. అప్పుడు మన యత్నములు నిష్ఫలము లని తలఁ చెందుదుము. మన దార్ఢ్యమందు విశ్వాసము కలిగినఁ గాని మన మేమియు నెఱవేర్పఁజాలము. హనుమంతుఁడు మహాబలశాలి యయ్యుఁ దన సామర్థ్యము తనకున్నదని వర్ణింపఁబడినపుడే ధైర్య మూనుటయు, సప్తసముద్రములను దాఁటుటయు సంభవించినది. మన శక్తి తెలియవలె నన్న నప్రాచీనుల యౌన్నత్యము మనకుఁ దెలియవలెను. మానవజాతికి శిరోభూషణము లగు వీరాగ్రేసరులను పతివ్రతాతిలకములను గూర్చి చదివినపుడే మన మనస్సు పవిత్రమయి యా మనోజ్ఞుల సంపర్కముచే నానందమును బొందుటయే కాక, మనయందు దేశభక్తి జనించును. గాఢమయిన దేశభక్తి ప్రతిమనుజునియం దున్నఁ గాని దేశము బాగుపడ నేరదుగదా! ప్రపంచమందలి దేశము లన్నింటిలో మన దేశము ప్రాముఖ్యము వహింపవలె నన్న, ప్రజ లందఱు నెంత కాలము పాటుపడి యెన్ని కష్టములు కోర్చి యెంత స్వార్థత్యాగము చేయవలెను? తర్వాతఁ గద దేశమునకు సౌఖ్య మబ్బును? "న మాతుః పర దైవత" మను మంత్రమును మనము నిత్యమును స్మరింపవలెనుగదా! ముప్పదిమూఁడుకోట్ల ప్రజల కేమియుఁ గొఱంత లేకుండ సమస్తసౌఖ్యముల నిచ్చి మన యభీష్టముల నెఱవేర్చు కామధేనువయి, మనకు జన్మ మిచ్చిన హైందవరాజ్యలక్ష్మి మనకు దేశమాత గదా! ఇట్టి పుణ్యదేశమందు జన్మ మొంది సకలసౌఖ్యములతోఁ దులదూఁగుచు "ఇది నాయది. నా జన్మభూమి" యని మది నుప్పొంగని మానవుఁ డెవఁడు? తల్లిబిడ్డలకు కష్టములు సంభవించినకొలంది పరస్పరప్రేమ హెచ్చినట్లు మాతృదేశమునకయి స్వార్థత్యాగము చేసినపుడే మన కామెయందలి భక్తి హెచ్చుచుండు గు లధికమగును. అట్టి నిజమయిన దేశసేవ యొనరించువారికి లభింపవలయును? "జననీ జన్మభూమిశ్చ స్వర్గాదపి గరీయసీ" యను వాక్యమున్న మాతృదేశాభిమానముఁ దెంత యనాదరణీయమో కదా!

ఆంధ్రోద్యమ తత్త్వము

చల్లా శేషగిరిరావు, బి. ఏ. గారు

ఆంధ్రోద్యమము నాంధ్రులే గాక యాంధ్రేతరులు కూడ అమోదించుట సంతోషదాయకము. అట్టివారిలో ముఖ్యులును విద్వాంసులు నగు శ్రీధర వేంకటేశ కేత్కారు, ఎమ్. ఏ., పి. హెచ్. డి. గారు ఆంధ్రోద్యమమునకు చేయుచున్న సాహాయ్య మమూల్యము. వీరు మహారాష్ట్ర బ్రాహ్మణులు. వీరు గొప్ప సంస్కృతవిద్వాంసులు; అమెరికాదేశములో విద్య నభ్యసించి సాంఘికశాస్త్రమునందు డాక్టరు బిరుదును సంపాదించి ఘనత చెందినవారు. ఆంధ్రోద్యమ మేసూత్రమువలన హైందవజాతీయతకు తోడ్పడునో యాసూత్రము నాంధ్రదేశమం దంతటను బోధించుచున్నారు. వారి సిద్ధాంతములోని వివరము లన్నిటిని మన మేకీభవింపవలసిన పని లేదు. మూలసూత్రములు మాత్రమే ఇక్కడ వ్రాసెదను.

హిందూదేశములోని జనసామాన్య మంతయు దేశభాషల నుపయోగించుచున్నారు. వారు రెండవ భాష నభ్యసింపరు. హిందీ గాని యాంగ్లేయభాష గాని జనసామాన్యమునకు సామాన్యభాష కానేరదు. విద్యార్థులు మాత్రమే రెండు మూడు భాషల నభ్యసించెదరు. జనసామాన్యమునకు జ్ఞానాభివృద్ధి గావలయు ననిన, దేశభాషలలోనే విద్యను బోధింపవలయును. పాశ్చాత్యవిజ్ఞాన మంతయు భాషాంతరీకరణము ద్వారా జనసామాన్యమున కందుబాటు చేయవలయును. అటులే సంస్కృతములో నున్న మన పూర్వుల జ్ఞాన మంతయు దేశీయులకు తెలియునట్లు చేయవలయును. విద్యను దేశభాషలలోనే కఱపినచో, అన్యభాష నభ్యసించుటకు వలయు దీర్ఘకాల మంతయు జ్ఞానసముపార్జననిమిత్త ముపయోగింపవచ్చును. జపాను దేశ మటులే వృద్ధిపొందినది. దేశభాషల నశింపఁజేసి యేకజాతీయతను పెంపొందింపఁజేయఁగలుగుదు మనుట కేవలము భ్రమ. వెయ్యేండ్ల వత్సరములనుండి దేశభాషలు పెంపొంది, యనేకమైన యుద్గ్రంథము లాభాషలలో వ్రాయఁబడి, యావజ్జ్ఞాన మంతయు దేశీయుల మనసులలో లీనమయిన కాలమునందు, భాషలను నిర్మూలింపఁజేసి యేకభాషను దేశమందంతటను వ్యాపింపఁజేయఁగలుగుదు మనుటకంటె వెఱ్ఱి తలంపు కలుగనేరదు. దేశభాషల యభివృద్ధి మూలముననే దేశీయులు జ్ఞానాభివృద్ధి గాంచుట సాధ్యము. ఎన్ని దినములు దేశభాషలను నిరసించి యాంగ్లేయభాష మీఁదనే మన దృష్టిని నిలిపెదమో యంతవఱకును దేశీయు లజ్ఞానాంధకారములో మునిఁగియుండుట నిశ్చయము. ఇదివఱకు మనము చేసిన లోప మదియే. కాంగ్రెసులు, కాన్ఫరెన్సులు, విశ్వవిద్యాలయములు, ఏవియు దేశీయులను నిద్రనుండి మేలుకొలిపియుండలేదు. దేశభాష లభివృద్ధి పొందవలయు ననిన, విశ్వవిద్యాలయములలో దేశభాష ప్రముఖత వహింపవలయును. అపుడు ప్రముఖ మగు ప్రతి దేశభాషకును ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయ ముండవలెను. హిందూదేశములోని ముఖ్యమగు దేశభాషలను మదింపువేయఁగా, పదునారని తేలినది. ముప్పది కోట్ల జనము గల దేశమందు పదునారు విశ్వవిద్యాలయము లుండుట యాశ్చర్యకరము గాదు. కాననే యాంధ్రభాషను పోషించుటకై యాంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ మావశ్యకము.

ప్రజలకును దొరతనమువారికిని ఐకమత్య మభివృద్ధి గావలె ననిన, సర్కారుద్యోగులు దేశభాషలను నేర్చుకొనవలయును. పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. దొరతన మపుడే దేశీయుల యంగీకారముపై నాధారపడియుండును. ప్రజలు రాజ్యతంత్రమును గ్రహించెదరు. వారి రాజభక్తి నిర్హేతుకము గాక, సహేతుక మగును. జనులు తమ కష్టనిష్ఠురములు దొరతనమువారికి తామే నివేదించుకొను సమర్థత గలిగియుండెదరు. ఎవరో యాంగ్లేయ విద్యాధికులు తమ స్వలాభము నిమిత్తము రాజకీయాందోళనము జరగించుచున్నా రనెడి యపవాదమున కెడ ముండదు. కోర్టులలోని వ్యాజ్యముల గ్రంథ మంతయు దేశభాషలలోనే జరగవలయును. సర్కారు దుత్తరవు లన్నియు దేశభాషలలోనే ప్రకటింపఁబడవలయును. జనసామాన్య మంతయు పరిపాలనమందు శ్రద్ధ దీసికొనుటకు తా

కీయవ్యవహార మంతయు దేశభాషలలో జరుగుటకంటె మార్గము వేఱే లేదు.

పరిపాలన దేశభాషలో జరగవలయు ననిన పరిపాలనాభాగ మంతటిలో ఏకభాష మాటలాడు ప్రజలుండవలెను. అనగా దేశ మంతయు భాషలను బట్టి విభజింపవలెను. ఆ కారణమును బట్టియే యాంధ్రులకు ప్రత్యేక రాష్ట్రము ముండవలెను. ప్రత్యేక రాష్ట్రము పాలకులకును పాలితులకును గూడ నవసరమే. పాలకు లనేక దేశభాషల నభ్యసించుట దుష్కరము. పాలితులు దేశభాషలోనే తమ వ్యవహారములు జరుపుకొనుటకు వీ లేర్పడును.

భాషలను బట్టి రాష్ట్రములను విభజించుటవలననే హార్డింజి ప్రభువు సూచించిన స్థానికస్వపరిపాలనా స్వాతంత్ర్యము సత్యము కాగలదు. అట్టి విభజన లేనిచో ప్రతిరాష్ట్రము నేకలక్షణము గల యొక యంగము కానేరదు. భాషాప్రయుక్తరాష్ట్రవిభాగమువలన హైందవజాతి సంయుక్తజాతి యగు నను సూచన కనబడుచున్నది. భిన్నజాతులు బలపడినచో, అవి యన్నియు గలసి బలమైన సంయుక్తజాతి యగుటకు మార్గ మేర్పడును. హైందవజాతీయత యపుడే సాధ్యపడును. హైందవజాతి యెన్నడును నేకలక్షణము గల జాతి కానేరదు. ఆంధ్రాభివృద్ధికి ఆంధ్రరాష్ట్రము ప్రధానము. ప్రత్యేక విశ్వవిద్యాలయము లభించుటకును పరిపాలన దేశభాషలో జరుగుటకును ప్రత్యేకరాష్ట్ర మావశ్యకము. మతభేదములు, మహమ్మదీయ సమస్య—వీని నెట్లు దాటవచ్చు నను ప్రశ్నకు జవా బొసంగబడుచున్నది. భాషాభిమానము మతమువలన కలిగెడియనర్థములను పోగొట్టవలెను. మత మభిప్రాయముక్రింద మాఱవలెను. జాతీయతకు భంగము రాకుండ మతవిశ్వాసములను కాపాడవలెను. హిందూమత మను ప్రత్యేక మతము లేదు. మొదటినుండి 'హిందూ' యను శబ్దము రాజకీయసంబంధమైనది. అందువలన హిందువు లన్న మహమ్మదీయులకు కోప మక్కఱలేదు. దేశభాషాప్రాముఖ్యమువలన మహమ్మదీయులు గూడ దేశభాష నభ్యసింతురు. ఏ రాష్ట్రములోనివా రారాష్ట్రభాషను నేర్చుకొనెదరు. వారికి క్రమముగా రాష్ట్రాభిమాన మేర్పడును. పరదేశముపై లక్ష్యముండ వారి యభిమానము తగ్గును. స్వదేశాభిమానము వృద్ధియగును. ఇది గాక యీ దేశములోని జనులే విశేషముగ మహమ్మదీయమతము స్వీకరించినారు. కాన వారికి దేశభాష నభ్యసించుటకు కష్ట మేమియు కలుగబోదు. భాషాభిమానము వారికి కలిగినచో, హైందవజాతిలో వారును మిళిత మగుదురు. ఆంధ్రమహమ్మదీయులకు ఆంధ్రభాషయం దభిమాన మెక్కువగ కలుగును. వంగమహమ్మదీయులు వంగభాషాభిమానము చూపుదురు. క్రైస్తవులు దేశభాషలనే యుపయోగింతురు. ఆంధ్రక్రైస్తవులాంధ్రభాషనే యుపయోగించుచున్నారు. వారికి భాషాభిమానము హెచ్చినవెంటనే యాంధ్రజాతికి బలము గూర్చెదరు. వారికి గూడ హిందూ శబ్దార్థము తెలిపి యాంధ్రాభిమానమును వారిలో కలిగింపవలెను. ఆంధ్రదేశములోనివా రందఱు నాంధ్రుల మని పిలుచుకొనుటకు గర్వపడవలెను. "నేను ఆంధ్రుడను, నాది ఆంధ్రదేశము" అని ప్రతియాంధ్రుడును స్మరించుకొనుచు తనదేశము నభివృద్ధి చేసికొనవలెను.

ఆంధ్రోద్యమమునకు పునాది యాంధ్రరాష్ట్రము. ఆంధ్రరాష్ట్ర మాంధ్రుల యైకమత్యమునకును శీఘ్రాభివృద్ధికిని తప్పక చేయూత యొసగును. ద్వితీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్రము వాంఛనీయమని తీర్మానింపబడినది. తృతీయాంధ్రమహాజనసభలో ఆంధ్రరాష్ట్ర మావశ్యకమనియు యుక్తమనియు తీర్మానింపబడినది. ఆంధ్రనాయకు లందఱు, గౌరవనీయులగు శాసనసభా సభ్యులకు గూడ, ఈతీర్మానము నైకకంఠ్యముగ నామోదించిరి. ఇది యంతయు శుభసూచకము, ఉత్సాహజనకము. కాని యాంధ్రు లింకను గట్టి యత్నములు చేయవలయును. ఆంధ్రోద్యమమునొక్క ముఖ్యసూత్రములు గ్రహింపవలయును. డాక్టరు కే[illegible]గారు సెలవిచ్చిన ప్రకార మవి మూడు:—

(1) భాషలనుబట్టి దేశమును విభజించుట, ఆంధ్రరాష్ట్ర మేర్పఱచుట.

(2) దేశభాషలలో విద్య గఱపుట. అందునకై భాషలను బట్టి విశ్వవిద్యాలయము లేర్పఱచుట. ఆ సూత్రమును బట్టియే యాంధ్రవిశ్వవిద్యాలయ మేర్పఱచుట యవసరము.

(3) పరిపాలన మంతయు దేశభాషలలోనే జరుపుట.

ఆంధ్రోద్యమ మీ మూలసూత్రములమీఁద నాధారపడియున్నది. ఈ తత్త్వమును దేశీయు లందఱు గ్రహింతురుగాక!

మన గొప్ప దురవస్థ — దానిని తొలగించు నుపాయము

ఏ. నంజుండప్ప, బి.ఏ., బి.ఎల్. గారు

ఈ కాలమున లోకమునం దనేక విషయములలో మార్పులు గలుగ నారంభించియున్నవి. శాస్త్రజ్ఞులచే క్రొత్తక్రొత్త పద్ధతులు కనిపెట్టబడుచున్నవి. ప్రజలకు ప్రయోజనకరములగు వివిధయంత్రములు, సాధనములు కల్పింపబడుచున్నవి. వ్యవసాయము, వస్తుపరిశోధన, శరీరారోగ్యము, విద్యాభివృద్ధి, జ్ఞానవృద్ధి మొదలగు విషయములందు క్రొత్తమార్గములు కనిపెట్టబడుచున్నవి.

ఇట్టి సమయమున మానవులు తమ జన్మముయొక్క యుద్దేశమును కనుగొని యది సార్థక మగునట్లు వర్తింపవలయును. ఈశ్వరాజ్ఞ ననుసరించి స్త్రీపురుష భేదిరూ యొక దేశమందును, జాతియందును, కుటుంబమందును జన్మించెదరు. అట్లు జన్మించినపుడు వారు తమయందుండు లోపములను దుష్ప్రవృత్తులను కనుగొని వానిని నశింపజేసి పరిశుద్ధులై, జ్ఞానమును సంపాదించి తమజాతియందును కుటుంబమందును దేశమందును గల దురాచారములను తెలిసికొని వానిని తొలగించుటకు యత్నింపవలయును. తమ కుటుంబములలో పుట్టు బిడ్డలకు శరీరారోగ్యమును గలుగజేయుచు, మంచినడతను విద్యను జ్ఞానమును నేర్పుచు, వారిని చక్కగా పెంచవలెను.

మనము శరీరారోగ్యమును పొంది పరిశుద్ధుల మైనచో, మన దేశ మంతయు బాగుపడును. మనవలె మనబాలురకును బాలికలకును మనము దేహారోగ్యము నిచ్చి వారిని మంచి మార్గమందు పెంచినచో, ముందు కూడ మన దేశము మంచి స్థితిలో నుండవచ్చును. మనము గతించినపిదప మన బాలురును బాలికలును మన స్థానమునకు వచ్చుచున్నారుకదా! వారిని మన మిప్పటినుండియు మంచి స్థితిలో నుంచిన, వారు పెద్దవారైనపిదప మంచిత్రోవనే నడచుచు దేశమునకు మేలు చేయగలుగుదురు. వారి బిడ్డలకును నట్టి మంచి శిక్షనే యిచ్చుచు వారు దేశహితము నొనరింపగలరు. ఇట్లు వంశపారంపర్యముగా మంచి నడతయే మనదేశమందు వర్ధిల్లి, మనము పుణ్యమునకు పాత్రుల మగుచుందుము.

మన మందరము జీవులము. జీవునికి స్థూల సూక్ష్మ కారణము లను శరీరత్రయ మున్నది. భూలోకమున మనము పని చేయుట కుపయోగించు స్థూలదేహము మాత్ర మందరికి గోచరించుచున్నది. తడిగుడ్డలో నీటివలె సూక్ష్మదేహము స్థూలశరీరమున వ్యాపించియున్నది. కామక్రోధాదుల కిదియే స్థానము. దీనికంటెను సూక్ష్మమై యుత్తమగుణముల కాశ్రయమైన కారణశరీరము స్థూలసూక్ష్మశరీరముల రెంటిని వ్యాపించియున్నది. దివ్యదృష్టి గల యోగులకు మాత్రమే సూక్ష్మకారణదేహము లగపడును.

జీవుల మగు మనము భూలోకమున పుట్టి ధర్మాధర్మస్వరూపమును తెలిసికొని, ధర్మమందే వర్తించుచు దేహములయందుండు దుర్వాసనలను పోగొట్టుకొని, పరిశుద్ధులమై సర్వభూతముల మేలునకుగాను పాటుపడుచు పూర్ణులము కావలయు నని యీశ్వరుని సంకల్పము.

మేడకు పునాది బలమైనదిగా నుండుట యెట్లు ముఖ్యమో అట్లే పురుషార్థసాధనమునకు స్థూలదేహారోగ్య మవశ్యము. స్థూలదేహ మారోగ్యముగా లేకున్న, నింద్రియములను మనస్సును స్వాధీనమునకు తెచ్చుకొనుట కష్టము. వానియందలి దుష్టవాసనలను పోగొట్టుట యంతకంటె కష్టము. స్థూలదేహారోగ్యము మోక్షమునకు ప్రథమసోపాన మని వ్యాసులవా రానతిచ్చియున్నారు. "శరీర మాద్యం ఖలు ధర్మసాధనం" అనగా ధర్మసాధనములలో మొట్టమొదటిది శరీరము కదా! శరీర మారోగ్యముగా లేకున్న జీర్ణశక్తి తగ్గి, జాడ్యము ప్రబలమై, మెదడు నరములు బలహీనములై, శరీర మనోదార్ఢ్యములు లేకపోవును. ఏపని చేయుటకును శక్తిలేక యిచ్ఛ లేక స్థైర్యము తప్పి చాపల్య మధికమగును. ఉదరపోషణమునకుగాను చేయవలసిన చేతిపనులు సేద్యము మొదలగు కార్యములను చేయుటకు కూడ త్రాణ లేకపోవును. దీనివలన దారిద్ర్యము హెచ్చును; విద్యను జ్ఞానమును నభివృద్ధి చేసికొనుటకు వీలు లేక ధర్మస్వరూపమును గ్రహింపజాలకపోదుము.

స్థూలదేహము అన్నమయ ప్రాణమయ కోశము లను రెండు భాగములుగా నున్నది. అనారోగ్యస్థితిలో నీ రెంటికిని బలము తగ్గును. సూర్యుడు ప్రాణశక్తిని సదా భూమిపై ప్రసరించుచున్నాడనియు, ప్రతిమనుష్యుని ప్రాణమయకోశము ప్రాణశక్తిని స్వీకరించి అన్నమయకోశమునకు వ్యాపింపజేయుచున్న దనియు, ప్రాణమయకోశమునకు శక్తి తక్కువయైనచో, అవశ్యకమైనంత ప్రాణశక్తిని అది యన్నమయకోశమున కియ్యజాలదనియు యోగులును శాస్త్రజ్ఞులును చెప్పుచున్నారు. ప్రాణశక్తి తక్కువయైనచో, దేహమునకు దార్ఢ్యము తప్పి బహువిధము లగు జాడ్యములు కలుగును.

కాగుచుండు పాత్రయొక్క వేడిమి దానిలోని నీటికి వ్యాపించులాగున స్థూలదేహముయొక్క యనారోగ్యము సూక్ష్మదేహమునకును వ్యాపించును గాన, దానియందు కామక్రోధాదు లధికమై మనశ్చాంచల్యము గలుగును.

పాత్రలో పోయబడిన నీళ్లు వేడిగా నుండిన, ఆ వేడిమి పాత్రకు వ్యాపించులాగున సూక్ష్మదేహముయొక్క యనారోగ్యము

స్థూలదేహమునకు వ్యాపించును. ఇప్పటి డాక్టర్లు సహితము ఈ యభిప్రాయమునే చెప్పుచున్నారు:—కోపము మొదలగు దుష్టసంకల్పములు స్థూలదేహములోని కొంత సామర్థ్యమును నశింపఁజేసి రక్తమందు విషాణువులను పుట్టించి జాడ్యమును కలుగఁజేయును. శాంతిని సంతోషమును వృద్ధిచేసికొనుటచే ఆరోగ్యము వృద్ధిచేసెడి యణువులే రక్తమం దేర్పడును. ఈ సంగతులను పాశ్చాత్యవైద్యులు క్రమముగా పరిశోధించి నిరూపించినారు.

మంచి గాలి, సూర్యుని వెలుఁగు, సత్తువ, చుట్టు నుండు గడ్డి కలుపు తీసివేయుట, మంచి నీరు కట్టుట మొదలగునవి చెట్టు యొక్క యారోగ్యమునకు అత్యావశ్యకము గదా? అట్లే శరీరారోగ్యమునకు మంచి గాలి, మంచి నీళ్లు, మంచి యాహారము, ఆయా శరీరములకు తగిన సాము, ఇంటి చుట్టుప్రక్కల మంచి స్థలము, ఇంటిలోపల చక్కఁగ మంచి గాలియు సూర్యుని వెలుఁగును ప్రవేశించు నేర్పాటు ముఖ్యము. మరియు స్నానాదులచే దేహమును పరిశుద్ధముగ నుంచుకొని శుభ్రమయిన వస్త్రములను ధరించుటయు, సాత్వికాహారములను భుజించుటయు మిక్కిలి యావశ్యకము. భంగి సారాయి మొదలగు మత్తువస్తువులను తీసికొనఁగూడదు. అవి స్థూలశరీరమును చెఱచి సూక్ష్మశరీరమును గూడ చెఱుపును. చెడ్డ కార్యములు వదలుట, యుక్తచేష్టలు, మితనిద్ర, శాంతము, ఇంద్రియనిగ్రహము, ధ్యానము, భూతదయ, [జీవుఁడు ఆనందస్వరూపుఁడు గాన కష్టములు దుఃఖములు వచ్చినను చలింపక కష్టములు తాను పూర్వమందు చేసిన అప్పు (ఋణానుబంధములు) తీర్చుటకై వచ్చినవని తెలిసికొని] కష్టములను దుఃఖములను స్థైర్యముతో ననుభవించుట, సదా శాంతస్థితియం దుండుట, సంతోషముగా నుండుట, సద్ధర్మానుష్ఠానము—ఇవి యన్నియుఁ గూడ స్థూలశరీర సౌఖ్యమునకు అత్యావశ్యకములు.

ఒక చెట్టు మంచిఫల మియ్యవలెనన్నచో, మొదట ఆ చెట్టు మొలచు భూమి సారవంతమై సత్తువగలదిగ నుండవలెను. చెట్టు కూడ రోగము లేనిదిగను బలము గలదిగను ఉండవలెను. చవుటిభూమి యందు విత్తనము వేసిన మొలవకపోవును; మొలచినను బలహీనముగ పుట్టి యెంత పోషించినను చక్కఁగ పెరుగక జాడ్యములు కొందై చచ్చిపోవును; ఒకవేళ బ్రతికినను మంచిఫలము లియ్యక పోవును. ఇట్టి చెట్టునందు పుట్టు విత్తనములు మరల విత్తిన మిక్కిలి బలహీనములగు చెట్లు పుట్టి మరింత హీనములగు ఫలముల నిచ్చి బొత్తుగ విత్తనము లేకయే నశించి చెట్టు రూపము లేక పోవును. అట్లే మన స్థూలశరీర మనెడి చెట్టు ఆరోగ్యము బలము గలదిగ జన్మించి చక్కఁగ పెరుగవలెనన్న, స్థూలశరీరముయొక్క యుత్పత్తికి తల్లి దండ్రులు ఆదికారణము గాన, తల్లి భూమిగను తండ్రి విత్తనముగను నుండుదురు. చెట్టు వృద్ధికి భూమి ముఖ్యకారణముగ నుండునట్లు శరీరారోగ్యమునకు తల్లియొక్క శరీరారోగ్యము ముఖ్యకారణము. స్థూలశరీరము తల్లిగర్భమున మొదట ఏర్పడి నవ మాసములు అచ్చట పెరుగును గదా? ఆ నవమాసములలో అవయవములు అన్నియుఁ గ్రమముగ నేర్పడి వృద్ధినొంది భూమిని ప్రవేశించును. గర్భమునందు శరీరము ఏర్పడి వృద్ధినొందుచుండఁగాను తల్లి తనయొక్క రక్తమును బలమును పరిశుద్ధత్వమును నవమాసములందు నిమిష నిమిషము పిండమున కిచ్చుచుండును. తల్లియొక్క రక్తము బలము తేజస్సులచే గర్భమునం దుండు పిండము దినదినము పెరుగుచుండును.

ఒక చెట్టునకు నిమిష నిమిషము వ్యాపించు భూసారము వలె పిండవృద్ధికి ప్రతినిమిషము తల్లి రక్తము బలము తేజస్సు సదా వ్యాపించుచుండును. ఇవి తక్కువ యైనచో తల్లియందు పిండమునకు చాలినంత రక్తము లేక పిండముయొక్క యవయవములు చక్కఁగ పెరుగక పిండమునకు సామర్థ్యము లేక బిడ్డ బలహీనుఁడై రోగపీడితముగ జన్మించును కాన, తల్లికి తగు రక్తవృద్ధి శరీరారోగ్యము ఉండవలెను.

గర్భధారణకాలమందు సాత్వికాహారములనే భక్షించుచుండవలెను. సులభముగ జీర్ణము కాఁదగిన యాహారమును మితముగ భోజనము చేయవలయును. ఎప్పుడు కదలక పనిచేయక కూర్చుండుట మంచిది కాదు. మితముగ పనిచేయుట పరిశుద్ధమగు గాలి గల స్థలములందు నడచుట మిక్కిలి శ్రేయస్కరము. దుఃఖము కోపము భయము మొదలగునవి గర్భిణీస్త్రీల కుండఁగూడదు. తల్లి సదాచారము గలదై శాంతముగను సంతోషముగను నుండవలెను. మనస్సులో దుఃఖము కోపము చింత క్రుంగియుండుట మొదలగు మనోవికారములు బొత్తిగ లేక యుండవలయును. తల్లియొక్క ప్రతి దుష్టసంకల్పమును మనోవికారమును బాణమువలె శిశువులకు తగిలి గర్భమునందు శిశువు బాధపడును. మరియు తల్లి మనసునందు పుట్టు దుఃఖము కోపము చింత మొదలగునవి తల్లి రక్తమును చెఱచి విషము గలదానిగ చేయును. ఇట్టి చెడురక్తము పిండమునకు వ్యాపించును. పిండము బలహీనమై యనారోగ్యము గలదగును. తల్లిని చిన్నప్పటినుండి శరీరబలము గలదిగను శాంతురాలుగను భక్తురాలుగను పెంచినచో గర్భధారణకాలమునఁ గూడ ఆ గుణములు గలిగియుండును గాన పిండమునకు మేలు కలుగును. గర్భధారణకాలమున తల్లికి దుఃఖము కోపము కలుగఁజేయరాదు. ఇవి యామె కుండరాదు. తల్లియింటియందు చుట్టు నుండువారు అతి దయ గలవారై శాంతులుగను భక్తులుగను వర్తింపవలెను. ఇట్లు చేసినచో తల్లి శాంతురాలుగను సంతోషిగను నుండును. తల్లియొక్క శాంతమును ఆరోగ్యమును మరియు నితరులయొక్క శాంతమును భక్తియును గర్భమునం దుండు శిశువునకు వ్యాపించి యా శిశువు చక్కఁగ వృద్ధియగును; లేనిచో శిశువు బహువిధముల చెడును. సీమలో ఒక గర్భిణీస్త్రీ గొఱ్ఱెలను కోయు కటిక యంగడియొద్దకు దినదినము పోయి గొఱ్ఱెల నరుకుట చూచి యుల్లాసపడుచుండెను. ఆమె కొడుకు ఘాతకుఁడుగా నెను. వాఁడు పెరిగిన వెనుక ఇతరులను చంపవలెనను బుద్ధిగలవాఁడై కత్తి తీసికొని పోయి యితరులను నిష్కారణముగ చంపఁబ్రయత్నించుచుండెను. డాక్టర్లు దీనిని పరీక్షించి కారణము తెలి

ంపఁగ గర్భధారణకాలమందు వానితల్లి కటికవారు చేయు హత్య యందు సంతసించుచున్న కారణమున ఆ సంకల్పతరంగములు గర్భము నం దుండినపుడు వానికి వ్యాపించి వాఁడట్టి బుద్ధిగలవాఁడై జన్మించె నట్లు కనిపెట్టిరి. కాన గర్భధారణ కాలమున తల్లి శరీరారోగ్యము శాంతము భూతదయ భక్తి గలిగి, సద్గుణములు వృద్ధిచేయు కార్యము లను చేయుచుండవలయును; మరియు పిండమును వృద్ధిచేయుటకు కలయు రక్తమును సామర్థ్యమును కలిగియుండవలయును.

చెట్టు పెరిగెడి కాలమందు అది గ్రహించెడి యాహార మంతయు దాని పెరుగుటకే వినియోగింపఁబడును. అట్టి కాలమందు చెట్టునకు రోగము పీడ గలిగిన, ఆ చెట్టు ఆహారమును గ్రహించు శక్తిలేక చక్కఁగ పెరుగక బలహీనమై గిటకబారి సంచి ఫల మియ్యదు. ఫలించినను చచ్చుఫలము లిచ్చును. ఇట్లు బాలుర బాలికలు పుట్టినపిదప కొన్ని సంవత్సరములవఱకు పెరుగుచుందురు. అనఁగా ఆహారాదులచే కొన్నేండ్లదాఁక తమయందు వృద్ధియగు రక్తము తమ శరీరమును పెంచుటకే వినియోగింపఁబడును. ఇది శరీరధర్మము, దేవుని యేర్పాటు. బాలికలు కనీసము 16, 18 సంవత్సరములవఱకు పెరుగు చుందురని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఒక బాలిక ప్రథమరజస్వల (మొదటిసమర్త) యగుట ఆ బాలిక పెరుగుటకు ప్రారంభించిన దని సూచించుచున్నది. చెట్టు పుట్టిన కొంతకాలమువఱకు భూమి నంటియుండి పిదప త్వరగా పెరుగునట్లు బాలిక ప్రథమ రజస్వల యయినది మొదలు రెండు సంవత్సరములవఱకు వేగముగ శరీరము పెరుగుచు వృద్ధియగుచుండు నని డాక్టర్లు కనిపెట్టియున్నారు. ఇట్లు పెరుగు కాలములో మనము బాలికలను చక్కఁగ పోషించినచో, వారు రక్తవృద్ధి పొంది బాగుగ శరీరపౌష్టికవృద్ధి గలిగినవా రగుదురు. అట్లు చేయక ఈ రెండు సంవత్సరములలోపలనే నిషేకము చేసి మగనితో సంసారము చేయుటకు పంపిన భార్యాభర్తల సంబంధము గలుగ బాలికలయొక్క శరీరమందు ఉడుకు పుట్టి, నరములు మాంసపు కండలు పెరుగుట మాని వృద్ధి కాక చెడిపోయి శరీరము బలహీనమై చెడును. చక్కఁగ పెరుగుచుండు పచ్చిపైరునకు తెగులు తగిలినయెడల పైరు తగ్గి కృశించి ఫలము నియ్యక చెడు లాగున, బాలిక పెంపు తగ్గి బలహీనురాలై గిటకఁబారి శరీరము ఎముకలు మెదడు కూడ బలహీనము లగును. గర్భస్థానము కూడ కృశించును. జీర్ణశక్తి తగ్గును. జీర్ణశక్తి లేమిచే ఆహారము తగ్గి శరీరమునందు బలము రక్తము తగ్గిపోవును. ఇట్లు హీనమైన రక్తము ఆ బాలిక శరీరమును పెంచుటకే చాలకయుండును. కాన అట్టి సమయమున గర్భధారణము కూడ తటస్థించినయెడల, ఒకరికి కూడ చాలని యన్నము నిరువురికి పంచి పెట్టినచో నొకరికిని చాలక యుభయులు కృశించులాగున, తల్లి శరీరమునం దుండు స్వల్పరక్తము తల్లికిని గర్భమునం దుండు పిండమునకును ఈ యిరువురికిని చాలక పంచుకొనవలసివచ్చును. కాన ఈ యిరువురు బలహీనులై కృశింతురు. బాలికకు ఇదివఱకే బాల్యత్వముచేఁ గలిగిన బలహీనత అనారోగ్యము గర్భధారణముచే హెచ్చును. దీనిచే ఆ బాలిక గర్భధారణకాలమందు అనేకజాడ్యములు బాధలు గలదై ఆహారమునం దసహ్యత కలిగి అన్నము చక్కఁగ సహింపక రక్తహీనత మరింత హెచ్చును. ఇందుచేత బలహీనత మరింత అధికమగును. ఇట్టి బలహీనత అనారోగ్యము మున్నగు బాధలచే తల్లికి దుఃఖము కోపము అధికమగును. దీనిచే పిండము వి[illegible]ంచి బాధపొంది చెడిపోవును. రక్తము లేమిచే తల్లిశరీరము చెడి వివిధములగు జాడ్యములు పుట్టును. తల్లిశరీరము గిటకబారి గర్భసంబంధ మగు నరములు మాంసపుకండలు ఎముకలు బలహీనములగును. సత్తువ యిచ్చుటకు చాలినంత రక్తము లేమిచేతను తల్లియొక్క దుఃఖము మొదలగు మనోబాధలచేతను, [illegible] గల చవిటిభూమియందు చెట్టు మొలచినను పెరుగకుండులాగున, పిండము గర్భమునందు పెరుగక నశించును. ఒకవేళ పిండము బ్రతికి జన్మించినను ఎలుక పిల్లవలె బలహీనమగు శిశువు పుట్టును. పై కారణములచే తల్లి గర్భస్థానము రక్తహీనమై బలహీనముగ నుండుటచే ప్రసవకాలమందు తల్లికి బిడ్డను గనుటకు సామర్థ్యము లేకపోవును. ఒకవేళ కనుటకు మాత్రము సామర్థ్య ముండినను మైలను చక్కఁగ బయటఁ ద్రోయఁజాలకపోవును. అది శరీరమందు నిలిచి పలువిధము లగు బాలెంత జాడ్యములు గలిగి అనేకులు చచ్చుచుందురు. ఇట్లు వృద్ధికావలసిన కుటుంబము లనేకములు నాశనమగుచున్నవి. తల్లి బ్రతికినను బిడ్డను గనిన పిమ్మట బలహీనురాలై, బిడ్డకు చాలినన్ని పాలు లేకపోవును. ఒకవేళ పాలుండినను సారములేక నీళ్లవలె నుండి బిడ్డకు ఆరోగ్యమును సామర్థ్యమును నియ్యఁజాలకయుండును. ఇట్టి స్త్రీ ప్రతి కానుపునను చచ్చుఁబోలుచుండును. కొన్ని కాన్పులకే ముదిమిపాలగును. అల్పవయస్సునకే యౌవనము పోయి ముసలిది యగును. ఇట్టి బాలిక యగు స్త్రీకి పుట్టిన శిశువు పుట్టుకలోనే బలహీనుఁడుగ పుట్టి చక్కఁగ పెరుగఁజాలక ఆరోగ్యము లేక పోవును. ఇట్టి శిశువులు పెరిగినను బలహీను లగుదురు. ఇట్లు దేశమం దుండు స్త్రీ పురుషు లనేకులు బలహీనులై జాడ్యగ్రస్తులైన, దేశముయొక్క సౌఖ్యము తగ్గును. క్రమముగ దేశము క్షీణదశకు వచ్చును.

ఈ విషయము లన్నియు మనశాస్త్రములు బోధించుచున్నవి. ఇవి మన కనుభవసిద్ధమైనవి. విశేషముగ శరీరధర్మములు శోధించి కనిపెట్టిన గొప్ప డాక్టర్లు చెప్పునదియు ఇదియే. బాలికకు ప్రథమ రజస్వల యైనది మొదలు రెండు సంవత్సరములు దేహమందు విశేషముగ మార్పులు కలిగి ముఖ్యముగ పెరుగు కాలము. ఇట్టి కాలమందు నిషేకకార్యము కావించిన బాలికలు బలహీనులై వారి శరీరము చెడు ననియును, ఇందుచే అనేక కుటుంబములు నశించి దేశము హీనదశకు వచ్చు ననియును, ఈ యన్ని కారణములను బట్టి బాలికలకు ప్రథమరజస్వల యయిన రెండు సంవత్సరములలోపల నిషేకకార్యము చొప్పుగ చేయఁగూడ దనియును గొప్ప డాక్టర్లు బోధించుచు ఖండితముగ నిషేధించుచున్నారు.

బాలికలకు బాల్యమున గర్భాధానముచేయుటవలనఁ గలుగు కీడులు, బాలురు ప్రాప్తయౌవనులు కాకమునుపు గర్భాధాన కార్యము చేసిన, బాలురకును గలుగును. పక్వము కాని పచ్చికాయ

నుండి విత్తనము నెత్తి విత్తినచో మంచిచెట్టు మొలచునా? మొలచినను ఆచెట్టు బలముగ పెరుగునా? అందు ఫలించు పండ్లు సారవంతములుగ నుండునా? ఫలము బాగుగ నుండవలయును నన్న భూమి మంచిదిగను సారవంతముగను నుండవలెను. విత్తనము మంచిదిగను పక్వమైనదిగను నుండవలెను, అట్లే యతిబాల్యదశయందు స్త్రీలకుఁగాని పురుషులకుఁగాని నిషేకకార్యము చేయుట గొప్ప కీడు. ఇంతేగాక బాలురకు పుట్టినది మొదలు బ్రహ్మచర్యాశ్రమము విద్య నేర్చుకొను కాలముగదా? చదువు పూర్తియై గురువునాజ్ఞ పొందిన పిమ్మటఁగదా వివాహము చేసికొనవలసినది. అట్లు చేయక చదువుకొనుచుండు కాలములోనే బాలురకు నిషేక కార్యము చేసినను చేసికొనుటకవకాశములు కలుగఁజేసినను వారి మనస్సు విద్యయందు నిలువదు. బాలుండు చెడిపోవును.

శ్లో. ఊనషోడశవర్షాయా మప్రాప్తః పంచవింశతిం
యద్యాధత్తే పుమాన్ గర్భం కుక్షిస్థస్సవిపద్యతే
జాతోవా నచిరంజీవే జ్జీవేద్వా దుర్బలేంద్రియః
తస్మాదత్యంతబాలాయాం గర్భాధానం నకారయేత్.

సుశ్రుత సంహిత.

అనఁగా పదునారు సంవత్సరములు నిండని స్త్రీయందు ఇరువదైదు సంవత్సరములు నిండని పురుషుఁడు గర్భాధానము చేసినట్లయిన ఆ గర్భము కడుపునందే అపాయమొంది స్రవించును. ఒకవేళ గర్భము నిలిచి శిశువు జనించినను, బహుకాలము జీవింపదు. జీవించినను ఇంద్రియపటుత్వము లేక మిగుల బలహీనముగా నుండును. కనుక అతిబాల్యదశలో గర్భాధానము చేయఁదగదని తాత్పర్యము.

శ్లో. పూర్ణషోడశవర్షా స్త్రీ పూర్ణవింశేన సంగతా
శుద్ధే గర్భాశయే మార్గే రక్తే శుక్రేనిలే హృది
వీర్యవంతం సుతం సూతే తతో న్యూనాబ్దయోః పునః
రోగ్యల్పాయు రధన్యోవా గర్భోభవతి నైవవా.

చరకసంహిత.

అనఁగా, పదునారు సంవత్సరములు నిండిన స్త్రీ యిరువది సంవత్సరములు నిండిన పురుషునితోఁ గలసినయెడల గర్భాశయమార్గము, రక్తము, శుక్రము, వాయువు—ఇవన్నియు శుద్ధంబై మంచి బలము గల కుమారుఁడు పుట్టును. అట్లుగాక తక్కువ వయసుగలవారైనయెడల రోగము అల్పాయువు గల శిశువుగాని పాపిష్ఠయిన శిశువుగాని పుట్టునని యభిప్రాయము.

శ్లో. కుమార్యృతుమతీ త్రీణి వర్షాణ్యుపాసీత
త్రిభ్యోవర్షేభ్యః పతిం విందేత్తుల్యం.

వాసిష్ఠ ధర్మశాస్త్రము.

అనఁగా ఋతుమతియైన మూఁడు సంవత్సరములకు గర్భాధానము చేయవలయును.

ఇట్లు శరీరసౌఖ్యమునకు ఆధారకారణము తల్లిదండ్రులే. బాలికా గర్భాధానమువలన అనేక బాలికలు బాలెంత వ్యాధులచే చనిపోలేదా! శిశువులనేకులు మృతిపొందలేదా? ఇట్టి స్త్రీహత్య శిశుహత్య దోషము మనకు తటస్థించును గదా? ఇట్లు చిన్న వయస్సున చేయు నిషేకములవలనఁ గలుగు కీడులను కొన్నిటిని వివరించెదము.

1. బాల్యదశయందు శిశువులు అనేకజాడ్యములు కలవారై, వారివల్ల తల్లిదండ్రులకును మిగుల కష్టములు కలుగును.

2. బాల్యదశయందు చక్కఁగ చదివి జ్ఞానవృద్ధి చేసికొనుటకు శరీరమనోదార్ఢ్యములు లేనిచో పెద్దవారైనపుడును దార్ఢ్యములేనివారై కుటుంబవృద్ధికిని దేశవృద్ధికిని పాటుపడుటకు సామర్థ్యము లేనివారగుదురు. అనేక కుటుంబములకును దేశమునకును నష్టము దారిద్ర్యము గలుగును.

3. మనోదార్ఢ్యము లేమిచే, గొప్ప విద్యలు శాస్త్రములు నేర్చు శోధన క్రొత్తవిషయములు కనిపెట్టుట—వీనికి శక్తిలేక, ప్రపంచమునకు మేలు చేయుటకు వీలు లేకపోవును.

4. చిత్తస్వాధీనత లేమిచే మనస్సు దుర్వాసనలు గలదై దుష్టబుద్ధులధికమై దుష్కార్యములు కావించి తాను చెడి అనేకులను చెఱుపును. మనస్థైర్యమనేది లేనిచో భక్తి జ్ఞాన వైరాగ్యములు సాధించుటకవకాశము లేకపోవును.

5. దీనిచే దేశము చెడి ఇట్టివారి సంఖ్య వృద్ధి కాను కాను దేశము దినదినము హీనస్థితిని చెంది, మన దేశప్రజలందఱును హీనదశను చెందుదురు. మంచి కుటుంబములు లేకపోవును.

6. భక్తులును పవిత్రులును బ్రహ్మనిష్ఠులును సంఖ్య తగ్గును. మహాత్ములు జన్మమెత్తుటకు తగిన యోగ్యులును దృఢాంగులు నగు దంపతులు లేమిచే వారు మనదేశమందు జన్మమెత్తకపోదురు. ఈ కారణముచే పరిశుద్ధ తేజస్సు తగ్గి మనదేశము దుష్టతేజస్సుచే నిండినదగును,

7. ఇందుచే దేశమంతయు చెడి దుష్టజాడ్యములు బలమైన, రోగములు క్షామములు పలువిధములగు గొప్ప కష్టములు దేశములో వృద్ధియగును.

8. ఈ పాపముచే పశ్వాదులును పైరులును కూడ చెడును.

ఇన్నివిధముల కష్టము కలుగఁజేసిన పాపము, బాలురకును బాలికలకును గర్భాధానము చేసి బాల్యదశయందు గర్భాధానమునకవకాశమిచ్చిన మన పెద్దలకును కలుగును. దీనిచే ఇట్టి మన యనేక నరకబాధలనుభవించి ముందు జన్మములందధికకష్టములను జాడ్యములను దేహపీడలను గలవారై మితిలేని బాధలు పొందుదురు. నానావిధములగు హీనజన్మము లెత్తి కష్టపడుదురు. ఇట్లు బాధపడక సద్వృత్తియందు వర్తించుటకు దేవుఁడు మనకు జ్ఞానమును స్వాతంత్ర్యము నిచ్చియున్నాఁడు. సోదరీసోదరులారా! మన వంశములను కులములను దేశమును భక్తిజ్ఞానములను నాశనముచేసి ఇట్టి యమిత దోషము పొందుట మేలా? లేక మన దేశము నన్నివిధముల నాశనము చేయు బాలికాగర్భాధానమనెడి బ్రహ్మరాక్షసిని చంపి మనలను మనదేశమందు రాఁబోవు ప్రజాకోటిని సౌఖ్యస్థితికి తెచ్చి పరిశుద్ధులను చేసి కాపాడి యమితమగు పుణ్యమును పొందుట మేలా? ఇట్లు ప్రతి స్త్రీయును పురుషుఁడును బాలికాగర్భాధానము మాన్పుటకు తగు ప్రయత్నములు చేయవలయును. దీనికి తగిన బోధలు చేసి యేర్పాట్లు చేసి యట్లు ప్రతివాఁడును వర్తించి యితరులను వర్తించునట్లు చేయవలయును, మన బిడ్డల శరీరారోగ్యమును గాపాడి వృద్ధి చేయవలయును. ఇట్లు చేయుటకు వలయు జ్ఞానము, దార్ఢ్యము, దృఢాభిమానము, శ్రద్ధ, భక్తి, భూతదయ జగదీశ్వరుఁడు మన కిచ్చుఁగాక!

భయము

గాడేపల్లి సూర్యనారాయణశర్మగారు

భయ మను బ్రహ్మరాక్షసి కృపారహితాత్మ జగంబు నెల్ల వి
స్మయగతి నాక్రమించుకొని మానవపుంగవుఁ దన కీలుబొమ్మ గాఁ
గయి ధరియించి త్రిప్పుచు వికాసము మాసి కళావిహీనుఁ డై
నయము మఱయంగరాని పశునైపుణి నొంది కలంచివైచెన్. 1

తే. జ్ఞాన మెచ్చినకొలఁదిని ప్రాణికోటి-సకలవిధముల భయము నొందఁగఁదలంచు;
ముందు వెనుకలు తెలియని ముద్దుబిడ్డఁ-డమితసంతుష్టిచిత్తుఁడై యుండుకొనును. 2

తే. తెలివి హెచ్చిన నరుకంటె నలఁతిదైన-జంతువులకె యెక్కుడు సంతసంబు గలుగు;
నన్ని యుండిన మనుజున కెన్నఁడైన-నిర్భయముగా మెలంగుట దుర్భరంబు. 3

క. నిత్యానందుఁడ నయ్యును-మృత్యుంజయు మందఁగల్గు మేధయు నున్నన్
గత్యంతరమే లేదని-యీత్మాదిభయంబు లొంది యేడ్వఁగ నేలా? 4

క. ఎక్కడ కెక్కడ నే తా-నెక్కుడుగ విమలసౌఖ్య మొందఁగనైనన్
దిక్కే మాలితి నంచున్-జిక్కైన కర్మ మంచుఁ జేడ్వఁగ నేలా? 5

శా. ఆహారంబుగ సర్వజంతువుల కాహా! మృత్యు వన్నన్ భయం
బై వాపిల్లఁ గతం బదేమియొ కదా? యద్దాని దాఁటన్ మనో
ధీరత్వం బొకఁ డున్న మానవుఁడు సందీపించి యొల్లప్పుడున్
స్వైరం బీ జగమం దెటింగి ఘనసంచారంబు గావింపఁడే? 6

సీ. తానె బ్రహ్మ సచ్చిదానంద మను మాట త్రికరణంబుగ నేర్పఱచుకొనుటకు
జగ మెల్లఁ దనరూపముగఁ జూచు విజ్ఞానమును బొంది ముదముతోఁ దనరుకొనుటకు
సర్వలోకములతోడ శాశ్వతుండై యొప్పి తనతోడి జనులను దనుపుకొనుటకు
పరమాత్మతంత్రభావంబుఁ బోనాడి 'సో హం బ్రహ్మ' యంచుఁ బానరయుకొనుటకు
అతినికృష్టంబు లైన భయంబు లెల్ల-దూరమై యవిచ్ఛిన్నసంతోష మొంద
మనసు సుస్థిరసంకల్పమునఁ దెలంగఁ-దవిలి మృత్యుంజయుతఁ గాంచి తనరఁ దగును. 7

చ. ధరణి సమస్తజీవములఁ దద్దయుఁ దా నధికారిశక్తి
త్వరుఁడు నరుండు, కాన విశదంబుగ ధైర్యముతోఁ దనంతఁ ద
న్నరసెడి యీతిబాధల మహోద్ధతిఁ బాసి విభాసితాంగుఁడై
చిరసుఖ మొందఁగల్గుటకుఁ జేయఁదగున్ దగు యత్నము ల్బువిన్. 8

సీ. ప్రతికార్యమున కొక్క ప్రబలకారణ ముండఁ బూర్వజన్మ మని వాపోవ నేల?
సకలజీవములందు శక్తిమంతుఁడౌ తాను పరులకై చేయి సాపంగ నేల?
పాంచభౌతిక మైన పరిమాణయుతదేహ మై యుండ శోకము నొందఁగ నేల?
కార్యకారణముల కారణుండై తాను జయ మొందక నంచు భయ మదేల?
జగమున కొకింత సంబంధసరణి లేని-పాపపుణ్యంబు లంచు సంభ్రమ మదేల?
తనదు పదవికిఁ దానె కారణము గాన-స్థిరతరానంద మొంద యత్నింపఁ డేల? 9

వ్యవసాయము — యుద్ధము

దువ్వూరి బాలకృష్ణమూర్తిగారు

కృషిః క్లిష్టాస్రష్టా—అను నానుడి కనుసరించి వ్యవసాయము చేయుటకు అతివృష్టి యనావృష్టి దోషములచే కష్టముగా నున్నప్పుడు, గోరుచుట్టు మీద రోకటిపోటన్నట్లు ప్రస్తుతము జరుగుచున్న మహాఘోర యుద్ధమువలన మన వ్యవసాయమునకు కలిగిన నష్టమింతింత యని వర్ణించుటకు వీలు లేదు. ముందాలోచన లేక మన వ్యవసాయకు లవలంబించు పద్ధతులు కూడ "అయ్యకు పెండ్లయిన దన్న సంతోషమే కాని అమ్మకు సవతి వచ్చు నన్న విచారము లే" దన్నట్లున్నవి. భోజనోపయోగ మైన ధాన్యాదులు పండు భూములలో కేవలము వ్యాపారప్రధాన మైన పైరులను పండించుటవల్ల మన దేశమును ఇదివఱకే తెంపులేని కఱవులో ముంచియున్నారు. అందు మఱియొక విశేషము. ఇదివఱలో అట్టి వ్యాపారయోగ్య మైన పైరు దినుసులకు విశేషముగ వెల వచ్చుటవల్ల ఆ హెచ్చు డబ్బుతో ధాన్యాదులను కొనుక్కొనెడివారు; ఇప్పుడో, యుద్ధారంభమునకు ముందు గరిసె రు 70 లకు పైగా అమ్ముచుండిన వేరుసెనగలు రు 30 లకును, పుట్టి రు 75 లకు అమ్మిన గోగునార రు 25 లకును కూడ కొనువారు లేరు. ఈ నెలలను పట్టి పూర్తిగా ఫలించిన చేనిలో కూడ పంట కూలిపనుల కైనను చాలదు. ఇంక సిస్తు లెక్కడ? వన్ను లెక్కడ? హెచ్చు వడ్డీలకు పెట్టుబడి పెట్టిన సాహుకార్లకు ఇండ్లు వాకిళ్ళు భూములు తనఖా పెట్టవలసివచ్చినది. దీనికి తోడు కాలవ్యత్యాసము కూడ అలాగుననే తటస్థించినది. ధాన్యాదికముల క్రింద నున్న భూములు కూడ సరిగా పండుటకు వీల్లేకపోయినవి. సెప్టెంబరు నెలలో కురిసిన అతివర్షములవల్ల జలాధారములకు గండ్లుపడి ఉన్న నీరు పోయినది. అటుపిమ్మట పొటుక్కున చినుకు పడకపోవుటవల్ల చెఱువులు, వానిక్రింది సస్యములు పొట్టకువచ్చినపుడు, పూర్తిగా ఎండిపోయినవి. నీటికఱవు లేని డెల్టాభూములలోని వఱిచేలు పాట్లు వఱదలవల్ల ఏలాగయినను పూర్తి చదునవరులకే మొలక. ఇంక ముందు కాల మెట్లుండునో ఊహించుటకు శక్యము కాకుండ నున్నది.

పండినమట్టుకు అమ్ముద మన్నను, ధర లేదు; కొనువారు కనుపించరు. పంటల దినములలో అయిదు రూపాయిలకు పైగా అమ్మెడి ధాన్యపు బస్తా ఇప్పుడు మూడు రూపాయిలకు దిగిపోయినది. పండిన సరకులకు ఎగుమతులు లేక ధరలు పడిపోవుటవల్లను, జీవనాధార మైన బట్టలు మొదలగువానికి దిగుమతులు లేక ఖరీదులు హెచ్చుగుటవల్లను, రైతుల పాట్లు చెప్పనలవికాకున్నవి. శత్రురాజ్యములలో తయారగు కొన్ని కొన్ని వస్తువులను పండించి లాభము పొందుటకా తరుణము మీఱిపోయినది. తిరిగి తరుణము వచ్చెడిసరికి కాల మెట్లుండునో ఎవరు చెప్పగలరు? ఇందు కుదాహరణముగా నొక విషయము వివరించెద. పూర్వము మన దేశములో విశేషముగా నీలిమందు తయారగుచుండెడిది. జర్మనీదేశమందు కృత్రిమపు నీలిమందు చవుకగా తయారు చేయుచుండుటవల్ల దానితో మన దేశములో తయారగు మందు తూగ లేక, ఆ వ్యాపారము పూర్తిగా నశించినది. దీనికి నిదర్శనముగా ప్రతిజిల్లాలోను పాడైపోయిన నీలిమందు తొట్లు వేనవేలున్నవి. ఇప్పుడు జరుగుచున్న ఘోరసంగ్రామము కారణముగా జర్మనీనుండి మందు రాకపోవుటవల్ల దీనికి గిరాకీ హెచ్చినది. కావలసిన మందు నిలువ లేదు. స్వల్పముగా నిలువచేసిన సాహుకార్లకు నూటికి రెండు వందలకు పైగా లాభము వచ్చుచున్నట్లు కనిపించుచున్నది. ప్రస్తుతము ఇంత లాభము వచ్చుచున్న దని యుత్సాహపడి హెచ్చుగా నీలిమందు వ్యాపారము చేయుద మన్నం

ఏమి గతి పట్టగలదో ఎవరు చెప్పగలరు? నీలిచేలు చల్లు కాలము ఇంకను ముందున్నది. కావలసిన విత్తనములు దొరకుట దుర్లభము. విత్తనముల ఖరీదు ఇప్పటికే హెచ్చుచున్నది. ఏలాగునైనను చేలు చల్లి గొట్లు తయారు చేసినను, దానిని కొని ముందు చేయు సాహుకార్లు కావలయును. ఈ వ్యాపారము స్థిరముగా నుండు నన్న నమ్మకము ఉండిననే కాని, గొట్లలను తిరిగి మరమ్మతుచేసి పనిచేయు స్థితిలోనికి విశేషవ్యయము చేసి తీసికొనివచ్చుటకు ఎవరును సాహసింపరు. రయితులకు సాహుకార్లు తోడుపడిననే కాని నీలిమందు వ్యాపారము నడవదు. లాభము వచ్చునన్న యాశ ముందునకును, ఈ వ్యాపారము పూర్తిగా కొనసాగునన్న ధైర్యము లేకపోవుటవల్ల భయము వెనుకకును లాగుచుండఁగా, ఇట్టి యందరాని పండు మన రయితుల కెట్లు దొరకును?

చక్కెర వ్యాపారము కూడ ఇదేరీతిగ నున్నది. దిగుమతులు లేక పంచదార ఖరీదు హెచ్చియున్నది. దానిని పట్టి బెల్లముల ఖరీదు కూడ కొంతమట్టునకు లేచినది. దీని లాభము ముందుగా తక్కువ ధరలకు కొని నిలువచేసిన సాహుకార్లదే కాని రయితులది కాదు. కాని బెల్లము తక్కువ ధరకు దొరికిననే కాని మంచి లాభము దొరకదని పంచదార ఫ్యాక్టరీలవారు బెల్లపు ఖరీదును లేవనీయకున్నారు. ఇతర దేశములకు ఎగుమతి యుండిననే తప్ప బెల్లమునకు ఖరీదు హెచ్చదు. ఈవిధముగా మనము పండించు ప్రతి సరకునకును ధర పడిపోవుటవల్లను, మనకు కావలసిన వస్తువులకు ధరలు హెచ్చుటవల్లను మన రయితుల యవస్థ వర్ణించుట కలవికాదు. కాబట్టి యీ మహాసంగ్రామము అచిర కాలములో సమాప్తినొంది దేశము స్వస్థతలోనికి రావలయు నని వ్యవసాయదారు లందఱు ఏకగ్రీవముగా సదా భగవంతుని ప్రార్థించుచున్నారు.

శ్లో. స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయన్తాం
న్యాయేన మార్గేణ మహీం మహీశాః।
గోబ్రాహ్మణేభ్యః శుభమస్తు నిత్యం
లోకాః సమస్తాః సుఖినో భవన్తు.

సత్యము

శిరిపి అంజనేయులుగారు

ఆరయ "సత్యేన లోకాన్ జయతి" యనఁగఁ
జెలఁగు వేదాంతవాక్యంబు ననుసరింప,
జైవసృష్టికి లోనైన జీవులకిలఁ
గలదె? నిజమునకంటె భాగ్యంబు మనస! ౧

తే. ఆదివేదాగమములును వేదములును
నఖిలశాస్త్ర పురాణేతిహాసములును
నుపనిషత్తులకును సత్య మూలకోల
పరిధి సాధనముగ నిల్చెం దగుచు మనస! ౨

తే. వినుము "సత్యేన ధార్యతే పృథివి" యనఁగ
వెలయు "సత్యేన తపతే రవిః" యనంగ
గొదవ "సత్యేన వాతి వాయుశ్చ" యనఁగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచు మనస! 3

తే. దనరు "సత్యవ్రతో [illegible]" యనఁగఁ
బ్రగాలు "సత్యవాక్ సత్యసంకల్ప" యనఁగఁ
దనరు "సత్యమూలమిదం జగద్వ్యాపి" యనఁగ
నిట్టిసత్యంబు నిత్యంబు నెంచుమనస! ౪

తే. ఇరియు ధర్మస్వరూపమై యెసఁగుచుండు
నాదిమధ్యాంతరహితమై యలరుచుండు
భువి సనాతనమై శోభఁ బొలయుచుండు
నిట్టి నిజమునకంటె మేలెద్ది? మనస! ౫

తే. సత్యమునకన్న నతులసద్ధర్మ మేది?
సత్యమును మించి వెలయు సుజ్ఞాన మెద్ది?
అఖిలమున కాగి యాను సత్యంబు గనుమి
సత్యదీక్షాధురీణతఁ జనుము మనస! ౬

తే. భక్తిమార్గంబు ప్రాపించి వఱఁగు దీన
ముక్తి పథమున కియ్యది మొదటి మెట్టు
పయిపిఁ జేరుట కాదిసోపాన మిద్ది
కనుక సత్యవ్రతస్థితి నెంచుము మనస! ౭

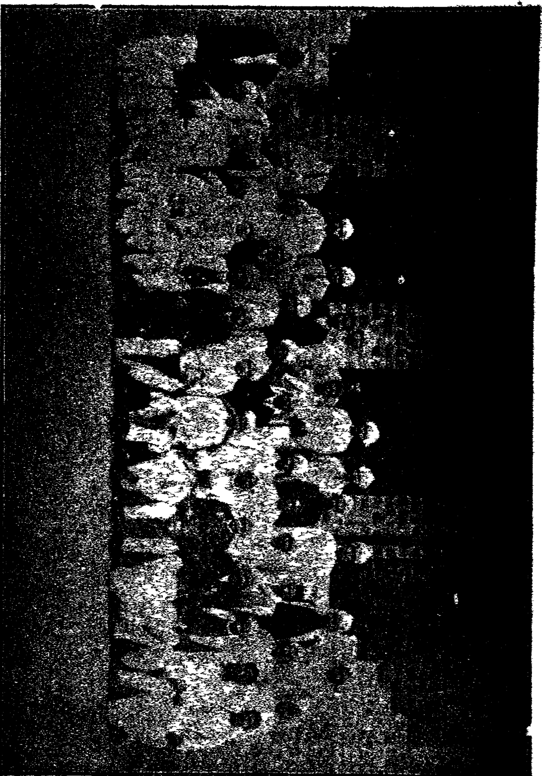
తే. సత్యమార్గంబుఁ గొలఁగుచుఁ జరియించువాఁడు
స్వామి కెంతయు ప్రీతిపాత్రుండగువాఁడు
వాఁడె యోగి నరకంబు వాపగలఁడు
గాన నిత్యంబు సత్యంబుఁ గొను మనస! ౮

TRUSTEES, BAHOOTTAMA EDUCATIONAL FUND

శ్రీ బహూత్తమ విద్యాసంఘము ట్రస్టీలు

THE FOURTH TELUGU ACADEMY

బళ్ళారిలో జరిగిన నాల్గవ ఆంధ్రసాహిత్య పరిషత్ప్రతినిధులు

THE LATE RAO BAHADUR
P. V. KRISHNAIAH NAIDU B.A.

కీర్తిశేషులయిన రావుబహాదూర్ పసుపులేటి
వెంకట కృష్ణయ్యనాయుడుగారు
మునిసిపలుచైర్మన్ (గుంటూరు)

Mr. K. KRISHNA RAO B.A., L.T.

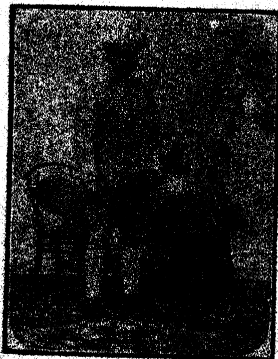
క. కృష్ణారావుగారు (అనంతపురం)

Mr. R. SRINIVASA RAO B.A.

రాయసము శ్రీనివాసరావుగారు

Mr. R. PRASANNA VENKATESWARA
RAO

ఆర్. ప్రసన్న వేంకటేశ్వరరావు గారు
(శ్రీరంగము)

పరపతి సంఘములు

భలభద్రపాత్రుని హనుమంతరావుగారు

మదరాసు రాజధానియందు 1913-వ సంవత్సరము జూను మాసముతో నంతమైన కోవాపరేటివు సంవత్సరమువఱకు 1,078 పరపతిసంఘములు గలవు. అం దాంధ్రదేశమునందు 300 సంఘములు మాత్రమే గలవు. ఆ 300 సంఘములు క్రింద వివరించిన మండలములందుఁ గలవు:— గంజాము జిల్లా 4; విశాఖపట్టణము జిల్లా 7; గోదావరి జిల్లా 12; కృష్ణ జిల్లా 34; గుంటూరు జిల్లా 21; కర్నూలు జిల్లా 22; బళ్లారి జిల్లా 3; అనంతపురము జిల్లా 148; చిత్తూరు జిల్లా 17; నెల్లూరు జిల్లా 11. పై నుదహరించిన మండలములలో అనంతపురమునందు 148 సంఘములును మిగిలిన 10 మండలములలో 152 సంఘములు మాత్రమును కలవు. ఆంధ్రదేశమునందలి 300 సంఘములు గాక, యీరాజధానియందలి మిగిలిన 14 జిల్లాలలో 778 సంఘములు కలవు. ఇట్టి సంఘముల పనులు నెఱవేర్చుటకు రాజధానియందుఁ గల 25 జిల్లాలును నాలుగు భాగములుగా విభజింపఁబడి ప్రత్యేకాధికారులపరిపాలన క్రింద నుంచఁబడినవి. అందు 1 రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారము క్రింద దక్షిణకన్నడము, మలబారు, చెంగల్పట్టు, మదరాసు జిల్లాలు గలవు; 2 తిరుచునాపల్లి అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారముక్రింద తిరుచునాపల్లి, తంజావూరు, దక్షిణార్కాడు, మధుర, రామనాధము, తిరునెల్వేలి జిల్లాలు గలవు. 3 వెల్లూరు అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దాని యధికారము క్రింద, సేలము కోయంబుత్తూరు, నీలగిరి, ఉత్తరార్కాడు, చిత్తూరు, కడప, జిల్లాలును అనంతపురముజిల్లాలో కదిరి తాలూకాయును గలవు; 4 బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు శెక్షను: దానియధికారము క్రింద గంజాము, విశాఖపట్టణము, గోదావరి, కృష్ణ, గుంటూరు, నెల్లూరు, బళ్లారి, అనంతపురము, కర్నూలు జిల్లాలు కలవు. బెజవాడ సెక్షను క్రిందనే (కడప చిత్తూరు జిల్లాలు తప్ప తక్కిన) ఆంధ్రమండలము లన్నియు కలవు. 1913-వ సంవత్సరము జూను మాసాంతమువఱకు మొదటి మూఁడు సెక్షనులనుండి నూతన సంఘములకొఱకు వచ్చిన దరఖాస్తుల సంఖ్య 550; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 95. నార్తన సర్కిలు అనఁగా బెజవాడ సర్కిలునుండి వచ్చిన క్రొత్త దరఖాస్తుల సంఖ్య 327; అందులో రిజిస్టరు చేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్య 11. ఆంధ్రదేశమునం దిదివఱకు పనిచేయుచున్న సంఘముల సంఖ్యయు నూతనముగా రిజిస్టరుచేయఁబడిన సంఘముల సంఖ్యయు రాజధానియందుఁ గల తక్కిన మండలములయందలి సంఖ్యలకంటె మిగుల స్వల్పము. ఆంధ్రదేశమం దిట్టి సంఘములు వృద్ధి పొందకుండుటకు కారణములు మూఁడు:—(1) అధికారులు ప్రోత్సాహపఱకుండుట (2) అఱవ దేశమునం దీయుద్యమమును వృద్ధిపఱచుటకు గౌరవార్థము పనిచేయువారలు గలరు. ఇట్టివా రాంధ్రదేశమునం దొక్కరును లేరు. (3) అఱవ పత్రికయగు స్వదేశమిత్రను సంఘములను వృద్ధిపఱచుటకు తోడ్పడినది; ఆంధ్రపత్రికలలో నొకటైనను సంవత్సరమునకు పది వ్యాసములు ప్రకటించినది లేదు. 1914-వ సంవత్సరము జూలై మాసమునుండి బెజవాడ అసిస్టెంటు రిజిస్ట్రారు గారు అక్టోబరు మాసమువఱకు ఉత్తర సర్కారులలో 18 నూతన సంఘములను రిజిస్టరుచేసిరి. ఇంకను రిజిస్టరుచేయఁబడఁగలవు. ఇట్టి సంఘములు పల్లెటూరి చేతిపనులకును, వ్యవసాయమునకును ఎంతవఱకు నుపయోగించునో యొకింత వ్రాసెదను. హిందూదేశమునందు పేదల యుపయోగము నిమిత్తమే యీ సంఘము లేర్పఱుపఁబడుచున్నవి. పంటలు ముఖ్యముగాఁ గల జిల్లాలలో ఊడ్పులగు పర్యంతము అనఁగా జూలై ఆగస్టు మాసములవఱకు మిక్కిలి బీదలగు పంచములు మొదలైనవారికి కూలి దొరకుచుండును. ఊడ్పు లయినతరువాత పంటలు కోయువఱకు వీరికి కూలి దొరకుట దుర్లభము. ఇట్టి బీదలందఱు తమకు కూలి చిక్కని కాలములో నిత్యము కావలసిన యాహారపదార్థములను, ధాన్యము మొదలగువానిని సాహుకారులయొద్దకు వెళ్లి తెచ్చుకొను

చుందురు. వడ్డీ సంపాదించుటయే ప్రధానముగాఁ గల సాహుకారులు తా మప్పిచ్చు కాలమునం దాధాన్యము పుట్టి రు 60 ల కమ్ముచున్నను రు 65, 70 లు ధర వేసి నూటికి నెలకు రూపాయి చొప్పున వడ్డీతో నిచ్చునట్లు నోటు వ్రాయించుకొందురు. తరువాత ఆ పేద వాండ్రు కూలిపనులు చేసి సంపాదించుకొనిన ద్రవ్య మంతయు అప్పునకు సరిపోకపోవుటవలన తమ పెద్దలు సంపాదించిన స్థిరాస్తిని సయితము సాహుకార్ల కొప్పగింపవలసివచ్చును. ఇట్టి బీదలను అప్పులపాలు కాకుండ చేయవలయు నన్నచో, చేతిపనుల సంఘములు స్థాపించి వారికి జీవనాధారము కల్పింపనగును. మన దేశము నందు మాలలు నూలు వస్త్రములను, మాదిగెలు పాదరక్షలు మొదలగు తోలుసామానులను మిక్కిలి యందముగా చేయుచుందురు. ఇట్టివారు చేయు వస్తువులకు తగిన వెలలను మన మియ్యకపోవుటచేతను చేయువారికి పెట్టుబడి పెట్టువారు లేకపోవుటచేతను పై వృత్తులు క్రమముగా క్షీణించుచున్నవి.

హిందూదేశమునందు నూటిలో ముప్పాతిక మందికి వ్యవసాయమే ప్రధానవృత్తిగా నున్నది. నవంబరు మాసము వచ్చినతోడనే జనుపవిత్తనములు కొనవలసియుండును. ఒక గ్రామమునందు 1,000 ఎకరముల భూమి యున్నచో, రు 1,000 ల విత్తనములు కొనవలసియుండును. ప్రత్యేకించి యొక్కొక్క మనుష్యుఁడు వెళ్లి తనకు కావలసిన విత్తనములు తెచ్చుకొనుట కంటె వ్యవసాయకు లందఱు నొక సంఘము నేర్పఱచుకొని తమకు కావలసిన విత్తనముల నొక్కసారే తీసికొనినయెడల, విత్తనములు చవుకగా దొరకుటయే గాక మేలైన రకము కూడ లభ్యము కావచ్చును. వేయేల, ప్రతికార్యము నిట్టి సంఘములవలన నెఱవేర్చుకొనవచ్చును. సర్కారు సిస్తు సమయములో రయితుల పాలిటి కివి కల్పవృక్షములు. సాహుకారులు తమయొద్ద నున్న ధనము నిట్టి సంఘములలో దాఁచుకొనినచో, వారు న్యాయస్థానములకు తఱచుగా పోవుట తగ్గును. మన దేశమందు కూలీలును, తదితరులగు బీదలును తాము సంపాదించుకొనిన చిన్న మొత్తములను వృథావ్యయము చేసి కల్లు సారాయి త్రాగుచుందురు. అట్టివారందఱిని తాము సంపాదించుకొన్న చిన్న మొత్తముల నిట్టి సంఘములలో దాఁచుకొనునట్లు చేసి వారి కలవాటుగా నున్న త్రాగుఁబోతుతనమును మాన్పింపవచ్చును.

నూతనముగా సంఘములు స్థాపింపఁ బోయిన నప్పుడు కొన్ని చిక్కులు కలుగుచున్నవి. అవి యెవ్వి యనిన:—(1) మితి లేని యుత్తరవాదిత్వము (2) ఆస్తిపట్టి (3) సాహుకార్ల సలహాలు. గ్రామసంఘము లన్నియు పరిమితి లేని పూచీసంఘములుగా నేర్పఱుపఁ బడుచున్నవి. పరిమితి లేని పూచీ యనఁగా అట్టి సంఘము చేయు యావత్తు ఋణములకును సంఘములో చేరినవా రందఱును జవాబుదారి వహించుట. ఇట్టి పూచీమీఁద పనిచేయుచున్న సంఘము లేవియు నష్టము పొందియుండలేదు. ఇట్టి పూచీ యుండిననే గాని నైకమత్య మేర్పడఁజాలదు. మర్యాద గలవారినే సంఘములో చేర్చుకొనుచుండుటవలన నష్ట మేమియు రా దనియే దృఢముగా చెప్పవచ్చును. సంఘము ప్రారంభించుటకు పూర్వము సంఘములో చేరఁదలఁచు కొన్నవారియొక్క స్థిరచరాస్తుల వివరము వ్రాయవలసియుండును. ఇట్టి పట్టి తయారుచేయుచున్నప్పుడు దొరతనమువారు తమ యాస్తి నెల్ల తాకట్టు పెట్టుకొనుచున్నా రనియు సంఘము వడ్డీ సాహుకారు వడ్డీ యొకటియే యనియు సాహుకార్లు సలహా నిచ్చుచుందురు. ఆస్తిపట్టిక వ్రాయఁబడుటకు యుద్దేశ మేమనిన, సంఘము మెంబర్ల యాస్తి నంతటిని లెక్కచూచుకొన్న తరువాత మొత్తే మాస్తిలో 8-వ వంతు సంఘమునకు ఋణ మియ్యవచ్చునని నిశ్చయించుకొనుటయే గాని ఆస్తిని తాకట్టుపెట్టుకొనుట గాదు. దొరతనమువారికి సంఘమువారి యాస్తితో పనిలేదు. దొరతనమువారి సహాయమువల్లనే మనదేశమందు సంఘములు వృద్ధి నొందుచున్నవి. చెన్నరాజధానియం దిట్టి సంఘముల పరిపాలన నిమిత్తమై దొరతనమువారు తమయుద్యోగస్థులకు సంవత్సరమునకు లక్ష రూపాయీలు జీతములుగా నిచ్చి వారిచే పని చేయించుచున్నారు గాని యొక్క తృణమైనను సంఘములనుండి పుచ్చుకొనుట లేదు. సాహుకారు వడ్డీయు సంఘమువడ్డీయు ఎప్పటికి నొకటి కాఁజాలదు.

కనుక, ఆంధ్రులారా! మనదేశమందుఁ గల ప్రతి గ్రామమునకు నొక సంఘమును ప్రతి మండలమునకు గ్రామ సంఘములకు ఋణము లిచ్చుటకై యొక్కొక్క డిస్ట్రిక్టు బ్యాంకును స్థాపించి దేశమును బాగుపఱచెదరని నమ్ముచున్నాము.

యుద్ధము — హైందవులు

బలభద్రుని కోటయ్యగారు

సత్త్వరజస్తమోగుణములలో నొక్కొక్క టొక్కొక కాలమున ప్రకాశించును. కేవలము సత్త్వగుణ ప్రధానముగాఁ గలది కృతయుగము. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు మిగుల సాత్త్వికులు. వారు భుజించునది సాత్త్వికాహారము. అప్పటి వాతావరణస్థితి కూడ భేదమే. గనుక దప్పక నెలకు మూఁడు వర్షములు కురియుచుండుటవలన సస్యములు బాగుగా ఫలించి మనుజులకును మృగములకును సుఖదాయకముగా నుండెడిది. మృగములు కూడ కృతయుగమున సాత్త్వికవృత్తితో నుండుట కిదియే కారణము. ఆ కాలమునందలి మనుజులకు శోకము, కోపము, భయము, ద్వేషము, మోసము మున్నగువానితో పని లేదు. కావున, ఆ ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభు వవశ్యము లేదు. ఆ కాలమునందలి ప్రజలు సేవించుటయు నెఱుఁగరు. ఆ పని వారి కవశ్యము లేదు. అనవశ్యకమును అలవాటును లేని కార్యములు నీచకార్యములుగా నెంచఁబడుట సుప్రసిద్ధము. దేశకాలస్థితులు క్రమముగా మార్పులు చెందుట వలన రజోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. రజోగుణ ప్రధానమువలన పరాక్రమము కొందఱియందును సాత్త్వికము కొందఱియందును ప్రకాశించుచుండెను. అది త్రేతాయుగము. ఆ కాలమున కోపము, భయము మున్నగునవి ప్రకాశించుచుండెను. అప్పటికిని ప్రభువులు లేరు. చాలవఱకు సత్యమే ప్రకాశించుటచే ప్రజలు సమాజములను స్థాపించి తమతమ లోపములను సైరించుటకును, శిక్షించుటకును, జ్ఞానోపదేశము చేయుటకును నాయకుల నేర్పఱచిరి. వారి కాచార్యు లనియు గురువు లనియు పేరు. ఆచార్యులు కూడ నక్రమపద్ధతుల నవలంబించినప్పుడు వారిని తీసివేసి మఱియొకరి నేర్పఱచుటకు సాంఘికుల కధికారము గలదు. ప్రస్తుత మీ పద్ధతిని అమెరికా మున్నగుచోట్ల పరిపాలన జరుగుచున్నది. రానురాను ప్రజలయందు సత్త్వగుణము చాలవఱకు తగ్గి రజోగుణ మధికమై యుండుటచే తమోగుణము ప్రకాశింపఁజొచ్చెను. కోపము, ద్వేషము, భయము మున్నగునవి అప్పటికి ప్రధానగుణము లయ్యెను. అది ద్వాపరయుగము. రజోగుణ మధికమై ప్రతివాఁడును రెండవవానిని జయింపఁజూచుటవలనను, కొంత తమోగుణమిశ్రమమై యుండుటవలనను, నాయకులు రజోగుణప్రధాను లగుటవలనను ప్రజలను పాలించుటకు ప్రభువు లగత్య మయ్యెను. సాధువులను రక్షించుట, క్రూరులను శిక్షించుట వీరి పని. తరువాత క్రమముగా సత్త్వగుణము నామమాత్రావశిష్టమై, రజోగుణ మల్పమై, తమోగుణ మధికమైనది. ఇది కలియుగము. ఈకాలమున ద్వేషము, మోసము ప్రధానము. కలియుగమున సత్త్వగుణ ప్రధానులును, నీతిపరులును, సత్యవంతులును జీవయాత్ర ననాయాసముగఁ గడపఁజాలరు. వీరిని పోషించు ప్రభువులు లేరు. నాయకులు, గురువులు మున్నగువారు ధనాకర్షణయే ప్రధానముగా నెంచి సాంఘికనీతిని కాపాడుట తమ విధాయక మను మాటను మఱచియుండుట వలన, ప్రజాపక్షమున నుండవలసిన యధికారము లన్నియు ప్రభుపక్షమున చేరినవి. సమస్తమగు నేరములు ప్రభువులచేతనే పాలింపఁబడుచున్నవి.

కలియుగమున సమస్తకార్యములు ధనముచేతనే నడపఁబడుచుండుటవలన ప్రభువులకును ప్రజలకును ధనాకర్షణము ప్రధానమైనది. ప్రపంచ మీషణాత్రయముచే చుట్టఁబడియున్నది. దారేషణ పక్షులయందును, పుత్రేషణ మృగములయందును, ధనేషణ మనుజులయందును గలదు. సమస్తధర్మములు ధనము ననుసరించి నడచుచుండును. యుద్ధములు కూడ ధనాకర్షణకొఱకుఁ దక్క వేఱొండు ధర్మరక్షణకొఱకుఁ గాదు.

ఇది యుగధర్మము. ఏ యుగమున నా యుగధర్మము నడువవలెను గదా? ధర్మ మనేకవిధములుగా నుండును. అది దేశకాలస్థితుల ననుసరించి మాఱుచుండును. ఒకరి ధనగౌరవములను గాని ప్రాణమును గాని వేఱొకఁడు హరించుటవలన దండనీతి యుగ్రరూపము దాల్చి న్యాయస్థానమున నిలువఁజాలనప్పుడు రణరంగమున కేగును. ఒక్క ప్రాణి హరింపఁబడుటకు దుర్భరమైనప్పుడు రణరంగమం దనేకులు మృతి నొందుట సమ్మతమగునా? అట్లగు నచో, యుద్ధము చేయవచ్చునా? గయుని మూలమున కృష్ణార్జునులకు యుద్ధము సంభవించెను. ఐరోపామహాసంగ్రామము దాదాపీ విధముగనే ప్రారంభ మయ్యెను. ప్రజలకు రణోత్సాహ మేల కలుగవలయును? భూభారమును తగ్గించుటకై యుద్ధమును కల్పించితి నని కృష్ణభగవానుఁడు నుడివియున్నాఁడు. యుద్ధమువలనఁ జేయునది శత్రుసంహారమా? పాపసంహారమా? శత్రువులు పాపు లగుదురా? — అనువానిని విచారింపవలెను. పాపులే లోకమునకు శత్రువులు. ధనగౌరవములను హరించుట, సత్కార్యములను పవిత్రస్థానములను నాశనము చేయుట, స్త్రీలను చెఱపట్టుట మున్నగునవి పాపకార్యములుగా నెన్నఁబడును. ఇట్టి కార్యములను చేయువారు తమోగుణప్రధాను లనియు, పాపు లనియు, లోకమునకు శత్రువు లనియు చెప్పఁబడుదురు. వీరిని సంహరించుట లోకహితార్థము గాని వేఱు గాదు. ఆ పనికి రజోగుణము తన సహజధర్మములతో మూర్తిభవించి రణవీరుఁ డైనను గావున సమర మొనరించుట సమంజసమే.

ప్రస్తుత యూరోపాఖండమున ప్రతిమనుజునకును సమరోత్సాహము కలదు. అది యితరఖండములలో లేదు. అవశ్యమును లేదు. జ్ఞానము గలవానికి భయముండదు. భయము గలవాఁడే పరాక్రమవంతుఁడుగా నుండుటకు ప్రయత్నించును. పసిబిడ్డలకు భయముతో పని లేదు. ప్రస్తుత మాంగ్లప్రభుత్వము హైందవులను పసిబిడ్డలవలెఁ గాపాడుచున్నది. ఆంగ్లేయుల పాదస్పర్శ కలిగినది మొదలు నేఁటివఱకును భారతమాత కష్టము అను మాట మఱచినది. దయగల బ్రిటిష్ ప్రభుత్వమువలన భారతీయులు చిరకాలమునుండి శాంతిభంగము లేక సుఖించుచు తమసాత్వికవృత్తిని సార్థకపఱచుకొనుచున్నారు. కాని వీరి కిప్పుడు క్షాత్ర మవశ్యమని తోఁచుచున్నది. తల్లివలె ప్రభుత్వము పోషించుచున్నను ఆత్మరక్షణార్థమై ప్రతిమనుజుఁడును పరాక్రమవంతుఁడై యుండవలయును. ఎమ్డెన్ చేసియున్న ఘోరకృత్యములు సుప్రసిద్ధములే గదా? మదరాసుపై ఫిరంగులు విసరఁబడినప్పుడు వేనవేలు ప్రజలు తమకు కలిగిన యాపదను నివారింపుఁ డని దొరతనమువారిని వేఁడుటకు మాఱుగా రోదనము చేయుచు పాఱిపోవఁజొచ్చిరి. అట్టివారిని ప్రభుత్వమువా రెట్లు రక్షింపఁగలరు? ఆపదలు సంభవించినప్పుడు గాని వానిని నివారించుకొనుట కుపాయమును గ్రహింపఁ బ్రయత్నింపరు. సాత్వికవృత్తి గల భారతీయులయందు రజోగుణమునకు ప్రముఖత నిచ్చి ప్రతిమనుజుఁడును వీరో[illegible] వలె నడచుట యొకింత ధర్మవిరోధముగా నుండును గాని, దేశకాలస్థితుల ననుసరించి యొప్పుకొనక తప్పదు.

ధర్మ మెప్పుడును సమరమునకు ముఖ్యోద్దేశము సంహరించుట గావున బుద్ధిచాతుర్యముకొలఁది ననేకప్రయోగములు చేయఁబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము జర్మనులు ఆగ్నేయాస్త్రములు, విషప్రయోగములు, శస్త్రములు మున్నగువానిని ప్రయోగించుచున్నారు. భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకసముమీఁదను యుద్ధము చేయుచున్నారు. వాయురథములచే యుద్ధవార్తల నంపుట, ఫోటోగ్రాపులను దీయుచుండుట మున్నగు కార్యములను చేయుచున్నారు. ఇవి లోకోత్తర మగు కార్యములు. ఇట్టి కార్యములవలననే మనుజు లద్భుతశక్తివంతు లనియు, దివ్యాంశసంభూతు లనియు చెప్పఁబడుదురు. కాని వీరి శక్తు లద్వితీయములు గావు. పూర్వకాలపు విమానశిల్పముల నొక్కసారి స్మరింపుఁడు! మయుఁడు మేఘవాహనారూఢుఁడు. అనఁగా నంతరిక్షమునఁ బోవువాఁడు. గంధర్వులకు పక్షములుండు ననుటవలన మన పూర్వులు మనుష్యుల

K. BRAHMAYYA LINGAM AYYAVARLU (Masulipatam)

కాశీనాథుని బ్రహ్మయ్యలింగం అయ్యవార్లంగారు

B. PADMARAZU GARU

శ్రీ బసవా పద్మరాజుగారు (ముక్కొల్లు, గోదావరి)

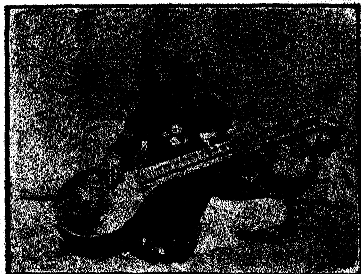
Mr. K. VENKANNA

శ్రీమాన్ కుప్పిలి వెంకన్నగారు. వీణాపండితులు (విశాఖపట్టణము)

h

Mr. V. SESHANNA

వీణ శేషన్నగారు. వీణాపండితులు (మైసూరు)

Mr. VALLURI JAGANNATHA RAO

వల్లూరి జగన్నాథరావు గారు.

Mr. A. SRIRAMA SASTRI

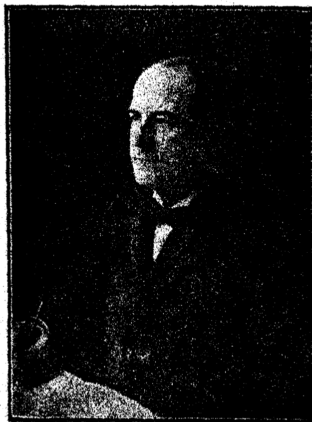
బ్రహ్మశ్రీ అఖండం శ్రీరామశాస్త్రిగారు
(రేలంగి, కృష్ణాజిల్లా)

PRESIDENT WOODROW WILSON

అమెరికా ప్రెసిడెంటు వుడ్రో విల్సన్ గారు

Mr. W. J. BRYAN

అమెరికా విదేశాంగమంత్రిగానున్న బ్రయన్ దొరగారు.

కొక్క విమానము చొప్పున తయారుచేసి యిచ్చి రని తెలియుచున్నది. మయునిచే పాండవుల కొసంగఁబడిన సభను స్మరించినచో ప్రస్తుతము జర్మనులు చేయు మోసకృత్యము లద్వితీయములు గా వని తేలపడును. విమానాధికరణము అగమశాస్త్రము మున్నగు శాస్త్రములయొక్క ప్రజ్ఞను చిరకాలమునుండి మఱచియున్న ప్రపంచమున జర్మను నైసూనికుఁ డగు జప్పలిన్ మయుని యొక్క యపరావతార మని చెప్పవచ్చును. భీముని పుత్రుఁ డగు ఘటోత్కచుఁ డంతరిక్షమునుండి యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. పూర్వకాలమున వేదముల నపహరించి సముద్రమధ్యమున దాఁగియున్న సోమకాసురుని వధించుటకై శ్రీకృష్ణుఁడు మత్స్యావతారము నెత్తి సముద్రములో యుద్ధము చేసియున్నాఁడు. ప్రస్తుతయుద్ధ మిట్టి సామర్థ్యములతోనే జరుగుచున్నది. ఇట్టి మహాస్త్ర మగు ప్రజ్ఞలు కృతయుగమునం దుండెడి ననియు, కలి యుగమునందలి చివర పాదమున కృతయుగ ధర్మము నడచు ననియు కాలజ్ఞానము చెప్పుచున్నది.

కృషి చేయుట విధ్యుక్తధర్మము. జయాపజయము లీశ్వరాధీనములు. విరాట్పురుషుని కన్నులనుండు పుట్టిన రాక్షసునకును నాభికమలమునందు పుట్టిన బ్రహ్మకును అరువది వేల సంవత్సరములు యుద్ధము జరిగెను. రామరావణయుద్ధమును చిరకాలము జరగెను. భారత యుద్ధము పదునెనిమి దక్షోహిణుల బలము మడియఁగా పదునెనిమిది దినములలో ముగిసినది. పరాక్రమమున నద్వితీయు లగు భారతీయులు నిర్వీర్యులై తుదకు భారతమాత నష్టకష్టములనుండి కడతేర్చిన బ్రిటిష్ దొరతనమువారికీ యుద్ధసందర్భమున తోడ్పడనైనఁ జాలకుండుట శోచనీయము. భారతీయుల భక్తి ప్రపంచమునం దద్వితీయము. వీరికి దైవభక్తి మెండు. వీరి రక్తనాళములందు భక్తితో పాటు పౌరుషమును ప్రవహించియున్నది. కాని పరాక్రమమునందు విముఖులై యున్నారు. ఆయుధశాసన మనెడి చట్టముక్రింద నణఁగి పడియున్నారు. రాజశాసన మట్టి దైనను చర్చించుట కుఁ గాని తిరస్కరించుటకుఁ గాని పూనుకొనక దాని నిత్యాజ్ఞగా నెంచి శిరసా వహించుచు. వీరు కత్తిని గాని కట్టును గాని తుపాకిని గాని యుపయోగింపఁజాలకుండుటచే ప్రస్తుతపు ఐరోపామహాసంగ్రామమున నాంగ్ల ప్రభుత్వమువారికి బాగుగా తోడ్పడఁ జాలనందులకు మిగుల విచారించుచున్నారు. ఇకనైన దొరతనమువా రాయుధశాసనమును తొలఁగింపకున్న, భారతీయుల రాజభక్తివలన తామె పొందవలసిన ఫలమును ప్రభుత్వమువారు పొందఁజాలరని నిస్సంశయముగఁ జెప్పవచ్చును.

సీ. దుష్టుల నివారించి మనుమార్గ శిష్టులఁ గారుణ్యమునఁ బ్రోచు కలితయశుఁడు
తనవారు పెరవార లనెడు భేదము లేక సమదృష్టితోఁ జూచు సన్నుతుండు
న్యాయైకదృష్టితో నన్ని దేశంబులఁ బాలించునట్టి భూపాలవరుఁడు
ఒరులతో నుతిఁ బొగ డొల్లఁ డెవ్వేళల సాధుత్వమున మెఱయు సజ్జనుండు

అట్టి శ్రీజార్జి ప్రభున కిప్పట్టునందు
వచ్చె జర్మనురాజుతో వైర మిపుడు
గాన సర్వేశ్వరుండు మన గరుణతోడ
విజయ మిడుఁగాత శ్రీజార్జి విభున కెపుడు

కర్నాటక సంగీత విద్యాభివృద్ధి

దువ్వూరి జగన్నాథశర్మగారు

సకల జగన్మోహనమైన ప్రధానవిద్యలలో సంగీతమే యుత్తమ విద్య. అందును శ్రోతృపేయమై కడు సృదుమైన మన తెలుంగుభాసతో విద్యాసుండి యాంధ్రదేశమందు జెల్లెవలను విశేషించి కర్ణాటకద్రావిడాదిదేశములందుఁ గూడ తగు వ్యాప్తినుండి. వీనులకు విందుఁ గొల్పు నుత్కృష్టమగు మన కర్ణాటకసంగీతపద్ధతి జగత్సమ్మోహనమాత్రమైనదియే కాదు. ఇందలి గుణధర్మములన్నియు 'నాదబ్రహ్మ'యను ప్రాచీనపువచనకే యుదాహరణములు. వేయేల? ప్రయాసరహితముగా మోక్షమార్గము కొందఁగోరు ప్రతిమనుజుండును గుణసంపత్తి విడువక మన సంగీతమే యభ్యసించితీరవలెను. "వీణావాదనతత్త్వజ్ఞః శ్రుతిజాతివిశారదః। తాలజ్ఞశ్చాప్రయాసేన మోక్షమార్గం స గచ్ఛతి." అనువాక్యగర్భమును వ్యాఖ్యానపూర్వకముగాఁ జేసికొనవలెను. "దేవస్య మానవో గానం వాద్యం నృత్యం యతేంద్రియః। ధర్మార్థ ద్విష్టో ప్రసాదార్థ మితి శాస్త్రప్రకీర్తితః." అనువచనమును నమ్మితీరవలెను.

వాదబిందుసమన్విత మగుట నిట్టి సంగీతవిద్యను ప్రాజ్ఞులు మోక్షవిద్యగాఁ బరిగణించుచుండఁగా, మతికొందఱు ఆముష్మికాసక్తి నెఱయఁగోరువారు సంగీతము వినుట తమ మార్గమునకు భంగకరమని వ్రాయుచుఁ దమ ధర్మశాస్త్రమును వెల్లడించుకొనుచున్నారు. కాని యీ వ్రాఁతయే మన వాదమునకు బలమే! ఆముష్మికాపాస్తికై యపారమహిమముం బ్రవర్తించు జ్ఞానధనులకేని అత్రపస్థితుల కేని తైరుబుపింపఁగలంతటి సమ్మోహనశక్తి యీ విద్యకుఁ గలదు గనుకనే వారట్లు పక్కాణించియున్నారు. ధర్మనిమ్మలింటియకాదు; ఇంద్రియములను గూర్చి యేమి చెప్పిరో చూతుఁడు! "మాత్రా స్వస్రా దుహిత్రా వా నవివిక్తాసనో భవేత్। బలవా నింద్రియగ్రామో విద్వాంసమపి కర్షతి" ఇంద్రియగ్రామములు జ్ఞానవృత్తిని గొల్లఁగొట్టి గ్రామ్యసౌఖ్యాపేక్షులగుంగావున తల్లి చెంగట నేని ఒంటిగాఁ బ్రాజ్ఞుఁడు కూర్చుండుట తగదు. వీరి యర్థమేమి? తల్లి మొదలగు నిట్టివారి చెంగట నెవ్వఁడేని కూర్చుండుట మోస మనియా? కాదు. ఇంద్రియ స్వాభావికదుర్గుణసంఘర్షణ మంత బలవత్తరమైనదని మనము గుర్తించుటకుఁ గదా వారట్లు వ్రాసిరి. దుర్గుణసంఘర్షణ మంతటిది గనుక మనము శరీరత్యాగ మర్త కృత్యమా? గుణసంపాదనమా? అట్లే గుణదోషము లెంతెంతైనఁ గలవు. దోషము వర్జ్యము. గుణము గ్రాహ్యము. ఇందుకొఱకే యుక్తులు లత్ జ్ఞాలు ప్రపంచమున నెల్లప్పుడును నెల్లకడల నేర్పడియుండిరి. కాబట్టి సంగీతముయొక్క స్వాభావిక గుణోత్కర్షము సమ్మోహనశక్తి యగుట నిశ్చయమే యైనను, దానిబట్టి ప్రాకృతిక సౌఖ్యాకాంక్షలం దత్తులక గుణధర్మమే గ్రహించి, విజ్ఞానవృత్తిచే అరిషడ్వర్గాదులను జయించియు విమలమైన యాత్మకు బ్రహ్మానందస్థితిఁ జేకూర్చియు శాశ్వతసౌఖ్యావాప్తిం దనరు టొప్పు. ఈయర్థము నెఱిఁగినవారి కనర్థములు వాటిల్లును. అట్లు మఱువకుండుటయే ప్రాజ్ఞులగువారికి ధర్మము కదా!

మఱియు:

౧. అగ్నిహోత్రం యథా కార్యం గానం కార్యం తథైవహి
వేదోక్తత్వా గ్నిస్మృతిప్రోక్తా కర్తవ్యత్వా న్మనీషిభిః.
౨. సంగీతం వైదికై ర్వ్యాస్యై ర్బోధితం బ్రాహ్మణా స్సదా
కృత్వైవాహికం తథా మోక్షం ప్రాప్నువంతీవ్య గాన్వితాః.
౩. స్వాత్రేయా మోహినీ మాయా యామియా సంవృతాశ్చతే
బ్రహ్మవిష్ణుమహేశాస్సర్వే సంగీతోద్భవసుఖస్పృహాః.
౪. విహాయాముష్మికం త్యక్త్వా దేవర్షి ర్నారద స్సదా
బ్రహ్మానందోపి వీణాయాం వాదనే నిరతో భవేత్.
౫. అతీతానాగతజ్ఞానీ బ్రహ్మజ్ఞో గతకిల్బిషః
భరతోపి మునిశ్రేష్ఠః సంగీతే నిరతో భవేత్.
౬. సంగీత నిరతో నిత్యం శివా బ్రహ్మానందరూపిణీ
తథా సరస్వతీ వీణా వాదనే నిరతో భవేత్.
౭. దోలాయాం శాయితో బాలో రుదన్నాస్తే యథా క్వచిత్
తథా గీతామృతం పీత్వా హర్షోత్కర్షం ప్రపద్యతే.
౮. మృగస్యాపి తృణాహారో విచరన్నటవీం సదా
లుబ్ధకాదపి సంగీతం శ్రుత్వా ప్రాణాం ప్రయచ్ఛతి.

మహాత్ములచే రచింపఁబడిన యీ సంగీతశ్లోకాష్టకము నెల్లప్పుడును బఠింత్రుగాక!

ఇట్టి యీ సంగీతవిద్య మన దేశమందు అనఁగా కర్నాటకపద్ధతికి నిలయమైన యాంధ్రదేశమునందు బాత్తిగా క్షీణదశకు వచ్చియుండె ననుట నిశ్చయము. దీని భావివృద్ధికి హేతుభూతమైన కార్యక్రమము నిర్ణయింపఁగలరని కొన్ని సంగతులు విద్వాంసు ముచ్చటించుచున్నాఁడను.

భారతీయగానముకంటె చాల నవీన మనఁదగిన యాంగ్లేయగానము కూడ బహుళీతుల నాగరికత నెనసి పెక్కు విషయములలో నభివృద్ధి కొందుచుండఁగా, మన భారతీయగాన మేల యభివృద్ధి నెనయకున్నదో యూహింపఁ బ్రార్థితులు. ఈ తరుణమున నాంగ్లేయగానముం గూర్చి కొన్ని సంగతులు మన వ్యాసమున కలంకారభూతముగా ముచ్చటించుకొందము.

i ఆంగ్లేయగాన మను పేరున మనము భావించుకొనుచున్న పాశ్చాత్యుల సంగీతము ఇటలీ, ఫ్రాన్సు, జర్మనీ, ఇంగ్లండు, రష్యా,

ఆస్ట్రియా, స్పెయిను మున్నగు దేశములలో నెక్కుడు విరివిగా విస్తరిల్లుచున్నది.

ii వారి సరళి గయిడో డారెజ్జోయను పండితునిచేఁ బదునొకొండవ శతాబ్దమున నేర్పఱుపఁబడెను. వారి సప్తస్వరాళి ఉట్ (డూ) రీ, మీ, ఫా, సాల్, లా, సీ అనునవి. వానికిని ప్రకృతి వికృతి శ్రుతి నియమాదులు కలవు. సి, సిస్, డి, డిస్, ఇ, ఎఫ్ మున్నగునవి యివి యనియే మనము గ్రహింపఁగలము.

iii వానికిని దంత్రీసమన్వితములు, లోహబాహు నిర్మితములు నగు నెక్కు వాద్యవిశేషములు కలవు.

iv మనవలెనే వానికిని సంగీతశాస్త్రపరిభాషగా నియమింపఁబడిన పదవిశేషములు వేనవేలు కలవు.

v మఱియు వారి విద్యాంగము లాదరింపఁబడుటకు నెక్కు మార్గము లున్నవి. అందు మనదేశమునకును లగ్రగణ్యములు. ఇంక నొక విశేషము. ఆక్సుఫర్డు, కేంబ్రిడ్జి, డబ్లిన్, రాయలు యూనివర్సిటీ ఆఫ యెర్లండ్, డర్హామ్, లండన్, విక్టోరియా, మాంచెస్టర్, సెంటాండ్రూస్, యెడింబర్గు, వేల్సు మున్నగు సర్వకళాశాలలును వానితోఁగూడియున్న విద్యాలయములు సంగీతవిద్వాన్, గాయకాచార్య, గాయక సార్వభౌమ బిరుదముల నొసంగు కార్యక్రమము నెఱవేర్చుచు సంగీతవిద్యను మిగుల నాదరించుచున్నవి.

vi వారి సంగీతగ్రంథరాజము లెక్కు యూరప్భాషలలో నే యెక్కు మన దేశమందే నేనెఱిఁగినంతవఱకును నేఁడు ముద్రితములు వెచ్చించి కొనఁదగినంత బాహుళ్యము కలవై యున్నవి. ఇతరదేశ స్థితి మనము నిర్ధరింపఁజాలము.

vii పేరెన్నికగన్న పాశ్చాత్త్యగాయకులలో సజీవులలో తమ సంగీతముం గూర్చి యిప్పటికిని పాటుపడుచున్న ఘనులగు కొందఱి పేరులను మనము చెప్పుకొందము. సర్ వాల్టర్ ప్యారట్, సెస్సీ పిబక్, జోసెఫ్ సిడ్జిక్, జె. ఫ్రెడెరిక్ బ్రిడ్జి, చార్లు కేప్నరోలు, ఛార్లెస్ డబ్ల్యు. పియర్సు, సి. హర్ఫోర్డు లాయడ్, హెచ్. డే. ఆర్డింజి — వీరందఱును పాశ్చాత్త్యసంగీతశాస్త్రవేత్తలే! పరీక్షాధికారులు కూడ నైయున్నారు.

viii ఇంకొక గొప్ప విశేషము. వారి సంగీతము వ్రాయుటకుఁ బ్రత్యేకము లిపివిధానము కూడ కలదు. ఇట్టిది మనలో లేక వారియందుఁ గల గొప్ప సౌలభ్యవిశేషము కాదా!

ఎట్లయిన నేమి? మన సంగీతవిద్యావ్యాప్తికంటె వారి సంగీతవిద్యావ్యాప్తి యెక్కు మడుంగులయిన నధికమై యున్న దని చెప్పవచ్చును. ఇందులకుఁ గారణ మేమయియుండును? ఆంగ్లపాలకభానుకిరణప్రసారమును స్థానికప్రభుకటాక్షదీప్తియు మన సంగీతవిద్యపై పురణించకను ప్రసరింపకపోవుటయే మొదటి కారణముగా నెన్నవచ్చును. ఇందువది అప్రయత్నరూపకముగా మూర్తీభవించి యున్న మనవారి నిరర్థకస్థితి చూడుడు! భారతీయగాన మిరు తెలుంగులలోను కర్ణాటకపద్ధతికంటె నవ్యమైన హిందూస్థానీపద్ధతిం గూర్చి బొంబాయి రాజధానిలో నాంగ్లపాలకులును స్వదేశపాలకులును గూడ కొంత ధనము వెచ్చించి సంగీతపాఠశాలలను సంగీతకార్యాలయములను మఱికొందఱు నాట్యమందిరాదులను అభివృద్ధి చేయుచున్నారు. సంగీతమునకుఁ బ్రత్యేకము తరగతులు నేర్పఱిచి పరీక్షాధికారులను నియమించి సంగీతమును బహువిధముల నాదరించుచున్నారు. మఱియును కే. కే. సర్ శౌరీంద్రమోహనఠాకురు, కె. టి., పి. వి. యి., డి. మ్యూజిక్ అనువారు ప్రాచీనసంగీతగ్రంథములను నెక్కుటిని సంస్కృతాదిభాషలలో నెక్కు దేశములనుండి వ్రాయించి సంగీతగ్రంథాగారము నొకదాని నేర్పఱుచుకొని కొన్ని గ్రంథములను తాము రచించి సంగీతసంజ్ఞాపద్ధతిని వ్యాపింపఁజేసి బహుగ్రంథములఁ బొందుపఱిచియున్నారు. పూనా గాయనసమాజమువారు సద్గ్రంథములను నెక్కుటిని సంస్కృత ఆంగ్లేయ మహారాష్ట్రి హిందీ గుజరాతీభాషలలోను, లాహోరు గాంధర్వమహావిద్యాలయమువారు హిందీభాషలోను వ్రాయించి ప్రకటించుచున్నారు. బొంబయినగరమున పండిత విష్ణునారాయణ భట్కండేగారు సీతారామసుకథనకర్ మున్నగు విద్యాధికులును ధనాధికులును చాల పాటుపడుచున్నారు.

మన కర్ణాటకమున కట్టి యోగ్యత యేది? పాటుపడి విద్యనాదరింపఁగల ఏ. యం. చిన్నసామి మొదలారి, యం. ఏ., గారు కీర్తిశేషు లయిరి. ఘనులయిన సుబ్బరామదీక్షితులవారు సంగీతసాంప్రదాయప్రదర్శిని ప్రకటించిన యనతికాలముననే పరమపదము నొందిరి. సింగరాచార్యసోదరులు మాత్రము కొన్ని గ్రంథములను వ్రాసి ప్రకటించి మించిరి. ఇతరులు కొందఱు అల్పగ్రంథములను గొన్నిటిని బ్రకటించియున్నను వాని ప్రయోజన మంతగాఁ గాన్పించుచుండలేదు. ఇంక నొకరు సంగీతప్రకాశిక యను మాసపత్రికను ప్రకటింతు మని వ్రాసి యాసపఱచి నిష్ఫలమనోరథు లయిరి. మైసూరునందు విద్యార్థిమాను లొకరు ఇంగ్లీషునందు శాంబోధము రాగవిబోధాదిగ్రంథములను బత్రికారూపమునఁ బ్రకటించుచున్నట్లు విని ప్రమోదింపఁగా, దానిం గాంచు నట్టి యదృష్టమైన మాకు భగవంతుఁడు కటాక్షించినవాఁడు కాఁడు. దానిగతి యేమయినదో నిజస్థితి దెలియదు. కర్ణాటకసంగీతమునకు సంజ్ఞాలిపివిధానియమ క్రమము లొకపద్ధతిగ మునకుఁ బూర్వమే యుపపాదింపఁబడి కొలఁదిగా నీ ప్రాంతములవారి కలోనికిఁ దీసికొనిరాఁబడినను దాని సాంఘ లోకమునకై ప్రకటించు భాగ్య మింకను బరమాత్మ ప్రసాదింపకుండెను. ఎట్లయిన నేమి? అధికు లూరకుండుదురు. అల్పులు ప్రయోజకులు కాఁజాలరు లఁబడుదురు. మన సంగీతవిద్యాభివృద్ధిని గూర్చి మన కెట్లు సంతోషము సిద్ధించును? దేశీయసోదరులారా! మన కర్ణాటకసంగీత మెట్లభివృద్ధిలోనికి రాఁగల దని నమ్మెదము? అభిమానవంతులు లక్ష్మీకృపాయుతులు నిర్వర్తించి మేలు చేకూర్చుచున్నప్పుడు నమ్మెదము గాక! దిగ్విజయ మగుఁగాక!

హిందూదేశములో హోమియోపతి ప్రవేశము

డాక్టర్. కె.వి. సుబ్బారావుగారు, ఎం. బి. (హోమియోపతి)

వైద్యశాస్త్రమునకు సహాయములగు శరీర శల్యశాస్త్రములు హిందూదేశమందు పూర్వమునుండియు నుండెనవియే. మహామునులు హిందూదేశమునందుండెడి శుశ్రుత చరక శాస్త్రములను వ్రాయుట చేసిరి. ఈ రెండు శాస్త్రములును సంబంధించిన గ్రంథములలోనివి. ఈ గ్రంథములే గాక హోమియోపతి యవలంబించెడి యౌషధపరీక్షణపద్ధతి గూడ మన దేశమునందు వానికలో నుండినట్లు తోచుచున్నది. ఆయుర్వేదమును ప్రపంచమున కనుగ్రహించినది మహాదేవుడని వాడుక. దేవతలు మృత్యువును జయించుటకై యొక యౌషధమును కనిపెట్టదలచిరనియు, అందులకై గాను సముద్రమునందు సమస్త మూలికలను వైచి మథింపసాగిరనియు, అందు విష మమృతము పుట్టినవనియు, ఆవిషము లోకములను లోకాధిపతులను సమస్తదేవతలను నాశనము చేయుచుండగా అట్టి భయంకర విషమును మహాదేవుడు పానముచేసి కించిత్తు మార్పును లేక తన సహజతేజస్సుతోనే ప్రకాశించుచుండెననియు పురాణములు చెప్పుచున్నవి—అనగా యూరపుఖండ వైద్యశాస్త్రజ్ఞులు పరిశీలించుటకు సాహసింపజాలని భయంకర విషములను మన పూర్వికులు తాము తమ నిర్దోషత్వములందుపయోగించి వాని యౌషధశక్తిని గ్రహించిరని తెలుపుచున్నది. హిందూ వైద్యశాస్త్రమునందౌషధము యూరపుఖండ శాస్త్రముల నియమములకన్న నూతనముగా నిర్ణయించబడుచున్నను గుణము మాత్రమధికముగా చూపుచున్నది. యూరపుఖండశాస్త్రజ్ఞులిండియాకు వచ్చి వైద్యశాస్త్రముయొక్క శస్త్రచికిత్సాభాగమునందు మాత్రము తమ సామర్థ్యమును చూపిరి గాని యౌషధమునందు వారి ప్రయత్నములు నిష్ప్రయోజనమాయెను. వారు బ్రిటీషు ప్రభుత్వమువారి సహాయముచేత దేశమంతట నౌషధశాలలు స్థాపించి కొంత మేలు చేయుచున్నారు గాని దేశస్థులకు పూర్ణముగా తృప్తి కలిగించుటలేదు. మనవారి ధ్యానము హోమియోపతి వైద్యమునందు పోవసాగెను. ఆ కాలమున ఇండియాలో హోమియోపతి వైద్యమును శాస్త్రోక్తముగా చదివినవారు లేకపోయినను సామాన్యజ్ఞానము చేత చేసెడి వైద్యమునందలి గుణము లత్యంతాశ్చర్యమును నద్భుతమును కలుగజేయుచుండెను. అయినను, వైద్యశాస్త్రపరీక్షలందు కృతార్థులై పేరుపొందినవారందరును ఈ నవీనశాస్త్రమును చదువుటను అభ్యసించుటను శ్రద్ధవహింపక తిరస్కరించిరి. ఇట్లుండగా, ఇండియాదేశమునకు హోమియోపతి శాస్త్రముయొక్క సుగుణవిశేషములు బోధపడు సమయము తటస్థించెను. మన దేశములో నొక ప్రభువునకు చాల జబ్బుచేసి ఆ ప్రభుస్థానములో నుండెడు వైద్యులెవ్వరును ప్రభువుయొక్క జబ్బు నెమ్మదించదని చెప్పి మాని వదలివేసిరి. జర్మనీదేశస్థుడును హోమియోపతిశాస్త్రవేత్తయు నైన డాక్టర్ హానిగ్ బర్గర్ అనునతడు వచ్చి రాజును స్వస్థపరచెను. ఇదియే హిందూదేశములో హోమియోపతి యౌషధము వాడుక ప్రారంభము. పిమ్మట 1851వ సంవత్సరములో డాక్టర్ టనీర్ అను ఫ్రెంచి వైద్యుడు కలకత్తాకు వచ్చి యచ్చట హోమియోపతి వైద్యము చేయుచుండెను. ఈయన హిందూదేశమున నుండెడి యాంగ్లోయిండియనులకు ప్రియముగా నుండెను; బెంగాలుదేశపు గవర్నరు ... హోమియోపతి వైద్యశాలలు ఒక హోమియోపతి ధర్మవైద్యశాల స్థాపించెను. కలకత్తాలో ధనికుడును మహారాజునైన రాజేంద్రదత్తుగారు ప్రథమమున వాని వైద్యశాస్త్రమునందు తృప్తిలేక హోమియోపతి చదువుటకు ప్రారంభించెను. ఈ రాజేంద్రదత్తు శ్రద్ధతో చదివి డాక్టర్ టనీర్ నకు ప్రథమశిష్యుడాయెను. వీరిద్దరును కలసి కలకత్తాలో గవర్నమెంటు డాక్టర్లచే కుదుర్పజాలక వదలివేయబడిన కష్టమైన జాడ్యములను నెమ్మదిచేయసాగిరి. ఈ విధముగా హోమియోపతి వైద్యశాస్త్రము మన యిండియాకు ప్రవేశమయినది. రాజేంద్రదత్తుగారి యింటి సమీపములో డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారు కాపురముండెడివారు. ఈయన పాశ్చాత్య వైద్యశాస్త్రమునందు పేరు వహించినవారు—అనగా ఇండియా గవర్నమెంటు ఆసుపత్రులలో వాడుకయందుండు శాస్త్రమున పని యెరుగును. ఇట్టి ప్రఖ్యాతి గాంచిన డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారు కుదుర్పలేక వదలివేసిన పెక్కురోగములను హోమియోపతి శాస్త్రము నభ్యసించిన రాజేంద్రదత్తుగారు కుదుర్చుట తటస్థించెను. డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగారి మనస్సు హోమియోపతి శాస్త్రమునందు చొచ్చి యాయన దానిని చదువుటకు ప్రారంభించెను; 1867వ సంవత్సరములో తనకు హోమియోపతియందున్న నమ్మకమును వెల్లడించెను. ఈయన యిట్లు తన నమ్మకమును వెల్లడించినప్పుడు సహపాఠులయిన యితర వైద్యశాస్త్రజ్ఞులందరును తమ వైద్యసంఘములనుండి యీయనను తొలగింపసాగిరి. 1866వ సంవత్సరమునందు డాక్టర్ బెరిగ్నిగారు ఫ్రాన్సు దేశమునుండి కలకత్తాకు వచ్చి హోమియోపతి వైద్యమును చేయసాగిరి. వీరు రోగిప్రశంసలని పేరు గాంచిరి; వీరు కలకత్తాలో నుండిన యల్పకాలములోనే రాజేంద్రదత్తు డాక్టర్ మహేంద్రలాలు సర్కారుగార్ల సహాయములో హోమియోపతి శాస్త్రమును కలకత్తాలో చాలవరకు వృద్ధికి తెచ్చిరి. వీరి వెనుక డాక్టర్ బిహారిలాలు బదురిగారు వీరి పనిని నెరవేర్పసాగిరి. హోమియోపతి యిండియాలో స్థిరపడినది ఈ బదురిగారి యాయువున్నంతకాలము. వీరు 1891వ సంవత్సరము వఱకు నుండిరి. వీరి కాలములో ననేక విద్యార్థులీ శాస్త్రమును చదువుట ప్రారంభించిరి. వీరిలో విశేషఖ్యాతి వహించినవారు పి. సి. మజుందార్; బి. యన్. బానర్జి; డి. ఎన్. మిత్రా; ఎ. యస్. చటర్జి; యం. ఎం. దత్తు; గిరీశచంద్రదత్తు. ... దత్తుగారు సంపన్నుల గృహములయందే వైద్యము ప్రవేశపెట్టసాగెను. ఈ కాలములో కలకత్తానుండి యుద్ధులు విద్యార్థులు యమేరికాకు పట్టణమునందుండెడి హోమియోపతి కళాశాలయందు చదువుటకు వెళ్లి పరీక్షలలో కృతార్థులై కలకత్తాలో వైద్యము చేయసాగిరి. వీరు యం. యం. బోసు; డి. యన్. రాయ అను వారు. ఈ డాక్టర్ యం. యం. బోసుగారు కలకత్తాలో 1883వ సంవత్సరమునందు కలకత్తా హోమియోపతి పాఠశాలను స్థాపించిరి. 1882వ సంవత్సరమున నింకొక ఔషధశాలయును ఒక ధర్మవైద్యశాలయును స్థాపింపబడినవి. సర్ రాజా సురేంద్రమోహన్ టాగూర్ గారివలన వారి పల్లి ప్రాంతమందు ఒక ధర్మవైద్యశాల స్థాపింపబడినది. ఆ కాలములో హిందూదేశమునందు హోమియోపతి ప్రవేశమనగా బెంగాలు దేశమునకే యని తెలియవలయును; అనగా బెంగాలు దేశము తప్ప యితర భాగములలో ప్రవేశము కాలేదు. బెంగాలీలితర దేశములకు వెళ్లి యీ శాస్త్రమును చదివి తమ దేశములో స్థాపించిరి. కొన్ని హోమియోపతి శాస్త్రగ్రంథములను బెంగాలీ భాషలోనికి భాషాంతరీకరించిరి. ఇప్పుడీ శాస్త్రము ఇండియాలో బెంగాలు దేశమునుండి యితరభాగములకు మెల్లగా వ్యాపించుచున్నది.

మానసగీతము

తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణరావుగారు

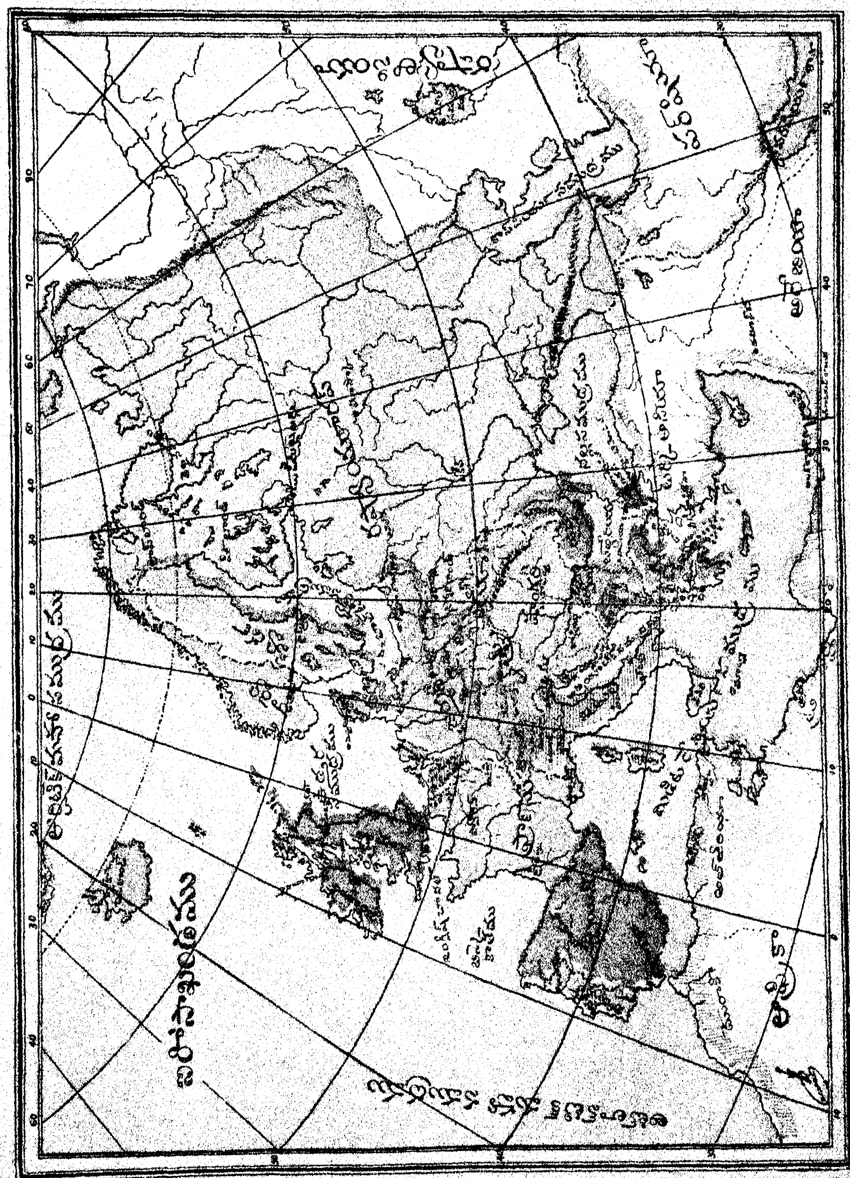
కాలమును గడల్ప మేధావి కాన మూన్పఁ
బనులఁ గల్పింపఁ గవులకుఁ దనరుదాని
నరయ మనసయ్యె; మనసయ్యె నరయ నదియె;
అది యయ్యెను జగమున కంత కదియె.
దానిఁ బట్టి బయల్ వెట్టఁ దలఁపు గలిగె;
బాహిరంబున కాంతరప్రకృతి కదియె
మూలకారణమై చెల్గు మూర్తి యయ్యె.
అఖిలమతములవారు తదాస్తికతను
నొప్పుదురు; దీనికిని గూడ నొకటి గల్గు
మూలప్రకృతి యటంచును జాల నడచి
పల్కు మతములు నున్నవి; పట్టి చూడ
నాదిభేదముల నటుంచి యుంద మైక
సత్యముగ నొప్పికొనినట్టి మతమునకును
మూలమైనట్టి మనసును లీలలకును
పాత్రముగఁ జేసి వెలిఁ జూప బ్రహ్మ వశమె?
ఎవని గుట్టు బయల్ వెట్ట నెవని కగురు;
బలుకుఁ బలికింప నూహ యుద్భవము సేయఁ
దాన కర్త్రయుఁ గారయితయును నగుచు
వెలయు మన నది, తన చిత్తవృత్తిపగిది.
బయలుకుడినను లోలోనఁ బ్రబలియున్న
మొలఁగునదె కాని యొరుచేత మొలగునదియె?
చిద్విలాసంబుగను నాదు జిహ్వనుండి
తన విలాసంబు నొకయింత గనుపఱుపఁగ
నాంతరప్రకృతుల తత్త్వ మరయఁగోరు
వార లగుదు గా దని నిశ్చపడితి యేమి
యుట్టి సంకల్ప మొదవించె నిచ్చ నొకటి;
తరము చంచల మగు దీని గసులఁ గనినఁ
జంచలత తామరాకున సలిలమునకు
ఘనతమం బని చాంచల్యగరిమ కెపుడు
నుపమగాఁగ గణించిరి నిపుణమతులు;
నాఁటి పల్కులు మృషలు గావలయు దీని
గసులఁ జాంచల్యమును సరిగాఁ గనంగ;
నెంతలో బుద్ధి మాఱునో యెఱుఁగరాదు;
తలఁపు లిప్పుడు తనుఁగూర్చి నిలిపె మదిని;
పురికొలుపుచుండె నడి వెలిఁబుచ్చు మనుచుఁ;
గాలమైలంబ్య మొకయింత గాక యుండ
వెడలఁబుచ్చంగవలె మనోవేగమునను;
కల మల మనోగతిని బోవఁగలదె యెంత
వడిగ వ్రాసెడి లేఖకు వ్రాఁతకైన?
కలము కొలపాత్ర, జలధులు తలఁపు లెన్న;
నెంత వశమగునో దానికి నంతవట్టు
పాఠకవిమర్శనకుఁ దెచ్చి పాలుపఱుతు;
పాఠకమహాశయులు మీరు పట్టు విడక
మీ మనోనుభవంబులమీఁద దృష్టి
నిలిపి వినుఁడయ్య మాపల్కు నిజము దెలియుఁ;
గన మనోదృష్టి సమభావమునఁ దెలంగ
దేమి చిత్రమొ! తెలియరా దెవ్వరికిని;
ఇంద్రియంబుల నరికట్టి యుహాసుఖముల
యాశ దిగఁద్రోసి యతులైన యయ్యలైన
మనసును జయింప లేరైరి మానదయ్యె
విషయపర్యాకులత బ్రహ్మవేత్తలకును;
విషయము లనంగ నెయ్యవి వీని జన్మ
సీమ యెయ్యది? యనుచుఁ బ్రశ్నించువారె?
మనసు నడుగుద మది పుట్టి మనికిఁ గన్న
తావు తా నెన్నో వేఱొక్కతావ మగునో?
ఉభయపక్షంబులందుఁ బ్రశ్నోత్తరముల
కన్నిటికి నన్ను కర్తగా నరయువారె?
మనస! యొక్కింత సేపు నా మాట వినుము

నీ రహస్యంబు లోకకొన్ని జారవిడుము;
నిన్ను గూర్చిన గీత మానించు నెడల
లోటు వచ్చిన నదియు నీ లోటు గాదె?
తొటను ఛాయాపటముఁ దీయు నెడ నొకింత
ప్రకృతిరూపంబు చెదరినఁ బనులవాని
నేర్పు కొఱతయైన ఫలము గణింప నొకట
పటము నైరూప్యమును బొంది పాడుపడుట,
నిన్నెఱుంగనివారు నిందింత్రు నిన్ను;
తెలుకఁ గలవార లంద్రు నన్నే మనినను;
వారెఱుంగరే నేను నీ వశత నుంట?
కాన లోకుల్ల నాదిగాఁ గాన రెవరు;
కేవలస్వతంత్ర మటుంచి భావిఁ జూచి
యతుల ఖ్యాతి గనువారి యండ గనుము;
అన్నియును గూడఁ జక్కనై యలరు నపుడు;
భారతీదేవి సాయంబుఁ బడయరాదె?
తోడఁ బనిసేయుచుండు నీ కూడ నుండి,
యవయవంబులు మనస! నీ కఖిలవిషయ
సంచయంబును; నీవెగా జన్మభూమి
యింద్రియంబుల కన్నింటి కెటులు గనినఁ;
దత్సహాయమున జగ మంతయు జయింత్రు;
వెలుపలను గల్గు నఖిలంబుఁ దెలిసికొనుచుఁ
బట్టి లోపలి కీడ్చుచు బలిమినో చను
వునో యొప్పగించెదు లోనె పనులు సేయు
వానికిని గొన్ని యవియెగా బాహిరములు;
అంతరంగములోఁ గొన్ని యమరియుండి
చక్కఁజేసెదు పను లెల్ల జగతియందు;
లోన వెలుపల నవి యేమి లోఁగొనినను
నంత యవ్యగ్రముగ నవి యొసఁగుచున్న
నీకుఁ జిత్తంబు కానిదే నిలువ దెదియు;
నేది గనుచున్న వినుచున్న నచట నీకుఁ
దలఁపు పుట్టెడునో యది తక్క నొకటి
బుద్ధి కెక్కదు; నీ భావమును గ్రహించి
యంతరంగానుచరులు, బాహ్యానుచరులు
నాదిగను సేయవలయు నీ కోర్కిదముగ
అందఱును నీకు వశవర్తులై కులంగు
చుందురే గాని లోనుగా, వ్రకరి కీవు;
సర్వతంత్రస్వతంత్రు తేజగలి నైనఁ
గలరె నీవంటివార లొక్కరుడు గాని?
స్వేచ్ఛ నినుఁ జెప్పి మఱి యన్యుఁ జెప్పవలయు;
యతులు సామ్రాజ్యపట్టభద్రాయతులును
గడు స్వతంత్రు లటంచుఁ బేర్వడినవారు;
వారిపై నాధిపత్యంబు వఱలు నీకు;
నింతకంటెను స్వాతంత్ర్య మెటను గల్గు?
పార్థివులు ప్రకృతిచేఁ దుష్టిపడనివారు
వారిపైన నీ వధికారపథము గనుట,
వింత గాదనఁగు నొక విధము గాఁగ;
నీదు పరివారమును గెల్చి నిను జయింప
నేకదీక్షగఁ బనిసేయ నెసఁగువారు
అదియె నియతిగఁ గలవారు యతు లనంగ;
శమదమాదులఁ బరివారసరణిఁ గాంచి
శాంతిసాధనములను దుర్దాంతు లగుచుఁ
బట్టి బంధించి నీ పరివారములను
ముట్టడింతురు వా రరికట్టి నిన్ను
నిను వధించి లోకజ్ఞు నన్యుని వధింప
వలెను శత్రుఁడు పైఁజేయి గలిగియున్న
నొదిగియుండుపు సమయంబు పొదలుదనుక;
పట్టియుంచిన కొమ్మ చేపట్టు సడల
రివ్వనను దొల్లిటికి నూరు రెట్లు వడిని
మింటి కెగసెడు క్రియ వారిమీఁద మరల
నీదు నధికారవిభవంబు నెఱపుచుండు.
అణువు నీ రూప మాకాశమంత యాశ
యాశలకు నెల్లఁ గూటస్థురాల వీవ
యఖిలయోజనలకు మూల మగుమ వీవ
పాపపుణ్యంబులకు నునికిపట్టు వీవ
మూడు లోకంబులును గాలములును గూడ
నెఱుఁగఁగలదాన వీవ; నిన్నెఱుఁగనగునె?
గతము దెలిపెడి శక్తి నిన్ను స్మృతి యటంద్రు;
మఱి యటందురు భావిసంగతుల నున్న

బుద్ధి పొడు తాత్కాలికముగ మెలంగ;
వంద లామడలను దూరమందు నున్నఁ
గనని విననట్టి వస్తువులఁ గాంతు వీవ;
కాలజలనిధి నడుగంటి గ్రాలుచున్న
యర్థములఁ దెచ్చి యెదుటఁ బ్రత్యక్షముగను
వఱలఁజేయుదు; నెదుటఁ గన్పడుచునున్న
వారిఁ గనకుండఁజేతువు; దూరభార
మనెడి మాటలు లేవు; దాపనుచు లేదు;
మిత్రుఁ డని లేడు; లేడు బల్ శత్రుఁ డనుచు
సర్వసమురాల నిను నమ్మి చనఁగరాదు
నీదు సాంగత్యమును నమ్మి నెగడువారి
మనసునచ్చిన రీతిని మనెడువారి
వర్తనము బోధపడునె యెవ్వరికి నైన?
ఒకని వృత్తంబు నొకరీతి నుండనీవు
మిత్రులను శత్రులుగఁ జేసి మెలపుచుందు
మిత్రులుగఁ జేతు తృటిలోన శాత్రవులను;
మంచిఁ జెడ్డగఁ జెడుగుల మంచివిగను
గనుఁగొనఁగఁ జేతు భ్రమ యనుకొనకయుండఁ
దిరుగులేనట్టి మందిచ్చి త్రిప్పుచుందు;
మందు తలకెక్కినా, లవమాత్ర మైనఁ
దిరుఁగు మఱుఁగగు మఱుఁగగుఁ దిరుగు జగతి
సాధుసాంగత్యమునఁ బ్రోవఁ జనెడువారి
దారి దప్పించి మెలపంగఁ దప్పుత్రోవ
నరుగువారల నడుగంట నణఁగఁద్రొక్కి-
బయటఁబడకుండఁజేయఁ జాల్పడుచునుందు
వ్యసనములలోఁ దగుల్కొనువారిఁ గనుఁడి.
దినదినంబును వృద్ధిగాఁ దనరుఁ గాని
తిరుగు గనరాదు; సుడిబడి తిరుగుచుంద్రు;
స్నేహ మని నిముసము నమ్మి చెలఁగ లేరు
వైరభావంబువలన లాభమును లేదు
ప్రకృతి యను నీకు దుష్పథవర్తనంబు
సత్ప్రవర్తనకును నీకుఁ జాల దవ్వు,
అడుగు పడ దేలొకో నీకు నమలగతుల
నొక్కపట్టునఁ; జప్పునఁ జక్కఁబోదు
వెగుబుజంబున కాపథ మగపడఁగ నె
నీదు పల్లమునకు నేగు నీరు గాఁగ
అందువనె నిన్ను మాయకు నాత్మజ వని
యాస్తికమతావలంబులై యలరువారు
పరమమతిఁ జూచి సిద్ధాంతపఱచినారు;
జడ మటంచురు తాత్త్విక జ్ఞానమతులు
నిన్నుఁ గొందఱు; లే దంద్రు నీకు స్వప్ర
కాశతయె కొంద; ఱిందలి కల్ల నిజము
లరయ శక్తు లెవ్వరు? స్వయంవ్యక్తి వగుదొ
ఛాయ వయ్యెదవో చెప్పఁజాల మమ్మ!
ప్రకృతిచాంచల్యము భవత్స్వభావ మరయ
దాని యనుభవమునుబట్టి నీ నడవడు
లరసి చూచిన ఛాయవే యనుచుఁ దోఁచు;
లేకయుండిన స్థైర్యంబు లేద దెట్లు?
అందుచే స్వయంవ్యక్తి గా వంద్రు నిన్ను
మూల మున్నది నినుఁ ద్రిప్పఁజాలునట్టి;
అదియె యాస్తికు లెల్లరు నాత్మ యంద్రు
నీకుఁ గూడను మూలమై నెగడు దాని
హాస్తవటిఁ జేసి యాడింతు వనవరతము;
వింత యగుఁగాదె యిది మాయవిధముగాదె?
ఆత్మ యన్న మగువ మెఱుఁగగుదు వీవు.
నీవు సంగతిచే నాత్మ నిశ్చయంపు
స్థితిని నేమఱుచుందె, నీ గతియె గతిగ
నలరుచున్నది, కల్ల యథార్థ మనుచు
భ్రమను బడి దిరుగుచున్నది విమత మగుచు;
చటులసాంగత్యదోష మెంతటికిఁ గాదు?
అద్దమున మెఱుంగెటు లుండు నటులు గాదె
మొగము గన్పడు? నొకవంక మొగము పెద్ద
దొకటఁ జిన్న దొకటఁ గోల దొకట గుండ్ర
దొకట బుంగగ నుండెడు నొకటఁ జక్క-
శల్యముగఁ గానఁబడుఁ గాని సహజరూప
మెప్పుడో గాని కన్పడ దేర్పడంగ;
ఒకని మనమును బోలి వేఱొకని చిత్త
మలర దేలొకో బుద్ధి జీవులకుఁ గల్గు

మనము లన్నిటికిని లోన మమత గలదు;
స్నేహభావంబున నొకనిఁ జేరఁబోవ
నాదరంబుగఁ గను వాని నాతఁ డపుడు;
వైరభావంబునను బొమ్మ వానికడకుఁ
జెప్పకయె దాని నాతఁడు చెప్పికొనును;
ప్రాణిబోఁతులఁ గను మొక్కతావునందె
గానఁబడుదురు; జాడరుల్ కల్లరులును
స్వేచ్ఛమతులును నొక్కొక్క స్థలమునందె
చూడనయ్యెద రెప్పుడుఁ గూడఁ గూడ
వారికిని వీరికిని జెల్మి నటుల దెపుడు;
మంచికిని జెడ్డకును జెల్మి మనఁగనగునె?
భాష చెల్మియు దేశంబు బాంధవంబు
లేనివారలు గూడ లోలోనఁ జాల
నాప్తభావంబు గల్గి యన్యోన్యమైన
మైత్రి మెలఁగుచుందురు తత్సమాగమమును
నానుషంగికమే యగు నరసి చూడ;
మనసు లాకర్షణము లేక తనదునేని
నొకవిధంబైన వస్తువు నొకటఁ జేరఁ
గారణం బెట్లు చూపెదఁ గానరాదు
నిన్ను పురుషునిగాఁగ గణించినారు
తాత్త్వికులు దానిని యథార్థతగ వచింపఁ
జన దనుచుఁ దోఁచు; హేతు వే మనుచు వేము
తనను చిత్తానువృత్తి నందటును ద్రిప్పు
నద్భుతపు శక్తి యొక్క స్త్రీయంత్రమునవె
గాని యా శక్తి గన మఱొక్కడను లేదు;
అందుచేనె మాకు మూర్తుల కాదిపీఠ
మయిన శక్తి యొకం డుండు నాదిసనిధి.
అట్టి శక్తులు నీయందు నమరియుంట
స్త్రీత్వ మారోపణముచేసి చెప్పినాము
స్త్రీత్వపుంస్త్వంబు లేర్పడఁ జేయ నెవరి
కగును? దోఁచిన క్రియఁ జెప్పనగును గాని;
ప్రకృతిని నపుంసకత గల్గి ప్రభవమంది
పుంస్త్వమును బొంది విజ్ఞానపూర్ణలకట
స్త్రీత్వ మందితి విచట నీ చేష్టితముల
స్త్రీత్వపుంస్త్వనపుంస్త్వముల్ చేరి యొకట
నుండ నిచట జగత్కర్తయొద్దఁ దక్క?
నందున నె నిన్ను జగమున కాదిగాఁగఁ
జెప్పియున్నారు; జగతియుఁ బెలఁగు నటులె.
స్త్రీ లొక్కొక్కపురుషు తమంత వేలగాఁగ
నొందుదురు గానివానిపై నిచట లేని
కూర్మి గలిగి మెలఁగుట కూడఁ గలదు;
అట్టి యెప్పుడైన నీకు దయార్ద్రభావ
మొదవుటయు నుండు నెవ్వరో యొకరిపైన
నపుడు సద్వృత్తివానికి నమరుచుండు
వారి వశవర్తినివిగాఁగ వఱలుచుండి
ముక్తికాంతను వానిపై మోహ ముడరఁ
జేసి నిర్వాణపదయుక్తుఁ జేతు వటసి;
నట్టి దయఁ జూపుమమ్మ మాయందు నెపుడొ;
నీకుఁ గృప వచ్చినప్పు డుండాక మాత్ర
మిటునటును ద్రిప్పి దుర్గతి కీడ్వకమ్మ!
అమరఖ్యాతి జగతి నీ కమరునమ్మ!

శా. మా జన్మను పరాక్రమాగ్నిశిఖ యుత్సాహాతికార్యాప్తి
సౌజన్యాదిల విహగముండఁగ రిపుస్తోమార్థ మస్తలం బంతటన్
దేజశ్శీల విలాస్యప్రతిమ బడసి భస్మీభూతు లౌనట్లుగా
మే జేయంగ భువి శ్రీజనార్దన నిరంజన్ విష్ణు భజింపన్ మదిన్.

ఐరోపా మహాసంగ్రామము

ప్ర స్తా వ న

శ్లో. తస్మాత్త్వముత్తిష్ఠ యశో లభస్వ - జిత్వా శత్రూన్ భుంక్ష్వ రాజ్యం సమృద్ధం
మయైవైతే నిహతాః పూర్వమేవ - నిమిత్తమాత్రం భవ సవ్యసాచిన్. 11-33.

మహాసంగ్రామము బడబానలమువలె నాగరకప్రపంచము నావరించినది. యుద్ధము సకలారిష్టములకు మూలము. ద్రవ్యనష్టము, సుఖనాశనము, జనసంక్షోభము, ప్రజాక్షయము, సర్వసంహారము యుద్ధఫలములు. యుద్ధప్రకటనము రాజులకు భయమును, మంత్రులకు కంపమును, యోధుల కుత్సాహమును, శాంతికాములకు నిరాశను, ఆగ్నేయాస్త్ర నిర్మాతల కానందమును, లోభుల కాశావేశమును గలిగించెను. జనులు గుంపులు గుంపులు గూడి గుసగుసలాడఁ గడంగిరి. పండితులు పామరులు కలహకారణంబులను చర్చింప నుపక్రమించిరి, కలహకారకులను నిందించుచుండిరి. కొందఱు ఆస్ట్రియాయువరాజును యువరాజ్ఞిని చంపిన సర్వియా యువకుని నిందించిరి. కొందఱు చిరకాలముగ సర్వియనులను దౌర్జన్యముపాలు సేయుచున్న ఆస్ట్రియనులు మూలకారకు లని నిందించిరి. మఱికొందఱు సజాతీయులైన సర్వియనులకు చేయూత నొసంగిన రుష్యా కారణ మనిరి. మఱికొందఱు ఆస్ట్రియాకభయహస్తము నిచ్చి స్వలాభమునకై కయ్యమునకు పురికొలిపిన జర్మనిని దూషించిరి. మఱికొందఱు పగను సాధించుటకై వేచియున్న ఫ్రాన్సు కారణ మనిరి. ఇతరులు చిన్నిరాజ్యములను లోకసామ్రాజ్యమును గాపాడుటకై ఇంగ్లాండవలంబించిన ధర్మమార్గమనిరి. కారకు లెవ రైనను రాజనీతి కనవగాహకరం బైన యుద్ధము పొసంగినది.

రుద్రుండు అవతరించెను. ప్రళయమున కేర్పడిన ఆయుధములను ధరించెను. లయభారమును వహించెను. ఆయుధరూపంబు లైన ఝంఝానిలంబులకును, బడబానలంబులకును, జలప్రవాహంబులకును, భూకంపంబులకును, మహావ్యాధులకును కారణభూతుం డైన రుద్రుండు సంగ్రామరూపం బైన లయమునకును కారకుండు. ఇతరకారణములు నిమిత్తమాత్రములు.

అనంతదయామయుం డైన సర్వేశ్వరునకు భయానకం బైన రౌద్రావతారం బేల? ధర్మమూర్తికి నిరపరాధదండనం బేల? విశ్వంభరునకు విప్లవవినోద మేల? దీనరక్షకునకు దీనసంహార మేల? సృష్టికర్తకు లయలీల లేల?—అను విషమసమస్యలు లోకవైచిత్ర్యమును పరిశీలించుటవలనఁ గలుగుచున్నవి. ఇట్టి సమస్యలకు సమాధానము సమస్తసృష్టిపరిణామమువలన గ్రాహ్యము కాఁగలదు గాని ప్రత్యేకకారణము నుపపాదించుటవలన గ్రాహ్యము కాఁజాలదు. జీవాత్మపరిణామమునకు లయపరంపరలు సోపానంబులు. లయము అవస్థాభేదము గాని నాశనము గాదు.

శ్లో. న జాయతే మ్రియతే వా కదాచిత్
నాయం భూత్వా భవితా వా న భూయః
అజో నిత్యః శాశ్వతోఽయం పురాణో
న హన్యతే హన్యమానే శరీరే.

సృష్టి లయము ననుగమించియుండును. ప్రాచీనభావ ప్రపంచమును రూపుమాపి నూతనభావ ప్రపంచమును నిర్మించుటకు వర్తమాన మహాసంగ్రామమును సాధనంబుగఁ గైకొనుట భగవత్సంకల్పము గావచ్చును. కార్యకారణ సంఘటనము దుర్లభ మైనను జీవాత్మపరిణామమునకు లయమును సృష్టివలె మూల మని నమ్మవలసియున్నది.

ఈసంచికయందు కలహకారకము లైన ఫ్రాన్సు,

బెల్జియము, జర్మని, రుష్యా మొదలగు రాజ్యముల చరిత్రములు సంక్షేపముగ వ్రాయఁబడినవి. ఆ చరిత్రలను పరిశీలించినపుడు భిన్న రాజ్యముల శ్రేయఃప్రాప్తికి, రాజ్యాభివృద్ధికి, వ్యాపారాభివృద్ధికి ఘోరము లైన యుద్ధములు తఱచుగ జరిగినట్లు తెలియుచున్నది. యుద్ధానంతరము భావప్రపంచమునందు మార్పులును నేర్పడుచుండెను.

యుద్ధములకు మొదటియుగమునందు దేశస్వాతంత్ర్యము, మధ్యమయుగమునందు మత స్వాతంత్ర్యము, తుది యుగమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యము కారణములు. రాజ్యస్వాతంత్ర్యయుగమునందా కారణము పరిస్ఫుటము; తక్కిన భావము లంతర్గతములు. ఇట్టి నిర్ధారణము మూడు యుగములకును సన్వయించుచున్నది.

గ్రీకులు మొదట యూరపుఖండమునందు నాగరకాంకురములను నాటిరి. గ్రీకులకు విశ్వాత్మ సుందరాకారము. అయ్యది ప్రకృతియందు దృష్టము. గ్రీకులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. రక్తబాంధవ్యమె దేశబాంధవ్యము, జాతి బాంధవ్యము. రోమనులకు విశ్వాత్మ ధర్మమూర్తి. అయ్యది సామ్రాజ్య వ్యవహారములందు పరిస్ఫుటము. రోమక సామ్రాజ్య వాసులు నాగరకులు. తదితరు లనాగరకులు. సామ్రాజ్య వాసము జాతిబాంధవ్యము, దేశబాంధవ్యము. కాన్స్టెన్టైను చక్రవర్తి క్రైస్తవమతమును స్వీకరించిన పిదప మతబాంధవ్యము సామ్రాజ్యవాసబాంధవ్యమును బలపఱచెను. క్రైస్తవులు నాగరకులు, సజాతీయులు. తదితరు లనాగరకులు, విజాతీయులు. ఏకదేశవాసము, ఏకభాషాప్రచారము, ఏకమతావలంబనము మొదలగు చిహ్నము లేకజాతీయతకు నిదర్శనములుగ నుండెను. పదునాఱవ శతాబ్దమునందు మతభేద మేర్పడి మతకలహములు ప్రబలినవి. దేశములు సంక్షోభనశ మైనవి. పదునేడవ శతాబ్ద మంతమునందు మతస్వాతంత్ర్య మేర్పడినది. యూరపు రాజ్యములు కీర్తిప్రతాపములను దాల్చినవి. పదునెనిమిదవ శతాబ్ద మంతమునందు ప్రజాస్వాతంత్ర్యమునకై పరివర్తన మేర్పడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపురాజ్యములలోని ప్రజ లధికారదాస్యమునుండియు ఆచారదాస్యమునుండియు మతదాస్యమునుండియు విముక్తులై, మానవసమత్వమును సౌభ్రాతృత్వమును స్వాతంత్ర్యమును స్థాపించిరి. కాని, సిద్ధాంతమునం దీభావము లంగీకృతము లైనను వానికి యందు వ్యక్తిస్వాతంత్రమునకును జాతీయ స్వాతంత్ర్యమునకును బల సంపదలు మాత్రమె గారణములుగ నున్నవి. పాశ్చాత్య రాజ్యములు మతాభిమానమును నాగరకాభిమానమును బూని మహా సామ్రాజ్యములను నిర్మించి శాంతిని స్థాపించి లోకప్రఖ్యాతిని గడించినవి. యూరపియనులు నివాసయోగ్యము లైన ప్రదేశములను విజయమువలననో నివాసమువలననో ప్రతిగ్రహణకారణముననో యాక్రమించుకొనిరి. ఇపుడు ఇంగ్లాండు 1,31,53,712, రుష్యా 84,00,000, ఫ్రాన్సు 53, 66,400, జర్మని 13,37,020, అమెరికాసంయుక్తరాష్ట్రములు 37,48,100 చదరపు మైళ్ల భూభాగము నాక్రమించుకొనియున్నవి.

మఱియు పందొమ్మిదవ శతాబ్దమున యూరపుఖండమునందు జనసంఖ్య హెచ్చినది; యంత్రసాధనములవలన పరిశ్రమలు విపరీతముగ వృద్ధిపొందినవి. యూరపునందు పరిశ్రమయుగ మేర్పడినది. ధనాశ ప్రబలినది. వ్యాపారవైరము హెచ్చినది. విషయలోలత్వము వ్యాపించినది. టాల్‌స్టాయి ప్రభువు వ్రాసినట్లు యూరపురాజ్యములందు ధనదేవత యిష్టదేవతయై వెలసినది. ధనదేవతను గొలుచువారలకు సంతృప్తి దుర్లభము. యూరపురాజ్యములందు రాజ్యవైరములకు వ్యాపారవైరము జతపడ, ప్రబలవైరము వర్ధిల్లుట కారంభమయ్యెను. భావప్రపంచమును భౌతికప్రపంచము వశపఱచుకొనెను. భావప్రపంచము క్షీణించినపుడు జీవాత్మపరిణామము వెనుకపడును. యూరపియను జాతులు భౌతికాడంబరములందు చిక్కుకొని భావార్థములను నిరసించినవి. యూరపుజాతులందు వ్యక్తిసౌభ్రాతృత్వ మంగీకృత మైనది కాని జాతీయసౌభ్రాతృ

త్వ మంగీకృతము గాలేదు. చిన్న దేశములను పీడించైనంత వఱకు పెద్ద రాజ్యములందు బలిమిని చేర్చుకొనుటయె యూరపు రాజ్యముల రాజనీతి. నిస్సహాయుడైన వ్యక్తిని గాపాడుట మానవధర్మము; నిస్సహాయస్థితియందున్న జాతిని రక్షించుట ధర్మవిరుద్ధము. జాతిస్వాతంత్ర్యమును స్థిరపఱచి రక్షించుటకే మహాసంగ్రామము సంభవించినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్య భావము వ్యాపించి, ధర్మపరిపాలనమునకు ప్రాతినిధ్యనిర్మాణములును, ప్రజాతంత్రమును సాధనము లని యంగీకృతమైనది. ఆ భావములు మానవసోదరత్వమునకు సోపానంబులైనను జాతీయమత్సరంబును మాన్ప లేకుండెను. వ్యక్తులకు మైత్రి జాతులకు వైరము పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందలి భావములు. జాతీయసోదరత్వమును గ్రహింపని మానవసోదరత్వము నిరుపయోగము, అసంభవము. మానవులు సోదరు లనియు దేవుని బిడ్డ లనియు బోధించుచు, నుత్తమజాతు లని నీచజాతు లని దురభిమానము పూనుట సమంజసమా, వివేకమా, ధర్మమా? పునాది లేని నిర్మాణము సాధ్యమా? జాతీయసోదరత్వము స్థాపిత మగుటకు వర్తమాన భావములు మాఱవలయును. ప్రాంత భావములు పోయి క్రొత్త భావములు గలుగుటకు లయము సాధనము. జాతీయసోదరత్వభావము పుట్టి పెరిగి స్థిరపడుట కెన్ని మార్పులు, యుద్ధములు, ప్రళయములు గావలయునో దేవున కెఱుక. వర్తమానసంగ్రామమున భిన్నరాజ్యములకును భిన్నజాతులకును రణరంగమునందు సమావేశము గలిగినది. మహాహవదావానలస్థితియందు దురభిమానప్రకర్షణమున కవకాశము లేదు, ప్రశాంతస్థితియందును లేదు, సామాన్యస్థితియందు మాత్రము గలదు. దండధరునకు ఆంగ్ల హైందవ జర్మను జపాను రాజ్యభేదములు లేవు; తెల్ల నల్ల పచ్చ జాతిభేదములు లేవు; భాగ్య దరిద్ర స్థితిభేదములు లేవు; హిందూ మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మతభేదములు లేవు; ధర్మాధర్మభేదము మాత్రము గలదు. లోకకళ్యాణమునకును జీవాత్మపరిణామమునకును భేదభావము నశించి సోదర భావము స్థిరపడుటకు సృష్టిస్థితిలయములు సమాన సాధనములు.

జాతీయాభిమానము జర్మనులకు విశేషము. గతించిన నూఱేండ్లలోను జర్మనుజాత్యభిమానము స్థిరముగ స్థాపిత మైనది. జర్మను లతిసులభముగ డెన్మార్కునుండి ష్లెస్విగును ఆస్ట్రియానుండి గలీషియాను ఫ్రాన్సునుండి అల్సేసు లొరేనులను జయించిరి. విజయమువలన దిగ్విజయాభిలాష గలిగినది. క్షాత్రధర్మము విజృంభించినది. ప్రపంచవ్యాప్తసామ్రాజ్యనిర్మాణమునకై సకల సంపదలు వినియోగింపఁబడినవి. నిర్బంధసైన్యశిక్షణము విధింపఁబడినది. బలవత్తరమైన యుద్ధనౌకాబలము నిర్మింపఁబడినది. యుద్ధోపకరణములను నిర్మించుటకై శాస్త్రజ్ఞానము నుపయోగింపఁబడినది. సంపదల వృద్ధికై పరిశ్రమలు బలపఱుపఁబడినవి. బిస్మార్కు మొదలగు మంత్రివర్యుల పరిజ్ఞానము జర్మను ప్రతిభను విస్తరింపఁజేయుటకై వినియోగపడినది. ట్రీట్ష్కె మొదలగు తాత్త్వికులు జర్మను ప్రతిభ నుగ్గడించిరి. వారి మతమునందు లోకము సుత్తమపురుష పరిణామమునకై సృజింపఁబడినది. ఉత్తమపురుషులు వర్ధిల్లుట తదితరులు నశించుట సృష్టినియమము. జర్మనులుత్తమపురుషులు, జర్మనుజాతి యుత్తమజాతి. ఆంగ్లేయులు మాయావులు, ఫ్రాన్సులు నిర్వీర్యులు, రుష్యనులు ప్రాకృతులు. లోకము జర్మనుతత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుటకై పుట్టినది. జర్మను తత్త్వమును వ్యాపింపఁజేయుట జర్మనుల విధి. బర్న్‌హార్డి యుద్ధము ధర్మములలో నుత్తమధర్మ మని బోధించెను. అయన మతమునందు జగత్తున ధర్మము బలమూలము; బలవంతులు బలహీనులను నిగ్రహించుట సమంజసము; జర్మనులు లోకసామ్రాజ్యమును పొందవలయును, లేదా చెడిపోవలయును; జర్మను లవక్రపరాక్రములు, ఆంగ్ల ఫ్రెంచి రుష్యను బలములను నిగ్రహించుటకు సమర్థులు; అభీష్టార్థమును జర్మనులు కష్టపరంపరలకు పాల్పడి సాధింపవలయును. మోల్ట్కె మొదలగు వ్యూహనిర్మాతలు జర్మనుల విజయమునందు విశ్వాసము గలిగియుండిరి. కాని

కులు విజయగీతంబులను పాడుచుండిరి. విద్యాలయము లందు విజయోత్సాహము బోధింపఁబడుచుండెను.

జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలనమిట్టి యూహలను పోషించుటకు తగిన స్థితియందున్నది. జర్మను సామ్రాజ్యము సంయుక్త సామ్రాజ్యము. సంయుక్తరాజ్యము లందు ప్రష్యా ప్రధానరాజ్యము. ప్రష్యారాజులు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారమును తమ యధీనమునం దుంచుకొనిన విధ మీ సంచికయందలి జర్మనుదేశచరిత్రమునందు తెలుపఁబడినది. హోహా హెన్ జెల్లోరిన్ వంశస్థులా శాపరాయణులు. ప్రెడరికు మహా మహాండు శాపరాయణుండైనను నింగితజ్ఞుఁడు; సమ యానుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱచెను. ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహనము లేదు; ప్రజ్ఞ లేదు; అత్యాశాదురభిమానములు గలవు.

జర్మనుల యత్యాశ కైయిజరు విలియము నందు మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ నిర్మాణమునందు చక్రవర్తి శాసకుఁడు, మంత్రి, కోశాధ్యక్షుఁడు, సేనాధిపతి, నౌకాదళాధ్యక్షుఁడు. పాలనము నియమితపాలన మైనను చక్రవర్తి సర్వాధికారి, సర్వ స్వతంత్రుఁడు. విలియముచక్రవర్తి సర్వజ్ఞత్వాభిమాని. విలియము కవులకు కవి, గాయకులకు గాయకుఁడు, సేనాధ్యక్షులకు సేనాధ్యక్షుఁడు, మతబోధకులకు బోధకుఁడు, పండితులకు పండితుఁడు. ఇంత యేల?— సర్వజ్ఞశిఖామణి. ప్రజలు, అధికారులు, చక్రవర్తి— అందఱు తమ బలవిజయములందు సంపూర్ణ విశ్వాసము గలిగియుండ, సమరము మాపన్న మైనపుడు యుద్ధము తప్పునా? జర్మనుల మతమునందు "జర్మని దేవదేశము, జర్మనులు దేవతలు, చక్రవర్తి దేవేంద్రుఁడు. సురాసుర సమరమునందు సురలకు విజయము ధ్రువము." సమరోత్సాహము జర్మనులందు మూర్తీభవించినది. ఇతరభావము లన్నియు రాజస భావముచే నావరింపఁబడినవి. దేశాదాయములో మూడవ వంతు యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగపడుచుండెను. ప్రజలు వ్యయభారమున క్రుంగుచుండిరి.

జర్మనీయుద్ధప్రయత్నములను చూచి ఫ్రాన్సు రుష్యా ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యము లన్నియును తదేకనిష్ఠతో యుద్ధప్రయత్నములు చేయుచుండెను. సకలరాజ్యములును తమ యాదాయమును, ప్రజాసౌఖ్యమునకుఁ గాక, యుద్ధసన్నాహములకై వినియోగించుచుండెను. సమరోత్సాహము మిటిమీఱి సకలదేశము లందును వ్యాపించినపు డేస్వల్పకారణమైన సమరాగ్నిని ప్రజ్వరిల్లఁ జేయుట సహజము. మహాసంగ్రామమునకు సర్వియా నిమిత్తమాత్రము. సంగ్రామాంకురములు చిరవర్ధితములు గాని యాకస్మికములు గావు. యూరపురాజ్యముల ప్రబలవైరము జర్మనుల దురభిమానము జర్మను చక్రవర్తి నిరంకుశాధికారము సంగ్రామమునకు మూలాంకురము లని యూరపుదేశచరిత్ర వలన విదిత మగుచున్నది. భావప్రపంచమును మార్చి జాతీయసమస్యను విప్పి మానవసోదరత్వమును జాతీయసమత్వమును స్థిరముగ స్థాపించుటకై వర్తమాన సంగ్రామమును నిమిత్తమాత్రముగ నుపయోగించుట భగవత్సంకల్పమై యుండును. ధర్మసంస్థాపనార్థము సంహార మవసర మని శ్రీకృష్ణుఁడు చేసిన తత్త్వోపదేశము విశ్వసనీయము.

తే. కొల్లి సహోదరత్వ ప్రభావ మెల్ల వెలయ
మెచ్చి సత్యస్వరూపంబు నచ్చు కాని
దుష్టదుం బగు మాయను ద్రోలఁ దోలి యుక్తము
గనిరి లోకంబులు నుతింపఁ గరము మక్కు!

...రిత్రము

PRESIDENT POINCARE

ప్రెసిడెంటు పోయిన్ కేర్

...ను గలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణవంతులు రూపవంతులు, ...వంతులు గలరు. దేశములందు ఫలవంతములు, రమణీయంబులు, వసంతంబులు నైన దేశములు గలవు. దేశస్థితియును ప్రజాస్థితియును ...హితసంబంధము గలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్య ...కును సంపదలకును నిలయము లైనపుడు ప్రజలు భోగపరాయణు... నిర్విణ్ణు లగుటయును, సామాన్యస్థితియందున్నపుడు ప్రజలు సాహసపరాయణులై నిర్బంధించుటయును సామాన్యముగ సంభవమున్నది.

ఫ్రాన్సుదేశమునకు పడమట ... దక్షిణ

మున ... పర్వతములు, ... సముద్రము; ... అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము, ... నైను పర్వతములు, ... గైనది; ఉత్తరమున ...ది—అని ప్రకృతిసిద్ధము లైన సరిహద్దులు. ఈ సరిహద్దులను చేయుటకు

M. DELCASSE.

ఫ్రెంచి విదేశాంగమంత్రి ఎం. డెల్కాసే

M. VIVIANI

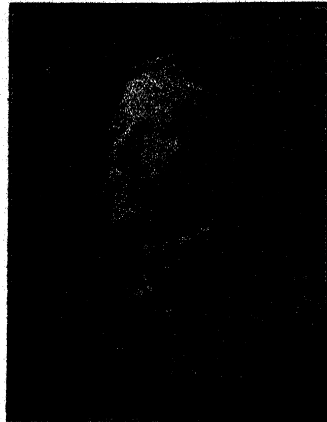
ఫ్రెంచి ముఖ్యమంత్రి ఎం. వివియాని

కులు విజయగీతంబులను పాడుచుండిరి. విద్యాలయ
లందు విజయోత్సాహము బోధింపఁబడుచుండెను.

జర్మను సామ్రాజ్య పరిపాలన మిట్టి యుత్సాహ
పోషించుటకు తగిన స్థితియందున్నది. జర్మను సామ్రా
జ్యము సంయుక్త సామ్రాజ్యము. సంయుక్తరాజ్య
లందు ప్రష్యా ప్రధానరాజ్యము. ప్రష్యారాజులు జర
సామ్రాజ్యమును నిర్మించి ముఖ్యాధికారమును
యధీనమునం దుంచుకొనిన విధ మీ సంచికయం
జర్మనుదేశచరిత్రమునందు తెలుపఁబడినది. హొహె
జొల్లెర్న వంశస్థులాశాపరాయణులు. ఫ్రెడరికు
మహాం జాశాపరాయణుండైనను వింగితజ్ఞుఁడు;
యానుకూలముగ సామ్రాజ్యమును పెంచి బలపఱ
ఇప్పటి చక్రవర్తి కట్టి సహనము లేదు; ప్రజ్ఞ
అత్యాశాదురభిమానములు గలవు.

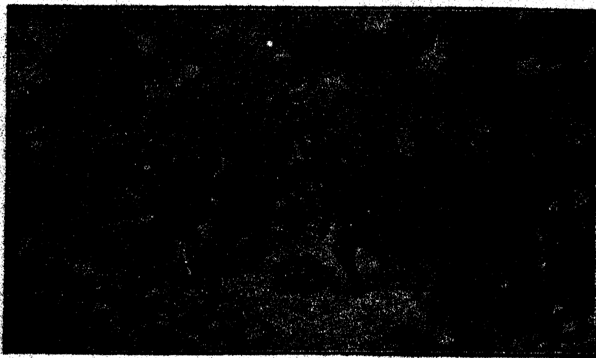
జర్మనుల యత్యాశ కైజరు విలి
నందు మూర్తీభవించినది. జర్మను రాజ్యాంగ
ణాముందు చక్రవర్తి శాసకుఁడు, మంత్రి, కో

GENERAL D'AMADE

జనరల్ డి అమాడి. మొరాకోమీదికి పంపబడిన
ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుడు

THE END OF A TERRIFIC ENCOUNTER

ఫ్రెంచివదాతులును, ప్రష్యన్ గార్డులును మాండిహాంటు ఘాటో కొరకయి వాలుగుపర్యాయములు
పోరాడినపిమ్మట, కట్టకడకు ఫ్రెంచి సైనికులు దానిని వశము చేసికొనుట

ఫ్రాన్సుదేశచరిత్రము

భగవల్లీలావిలాసంబులు విచిత్రంబులు, దుర్గాహ్యంబులు. అఖండంబులైన బ్రహ్మాండంబులు, విస్మయదాయకంబులైన సూర్యమండలతారకాగణంబులు, అనంతములైన జీవజాలంబులు భగవల్లీలాసంజాతంబులు. సృష్టి స్థితి లయములు జీవపరిణామమునకు మార్గంబులు. సృష్టినిలయమును, లయమును సృష్టియు ననవరత మనుగమించును. వృద్ధిక్షయములు ప్రకృతిధర్మములు. మహాపురుషులు పుట్టి యంతరించినను వైభవసంపదలైన వారి సద్భావన లాచంద్రార్కమును నిలిచియుండును. మహాసామ్రాజ్యములు ప్రబలి క్షీణించినను సామ్రాజ్యంబుల చరిత్రంబులు లోకాభ్యుదయంబునకు దోహదంబులుగ నుండును. కాలికస్థితి యదృశ్యంబైనను భావానుభవము దృశ్యంబుగ నుండును. గ్రీకు రోమను సామ్రాజ్యంబులు నామావశిష్టంబులైనను వాని మూలతత్త్వంబులు దిగంతవ్యాప్తంబులుగ నున్నవి. హిందూ ఆర్యుల ప్రతిష్ఠ క్షీణించినను వారి విజ్ఞానము లోకవ్యాప్తి చెందియున్నది. సృష్టివలె ప్రళయమును, శాంతివలె సంక్షోభమును జీవపరిణామమునకు కారణంబులుగ నుండుట భగవత్సంకల్పముగ నుండును. దేశచరిత్రము లిట్టి సందిగ్ధసమస్యలతో నిండియున్నవి. జాతులు సామ్రాజ్యములు స్వకీయగౌరవంబును కాపాడుకొనుటకై విపత్పరంపరలపాలగుచున్నవి. ఈ భావము ఫ్రాన్సుదేశపు చరిత్రమువలన విశదమగుచున్నది.

ఆధునికరాజ్యంబులలో ఫ్రాన్సు రాజ్య మొక యుత్తమరాజ్యముగ పరిగణింపబడుచున్నది. వర్తమాన సంగ్రామమునకు మూలాంకురముల దెలియగోరుట కా దేశపు సంక్షిప్తచరిత్రము తెలియగోరు టవసరము. లోకమునందు వ్యక్తిని బోలిన వ్యక్తి, జాతిని బోలిన జాతి, దేశమును బోలిన దేశము సామాన్యముగ గన్పట్టవు. గుణరూపములందు వ్యక్తులకవలె నానాకారపరిస్థితులందు దేశములును ప్రత్యేకములైన లక్షణములను గలిగియుండును. వ్యక్తులందు గుణభేదములు రూపభేదములు, బలభేదములు గలవు. దేశములందు ఫలసంపదలు, నదీనదంబులు, సాగరతీరంబులునైన భేదములు గలవు. దేశస్థితియును ప్రజాస్థితియును నన్యోన్యసంబంధమును గలిగియుండును. దేశములు సహజసౌందర్యములకును సంపదలకును నిలయములైనపుడు ప్రజలు భోగపరాయణులై నిర్వీర్యులగుచుందురు, సామాన్యస్థితియందున్నపుడు ప్రజలు స్వశక్తిపరాయణులై విజృంభించుటయును సామాన్యముగ సంభవించుచున్నది.

ఫ్రాన్సుదేశమునకు పడమట నాంగ్లసముద్రశాఖ; దక్షిణమున తీరసీమపర్వతములు, మధ్యధరాసముద్రము; తూర్పున ఆల్ఫ్సు జూరా వోజస్ పర్వతములు, రైనునది; ఉత్తరమున బెల్జియము—ఇవి ప్రకృతిసిద్ధములైన సరిహద్దులు. ఈ సరిహద్దులను చేరుటకును, చేరినపుడు సంరక్షణము చేయుటకును ఫ్రాన్సుదేశము శతాబ్దములు యుద్ధములందు మునిగియుండినది. ఈ యుద్ధములఫలము నేటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందుఁ గానవగును. వర్తమాన సంగ్రామమునకు గూడ నిదియే మూలకారణము.

ఫ్రెంచిసైనికులు యుద్ధమునకు పోవునప్పుడు సంసారుల వీడుకోలు తెలుపుచున్నది.

ప్రాచీనఫ్రాన్సుదేశచరిత్రమును గనుగొనుట కవకాశములు లేవు. ఆ దేశపు ప్రథమవాస్తవ్యులను నిర్ణయించుట కష్టము. దేశము నాక్రమించుకొనిన రెండవ తెగవారు అయిబీరియనులు, లిగూరియనులు. ఆ తెగలును ఆర్యసంతతికి చెందినవే. కెల్టుతెగ అయిబీరియనులను గెలిచి దేశము నాక్రమించుకొనినది. కెల్టులు నల్లసముద్రమునుండి ఐరోపాఖండమునకు వ్యాపించి దక్షిణయూరపును చేరిరి. కెల్టులును ఆర్యసంతతికి చెందినవారె. గ్రీకులు క్రీ.పూ. 600 సంవత్సరమునందు మస్సీలియాయను దక్షిణదేశమును స్థాపించిరి. ఫ్రాన్సునందలి కెల్టుల దేశమును, ఉత్తరమునుండి కెల్టులు దక్షిణమునుండి అయిబీరియనులు

వశపఱచుకొనెను. ఆ కాలమున రోమకసామ్రాజ్యము నలుదిశలను వ్యాప్తి నగుచుండెను. (ఫ్రాన్సునందలి దక్షిణరాష్ట్రము క్రీ. పూ. ౧౨౧-వ సంవత్సరమునందు రోమకసామ్రాజ్యములో చేరియుండెను. ఆ భాగమునకు "ప్రావిన్సు" అని పేరు. అప్పటి ప్రజలు కెల్టికు అయిబీరియను తెగల మిశ్రజనములచే నేర్పడిరి. జూలియస్ సీజరు దేశము నంతను జయించి, అక్విటానియా గాలియా బెల్జియా భాగములను రోమకసామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. దేశ మనేకములైన తెగలతో నిండి పరస్పరకలహాములతో పాలుగు చుండెను. గాలులకు సంఘీభావము లేకుండెను. రాజ్యాంగనిర్మాణ సామర్థ్యము కాలేకుండెను. ప్రాన్సులకు మతాధికారులు నిజమైన పాలకులు. ద్రూయిదులు "అట్లాంటిసు" ఖండవాసులైన ప్రవీణులై యుండిరని కొందరి విచారణీయము. గాలులు జర్మనులనుండి ఫ్రాన్సును కాపాడుటకు సీజరును వేడిరి. సీజరు జర్మనులు నోడించి గాలును రోమకసామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. పిమ్మట నాలుగు శతాబ్దముల వఱకు గాలు శాంతి ప్రవర్తిల్లి వర్ధిల్లెను. గాలులు రోమనుల భాష నభ్యసింప నారంభించిరి; వారి యాచార వ్యవహారములను గైకొనిరి.

నాలుగు శతాబ్దముల లోపల గాలు రోమకనాగరికమునకు నిలయముగ నయ్యె కేంద్రమాయెను.

ఐదవ శతాబ్ది యంతమున మహాధాటిగ వచ్చిన గాథులు విసిగాథులు రోమకసామ్రాజ్యముపై దాడివెడలి సామ్రాజ్యమును విధ్వంసము చేసిరి. ఆయుదవ శతాబ్దమునందు హూణనాయకుడైన అటిలా ... గాథులు కెల్టులు మిత్రులైరి. ఫ్రాంకులు ... తెగలు ... చెందియుండెను. వారు రైనునదికి పడమటి తీరమున నివసించుచుండిరి. అప్పటినుండియు గాలుదేశమునకు ఫ్రాంకుదేశ మనియును పిమ్మట ఫ్రాన్సుదేశ మనియును నామము లేర్పడినవి.

ఫ్రాంకు లిక్కాలమున స్వాతంత్ర్యులనరి శాఖోపశాఖలుగ విడివడి ఐకమత్యము లేక దుర్బలులై యుండిరి. ఫ్రాన్సుదేశము నేకసామ్రాజ్యముగ చేయుటకై పోరుబడిన రాజులలో మొదటి రాజు మెరోవింజియను వంశజుడైన క్లోవిసు. క్లోవిసు పాలనమునందు ఫ్రాంకులు, కెల్టులు, అయిబీరియనులు, బర్గండియనులు, విసిగాథులు తమ యంతర్భాగ భేదములను మఱచుటయే గాక, యేకజాతీయులగుట సాధ్యమైన గాలియా రాజ్యమునందు ఏకీభావముగ చేర్పంబడిరి. క్లోవిసు క్రీ.శ. 500 సంవత్సరమునందు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను; కాథలికు మతావలంబిని యైన బర్గండి యను రాకుమారిని వరించెను; పారిసు నగరమును రాజధానిని చేసెను.

యూరపునందు నవ పరివర్తనంబు లనేకంబు లేర్పడినను, నేటికిని ఫ్రాన్సుదేశమునందు కాథలికు మతము ప్రాముఖ్యము గలిగియున్నది. తరువాత 400 యేండ్లవఱకు ఫ్రాన్సుదేశ మంతయు కలహముల కాటపట్టుగ నుండెను. మెరోవింజియను రాజవంశజులు ప్రాంతీయులతో కలహించుచు జర్మనుల ప్రతాపాగ్ని కాహుతు లగుచుండిరి. ఫ్రాంకుల నిరంతరబాధ కారణము కూడ వారి క్షీణదశకు తోడ్పడినది. ఛార్లెమేను తొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమునందు యూరపుదేశము నంతటిని జయించి మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. ఆ సామ్రాజ్యమునందు ఫ్రాన్సుదేశము నంతయు చేరియుండెను. ఛార్లెమేను మరణానంతరము, సామ్రాజ్యము వాని సంతతివారిచే పంచు

కొనబడెను. ఆ వంశజులకు 843వ సంవత్సరము నందు వర్డునొద్ద నొక యొడంబడిక జరిగెను. ఆ సంధివలన ఫ్రాన్సుదేశము చార్లెసు దిబాల్డునంతునకును, జర్మనీదేశము లూయినంతునకును వచ్చెను. లోథేరునకు బర్గండి మొదలగు దేశములు సంక్రమించెను. కాని, రాజ్యముల సరిహద్దులు సరిగా నిర్ణీతములు కాలేదు. అప్పటి ఫ్రాన్సు జర్మను దేశముల సరిహద్దు సమస్య పుట్టినది. అపుడు లోథరింగియా యనబడిన భాగము కలహమునకు ముఖ్యకారణము. సరిహద్దు దేశముల నాక్రమించుకొనుటకై యుభయరాజ్యములును నేటికిని మహాసంగ్రామములందు బడి వినాశనము నొందుచున్నవి. కార్లోవింజియను రాజవంశము 987వ సంవత్సరముతో నంతమొందినది.

ఆ రాజుల కాలమునందు నార్మనులు ఫ్రాన్సుదేశములో నెలవుల నేర్పఱచుకొని స్వతంత్రరాజులుగ నుండిరి. నార్మనుల రాజ్యము వంటి స్వతంత్రరాజ్యము లనేకము లుండెను. ఆ సామంతులలో నొకడైన హ్యూ కేపెట్ ఫ్రాన్సు దేశమునకు రాజయ్యెను. ఆ వంశజులు 800 యేండ్లు ఫ్రాన్సు దేశము నవిచ్ఛిన్నముగ పాలించి [illegible] చరిత్రమునకును [illegible] కను కారకులయిరి.

సామ్రాజ్య నిర్మాణమునకు మూలసూత్రము కేంద్రీకృతాధికారము. ముఖ్యాధికార మంతయు నొక యధికారము నందుండ వలయును. సామంతరాజులు మూలరాజ్యాధికారమునకు బద్ధులై యుండవలయును. ఈ విధాన మవలంబింపబడినపుడు సామ్రాజ్య నిర్మాణము సంభవము. హ్యూ కేపెటు పాలకుడయినపుడు వానితో సమానాధికారము కలిగియున్న రాజులు 150 మంది గలరు. వారి దౌర్జన్యము నడచి సకల రాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేసినది కేపెటు వంశజులు. సామంతుల యధికారసంహారమును చేయుట కయిదు శతాబ్దములు పట్టినది. కేపెటు రాజులు నిరంకుశాధికారులైనను, పరాసులందు గాఢమైన దేశాభిమానము నుద[illegible]చేయుటకు కారకులు. నేడు దేశభక్తి విషయమున లోకమునందు పరాసులను మించినవారు లేరనుట యతిశయోక్తి గాదు.

పదునొకండవ శతాబ్దమునందు ఆరవ లూయి రాజుగ నుండెను. ఆయన సామంతాధికారమును ఛేదించుటకై పట్టణాధిపతులను సామంతులుగ చేసెను; పట్టణనిర్మాణమును వ్యాపింపజేసెను; [illegible] యభివృద్ధికి తోడ్పడెను. ఆ కాలమునందే నార్మనులు ఇంగ్లాండును జయించిరి. ఈ విజయమువలన నింగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును శాశ్వతమైన వైరము సంప్రాప్తమైనది. ఆ వైరభావము [illegible]మహాసంగ్రామముతో నంతము నొందినది.

ఏడవ లూయి ఎలీనరును పెండ్లియాడి రాజ్యభాగమును పొందెను కాని, ఆమెను విడనాడుటవలన ఆమె యింగ్లాండునకు రాజైన రెండవ హెన్రీని తిరిగి పెండ్లియాడెను. హెన్రీ ఫ్రాన్సుదేశములోని సగముభాగమునకు సామంతరాజయ్యెను. పదుమూడవ శతాబ్దమునందు రాజుగ నుండిన అగస్టసు ఫిలిప్పు ఆంగ్లరాజైన జానును 1214వ సంవత్సరమునందు గెలిచి విశేష భాగమును కైవసము చేసెను. ఫిలిప్పు పారిసు విశ్వవిద్యాలయమును స్థాపించెను. కవీంద్రులను పోషించెను. [illegible] దేశజనకంఠము లైన గీతములను కవులు కల్పించిరి. గాయకులీ గీతములను పాడుచు రాజులను మతగురువులను సామాన్యజనులను [illegible] చేయుచుండిరి.

పదునాలుగు పదునారవ శతాబ్దములందు క్రైస్తవమతము [illegible] ప్రాబల్యమాహాత్మ్యముగ నుండెను. ఆ మతప్రతాపమును [illegible] యూరోపునందు [illegible] మేర్పడినది. అదియే క్రూసేడుల కాలము. పదునాలుగవ శతాబ్దమునందు ఫ్రాన్సుదేశమునకు తొమ్మిదవ లూయి రాజు. ఆ రాజు మతసంబంధములందు గల యభిమానమువలన 'లూయి ముని' యని ప్రసిద్ధి కెక్కెను. లూయి బలసంపాదించిన రాజ్యాధికారమును వాని మనుమడు నాల్గవ ఫిలిప్పు వ్యాపింపజేసెను. ఆ రాజు కాలమునందు సమస్త వ్యాపారధర్మాధికారములు రాజాధీనము లను సిద్ధాంత మేర్పడెను. ఈ విషయము నిర్ణయమునకై రాజులకును మతగురువులకును వైర మేర్పడెను. ఆ సమస్యను విప్పుటకై రాజు ప్రజాసభను సమావేశపఱచెను. కాని, దాని కింగ్లాండులోని పార్లమెంటువలె విశేషాధికారము లెప్పుడును కలుగలేదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు కేపెటు శాఖావంశజుండైన యారవ ఫిలిప్పు రాజ్యము నేలెను. ఆ రాజు కాలమునందు ఫ్లాండర్సు, బర్గండి, బ్రిటని, గ్వియాన్ భాగములు తప్ప, తక్కిన దేశ మంతయు సంపూర్ణముగ రాజాధికారమునకు లోబడెను. ఆ కాలమునందే

పార్లమెంటు తగులబెట్టబడిన సుప్రసిద్ధమగు [illegible]

నూరేండ్లవఱకు ఇంగ్లాండునకును ఫ్రాన్సునకును నడుమ రాయములచేత యుద్ధములు జరుగుచుండెను. క్రెసీ పోయిటియర్సు అజిన్‌కోర్టు యుద్ధములందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడిపోయెను. కాని, యీ యోటమి ఫలము చిరకాలము నిలువలేదు.

దైవనిర్ణయంబు లలంఘనీయంబులు. ప్రజలు కష్టపరంపరల పాలై పరితపించునపుడు భగవంతుఁడు వారి మొఱల నాలకించును. వారి సంరక్షణార్థమై సాధనంబులను కల్పించును. ఫ్రాన్సుదేశమునందు నిరంతరయుద్ధములవలన ప్రజలు పీడాపరవశులైరి. అధికారము దుర్బలరాజ్యాధ్యక్షుల యాయత్తమై యుండెను. వీరులు భీరులుగ మాఱిరి. ప్రభువులు సేవాపరతంత్రులైరి. దేశమునెడ్ల ప్రజలకుఁ గల గాఢమైన యభిమానము నివురు గప్పిన నిప్పువలె నస్పష్టముగ నుండెను. ఆ గాఢాభిమానమును ప్రజ్వరిల్లఁజేసి దేశము నుద్ధరించుటకు నూతనశక్తి యావశ్యకము.

ఆ శక్తి జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్ అను రూపమున నవతరించినది. ఆ యువతి ఫ్రాన్సుదేశపు భాగ్యదేవత; మూర్తీభవించిన యుద్ధదేవత; ఇంగ్లాండునకు భయంకరమైన విజయలక్ష్మి. జోన్ అను లోరేయినుమండలమునం దొక బీద రైతుకుటుంబమున జనించినది; దేశదుఃస్థితిని చూచి పరితపించినది; దైవశరణముఁ జేసినది; దైవప్రసన్నత్వమును నమ్మి విజయపతాకమును చేకొని నాయకత్వమును పూనినది; రెండు మాసములలో ఆర్లీన్సు పట్టణపు ముట్టడిని విడిపించినది; ప్యారిసునగరము సంరక్షణమునకై పాటుపడినది. ఆమె యప్రతిహతశౌర్యము పరాసులను మేలుకొలిపినది. అపూర్వమైన దేశభక్తి యుద్ధయుంచి ప్రజలను ప్రభువులను దేశారాధనమునకై పురికొలిపినది. భీరులు ధీరులైరి. ఫ్రాన్సుదేశము స్వాతంత్ర్యమును పడసెను.

విజయలక్ష్మి యైన జోన్ అను గతి విపరీతముగ పరిణమించినది. ఆ ధీరురాలు ప్యారిసు ముట్టడియందు బర్గండియనులచేత చిక్కినది. బర్గండియనులు దానిని ఆంగ్లేయుల కప్పగిరి. ఆంగ్లేయులు మత్సరగ్రస్తులైన మతగురువుల కప్పగించిరి. మతగురువు లామె మతద్రోహి యని నిర్ణయించి యా ధీరురాలిని నిండు ప్రాణములతో 1431వ సంవత్సరమునందు కాల్పించిరి. జోన్ ఆఫ్ ఆర్క్ తన బుద్ధిని తనువును ప్రాణములను దేశహితార్థమై సమర్పించి కృతార్థురాలాయెను. ఆ బాలిక పవిత్రచరితము దేశసేవాసక్తమైన విశ్వాసమునకు ధైర్యమునకు త్యాగమునకు ప్రమాణమై లోకములోని సుప్రసిద్ధేతిహాసములందు వన్నెకెక్కి యున్నది.

నూరేండ్ల యుద్ధము ముగిసినది. ఫ్రాన్సున కాంగ్లేయులనుండి ముప్పు తప్పినది. కాని, యంతఃకలహముల బాధ తప్పలేదు. ప్రభువులు ప్రజలను పీడించుచుండిరి. రాజులను బెదరించుచుండిరి. పదునొకండవ లూయి దేశము నీ విపత్తునుండి కాపాడ సమకట్టెను. ఆ రాజు బర్గండి ప్రావిన్సు కౌంటీల్లను భాగముల నాక్రమించుకొనెను. పదునైదవ శతాబ్దసంతతమునందు ఎనిమిదవ చార్లెసునకు వివాహమువలన బ్రిటని నేపిల్సు సంక్రమించెను. నేపిల్సు సంక్రమణము ఫ్రాన్సుదేశపు దృష్టి ఇటలీదేశముమీఁద ప్రసరించుటకు కారణము.

పదునారవ శతాబ్దమునందు యూరపులో నూతనయుగ మారంభమైనది. లూథరు మొదలగు నూతనమతస్థాపకులు బయలువెడలిరి. ప్రొటెస్టెంటు మతము స్థాపితమైనది. పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు యూరపుఖండమున ప్రొటెస్టెంటు క్యాథలిక్కు మతములకు ప్రబలవైరము పొసఁగెను. ఆ వైరము మహాసంక్షోభమునకు కారణమైనది. ప్రజలు పెక్కు లగు దండనములకు పాలుసేయఁబడిరి. దేశములు రక్తప్రవాహములతో నిండినవి. ఫ్రాన్సు క్యాథలిక్కు మతమును, జర్మని ప్రొటెస్టెంటు మతమును నవలంబించినవి. ఇది నూరేండ్ల నీ యుభయదేశములకును గల కలహకారణములలో నొకటిగ నప్పుడేపుడు తలచూపినది. అమెరికా దేశమును కొలంబసు కనిపెట్టెను. యూరపు రాజ్యములు ప్రాగ్వాణిజ్యమును చవిచూచెను. ప్రజలయందు స్వతంత్రతాభావము విజయకాంక్ష యంకురించెను. శూరులు, ధీరులు, పండితులు, మతాభిమానులు, భాషాభిమానులు, దేశాభిమానులు, రాజ్యతంత్రజ్ఞులు యూరపు రాజ్యములందు బయలువెడలిరి. ఆ సంధిసమయమునందు ఫ్రాన్సుదేశము యూరపురాజ్యములకు నాయకత్వ

మును వహించుటకు తగిన సామర్థ్యము కలిగియుండెను.

పదునారవ శతాబ్ద ప్రారంభమునందు అయిదవ ఛార్లెసు ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యములకు చక్రవర్తి. ఆయన జర్మని యందు వ్యాపించుచున్న ప్రొటెస్టెంటు మతమును నాశనము చేయుటకై పూనుకొనెను. జర్మనులు ఫ్రాన్సువారైన రెండవ హెన్రీ సహాయమును కోరిరి. ప్రతిఫలముగా మెట్జు, టౌలు, వర్డూను పట్టణంబుల నిచ్చుట కంగీకరించిరి. ఆ పట్టణంబులందా కాలమున జర్మనుభాష వాడుకలో లేదు. అప్పటినుండియును నేటివఱకును నీ పట్టణంబులకయి ఫ్రాన్సు జర్మనీ దేశములకు యుద్ధములు జరుగుచున్నవి. వర్తమానసంగ్రామమునం దీ పట్టణముల పేర్లనుదినమును వినవచ్చుచున్నవి.

పదుమూడవ లూయి ఫ్రాన్సుదేశమును 1626-43-వ సంవత్సరములలో పాలించెను. ఆ రాజునకు భాగ్యవశమున రిషిల్యూ అను మంత్రి సత్తముండు లభించెను. ఆ మంత్రి జనకంటకుండయినను దేశారాధన పరాయణుండు; కఠినాత్ముండైనను ధర్మప్రవర్తకుండు; అహంకారియైనను స్వార్థారాధన విముఖుండు; అధికారాభిమానియైనను రాజసేవాతత్పరుండు; క్రూరుండైనను కార్యజ్ఞుండు. ఆ మంత్రిపుంగవుండు దుష్టులను రూపుమాపెను; పలు కలహములను నిలిపెను; శాంతిని స్థాపించెను; దేశద్రోహముల నాపెను; సైన్యబలమును స్థాపించెను; రాజ్యాధికారమును బలపఱచెను. రిషిల్యూ నిందాస్త్రములను పాటింపక నిష్కళంకభావముతో తన యావచ్ఛక్తిని దేశారాధనమునకు ధారపోసిన మహాపురుషుండు.

లక్ష్మణులు క్రింసిహారిదేశ బలవంతముగా మూటలు మోయించుట

ఆ మంత్రి నాటిన బీజములు పెరిగి పదునాల్గవ లూయి కాలమున ఫలవంతము లయినవి. లూయి 1648-1715 సంవత్సరముల నడుమ ఫ్రాన్సు దేశము నప్రతిమానవైభవముతో నేలెను. ఆయన ఫ్రాన్సు దేశము నే కాక యూరపుఖండము నంతటిని వశపఱచుకొనవలయునని యత్నించెను. యూరపురాజ్యముల నన్నిటిని ప్రతిఘటించి యుద్ధములు చేసెను. రాజు ప్రతిభావంతుడు. మంత్రి నిపుణుడు. సేనాధిపతులు సమర్థులు. సంపదలు సంపూర్ణములు. అట్టి సందర్భము నందు భూపతులకు విజయకాంక్ష సహజము. యుద్ధములకు సామాన్యముగ శ్రేయోభిలాషయు, రాజ్యలాభము, వ్యాపారాభివృద్ధియు కారణములు. లూయియొక్క దిగ్విజయారంభమున కీ కారణంబు లన్నియు తోడ్పడినవి.

వెస్టుఫేలియా సంధివలన యూరపురాజ్యముల రూపములు స్థిరపడినవి. ఆస్ట్రియా స్పెయిను సామ్రాజ్యము విభక్తము కాగల సిన కాల మాసన్నమైనది. ఫ్రాన్సురాజ్యము పెరుగుట కెదురులేదయెను. లూయి రాజ్యతంత్రజ్ఞుడు, ఆశాపరుడు, సంపన్నుడు, బలవంతుడు. లూయి తన శక్తిసామర్థ్యములను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింపదలంచెను. ఆయన నెదుర్కొనగలిగిన రాజ్యములు లేవు.

ఒలాందు దేశస్థులు లూయి యాక్రమణమునకు మొదలుగొంది ప్రతిఘటించిరి. ఆంగ్లేయులు, జర్మనులు, ఒలాందులు, ఆస్ట్రియనులు చేరి ఫ్రాన్సునకు గర్వభంగము చేసిరి. "ప్రబలరాజ్య భంజనము" అను రాజనీతి లూయి కాలమునందు స్థాపితమై నేటికిని యూరపురాజనీతి నిర్మాణమున కవలంబించుచున్నది. ఆనీతి నొక సంజ్ఞ చేట్లు నను లోకోక్తముగ వర్ణించెను. "ఒక బలము గల నెక్కుడు యోధుల నొత్తును బలముగల తక్కిన యెక్కుడు లొత్తును దానికి దక్కు కొందరు చేరి యొక్కఁడు పెంపుకొనకుండ చూచుచున్నారు" ప్రబలరాజ్య భంజన నీతి.

లూయి కాలమునందు ఫ్రాన్సు మహోన్నతదశ నధిష్ఠించినది. రాజ్యస్థానము సౌందర్యమునకు, సారస్వతమునకు, నాగరకమునకు, బలసంపదలకు ప్రమాణముగ నుండెను. కాని, యీ రాజన్యుని మితిలేని యుద్ధములు దేశకష్టములకు కారణంబు లయ్యెను. పన్నులు పెరిగెను. ప్రజలు దరిద్రులైరి. ఆంగ్లేయులు జిబ్రాల్టరు, కనడా, ఇండియాలను గైకొనిరి. ఫ్రెడరికు మహామహుని విజయములవలన జర్మనిసామ్రాజ్య బీజాంకురములు స్థాపితము లయ్యెను. ఫ్రాన్సునకు పడమట నింగ్లాండు తూర్పున జర్మనీ బలవద్విరోధు లేర్పడిరి.

అనంతరము ఫ్రాన్సుదేశమును పదునైదవ లూయి 1715-1774 సంవత్సరములనడుమ పాలించెను. ఈ రాజు అసమర్థుడు, భోగపరాయణుడు, విషయలోలుడు, వివేకశూన్యుడు. వాల్టేరు, దిదరో, రూసో మొదలగు విజ్ఞులు రానున్న రాజ్యవిప్లవమును తెలియఁబల్కిరి. అవినీతుండైన రాజు తన తరము గడచు నని యూరడిల్లెను(?) కాపెటు రాజులు చేసిన యపకృత్యములను ప్రజలు మఱువక,

అవశ్యకులకై పదునారవ లూయి ఫ్రాన్సు ప్రజాపీఠముగ బలి చేయబడెను.

పదునారవ లూయితో ఫ్రాన్సునందు రాజుల రాజ్యము కుదమట్టినది. ప్రజల పాలన మారంభమైనది. రాజెటుల కాలము నందు ప్రజల పని పాటుపడుట, పండించుట, పన్నులను చెల్లించుట; రాజుల పని యుద్ధము చేయుట, వ్యయము చేయుట, సుఖపడుట. రాజు శాసకుడు, నిర్వాహకుడు, దండధరుడు; ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు, ప్రాతినిధ్యము లేదు, అధికారము లేదు. ఆదాయ వ్యయములను నిర్ణయించుటకును, నిరూపించుటకును, పరిశీలించుటకును ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము లేదు. ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసిరి. రాజ్యవిప్లవ మేర్పడెను. దేశము హత్యలకును దౌర్జన్యమునకును నిలయముగ నుండెను. ఆ సూపత్సమయమునందు నెపోలియను రాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను.

నెపోలియను శూరాగ్రేసరుడైన కర్మవీరుడు; విప్లవంతుడు; యుద్ధవ్యూహములను నిర్మించుటయందు అద్వితీయుడు. సహజమైన ప్రజ్ఞావంతుడు. ప్రజాతంత్రజ్ఞుడు; రాజనీతిజ్ఞుడు; అత్యాశాపరుడు; లోకైకవీరుడు. ఆ శూరుడద్భుతమైన పౌరుషముతో యూరపు రాజ్యముల నోడించి సకలరాజ్యములందును సంక్షోభము పుట్టించెను. ప్రజలు పాలకులు భీతావహులైరి. ఎప్పుడే రాజ్యమునందు జయపతాకమును స్థాపించునో తెలియకుండెను. ఇటలీ, స్పెయిను, జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, రుష్యా రాజుల నోడించి తనవారికి కొన్ని రాజ్యములందు పట్టము గట్టెను. రాజ్యాంగములందు సేనాధ్యక్షుడుగ చేరి ఫ్రాన్సుదేశమునకు చక్రవర్తి కాజాలెను. అతని హద్దు లేదు. నెపోలియనునకు సంతృప్తి కలుగలేదు. తన ఆధిపత్యముక్రింద యూరపు ఖండమునందు రోమక సామ్రాజ్యమువలె మహాసామ్రాజ్యమును స్థాపింపనెంచెను. ఆసియాఖండమును జయింప సమకట్టెను. ఆశా పిశాచమునకు అంతమెవ్వరెరుగరు?

యూరపు రాజ్యములు మేల్కొనినవి. ఐకమత్యమును గని సంధినిరి. ప్రజలరాజ్యాధికారనీతి నవలంబించినవి. ఇంగ్లాండు వాణిజ్యము వహించెను. నెపోలియను, జర్మనులు వర్తమాన సహ్యగాయమునందు వర్తించుచున్న రీతిని, ఆంగ్లవ్యాపారబహిష్కారమును ప్రకటించెను. ఆ నీతివలన పరాసుల వ్యాపారము పడిపోయినది. యూరపు రాజ్యములకు నష్టము గలిగినది. ఆంగ్లేయుల వ్యాపారమునకు భంగము కలుగలేదు. ఫ్రాంచి ప్రజలకు సయితము నెపోలియనుపట్ల నసూయ గలిగినది. నెపోలియను రాజ్యభారమును పరిత్యజించెను. ఎల్బాద్వీపమునందు నివసించుట కంగీకరించెను. లోభోపహతుడై తిరిగి రాజ్యభారమును పూనినప్పుడు 1815-వ సంవత్సరమునందు సంయుక్తరాజ్యబలముచే వాటర్లూ వద్ద నోడింపబడెను. ద్వీపాంతరవాసిగ చేయబడి సెయింటు హెలీనాయందుంచబడెను.

పల్లెకులమున జన్మించి జగదేకవీరుడై చక్రవర్తియై సెయింటు హెలీనాయందు బందీకృత ప్రవాసియై సామాన్యమానవునివలె కాలధర్మము నొందిన నెపోలియను చరిత్ర భౌతికసంపదల యస్థిరతను చాటుచున్నది.

తిరిగి ఫ్రాన్సునందు రాజుల పాలనము స్థాపింపబడినది. కాని రాజుల బలము తగ్గి ప్రజాతంత్రము స్థాపితమైనది. రాజుల పాలనము చిరకాలము నిలువలేదు. 1830-1848 సంవత్సరములందు పరివర్తనము లేర్పడి ప్రజాస్వామిక పాలనము స్థాపితమైనది. తుదకు 1851-సం.నందు రాజాధికారము స్థాపితమైనది. లూయి నెపోలియను రాజ్యము చేసెను. ఆ రాజునకు నెపోలియనునకుగల సామర్థ్యము లేదు కాని, ఆశ మాత్రము గలదు. ఫ్రాన్సుదేశమున కన్ని దేశములందును మానభంగము గలిగెను.

ఆసమయమునందు స్పెయిను దేశమునకు రాజు గావలసియుండెను. జర్మనులు తమ రాజవంశీయుని నియమింప సమకట్టిరి. పరాసులు సమ్మతింపలేదు. జర్మని ఇప్పటివలె నప్పుడును యుద్ధమునకు సిద్ధముగ నుండెను. జర్మనీ ఫ్రాన్సులకు యుద్ధము ప్రారంభమాయెను. మూడు మాసములలో ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. ఫ్రాన్సుదేశము ఆల్సేసుమండలమును, లోరయినునందు కొంత భాగమును, 830,00,00,000 రూప్యములను జర్మనులకు సమర్పించి సంధిచేసికొనెను.

1870-వ సం.నందు తిరిగి ప్రజాస్వామిక పాలనము స్థాపింప

బడెను. అప్పటినుండి నేటివఱకు కాపాలనము క్రిందనే ఫ్రాన్సు దేశ మున్నది. ప్రజాస్వామ్యము వ్యాపించి, జాతీయాభిమానము ప్రబలి, ఫ్రెంచి సామ్రాజ్యము వర్ధిల్లి ప్రఖ్యాతమైన సామ్రాజ్యములలో నొకటిగ పరిగణింపబడుచున్నది.

జర్మనీ దేశమునకును ఫ్రాన్సు దేశమునకును ఒకవిధమైన వైర మేర్పడినది. యుద్ధానంతరము జర్మను లూహించినట్లు ఫ్రాన్సు దేశము చెడలేదు. ఫ్రాన్సు కోలుకొనకమునుపే దానిని నిస్సహాయస్థితికి పాలుసేయవలయునని జర్మనులు తలపెట్టిరి. కాని వారి సంకల్పము ఫలింపలేదు. జర్మనులో యుద్ధసన్నాహములను మాని వహారులు భయకంపితులైరి. ఆంగ్లేయులకును ఫ్రాన్సువారికిని చిరకాలాగతంబైన సహజశత్రుత్వము గలదు. ఆంగ్లేయులకును జర్మనులకును చిరకాలసంవర్ధితంబైన సహజమిత్రత్వము గలదు. ఈ కీనమానస్థనుండి తప్పించుకొనుటకు ఫ్రాన్సు రష్యా రాజ్యములకు సంధి యేర్పడినది. జర్మని ఫ్రాన్సు రష్యాదేశముల నడుమ నున్నది. ఈ సంధికి ప్రతిహారముగ జర్మని, ఆష్ట్రియా, ఇటలీ రాజ్యముల కొక యొడంబడిక జరిగినది. ఏడవ యెడ్వర్డుకాలమునం దింగ్లాండు ఫ్రాన్సుల కొక సంధి యేర్పడినది. పై సంధులవలన నొక పక్షమున జర్మనీ ఆష్ట్రియా ఇటలీలును రెండవ పక్షమున ఫ్రాన్సు రష్యా ఇంగ్లాండులును చేరినవి. వర్తమాన మహాసంగ్రామమునం దీపక్షముల బలాబలములు తేలవలసియున్నవి. ఇటలీదేశము మిత్రమండలిలో చేరి జర్మనులకు శత్రువైనది.

ఫ్రాన్సు దేశచరిత్రము నిరంకుశాధికారముతోను, మతకలహములతోను, సామంతుల దౌర్జన్యముతోను సాసంధమైనది. రాజులు సర్వస్వతంత్రులై యేలిరి. రాజ్యసభ క్రొత్తగ నేర్పడి ప్రజాప్రతినిధిపాలనము స్థాపింపబడినది. మానవుల నధికారదాస్యమునుండియు, అనాచారదాస్యమునుండియు, మనోదాస్యమునుండియు రక్షించినది ఫ్రాన్సు దేశ చరిత్రమే. మహాను భావులు, స్వాతంత్ర్యవాదులు, సహృదయులు, సౌందర్యప్రియులు, వారి దేశభక్తి జాతీయాభిమానము శ్లాఘనీయములు. ఫ్రాన్సుదేశము చిరకాలము నాగరికమునకు జన్మస్థానమైనది. ఆ మహోన్నత నాగరికతయు లోకాభివృద్ధికి ముఖ్యకారణముగ నుండదా?

ఫ్రాన్సుదేశపు వైశాల్యము 2,07,170 చదరపు మైళ్లు; జనసంఖ్య 4,00,00,000; మూడవ సంకో ప్రజాప్రభుత్వపాలనము దేశ నాధారము; సంవత్సరాదాయము 19,00,00,000; వ్యయము సంవత్సరమునకు 19,00,00,000; పాలనము ప్రజాస్వామ్యము; సెనేటు సభ్యులు 300; ప్రజాప్రతినిధి సభయందలి సభ్యులు 580; రాజ్యపాలకుడు ప్రజానిర్ణీతుడు; సైన్యబలము అన్ని తరగతులు చేరి 24,00,000; నౌకాబలము అన్ని తరగతులు కలిపి 560; అధీనదేశముల వైశాల్యము 51,59,230 చదరపుమైళ్లు; జనసంఖ్య 5,47,30,039.

ఫ్రెంచి [illegible] యుద్ధమునకు [illegible]

తే. "గురుసుతుం డీల్గె రణము దుర్భరము కాఁగ"
యంచు ధర్మజుఁ డొకపరి యన్నతెవాక్యఁ
బలికినందున దుఃఖరూపమునఁ దాను
దురితమును బొందఁడే తొలుదొల్త మనస!

బెల్జియము దేశ చరిత్రము

దేశచరిత్రములు బహువిధ్యములు. కొన్ని దేశములు కష్టపరంపరల ననుభవించును. కొన్ని దేశము లుత్కృష్టదశ నధిష్ఠించును. కాలాంతరమునందు గొప్పదశ పోయి నీచదశ కలుగును. కొన్ని సమయములందు దేశములను గుర్తించుటకు వీలులేని దురవస్థ యేర్పడును. కొన్ని వేళల దేశములె మాయమగును. అస్సీరియా బాబిలోనియా సామ్రాజ్యములు సంపూర్ణముగ మాయమైనవి. స్పార్టాదియందేయును నిట్టి మార్పు లనంతములు జరిగియుండును. మార్పులకు కారణములను నిర్ణయించుట సాధ్యము గాదు. ఆస్తికులు దైవయోగ మని సరిపెట్టుకొనవచ్చును. కర్మసిద్ధాంతులు కర్మఫల మని యూహింపవచ్చును. కాని నాస్తికులు కారణఫలములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము.

బెల్జియము దేశము కష్టపరంపరల పాలగుటకుం గల కారణములను నిర్ణయించుట యసాధ్యము గాదు. ఆ దేశ మనేక సంగ్రామములకు రంగ మైనది; అనేక దుర్మార్గములకు [illegible] దీక్షమైనది. ఇప్పుడు జరుగుచున్న యుద్ధమునందు జర్మనుల వలె పూర్వము స్పెయిను దేశస్థులు ఫరాసులు ఆంగ్లేయులు బెల్జియమును ఘోరయుద్ధములకు రంగస్థలముగ చేసి దేశమును కష్టపరంపరల పాలుచేసిరి. ఆ యుద్ధములందు బెల్జియము స్వేచ్ఛగ చేరినది. ఇప్పుడు నిర్బంధముగ చేరవలసివచ్చినది. బెల్జియము పడుచున్న యాగడముల తలంచినపుడు కఠినహృదయులకైనను తీవ్రమైన విచారము కలుగకమానదు.

దేశము శత్రు యాక్రమణమునం దున్నది. పట్టణంబులు పాడైనవి. పంటచేలు కంటకములుగ మారినవి. ఇండ్లు నరకకూపములై [illegible] కొల్లగొనబడినవి. దేవాలయములు నశించినవి. స్త్రీలు పురుషులు బిడ్డలు ప్రాణహానులకు గురియైరి. పురుషులు నిర్బంధసేవకాప్తి [illegible] వినియోగింపబడిరి. స్త్రీలు చెఱపట్టబడిరి. బిడ్డలు చంపబడిరి. [illegible] తల్లిపిల్లలకు ఎడబాటు చేయబడెను. [illegible]

* రీమ్సు నగరమునందలి క్రైస్తవ దేవాలయము: జర్మనులచే ధ్వంసపరచబడిన దేవాలయము

రంబు లైన గృహంబులు దుఃఖనిలయంబులై పరదేశ్యంబులకు వాసస్థలంబు లైనవి. రాజకుటుంబము విదేశవాసము చేయుచున్నది. శ్రీమంతు లైన ప్రజలు భిక్షాటనము చేయుచున్నారు. బెల్జియము దేశ మహాదురవస్థ పాలైనది.

ఇట్టి యాపదల పాలగుటకు బెల్జియము చేసిన యపరాధము నిర్ధారణ చేయుట సాధ్యమా? ప్రారబ్ధమునందు విశ్వాసము గల హిందువులు బెల్జియము కష్టములు పూర్వజన్మకర్మఫలము లని నమ్ముదురు. [illegible] విశ్వసించు క్రైస్తవులకు కూడ నట్లే తోచవచ్చును. కాని బెల్జియము దేశచరిత్రమును చదివి చూచినచో [illegible] కారణమును నిర్ణయింపవలసియున్నది.

బెల్జియము 1831 వ సంవత్సరమునందు ప్రత్యేక రాజ్యముగ నిర్మింపబడినది. అంతకు పూర్వము దేశచరిత్రము [illegible] రెండు దేశచరిత్రములం దిమిడియున్నది. నెదర్లాండ్సు అను దేశమునందు [illegible] బెల్జియము చేరియుండెను. నెదర్లాండ్సు దేశచరిత్రము జూలియసు సీజరు దిగ్విజయములతో ప్రారంభ మగుచున్నది. భూమి పల్లము గాన దేశమునకా పేరు వచ్చినది. దేశమునకు దక్షిణమునందు ఫ్రాన్సు, తూర్పున జర్మని, పడమట నుత్తరసముద్రము గలవు. దేశము సముద్రజలప్రళయమున కనుకూలముగ నుండెను. కాని ప్రజల పరిశ్రమవలన దేశము జలాపద నుండి రక్షింపబడినది.

సీజరు కాలమునందు నెదర్లాండ్సులలో జర్మనులు కెల్టులు నివసించుచుండిరి. ఈ తెగలయందు స్వాతంత్ర్యప్రియులైన ప్రజలుండిరి. "లోకము నిశ్చల ముండు నంతవరకు గాలి వీచుచుండు నంతవరకు ప్రజలు స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు" అను లోకోక్తి వారియందు పరిపాటిగ నుండెను. వారికి దక్షిణమునందు బెల్జియనులు అను జాతులు కాపురముండిరి. వారును స్వేచ్ఛాప్రియులు. క్రిస్టియను బెల్జియనులు సంయోగమువలన [illegible]

THE KING OF BELGIUM

బెల్జియము రాజు

THE QUEEN OF BELGIUM

బెల్జియము రాణి

THE HERO OF THE ARMOURED MOTOR CAR LIEU. HENKART IN HIS CAR

లెఫ్టినెంటు హెన్ కార్టు ఫిరంగులతో సమర్పబడిన తన మోటారుబండి ప్రతియుద్ధము పెక్కు.. జర్మను అశ్వసైనికులగు ఉహ్లానులను
ము త్రమువీరి 70 మందిని చంపెను. అయిదుగురిని ఖయిదీలుగ జేసెను. 7 మందికి గాయములు కలిగించెను.
జర్మను లీ మోటరుకారు వచ్చుచున్నప్పుడు భయకంపితులగుచుండిరి.

BELGIAN REFUGEES IN LONDON

లండనులోని ఆల్‌డ్విచ్‌లో ప్రవాసులగు బెల్జియనులు. జర్మనుల క్రూరకృత్యములవలననిట్టివారు 60 లక్షలమంది అన్నములేక అల్లాడుచున్నారు.
వీరిని అమెరికావారును, ఇంగ్లీషువారును పాలభాగము రక్షించుచున్నారు.

యేర్పడి రోమకసామ్రాజ్యమునకు పరమమిత్రములుగనుండెను. సీజరు బెల్జియా దేశమును దుష్కరదేశముగ నిరూపించెను. దక్షిణాఫ్రికా నివాసస్థులైన బోయర్లు బెల్జియనుల సంతతివారే. కావుననే వారలకు కూడ స్వేచ్ఛాప్రియత్వమును శౌర్యసాహసములును నలవడినవి. దక్షిణభాగమునందు నివసించెడి ప్రజలు కెల్టుజాతికి చేరియుండిరి. వారును ఫ్రెంచిదేశస్థులును నొకతెగకు చెందియుండిరి. ఫ్రాంకులకు కెల్టులకు బెల్జియనులకు కలిగిన సంబంధబాంధవ్యములవలన వలూనులను జాతివా రేర్పడిరి. వారు 27,83,919 మంది కలరు; ఫ్రెంచి భాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. మిగిలిన ప్రజలు 46,79,865 మంది ఫ్లెమింగ్సు అనంబడుదురు. వారు జర్మనుభాషకు సంబంధించిన భాషను వాడుదురు. దేశమునందు రెండు భాషలు వాడుకయందున్నను రాజకీయవ్యవహారములందు ఫ్రెంచిభాషయొకటియే వాడంబడుచున్నది. దేశము భాషాభేదమును గల్గియున్నను రోమను క్యాథలిక్ మతపాశముచే దృఢముగ బంధింపబడినది. భూతలమందు మానవాక్రాంతమైన దేశ మెద్దియైనం గలదేని యది నెదర్లాండు దేశము. జలదగ్నిపలెదచ్చివారు సముద్రమునుండి దేశమును నిలువంబెట్టి సాగరాక్రమణమునుండి కాపాడినట్లు పరాక్రమణమునుండి కూడ కాపాడుటకై పాటుపడుచు వచ్చిరి.

దేశాభ్యుదయమునకు సహజస్థితియు ఎడతెగని యుద్ధములును ప్రతికూలములైనను, బెల్జియనులు మంచి స్థితిని చెందుట యాశ్చర్యజనకము. ప్రజల పాటుపడు స్వభావమును, పొదుపరితనమును, నేర్పరితనమును, యుద్ధసమయములందు సయితము దేశముయొక్క సుఖస్థితికి కారణములు. సహజసంపదలు గల దేశములందు మాంద్యమును తద్వ్యతిరిక్తములైన దేశములందు చుఱుకుదనమును ప్రజలకు సహజముగ కలుగుచున్నవి. ఈ పరిస్థితియె హిందువుల యాలస్యమునకును పాశ్చాత్యుల నిరంతరపరిశ్రమపరాయణతకును కారణము. ఈసిద్ధాంతము నెదర్లాండు దేశస్థులపట్ల సంపూర్ణముగ చెల్లంబడియున్నది.

అయిదవ శతాబ్దమునందు రోమకసామ్రాజ్యము విచ్ఛిన్నమైనపుడు, నెదర్లాండులలోని దక్షిణభాగము ఫ్రాంకులపరమైనది. కాని ఫ్రీజియనులు మాత్రము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనిరి. ఛార్లెమేను దేశము నంతటిని జయించి తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చెను. దాని యనంతరము దేశమునందు స్వతంత్రరాజు లనేకు లేర్పడిరి. పదవ శతాబ్దమునందు పరాసుల సామంతాధికారము పోయి జర్మనుల సామంతాధికారము స్థాపింపబడెను. పిమ్మట దేశము పవిత్రరోమకసామ్రాజ్యాంతర్భాగమైనను, క్రమముగ స్వతంత్రులైన ప్రభువులచేతను మతాధిపతులచేతను పాలింపబడుచుండెను. పన్నెండవ శతాబ్దమునందు దేశము ప్రధానాధికారసంపన్నమై స్వతంత్రులైన ప్రభువులవశమునందుండెను. ప్రభువు లొండొరులతో కలహించుచు దేశసంక్షోభమునకు కారకులైరి. ప్రజలు మాత్రము పాటుపడుచున్నను చెల్లించుచుండు పన్నులవలన భోగములకు కొఱంత లేకుండెను. ప్రభువులు స్వలాభభోగ్యములకై ప్రజలపరిశ్రమాభిమానము పోషించుచుండిరి. ప్రజలు ప్రభువుల యవసరమును గ్రహించి సహాయము చేయుచు స్వాతంత్ర్యములను పడయుచుండిరి. ఇట్టి సందర్భములందు నాగరకప్రాతినిధ్యమును స్వతంత్రపరిపాలనంబును గలిగిన పట్టణంబులు విజృంభించుటకు కారణము లేర్పడినవి. పట్టణంబులలోని ధనవంతులైన వర్తకులు నాగరకప్రభుత్వాధికారమును గలిగియుండిరి. ప్రజలు వృత్తిగణములను స్థాపించి స్వాతంత్ర్యమును పొందుచుండిరి. స్వాతంత్ర్యప్రియులైన వర్తకులును ప్రజలును చేరి ప్రభువులనుండి స్వాతంత్ర్యములను పడయుచు, స్వపరిపాలనంబునకు నిలయంబులుగ పట్టణంబులను చేయం గలిగిరి. స్వతంత్రపట్టణంబులు సేనల నాయత్తపఱచుటకును సంధులను చేసికొనుటకును రాజులకుం గల సర్వాధికారములను గలిగియుండెను. పన్నెండవ శతాబ్దము ముగియకముందె ఘెంటు, బ్రూజెసు, అర్రాసు, ఆంట్వెర్పు, బ్రుస్సెల్సు, కాలేయిజ్ మొదలగు నలువది పట్టణంబులు స్వతంత్రపాలనంబును గలిగియుండెను.

ఆర్టెవెల్డి వంటి పౌరప్రముఖుల చరిత్రవలన పౌరశ్రేష్ఠుల ప్రసిద్ధి గ్రహింపగలము. ఆర్టెవెల్డి ఘెంటు పురవాసి, ఆ పురమున కధిపతి, నేతాధ్యక్షుండును; ఆంగ్లరాజునకు మిత్రుండు; ఎడ్వర్డు పక్షమున నెడేండ్లు పరాసులతో యుద్ధము చేసిన పురుషశ్రేష్ఠుండు. అట్టి ప్రతిభావంతుండు కూడ ప్రజాభిప్రాయములను పాటింపనపుడు బలవన్మరణము వాతఁబడెను. పౌరులు యుక్తాయుక్తవివేకము లేక తమకై సర్వమును ధారవోసిన నాయకులను చంపుచుండుట లోకచరిత్రమునందు కన్పించుచున్నది.

బెల్జియమునందలి లూవైను రాజవీధిని జర్మనులు తగులబెట్టిరి

ఫ్లాండర్సునందు స్వాతంత్ర్యమును పడసిన పురంబులు కలవని యున్నను వానికి స్థైరభావముండెను గాని మిత్రత్వము లేకుండెను. ప్రతిపురమునందుఁగల స్వాతంత్ర్యమును లకును మిత్రత్వము లేక శత్రుత్వము ప్రబలెను. ఆ పట్టణాంబులు మిత్రత్వము గలిగి మెలంగిన యెడల, బెల్జియము దేశచరిత్రము మాఱియుండును.

జర్మనులు తగులబెట్టిన లూవేయిను

పట్టణాంబులు ప్రభువుల యధికారమును నిరోధింపఁ గలిగినను, ఆశాపరులైన రాజుల యధికారమును నిరోధింపలేక పోయినవి. పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరోపుఖండములో స్వతంత్రసామంతపరిపాలన మంతరించి నిరంకుశ రాజపరిపాలనము స్థాపితమైనది. పదునైదవ శతాబ్దారంభమున ఫ్లాండర్సునకు బర్గండియను వంశజు లేలికలైరి. బర్గండియను రాజులు చిత్రకళలను పోషించి చిత్రకళాకౌశలమును వృద్ధిచేసిరి. కాని పౌరులు బర్గండియను పరిపాలనమును సులభముగ నంగీకరింపలేదు. ఆ రాజుల పరిపాలనమును నిరోధించిన ఘెంటు రాజాగ్రహమునకు గుఱియయ్యెను.

బర్గండియను రాకొమార్తె మేరీ యను నామె 1477-వ సంవత్సరమునందు మేక్సిమిలియనును పెండ్లియాడెను. ఆయన పిమ్మట జర్మను చక్రవర్తి యైనందున నెదర్లాండ్సు దేశము హాప్సుబర్గువంశమునకు చేరెను. ఆయన మనుమఁడు అయిదవ చార్లెసు. వాని కాలమునందు దేశములో మతకలహములు పుట్టెను. అప్పటికి దేశమునందు కాల్వినుమతము స్థాపింపఁబడినది. అయిదవ చార్లెసు కాల్వినుమతమునకు శత్రువు, ప్రొటెస్టెంటు సంహారుఁడు. ఆయన ఘెంటు పౌరులను సామ్యనక్కై బాధలపాలు చేసెను. పౌరుల మెడల త్రాళ్లు బిగించి పాదాక్రాంతులను చేసి శోకవముచేసి దండించెను. పట్టణస్వాతంత్ర్య శాసనములను రద్దుచేసెను. పౌరులను దండించెను. ఈ హేయాకృత్యములతో తనివోందక నిరంకుశములుగ ప్రజాస్వాతంత్ర్యము నడుచుచున్నను గనుక పవిత్రముగను సంభావింపఁబడుచున్న పెద్దగంటను నూడదీయించి వారిచేతులతో పగులగొట్టించెను. అంతియు పూర్తియైనపుడు ప్రజలను మన్నించెను.

పిమ్మట రెండవ ఫిలిప్పు రాజాయెను. ఆయన నెదర్లాండ్సు దేశమును స్పెయిను దేశముగ మార్చ సమకట్టెను. రెండు దేశములందును మతములు వేఱు, భాషలు వేఱు, జాతులు వేఱు, సాంప్రదాయ

ములు చేసెను. కాని సంకల్పసిద్ధికి సామాన్యసాధనము లనుపయోగ్యము లైనపుడు ఘోరసాధనంబుల నుపయోగింప సమకట్టెను. ప్రజలు ప్రతిఘటింపలేరు చాలు చేయబడిరి. ఆ కాలమునందు యూరపులో వ్యాపకముగ నుండిన భయంకర రాజ్యాన్వేషణము నెదర్లాండ్సు దేశమునందును వ్యాపకములోనికి తేబడెను. ఆ పద్ధతిని వ్యాపకమందు పెట్టి ప్రజల హానుస్వాతంత్ర్యములను హాని చేయుటకు ప్రధానాధ్యక్షుడైన యాల్వా ప్రభువు నియమింపబడెను. అప్పుడు దేశము వర్ణనాతీతమగు సంక్షోభమునందు పడి కష్ట పరంపరల కాలవాలం బాయెను. దౌర్జన్యములవలన ప్రజలు రోషావేశులై రాజాధికారమును ధిక్కరించిరి. ఆల్వాప్రభువును తిరస్కరించబడిన దేశభక్తులు బయలుదేరి దక్షిణ ప్రాంతమును స్థాపించిరి. ఎగ్మాంటు హార్నను ప్రభువులు నెదర్లాండ్సు దేశమును, విలియమ్ ఆరెంజి ప్రభువు స్పెయినుదురాగతములనుండి స్వదేశమును రక్షించి శాశ్వత కీర్తిని గడించిరి.

పదునారవ శతాబ్దమునందు స్పెయిను దేశము విశాలమైన సామ్రాజ్యమును స్థాపించెను. కాని మతాభిమానమును ధనలోభమును అధికారలోభమును సామ్రాజ్యవినాశమునకు కారణములయ్యెను. ఇంగ్లీషువారును నెదర్లాండువారును ధనాశాపరత్వముచేతను మతావేశముచేతను స్పెయినువారిని హింసించిరి. ఆ ప్రతిహింసలకు ప్రతిఫలమో యనునటుల 1588వ సంవత్సరమునందు స్పెయిను దేశపు నౌకాబలము ఆంగ్లేయ నౌకాబలముచే నోడింపబడెను. స్పెయిను సామ్రాజ్యము క్షీణింప నారంభించెను.

దేశము దుర్దశయం దున్నపుడు స్వార్థత్యాగులైన దేశాభిమానులు బయలుదేరి ప్రజలయం దైకమత్యమును స్థాపించి దేశోద్ధరణమును చేసిరని సుప్రసిద్ధేతిహాసము లన్ని దేశముల చరిత్రలందును గానవగును. శ్రీ రామకృష్ణాదులు శివాజీ కృష్ణదేవరాయాదులు పూజ్యులగుట కిదియె గదా కారణము. హాలెండు దేశచరిత్రమునందు విలియమ్ ఆరెంజి చరిత్రము సంస్మరణీయ మైనది. విలియము ప్రజాస్వామ్య పాలనమును స్థాపించెను. కాని, యంతఃకలహములవలన నది సుస్థిరము గాలేదు.

[illegible] ఆస్ట్రియా [illegible] 1598వ సం. నందు వివాహము జరిగెను. [illegible] బెల్జియమును [illegible] నిచ్చెను. ఆ రాజదంపతుల కాలమునందు బెల్జియము స్వతంత్రమై యుండెను. వారికి సంతతి లేనందున బెల్జియము తిరిగి స్పెయినునకు సంక్రమించెను. తరువాత [illegible] ఫ్రాన్సు స్పెయినును హాలెండు దేశములకు జరిగిన యుద్ధములందు బెల్జియము రంగస్థలముగ నుండెను. [illegible] దేశమైన బెల్జియమున కిప్పటి దురవస్థ నాటినుండియు గలిగెను.

[illegible] హాలెండువారును బెల్జియమునకు శత్రుత్వము వహించెను. [illegible] బెల్జియము రేవులను బంధించిరి. వ్యాపారమును నాశనము చేసిరి. పదునెనిమిదవ శతాబ్దమునందు బెల్జియము మరల ఆస్ట్రియనుల పాలనాయెను. దేశము 1744-1792 సంవత్సరములలో శాంతిభూయిష్ఠమై వర్ధిల్లెను. మేరియా థెరీజా కాలమునందు దేశములో విద్యాలయములు స్థాపింపబడి, దేశ మభివృద్ధి చెందెను. కాని, జోసెఫు నిరంకుశాధికారాధిపత్యము వలన ప్రజలు తిరుగుబాటు చేసి 1790వ సంవత్సరమునందు సంయుక్త బెల్జియము రాజ్యమును స్థాపించిరి. కాని 1792వ సంవత్సరమునందు నెపోలియను దిగ్విజయమువలన బెల్జియము ఫ్రాన్సు దేశమునందు చేర్పబడెను. నెపోలియను 1815వ సంవత్సరమునందు పరాజితుడైనపుడు హాలెండు బెల్జియములను విలియము ప్రభువు పాలించెను. కాని యుభయదేశములకును మైత్రము కలుగలేదు. మతభేద

మును సాంప్రదాయభేదమును స్థిరపడినవి. రాజునకు దచ్చిపక్షపాతి యధికము.

1830వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేర్పడెను. లియోపోల్డు 1831వ సంవత్సరమునందు బెల్జియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. ఆ యేర్పాటును 1831వ సంవత్సరమునందు జరిగిన లండనుసంధి స్థిరపఱచెను. ఆ సంధికి ఫ్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రుష్యా యొప్పుకొనబడినవి. ఆ సంధివలన బెల్జియము తటస్థమైనస్వతంత్రరాజ్యముగ నుండవలయునని నిర్ధారణ చేయబడినది. ఆ యొప్పందబడికవలన బెల్జియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణము చేయరాదు; సంధిలో చేరిన రాజ్యములును బెల్జియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్జియమునకు తన స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనుటకును, మిత్రులతో చేరి దేశము నాక్రమించిన శత్రువుల నెదుర్కొనుటకును, హక్కు గలదు. ఈ సంధిని జర్మను కోశాధ్యక్షుండు ప్రస్తాపసమయమున కాగితపు ముక్క యని నిరసించెను; గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు దేశములు పవిత్రమని పరిగణించినవి. వర్తమాన సంగ్రామమునకు కారణంబులలో నొకటి జర్మను యీసంధిని నిరసించుట యని నమ్మబడుచున్నది.

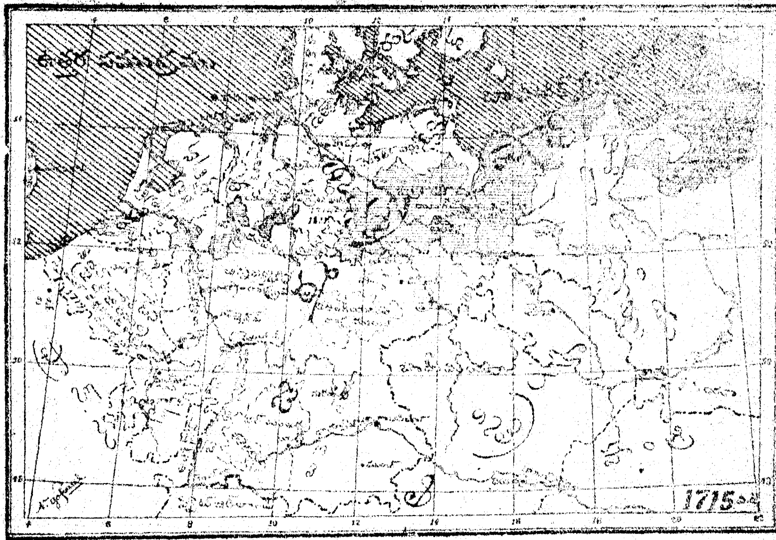
లియోపోల్డు 1831-1865 సం.ల వఱకు దేశమును బాగుగ నేలెను. పిమ్మట లియోపోల్డు 1865-1909 సం. వఱకు బెల్జియమును పాలించెను. ఆయన కాలములో బెల్జియము రాజ్యమునకు ఆఫ్రికాఖండమునందలి కాంగోభాగము చేర్పబడెను. ఆయన మరణానంతరము ఆల్బర్టు రాజ్యభారమును వహించెను. ఆల్బర్టు రాజును రాణియును యుద్ధ మారంభమైన కాలమునండియు దేశహితైకరతులై ప్రజాక్షేమమునకును, సైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రజాముల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

బెల్జియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషిపరాయణులు; మితవ్యయము చేయువారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమ సంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రవలన విశదమగుచున్నది. పరాక్రమణమునుండి దేశమును రక్షించుటకై సుక్షేత్రములను జలమయము చేసిన ధీరులు బెల్జియనులు. వీరి పూర్వికులైన బెల్జియనులవలె బెల్జియనులును "లోకము ముందు సంతతముకును గాలి వీచు సంతతముకును స్వేచ్ఛను కలిగియుండురు". అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నారనుట యతిశయోక్తి కాజాలదు.

1914 ఆగష్టు 25 వ తేదిని బెల్జియములోని లొవైన్ నగరమును తగులబెట్టి, పురవాసులను జర్మను అశ్వసైనికులు ఉల్లాసముగ తరిమి కొట్టుచున్నారు.

దేశవైశాల్యము	చ. మై.	11,373
జనసంఖ్య		7,516,730
ఆదాయము	ఫ్రా.	28,155,800
వ్యయము		26,836,600
దిగుమతులు		210,000,000
ఎగుమతులు		181,000,000
కాంగో వైశాల్యము	చ. మై.	802,000
,, జనసంఖ్య		15,000,000
,, రైలుదారు		5,465

దేశమునందు తొమ్మిది భాగములు గలవు:— ఆంట్వెర్పు, బ్రాబాంటు, ఫ్లాండర్సు, హైనాటు, లీజి, లింబర్గు, లూక్సెంబర్గు, నామూరు. రాజధాని బ్రుస్సెల్సు; పరిసరములతో గలసి జనసంఖ్య 720,827.

యోధవేషధారిణి విక్టోరియా రాకొమారి, జర్మనుచక్రవర్తి కొమార్తె

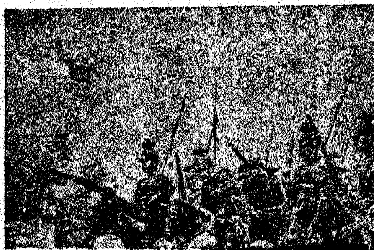
యోధవేషధారిణి జర్మనుసామ్రాజ్ఞి

మును సాంప్రదాయభేదమును స్థిరపడినవి. రాజులను దెచ్చిపెట్టుపాలె నధికము.

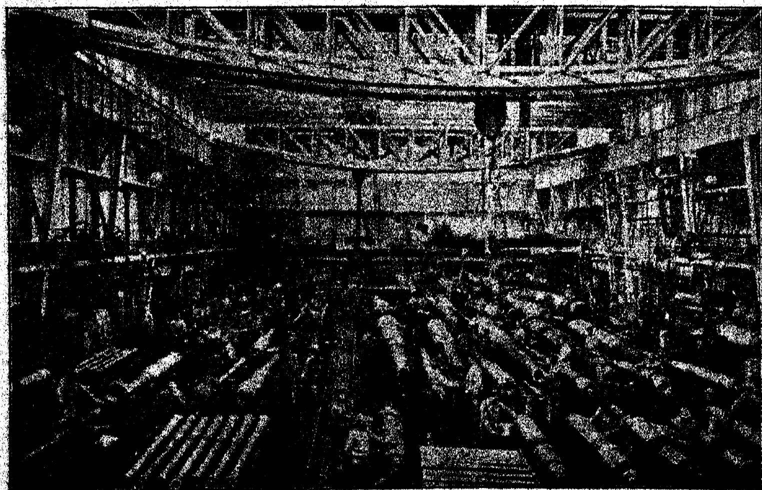
1830-వ సంవత్సరమునందు రాజ్యపరివర్తన మేర్పడెను. లియొపాల్డు 1831-వ సంవత్సరమునందు బెల్జియమునకు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. ఆ యేర్పాటును 1831-వ సంవత్సరమునందు జరిగిన లండనుసంధి స్థిరపరచెను. ఆ సంధికి ఫ్రాన్సు గ్రేటుబ్రిటను ఆస్ట్రియా ప్రష్యా రుష్యా యొప్పుకొనబడినవి. ఆ సంధివలన బెల్జియము శాశ్వతమైనస్వతంత్రరాజ్యముగ నుండవలయు నని నిర్ధారణ చేయబడినది. ఆ యొడంబడిక వలన బెల్జియము రాజ్యము పరదేశాక్రమణము చేయబడదు; సంధి నొడంబడిన కైవడు రాజ్యములును బెల్జియము స్వాతంత్ర్యమును కాపాడవలయును; బెల్జియమునకు నిర స్వాతం

క్షేమమునకును, సైనికుల సౌఖ్యమునకును, ప్రజాముల సంరక్షణమునకును పడెడి పాట్లు సర్వజనవిదితములు.

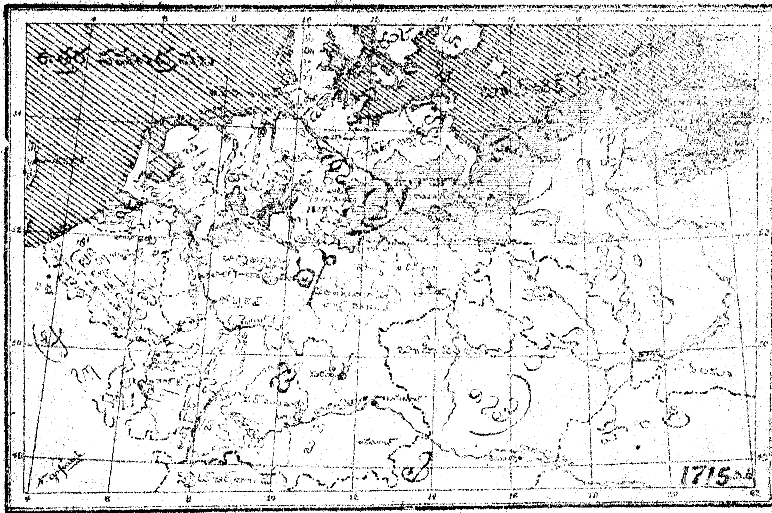
బెల్జియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు; కృషిపరాయణులు; మితవ్యయము చేయువారు; దేశాభిమానులు; పరాక్రమ సంపన్నులు. స్వాతంత్ర్యమును రక్షించుకొనుటకై సంపదలను గృహములను ప్రాణములను సమర్పించుటకు వారు జంకరని వారి దేశచరిత్రవలన విశదమగుచున్నది. పరాక్రమణమునుండి దేశమును రక్షించుటకై సుక్షేత్రములను జలమయము చేసిన ధీరులు బెల్జియనులు. వీరి పూర్వికులైన ఫ్రిజియనులవలె బెల్జియనులును "లోకముండు నంతవఱకును గాలి వీచు నంతవఱకును స్వేచ్ఛను గలిగియుందురు". అను ప్రమాణమును నిలుపుచున్నా రనుట యతిశయోక్తి కాజాలదు.

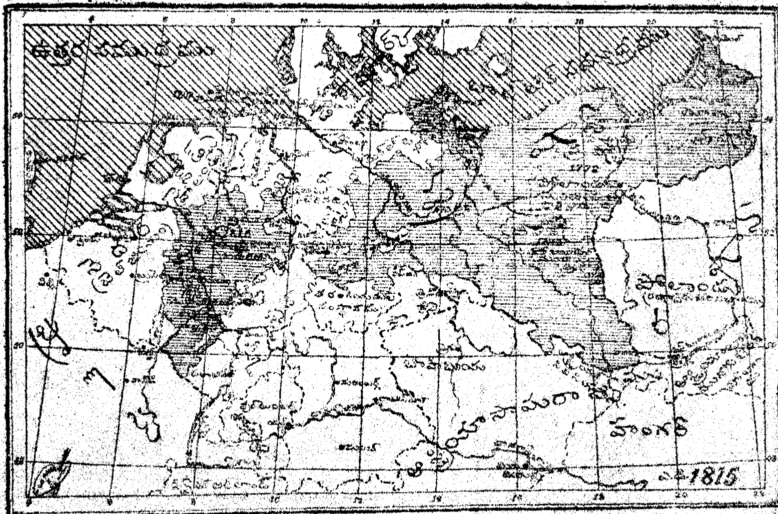
THE FAMOUS KRUPP GUN FACTORY

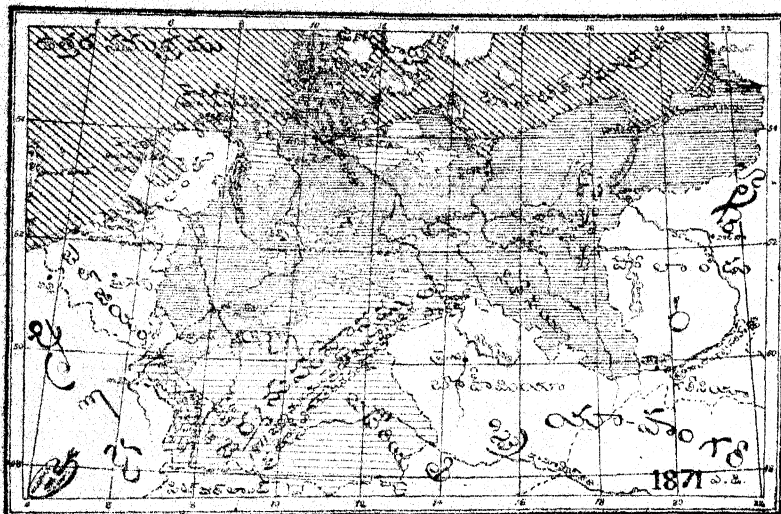
సుప్రసిద్ధమయిన క్రుప్ ఫిరంగుల కర్మాగారములోని అంతర్భాగము

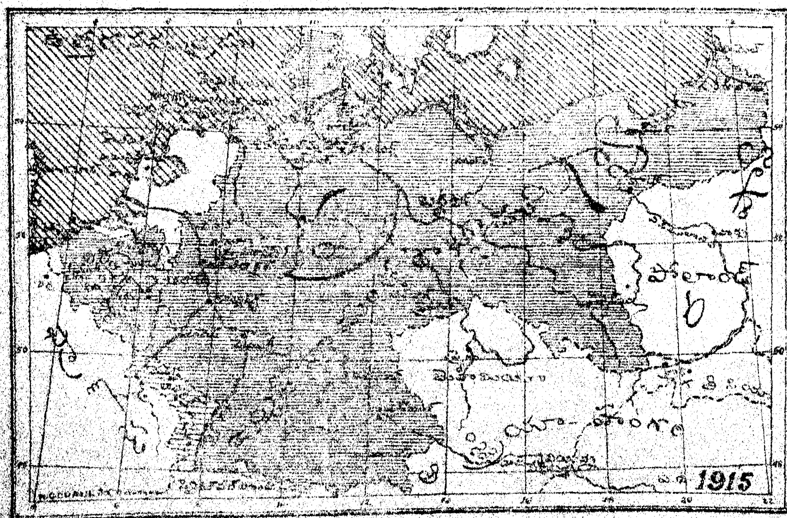
1715 లో జర్మని దేశము

1815 లో జర్మని దేశము

1871 లో జర్మనీ దేశము

1915 లో జర్మనీ సామ్రాజ్యము

జర్మనీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

శ్లో. హతో వా ప్రాప్స్యసి స్వర్గం జిత్వా వా భోక్ష్యసే మహీం
తస్మాదుత్తిష్ఠ కౌంతేయ యుద్ధాయ కృతనిశ్చయః. గీ. అ. ౩౭.

లోకతంత్రమునందు దివారాత్రములవలె సుఖదుఃఖములు, వృద్ధిక్షయములు, జననమరణములు, ధర్మాధర్మములు తప్పనిసరిగ పరివర్తనప్రాప్తికి నియతకాలిని వ్యక్తమగుచుండును. కాని దివారాత్రములవలెఁ గల నియమము సుఖదుఃఖాదులందు వ్యక్తముగాదు. వ్యక్తమైనను తెలియదు. [illegible] స్పష్టముగ వచ్చుచుండును. సుఖము పోయి దుఃఖ మెప్పుడు వచ్చునదియు ధర్మము పోయి యధర్మ మెపుడు ప్రబలునదియు నూహించుట యసాధ్యము. ఇంతియ కాక, ధర్మాధర్మముల [illegible] ప్రబలించుట సులభసాధ్యము గాదు. అధర్మమునందును ధర్మము, ధర్మమునందు నధర్మము [illegible] కనుగొనబడుట [illegible] గోచరించుచుండును.

శ్రీకృష్ణుండు కౌరవుల ప్రత్యేకమున మహాసంగ్రామములు సంభవించునదియు [illegible] విజయము నుపదేశించెను. వర్తమానకాలము నందు సంగ్రామమునకు [illegible]. జర్మనులు ప్రాచీన [illegible] తెలుపు చుండురు. జర్మనులు వర్తమాన [illegible] మును లోకమునకు [illegible]. కాలమును బట్టి లోకమునందు ధర్మాధర్మములు కూడ మారుచుండును.

భారతయుద్ధమునందు ధర్మజుండు విజయకాంక్షచే స్వర్గము [illegible] మును తెలుపు వాక్యము నుచ్చరించి యుద్ధోద్యోగమునకు ప్రారంభించెను. వర్తమానసంగ్రామమునం దాయాదధర్మము [illegible] వలయును. శత్రుసంహారమునకై జర్మనులు ధర్మవిరుద్ధమైన సకల మార్గములను [illegible] చున్నారు.

ఐరోపామహాసంగ్రామ మారంభము గాక పూర్వము జర్మనుల విజ్ఞానము, [illegible], తత్త్వజ్ఞానము, [illegible]. సంగ్రామ మారంభమైనది మొదలు వారు [illegible] నిందింపబడు చున్నారు. జర్మనులు [illegible] శాస్త్రములను [illegible] సకలాధర్మోపాయములను [illegible] జర్మనుల వర్తమాన [illegible] ధర్మబద్ధమైనను

[illegible] జర్మనులు సాధించిన మహత్తరమైన ప్రతిభ లోక చరిత్రమునందు [illegible] యుండగలదు.

జర్మనుదేశము [illegible] శతాబ్దమువరకు [illegible] సంస్థానములుగ [illegible]; మతకలహములు [illegible]; సంగ్రామములు [illegible]; స్వతంత్ర రాజ్యములు [illegible]. [illegible] దేశములను కేంద్రీకృతము చేసి జర్మనుసామ్రాజ్యమును [illegible] ఘనులు. [illegible] జర్మను సామ్రాజ్య చరిత్రము నిరూపించెదము.

[illegible] జర్మనీచరిత్రమును [illegible] ప్రాచీన [illegible] జర్మనులను [illegible]. క్రీ. పూ. 72-వ సం. నందు జర్మనులు [illegible]. అప్పటికి జర్మను [illegible] సంగ్రామములకు [illegible] వర్తమానసంగ్రామమునకును [illegible]. జర్మను ప్రజలు [illegible]. [illegible] సామ్రాజ్యము [illegible] ప్రదేశమును పాలించి యుండలేదు. [illegible] ప్రజలను [illegible] ప్రజలను [illegible] స్వాతంత్ర్యము [illegible].

జర్మను దేశమునందు క్రీ. శ. ఐదవ శతాబ్దమునుండి [illegible] తెగలకు చెందిన ప్రజలు నిరంతరము కలహములకు [illegible] చుండెను. [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] తెగలు నిరంతరము [illegible] శతాబ్ద [illegible] ప్రాచీన [illegible]. [illegible] శతాబ్దమునందు [illegible] జర్మనులకు యుద్ధము [illegible] 180 [illegible] సంధి [illegible].

[illegible] శతాబ్దము [illegible] యుద్ధము [illegible]. [illegible] ప్రత్యక్షమైన [illegible].

[illegible] జర్మనులకు [illegible] ప్రతిబంధకమైనది. [illegible] లోకవిజ్ఞాన [illegible]

చల్లారినది. ఆ తేజము తిరిగి ప్రజ్వరిల్లుట కనేక శతాబ్దములు పట్టినది. వర్తమాన మహాసంగ్రామ ఫలితమును నిట్టిదిగ నుండవచ్చు నని - భయము కలుగుచున్నది.

ఆశతాబ్దమునందే సాక్సనులు ఫ్రాంకులు పశ్చిమసముద్రతీరములందు పొడసూపిరి. ఫ్రాంకులకు, సాక్సనులకు, గాథులకు, జర్మను దేశము జన్మభూమి. నాల్గవ శతాబ్దమునందు గాథుల బలము హెచ్చి వారి రాజు హెర్మానరికు నల్లసముద్రమునుండి బాల్టిక్‌సీను వఱకు గల దేశము నేలెను. వాని మరణానంతరము హూణులు రష్యాను తూర్పు జర్మనీని నాక్రమించుకొనిరి. స్లావులు పడమటి దిశను వ్యాపించిరి. హూణ నాయకుండగు అటిల్ల అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మనుల నోడించెను.

ఆరు ఏడు శతాబ్దములందు పడమట సాక్సనులు, తూర్పున స్లావులు, దక్షిణమున లోంబార్డులు పోలోనులు, ఉత్తరమున డేనులు ప్రముఖులు లిథునియనులు మొదలగు జాతులు జర్మనీయందు నివసించుచుండిరి. ఏడవ శతాబ్దమునందు బానిఫేసు యను ఆంగ్లసన్యాసి తురింగియనులను బవేరియనులను క్రైస్తవమతమునందు చేర్చెను. కాలక్రమమున జాత్యభిమానము జర్మనీయందు పెరిగినది. ఎనిమిదవ శతాబ్దమునందు ఛార్లమేను సాక్సనుల నోడించి ట్యూటనుల యాక్రమణమునందున్న జర్మను దేశము తన సామ్రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను.

అయిదవ శతాబ్దమునందు జర్మని దేశము సాక్సని, తురింగియ, స్వాబియ, ఫ్రాంకోనియ, బవేరియ యను నైదు భాగములుగ విభజింపబడి యుండెను. ఫ్రాంకులు బలవంతులుగ నుండిరి. ఫ్రాంకుల రాజైన క్లోవిసు రోమనుల నోడించెను; జర్మనుదేశమునందలి కొంత భాగమును తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. కాని సాక్సనుల నోడింపజాలకుండెను. ఫ్రాంకుల రాజ్యము రెండు భాగములై కాలక్రమమున జర్మని ఫ్రాన్సు దేశము లేర్పడినవి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము మొదట జర్మను జాతీయాంకురములు తలయెత్తినవి. సాక్సనులను ఛార్లమేను గెలిచెను. దేశమంతయు తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. సాక్సనులు క్రైస్తవమతమును పరిగ్రహించిరి. సత్పరిపాలనము స్థాపింపబడినది. ధర్మశాస్త్రము నిర్మింపబడినది. భిన్నజాతులవారు గల స్వాతంత్ర్యప్రతిపత్త్వమున కాటంకము కల్పింపబడినది. ఛార్లమేను సమయమందైన లూయిజర్మను జరుగువాని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు రోమకసామ్రాజ్యమునందు ప్రత్యేకవ్యక్తిత యేర్పడినది. వర్డును మర్సెను సంధులవలన మధ్యయుగమునందు జర్మనుదేశములో చేరియున్న దేశమంతయును లూయి యొక్క రాజ్యమునందు చేరియుండెను.

జర్మను చక్రవర్తిగారి సోదరుడగు ప్రిన్సు హెన్రీ. కోపెనేగెనులో అస్థిరులుగా నున్నారు.

ఒకటవ హెన్రి 919వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. వాని కాలమున దేశమునందు శాంతి స్థాపితమై యుండెను. కలహములు పోయి, కోటలు కట్టబడి సైన్యములు నిర్మితములై ప్రజలు సుఖపడిరి. ఆయన స్లావులను మాజియారులను నోడించి దేశము నుపద్రవమునుండి కాపాడెను. ఆయన సుతుండు ఓటోమహాశయుండు 936వ సంవత్సరమునందు రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. ఓటో మహాశూరుండు, రాజతంత్రదక్షుండు, కీర్తికాముండు.

961వ సంవత్సరమునందు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తిగ పోపు ఓటోను సింహాసనాసీనుని చేసెను. అప్పటినుండియు అయిలాచపెలనందు సింహాసనాసీనులైన రాజులు రోమక సామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తులుగ పరిగణింపబడుచుండిరి. చక్రవర్తిత్వము జర్మనురాజుల పేరునకు పెద్దదైనను క్రియయందు కష్టములకు కారణముగ నుండెను.

చక్రవర్తులు దక్షిణభాగమునకు పోయినపుడు జర్మను సామంత ప్రభువులు స్వతంత్రాధికారమును పెంచుకొనుచుండిరి. జర్మనుల బలసంపదలు స్వదేశాభ్యుదయమునకై కాక విదేశవిజయములకై వినియోగింపవలసి యుండెను. చక్రవర్తుల విదేశదండయాత్రలు స్వదేశమునందు దుర్బలస్థితికి కారణములు. పోపులకు చక్రవర్తులకు వైరభావ మేర్పడినపుడు పోపుల శక్తిసామర్థ్యములు పరరాజ్యములందే కాక స్వరాజ్యమునందు సయితము భేదభావమును పుట్టించుటకు వినియోగింపబడినవి. జర్మనురాజుల రోమక చక్రవర్తిత్వము దేశాభ్యుదయమున కాటంకమైనది, ప్రజాపీడకు కారణమైనది, మతకలహములకు మూలమైనది. ఇంతియె కాక, ఓటో మఠాధిపతులకు భూముల నిచ్చి రాజులను చేసెను. ఇది రాజ్యాధికారమునకు విలయము కలిగించెను.

ఓటో 973వ సంవత్సరమునందు మృతి నొందెను. రెండవ ఓటో 983వ సం. వఱకును మూడవ ఓటో 1002వ సం. వఱకును నేలిరి. మూడవ ఓటోతో నా రాజవంశము నశించినపుడు రెండవ హెన్రి రాజుగ నెన్నుకొనబడెను. రెండవ హెన్రీ కాలమున లొరెయినునందు ఫ్లాండర్సునందు తిరుగుబాటులు జరిగెను; పోలులతో మూడు యుద్ధములు సంభవించినవి. వాని తరువాత రెండవ కాన్రాడు 1039వ

సం. వఱకును పాలించెను. కాన్రాడు కాలమునందు బర్గండి జర్మనులకు సంక్రమించినది. ఆయన యిటలీకి పోయినపుడు గౌరవింపఁ బడలేదు. కాన్రాడు 1037-వ సం. నందు చేసిన ప్రకటనమువలన సామంతరాజుల యాదాయస్వత్వప్రవాహమ్ము కొడుకులకు స్థిరపడినది.

మూఁడవ హెన్రీ 1039-1056-వ సం. వఱకు పాలించెను. ఆయన కాలమునందు రాజ్యాధికారము సర్వమును రాజాధీన మయినది. సామంతరాజుల కిది సరిపడక వారు కలవరములు కలిగింపఁ బ్రయత్నించిరి. కాని హెన్రీవారల కుతంత్రముల నాఁపఁగలిగెను. క్లెమెంటు మొదలగు నలుగురు పోపులు హెన్రీవలన నియమింపఁబడిరి. హెన్రీ యొక్క రోమక సామ్రాజ్యాధిపత్యము వ్యవహారమునందును నుపయోగ పడినది. కాని నాల్గవ హెన్రీకాలమునందు దీనికి ప్రత్యవాయము మేర్పడినది.

హిల్డిబ్రాండు ఏడవ గ్రెగరి పేరున 1073వ సం. నందు, పోపుగ నుండెను. ఆయన మఠాధిపతులు బ్రహ్మచారులుగ నుండవలె ననియును లౌకికాధికారులు మఠాధిపతుల నేర్పఱచుటకు తగదనియును ప్రకటించెను. హెన్రీ హిల్డిబ్రాండు స్థానభ్రష్టుఁ డని చాటించెను. హిల్డిబ్రాండు హెన్రీ జాతిభ్రష్టుఁ డని ప్రకటించెను. మతలౌకికాధికార విషయములందు రాజులకును మఠాధిపతులకును మూఁడు శతాబ్దముల వఱకు నిరంతరకలహములు జరిగినవి. ఇటలీ వినాశనమునకును జర్మనీ దుర్బలత్వమునకును నీ యధికారవైరము కారణమైనది. జర్మనీయందు కొందఱు పోపుపక్షమును కొందఱు రాజపక్షమును చేరిరి. ఇది జర్మనీ యంతఃకలహములకు కారణము.

ప్రష్యా జర్మనీదేశపు ముఖ్యమంత్రి హర్ వాన్ బెత్మన్ హాల్వెగ్.

హెన్రీ యనంతరము పాలించిన రాజులలో బార్బరోజా యను నామాంతరముగల మొదటి ఫ్రెడరికు మిక్కిలి సమర్థుఁడు. ఆయన 1152-1189-వ సం. లవఱకు పరాక్రమముతో పాలించెను. ఆయన కాలమునందు పోపుల ధిక్కారమువలన నిటలీ యుద్ధములకు రంగమై కష్టములు పొందినది. ఆయన డెన్మార్కు, పోలాండు సాక్సని, బర్గండి దేశముల రాజులను సామంత ప్రభువులుగ చేసెను. ఆ రాజన్యుని విజయములు శౌర్యము, పరాక్రమ సాహసము జర్మనుల హృదయముల యందు దేశభక్తినుదయింపఁజేసెను.

రెండవ ఫ్రెడరికు కూడ ధీరుఁడు. ఆ రాజారు సాధులు పట్టాభిషిక్తుం డయ్యెను. ఆయన యాడంబరమువలన దేశమునకు లాభము గలుగలేదు. ఆయన 1218-50 వ సం. ల వఱకు పాలించెను.

ఫ్రెడరికు కాలమునందు ప్రపంచములు క్రొత్తవి లైరి. మఱియు సామంతుల యుద్ధము లక్రమము లని నిర్ణయింపఁబడినది. హోహెన్‌స్టాఫెనుల కాలమునందు జర్మనీ రాజ్యస్థితి స్థిరపడినది, పట్టణములు పెరిగినవి, ప్రజలయం దుత్సాహము పుట్టినది, నూతనాదర్శములు వ్యాపించినవి. ధర్మాభిలాష వర్ధిల్లినది. పట్టణంబులందు సమత యేర్పడి ప్రజలకు సంఘబల మేర్పడినది. ప్రజలకు స్వాతంత్ర్య మలవడినది. డ్యూచి శబ్దప్రయోగము వాడుకకు వచ్చినది. కాని సామంతప్రభువులు శాఖోపశాఖలుగ చీలి దేశసంక్షోభమునకు కారకు లైరి.

జర్మనీదేశ చరిత్రమునందు 1250-1273 సం. ల కాలము నాయకుఁడు లేని రాజ్యము. జర్మను రాజ్యాధికారమును వంశపారంపర్యముగ నిలుపుటకు రాజులు యత్నించిరి. కాని పోపుల తంత్రము సామంతుల బలము ప్రతిబంధకము లైనవి. పదుమూఁడవ శతాబ్దమునందు రాజ్యపదము నియోజక సభాధీన మని స్థిరపడినది. నియోజకసభయందు ఏడ్గురుండిరి. మెయిన్సు, కొలోను, ట్రయరు స్థానముల మతాధిపతులు సాక్సని, బవేరియ ప్రభువులు, బ్రాండెన్‌బర్గు, బొహీమియా రాజులు ఏడురాజు నెన్నుకొనెడి వాక్కును గలిగియుండిరి. ఈ నియోజకసత్వము జర్మను రాజ్యమునకు దౌర్బల్యమును కలిగించినది. సామంతప్రభువులందు ప్రతి ప్రభువును రాజుగావలయును నని కుట్రలు పన్నుచు నొండొరులతో కలహించుచుండిరి. నియోజకసభ దుర్బలులను రాజులుగ నేర్పఱచుచుండెను.

పదుమూఁడవ శతాబ్ద మంతమునందు హాబ్సుబర్గు వంశజుఁ డైన రుడాల్ఫు రాజుగ నెన్నుకొనఁబడెను. రుడాల్ఫు తన పుత్రులకు ఆస్ట్రియ స్టీరియ, కారింథియ సంక్రమించునట్లు చేసి, హాబ్సుబర్గు రాజవంశమును స్థాపించెను. హాబ్సుబర్గు రాజుల ముఖ్యోద్దేశము తమ వంశబలమును వృద్ధిచేయుట గాని దేశాభ్యుదయము చేయుట గాదు. నేఁటికిని హాబ్సుబర్గు రాజులు ఆస్ట్రియా దేశమును పాలించుచు దేశమును సంరక్షించుటకు సమర్థులుగా నున్నారు. హాబ్సుబర్గు వంశజు లిప్పటికి 600 ఏండ్లుగ యూరపుఖండమునందు రాజులుగ నున్నారు. ఆ వంశజులు 1282-వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు ప్రభువులు; 1526-వ సం. నుండి హంగరి బోహీమియాలకు పాలకులు; 1804-వ సం. నుండి ఆస్ట్రియాకు చక్రవర్తులు; 1438-1806 సం. వఱకు జర్మనీకి రాజులు, రోమక చక్రవర్తులు; 1516-1700 సం. లు స్పెయినుకు ఏలికలు, ఈ కాలమునం దింకను ననేక సామంతభూముల కధిపతులు,

యూరపుఖండమునందలి ముఖ్యరాజ్యములు, వర్తమాన సంగ్రామము వలె, హాప్సుబర్గు వంశజులవలననే మన్ననలు పొందినవి(?). అయినప్పటికిని దక్షిణ ప్రతిభావంతుడెవడును ఆ వంశమునందు పుట్టలేదు. ఆ వంశజులకు పరంపరాగతంబైన శక్తిసామర్థ్యము గలదని కూడ ప్రతీతిగాలేదు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు నాల్గవ లూయి రాజుగ నుండెను. వాని కాలమునందు దేశ పరిస్థితిని చెందిన జాతీయభావము వెలుగ నారంభించినది. పోప్సులకు చక్రవర్తుల లౌకికాధికారములందు ప్రమేయమును లేదను సిద్ధాంతమును స్థిరపడినది. సామంత ప్రభువులు సహాయోగబలమును గలిగియుండిరి. నగరముల సంయోగమువలన ప్రజాబలము వృద్ధిచెందెను.

బోహీమియా రాజైన [illegible] 1376వ సంవత్సరమందు రాజుగ ఎన్నుకొనబడెను. వాని కాలమునందు పట్టణ సమితులకును సామంత ప్రభువులకును కలహములు గలిగినవి. సమితులు 1389వ సం. న ఓడింపబడినవి. సామంతుల బలము హెచ్చినది.

హంగరీ రాజైన సిజస్మాండు 1410వ సం. నందు రాజుగ ఎన్నుకొనబడెను. సిజస్మాండు లక్సెంబర్గు వంశజుడు. వాని కాలమున [illegible] కలహములు మత కలహములు ప్రబలినవి. ఆయన బ్రాండెన్బర్గు సంస్థానమును హోహెంజోలర్ను వంశజుండైన ఫ్రెడరికున కిచ్చెను. హోహెంజోలర్ను వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యబలమును కేంద్రీకృతము చేసి జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించిరి. సిజస్మాండు పరిపాలనము వలన జర్మను దేశమునకును ఆస్ట్రియా హంగరీలకును హాప్సుబర్గు వంశజులు రాజులుగ [illegible]. సిజస్మాండు పరిపాలనము 1437వ సం. తో అంతమొందెను.

[illegible] 1440వ సం. నుండి 1493వ సం. వరకు జరిగిన మూడవ ఫ్రెడరికు పాలనము ముఖ్యమైనది. వాని కాలమునందు జర్మనీ బలము తగ్గి ఆస్ట్రియా బలము హెచ్చినది. రోమునందు [illegible] రాజులు ఫ్రెడరికు [illegible] రాజు. వాని కాలమునందు సామంతులకును పట్టణసమితులకును తిరిగి యుద్ధములు జరిగెను. హోహెంజోలర్ను వంశజుల ప్రతిభ వెలుగ నారంభించినది. సామంతరాజుల ప్రతినిధులు [illegible]. ఆయన తనయుడైన ఒకటవ మాక్సిమిలియను 1493-1519వ సం. వరకేలెను. సామంతుల సోలింపుటకై ప్రయత్నించెను. వాని కాలమునందు చిరకాలమునుండి వెలుగుచున్న మహాదేశము మతపరివర్తనముగ పరిణమించి, జర్మను దేశమునందే కాక యూరపుఖండమునందంతటను మతయుద్ధాంకురములు నాటబడినవి.

పదునైదవ శతాబ్ద మంతమునందు యూరపుఖండమున భావపరివర్తన మేర్పడినది. యూరపుఖండమునందు రోమక చక్రవర్తియైన కాన్స్టాంటైను క్రైస్తవమత వ్యాపనమునకు మూలకారకుండు. క్రైస్తవమత వ్యాపనముతో రోమక సామ్రాజ్యమునందు నూతన విజ్ఞానము ఉదయించినది. క్రైస్తవమతబోధకులు సన్యాసులు, పండితులు, ప్రజ్ఞావంతులు. చక్రవర్తులు పట్టాభిషేక మహోత్సవసమయమునందు వారి యాశీర్వాదమును బడయుచుండిరి. రాజులు మతాధిపతులను, భూములిచ్చి సత్కరించుచుండిరి. మతాధిపతులు శాంతికాలమునందును భోగసంపదలందును రాజులను రక్షించుచుండిరి.

పదునైదవ శతాబ్దమునందును మతాధిపతులు గొప్ప విజ్ఞానము గలవారై [illegible] ప్రజలు పూజ్యులుగ [illegible]. కాని కాలక్రమమున మతాధిపతులు [illegible] లోలురై [illegible].

పదునాల్గవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండపు పరిస్థితులు మారినవి. ప్రజలయందు విజ్ఞానము వ్యాపించినది. వ్యాపారము వృద్ధిచెందినది. పట్టణములు ప్రబలినవి. పట్టణవాసులు నాగరిక [illegible] సాధన మైనది. [illegible] వృద్ధిచెందినది. విద్యావంతులకు మతమునందు నమ్మకము తగ్గినది. పోపులదురాశ, అవిద్యా ప్రవర్తనము, మతాధిపతుల దౌష్ట్యము గౌరవమును పోగొట్టినవి. ప్రజలకు భావస్వాతంత్ర్యము గలిగి మతపరివర్తన మేర్పడినది.

జనరలు వాన్ [illegible]. ప్రస్తుత జర్మను ముఖ్యసేనా నాయకుడు.

మతపరివర్తకులలో లూథరు ప్రఖ్యాతపురుషుడు. ఈ ధీరుడు 1517వ సం. నందు మతాచారములను ఖండించుచు నొక పత్రికను దేవాలయపు తలుపునకు కొట్టెను. మతసంస్కర్తలు లూథరు భావముల నామోదించిరి. మతపరివర్తనము మతయుద్ధములకు కారణమైనది. యూరపుఖండమునందంతటను, ముఖ్యముగ జర్మనీయందు, కాథలికులకు ప్రొటెస్టెంటులకు మతయుద్ధములు ప్రబలి వినాశనమునకు కారణము లైనవి.

పిమ్మట ఐదవ [illegible] రాజుగ ఎన్నుకొనబడెను. సామంతులు ప్రజలు మహావేశము పూనిరి. దేశమునందంతటను తీక్ష్ణమైన చర్చలు జరగుచుండెను. మతభేదము లేర్పడెను. పరాక్రమశాలియైన [illegible]. [illegible] 1521వ సం. నందు లూథరు బోధలు [illegible]

ర్థము అని ప్రకటించెను. కాని పిమ్మట లూథరు మతావలంబకులను కాపాడుటకై ధర్మయుద్ధము నొసంగెను. లూథరు మతస్థులు మతసంరక్షణముకై యొక సంఘమును స్థాపించిరి. ఛార్లెసు 1546వ సం. నందు లూథరు మతావలంబకులైన సాక్సనురాజును ఇతరులను మహాలుబర్గు యుద్ధమునం దోడించెను. సమయమునకై వేచియుండిన ఫ్రెంచిరాజు రెండవ హెన్రి, మెట్జు వర్డును టౌలు నాక్రమించుకొనెను. ఛార్లెసు భయపడి రాజ్యమును ఫర్డినాండు నధీనము చేసెను.

ఫర్డినాండు ప్రొటెస్టెంటు మతమును నిర్మూలము చేయ నమకట్టెను. ఇంగ్లాండు, హాలెండు, డెన్మార్కు ప్రొటెస్టెంటు మత సంరక్షణమును చేయుటకై కంకణము కట్టుకొనినవి. ముప్పదేండ్ల యుద్ధ మారంభ మాయెను. జర్మనీదేశము 1616-48 సం.ల నడుమను యుద్ధరంగమునకు నిలయము. స్వీడను రాజు గస్టవసుఅడాల్ఫసు మహాసైన్యములతో జర్మనుదేశమున ప్రవేశించి దేశసంక్షోభమును కలిగించెను. మహాశూరుండైన ఓడాల్ఫసు లూట్జెను యుద్ధమునందు మృతినొందెను. ప్రొటెస్టెంటు మతపు సైన్యములును కాథలిక మతపు సైన్యములును పట్టణంబులను పాడుచేసి సంక్షోభమును పుట్టించి సంహారముచేసిరి. నగరాలు ప్రజలు నశించిరి, సంపదలు పోయినవి. దేశాభ్యుదయమునకు భంగము కలిగినది. వెస్టుఫేలియా యొడంబడికవలన, ఫ్రాన్సునకు మెట్జు, వర్డును, టౌలు ఆల్సేసునందలి కొంతభాగము కలిసెను. జర్మనీయందలి యుత్తరభాగములు కొన్ని స్వీడనుతో కలిసెను.

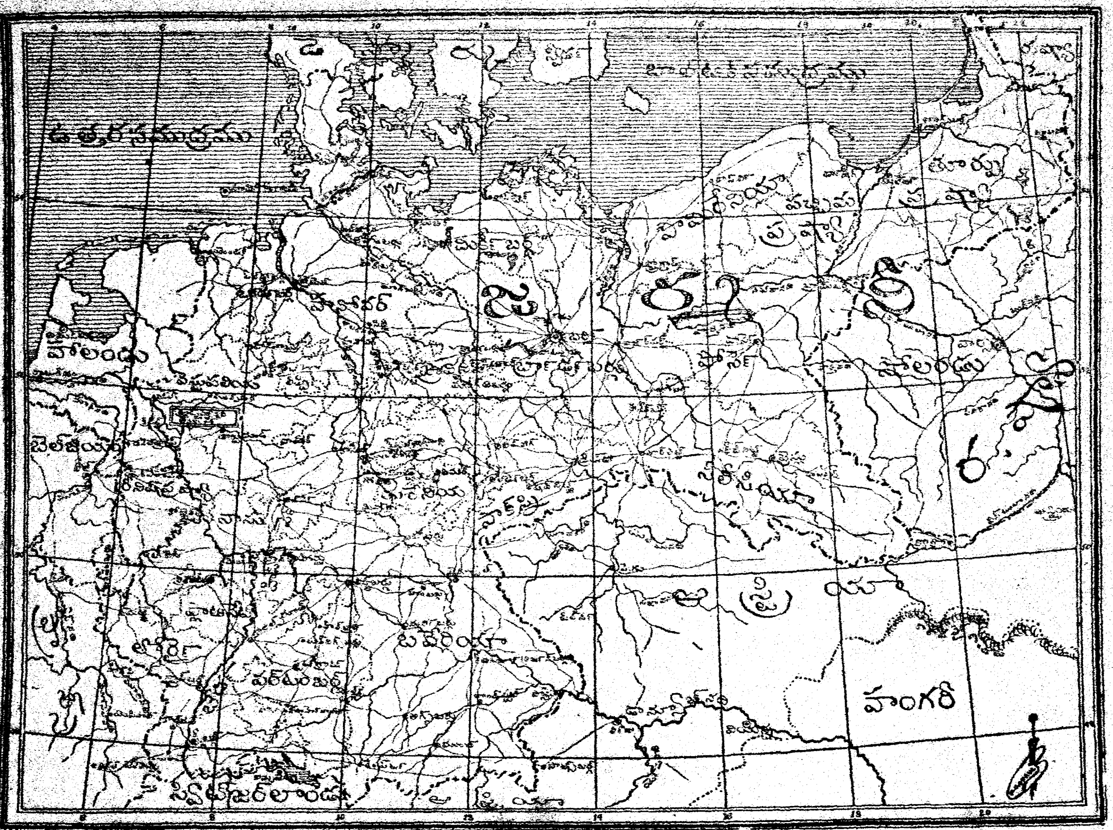
వెస్టుఫేలియా సంధివలన యూరోపురాజ్యములకు స్వతంత్రస్థితి యేర్పడినది. పిమ్మట జరిగిన యుద్ధము లన్నియు రాజ్యలాభమునకై చేయబడిన యుద్ధములు. పదునేడవ శతాబ్దమునందు ఫ్రెంచిరాజు పదునాల్గవ లూయి తన రాజ్యమును వ్యాపింపజేయ దలచెను. జర్మనురాజ్యము దుర్బలస్థితియందుండెను. ఫ్రెంచిరాజ్యము జర్మనీనుండి స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు దేశములను కలుపుకొనెను.

పిమ్మట స్పెయిను దేశపు వారసత్వపు హక్కును గురించి గలిగిన యుద్ధములలో జర్మని రెండు పక్షములందును చేరి యుద్ధము చేసెను. హాప్సుబర్గువంశజులు స్పెయిను, ఆస్ట్రియ, జర్మని రాజ్యములకు రాజులుగ నుండిరి. ఆరవ చార్లెసుతో హాప్సుబర్గువంశము నందు పురుషసంతతి నశించెను. మేరియా థెరీసా, ఆ సెంక్షను చేసిన ఏర్పాటుల ననుసరించి, ఆస్ట్రియాకును నితరరాజ్యములకును పాలకత్వము వహించెను. ఆమె భర్త ఫ్రాన్సిసు 1745వ సం. నందు చక్రవర్తిగ నెన్నుకొనబడెను. రష్యా, సాక్సని, స్వీడనుల సహాయము వలన ఆస్ట్రియా రాజులు జర్మనురాజ్యపాలనమును తిరిగి స్థాపింపదలపెట్టిరి. ఆ యుద్ధములు ఏడేండ్ల యుద్ధ మని ప్రసిద్ధి కెక్కినవి. ప్రష్యా రాజైన ఫ్రెడరికు మహాశయుండు యుద్ధమునందు సంపూర్ణవిజయమును పొంది యుద్ధతంత్రజ్ఞులలో నగ్రగణ్యుండని ప్రసిద్ధికెక్కి హోహెన్‌జోల్లారను వంశమును స్థిరముగ స్థాపించెను.

హాప్సుబర్గువంశజులు శత్రువుల నెదుర్కొనుచుండగ, హోహెన్‌జోల్లారను రాజులు తమ రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి బలపఱుప నుపక్రమించిరి. ఆ వంశమువారిలో ఫ్రెడరికు విలియము 1640-1688 సం. నడుమను పాలించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తములేక తన రాజ్యమును వ్యాపింపజేసి సంపదలను వృద్ధిచేసెను. అతని కుమారుడు ఒకటవ ఫ్రెడరికు 1688-1713 సం.ల నడుమను నేలి ప్రష్యా రాజబిరుదమును పరిగ్రహించెను. రెండవ ఫ్రెడరికు మహాశయుం డని కీర్తిగాంచి 1740-1786 సం.ల నడుమ నేలెను. ఆ రాజేంద్రుని కాలమునందు జర్మనుదేశమునకు నవీనయుగారంభము. రాజ్యము నందు సైలీషియా, పోలాండులోని కొంతభాగము చేర్పబడినవి. సైన్యము సుశిక్షితమై బలము కలిగియుండెను. ప్రజలకు జాతీయ గౌరవము ఆత్మప్రత్యయము నేర్పడినవి. ఫ్రెంచినాగరికమును నవీన సమాగ్రేసరమైన ప్రజలు, ప్రత్యేకవ్యక్తులను స్థాపింప నెంచిరి. రాజు నిరంకుశాధికారాభిమాని యైనను ప్రజానురక్తుడు. అతడు వీరు డైనను నిరంకుశుండు. బలవంతుండైనను ధర్మప్రవర్తకుడు. దేశాభ్యుదయమునకై రాజులకు ప్రతిభావంతులైన కవులు, గాయకులు నాటకకర్తలు, తత్త్వజ్ఞులు తోడ్పడిరి.

షిల్లరు తన కావ్యములందు జర్మను జాతియాత్మను వ్యక్తీకరించెను. ఫిచియు హెగెలును జర్మను జాతీయభావమును వ్యాపింపజేసిరి. కాంటు తత్త్వజ్ఞానము నుపదేశించెను. మహానుభావుడగు గెయితె గంభీరభావంబుల ననుసరించునదైన భాషాసౌందర్యమును భావసౌందర్యముగల కవనములందు నైన నిరాలఖ్యానంబులను నిర్మించెను. గెయితె కావ్య రచనలయందు స్వతంత్రమైన నిర్మాణమును నిర్మించి నవీనమార్గము నవలంబించెను. నాయకురాలిపాత్రల గుణశీలకథనమే కావ్యమునకు ప్రాణమని స్థాపించెను. సామాన్యమానవులందు నుండు ప్రాచీన గాథలలో ప్రమేయము లేకయే దివ్యగుణశీలములను వ్యక్తీకరించెను. హెర్డరు జర్మనుల సుగుణంబుల నుద్ఘాటించుచు సాహిత్యసారార్థంబుగల నవీన రీతి జర్మను జాతీయతత్త్వమును బోధించెను; ప్రబంధశైలియందొక నూతన నీతిగీతము భావములచేత ప్రయోజనకారులని తెలిపెను. షిల్లరు జర్మను ధీరుల సుగుణశీలంబులను నాటకంబులందు సంస్తుతించెను. నవలాకారులు చరిత్రాత్మకంబైన నవలలను ప్రకటించి ప్రజలకు స్వదేశచరిత్రమునందు నుత్సాహము కల్పించిరి.

నూతనగ్రంథములు జర్మనులందు నూతనభావప్రపంచమును సృష్టి యొనరఁజేసినవి. జర్మనులకు తమ ప్రాచీనమైన ధనమునందును భావి భాగ్యస్థితియందును నమ్మకము కుదిరినది. భావప్రపంచమునకు తగిన కార్యప్రపంచము నేర్పడ జర్మను రాజ్యరంగమునందు జయమొందుటకై దేశసేవకై కంకణము కట్టుకొనిరి. రాజ్యధర్మభావము ప్రజలయందు దుదయించినది. కవులు, గాయకులు, వీరులు, ధీరులు, పండితులు, పామరులు, వైదికులు లౌకికులు, సామంతులు, ప్రజలు దేశారాధన పరాయణులై ఫ్రెడరికు మహాశయుని మార్గము నవలంబించిరి. ఇట్టి మహోద్యమము జాతుల చరిత్రములందు విజయమునకొరకేను, సైన్యములకొరకును, సంపదలకొరకును పవిత్రములై శోభాయమానములై

ఉత్తరసముద్రము
హాలండు
బెల్జియం
బవేరియా
పోలండు
హంగరీ

విజ్ఞానప్రదంబులై జాతీయపరిణామంబునకును, మానవస్వాతంత్ర్యమునకును సాధనంబులుగ నేర్పడినవి.

ఫ్రెడరిక్కుతో నారంభమైన జర్మనుజాతీయతను ఫ్రెంచి పరివర్తనము పెంచి బలపఱచినది. పదునెనిమిదవ శతాబ్ది యంతమునందు యూరపురాజ్యములలో ప్రజలు సామంతుల దౌర్జన్యమునకు బలి యగుచుండిరి. బ్రిటీషు ద్వీపములందు మాత్రము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యము కలిగియుండిరి. ఫ్రెంచిపరివర్తనము యూరపురాజ్యములకు విషాదమును పుట్టించినది. ఫ్రెడరిక్కు ఫ్రెంచిరాజునకు యుద్ధారంభమునందు సహాయముచేసెను. కాని నెపోలియను రణరంగమునందు చేరి రాజ్యవిధ్వంసము చేసినప్పుడు జర్మను లాంగ్లేయులతో చేరి నెపోలియను నోడించిన యితిహాసము సుప్రసిద్ధము. ఆ సందర్భమునం దాష్ట్రియాచక్రవర్తి రెండవ ఫ్రెన్సిసు జర్మనురాజ్యపదమునందు గల హక్కును వదలుకొనెను. అప్పుడు జర్మని ఆష్ట్రియా రాజ్యములకు చిరకాలబద్ధమైన హాప్సుబర్గువంశపాశబంధము విడి, రెండు సామ్రాజ్యము లేర్పడినవి. ట్యూటనుజాతి రెండు భాగములుగ విభజింపఁబడినది. వర్తమాన సంగ్రామానంతరమునం దీరాష్ట్రములు తిరిగి యొక రాష్ట్రముగ నిర్మితము లగుట సంభవనీయము కావచ్చును.

ఫ్రెంచిపరివర్తనము నాటిన బీజములు పెరిగి యూరపురాజ్యములందు సుస్థిరము లైనవి. నెపోలియను సంక్షోభము వలన జర్మను ప్రజలయందు దేశాభిమాన ముదయించినప్పుడు జర్మనుజాతీయ నిర్మాణము సాధ్యమైనది. జాతీయనిర్మాణమునకు రాజ్యధర్మము కంటె బలతరంబైన సాధనంబు లేదు. జర్మనుదేశమునందు సామంత రాజులు స్వతంత్రులుగ నుండినప్పుడు కేంద్రీకృతాధికారమున కవకాశము లేక, బలము చీలి ప్రజాసౌఖ్యమునకును దేశసంరక్షణమునకును ననుపయోగముగ నుండెను. సామంతరాజ్యములు స్వతంత్ర రాజ్యాధికారము కలిగియుండెను. రాజ్యములకు సంయోగ మేర్పడ సంయోగపరిపాలనము స్థాపింపఁబడెను. ముప్పదితొమ్మిది సామంత రాజ్యములును చేరి సంయుక్తజర్మనురాజ్యమును స్థాపించినవి. సంయుక్త రాజ్యపు రాజ్యతంత్రము ఫ్రాంకుఫోర్టునందు కూడెడి సభలో నిర్ణయింపబడుచుండెను. ఆష్ట్రియా ప్రతినిధి ఆ సభ కధ్యక్షుఁడు. ఇది జర్మనురాజ్యాంగ నిర్మాణంబునకు మూలబీజముగ నుండెను. జర్మనీయం దుదయించిన ప్రజాప్రబోధమును చల్లార్చుటకై మూడవ ఫ్రెడరిక్కు విలియము రాష్ట్రీయశాసన సభలను నిర్మించెను. కాని వానికి జర్మనుసామ్రాజ్యపాశమును దృఢపఱుపఁ జాలినశక్తి లేకుండెను.

1835-వ సం. నందు నిర్మితమైన (జోల్లవరిన్ Zollpeerein) శుల్కపాశబంధమువలన సంయుక్తపాలనము దృఢతర మైనది. ఆ సంయోగమునం దాష్ట్రియా తప్ప తక్కిన జర్మనురాజ్యములు చేరినవి. నాల్గవ ఫ్రెడరిక్కు విలియము 1840-61 సం.ను ప్రష్యాను పాలించెను. 1848-వ సం. నం దేర్పడిన పరివర్తనమున ప్రజలు రాజ్యాంగ సంస్కరణము నేకగ్రీవముగ కోరిరి. రాజు ప్రజాసంరంభము నాపశమింపఁ జేయుటకై జాతీయసభను స్థాపించెను. ఆ సభయం దాష్ట్రియా దక్క తక్కిన రాజ్యముల ప్రతినిధులు గలరు. పత్రికలకు స్వాతంత్ర్య మేర్పడెను. ప్రాతినిధ్యము నిర్ణయింపఁబడినది. న్యాయవిచారణమునందు పంచాయతీ సభలు సమకూర్పఁబడినవి. నిర్బంధమైన శిక్షాకరణములు స్థాపితములైనవి. విద్యావ్యాపనమునకు సదుపాయములు కల్పింపఁబడినవి. పరిశ్రమలు వృద్ధి చెంద నారంభించినవి.

జర్మనురాజ్యమునకు ఆష్ట్రియా ప్రతిబంధకము వదలలేదు; చాలినంత బలము కలుగలేదు; ప్రష్యారాజ్యము సామ్రాజ్యమునకు కేంద్రస్థానము కాలేదు. ఫ్రెడరిక్కు విలియమునకు గలిగిన చిత్తవైకల్యమువలన వాని యనుజుఁడు మొదటి విలియము ప్రష్యాకు రాజాయెను. ఆ రాజునకు పుణ్యవశమున బిస్మార్కు మంత్రిగ నేర్పడెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునందు యూరపుఖండమున బిస్మార్కును మించిన రాజనీతిజ్ఞుఁడు లేఁడనుట యతిశయోక్తి గాదు. సంగ్రామపుణ్యకాలమున విలియమునకు బిస్మార్కు రాజ్యప్రాప్తికై తోడ్పడెను. బిస్మార్కు ప్రజ్ఞావంతుఁడు, దృఢచిత్తుఁడు, కఠినాత్ముఁడు, రాజసేవాపరాయణుఁడు, దేశభక్తుఁడు. ఆ మంత్రివర్యుఁడు సమయోచితముగ సామదానభేదదండోపాయముల నుపయోగించుచు డెన్మార్కు, ఫ్రాన్సు, ఆష్ట్రియా, ఇటలి, ఇంగ్లాండు మొదలగు రాజ్యములను లాలించుచు వంచించుచు నోడించుచు జర్మను సామ్రాజ్యమును స్థాపింపఁజేసి బలపఱచెను.

ఆష్ట్రియా యొక్క యధికారమును, సామంతరాజ్యముల నానాత్వమును జర్మనురాజ్యదుర్బలత్వమునకు కారణములు. ప్రష్యా 1866-వ సం. నందు ఆష్ట్రియాను కోనిగ్రాట్జునొద్ద నోడించి ప్రేగు ఒడంబడికవలన షెల్సువిగు హోల్‌స్టీను దేశములను తన రాజ్యమునందు చేర్చుకొనెను. ఈ సంధివలన జర్మనీ యాష్ట్రియాలకుఁ గల సంబంధము సంపూర్ణముగ విడిపోయినది. జర్మనురాజ్యముల నేకభావబద్ధములుగ చేయుటకై 1870-వ సం. నందు ఫ్రాన్సునకు జర్మనీకిని యుద్ధము సంప్రాప్తమైనది. యుద్ధకారణములు బిస్మార్కు నిర్మితము లని ప్రతీతి. 1871-వ సం. నందు ఫ్రాన్సు సంపూర్ణముగ నోడింపబడెను. మూడవ నెపోలియను లక్షలకొలఁది సైనికులను ఖైదీలుగ చిక్కెను. 320 కోట్ల రూప్యములను ఆల్సేసు లొరేను దేశములను విడిచి ఫ్రాన్సు సంధి చేసికొనెను. విలియము మహావైభవముతో సామంతరాజపరివేష్టితుఁడై ఫ్రాన్సుదేశమునందు వర్సైలు పట్టణమున సంయుక్త జర్మను సామ్రాజ్యంబునకు చక్రవర్తిగ పట్టాభిషిక్తుం డయ్యెను. బిస్మార్కు రెండవ సంకల్ప మీడేరినది. హోహెన్‌జోలరిన్ వంశజులు జర్మను సామ్రాజ్యాధిష్ఠాతలైరి. జర్మను సామ్రాజ్యము నవయౌవనదశ సంప్రాప్తమైనది.

బిస్మార్కు నిరుపమానంబైన బుద్ధివైభవముతో జర్మను సామ్రాజ్యసంపదలను ప్రతిభను నభివృద్ధి చేయుచుండెను. కతిపయ

లను నిరంకుశాధికారాభిమానము పెరిగెను. రాజ్యతంత్రములందు సాటిలేని సామ్రాజ్యములలో ముఖ్యముగ జర్మనీరాజ్యమునందు బిస్మార్కునకు అధికారము హెచ్చెను. 1871 వ సం. తరువాత జర్మనియందు పరిశ్రమలు వ్యాపారము సంపదలు పెరిగినవి. మతస్వాతంత్ర్యమునకు నిలయమైన జర్మనియందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రబలినది. వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యము ప్రజాపక్షమునకు కారణమైనది. నిరంకుశాధికారాభిమానియైన బిస్మార్కునకీ భావనలు సమ్మతములు కావు. దండోపాయముచేత ప్రజాపక్షవాదులను సంహరింపఁదలపెట్టెను.

అపుడు స్వాధికారాభిమానమునందు బిస్మార్కును తలఁదన్ని సరిపడిన విలియము చక్రవర్తి జర్మనురాజ్యరంగమునందు ప్రవేశించెను. స్వాధికారప్రియుఁడైన యితనికిని పొందు పొసఁగుట కష్టము. చక్రవర్తి యతనిని తొలఁగించెను. ధర్మాధర్మములను తెలియక సర్వనాశనకారియైన సంకాభివృద్ధికిని జర్మను సామ్రాజ్యస్థాపనమునకును తన జీవితము ధారవోసిన మంత్రిపుంగవుఁడు 1890 సం. నందు మంత్రిత్వము నిర్బంధముమీఁద మానుకొనెను.

1872 వ సం. నుండియు (ఫ్రాన్సు) పరాజయానంతరము జర్మను సామ్రాజ్యమునందు నూతనయుగ మేర్పడెను. నూతనాదర్శములు తెలియవచ్చినవి. నూతనోత్సాహము వ్యక్తమైనది. విజయము సులభముగ గెలిచినాటి జర్మనులకు విజయమదాంధకారము దారి యేర్పడినది. నష్టపూరణమునకై ముట్టిన 400 కోట్ల రూప్యములు ధనలోభమును పుట్టించినవి. ధనలోభమునకు రాజ్యలోభము జతపడినది. జర్మనులు తలంచినట్లు ఫ్రెంచిరాజ్యము చెడక యభివృద్ధికరముగ కోలుకొనినది. జర్మనులు విజయకాంక్షతో సమరసన్నాహములు చేయఁగడంగిరి. ఇటలీ ఆస్ట్రియా దేశములతో సంధి చేసికొనిరి; విజయదినమునకై సంపూర్ణమైన విశ్వాసముతో చక్రవర్తి, మంత్రి, సేనాధులు, విద్యాంసులు, వర్తకులు, మతబోధకులు. సామాన్యులు అందఱును నిరీక్షించుచుండిరి. పాఠశాలలు, నాటకశాలలు కోటలు, శిబిరములు సమస్త విజయధ్వనులతో ప్రతిధ్వనించుచుండెను.

పందొమ్మిదవ శతాబ్దము ప్రారంభమున జర్మనీదేశమునందుఁ గలిగిన భావపరివర్తనముచేతను జర్మనుజాతియందు వ్యక్తిత్వము బలపడినది. పందొమ్మిదవ శతాబ్దమంతమునందు వ్యక్తిస్వాతంత్ర్యత బలపడ నారంభమైనది. ట్రీట్ష్కీ, నీట్షే మొదలగు తత్త్వజ్ఞులు వ్యక్తికేవల మొక సంఘజీవనమునకు కీలకమని బోధించిరి. వ్యక్తిప్రాబల్యమునకును జాతీయప్రాబల్యమునకును సమన్వయమేర్పడినది. కైజరునందు జర్మను వ్యక్తిత్వము జర్మను జాతీయతయు మూర్తీభవించినది. జర్మనుజాతీయ బలమును స్థాపించిన బిస్మార్కునకు లోకసామ్రాజ్య స్థాపనమైన సామ్రాజ్య నిర్మాణమునందు విశ్వాసము లేదు. కైజరునకును వాని యనుయాయులైన బెర్నుహార్డి ట్రీట్‌ష్కీ మొదలగు దేశాభిమానులకును గలదు. లోకసామ్రాజ్యప్రాప్తికై కైజరు జర్మనుసామ్రాజ్యసంపదలను వినియోగింప నుపక్రమించెను. సుశిక్షితమైన సైన్యము, యుద్ధనౌకాదళము నిర్మింపఁబడెను. యుద్ధోపకరణములు విపరీతముగ నిర్మింపఁబడెను. పరిశ్రమలు వృద్ధిచేయఁబడెను. జర్మనుల శాస్త్రజ్ఞానము పదార్థనిర్మాణములకును, మారణసాధననిర్మాణములకును వినియోగింపఁబడినది. సకలరాజ్యములందును జర్మనులు ప్రపంచముల నుపయోగించుటకు సంసిద్ధులై యుండిరి.

అన్ని యుగములందును లోకకంటకులకు మృత్యు విపత్తు కలుగుచుండెను. కైజరు మరణకాల మిది వచ్చినది. జర్మనుల శాంతి భావవిచ్ఛిన్నము లోకసంక్షోభమునకు కారణమైనది. యూరోపు రాజ్యములందు సైన్యములు, సైనికోపకరణములు, యుద్ధనౌకలు, యుద్ధవిమానములు సకలభావములను వారించినవి. ప్రపంచరాజకీయ భావవ్యాపనమునకు కారకులు. ప్రాగ్దేశోద్యోగసంహారము చేసి శాంతిని స్థాపించుటకై బ్రిటీషుసామ్రాజ్యము యుద్ధమునందు చేరినది. సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన భారతఖండమును చేరినది. భారతవీరాగ్రణులు విజయకాంక్షతో యుద్ధము చేయుచున్నారు.

జర్మను సామ్రాజ్య విస్తీర్ణము	చతురపు మైళ్లు	208,780
ప్రజాసంఖ్య		64,925,993
ఆదాయము 1913 లో	రూపాయలు	178,869,935
వ్యయము	,,	178,869,985
సైన్యబలము		5,400,000

యుద్ధమునకు ముందు జర్మను అధినివేశములు

విస్తీర్ణము	చతురపుమైళ్లు	1,131,489
ఆదాయము	రూపాయలు	2,386,500
వ్యయము	,,	6,054,500
జనసంఖ్య		12,989,800

పాలనము సంయుక్తపాలనము. శిష్టుల సభ, ప్రజల సభ రెండు సభలు గలవు.

తే. ఉరుతరంబు ప్రీతికరంబులై యొసఁగునట్టి
అష్టవిధపుష్పములను నీ వతులభక్తిఁ
బొందుమిదిగో వానిచే దేవుఁ జూడఁ జేయఁ
దగదు గనుమీఁదు తనయును దాన మనస!

NIETZSCHE

కీర్తిశేషుడయిన నీట్షీ— జర్మను తత్వశాస్త్రజ్ఞుడు

TREITSCHKE

కీర్తిశేషుడయిన ట్రీట్షీ— జర్మను చరిత్రకారుడు

VON MOLTKE

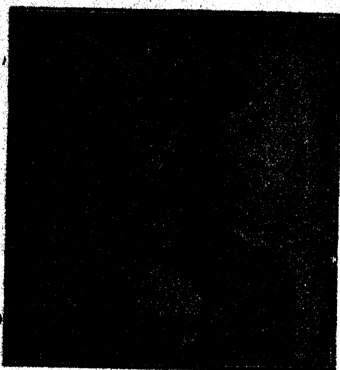
గతించిన వాన్ మోల్ట్కీ— జర్మను సైన్యనిర్మాత

HERR VON JAGOW

హెర్ వాన్ జాగో, ప్రకృత జర్మను విదేశాంగమంత్రి

CROWN PRINCE OF GERMANY

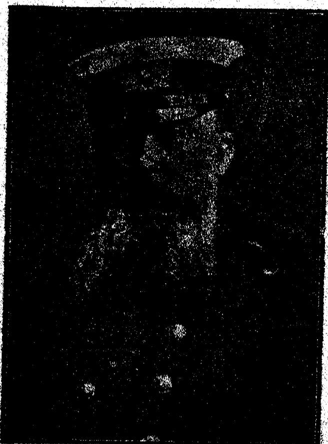
జర్మనీ యువరాజు

VICE ADMIRAL INGENOHL

వైస్ అడ్మిరల్ ఇంగెనోల్. జర్మను యుద్ధనౌకా సేనాధిపతి

ADMIRAL VON TIRPITZ

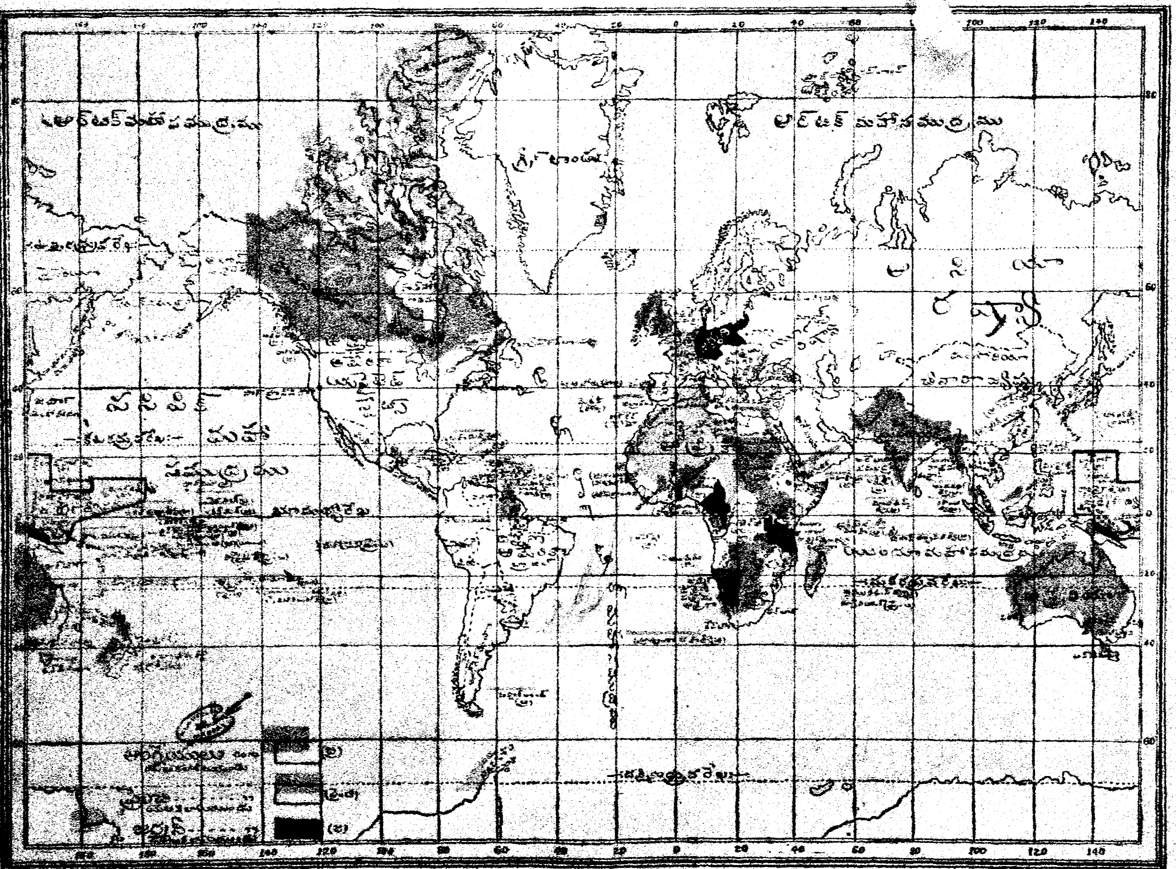

వాన్ టిర్పిట్. జర్మను యుద్ధనావాంగ మంత్రి

CAPTAIN VON MULLER

ఎమ్డెన్ క్రూయిజరు కెప్టెను వాన్ ముల్లర్

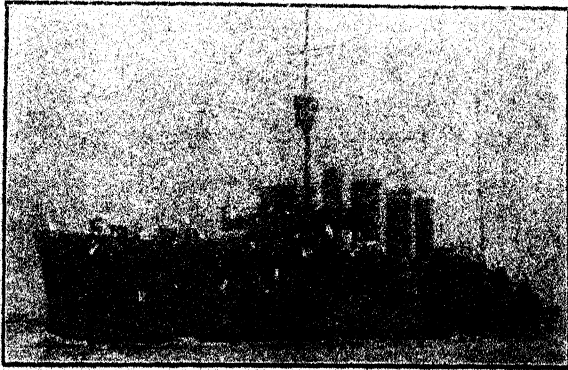
ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రము
ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రము
ఆసియా
పసిఫిక్ మహాసముద్రము

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము

సుఖదుఃఖములు జయాపజయములు కలిమి లేములు కర్మఫలసంజాతములు దైవాధీనములు. లోకమునందు వ్యక్తులకు జాతులకు దశాభేదము లనంతములు. అట్లాంటిసు లెమూరియా సామ్రాజ్యము లంతరించినవి. అస్సీరియనులు గ్రీకులు రోమనులు దిగ్విజయముచేసి మహాసామ్రాజ్యములను స్థాపించిరి. కాని లోకచరిత్రమునం దింతవఱకును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమును బోలిన మహాసామ్రాజ్యము గానరాదు. వైశాల్యమునందును, వైభవమునందును, పరిపాలనమునందును, ప్రతిభయందును, ధర్మసంరక్షణము నందును బ్రిటీషు సామ్రాజ్యము భూత వర్తమాన సామ్రాజ్యములందు సాటిలేనిది. సామ్రాజ్యము భూతలమునం దంతటను నాల్గవభాగము నాక్రమించి వ్యాపించి యుండుటవలన దానియందు సూర్యుం డస్తమింపడు. సామ్రాజ్యసంపదలకు మితిలేదు. ఇది ప్రజాపరిపాలనా నిర్మాణములకు మాతృస్థానము; గౌరవసన్మానములకు ప్రమాణముగ నెన్నఁదగినది. ఈ సామ్రాజ్య చరిత్రమును సంక్షేపముగ నైనను నీ సంచికయందు ప్రకటించుట యలవిగాని పని. బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రమును వ్రాయవలయునని మూఁడు నాలుగు వందల యేండ్ల లోక చరిత్రమును వ్రాయఁబూనుట యగును. మఱియు బ్రిటీషు సామ్రాజ్య చరిత్రము కొంతయైనను విద్యావంతులకు తెలిసియున్నది. ఇచట బ్రిటీషు సామ్రాజ్యములోని భిన్నభాగముల వైశాల్యాది విశేషాంశములు మాత్రము తెలుపఁబడును.

బ్రిటీషు సామ్రాజ్య సైన్యము

బ్రిటీషు యుద్ధనౌక

బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు మాతృస్థానము బ్రిటీషుద్వీపములు. వానియందు ఇంగ్లాండు స్కాట్లాండు ఐర్లాండు చేరియున్నవి. వాని సంక్షేపచరిత్ర యాంధ్రభాషయందు ప్రకటింపఁబడియున్నది.

సామ్రాజ్య భాగములయొక్క విస్తీర్ణమును జనసంఖ్యయు వ్యాపారమును

దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య	దేశము	విస్తీర్ణము	జనసంఖ్య
బ్రిటీషు ద్వీపములు	1,21,377	4,64,07,037	మధ్యఅమెరికా	8,600	50,000
యూరపు	121,512	458,78,500	వెస్టు ఇండీసు	12.300	1,730,000
ఆసియా	2,187,550	323,158,000	దక్షిణఅమెరికా	97,800	3,14,000
ఆఫ్రికా	3,618,215	49,458,150	ఆస్ట్రేలేషియా	3,214,685	6,240000
ఉత్తరఅమెరికా	3,893,020	7.458,000			
			మొత్తము	1,3,1,53,685	43,42,86.650

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
యూరోపు					పౌ.	పౌ.
సంయుక్తరాష్ట్రము	మాతృదేశము	—	121,090	45,500,000	744,650,000	599,000000
మాను ద్వీపము	"	—	23)	50,000	—	—
చానలు ద్వీపములు	"	—	70	97,000	—	—
మాల్టా గోజా	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1814	120	211,000	2,620,000	980,000
జిబ్రాల్టరు	" " [నది	1713	2	20,000	826,000	24,000
ఆసియా						
హిందూదేశము	జయింపఁబడినది.	1757-1897	1,900,00	315,000,000	152,000,000	171,000,000
సింహళము	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁ	1801	25,50	4,100,000	12,500,000	13,500,000
స్ట్రైట్ సెట్టిల్మెంటులు	" " [బడినది	1785 1909	1,660	700,000	45,000,000	38,000,000
సంయుక్త మలయా రాష్ట్రములు	" "	1874,1888	27,700	1,000,000	12,000,000	22,000,000
ఇతర మలయా రాష్ట్రములు	" "	1909	14,200	800,000	—	—
హాంగ్ కాంగు	" "	1842-1906	390	440,000	—	—
వీహైవాయి	" "	1898	300	160 000	—	—
ఉత్తర బోర్నియో	ఇచ్చివేయఁబడినది	1877	31,100	201,000	1,100,000	1,300,000
బ్రూనెయి	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1888	4,000	30,000	—	—
సరవాక్	రక్షణార్థము చేరినది. [నది.	1883	50,000	650,000	800,000	1.000,000
సైప్రసు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి 1914-లో కలుపుకొనబడినది. [నది	1878	3,600	275,000	700,000	790,000
ఆఫ్రికా						
కేపుగారాష్ట్రము	సమాధానము మీఁద నిచ్చివేయఁబ	1814	277,000			
నేటాలు	కలుపుకొనఁబడినది. [డినది	1843	35,400	5,100,000		
ట్రాన్స్వాలు	" "	1900	110,400			
ఆరంజి ఫ్రీస్టేటు	" "	1900	50,400			
బసుతోలాండు	" "	—	10,300	350,000	39,000,000	63,000,000
బెచ్యూలాండు	" "	1895	275,000	126,000		
రొడీషియా	" "	1889	450,000	1,750,000		
గాంబియా	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1807	4,000	146,000	756,000	785,000
గోల్డు కోస్టు	" " [నది.	1672	80,000	1,400,000	4,025.000	4,807,000
సియెర్రాలియోను	" "	1787	34,000	1,100,000	1,400,000	1,500,000
ఉత్తర నైజీరియా	" "	1891	255,700	10,000,000	6,500,000	6,100,000
దక్షిణ నైజీరియా	" "	1891	73,000	7,000,000		
సోమలిలాండు	" "	1884	68,000	300,000	250,000	215,000
తూర్పుఆఫ్రికా	" "	1888	182,000	4,000,000	1,850,000	1,200,000
ఉగండ	" "	1894	223,500	2,500,000	630,000	400,000
జాంజిబారు	" "	1890	1,020	200,000	1,000,000	1,100,000
న్యాసలాండు	" "	1891	300,000	1,000,000	280,000	175,000

ఖండములలోని రాష్ట్రములు	ఎట్లు లభించినది	సంవత్సరం	చతురపు మైళ్లు	జన సంఖ్య	ఎగుమతులు	దిగుమతులు
ఈజిప్టు	ఆక్రమించుకొనఁబడినది.	1882	400,000	12,000,000	28,000,000	29,000,000
సుడాను	జయింపఁబడినది.	1898	1,000,000	2,000,000	—	—
మారిషసు	,, ఇచ్చివేయఁబడినది.	1810-1814	720	370,000	2,300,000	2,500,000
సిచిలీసు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1814	150	23,000	78,000	110,000
ఆసెన్షను	ఆక్రమించుకొనబడినది. [నది.	1815	40	150	—	—
సెయింటు హెలీన	జయింపఁబడినది.	1673	47	3,500	2,000	6,000
అమెరికా						
ఒంటారియో	జయింపబడి ఇచ్చివేయబఁడినది.	1759-1763	407,250			
క్విబెకు	,, ,, ...	1759-1763	706,850			
నోవాస్కోషియా	,, ,, ...	1627-1713	21,500			
న్యూబ్రన్సువికు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ	1763	28,000			
ప్రిన్సుఎడ్వర్డు ద్వీపము	జయింపఁబడినది. [డినది.	1745-1763	2,200			
బ్రిటీషుకొలంబియ	అధినివేశింపఁబడినది.	1670	355,900	7,200,000	140,000,000	79,000,000
మెనిటోబా	,, ...	1813	251,900			
ఆల్బర్టా	,, ...	1670	255,300			
సస్కాచెవాను	,, ...	1670	251,700			
పశ్చిమోత్తరరాష్ట్రములు	,, ...	1670	1,250,000			
న్యూఫౌండ్లాండు	సమాధానముమీఁద నిచ్చివేయఁబ	1583	40,000	240,000	2,700,000	2,100,000
జమెయిక	జయింపఁబడినది. [డినది.	1655	4,200	850,000	3,050,000	2,710,000
బాహామసు	అధినివేశింపఁబడినది.	1629	4,400	56,000	378,000	276,000
లీవరు ద్వీపములు	,, ...	1623-1659	750	140,000	640,000	503,000
విండ్వర్డు ద్వీపములు	ఇచ్చివేయఁబడినది.	1763-1783	510	200,000	800,000	800,000
బార్బెడాసు	అధినివేశింపఁబడినది.	1605	170	196,000	1,160,000	1,086,000
ట్రినిడాడు,టోబాగో	జయింపఁబడినది.	1797	1,860	330,000	4,700,000	4,500,000
బ్రిటీషు గ్వయానా	జయింపఁబడి ఇచ్చివేయఁబడినది.	1803-1814	90,300	310,000	1,700,000	1,577,000
బ్రిటీషు హాండురాస్	,, ...	1798	8,600	40,500	700,000	550,000
బర్మూడా	అధినివేశింపఁబడినది.	1612	20	19,000	687,000	117,000
ఫాక్లాండుద్వీపములు	సమాధానముమీఁదనిచ్చివేయఁబడి	1771	6,500	2,240	100,000	620,000
దక్షిణజార్జియ	,, [నది.	1771	1,000	—	—	—
ఆస్ట్రేలేషియా						
న్యూసౌతువేల్సు	అధినివేశింపఁబడినది.	1788	310,400	1,650,000		
విక్టోరియ	,, ...	1832	88,000	1,320,000		
దక్షిణఆస్ట్రేలియ	,, ...	1833	901,000	409,000	78,000000	80,000,000
క్వీన్సులాండు	,, ...	1824	670,500	606,000		
టాస్మేనియ	,, ...	1803	26,220	191,000		
పశ్చిమఆస్ట్రేలియ	,, ...	1828	976,000	282,000		
న్యూజీలాండు	,, జయింపఁబడినది.	1815	105,000	1,050,000	31,000,000	22,000,000
ఫిజి	స్వదేశీయులయొద్దనుండి ప్రతిగ్ర	1874	7,500	130,000	950,000	1,060,000
పాపువ	కలుపుకొనఁబడినది [హింపఁబడినది	1884	90,540	360,000	—	—
పసిఫికు ద్వీపములు	సమాధానముమీఁద వియ్యఁబడినది	1893-1906	12,500	200,000	350,000	800,000

సర్వియా చరిత్రము

ప్రాచీనగాథ

ప్రస్తుత మైరోపామహాసంగ్రామమునకు ముఖ్యకారకులుగ చెప్పఁబడుచున్న సర్వియాను లీ రాష్ట్రమువారే. బాల్కను ప్రజలందఱిలోను సర్వియనులు స్వేచ్ఛాసామర్థ్యములు గలవారు. సర్బు లని పిలువఁబడువారు లీ సర్వియారాష్ట్రమునందే గాక తక్కిన బాల్కనురాష్ట్రములలోఁ గూడ ననేకస్థలములందుఁ గలరు. వీ రతిశూరులు. రణ మన్న నత్యుత్సాహము. క్రీస్తుశకము రెండు మూడు శతాబ్దములందు వీరు కార్పేతియన్ పర్వతప్రాంతములనుండి వచ్చి బాల్కనుద్వీపకల్పమునందంతట నక్కడక్కడ ప్రవేశించిరి. వీరు క్రమక్రమముగ వృద్ధినొంది యేడవ శతాబ్దము మధ్యమున దక్షిణయూరపు నంతను కోఁచుకొన మొదలుపెట్టిరి. క్రీ. శ. 620-వ సంవత్సరమునందు హెరాక్లియస్ అను గ్రీసు చక్రవర్తి సర్బులను డాన్యూబునది దాఁటి దక్షిణమున నున్న దేశము నాక్రమించుకొనునట్లు ప్రోత్సాహపఱచెను.

వారట్లే ద్వీపకల్పమునందలి పశ్చిమ భాగము నాక్రమించుకొని క్రమక్రమముగ నిప్పటి మాంటినీగ్రోను గూడ చేర్చుకొనిరి; ఈ విధముగ క్రీ. శ. 650-వ సం. నాఁటికి బాల్కను రాష్ట్రములో చాలభాగమును వశపఱచుకొనిరి; అప్పటి గ్రీకు చక్రవర్తికి కప్పము కట్టుచు, ఆయనకు నామమాత్రమున లోఁబడియుండిన స్వతంత్రప్రభుత్వమును గలిగియుండిరి. అప్పటి సర్బుల రాజుల పేర్లంతగ తెలియరాకున్నవి. 880-వ సం. లో వాయిస్లావ్ అనునతఁడు రాజ్యము చేయుచుండెను. సర్బు లతిస్వాతంత్ర్యేచ్ఛ గలవారగుటచే వారి యంతశ్శాఖలనా రొకనాయకునిచే నడుపఁబడ నేరక, వారి రాజ్య మంతగ ప్రబలినది గాదు.

కడపటి 1148-వ సం. లో స్టెఫెన్ నిమాన్యా యనునతని ప్రభుత్వమువఱకును తమ జాతీయలక్షణమునకు తగిన కులీనప్రభుత్వమునే కల్పించుకొనియుండిరి. తూర్పు దేశములలో రాజకీయజీవనముతోఁబాటు మతజీవనము గూడ మిశ్రితమయి యుండును గావున సర్బులకు మతాభిమానము హెచ్చుగ నుండెడిది. కాన్‌స్టాంటైన్ మెథోడియస్ అను మతబోధకులు వీరికి ప్రచారకు లైరి.

తొమ్మిదవ శతాబ్దము నడుమ సర్బుల కధ్యక్షుఁడగు రడో స్లావ్ అనునతఁడు క్రైస్తవమతమును స్వీకరించెను. అతని తరువాతి రాజును క్రైస్తవమునే స్వీకరించుటచే, క్రమక్రమముగ ప్రజలందఱు క్రైస్తవు లయిరి. క్రైస్తవమతప్రచారముతో పాటు నాగరకత గూడ వ్యాపించి, సర్బులకు సహజమై యుండిన క్రూరలక్షణము లనేకము లంతరించెను గాని, యుద్ధాసక్తి మాత్రము వీరిని విడువమిచే, తమ ప్రాంతములం దున్న బల్గేరియారాష్ట్రముతోను టర్కీతోడను వీరు తఱచుగ పోరాడుచుండిరి. వీరి యంతఃకలహములవలన, గ్రీకు చక్రవర్తి యధికార ముండిన యాలోనస్ రాష్ట్రము నంతటి నాక్రమించుకొనఁగలిగెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దము చివరభాగములో నీ రెండు దేశములకు తఱచుగ పోరు సంభవించుచుండెను. ఒక్కొకసా రొక్కొకరు రెండవవారిని జయించుచుండిరి. ఈ రీతి నుభయులును దుర్బలులగుటచే తురుష్కులు వీరిని లోఁబఱచుకొనుట తటస్థించెను.

సిమియన్ బల్గేరియా రాజుగ నుండినపుడు సర్వియనులకు చాల కష్టములు కలిగెను. సర్వియనులు బల్గేరియావారికి లోఁబడి యుండవలసివచ్చెను. బల్గేరియా రాజ్యమునకొక్క ప్రథమదశలో సర్వియా సేనయునను లేకుండెను. పిమ్మట బల్గేరియా రాజు సిమియన్ చనిపోయెను. బల్గేరియాస్థితి తగ్గుచుండెను. సెస్లావు, బల్గేరియాలో ఖయిదీగ నుండిన పాల్ బ్రాంకోవిక్ అను సర్వియా రాజు పుత్రుఁడు. ఈతఁడు ఖయిదునుండి తప్పించుకొని గ్రీకుచక్రవర్తిని సమీపించి, బల్గేరియాపై దండెత్తుటకు తనకు సహాయము చేయ వేఁడెను. మొదటినుండియు బాల్కనురాష్ట్రములలో నొకదానిపై కొకదానిని పురికొల్పి తాను లాభము నొందుట గ్రీకునకు సహజమే కావున తక్షణమే చక్రవర్తి యంగీకరించెను. వెంటనే, సెస్లావు సర్వియా ప్రవేశించి చెదరియున్న సర్బుల నందఱను సమకూర్చుకొని గ్రీకుచక్రవర్తి సాయముతో సర్వియాలో నుండిన బల్గేరియనులను పాఱఁదోలెను. క్రీ.శ. 905-వ సం. మొదలు 11-వ శతాబ్దము ప్రారంభమునకును సర్వియా స్వేచ్ఛగ నుండి తిరిగి 1015-వ సం. లో బల్గేరియాకు లోఁబడి పోయెను. మరల 1040-వ సం. లో స్వాతంత్ర్యము పొంది స్టెఫెన్ నిమాన్‌జా రాజు కాలమున, అనఁగా 1143-1149 సం. లలో సర్వియా యభివృద్ధి చెంద మొదలిడెను. ఈయన 1169-వ సం. లో బాస్నియాను గూడ సర్వియాకు చేర్చెను; సామంత రాజులను వశపఱచుకొనెను. కాని నామమాత్రమునకైనను తనపై నున్న గ్రీకుచక్రవర్తి యధికారమును తప్పించుకొనలేక పోయెను.

పిమ్మట కాన్‌స్టాంటినోపిలులో మాన్యుయల్ కొమ్నినస్ అను రాజును దర్శించి తన విధేయతను చూపి, వెనీషియనులపై తాను సహాయము చేసినందులకై, సర్వియాకును మాంటినీగ్రోకును

నడుమ నున్న, యిప్పుడు నోవాబజా రని పిలువఁబడు, రాస్కియా జిల్లాను ప్రతిఫలముగ సంపాదించెను. 1180-వ సం. లో మాన్యూయల్ రాజు చనిపోయి కాన్‌స్టాంటినోపిలు బలహీనముగ నుండినప్పుడు నిమాన్జా తన రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనుటకు మంచి సమయ మను కొని నిస్చి యను తన రాజ్యమునకు చేర్చుకొని ప్రిస్టినాను తనకు ముఖ్య పట్టణముగ చేసికొనెను. ఇప్పు డీతని రాజ్యము మునుపటికి రెండింత లాయెను. ఇంతటితో తృప్తి నొందక 1186-వ సం. లో గ్రీసు రాజునకు కప్పము కట్టుటను నిరాకరించి నిమాన్జా తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రకటించెను. ఈతని ప్రభను తగ్గించుటకై గ్రీసు రాజు చేసిన యత్నములు విఫలము లగుటచే, అతఁ డతనితో సంధి చేసికొనవలసినవాఁ డాయెను. నిమాన్జా గ్రీసు చక్రవర్తిని సమానునిఁగ చూచెను. అతని కుమారునకు చక్రవర్తి కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేయుటచే సర్వియా స్వాతంత్ర్య మంగీకరించిన ట్లాయెను. నిమాన్జా యింతటితో కూడ తృప్తి నొందక అప్పటి జర్మను చక్రవర్తిగ నుండిన ఫ్రెడరిక్ బార్బరోజాతో స్నేహము చేయఁదలపెట్టెను. ఆయన మతయుద్ధము నిమిత్తము చేయుచుండిన ప్రయాణములో తన దేశము గుండ మార్గమును ఆ సమయమున విశ్రమించుటకు మంచి పట్టణమును నొసంగెద నని రాయబారి నంపెను. సర్వియా యెక్కడ నుండినదియు తెలియని యకాలమున నీ వార్త వచ్చుట జర్మనీలో మిక్కిలి యాశ్చర్యముగ నుండెను. నిమాన్జా పిలుపు ప్రకారము బార్బరోజా సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణ మగు [illegible]ములో వచ్చి దిగెను. ఇరువురు రాజులును స్నేహభావమును వెలిపుచ్చుకొనిరి. పిమ్మట నిమాన్జా ప్రపంచవిషయములకు విముఖుఁడై 1195-వ సం. లో తన కుమారునకు సింహాసనము వదలి అతాస్ పర్వతముమీఁద మఠము నొకదాని స్థాపించుకొని యయిదు సంవత్సరములకు పిమ్మట సమియన్ అను పేరుతో నివసించెను—మఠగురు వాయెను.

అతని చిన్న కుమారుఁడు సావా ఆ పర్వతము మీఁదనే పవిత్రత నొంది మఠగురు వాయెను. పిమ్మట తన యన్నయగు స్టెఫెన్ యొక్క సింహాసనాధిష్ఠాన కాలమునందు తన చేతితో నతని శిరముపై కిరీటము పెట్టెను. అప్పటినుండి తూర్పు రాష్ట్రములలో సర్వియా యొక్క మతాధిక్యత హెచ్చెను. మొత్తముమీఁద స్టెఫెన్ తాను రాజ్యము చేసిన 25 సం.ల కాలములో నొకసారియైన యుద్ధమునకు దిగక శాంతిని స్థాపించి దేశమందంతటను విద్యాలయములను దేవాలయములను నెలకొల్పెను. మొట్టమొదట నాణెము లితని కాలములోనే ముద్రింపఁబడెను. బల్గేరియాతోడను గ్రీకు చక్రవర్తితోడను సఖ్యము చేసికొని సర్వియా గౌరవమును హెచ్చించెను. గ్రీసు చక్రవర్తి కాన్‌స్టాంటినోపిలు సింహాసనమునకు వచ్చినపుడు, సర్వియా డాల్మేటియా బాస్నియాలకును సమీపపు జిల్లాలకును స్టెఫెన్ రాజని యతఁ డొప్పుకొనెను. కాని దేశమున నెంత శాంతి యున్నను డాల్మేటియా బాస్నియాలను చేర్చుకొనుట హంగేరియా రాజగు రెండవ ఆండ్రూ యొక్క విరోధమునకు కారణ మయ్యెను. నడుమ నెన్ని యంతరాయములు కలిగినను, అరవ స్టెఫెన్ కాలములో సర్వియా ప్రభ హెచ్చియే యుండెను.

పదునాల్గవ శతాబ్దము నడుమ తురుష్కులు ప్రబలియుండుటచే గ్రీసు రాష్ట్రవ్యాపకమున కాటంకము కలిగెను. అందుచే గ్రీసు రాజు స్టెఫెను స్టెమొనిస్ అను తన కూఁతు నిచ్చి వివాహము చేసి యతనిని మిత్రునిఁగ చేసికొనెను. ఇందువలన 1303-వ సం. లో సర్వియా రాజు తన మామ పక్షమున తురుష్కులపైకి దండు వెడలి వారిని ఓడించెను. పన్నెండు వేలమంది పిమ్మట తిరిగి సర్వియనులు గ్రీసులో ప్రవేశించి తురుష్కులను సముద్రము పర్యంతము లేకుండఁ జేసిరి. ఈ సందర్భమున బల్గేరియనులు సర్వియాపైకి వచ్చి తెరూడి పోయి సర్వియా ప్రభను మఱింత హెచ్చించిరి. పిమ్మట 1330-వ సం. లో బల్గేరియా శక్తి తగ్గిపోయి మొత్త దేశమునకును సర్వియా యధికారము క్రిందికి వచ్చెను. పది పదునొకండు శతాబ్దములలో బల్గేరియనులు సర్వియాపై కలిగియుండిన యధికారము తిరిగి యిప్పుడు పదునాల్గవ శతాబ్దములో సర్వియాకు బల్గేరియాపైఁ గలిగెను.

సర్వియా స్టెఫెన్ డూషన్ కాలమున నుత్కృష్టదశయం దుండెను. డూషన్ పేరు తరతరములకును పేర్కొనఁబడుచుం డెను. 1885-వ సం. లో కింగ్ మిలన్ అను సర్వియా రాజు బల్గేరియాపై దండెత్తినపుడు గూడ సర్వియా సైనికులు డూషన్ డూషన్ అను సంతోషధ్వానములతో [illegible] వెడలిరి. డూషన్ రాజ్యమునకు వచ్చునప్పటికి కరువ రెండువారాలే యయినను అప్పటి బల్గేరియాపై యుద్ధములో తాను స్వయముగ నొక సేనను నడిపి బల్గేరియా రాజ్యమును ధ్వంసము చేసెను. బల్గేరియా రాజ్యము స్వహస్తములో నుంచెను. డూషనుతో పోల్చుటకు శక్తిసామర్థ్యములం దొక నెపోలియను మాత్రము సరిపోవును. సర్వియా రాజ్యమునకు ఏజియన్ సముద్రములోనికి దారి యుండుట డూషనున కవసరముగ తోఁచెను. పిమ్మట టర్కీవారికిని గ్రీసువారికిని కలిగిన కలహములో దీని నితఁడు సాధించెను. ఈ కలహములో నితనికి చాల దేశములు చేకూరుటయే గాక బల్గేరియా సయితము నితని యధికారముక్రిందికి వచ్చెను. నే డేల, యించుమించు బాల్కను రాష్ట్ర మంతయు నితని క్రిందనే యుండెను.

దేశమునందు శాంతి స్థాపించినకొలఁదినే డూషన్ చట్టములు వ్రాయుటకు మొదలుపెట్టెను; వర్తకము ప్రబలుటకై యనుకూలమయిన చట్టములను కల్పించెను. ఏవర్తకుఁ డైనను ప్రొద్దు గ్రుంకిన యొక యూరు చేరినపు డతని కాహారసౌకర్యము మున్నగు వసతులు కలుగఁజేయుట గ్రామాధికారికి విధిగ చేసెను.

ఇది యిట్లుండ తురుష్కులు యూరపులో ప్రవేశించిరి. వారిని వెనుకకు త్రోలుటకై 80,000 సైనికులతో డూషన్ బయలుదేఱి కాన్‌స్టాంటినోపిలు ప్రవేశించి విజయము సిద్ధముగ నుండఁగ, జ్వరము వచ్చి 1886-వ సం. డిసెంబరు 18-వ తేదిని చనిపోయెను.

ఇతనితో నితని రాజ్యము కూడ క్షీణదశకు దిగఁ

పోయెను. దూష్యను ఒక్కొకటిగ జయించిన దేశముల నన్నిటి నొక్కసారిగ సెర్వియను వారు తీసికొనిరి. తురుష్కరాజు అమురాత్ అనునతఁడు 1360వ సం. ఏడ్రియనోపిలును వశపఱచుకొని తన ముఖ్యస్థానముగ చేసికొనెను. సర్వియా రాష్ట్రాధికారులు తమ రాజు యొక్క యశక్తతను చూచి తమ తమ యధికారములను మాత్రము బలపఱచుకొన మొదలు పెట్టిరి. అందఱును సామంతరాజు లైరి. దూష్యను చనిపోయిన పది సంవత్సరములలోనే యతని రాజ్య సంపదయు చెల్లాచెదరయిపోయెను.

తురుష్కులు క్రమక్రమముగ సర్వియాపైకి వచ్చిరి. సర్వియా రాజ్యమునం దైకమత్యము లేకుండుటచే వారి నెదిరింపలేక, కొందఱు మాంటినీగ్రోకును, కొందఱు హంగేరీకిని పోయిరి. మఱికొందఱు అప్పటికింకను తురుష్కులచే నాక్రమింపఁబడని బాస్నియాకు పోయిరి. కసోవా యుద్ధములో జయము నొందినను తురుష్కులకు కూడ చాల నష్టము సంభవించి యుండుటచే వారంతటితో దండయాత్రలు మాని సర్వియారాజు తమకు లోఁగినవాఁడని తలంచుకొని యూరకుండిరి.

పిమ్మట 1413వ సం. లో మహమ్మదను తురుష్కరాజు సర్వియాపై దండెత్తి సర్వికాబయలులయందు సర్వియనుల నోడించి మఱికొంత దేశము నాక్రమించుకొనెను. 1440వ సం. లో సర్వియా దాదాపుగ తురుష్కుల స్వాధీనమయి వారి ప్రతినిధి పరిపాలనము క్రింద నుండెను. పిమ్మట బాస్నియా రాజు చనిపోవుటచే నది గూడ తురుష్కసామ్రాజ్యములో చేర్చుకొనఁబడెను. మాంటినీగ్రోలో నుండినవారును హంగేరీకి పారిపోయినవారును తప్ప, తక్కిన సర్బులందఱును తురుష్కులకు తలయొగ్గినవా రయిరి.

ఈ విధముగ మహోన్నత దశ నొందిన సర్వియా ధ్వంసమయి పోయెను; రాజకార్యములందే కాక మతవిషయములందుఁ గూడ కలిగిన యభిప్రాయభేదములచే, ఐకమత్యము చెడి యధోగతిపాలయ్యెను. సర్బులు గ్రీకుచర్చిమతస్థులు, హంగేరిలోనివారు కాథలిక్కులు. ఈ ఉభయులకును గల మతభేదము వీరి నింతవఱకు తెచ్చెను.

తురుష్కుల పరిపాలనము

1459వ సం. లో సర్వియా తురుష్కుల స్వాధీనమై తురుష్కుల నిరంకుశాధికారములో నుండెను. పారంపర్యముగ వచ్చుచున్న సర్బియన్ ప్రముఖుల భూములు తీసికొనఁబడి, విచ్చలవిడిగ పంచిపెట్టఁబడెను. ఏ సర్బుజాతియువకుఁడును ఆయుధము ధరింపరాదు. ఎల్లప్పుడు నాయుధపాణులై యుండెడివారికి దెంత కష్టముగ నుండును! వివాహితులైన దంపతులు పన్నొసంగవలయును. ఇది యిట్లుండ, కొన్ని గ్రామములు స్వంతముగ సుల్తాను గారి యాస్తిగ పరిగణింపఁబడెను. కూలి యేమియు నీయకయే ఆ గ్రామస్థులచే కొన్ని దినములు పని చేయించుకొను హక్కు సుల్తానున కుండెను. సర్వబాధల నోర్చుకొనుచు నాలుగు శతాబ్దముల వఱకు తురుష్కుల యాధీనములో నుండిరి. ఎన్ని దినములుండినను స్వాతంత్ర్యము లభించు ననెడి యాశ లేక 37,000 కుటుంబములవారు ఆస్ట్రియా దేశమునకు

ఆస్ట్రియనులును సర్వియనులును సాబట్జ్ యుద్ధములో పోరిన విధము

పోయి యక్కడనే నివాస మేర్పఱచుకొనిరి. 1740వ సం. లో 100,000 మంది రుష్యాకు వెళ్లి నీపర్ నది ప్రాంతముల నుండిరి. వారు స్వదేశమునందుఁ గల యభిమానముచే తమ పట్టణముల పేళ్లనే తాము నుండు గ్రామములకు పెట్టుకొనిరి.

బ్రాడోవిక్ అను సర్వియా మహాకవి ఆస్ట్రియా రాజగు రెండవ జోసెఫ్ను సర్వియను ప్రజల గౌరవమును నిలిపి, సర్వియా సర్వియనులకు వచ్చునట్లు సహాయము చేయవలయు నని యనేకవిధముల స్తోత్రము చేసెను. ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి యాయనపై నభిమానము గలిగి తురుష్కులను బాల్కనురాష్ట్రములలోనుండి తఱిమి

చేయవలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యగు కాథొరైన్‌తో సంధి చేసికొని 1788 వ సం.లో తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించెను. మూల మూలల నుండిన సర్వియను లందఱును సమకూడిరి. 1789వ సం.లో బెల్‌గ్రేడును పట్టుకొనిరి. బాస్నియా ఆస్ట్రియావారి యధీన మాయెను. అల్బేనియా మాసిడోనియాలు గూడ సంసిద్ధముగ నుండెను. పిమ్మట సర్వియాకు వచ్చిరి. తురుష్కులు పలాయనమైరి. సర్వియా దశ బైలుపడినట్లే యుండెను. కాని యింతలో ఆస్ట్రియా రాజు మరణించెను. కావున సర్వియా మరల తురుష్కుల యధీనమాయెను.

పిమ్మట కరాజార్జి యను సర్వియా యోధుఁడు 1806వ సం. ఆగస్టు 4వ తేదిని తురుష్కుల నోడించి స్వాతంత్ర్యమును పొందెను. తురుష్కులు సంధి చేసికొనిరి. సర్వుల స్వాతంత్ర్యము నొప్పుకొనిరి. ఇంతటితో తృప్తి నొందక యూరకుండక కరాజార్జి తన రాజ్యవ్యవహారములను చక్కపఱుప మొదలుపెట్టెను. దేశమునందంతటను పాఠశాలలను స్థాపించెను. [illegible] బాహ్యకలహము లంతరించెను. అంతఃకలహములు ప్రబలెను. దేశమునందు రెండు తెగలవా రుండిరి. ఒకతెగవారు రష్యను పక్షపాతులు, వేఱొక తెగవారు ఆస్ట్రియను పక్షపాతులు. వీరి [illegible] కరాజార్జి ప్రజలతో యుద్ధము చేయ మొదలిడెను. ఈ సందర్భమును చూచుకొని తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తిరి. కరాజార్జి తన ధనమును [illegible] పెట్టి, ఆస్ట్రియాకు పోయెను. [illegible] యుండిరి. కాని యితనికి వైరిగాఁగు మిలోష్ ఒబ్రినొవిక్ అను నతఁడు మాత్రము సర్వియాలోనే పర్వతప్రాంతములలో దాఁగియుండెను. ఇతఁడు తురుష్కులను ముఖాముఖి యెదిరించుటవలన వారికి కోపము హెచ్చుఁగు ననియు ఇచ్ఛకములవలన ప్రయోజనము కల దనియు గ్రహించి ఆమార్గము నవలంబించెను. వెంటనే తురుష్కులతో సంధి చేసికొనెను; తురుష్క పక్షపాతివలె నటించెను. [illegible] అను సర్వియా యోధుఁడు 1814వ సం.లో తుర్కీవారిపై తిరుగబడినప్పు డితఁ డణఁచెను. కాని తురుష్కులవలన అపాయము రాకుండ మాత్రము చేసెను. [illegible] తుర్కీ సుల్తాను క్రింద తన కింతమాత్రమును [illegible] లేదని తెలిసికొని తానున్న పర్వతములను వదలి తిరిగి [illegible] వచ్చి కొంత సైన్యము ప్రోగుచేసెను. 1815వ సం.న నెపోలియను యుద్ధములలో రష్యా సర్వియాలు కూడ ఐక్యము కలిగియుండును నను భయముతో టర్కీ సుల్తాను సర్వియనులతో సంధి చేసికొనెను. కాని మిలోష్ కాలమున తిరిగి సర్వియను లాయుధములు ధరించు హక్కును పొందిరి. పిమ్మట తురుష్కులకు కలిగిన యపజయము లాస్ట్రియాలోనికి వెళ్లిపోయిన కరాజార్జికి తెలిసి యతని కాశ కలిగెను. అతఁడు 1817వ సం.లో తన తావు విడిచి సర్వియాకు చేరెను. కాని సర్వియాలో నిద్దఱునాయకు లిముడుట కష్టము కావున మిలోష్ ఎటులైనను జార్జిని వధించుటకయి యోచించి, జార్జి తిరిగి సర్వియాకు చేరె ననియు అతఁడు తుర్కీప్రభుత్వముపై కుట్రలు చేయుచున్నాఁ డనియు టర్కీ సుల్తానుతో చెప్పెను.

సుల్తాను జార్జి నెటులయిన చంపింపుఁడని యాజ్ఞాపించెను. మిలోషు అటులే జార్జిని నిద్రించుచుండఁగ చంపించెను. 1830వ సం.లో మిలోషు సర్వియారాజుగ సుల్తానుచే నొప్పుకొనఁబడెను. కాని యితఁడు కూడ ప్రజలను తురుష్కులకంటె హెచ్చుగను క్రూరముగ చూచుటచే ప్రజల కయిష్టుఁ డయ్యెను. ఇతని [illegible] ప్రజలు [illegible]. అందువలన మిలోషు ప్రజానుకూల్యముకై ప్రజాస్వాతంత్ర్యప్రభుత్వము నొసంగెను. కాని ప్రజలు దీని నిర్వహించుకొనుటకు తగిన శక్తి గలవారు కాకుండుటచేతను మిలోషు తన నిరంకుశాధికారము నొక్కసారిగ విడువలేకపోవుటచేతను పరిపాలన కట్టుదిట్టముగ లేకుండెను.

ఈ దశను చూచి [illegible] సుల్తాను [illegible] సర్వియా తురుష్కులకు లోఁబడియుండునట్లును తన సహాయము లేకుండ నిర్వహించుకొనుటకు [illegible] స్వాతంత్ర్యము సర్వియాలోని [illegible] చేసెను.

[illegible] ప్రజలను [illegible] పరిపాలన [illegible] సర్వియాప్రజలను [illegible] ఇదివఱ [illegible] సుల్తాను [illegible] సుల్తాను [illegible] చేసెను.

[illegible] యున్నప్పటికిని, ఆ [illegible] సుల్తాను [illegible] చేసి, అప్పటి దినములలో ప్రశస్తమయిన 2 లక్షల తుపాకులను దేశములోనికి [illegible] ప్రజల కిచ్చివేసెను. ఈ విధముగ స్వల్పకాలములోనే తన దేశములో శక్తిమంతులైన వైరికుల నాశము చేయఁగలిగెను. తన ప్రజల కెక్కువ స్వాతంత్ర్యము కావలెనని సుల్తాను నిరాకరించినప్పుడు, ఈ వైరికులములవలని ప్రయోజనము స్పష్టమాయెను. ఇతని కాలములో సర్వియా దేశములోని కోటలలో నొక తురుష్కుఁడైనను లేకుండునట్లు చేయఁగలిగెను. సర్వియా సర్వియనులకొరకే సంరక్షింపఁబడుచుండెను. ఈతని దశ వెలుఁగుచుండెను. ఈతఁడు బాస్నియాను చేపట్టకొనినచో, ఫ్రాన్సు ఆస్ట్రియా లితనికి సహాయము చేయుటకు సిద్ధముగ నుండెను. కాని కాలవశమున 1868వ సం.లో నితఁడు చంపఁబడెను. ఇతనికి పిమ్మట నితని పుత్రుఁడు 14 సం.ల వయసున, ముగ్గురు రీజెంట్ల సహాయముతో ప్రభుత్వమునకు వచ్చెను. సహాయకులు కొంచెము మార్పుతో వెనుకటి పద్ధతినే ప్రభుత్వము

చేసిరి. 1869వ సం. లో నేర్పడిన పరిపాలనాపద్ధతి ప్రకారము అధికారవంతయు నిరనికిని 120 మంది సభ్యులు గల దేశీయమహాసభ కును నుండెను. సభ్యులలో 90 మంది ప్రజలవలనను 30 మంది రాజు వలనను యెన్నుకొనఁబడిరి. ఇంకను ప్రజల సంతుష్టిపఱచుటకై యసాధారణ సమయములలో 480 మంది ప్రజాప్రతినిధులు చేరిన మహాసభవలన చేయఁబడిన తీర్మానము, అదివఱ కుండిన యే శాసనము నైనను మార్చునట్లు నిర్ణయింపఁబడెను. ఈ యెన్నిక సాధారణముగ మంత్రులచేతిలో నుండుటచే, 1888వ సం.పు రేడికల్ రిఫారము ఆక్టు, అప్పటి రాజగు అలెగ్జాండరుచే రద్దుచేయఁబడి నపుడు అమలులోనికి తేఁబడి నేఁటివఱకు జరుగుచున్నది.

మిలన్ యువరాజు 1872వ సం. లో యుక్తవయస్సు వచ్చి రాజ్యభారమును వహించెను. రీజెంట్ల పరిపాలనలో సర్వ్యాతివారందఱు నొక ప్రభుత్వముక్రింద నుండవలెనని యభిప్రాయము ప్రజలకు బాగుగ కలిగెను. సర్వియా తిరిగి తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. 1,48,000 సర్వియాను సైనికులు తుర్కీపైకి వెళ్లిరి. కాని సర్వులు తుర్కీసైనికులకంటె తక్కువ పాటవశక్తులు గలవారగుటచే తురుష్కులు సర్వులను వెనుకకు తఱిమి సర్వియాలో ప్రవేశించిరి. 1877వ సం. లో సర్వియా టర్కీతో సంధి చేసికొనెను. కాని మాంటినీగ్రో టర్కీతో పోట్లాడుచునే యుండెను. ఇంతలో రష్యా కూడ టర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించెను. రొమేనియా కూడ చేరెను. అయినను సర్వియా మాత్రము కొంత కాలమువఱకు తటస్థముగ నూరకుండి తుదకు కలహములోనికి దిగెను. ఈ తడవ సర్వియా ప్రభావము కొంచెము హెచ్చుగనే యుండెను. విశేషనష్టము గలిగినను సర్వియను సేనలో నొక భాగమునకు నైరట్ వద్ద మంచి జయము కలిగెను. రెండవ భాగము సర్వియారాజగు మిలన్‌చే నడుపఁబడి యప్పటికి 500 సం. నుండి యేకదీక్షగ తురుష్కుల చేతిలో నుండిన నిశ్శి యను పురాతనపు సర్వియను పట్టణమును పట్టుకొనెను.

తొమ్మిది దినములకు పిమ్మట ప్రాంజావెద్ద కలిగిన మూడవ జయము సర్వియను ప్రజల కెంతయు నుత్సాహము కలిగించినది. సాన్‌స్టెఫానోయొద్ద జరిగిన సంధి కనుబంధముగ 1878వ సం. లో జరిగిన బర్లిన్ సంధివలన సర్వియా పిరాటు జిల్లాను ప్రాంజాను నిశ్శిని చేర్చుకొనఁగలిగెను. సర్వియా రాజ్యము మునుపటికంటె నొకపాలధిక మాయెను. ఇదివఱకు సాన్‌స్టెఫానోయొద్ద తుర్కీచే నంగీకరింపఁబడిన సర్వియా స్వాతంత్ర్య మిప్పుడు యూరోపియన్ రాజులచేఁ గూడ నొప్పుకొనఁబడెను. 1882వ సం. లో యువరాజు ఒకటవ మిలన్ అను పేరున సింహాసనము నెక్కెను. సర్వియా కూడ స్వతంత్రరాజ్య మయ్యెను.

అభినవసర్వియా

శాశ్వతమైన శాంతిని నెలకొల్పుటకై యేర్పడిన బర్లిన్ సంధి సర్వియాకును బల్గేరియాకును అసంతుష్టిగనే యుండెను. ఒక రక్షించిన దేశమునకు మరియొక రాశపడఁజొచ్చిరి. ఈ రెండు దేశములకును సరిహద్దుగ నున్న టిమక్ నదికి బల్గేరియావైపున కొంత బీడుభూమి యుండెను. దాని మాట బర్లిన్ సంధిలో నెత్తుకొనఁబడలేదు. సర్వియనులు నదిని దాటి వచ్చి దానిని సేద్యము చేయ మొదలిడిరి. 1884వ సం. లో బల్గేరియా పటాలము వీరిని తఱిమివేసెను. ఆ భూమికి బల్గేరియనులు విశేషముగ పన్ను విధించిరి.

ఇది సర్వియనులకు కష్టముగ నుండి వారు యుద్ధమునకు దిగిరి. ఈ తడవ కూడ బల్గేరియనులచే ఓడింపఁబడిరి. కాని యీదేశము బల్గేరియావా రాక్రమించుకొనుట యాస్ట్రియావారి కిష్టము లేక, వారడ్డపడి సర్వియాను రక్షించిరి; సర్వియాకు దేశనష్టము గాని యుద్ధపు కర్చుల నష్టము గాని లేకుండునట్లు చేసిరి. ఈ యపజయము ప్రజల యసంతుష్టికి కారణమై దేశములో కక్ష లేర్పడినవి. అంతఃకలహములు ప్రబలినవి. గృహకల్లోలము కూడ దీనికి తోడై, మిలన్ వైరాగ్యముతో 1889వ సం. న రాజ్యమును తన కుమారుఁడగు అలెగ్జాండరున కిచ్చి ముగ్గురు సహాయకుల నేర్పఱచెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు. ఇతని కాలములో పశ్యాసన్ ప్రభుత్వమునందుఁబోలె సర్వియను లందఱు నేకచ్ఛత్రము క్రింద నుండవలెనని యభిప్రాయ ముండెను.

మూడేండ్లక్రితము జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు సర్వియాకు కొంతభూమి తురుష్క సామ్రాజ్యములోనిది సంక్రమించెను. సర్వియనుల విజృంభణము నణచుటకై ఆస్ట్రియా నిరంతరము ప్రయత్నములను చేయుచుండెను. బాల్కను యుద్ధమునందు సర్వియాకు సంపూర్ణ విజయము కలిగినను ఆస్ట్రియా కుట్రవలన తగిన ప్రతిఫలము దక్కకుండెను. మీఁదు మిక్కిలి బోస్నియా హెర్జగోవినియాలను ఆస్ట్రియా తన రాజ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రియా బలవంతమైన రాజ్యము. సర్వియా స్వల్పరాజ్యము. ఆస్ట్రియా సర్వియా వ్యాపకమున కన్ని దిశలందును నాటంకములను గల్పించుచు స్లావుజాతియొక్క వైరమును బలపఱచెను. సర్వియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, శూరులు, దేశాభిమానులు. సర్వియనులను వర్తమాన సంగ్రామమునకు వారిగాఢమైన దేశభక్తి పురికొలిపినది. దేశవైశాల్యము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జనసంఖ్య 50,00,000, ఆదాయము సవరనులు 48,03,262, వ్యయము సవరనులు 52,30,588, సైన్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత పాలనము.

ఉ. ఎవ్వఁ డనంతలోకము సృజించుచు బెంచుచుఁ సంహరించునో
ఆ విభుఁ డీశ్వరుం డగు జనార్దన దేవుడు జార్జిని సదా
ఇ వ్వసుధాతలంబునను హిందుజనాళికి సార్వభౌముగా
దివ్య నరాతివర్గజయకేళులసిగా దయఁ బ్రోచుఁగావుతన్.

SIR EDWARD GREY

సర్ ఎడ్వర్డ్ గ్రే: [illegible]

MR. BONAR LAW

బోనర్ లా: అధినివేశాంగమంత్రి

MR WINSTON CHURCHILL

విన్స్టన్ చర్చిల్: [illegible]

[illegible] వారు ఆస్ట్రియా వారికి ప్రత్యుత్తర మంపిరి, [illegible] వారి షరతులలో ఎనిమిదింటి కంగీకరించెను, మిగిలిన

ప్రధానమైన షరతులు: (1) ఈ పత్రిక సర్వియాకు ముఖ్యపత్రిక [illegible] (2) [illegible] (3) సర్వియా [illegible] లలోని యుద్యోగులు [illegible] (4) సర్వియా [illegible] చేయుటకు, [illegible] (5) ఆ దేశ [illegible] ప్రజలలోని [illegible] ధ్వంసము చేయుచున్నది. (6) [illegible] ఆస్ట్రియా [illegible] [illegible] ప్రాయుము, సర్వి [illegible] వృద్ధి చేయుచున్నది. ఈ [illegible] సర్వియా [illegible] ఆస్ట్రియా ప్రతినిధుల [illegible] సర్వియాలో నున్న వారిని, [illegible] ఆస్ట్రియా ప్రతినిధు లుండవలయును,

FIELD MARSHAL EARL ROBERTS

కీర్తిశేషులయిన రాబర్ట్సు ప్రభువు

PRINCE MAURICE OF BATTENBURG

బాటెన్‌బర్గు రాకొమరుడు మారిస్ (యుద్ధములో మృతినొందెను)

...ము మనవక్క సామ్రాజ్యములోనిది సంక్రమించెను. సర్వి... సంధిని నడపుటకై ఆస్ట్రియా నిరంతరము ప్రయత్నము... యుచుండెను. బాల్కనుయుద్ధమునందు సర్వియాకు సంపూర్ణ... ము కలిగినను ఆస్ట్రియా కుట్రలవలన తగిన ప్రతిఫలము దక్క... . మీదు మిక్కిలి బోస్నియా హెర్జగోవినియాలను ఆస్ట్రియా ...జ్యమునందు చేర్చెను. ఆస్ట్రియా బలవంతమైన రాజ్యము. ... స్వల్పరాజ్యము. ఆస్ట్రియా సర్వియా వ్యాపకమున కన్ని... ...ను నాటంకములను గల్పించు మ స్లావుజాతియొక్క వైరమును ...చెను. సర్వియనులు స్వాతంత్ర్యప్రియులు, శూరులు, దేశాభి... . సర్వియనులను వర్తమాన సంగ్రామమునకు వారిగాఢమైన ...ప్రతికొలిపినది. దేశవిస్తీర్ణము 34,000 చదరపుమైళ్లు, జన... 50,00,000, ఆదాయము సవరనులు 48,03,262, వ్యయము ...లు £2,30,588, సైన్యబలము 250,000. పాలనము నియమిత ...ము.

...ము పెంచుచుం పంహారించునో
...న దేవు మ జార్జినిక్ సదా
...జనాళికి సార్వభౌముగా
...యుం బ్రోచుంగావుత.

MAJOR GENERAL PULTENY

మేజరు జనరలు పుల్టెని

ఐరోపా మహాసంగ్రామ చరిత్ర

ఎమ్. వెంకటరంగయ్య, ఎమ్. ఏ., గారు

1-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మేలాగు వచ్చినది ?

అనేకసంవత్సరములనుండి ఆస్ట్రియాకును సర్వియాకును పరస్పర వైరము కలదు. సర్వియాను ఎట్లయిన కబళించుట కొనవలెనని ఆస్ట్రియావారును, ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యమును చీలగొట్టవలయునని సర్వియావారును ప్రయత్నములు చేయుచున్నారు. ఈ రెండు దేశములకును గల సంబంధ మిట్లిదై యుండినను, ఇంకొక యేడు యుండవలసినదే కాని, యుద్ధము సంభవించుటలో ఆశ్చర్య మేమియు లేదు. ఇట్టి సమయము ఆస్ట్రియావారికి 1914-వ సంవత్సరము జూనునెలలో దొరకినది. అందువలన ఈ రెండు దేశములకును యుద్ధము ప్రారంభమై, క్రమక్రమముగ ఐరోపాఖండ మంతటికిని, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములలోని కొన్ని దేశములకును పూర్ణముగ వ్యాపించినది.

ఆస్ట్రియా దేశమందు బాస్నియా యను జిల్లా యొకటి కలదు. దీనిలోని ప్రజలు చాలవఱకు సర్వియాజాతివారి గనుక, వీరికిని సర్వియా రాజ్యములోని ప్రజలకును విశేషసంబంధము కలదు. ఈ జిల్లాకు సరజవో యనునది ముఖ్య పట్టణము. ఈ పట్టణమునకు 1914-వ సంవత్సరము జూను నెల 29-వ తేదిని ఆస్ట్రియా దేశపు యువరాజును ఆయన భార్యయు కల్సి రాజమార్గమున పోవుచుండగా, దుర్మార్గులగు రాజద్రోహు లెవరో యిద్దఱు వారిని తుపాకితో కాల్చి చంపిరి. ఈ శోకవార్తను విన్నతోడనే దేశములోని ప్రజలకును చక్రవర్తికిని అపారమైన దుఃఖమును కోపమును కలిగెను. క్రోధపరవశులై ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియు మంత్రులును దుర్మార్గులను శిక్షించుటకై కావలసిన ప్రయత్నములు చేయుచు, సర్వియా ప్రభుత్వమువారే ఈ హత్యాకృత్యమునకు కారకు లనియు, వారి ప్రోత్సాహ సహాయములు లేకుండ ఇది జరిగియుండ దనియు తుదకు తీర్మానించిరి. ఈ తీర్మానము సహేతుకముగ నుండకపోయినను ప్రజలందఱు దీనిని నమ్మిరి. హంతకుల నిర్ధారించి శిక్షించుటకంటె సర్వియా ప్రభుత్వమువారిని శిక్షించుటయే ఆవశ్యక మనియు యుక్త మనియు అభిప్రాయపడిరి.

ఈ యభిప్రాయము ననుసరించి ఆస్ట్రియా ప్రభుత్వమువారు జూలై నెల 23-వ తేదిని సర్వియా ప్రభుత్వమువారి కొక యుత్తరము పంపిరి. ఇందులో * పది షరతులు వ్రాయబడియున్నవి. వానిసందర్భమునందు సర్వియావారు తమ సలహాల ననుసరించి నడచుకొనవలెననియు, అట్లు నడచుకొనుట కంగీకరించుచు జవాబును 48 గంటలలోపల తెలుపవలెననియు, అట్లు చేయనియెడల యుద్ధము సంభవించు ననియు ఆస్ట్రియావారు యుత్తరము ద్వారా తెలియజేసిరి. పాపము! ఆస్ట్రియా యంత రాజ్యముయొక్క సామర్థ్యమును గుఱించి సర్వియావారి కేమియు తెలియనిదే కాదు. నిజముగ దానియందు నా కొంచెమైన జోక్యమును కలుగజేసికొనలేరు. ఇది గాక, వారి రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నది; రెండు సంవత్సరములుగ క్రమముగ యుద్ధములలో పోరి పోరి వారు మిక్కిలి యలసియుండిరి. ఇట్టిస్థితిలో బలవంతులగు ఆస్ట్రియావారితో యుద్ధమునకు దిగుట యుక్తము కాదని జూలై నెల 25-వ తేదిని 48 గంటలలోపలనే వారు ఆస్ట్రియావారికి ప్రత్యుత్తర మంపిరి. ఆస్ట్రియావారి పది సలహాలలో ఎనిమిదింటి కంగీకరించుచు, మిగిలిన

---

* ప్రధానమైన షరతులు: (1) ఈ కుట్ర సర్వియాకు ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడులో జరిగినది. (2) హంతకులకు యీ యుద్ధములను నారోడ్నా ఒడ్బ్రానా సభవారికి చెందిన సర్వియా సైనికోద్యోగులు క్రాగుజెవక్ ఆయుధాగారమునుండి తీసి యిచ్చిరి. (3) సర్వియా సరిహద్దులలోని యుద్యోగులు కుట్రకు చేరి హంతకులు, ఆయుధములతో బోస్నియాకు పంపబడుచున్నారు. (4) సర్వియా పాలితుండగు మిలాన్ సిగ్నోవిక్ అనువాడు హంతకులకు బాంబు నిచ్చుటయు, పిస్తోలు కాల్చుటయు నేర్పెను. (5) అనేక సమాచారపత్రికలను బోస్నియా హెర్జిగోవినాలలో చెప్పుచుండి, ప్రజలలోని ప్రభుభక్తిని సర్వియా ధ్వంసముచేయుచున్నది. (6) నిత్యమును ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముపై ద్వేషమును రేపునట్టి వ్యాసములను వ్రాయుచు, సర్వియా పత్రికలు అరాజకమును వృద్ధిచేయుచున్నవి. ఈ దురాగతము సంతరించి సర్వియా అడ్డుకొనలేదు. అందువలన ఆస్ట్రియా హంగరీ ప్రతినిధుల సహాయమును తీసికొనవలయును. హంతకులను ప్రోత్సాహపఱచిన యపరాధులను, సర్వియాలో నున్నవారిని, విచారించునప్పుడు ఆస్ట్రియా ప్రతినిధు లుండవలయును.

రించెదమనియు నైన కొన్ని సంశయములు ఉండుటవలన, తక్షణమే 48 గంటలలో వాని నంగీకరించుటకు వీలుపడదనియు, అవి వివాదాంశములుగను సర్వియా రాజ్య స్వాతంత్ర్యమునకు హానికరములుగను నుండుటచే, నిష్పక్షపాతముగ తీర్పుచేయగల మధ్యస్థుల యెదుట వాని నుంచి వారి తీర్పుప్రకారము నడచుకొనుటకు సిద్ధపడి యున్నామనియు, ఆప్రత్యుత్తరమందు వ్రాసిరి. ఆలోచించి చూడ, ఇంతకంటె తృప్తికరమగు జవాబు మఱియొకటి యుండదు కాలము; ఇంతదూరము సర్వియావారు అంగీకరింతురని ఒక్కరును కూడ అనుకొనలేదు. అయినను ఆస్ట్రియావారు యుద్ధమందే అభిలాష కలిగియుండిరి గనుక ఈ జవాబునకు సమ్మతింపక, తక్షణమే యుద్ధసన్నాహము చేయుటకు ప్రారంభించిరి.

సర్వియావారును రష్యావారును 'స్లావు' అనెడి యొక జాతిలో చేరినవారు. అంతే గాక, యింతకు పూర్వము సర్వియా కిమ్మనలలో నుండి స్వాతంత్ర్యముకొఱకై శత్రువులగు తురకలతో యుద్ధముచేయునప్పుడెల్ల దానియోగ క్షేమము రష్యావారు వీరి కెంతో సహాయము చేసియుండిరి. ఇప్పుడు కూడ అట్టిసహాయమును చేయుదురను నమ్మకముతో, ఆస్ట్రియావారియొద్దనుండి 23_వ తేదిని ఉత్తరము రాగానే, సర్వియా ప్రభుత్వమువారు దానియొక్క నకలును రష్యా ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేసిరి. రష్యావారు, ఎప్పటివలెనే యిప్పుడును కూడ సర్వియావారికి సహాయము చేయ నిశ్చయించి, 24_వ తేదిని తమ నిశ్చయమును జగమునకు తెలియునట్లు ప్రకటించిరి. రష్యావారెటువంటి యుద్ధమందు ప్రవేశించిన యెడల వారికి సహాయముగ వారితో కలసి యుద్ధము చేసెదమని ఫ్రెంచివారు కొన్ని సంవత్సరముల క్రిందటే వాగ్దానము చేసియుండిరి గాన, వారును కూడ వెంటనే యుద్ధమునకు సిద్ధులైరి. మిత్రసహాయములవలన యెంతో బలము సంపాదించినవారైనను, రష్యావారు తక్షణమే యుద్ధమునకు బయలుదేఱలేదు. యుద్ధమువలన ఉభయపార్శ్వములవారికిని వ్యర్థముగ నిశేషనష్టము కలుగునని యెంచి, ఆస్ట్రియావారికిని సర్వియావారికిని గల వివాదమును తీర్చి ఆ యుద్ధయత్నములవారిని సమాధానపడునట్లు చేయుటకై రష్యావారు మూడు దినములు ప్రయత్నించిరి. కాని, వీరిమాట వినక ఆస్ట్రియావారు 28_వ తేదిని సర్వియావారితో యుద్ధమునకు పూనిరి. వెంటనే రష్యావారు కూడ కొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱచుకొనిరి. కాని, 30_31_వ తేదులలో యుద్ధ మాపుటకు మఱి కొన్ని ప్రయత్నములు గావించిరి. తుదకు ఈ ప్రయత్నములలో కొన్ని సఫలములై, ఆస్ట్రియావారికి యుద్ధమం దున్న యాతురత కొంతవఱకు తగ్గించి వారిని కొంతవఱకు సమాధానపఱుప గలిగెను.

ఆస్ట్రియా చక్రవర్తి ఫ్రాన్సు జోసెఫ్

ప్రజ లందఱు యుద్ధ మాగిపోవునని కుతూహలపడు చుండిరి. అయినను ముందునిమిషమున నేమి రానున్నదో యెవరికి తెలియదుగదా? ఇంతవఱకు యుద్ధమం దిష్టము లేనట్లు నటించు చున్న జర్మనీవారు 31_వ తేదిని ఈ వివాదమున ప్రవేశించిరి. ఆదినమందే వీరు రష్యావారిని బెదరించుచు వారి కొక యుత్తరము వ్రాసిరి. రష్యావారు దినదినము గావించుచున్న యుద్ధసన్నాహమును నిలుపుట కంగీకరించి ఆ యంగీకారమును 12 గంటల లోపల తెలుపవలసినదనియు, అట్లు తెలుపనియెడల తాము ఆస్ట్రియావారితో కలసి ఆస్ట్రియావారికి శత్రువులైన రష్యా ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములవారితో యుద్ధమునకు పూనెద మనియు జర్మనీవా రా యుత్తరములో తెలిపిరి. రష్యావా రట్టి బెదరింపులకు భయపడువారు కారు; గనుక యుద్ధసన్నాహమును మానక తమ కిష్టమువచ్చినట్లు ప్రవర్తించుచుండిరి. 12 గంటలైపోయినవి. ప్రత్యుత్తరమేమియును రాలేదు. కనుక ఆగస్టు నెల 1_వ తేదిని జర్మనీవారు రష్యావారితోను, వారిమిత్రులగు ఫ్రెంచివారితోను యుద్ధము ప్రారంభించిరి.

ఆస్ట్రియా దేశపు యువరాజుయొక్క మరణమువలన ఇంత మహాప్రళయమైన యుద్ధము సంభవించునని యా చక్రవర్తిగారు కాని వారి మంత్రులు కాని కలలోనైన కూడ అనుకొనలేదు. ఈ మాత్రమునకేటంటి ఆస్ట్రియావారు చేయుచుండిన వితర్కాలను ఆలోచనలను రహస్యముగ నుంచుటవలన ఏమి యూహించుటకును ఇతరుల కవకాశము లేకపోయెను. అయినను 23_వ తేదిని ఆస్ట్రియావారు సర్వియావారికి ఉత్తరము పంపెదరని తెలిసిన క్షణమునుండియు మన చక్రవర్తిగారి మంత్రులలో నొకరగు గ్రేప్రభువుగారు ఆయుత్తరమువలన చిక్కులనేకములు బయలుదేఱునని యు, యుద్ధము రాకుండ ఆటంకము అందఱికి శ్రేయస్కరమనియు ఊహించి, అందుకొఱకై ఆగస్టు నెల 4_వ తేదివఱకు ఎన్నియో ప్రయత్నములు గావించిరి. జర్మనీవారుకూడ వీరితో ఏకీభవించి పనిచేసియుండినయెడల వీరి ప్రయత్నము లన్నియు కొనసాగియే యుండును; కాని మొదటినుండియు జర్మనీవా రట్లు చేయుట కిష్టపడకపోయిరి. గ్రేప్రభువుగారు మాత్రము ఊరకుండలేదు. ప్రప్రథమమున ఈ యుత్తరములోని యంశముల నన్నిటిని ఆలోచించి ప్రత్యుత్తర మిచ్చుటకు 48 గంటలు అవకాశము చాలదు గనుక మఱికొంత యవకాశము సర్వియావారి కియ్యవలసినదని గ్రేప్రభువుగారు ఆస్ట్రియావారికి వ్రాసియు, ఉత్తరములోని పది నిబంధనలలో సాధ్యమైనంతవఱకు సమ్మతింపవలసినదని సర్వియావారికి తెలియజేసిరి; తా మొక్కరే ప్రయత్నము చేసినయెడల కార్యము సఫలమగునో కాదో యని సందేహపడి, ఇంగ్లండు జర్మనీ ఇటలీ

ఫ్రెంచి ప్రభుత్వములవారు రెండును కలసి, వివాదాస్పదములగు దేశములను సమాధానపెట్టినయెడల బాగుగ నుండునని ఆ ప్రభుత్వములవారికి బోధించిరి. దీనికి అందఱును అంగీకరించిరి గాని జర్మనీవారు మాత్రము ఒప్పుకొనలేదు. ఈ విఫలప్రయత్నములతో రెండు దినములు గడచిపోయెను.

25-వ తేదిని సర్వియావారు ప్రత్యుత్తరము పంపి రనియు దానితో తృప్తినొందక ఆస్ట్రియావారు యుద్ధసన్నాహము చేయుచున్నా రనియు గ్రేప్రభువుగారికి తెలిసెను. జర్మనీవారి సహాయము లేకుండ ఏకకాలమందు ఒంటరిగ ఆస్ట్రియావారు సర్వియా రష్యా ఫ్రాన్సు దేశములవారితో యుద్ధము చేయజాల రనియు, జర్మనీవారికి యుద్ధమందు ఇష్టము లేనియెడల ఆస్ట్రియావారు కూడ యుద్ధమును మానుదు రనియు, ఈ సూచించి, 26-వ తేది మొదలు 28-వ తేదివఱకు జర్మనులను ప్రోత్సాహపఱచుటకు ప్రయత్నములు

ఆస్ట్రియాయువరాజు

చేసిరి. లండనునందలి జర్మనీ ఇటలీ ఫ్రెంచి రాయబారులను తామును కలసి సభ చేసి, అందఱికి సమ్మతి యగు తీర్మానము నొకదానిని గావింపవలయును అని వీరు రాయబారులను కోరిరి. దీనికి జర్మనీ రాయబారి తప్ప మిగిలిన వారందఱు నొప్పుకొనిరి. ఇట్టి సభ చేయుట యిష్టము కానియెడల మఱియొకవిధమైన మార్గమును సూచించి యుద్ధము నాపుటకు ప్రయత్నింపవలయును అని వీరు జర్మనీ రాయబారిని కోరిరి గాని దీనికి ప్రత్యుత్తరము కూడ రాలేదు.

యుద్ధము రాకుండుటకై గ్రేప్రభువుగారిట్లు వారము దినములుగ ఎన్నిదారుల ప్రయత్నములు చేయుచుండ, జర్మనీప్రభుత్వమువారు వీరితో ఏకీభవింపకపోవుటయే గాక 29-వ తేది రాత్రి "మేము ఫ్రెంచివారితో యుద్ధమునకు దిగి, వారి నోడించి వారి రాష్ట్రములను కొన్నిటిని స్వాధీనపఱచుకొన్నయెడల, మీ రా యుద్ధములో వారికి సహాయము చేయక తటస్థులుగ నుండుట కిష్టపడెదరా? దీనికి మీ రంగీకరించినయెడల యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత మేము మీతో కలసి మీకు మిత్రులమై ప్రవర్తించెదము. ఇది యంతయు మీకు సమ్మతియేనా?" అని వింత కోరికతో సందేశమును పంపిరి. దీనిని వినగనే గ్రేప్రభువుగారు తిరస్కరించిరి. యుద్ధ మాపుటకు బదులు యుద్ధమునకై జర్మనులు ప్రయత్నము చేయుచున్నా రని యిప్పటికి స్పష్టమాయెను. ఇట్టి కృత్రిమబుద్ధితో వారు పంపిన సందేశమును అంగీకరించుటకన్న నీచమైన పని యింకొకటి యుండదని భావించి జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారిపై యుద్ధమునకు పూనినయెడల ఇంగ్లీషువారు కన్నులు మూసికొని తటస్థులుగ నుండజాలరని గ్రేప్రభువుగారు ఖండితమైన జవాబును పంపిరి. దురాగ్రహి [illegible] యభిప్రాయమును గు

ఆస్ట్రియాయువరాజ్ఞి

ర్తెఱిగిన బలవంతుఁడగు మనుజుని యొక పోవుచున్నవానియొద్దకు వెళ్లి "నేను దోచుకొని పోయెదను. నీవు మాటాడక ఊరకుండెదవా? కానియెడల నీకు కూడ కొంచెము ముట్టచెప్పెదను" అని చెప్పినప్పుడు బలవంతుఁడగువాఁడు దీని కంగీకరించినయెడల ఎంత గౌరవహానియో ఎంత యధర్మమో, జర్మనీవారి సలహాల కంగీకరించినయెడల అంత గౌరవహానియు అంత యధర్మమును అని ఇంగ్లీషువా రందఱు ఏకగ్రీవముగ చెప్పివేసిరి. కాబట్టి యేమాత్రము సంకోచింపక ఫ్రెంచివారితో జర్మనీవారు యుద్ధమునకు పూనినయెడల తాము ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేయుట విధి యని యింగ్లీషువారు నిశ్చయించిరి.

జర్మనీకిని ఫ్రాన్సునకును యుద్ధము సంభవించినయెడల ఫ్రెంచివారి ప్రధానపట్టణమగు పారిసును స్వాధీనము చేసికొను

టకు జర్మనులు మొట్టమొదట ప్రయత్నము చేయుదురనియు, ఈ పని యెంత త్వరలో జరగిన జర్మనీవారి కంత లాభము కలుగు నని యు గ్రే ప్రభువుగారు గ్రహించిరి. జర్మనులు ప్యారిస్ పట్టణము నకు పోవుటకు మార్గాంతరము లనేకము లుండినను వారు బెల్జియము మార్గముననే పోయెద రని యనుకొనుటకు కారణము లనేకము లుండెను. పరరాజుల సైన్యము లేవియైన బెల్జియములో ప్రవేశించి యా దేశమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు పూనినయెడల, తా మా సైన్యముల నోడించి యాదేశమును సంరక్షించెద మని యెనుబది సంవత్సరముల నాఁడు ఇంగ్లీషువారు వాగ్దానము చేసియుండిరి. ఆ వాగ్దానము ప్రకారము ఈ 80 సంవత్సరములును ఇంగ్లీషువారు నడచు కొనుచునే యుండిరి. బెల్జియము మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. దానికి విశేషించి సైన్యము గాని నౌకాబలము గాని లేదు. దానికి ఇరుగుపొరుగున నుండువారు మిక్కిలి బలవంతులు. వారెల్లప్పుడు దీనిని స్వాధీనము చేసికొనుటకై ప్రయత్నము చేయుచుండినవారు. ఇందువలన ఎన్నియో యుద్ధములు సంభవించుచుండెను. ఇట్టి యుద్ధములు రాకుండుటకై 1839వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును జర్మనీవారును బెల్జియమువారును చేరి యొక యొడంబడిక చేసికొనిరి: (1) బెల్జియము రాజు పరరాష్ట్రములను జయించుటకై యుద్ధ మెన్నటికిని చేయఁగూడదు; స్వరాష్ట్రమును శత్రువులు జయింప తలంచినయెడల, అప్పుడు మాత్రమే యుద్ధము చేయ వలయును; పరదేశపు సైన్యముల నెన్నటికి స్వరాష్ట్రములోనికి రానీయఁగూడదు. (2) ఈ యొడంబడికలో చేరిన యింగ్లీషువారును జర్మనులును ఫ్రెంచివారును బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయఁగూడదు. ఇతరు లెవరైన అట్టి ప్రయత్నము చేసినయెడల, ఒడంబడికవారు లందఱు నొక్కటిగ చేరి శత్రువు నోడించి బెల్జియము దేశమును రక్షింపవలయును.— ఈ రెండు షరతులును అప్పటి యొడంబడికలోని ప్రధానాంశములు. అవి మొదలు వీ రందఱు నాప్రకారమే నడచుకొనుచుండిరి.

జర్మనీ సైన్యములు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించినయెడల, అట్టి ప్రయత్నమును విఫలము గావించి బెల్జియమును కాపాడుట యింగ్లీషువారికి విధి యగుటవలన గ్రే ప్రభువు 31వ తేదిని "ఇప్పు డొకవేళ యుద్ధము సంభవించిన యెడల, 80 సంవత్సరముల నాఁడు మన మందఱము చేరి బెల్జియమును గురించి చేసికొనిన తీర్మానము ప్రకారము మీ రందఱు నడచుకొను టకు సమ్మతించెదరా? ఇంగ్లీషు ప్రభుత్వమువా రా తీర్మానము ననుసరించి ప్రవర్తించుటకు సిద్ధపడియున్నారు." అని బెల్జియము ఫ్రాన్సు జర్మను ప్రభుత్వములవారి కొక యుత్తరము వ్రాసెను. ఫ్రాన్సువారు అట్లే నడచుకొనెద మని యావలనే ప్రత్యుత్తర మంపిరి; బెల్జియమువా రట్లే యని మఱునాఁడు జవాబిచ్చిరి; జర్మనీ వారు మాత్రము జవాబు కూడ నియ్యక, ఆగష్టు నెల 2వ తేదిని "జర్మనీ సైన్యములు మీ దేశముగుండ పోవలసిన యవసరము మాకు కలిగినది. ఇట్లు పోవుట 80 సంవత్సరముల నాఁటి తీర్మానమునకు విరుద్ధ మని మాకు తెలియును. కాని యాతీర్మానమునకు విరుద్ధముగ నడచుకొనవలసిన సమయ మిప్పుడు తటస్థించినది. మా సైన్యములు మీ దేశముగుండ పోవుటకు మీ రంగీకరింపవలెను. అట్లు చేసినయెడల, యుద్ధము ముగిసినతర్వాత మీ దేశమున కేమియు లోపము కలుగఁ జేయక దానిని తిరిగి మీ కిచ్చివేసెదము. అట్లంగీకరింపనియెడల మిమ్ము శత్రువులుగ భావించి మీ దేశమును బలవంతముగ స్వాధీన పఱచుకొనెదము" అని బెల్జియము ప్రభుత్వమువారికి తెలియఁజేసిరి. తన రాజ్యమును శత్రుబాధనుండి రక్షించెద నని ప్రతిజ్ఞ చేసిన జర్మనులే యీ ప్రతిజ్ఞను భంగపఱచుచు అప్పుడు తనకు శత్రువులై ప్రవర్తించుచుండుట కాశ్చర్యపడి, "మేము కష్టదశలో నున్నాము. మమ్ము రక్షించెద నని ప్రతిజ్ఞ చేసినవారిలో మీ రొకరుగ నున్నారు. కనుక జర్మనులవలన మాకు కలుగుచుండు బాధనుండి మీరు మమ్ము రక్షింపవలయును." అని బెల్జియమురాజు జార్జి చక్రవర్తికి వ్రాసెను.

ఇట్టి సమయమున ఇంగ్లీషువారు ఉదాసీనులై యుండినయెడల, ప్రపంచమునందు వారికి గల ప్రతిష్ఠయు సద్భావమును ఇక్క డకైన నిలిచియుండునా? తాను కొన్ని కష్టనష్టములు కల్గినను చెప్పిన మాటప్రకారము నడచుకొనుటకంటె ధర్మమును న్యాయమును ఏమి యున్నది? కనుక తక్షణమే "బెల్జియములోనికి మీ సైన్యములు రాఁగూడదు. ఆ దేశముపైకి మీ సైన్యముల నంప నని మీరు తక్షణమే యొప్పుకొనవలయును. అట్లు ఒప్పుకొననియెడల మేము యుద్ధసన్నద్ధులమై బెల్జియమువారికి సహాయపడి మీ సైన్యముల నోడించి బెల్జియము రాజ్యమును కాపాడుటకు నిశ్చయించినాము" అని యింగ్లీషువారు జర్మనీవారికి తెలిపిరి. దీనికి జర్మనీ వారు ప్రత్యుత్తర మియ్యక 4వ తేదిని తమ సైన్యములతో బెల్జియమున ప్రవేశించిరి. ఆ దినమే యింగ్లీషువారు యుద్ధమునకు మొదలిడిరి.

ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము ప్రారంభించిన యుపిదప దినములకు జపానువారు వీరితో కలసి జర్మనులపై యుద్ధమునకు పూనిరి. తూర్పు దేశములలో నెల్ల జపానువలె ప్రఖ్యాతి గాంచిన దేశము మరియొకటి లేదు. జపానువారును ఇంగ్లీషువారును యుద్ధకాలమం దొకరికొకరు తోడ్పడవలయు నని పదిసంవత్సరముల నాఁడే యేర్పాటు చేసికొని యుండిరి. కనుక ఇంగ్లీషువారికి సహాయముగ వారిప్పుడు యుద్ధము ప్రారంభించి చైనా దేశములో జర్మనుల యధీనమం దున్న కైవా చౌ రాష్ట్రమును ముట్టడించి స్వాధీనపఱచుకొనిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమై 11 నెల లాయెను. మొదటి మూఁడు నెలలలో టర్కీ ప్రభుత్వమువా రను తురకలు రహస్యముగ జర్మనులకు సహాయము చేయుచుండిరి. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు రెండు దేవో యొకవిధముగ తప్పించుకొని టర్కీరాజ్యమును చేరఁగా, ఆ రెంటిని టర్కీవారు రక్షించుచుండిరి. టర్కీరాజ్యములో నాయకత్వము వహించుచున్న యువతురకలు చెప్పిన యింగ్లీషు నౌకలకు వీరు విశేషనష్టమును కలిగించిరి. ఇది గాక, ఈజిప్టు మొదలగు తురక రాష్ట్రములయం దున్న యింగ్లీషువారిని నానాబాధలు పెట్టుచుం

దని; ఈ బట్టి మొదలగు యింగ్లీషు రాష్ట్రములలోని పురోకలను ఇంగ్లీషువారితో కలుపుకొనవలసిన దని ప్రకటింప బడియెను. దీని కంతె కను [illegible] మూడు నెలలు ఇంగ్లీషువారి [illegible] యుండెను. కాని అక్టోబరు నెల 29-వ తేదిని [illegible] రష్యా వారి రేవులలోనికి వెళ్లి [illegible] కొన్ని [illegible] ముంచి, ఐక ఫ్రెంచివారికి వారు సహాయము కలిగించెను. ఇన్ని [illegible] నవంబరు నెల 1-వ తేదిని ఇంగ్లీషువారు [illegible] కూడి యుద్ధము నకు పూనుకొనిరి.

II-వ ప్రకరణము

యుద్ధ మెందుకు వచ్చినది?

కొన్ని చరిత్రాంశములు

జూలై నెల 23-వ తేది మొదలు ఆగస్టు నెల 4-వ తేదివఱకు జరిగిన చరిత్రను బట్టి యుద్ధ మేలాగు వచ్చి నది యును, దానియం దిన్ని [illegible] ఏలాగు [illegible] తెలియు చున్నది. కాని (1) ఆస్ట్రియా వారు [illegible] యుద్ధము [illegible] చున్నారు? (2) [illegible] వారు [illegible] చేయుచున్నారు? (3) జూలై నెల 30, 31 తేదులయందు ఆస్ట్రియా వారు యుద్ధమునకు [illegible] తించినను, జర్మనీవారు, ఉన్నట్టుండి యేదో మునిగిపోయినట్లు, రష్యావారిని ఫ్రెంచివారిని యుద్ధమున కేల పురికొల్పిరి? (4) రష్యావారు [illegible] యుద్ధము ప్రారంభించినను తాము వారికి సహాయముగ యుద్ధమునకు వచ్చెద మని ఫ్రెంచివారు [illegible] పూర్వమే యెందు కొప్పుకొనిరి? (5) ఇంగ్లీషువారు, [illegible] ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను కలసి, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుచున్నారు? (6) బలహీనమగు రాజ్యము [illegible] ఇంగ్లీషువారు బెల్జియమును మాత్రము రక్షించవలె [illegible]—అను ప్రశ్నలకు సరియైన జవాబు [illegible] తెలిసిన గాని యుద్ధము యొక్క నిజస్వభావము [illegible] ప్రధానోద్దేశములు, యుద్ధము ముగిసినతర్వాత [illegible] కనుక [illegible] ప్రశ్నలకు సమాధానము చేసికొని తెలిసికొందము.

I. ఆస్ట్రియా, సెర్వియా, [illegible]

[illegible]

ఆస్ట్రియా యువరాజు [illegible] పట్టణమందు [illegible]

[illegible] కలిగినది కాదు. ఒకజాతివారు మరియొకజాతి వారిని జయించి పరిపాలించవలయు ననెడి దురాశయే యీ మహాయుద్ధమునకు ముఖ్య కారణము.

[illegible] ఆస్ట్రియావారిని మిక్కిలి [illegible] పీడించుచున్నది. ఆస్ట్రియావారు జర్మను జాతిలో చేరినవారైనను వారి యధీనములో రెండు కోట్ల స్లావులును, [illegible] ఉన్నారు. పరిపాలకులగు జర్మనుల సంఖ్య మిక్కిలి స్వల్పము. వారి యధికారమునకు లోబడి ఆస్ట్రియా రాజ్యములో నివసించుచుండు ఇతర జాతులవారి సంఖ్య చాలగొప్పది. కాబట్టి యీ రాజ్యమందు ప్రజలకును ప్రభువు

లకును అన్యోన్యానురాగము కొంచెము కూడ లేదు. ఈ ప్రజలలో ఒక్కొక్కరును ఆస్ట్రియావారి దాస్యమును ఎప్పుడెప్పుడు వదల్చుకొని స్వాతంత్ర్యమును సంపాదింపవచ్చునా యని యువ్విళ్లూరుచున్నారు. ప్రజలకును ప్రభువులకును ఇట్టి సంబంధ ముండుటవలననే ఇరుగుపొరుగులం దుండు దేశములవారితో ఆస్ట్రియావారికి విరోధము కలుగుచున్నది.

1815వ సంవత్సరము మొదలు లాటిన్‌జాతిలో చేరిన యిటాలియనులు చాల కాలమువఱకు ఆస్ట్రియావారి పరిపాలనలో నుండి, వారు పెట్టుచుండిన బాధలు సెలంపమాత్రము సోర్వలేక అనేక పర్యాయములు వారితో కలహించి, తుదకు తమ పొరుగువారైన ఫ్రెంచివారి సహాయమును పొంది 1870వ సంవత్సరము నాటికి ఆస్ట్రియనులను పరిపూర్ణముగ వోడించి, స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి యిటలీరాజ్యమును స్థాపించుకొనగలిగిరి. కాని యిప్పటికి కూడ కొందఱు ఇటాలియను లాస్ట్రియావారి పాలనమునందే యున్నారు. [illegible] ఇటలీ రాజ్యములోనికి వారలను [illegible] ఈ యాస్ట్రియా రాజ్యములోని యిటాలియనులను [illegible]. ఇటాలియనులకు ఆస్ట్రియావారును ఇటలీదేశీయులును [illegible] మాత్రము [illegible] స్పర్ధావిరోధ మున్నది.

ఆస్ట్రియా యుద్ధమునందు [illegible] సర్వియా [illegible] అధికారులు పట్టుబడుట.

ఇప్పుడు జరుగుచుండు యుద్ధములో ఇటలీవారు [illegible] వేరు వేఱుగ వారు ఇంగ్లీషువారిప్రక్క చేరుదురో కాని ఆస్ట్రియావారిప్రక్క చేరరని యూహింపబడిన యూహ కడచిన మేనెల 23వ తేదిని వాస్తవముగ పరిణమించెను.

అయిదారు వందల సంవత్సరములనుండి నేఁటివఱకు ఆస్ట్రియారాజ్యాంతర్గతులై స్లావు లున్నారు. వీరి సౌఖ్యమునకై జర్మన్‌జాతిలో చేరి పరిపాలకులుగ నుండు ఆస్ట్రియనులు కొంచెము కూడ శ్రద్ధతో పనిచేయుట లేదు. విద్యయందును ఐశ్వర్యమందును అధికారమందును వీరు మిక్కిలి హీనస్థితియందున్నారు; కనుక వీరు కూడ ఇటాలియనులు [illegible] సహాయమును కోరకుండుటల ఆస్ట్రియనులపై కలహించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొనవలయు ననెడి యుద్దేశమును కలిగియున్నారు. అయినను, ఇతరుల సహాయము లేకుండ తమంతట తాము యీయుద్దేశమును నెఱవేర్చుకొనుటకు వీలుండదని తలంచి, ఫ్రెంచివారి సహాయమున ఇటలీవారు నెలకొల్పిన స్వతంత్రరాష్ట్రములో [illegible] సహాయమున తాముకు స్వాతంత్ర్యము సంపాదింపవలెనని తలంచుకొనుచున్నారు.

స్వాతంత్ర్యము గలిగియుండు స్లావు రాజ్యములలో పెల్ల ఉత్కృష్టమైనది రష్యా రాజ్యము. దానియందలి ప్రజలందఱు స్లావులే. వీరు ఆస్ట్రియాలోని స్లావులకు సహాయము చేసి వారికి స్వాతంత్ర్యమును కలిగించి వారిని మంచి స్థితికి తేవలయునని నిశ్చయించుకొనియున్నారు. తమ రాజ్యములో [illegible] స్లావులను తమ పరిపాలనలోనుండి వెలువరించుటకు రష్యావారు కోరుచున్నారు గదా యని ఆస్ట్రియాచక్రవర్తి రష్యావారియెడల విరోధము వహించియున్నారు. రష్యావారు [illegible] ఆస్ట్రియాలోని స్లావులను [illegible] ప్రజలను [illegible] ధర్మమే కదా!

రష్యావారికిని ఆస్ట్రియావారికిని గల విరోధమునకు టర్కీరాజ్యము ముఖ్యకారణమై యున్నది. ఆస్ట్రియావారి దక్షిణమున [illegible] టర్కీ యను గొప్ప రాజ్య మొకటి యుండెను. టర్కీ యనగా తురకల దేశమని యర్థము. ఇప్పటి రాజ్యము మిక్కిలి చిన్నదిగ నామమాత్రావశిష్టమై ఆస్ట్రియాకు చాల దూరముం దున్నది. ఇది గొప్పదై ఆస్ట్రియాకు పొరుగున నుండినంతవఱకు ఆస్ట్రియావారికి చాల లాభకరముగ నుండెను. ఇప్పుడా లాభమంతయు తగ్గిపోయినది. టర్కీరాజ్యము ఇంత హీనస్థితికి వచ్చుటకును ఆస్ట్రియావారు నష్టము పొందుటకును రష్యావారే ప్రధానకారణము. కనుకనే టర్కీనిమిత్తమై కూడ ఆస్ట్రియాకును రష్యాకును విరోధము సంభవించినది.

టర్కీ గొప్ప రాజ్యముగ నుండిన కాలములో దానిలోని ప్రజలలో విశేషభాగము క్రైస్తవులుగ నుండిరి, ప్రభువులు మాత్రమే తురకలు. ఇట్టి సందర్భమున క్రైస్తవులగు ప్రజలపై అపరిమితమైన పన్నులం విధించుచు వారి పల్లెలను ఇండ్లను ఇష్టానుసారముగ దోచు

కోనము, వారి పట్టములకు విరుద్ధముగ వారికి శిక్ష విధించుటయు, ప్రభువులగు తురకలు కొలదు గడచుచుండెను. ఈ బాధలు సహింపలేక క్రైస్తవప్రజ లప్పుడప్పుడు కలహించుచుండిరి. కారణముచే టర్కీరాజ్యము క్రమక్రమముగ క్షీణించుట వచ్చెను. టర్కీకి ఇరుగుపొరుగులం దున్న ఆస్ట్రియావారును రష్యావారును ఈ క్షీణతను చూచి తమ రాజ్యములను విస్తరింపఁ జేసికొనుట కవకాశము కలిగినది గదా యని సంతోషించుచుండిరి. టర్కీరాజులతో యుద్ధము చేసి వారి నోడించి వారి రాజ్యము నపహరింపవలయును అని రష్యావారు తీర్మానించుకొనియుండ, ఆస్ట్రియావారు టర్కీ సుల్తానును ముఖస్తుతి చేసి వానికి మిత్రులవలె నటించి, మెల్లగ వాని రాజ్యము నుండి నిజముగ తమ యధికారము నే ఆ రాజ్యమం దంతటను వ్యాపింపఁ జేయవలయును అని నిశ్చయించుకొనిరి. తమ తీర్మానమును నెఱవేర్చుకొనవలయును అని రష్యావారును, తమ యుద్దేశమును కొనసాగింపవలయును అని ఆస్ట్రియావారును ప్రయత్నము చేయుచుండుట వలన వీరికిఁ గల పరస్పరవిరోధము దినదినము వృద్ధిఁజెందెను.

టర్కీలో నున్న క్రైస్తవు లందఱు స్లావు జాతివారు. వీరిలో చాలమందికి రష్యాచక్రవర్తి సహాయుడు. కనుక వీరు టర్కీ సుల్తానుపై కలహించినప్పు డెల్ల రష్యాచక్రవర్తి వీరికి సహాయము చేయుచువచ్చెను. తుదకు రష్యాచక్రవర్తి టర్కీరాజ్యము నంతటిని స్వాధీనము చేసికొనలేక పోయెను. స్లావుజాతివారును స్లావదేశస్థులును అగు టర్కీలోని క్రైస్తవులకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదింపఁగలిగెను. ఇందువలన టర్కీరాజ్యమునకు చెందిన, ఇప్పుడు స్వప్రదేశములగు (1) సర్వియా (2) మాంటెనిగ్రో (3) గ్రీసు (4) బల్గేరియా (5) రోమేనియా—అను క్రైస్తవరాజ్యము లున్నవి.

కడచిన నూరు సంవత్సరములనుండియు ఆస్ట్రియావారి కిట్టి నాటినుండి నష్టమే కలుగుచున్నది. ఆస్ట్రియాసామ్రాజ్యమునకు లోబడియుండిన ఇటలీదేశము జర్మనీలోని చాలభాగమును స్వాతంత్ర్యమును పొందినవి. టర్కీరాజ్యమునం దధికారము సంపాదింపవలె నని చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు నిష్ఫలము లాయెను. సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములు స్థాపింపబడినది మొదలు ఆస్ట్రియావారికి మరింత భయము కలుగుట ప్రారంభించెను. టర్కీలోని స్లావులందఱు తురకల నోడించి స్వతంత్రరాజ్యములను స్థాపించుకొన్నట్లు తమ రాజ్యములోని స్లావులు కూడ తమపై కలహింతురు గదా యను శంకయును ఆస్ట్రియాప్రభుత్వమువారికి పుట్టెను. కనుకనే యది మొదలు సర్వియా మొదలగు స్వతంత్రరాజ్యములను కూడ వశపఱచుకొనిన యెడల పరరాష్ట్రములవలని బాధ తగ్గు నని యెంచి, ఆస్ట్రియావారు దీనికై యెన్నియో పన్నుగడలు పన్నుచున్నారు. ఇందువలననే వీరికిని సర్వియావారికిని విరోధము పుట్టెను.

ఇది గాక, టర్కీ క్షీణించుచున్న దశలో ఆస్ట్రియావా రేదో విధముగ తురకలయుద్ధనుండి బాస్నియా హెర్జగవీనా యను రాష్ట్రములను రెంటిని సంపాదించిరి. ఈ రాష్ట్రములలోని ప్రజలు మాత్రము సర్వియాజాతిలో చేరినవారు. కనుక వారు నూతనముగ స్థాపింపఁబడిన సర్వియారాజ్యములో ప్రవేశింపవలయు నని పట్టుపట్టియున్నారు. ఇది యాస్ట్రియావారి కించుకయు నిష్టములేదు. కాని సర్వియారాజ్యములోనివారు కొందఱు తమ సోదరు లగు ఆస్ట్రియాలోని యా రెండు రాష్ట్రములయందును గాంభీర్యముగ సర్వదా ఆస్ట్రియావారి ప్రభుత్వమునుండి వేఱుపఱచి తమలో చేర్చుకొనవలయు నను యపేక్ష కలిగియున్నారు. అందుచేత కూడ ఆస్ట్రియా సర్వియాలకుఁ గల పరస్పరవిరోధము మరింత ప్రబలమాయెను.

ఈ యంశములవలన ఆస్ట్రియావారును టర్కీవారును ఒక పక్షమం దుండుటకు చేరియుండవలయును స్పష్టమగుచున్నది. రష్యావారి సహాయముతోనే సర్వియాలు మొదలగు గల క్రైస్తవులందఱు తమరాజ్యమునుండి స్వతంత్రు సంపాదించి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించి రని టర్కీవారు రష్యావారిపై విరోధము పూనియున్నారు. ఆస్ట్రియావారి సహాయమున తా మింతవఱకు కోలుపోయిన సర్వియా మొదలగు రాష్ట్రములలో కొన్నిటినైన తిరిగి సంపాదింపవచ్చు నని యాశతో టర్కీవారీ యుద్ధమున చేరిరి.

జర్మని ఫ్రాన్సు

జర్మనిదేశమునకు తూర్పునైపున రష్యాదేశమును, పడమటివైపున ఫ్రాన్సుదేశమును ఉన్నవి. ఈ దేశములలో జర్మనీవారి యందు ఫ్రెంచివారి ప్రేమ యుండుటకు వీలు పరస్పరవైరము ఉండుట తప్పదు.

1871వ సంవత్సరమునకు పూర్వము జర్మనులు మిక్కిలి బలహీనులై యుండిరి. ప్రస్తుతము వైశాల్యము గల యట్టి నాడు, దేశ మంతయు ఒక చక్రవర్తి యధికారమున లోబడక అనేకములగు చిన్న చిన్న రాజ్యములుగ విభక్తమై యుండెను. ఈ రాజు లందఱు ఎల్లప్పుడు ఒకరితో నొకరు కలహించుచుండు. ఒకరినొకరు నాశనము చేయుచుండు, పరదేశస్థులు తమ దేశముపై దండెత్తి వచ్చినపుడు కూడ ఈ కలహములను మాని ఐకమత్యము చేయకుండుచుండిరి. జర్మనిదేశ మిట్టి దుస్థితియందుండ, దానికి పడమటివైపునందున్న ఫ్రాన్సుదేశము ఐకమత్యము కలిగి శక్తిసామర్థ్యములు గల రాజుల పరిపాలనలో నుండెను. ఈ ఫ్రెంచిరాజులు జర్మనుల కలహములను చూచి, వారిని జయించుట సులభ మని తలంచి యెన్నియో యుద్ధములను చేసిరి. తుదకు ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను కాలమున జర్మని దేశ మంతయు ఫ్రెంచివారి యధీన మాయెను. ఇందు మూల జాతిభేదముచే జర్మనులకును ఫ్రెంచివారికిని కలిగిన వైరము ఫ్రెంచి రాజుల దురాశచే అభివృద్ధి గాంచెను.

1815వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును జర్మనీవారును కలసి ఫ్రెంచి చక్రవర్తియైన నెపోలియను నోడించిరి. అది మొదలు జర్మనులు తమ దుస్థితిని మాని సమానమై, తమ లోపములనే ఫ్రెంచివా రింతకాలము తమ దేశముపై అధికారము స్థాపింపఁగలిగి రని గ్రహించి, ఆలోపములను పోఁగొట్టుకొనుటకు కావలసిన ప్రయత్నములను చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ప్రజల యుత్సాహమును ఉద్దేశమును ఇట్టుండు కాలమున, వారి యదృష్టవశముచే అసమాన ప్రజ్ఞ గల

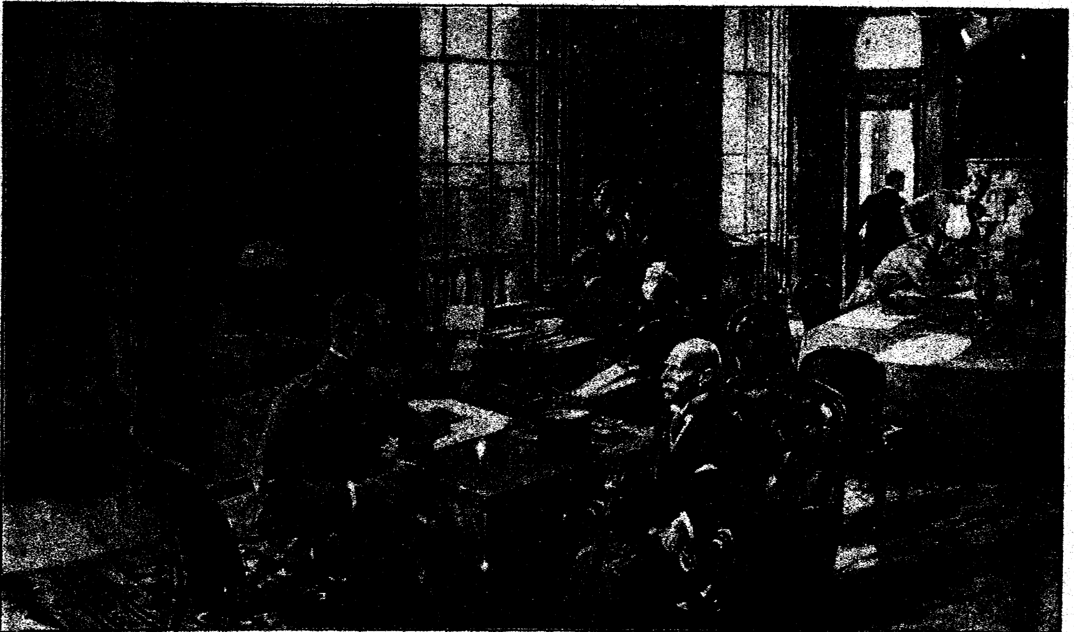
బిస్మార్కు అను మహానీతిజ్ఞుఁ డొకఁడు జర్మనీదేశమందు జన్మించెను. ఈ మహాపురుషుఁడు తన బుద్ధికౌశలముచే ప్రజల [illegible] దని [illegible]; తన [illegible] నియమమాత్రమైన [illegible] కలవని జర్మను రాజులలో [illegible] ప్రజలయందు దేశభక్తిని [illegible] అభివృద్ధిపఱచెను. [illegible] రాజనీతియందు [illegible] జర్మనీ [illegible] శత్రువులుగ నున్న ఆస్ట్రియావారికిని ఫ్రెంచివారికిని భేదము కల్పించి, [illegible] యుద్ధమునకు పురికొల్పి, 1866వ సంవత్సరమున ఆస్ట్రియావారిని, 1871వ సంవత్సరమున ఫ్రెంచివారిని పరిపూర్ణముగ నోడించి వారి బలము నెల్ల క్షీణింపఁ జేసెను. ఇట్లు [illegible] అనేకకలహములను [illegible] 1871వ సంవత్సరమున జర్మనీదేశము [illegible] పురుషుఁడే [illegible]. [illegible] మిక్కిలి [illegible] మిక్కిలి యున్నత [illegible] అభివృద్ధి [illegible] ప్రజ్ఞను [illegible] శత్రువుల [illegible] మిక్కిలి శ్రద్ధ [illegible] నిడెను. ఆదినుండి [illegible] ఇతరదేశములకు [illegible] దేశదేశములకును వెళ్లి [illegible] మిక్కిలి [illegible] ప్రఖ్యాతిని గాంచిరి. జర్మనీదేశములోని జనసంఖ్యయును ధనమును జర్మనుల [illegible] మును మహాశీఘ్రముగ ఎన్నియో రెట్లు అధిక మాయెను. ఈ నలువది సంవత్సరములలో వీరికి [illegible] యభివృద్ధి గాంచినవారు ప్రపంచమందు మఱియొకరు లేరు.

[illegible] ప్రజ్ఞను [illegible] మిక్కిలి [illegible] బలమును [illegible] శక్తియును [illegible] ధనమే వీరికి దైవ మాయెను. [illegible] వెళ్లి వానిలోని ధనధాన్యసమృద్ధిని చూచునప్పుడు [illegible] జయించి తమ రాజ్యములో కలుపుకొనవలయును [illegible] పుట్టెను. [illegible] ఫ్రెంచివారును రష్యావారును ఇంగ్లీషువారును గొప్ప గొప్ప సామ్రాజ్యములను స్థాపించి వివిధదేశములను పరిపాలించుచుండ మేమేల? మేము పరిపాలింపఁబోవుట యేమి? అనెడి యహంకారము వీరియందు కలుగుట ప్రారంభించెను. [illegible] దేశములను జయించి తమ యాధిపత్యమును ప్రపంచమందు [illegible] వ్యాపింపఁజేయవలయును [illegible] చేసికొనిరి.

ఆలోచించి యాలోచించి [illegible] ఫ్రెంచివారి రాష్ట్రములను జయించుట మిక్కిలి సులభసాధ్యమనియు [illegible] ప్రారంభించిరి. [illegible] దేశమును జయించి [illegible] ఫ్రెంచివారి [illegible] ఫ్రెంచివారికి [illegible] ఫ్రెంచివారు [illegible] యుద్ధము [illegible] దేశములను జయించుటకంటె [illegible] దేశములను జయించుట సులభసాధ్యమని [illegible] మిక్కిలి శ్రద్ధతో [illegible] దేశములోని [illegible] యుద్ధము [illegible] నియమముగ [illegible]

బిస్మార్కు

యుద్ధము చేయుటకు సిద్ధపడి [illegible] యేర్పాటు చేసి, లక్షలకొలఁది సైన్యములను సిద్ధము చేసిరి. ఇది గాక, శత్రువులు ప్రవేశించుటకు వీలుపడని కోటలను సరిహద్దులను తమ దేశమునకు చుట్టును కట్టిరి. ఫ్రెంచివారి కోటలను సులభముగ [illegible] ఫిరంగులను [illegible] అపరిమితముగ [illegible]. [illegible] యుద్ధనౌకల [illegible] నిర్మాణముచేయ [illegible]. న్యాయముగనో అన్యాయముగనో పరదేశములను జయించి స్వరాజ్యమును వృద్ధి చేసికొనుటకంటె [illegible] కార్యము [illegible] దృఢముగ నమ్మి, దానికొఱకై యున్న యేర్పాటులు చేయుచు [illegible] ఫ్రెంచివారి [illegible] దేశములను

[illegible] యుద్ధకార్యాలయమునందు కిచెనరుప్రభువు రాబర్ట్సుప్రభువుతో సంప్రతించుట.

[illegible] ఆయన యుద్ధారంభమునందు యుద్ధమంత్రిగ నియమింపబడినపుడు "నేను యోధుడను, నాకు రాజ్యతంత్రములతో ప్రమేయము లేదు." అని నుడివెను. కిచినెరు ప్రభువు సామర్థ్యమునందు సైనిక నివహంబులు, ప్రజలు, మంత్రులు సంపూర్ణ విశ్వాసముకలిగియున్నారు.

యుద్ధారంభమునందు మాన్సు సమీపమున జర్మను సైనికులకును బ్రిటీషు సైన్యములకును వావాలాహి యుద్ధము జరిగెను. జర్మనులు మైలుదూరమునందున్న ఫిరంగులతో బ్రిటీషుసైన్యములను సంహారము చేయుచుండిరి. బ్రిటీషు సేనానాయకుడు జర్మనుల ఫిరంగులను వశపఱచుకొనుమని సైనికులకుత్తరువు చేసెను. తొమ్మిదవ లేన్సరుల పటాలము, గుండ్లవాన కురియుచున్నను, పోయి ఫిరంగులను గాల్చువారిని జంపి ఫిరంగులను పాడుచేసి మరల వచ్చిరి, తిరిగి వచ్చునపుడును గుండ్లవానను జర్మనులు కురిపించిరి. ఆ యోధాగ్రేసరుల శౌర్యమును గొనియాడుచు విలియం వాట్సనకవి గీతములను విరచించెను. ఈ పటము ఆ రంగమును దెలుపుచున్నది.

స్వాధీనపఱచుకొనుటకు సమయము చెప్పుదెప్పుడు దొరకునా, ఎప్పు డెప్పుడు తమకోరిక తీరేటునా యని కాలమును నిరీక్షించుచు, కడ చిన నలుబది సంవత్సరములనుండియు జర్మనీవారు కాచియుండిరి. పరునియింటిని దోచుకొనుటకు ఇన్ని ప్రయత్నములను, ఇంత యేక దీక్షతో చేసినవారు మరియొకరు లేరు.

1871వ సంవత్సరము మొదలు ఫ్రెంచివారు కూడ ఊరక యుండలేదు. అయినను, వీరి యుద్దేశము ఇతరదేశములను జయించుట కాదు. తమ యున్న దానిలో తృప్తి పొంది, తమ రాజ్యమును శత్రుబాధలనుండి కాపాడుకొనుటయే వీరి ప్రధానోద్దేశమై యుండెను. 1870,1871 సంవత్సరములలో వీరికిని జర్మనులకును జరిగిన యుద్ధమందు వీరపరిమితనష్టమును పొందిరి. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత కఠినష్టపరిహారముగ జర్మనులు వీరియొద్దనుండి మూడు వందల కోట్ల (300,00,00,000) రూపాయలను ఆల్సేసు లోరైన్ అను రెండు రాష్ట్రములను తీసికొనిరి. ఏకకాలమందింత గొప్ప నష్టమును భరింపగలిగినవారైన ఆత్మబలమందు దని నెట్లో ఫ్రెంచి వారు సహించిరి గాని, అది మొదలు జర్మనివారిపై పగతీర్చుకొని ఈ రాష్ట్రములను జయించి తిరిగి తమ రాజ్యములో కలుపుకొను టకు సమయము చెప్పుదెప్పుడు వచ్చునా యని నిరీక్షించుచునే యుండిరి. ఇది గాక, జర్మనీవారు చేయుచున్న యుద్ధసన్నాహ మును చూచి వీరు మరింత భయపడి, ఈ సన్నాహ మంతయు తమ పై నెత్తివచ్చుటకే యని తెలిసికొని, వీరు కూడ తగిన యుద్ధ సన్నాహము గావింపఁదొడఁగిరి. జర్మనీవారివలెనె వీరు కూడ తమ దేశమం దున్న పురుషు లందఱికి యుద్ధమును నేర్పి గొప్ప సైన్య మును తయారుచేసిరి. జర్మనులు తమదేశములోనికి వచ్చుటకు వీలు లేకుండునట్లు తూర్పుభాగమందు దుర్గములను చెక్కు కోటలను కట్టి వానియందు ఫిరంగులు మొదలగు అనేక యుద్ధపరికరములను సిద్ధ పఱచి యుంచిరి; వీరును విశేషధనము వ్యయపెట్టి యుద్ధనౌక లను కట్టిరి.

ఇట్లు ఫ్రెంచివారును జర్మనులును నలుబది సంవత్సరముల నుండి ఒకరితో నొకరు పందెము వేసికొనినట్లు యుద్ధసన్నాహము నందు ఒకరిని మించి మఱియొకరు పనిచేయుచుండినను, ఫ్రెంచివారు మరల జర్మనులతో తులతూఁగలేకపోయిరి. జర్మని దేశములోని జన సంఖ్యయు పురుషుల సంఖ్యయు మిక్కిలి యధికముగ వృద్ధియగుచుం డుటవలనను ఫ్రెంచివారి సంఖ్య యట్లు వృద్ధి గాక యథాప్రకారముగ నుండుటవలనను జర్మనుల సైన్యములు ఫ్రెంచి సైన్యములకంటె అధిక ముంచియుండెను. ఏటేటను ఫ్రెంచివారికంటె ఎక్కువ సొమ్మును నావలపై కర్చుపెట్టుచుండుటవలన జర్మనీవారి యుద్ధనౌకల సంఖ్య కూడ ఫ్రెంచివారి యుద్ధనౌకల సంఖ్యను మించియుండెను. కావున యిట్టి సందర్భమున జర్మనులతో వేరుగ యుద్ధము సంభవించినయెడల 1871వ సంవత్సరపు యుద్ధమందువలెనే మరల తమకపజయము కలుగు నేమో యని ఫ్రెంచివారు భయపడసాగిరి. ఇట్లుండ, కొన్ని కారణ ములవలనను, ఫ్రెంచివారి యదృష్టవశమునను, 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారును, 1905వ సంవత్సరము మొదలు ఇంగ్లీషు వారును వీరికి స్నేహితులై సహాయము చేయుట కంగీకరించిరి. ఇట్టి సహాయము లేక వీ రొంటరిగా నున్నప్పుడే వీరిని జయింపవలయు నని జర్మను లెన్ని మార్గముల ప్రయత్నము చేసిరి గాని, వారి ప్రయత్న ములు సఫలములు కాకపోయినవి.

3 జర్మని, రష్యా, ఫ్రాన్సు

జర్మనీవారు ఐకమత్యము లేక మిక్కిలి బలహీనులుగ నుండి నంతవఱకును వారినుండి రష్యావారి కేలాటి భయమును లేకయుం డెను. కాని 1871వ సంవత్సరములో జర్మని సామ్రాజ్య మొక చక్రవర్తి యాధిపత్యముక్రింద స్థాపింపబడిన దినమునుండి జర్మని వారు క్రమక్రమముగ బలవంతులు కాఁజొచ్చిరి. ఇది గాక, యెల్లప్పుడు వీరు యుద్ధసన్నాహమందే కాలము గడపుచుండిరి. దీని నంతను చూచి రష్యావారు జయించుటకొఱకే యీ సన్నాహ మంతయు జర్మనులు చేయుచున్నారని రష్యావారనుమానపడ నారంభించిరి. క్రమక్రమముగ కాలక్రమేణ యీ యనుమా నము వృద్ధియై విరోధముగా పరిణమించెను.

1875వ సంవత్సరములో జర్మనీవారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధ మును దలపెట్టగా, రష్యా చక్రవర్తి తాను ఫ్రెంచివారికి సహాయము చేతునని బెదరించి జర్మనుల ప్రయత్నములను నిష్ఫలము గావిం చెను. 1880వ సంవత్సరములో టర్కీకు రష్యాకును గొప్ప యుద్ధ జరిగెను; ఆ సమరమున ఇంగ్లండు రష్యాను మొదలగు యూరోపా దేశముల యొక్క రాజప్రతినిధు లందఱు వచ్చి బిస్మార్కును అధ్యక్షుఁ నిగ నియమించుకొని సభ చేసిరి. ఆ సభలో బిస్మార్కు రష్యావారి విరుద్ధముగ వాదించి, రష్యావారు పొందినట్టి లాభములను కొన్ని టిని పొందనీయక, టర్కీలో నేలాటి మార్పును కలిగించుండని యాస్ట్రియా రాజ్యము [illegible] ఇప్పించెను. ఈ సభ ముగిసిన తర్వాత రష్యావారికి జర్మనుల మీఁద కలిగిన క్రోధము మరింత యభివృద్ధి గాంచెను. దీనివలన ఈ రెండు దేశ ములవారికి యుద్ధము రానే సంభవించునట్లుండెను. దీనిని చూచి రాజ నీతియందు దక్షుఁడని పేరు గల బిస్మార్కు ఇతరదేశముల సహాయ మును సంపాదించుట యావశ్యకమనియు, అట్లు చేసినయెడల రష్యా నోడించుట సులభమనియు, గ్రహించి లక్షణముగ యాస్ట్రియా చక్ర వర్తిని కలిసికొని వారితో నొక యొడంబడిక చేసికొనెను. అది మొదలు రష్యాతో యుద్ధము సంభవించినయెడల జర్మనీవారును ఆస్ట్రియావారును కలిసి యుద్ధము చేయవలయునని ఆస్ట్రియా చక్రవర్తియు జర్మను చక్రవర్తియు అంగీకరించిరి. ఆస్ట్రియావారు జర్మను లనియు వీరికిని స్లావు జాతి రష్యావారికిని బద్ధవైరము మున్న దనియు ఇదివఱకే మనకు తెలియును. తనకు విరోధు లయిన యాస్ట్రి యావారితో జర్మన్ చక్రవర్తి యొడంబడిక చేసికొన్నాం దని విని గనే రష్యావారి కోపమునకు మితి లేకపోయెను. కాని బిస్మార్కు జర్మనీకి మంత్రిగ నుండినంతవఱకు రష్యాచక్రవర్తిని మిత్రుత్వము చేసియు అతనకును ఆయన మిత్రులకును భేదము కల్పించియు

అయిన లాభముగాలేదు. పోటుపొడుపులు నడిచినను యుద్ధము రాకుండఁజేయఁగలిగెను. 1888వ సంవత్సరములో ఇప్పటి జర్మన్ చక్రవర్తి యగు కైజరు విలియము రాజ్యాధిపత్యమును వహించి బిస్మార్కుతో కలహించి అతనిని మంత్రిపదవినుండి తొలఁగించి, అది మొదలు రష్యాచక్రవర్తిని మిక్కిలి యుకనగా చూచుటకు మొదలిడెను. అందువలన జర్మనీకిని రష్యాకును ఇదివరకే కలిగిన వైరము పెరుగుచు వచ్చెను.

క్రమక్రమముగ టర్కీని గూర్చి కూడ ఈ విరోధ మభివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. పరదేశములను క్రమముగనో యాక్రమముగనో జయించి తమ రాజ్యమును వృద్ధిపఱచుకొనవలయు ననెడి మదాశ 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనులయం దుత్పత్తియైన దని యిదివఱకే మనకు తెలిసియున్నది. ప్రపంచమందు జయించి వశపఱచుకొనఁదగిన దేశములు మూఁడు విధములుగ నున్నవి:—(1) నీగ్రోలు మొదలగు నల్లగ ప్రాయము లగు మనుష్యులు కాపురముండు ఆఫ్రికాఖండములోని దేశములు మొదటి రకములో చేరినవి. ఈ మనుష్యులకు నెయ్యగల నాగరకత లేదు; తెల్లవారితో యుద్ధము చేయుటకు తెలియదు. తుపాకి శబ్దము వినఁగనే భయపడి శరణుజొచ్చునట్టి స్థితిలో వీ రున్నారు. కనుక ఈ దేశములను యుద్ధము లేకయే చేయిక దేశం పొందపఱచుకొనవచ్చును. తూర్పు ఆఫ్రికా, నైఋత్యఆఫ్రికా దేశములను జర్మను లీలాగే స్వాధీనపఱచుకొనిరి. (2) ఎక్కువ నాగరికమును గాంచి మిక్కిలి యభివృద్ధి హొందిన తెల్లవారి యాధీనము నున్న ఆఫ్రికా ఆశియా ఖండములం దుండు దేశములు రెండవ రకములో చేరినవి. వీనిని జయించుటకు బహు కష్టము. తమతో సమాను లయినట్టియు తమకంటె నధికులుగ నున్నట్టియు ఫ్రెంచివారియొక్కయు ఇంగ్లీషువారియొక్కయు అధీనమం దుండుటవలన వీరి సైన్యములను జయించి యీ దేశములను వశపఱచుకొనుట జర్మనులకు సాధ్యమైన పని కాదు. (3) మూఁడవ రకములో చేరిన దేశములలోని ప్రజలు నాగరకులే కాని రాజకీయ విషయములందు మాత్రము వీరి కట్టి జ్ఞానము లేదు. టర్కీ, పర్షియా, చైనా మొదలగునవి యిట్టి దేశములు.

అంతఃకలహములవలన శిథిలమగుచున్న టర్కీరాజ్యమును మాంచి, ఇది స్లావులగు రష్యావారి యాధీనము కాకుండ తమ యధీనమం దుండుకొనవలయు నని జర్మనులు ప్రయత్నము చేయఁదొడఁగిరి. ఇందునిమిత్తమై యుద్ధము చేయుటకన్న మంచిమాటలు చెప్పుట యుక్త మని యెంచి 1871వ సంవత్సరము మొదలు జర్మనివారు తురకల స్నేహమును సంపాదింపఁగలిగిరి. తురకల సైన్యము క్రొత్త పద్ధతుల ప్రకారము శిక్షణ కావలసియున్న దనియు, అట్లు [illegible] చేయునది తమ పనియని టర్కీసుల్తానునకు బోధించి, సైన్యమందు జర్మను లనేకు లుద్యోగములను సంపాదించిరి. టర్కీరాజ్యమందు వర్తకవాణిజ్యములును వ్యాపారములును నానాటికి [illegible] యభివృద్ధి [illegible] రాజ్యమందు రైల్వే వేయుటకును [illegible] [illegible] సంపాదించిరి. ఇట్లు క్రమక్రమముగ [illegible] [illegible] పరిపాలనావిషయమందు కూడ ఆయనకు మంత్రాలోచన చెప్పుటకు మొదలిడిరి. సైన్యములు జర్మనుద్యోగస్థుల యధీన మైపోయినవి; రైల్వే మొదలగునవి వీరి వశమందు నిలిచినవి; ఇట్టి స్థితిలో [illegible] సుల్తాను [illegible] యుండినను, అధికారమంతయు జర్మను లనుభవించుచు సుల్తానును తమ చేతిలోని బొమ్మనుగ ఆడింపఁగలిగిరి. సుల్తాను ఈ మోసమును గ్రహింపలేక, స్లావులతో తనకు యుద్ధము సంభవించినపుడు, జర్మనులు తనకు సహాయము చేయుదు రని భ్రమపడియుండెను. తురకలీ యుద్ధమందు జర్మనులతో చేరి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచి రష్యావారలపై యుద్ధము చేయుచుండుట కిదియే కారణము.

జర్మనీవారి సైన్యములు లెక్కకు మించియుండెను; ఆస్ట్రియావారితో కలసి వీరు రష్యావారితో యుద్ధము చేయుటకై సిద్ధపడియుండిరి; ఇప్పుడు టర్కీరాజ్యమును కూడ స్వాధీనపఱచుకొనఁగలిగిరి. ఇట్టి స్థితిలో తా మొంటరియైయుండినయెడల తమ కపాయము సంభవించు నని రష్యావారు స్నేహితులను సంపాదించుకొనుటకు మొదలిడిరి. జర్మనులతో విరోధముగల వారితో సమానముగ యుద్ధసన్నాహము చేయుచు తుదకు వారితో తులతూఁగలేక స్నేహితులను వెదకుచు ఫ్రెంచివా రుండిరిగదా? కావున ఫ్రెంచివారితో స్నేహము చేసికొనిన బాగుండు నని రష్యావారు తలఁచుకొనుటకు మొదలిడిరి. 1891వ సంవత్సరము మొదలు రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని మైత్రి వృద్ధిపొందఁజొచ్చెను. ఇది గాక, రష్యాదేశస్థులు మిక్కిలి ధనవంతులు కారు. జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల దానితో జయమును సంపాదించుటకు సైన్యములు, కోటలు, యుద్ధనౌకలు [illegible] విస్తారముగ కావలసియుండును. ధనము లేనిది వీనిని సంపాదించుట యసాధ్యము కదా? కనుక రష్యావారు పరదేశస్థుల యొద్ద నైన అప్పు చేసి ఈ యుద్ధసాధనములను కూర్చుకొనుటయందు కష్టపెట్టవలె నని తీర్మానించుకొనిరి. ఫ్రాన్సుదేశమందు విశేషధన ముండెను. ఫ్రెంచివారు దీనిని తగిన వడ్డికి అప్పిచ్చుటకు సిద్ధపడియుండిరి. వెనుక పోయిన తమ రాజ్యభాగమును మరల చుట్టుకొన్నట్లు అప్పిచ్చినా [illegible] యని విచారించుచున్న రష్యావారికి ఫ్రెంచివారు తమ సైన్యము కావలసినను ఇచ్చుటకు నిశ్చయించుకొనిరి. ఇట్లు కాలక్రమమున రష్యావారికిని ఫ్రెంచివారికిని అన్యోన్యస్నేహ మభివృద్ధి కాఁజొచ్చెను. తుదకు, జర్మనీవారితో యుద్ధము సంభవించినయెడల ఈ రెండు దేశములవారును కలసియే యుద్ధము చేయవలెనని వారొక యొడంబడిక చేసికొనిరి. ఇందువలననే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును కలసి జర్మనులతో ఇప్పుడు యుద్ధము చేయుచున్నారు.

4 ఇంగ్లండు, జర్మనీ, ఫ్రాన్సు

కడచిన నాలుగు వందల సంవత్సరములనుండి ఇంగ్లీషువారు యూరోపాఖండమం దెన్నిగనో యుద్ధములు చేసియున్నారు. కాని యొక యుద్ధములో కూడ ఆ ఖండమం దుండెడి తెల్లవారి దేశములను జయించి తమ రాజ్యములో చేర్చుకొనలేదు. తమ [illegible] మరొక దేశమును పట్టుకొన్నది కాదు. ఇదియే వీరు గాంచిన యుద్ధ

ములకును తెల్లవారిలో మిగిలినవారు చేసిన యుద్ధములకును గల భేదము. ఐరోపాఖండమందలి దేశములను జయింపవలయును నను దురాశ లేనియెడల, ఇంగ్లీషువా రిన్ని యుద్ధముల నెందుకు చేయవలె నని యడుగను లగునవచ్చును. దీనికి రెండు జవాబు లున్నవి:—(1) తమ దేశమును శత్రువులనుండి కాపాడుకొనుటకొఱకే వీ రిన్ని యుద్ధములు చేసిరి. ఇదియే వీరి ప్రధానోద్దేశము. 1550వ సంవత్సరము మొదలు 1600వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపాఖండమం దగ్రగణ్యతను పొంది ఖండాంతరములం దనేక దేశములను స్వాధీనపఱచుకొన్న స్పెయిను దేశపురాజులు ఇంగ్లండును జయింపదలంచగా, వారితో ఇంగ్లీషువారు ఘోరయుద్ధమును చేయవలసినవారైరి. తర్వాత 1796వ సంవత్సరము మొదలు 1815వ సంవత్సరమువఱకు ఐరోపా నెల్ల స్వాధీనపఱచుకొని, అసమానపరాక్రమములు కలవాడై ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను ఇట్టి దురాశనే కలిగియుండెగా, స్వదేశమును కాపాడుకొనుటకై ఇంగ్లీషువారు వానితో ఇరువది సంవత్సరములు పట్టుదలతో ఎడతెగక యుద్ధము చేసిరి. (2) ఐరోపాఖండమునం బలవంతు లగు రాజు లెవరైనను దురాశాపరులై బలహీను లగు వారిని జయించుటకొఱకు ప్రయత్నము జేసినయెడల సాధ్యమైనంత వఱకు అట్టి ప్రయత్నములకు విఘ్నము కలిగించి బలహీనులను తమ లను రక్షించుటయే ఇంగ్లీషువారి రెండవ యుద్దేశము. 1550వ సంవత్సరము మొదలు స్వాతంత్ర్యము నిమిత్తమై స్పెయినురాజులతో హాలెండువారు యుద్ధము గావించుచుండ, వారికి స్వాతంత్ర్యము సంపాదించుటకై ఇంగ్లీషువారు స్పెయినురాజులతో యుద్ధముచేసిరి. ఇందువలననే హాలెండువారికి స్వాతంత్ర్యము దొరకెను. అటుతర్వాత 1700 సంవత్సరము ప్రాంతమునను 1790వ సంవత్సరము తర్వాతను ఫ్రెంచిరాజులు హాలెండు బెల్జియము మొదలగు చిన్నచిన్న దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయగా, ఇంగ్లీషువా రా ప్రయత్నములకు విఘ్నము గావించి యా చిన్న దేశములను కాపాడిరి. పరరాజుల బాధ నోర్వలేక స్వసౌఖ్యముకొఱకు పోరాడుచుండిన ఐరోపాలోని దేశములలో ఇంగ్లీషువారి సహాయమును పొందని దేశ మొక్కటి కూడ లేదు. 1756వ సంవత్సరము మొదలు 1760వ సంవత్సరమువఱకును, తర్వాత 1815వ సంవత్సరములోను జర్మనులు కూడ ఇట్టి సహాయమును పొందిరి. ఇంగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధముల కన్నిటికిని ఇవియే ప్రధానకారణములు.

బెల్జియము హాలెండుల స్థితి

ఐరోపాఖండమందు బలవంతులగు సంస్థానాధిపు లెవరును హాలెండు బెల్జియము దేశములను జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుట ఇంగ్లీషువారి కిష్టము లేదు. ఈ రెండు దేశములును ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమం దున్నవి. వీని సముద్రతీరమున విశాలమైనట్టియు అనేకయుద్ధనౌకలు నిలుచుటకు వీలైనట్టియు రేవులు గల పట్టణము లనేకము లున్నవి. ఈ పట్టణములలో యుద్ధనౌకలను చేర్చి వానిలో ఇంగ్లండుమీదికి దండెత్తివచ్చుట మిక్కిలి సులభమైన పని. పెక్కు ప్రదేశముల సైన్యములను యుద్ధనౌకలను సమకూర్చుకొని సముద్రము దాటి ఇంగ్లండుమీదికి వచ్చుట సాధ్యమైన పని కాదు. ఫ్రాన్సు దేశము ఇంగ్లండునకు మిక్కిలి సమీపమం దున్నను, దాని యుత్తర తీరమందు విశాలమైన రేవుపట్టణ మొకటి కూడ లేకపోవుటవలన, ఫ్రెంచివా రిదివఱలో ఇంగ్లండుమీద దాడి వెడలుటకు చేసిన ప్రయత్నము లన్నియు విఫలము లయినవి. స్పెయిను దేశము ఇంగ్లండునకు చాల దూరమం దుండుటవలన ఇంగ్లండును జయించు నిమిత్తమై స్పెయిను రాజులు చేసిన ప్రయత్నములు కూడ వ్యర్థము లయినవి. హాలెండు బెల్జియము దేశములను స్వాధీనపఱచుకొనినగాని ఎవరికిని ఇంగ్లండుమీదికి వచ్చుటకు వీ లుండదు. కనుకనే వీనిని స్వాధీనపఱచుకొనుటకు కెవరు ప్రయత్నము చేసినను, ఆ ప్రయత్నమునకు విఘ్నము కలిగించుట ఇంగ్లీషువారికి ఆవశ్యకమై యున్నది. ఇందువలననే ఇంగ్లీషువా రిదివఱలో అనేకపర్యాయములు ఈ రెండు దేశములను సంరక్షించు నిమిత్తము ఫ్రెంచివారితోను స్పెయినువారితోను యుద్ధము గావింపవలసివచ్చెను. ఇందునిమిత్తముగనే 80 సంవత్సరములనాడు బెల్జియమును సర్వకాలసర్వావస్థలయందును రక్షించెద మని ఇంగ్లీషువారు కంకణము కట్టుకొనిరి. జర్మనీవా రిప్పుడు బెల్జియమును స్వాధీనపఱచుకొన్నచో సులభముగ ఇంగ్లండుమీదికి తమ సైన్యములను పంపుదురు. తమ దేశమును రక్షించుకొనుటకు పూర్వము హాలెండు బెల్జియము దేశములను రక్షించుట ఇంగ్లీషువారికి విధి యై యున్నది.

జర్మనులయెడల ఇంగ్లీషువా రిదివఱ కెట్టి శత్రుత్వమును వహించియుండలేదు. జర్మనులు కష్టదశలో నున్నప్పుడు, ఇంగ్లీషువారు వారి కెన్నిమార్లో సహాయము చేసిరి. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను జర్మనీ దేశమునందలి రాజ్యములను నలిపివేయుటలో జర్మనులకు ఇంగ్లీషువారు గావించిన సహాయము ఇంతింత కాదు. ఇంగ్లీషువారి సహాయము లేనియెడల జర్మనులకు ఇంత త్వరలో స్వాతంత్ర్యము లభించియుండదేమో. 1871వ సంవత్సరపు యుద్ధములో శత్రువుల నోడించి, అంతఃకలహములను పోగొట్టుకొని, జర్మనులు తమ దేశము నంతటిని ఏక ప్రభుత్వ పరిపాలనలోనికి తీసికొనిరాగలిగి రని విన్నతోడనే, ఇంగ్లీషువారు పొందిన యానందమునకు మితి లేకయుండెను. 1871వ సంవత్సరము తర్వాత అనేకసంవత్సరముల వఱకు, జర్మనులకు శత్రువు లయిన రష్యావారితోగాని ఫ్రెంచివారితోగాని ఇంగ్లీషువారు స్నేహము చేసియుండలేదు. జర్మనీవారికిని ఇతరులకును వివాదములు కలిగినప్పు డనేకపర్యాయములు ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల పక్షమందే యుండిరి. ఆఫ్రికా మొదలగు ఖండాంతరములయందు దేశములను సంపాదించుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయుచుండ, ఇంగ్లీషువారు వీరి కించుక మాత్రమును అడ్డుపడక ఎంతయో సహాయమును కూడ చేసిరి. ఇంగ్లీషువారే యడ్డుపడియుండినయెడల, జర్మనీవారి కిన్నిదేశములయం దింత రాజ్యము లభించియుండదేమో. జర్మనులు సరసు లనియు, తాము వారును కలసి మెలసి యైకమత్యముతో నుండినయెడల అందఱకిని క్షేమకరముగ నుండు ననియు ఇంగ్లీషువారు నమ్మి వారితో స్నేహము

సంపాదించుటకై యెన్నియో ప్రయత్నములు చేయుచుండిరి.

బిస్మార్కు మంత్రిపదవియం దుండినంతవఱకును జర్మనులు కూడ ఇంగ్లీషువారియెడల స్నేహభావము కలిగియే ప్రవర్తించుచుండిరి. అటుతర్వాత ఇప్పటి చక్రవర్తి యగు కెయిజరు విలియము సర్వాధికారము వహింపఁగనే ఇది యంతయు మాఱిపోయెను. ఇంగ్లండు జర్మనీకంటె చాల చిన్న దేశమైనప్పటికిని, జర్మనుల సంఖ్యకంటె ఇంగ్లీషువారి సంఖ్య చాల తక్కువ యయినప్పటికిని, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచములో పాతిక భాగమునకు ప్రభువులై యుండుటయు, 38 కోట్ల నల్లవారు వీరి పరిపాలనలో నుండుటయు చూచి, జర్మనీవారు అసూయపడసాగిరి. ఈ యసూయయే క్రమక్రమముగ విరోధముగ మాఱి యిప్పటి మహాయుద్ధమునకు ప్రధానకారణమైనది. ఈ యసూయ పుట్టినది మొదలు ఇంగ్లీషువారి నోడించి దేశాంతరములలో వారి పరిపాలనయందున్న రాష్ట్రములను స్వాధీనము చేసికొనుటకై జర్మనులు ప్రయత్నములు చేయసాగిరి. ఎంతయో సొమ్ము కర్చుపెట్టి సైన్యములను వృద్ధిచేయుచుండినను, ఇంగ్లండు సముద్రమధ్యమం దొక ద్వీపమగుటవలనను, ఇంగ్లీషు పరిపాలనకు లోఁబడిన దేశములు సముద్రమున కావల నుండుటవలనను, నౌకాబలము లేకుండ వీనిని జయించుట యసాధ్యమని జర్మనులు గ్రహించిరి. అది మొదలుకొని యేటేట కోట్లకొలఁది రూపాయలు వ్యయము చేసి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. కడచిన పదిపండ్రెండు సంవత్సరములనుండియు జర్మనులు యుద్ధనౌకలకుఁగాను 450 కోట్ల రూపాయలు కర్చుపెట్టిరి.

ఆంగ్లేయులు జర్మనులను శంకించుట

ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నౌకాబల మభివృద్ధి యగుచుండుటను చూచి "జర్మనీవారి కింత నౌకాబల మెందుకు? జర్మనీకి శత్రువు లయిన రష్యావారును ఫ్రెంచివారును సైన్యములతో భూమిమీఁద యుద్ధము చేయువారే గాని సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయువారు కారు. వారిని జయించుట కింత నౌకాబల మవశ్యకము కాదు గదా! ఏ యుద్దేశముతో జర్మనులు యుద్ధనౌకల నిమిత్తమై యింత ద్రవ్యము కర్చుపెట్టుచున్నారు?" అని యాలోచించుటకు పూనిరి. జర్మనులయెడ ఇంగ్లీషువారు స్నేహభావమును గౌరవమును కలిగియుండువారు గనుక జర్మనులకు ఇంగ్లీషు దేశముల నపహరింపవలె నను దురుద్దేశ మున్నదని వారు మొట్టమొదట నమ్మకొనలేరు. కాని క్రమక్రమముగ రహస్యము బయలుపడఁజొచ్చెను. జర్మను చక్రవర్తియొక్క మాటలవలనను పనులవలనను ఆతని యుద్దేశ మెట్టిదో స్పష్టమాయెను. దక్షిణాఫ్రికాలో ఇంగ్లీషువారికిని బోయర్లకును యుద్ధము సంభవించినప్పుడు, జర్మను లింగ్లీషువారికి మిత్రులవలె నుండినను, బోయర్ల జయమునే కోరుచు వారికొఱకై యెంతయో పాటుపడిరి; ఇంగ్లీషువారి సైన్యము లాయుద్ధములో అక్కడక్కడ కొన్ని యపజయములు పొందఁగా, ఆ సైన్యములను గేలిచేయ మొదలిడిరి. ఇట్టి సందర్భమున జర్మనులను గుఱించి ఇంగ్లీషువారి కనుమానము కలిగెను. ఈ యనుమానమే కాల క్రమమున విరోధ మాయెను. ప్రెసిడెంటు క్రూగరు నభినందించుచు దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధము జరుగుచున్నప్పుడు కైజరుగా రొక తంతివార్త నంపి ఇంగ్లీషువారికి మిక్కిలి యాగ్రహము కలిగించిరి.

జర్మనుల యుద్దేశము లిట్టివని తెలిసికొనినప్పటినుండి ఇంగ్లీషువారు తమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొనుటయే గాక, ఇతర దేశములతో తమ కదివఱకుఁ గల వైరమును మాని వానితో స్నేహము సంపాదింపసాగిరి. రెండు వందల సంవత్సరములుగ ఫ్రెంచివారితోను, వంద సంవత్సరములనుండి రష్యావారితోను ఇంగ్లీషువారికి విరోధ ముండినది. రష్యావారు టర్కీ పర్షియా అఫ్గనిస్థానము మొదలగు దేశములను జయించి తుదకు ఇండియామీఁదికి వచ్చి, ఈ దేశమునుండి ఇంగ్లీషువారిని లేమిచేయ నుద్దేశించియున్నారని ఇంగ్లీషువారు వంద సంవత్సరములనుండియు అభిప్రాయపడి, రష్యావారితో రెండు మూఁడు మార్లు యుద్ధము కూడ చేసియుండిరి. 1700 సంవత్సరము మొదలు 120 సంవత్సరములవఱకు ఇంగ్లీషువారు ఫ్రెంచివారితో యుద్ధము చేసి వారియొద్దనుండి కనడా మొదలగు దేశములను సంపాదించి, 1750వ సంవత్సరము ప్రాంతమున వారిని మన దేశమునుండి లేమిచేసి వారి చక్రవర్తి యగు నెపోలియనుయొక్క యాశలన్నిటికి 1815వ సంవత్సరమునాఁటికి భంగము కావించిరి. 1880వ సంవత్సరము మొదలు ఈజిప్టు విషయమై కూడ ఇంగ్లీషువారికిని ఫ్రెంచివారికిని వివాదములు జరగుచుండెను. తమ యాధీనములో ఈజిప్టు నుంచుకొనవలయు నని ఇంగ్లీషువారును, తమ యాధీనములో నుంచుకొనవలయు నని ఫ్రెంచివారును వివాదపడుచు, ఇంగ్లీషువా రా దేశమును వశపఱచుకొనిన తర్వాత కొన్ని సంవత్సరములకు వారితో ఫ్రెంచివారు (1898వ సంవత్సరములో) యుద్ధము కూడ తలపెట్టిరి. 1899వ సంవత్సరము మొదలు 1902వ సంవత్సరమువఱకు ఇంగ్లీషువారు బోయర్లతో యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు, వారి కపజయము రావలె నని కోరినట్టి విరోధులే కాని జయము కలుగవలె నని కోరిన మిత్రులు యైరోపాఖండమందలి బలవంతులలో నొకరు కూడ లేకయుండిరి. ఇంగ్లీషువా రా యుద్ధమం దపజయము పొందినయెడల, ఇండియామీఁదికి దండెత్తివచ్చుట సులభమగు నని రష్యావారును, ఈజిప్టును స్వాధీనపఱచుకొనుట సులభమగు నని ఫ్రెంచివారును, ఆలోచించుచుండిరి. కాని, యీ యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఫ్రెంచివారితోను రష్యావారితోను విరోధము వహించియుండుటవలన లాభము లేదనియు, జర్మనీవారందఱికిని విరోధులుగ నుండుటవలన వారివలని యేలాటి భయమును లేకుండుటకై మిగిలినవారందఱు నొకరితో నొకరు కలసియుండుట యుక్తమనియు, ఇంగ్లీషువారు నిశ్చయించుకొనిరి. ఈ నిశ్చయము ననుసరించి 1904వ సంవత్సరములో ఇంగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును అప్పటివఱకు తమ కుండిన పరస్పరవివాదముల నన్నిటిని పరిష్కరించుకొని జర్మనీతో యుద్ధము సంభవించినయెడల పరస్పరము సహాయము చేసికొనవలయు నని యొడంబడిక గావించుకొనిరి. ఇట్లే 1907వ సంవత్సరములో రష్యావారికిని తమకును గల వివాదముల నన్నిటిని

ఇంగ్లీషువారు పరిష్కరించుకొనిరి; జర్మనీతో రవంత యుద్ధము సంభవించినప్పుడు తూర్పుదేశములయందు తల్లడిల్లుట లేకుండుటకై 1905-వ సంవత్సరములో జపానువారితో కూడ నొక సమాధానము చేసికొనిరి. కనుక 1902-వ సంవత్సరములో స్నేహితులు లేక విడిగనుండిన ఇంగ్లీషువారు 1907-వ సంవత్సరమునాటికి రష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను దేశములవారి స్నేహమును సంపాదింపగలిగిరి. ఆ కాలమునందు ఆంగ్ల మంత్రులలో నొకరైన చేంబర్లెను గారు ఆంగ్లసామ్రాజ్యస్థితిని గుఱించి ముచ్చటించుచు 'ఏకాకిత్వ నిగూఢమైన సుభలస్థితియందు సామ్రాజ్యమున్నది' అని గర్వముతో పలికెను. శ్రీ ఏడవ ఎడ్వర్డు సార్వభౌముని రాజనీతివలన నాంగ్లసామ్రాజ్యమునకు మిత్రత్వ మేర్పడి బలవత్తరమయ్యెను.

III-వ ప్రకరణము

ఇరుపక్షములవారి బలాబలములు

ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు సర్వియా రష్యా మాంటెనిగ్రో బెల్జియము జపాను ఇటలీ దేశములవా రొక పక్షమునను, జర్మనీ ఆస్ట్రియా టర్కీ దేశములవారు వేరొక పక్షమునను చేరి యుండుటకుగాను ఇప్పటి యీ యుద్ధమునకు పూర్వరంగ మొదటి రెండు ప్రకరణములలో వివరింపబడిన విషయములనుండి మనకు తెలియుచున్నది. సమస్తదేశములయందును సమస్తకాలములయందును ఇదివఱ కెన్నియో యుద్ధములు జరిగినవి కాని, వానిలో నొక్కటి కూడ ఇప్పటి యుద్ధముతో సమానమైనది కాదని నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. బలవంతులని ప్రసిద్ధిగాంచినట్టి ఇన్ని దేశములవారు ఇదివఱ కెక్కాలమునందు యుద్ధమున ప్రవేశించినది లేదు. ఇదివఱ కెన్నడును గాని ఇప్పటివలె లక్షలకొలది మనుష్యులను వందలకొలది యుద్ధనౌకలను రణరంగమునకు తీసికొని వచ్చినవారు లేరు. ఇదివఱకే యుద్ధమందును గాని ఇంత చిత్రవిచిత్రములయినట్టియు ఇంత ప్రాణోపద్రవకరము లయినట్టియు, ఇంత దూరము తమ శక్తిని వ్యాపింపజేయునట్టియు విమానములను,

జలయంత్రములను, ఫిరంగులను శత్రునాశనముకొఱకు కనిపెట్టి ఉపయోగపెట్టినది లేదు. ఏ యుద్ధఫలమును మానవకోటి యంతయు ఇంత యాతురతతో నిరీక్షించినది లేదు. ఇప్పటి యుద్ధమువలన లాభమో నష్టమో పొందని దేశము ప్రపంచమం దొక్కటి కూడ నుండదు. యుద్ధము ముఖ్యముగా నొక్క యూరోపాఖండమందు మాత్రమే జరుగుచున్నను దాని శక్తి మాత్రము సర్వదేశములయందును వ్యాపించి సమస్తప్రాణులను ఆకర్షించుచున్నది. "ఈ యుద్ధమం దెవరు గెలిచిన నాకేమి? ఎవరు ఓడిన నాకేమి?" అని యౌదాసీన్యభావముతో నుండు మనుష్యు డొక్కడు కూడ లేడుగదా! ఆలోచించి చూచినయెడల, ఈ యుద్ధము పురాణములలో మనము చదువు దేవాసుర యుద్ధములతోను, రామరావణ కురుపాండవ యుద్ధములతోను పరిపోల్చుటకు తగియున్నదే కాని మఱియొకటి కాదు. ధర్మము కొఱకును సత్యముకొఱకును ఒకపక్షమువారు పోరుసల్పుచుండుటయు, వానిని నాశనము గావించి వాని స్థానమున అసత్యమును అధర్మమును నాటుటకు మఱియొక పక్షమువారు ప్రయత్నించుచుండుటయు చూడ, ఇది పురాణయుద్ధములవంటిదే యని తోచుచున్నది. ఆ యుద్ధములవలె ఇదియును సంవత్సరముల పర్యంతము జరగినను జరగవచ్చును. కాని తుదకు సత్యముకొఱకై పోరాడుచున్న ఇంగ్లీషువారును వారిమిత్రులును జయమును సంపాదింతు రనుట నిస్సంశయము. "ధర్మమే జయ" మను దానిలో అసత్యమేమున్నది!

యుద్ధమం దెంత ఘోరమును ఎంత క్రౌర్యమును ఉన్నవి? ధర్మయుద్ధమం దైనను అధర్మయుద్ధమం దైనను జీవహింస తప్పదు గదా! శత్రువులు యుద్ధరంగమునకు తీసికొనివచ్చు సైన్యముల నెల్ల "అయ్యో! పాపము!!" అనక నాశనము చేయుటయే కదా ఇరుపక్షములవారి విధి! యుద్ధమువలన ఎంత ప్రాణనష్టము కలుగుచున్నదో మన మొకనిముస మాలోచించి చూచినయెడల యుద్ధము చేయుటకంటె పాపకృత్యము ప్రపంచమందు మఱియొకటి లేదని తోచును. కాని రెండు దేశములకు సంభవించిన పరస్పరవివాదములను మంచిమాటలు తీర్పలేకపోయినప్పుడు యుద్ధము తప్పదుగదా! ధర్మమును నెలకొల్పుటకును దుష్టులను శిక్షించుటకును అనాదిగ యుద్ధమే ప్రధానమార్గమై యున్నది.

ఇప్పటి ఘోరయుద్ధమునకు జర్మనీవారే ప్రధానకారకు లని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. బలహీనులగువారిని జయించి వారి దేశములను స్వాధీనము చేసికొనవలయు ననెడి దురాశ ఏ క్షణమందు పుట్టి పీడింపసాగినదో ఆక్షణమునుండియే ఈ యుద్ధము ప్రారంభమైనది గాని, ఇది ఆగస్టు నెల 4-వ తేదిని ప్రారంభమైనది కాదు. ఆక్షణమునుండియే వీరి యసూయకు పాత్రులైన యింగ్లీషువారును ఫ్రెంచివారును రష్యావారును యుద్ధసన్నాహము చేయవలసినవారైరి. కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియు రెండు పక్షములవారికిని ప్రబలుచుండిన పరస్పరవిరోధము పదునొకండు మాసములనాడీ యుద్ధరూపమున పరిణమించినది. ఈ యుద్ధము అకస్మాత్తుగ వచ్చినది కాదు. అనేకసంవత్సరములనుండి ఇరుపక్షముల

కావున ఇట్టియుద్ధము వచ్చునదియే తీర్మానించుకొని సమయము కొఱకు మాత్రమే నిరీక్షించుచుండెను. ఇదిగాక వీరు యుద్ధసన్నాహము నిమిత్తమై చేయుచుండిన ప్రయత్నములను ధనవ్యయమును వీరు యుద్ధము నపేక్షించుచుండి రనియె తెలుపుచున్నవి. 1900వ సంవత్సరము మొదలు వీరు సైన్యములకొఱకును యుద్ధనౌకలకొఱకును ఖర్చుపెట్టుచుండిన సొమ్ము ఇంతింత కాదు.

సంవత్సరము	కోట్ల రూపాయల వ్యయము						
	జర్మని	ఆష్ట్రియా	ఫ్రాన్సు	రష్యా	ఇంగ్లండు	జపాను	మొత్తము
1900	60	28	68	67	195	21	434
1901	65	30	64	69	225	16	469
1902	65	30	62	70	150	13	390
1903	65	31	60	75	108	12	351
1904	64	32	57	78	99	5	335
1905	69	39	64	79	93	6	350
1906	74	33	70	76	88	21	362
1907	62	33	68	79	87	31	360
1908	87	40	70	82	88	33	400
1909	96	39	72	93	94	25	419
1910	96	33	75	96	102	25	427
1911	95	41	78	96	105	28	443
1912	112	42	80	106	108	28	476
మొత్తము	1,080	451	888	1,066	1,542	264	5,236

బెల్జియము సర్వియా మొదలగు చిన్నచిన్న రాజ్యములు సైన్యముల నిమిత్తమై ఖర్చుపెట్టుచున్న సొమ్మును ఈ 5,236 కోట్ల రూపాయలతో చేర్చినయెడల, 13 సంవత్సరములలో సుమారు ఆఱువేల కోట్ల రూపాయలను వీరు యుద్ధసాధనములకై ఖర్చుపెట్టి రని మనకు స్పష్టమగుచున్నది.

యుద్ధసాధనములకై ఖర్చుపెట్టుటకు బదులు కోట్ల అన్న ప్రజల వైద్యశాలలు పాఠశాలలు మొదలగువానికొఱకై ఇంత సొమ్ము నా దేశములవారు ఖర్చుపెట్టియుండినయెడల వారి కెంత లాభమును క్షేమమును కలిగియుండునో యాలోచించి చూడుడు! ఇన్ని కోట్ల రూపాయల పన్నులను దొరతనమువారికి చెల్లించుటలో ఆ దేశములలోని ప్రజ లెన్ని కష్టనష్టములను పొందిరో? మన మేటేట నెన్నికోట్ల పన్నులు చెల్లించుచున్నము? మన దొరతనము వారికి నూట ముప్పది కోట్లకంటె ఎక్కువ యాదాయము వచ్చుట లేదు. ఆ దేశములు మన దేశముకంటె నెంతయో చిన్నవి; వానిలోని జనసంఖ్య కూడ మన దేశములోనిదానికంటె చాల తక్కువ; అయినప్పటికిని వారు మనకంటె నెన్నిరెట్లు అధికముగ పన్నులు చెల్లింపవలసి యున్నారో కదా? ప్రజలను నిర్బంధపఱచి ఇంత ద్రవ్యమును వసూలుచేసి ఆయా దేశముల దొరతనములవారు ఆద్రవ్యమును ఏవిధముగా ఖర్చుపెట్టిరి? శత్రువులు రణరంగమునకు తీసికొనివచ్చు మనుష్యులను [illegible] కసాయివాండ్రవలె చంపుటకు తగిన మార్గములను కనిపెట్టి దానికి తగిన యేర్పాటులను చేయుటయందును, సైన్యములను తయారు చేయుటయందును కదా ఇంత ద్రవ్యమును వారు ఖర్చుపెట్టిరి! సైన్య మనగా నేమి? మనవలె సామాన్యవిద్యను నేర్చుకొని జీవించు మనుష్యులతో కూడినట్టిది కాదు. సైన్యములోనివారు నేర్చుకొను విద్యలు రెండు విధములుగ నున్నవి. మొదటిది యొకరిని చంపుట; రెండవది తాను చచ్చుట. దీనిని నేర్చుటకై వీరి కన్నశస్త్రములు నిచ్చి పోషించుటయందే ఈ యాఱువేల కోట్ల రూపాయలలో చాల భాగము ఖర్చగుచున్నది. గ్రామదేవతకును కాళికాదేవికిని బలియిచ్చుటకై మేలు వర్ణంత మేక ప్యోగమును పోషించునట్లే సంవత్సరముల పర్యంతము సైన్యములోనివారిని పోషించి తుదకు రణరంగ మను బలిభూమికి వారిని తీసికొనిపోయి "శత్రువులను చంపుడు; లేదా, మీరైన చావుడు" అని వారి కాజ్ఞాపించుట యనాదినుండి ప్రపంచమున నాచారముగ నున్నది. ఈ యాచారము ననుసరించియే వీ రింత ద్రవ్యమును వ్యయము చేసిరి. దీనినిబట్టి యిది యంతయు దుర్వ్యయ మని చెప్పుటకు వీలు లేదు. యుద్ధసన్నాహముయొక్క యుద్దేశములు రెండు విధములుగ నున్నవి: (1) అన్యాయముగ నితరదేశములపైకి వెళ్ళి వానిని జయించి స్వాధీనపఱచుకొనఁగోరుట మొదటి యుద్దేశము. ఇది మిక్కిలి నింద్యమైనది. దీనిని నెఱవేర్చుకొనుటకై ప్రయత్నము చేయువా రందఱును దోపిడికాండ్రు. ఈ ప్రయత్నములో వ్యయమగు సొమ్మంతయు దుర్వ్యయము. (2) ఇట్టి దురుద్దేశముతో ప్రవర్తించుచుండు

శత్రువుల బాధనుండి స్వదేశమును రక్షించుకొనగోరుట యుద్ధ సన్నాహముయొక్క ఉద్దేశము. ఇది స్తుతనీయమైనది. దీనికై స్వయముగ ధనమంతయు వదల్చుదము. ఇందుకై సైన్యములో చేరి తన శరీరమునుకూడ పోగొట్టుకొను మనుష్యునికంటె నుత్తముడు మరియొకడు లేడు. ఇట్టి శూరులును దేశాభిమానులును ఏదేశమందుండురో ఆదేశము తప్పక కీర్తిగాంచును.

జయాపజయములు

బలాబలములు

ఇట్టి మహాయుద్ధములో జయము యెవరికి కలుగును? అపజయము యెవరికి కలుగును? — అను విషయమై మన మిప్పుడు కొంచె మాలోచింపవలసి యున్నది. ఏపక్షము వారి బల మెక్కువో వారికి జయము లభించుటయు, ఎవరి బలము తక్కువో వారి కపజయము లభించుటయు, సహజమై యున్నది కదా! యుద్ధసాధనములను సమృద్ధిగ కలిగియుండుటయే బలము. ఈ యుద్ధసాధనములలో ప్రధానము లయినవి (1) సైన్యములు (2) ఆయుధములు (3) విమానములు, మోటారుబండ్లు, రైళ్ళు, గుఱ్ఱములు మొదలగు నుపకరణములు (4) సైన్యముల పోషణకొఱకు కావలసిన యాహారము, దుస్తులు మొదలగునవి (5) ధనము (6) యుద్ధము చేయుచుండు ప్రభుత్వముల మొదలు వారి ప్రజలు కడవఱకుండెడు యనురాగము, భక్తి సమ్మతము మొదలగునవి. ఈ యంగములను ఏపక్షమువారు సమృద్ధిగ సంపాదింపగలరో వారికి జయము కలుగు ననుటలో సందేహ మించుకయు లేదు.

1. సైన్యములు

రెండు పక్షములవారును ఇదివఱకెన్నియో సంవత్సరములనుండి యుద్ధసన్నాహము చేయుచుండిరని యిదివఱకే తెలిపియున్నది. శత్రుసైన్యములకంటె తమ సైన్యములు గొప్పవిగ నుండవలయునని తీవ్రమగు యత్నముతో, ఒక్క ఇంగ్లీషువారు తప్ప మిగిలినవారందఱు మిక్కిలి శ్రద్ధతో పని చేయుచుండిరి. ఇంగ్లీషువారు మాత్రము వారి సైన్యముల నెందుకు వృద్ధిపఱుపలేదో క్రమక్రమముగ మనకు తెలియగలదు. రష్యా ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశముల ప్రభుత్వములవారు ఇందునిమిత్తమై ప్రతి మనుష్యుడును ఇరువది సంవత్సరముల వయస్సు రాగానే సైన్యములో చేరి, యుద్ధము చేయు విధమును నేర్చుకొనవలసినదనియు యట్లు కొన్ని సంవత్సరములు నేర్చుకొనిన తర్వాత ప్రభుత్వమువారు తప్పించుకొనిన నప్పుడు యుద్ధమునకు వెళ్లుటకు తయారై యుండవలెనని చట్టములు చేసిరి. ఈ చట్టములమూలమునిక నప్పినది మొదలు ఫ్రాన్సు జర్మని మొదలగు దేశములలోని మగవారందఱును యుద్ధము చేయుట నేర్చుకొనిరి. కనుకనే యీదేశములలో [illegible] చేయ నేర్వ లేనివారి సంఖ్య చాల తక్కువ. [illegible] పోరాట రంగభూమికి వెళ్లుటకు సిద్ధపడిన మనుష్యులు ఈదేశములలో లక్షలకొలది యున్నారు. ఇంగ్లీషువారు మాత్ర మిట్టి నిర్బంధమును పెట్టక యిష్టమువచ్చినవారు సైన్యములో చేరవచ్చుననియు ఇష్టము లేనివారు ఊరకయుండవచ్చుననియు న్యాయముంచుకొనిరి. ఇందువలననే యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములకంటె జర్మనుల సైన్యము అధికముగ నుండెను. కాని యింగ్లీషువారితో ఫ్రెంచి రష్యా సైన్యము లేకీభవించి యుండుటవలన వీరి సైన్యము లన్నియు చేరి జర్మనులవారి సైన్యములకంటె కొంచెము యధికముగ నున్నవి.

ఇంగ్లీషువారి పక్షము

1. ఇంగ్లీషు సైన్యములు	632,889
2. ఫ్రెంచి సైన్యములు	3,878,000
3. రష్యా సైన్యములు	5,962,000
4. సర్వియా సైన్యములు	250,000
5. బెల్జియము సైన్యములు	150,000
6. ఇటలీ సైన్యములు	7,50,000
మొత్తము. (116 లక్షలు.)	11,622,889

జర్మనీవారిపక్షము

1. జర్మనీ సైన్యములు	4,000,000
2. ఆస్ట్రియావారి సైన్యములు	1,820, 000
3. టర్కీవారి సైన్యములు	500,000
మొత్తము. (63 లక్షలు.)	6,320,000

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారి పక్షమున జర్మనీవారి పక్షములోని వారికంటె యుద్ధము చేయువారు 45 లక్షలమంది యెక్కువగ నున్నారని తేలుచున్నది.

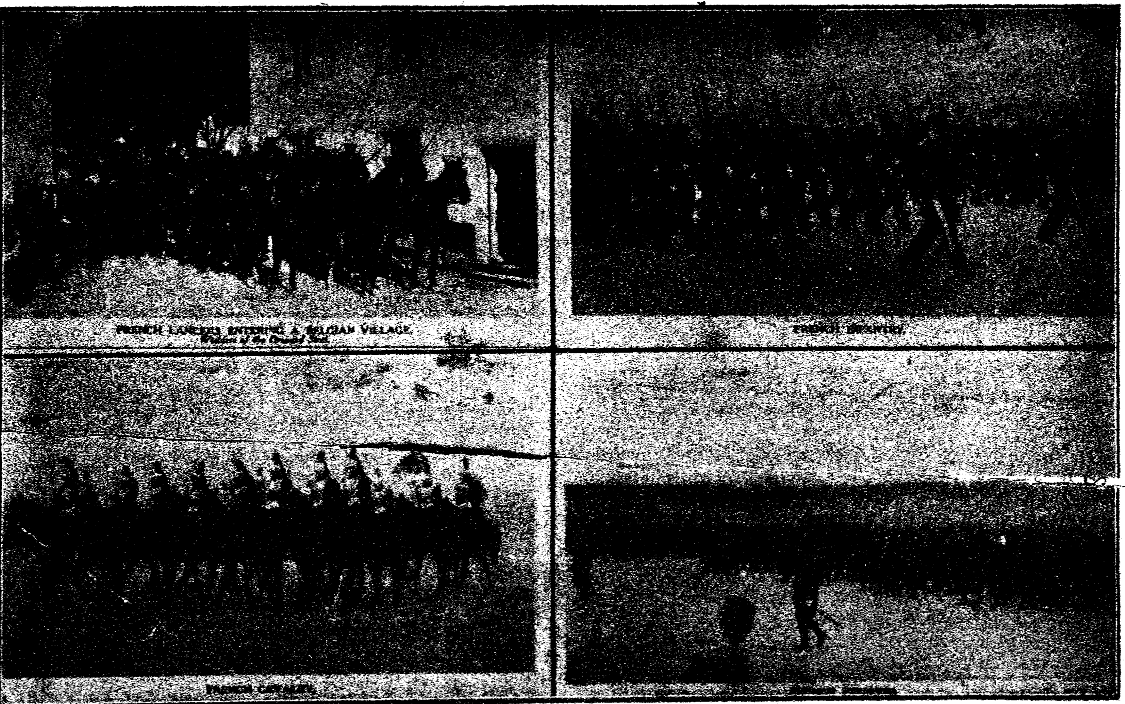
ఇదిగాక, యుద్ధము ప్రారంభమైన తర్వాత రెండు పక్షముల వారును మరికొన్ని సైన్యములను సిద్ధపఱచుచుండిరి. నేను నాలుగు నెలలుగ యుద్ధము జరుగుచున్నది; మరియెన్ని నెలలో జరుగగలదు. దీనిలో మృతి నొందువారును, ఖైదీలగువారును, గాయపడువారును ఎందరో యుందురు. ఇట్లనేకులు నష్టమైనప్పుడు వీరి స్థానమున క్రొత్తవారిని తయారుచేసి యుంచుట రెండు పక్షములవారికిని విధియై యున్నది. కనుక నీ దేశములు యుద్ధము చేయుటను నేర్పుచున్నారు. కాని యింగ్లీషుపక్షమువారు తయారు చేయగలిగినంత మందిని జర్మనీపక్షమువా రెన్నటికిని తయారు చేయలేరు. సాధారణముగ 18 సంవత్సరముల వయస్సునకు లోబడిన వారును 45 సంవత్సరముల వయస్సునకు మించినవారును యుద్ధము చేయుటకు కావలసినంత బలమును కలిగియుండరు. కనుక వీరికి యుద్ధము నేర్పుటవలన విశేషలాభ ముండదు. 18 సంవత్సరములకు పైబడినట్టియు, 45 సంవత్సరములకు లోబడినట్టియు వంటి వయస్సులో నుండు పురుషులు

జర్మనీయందు	3,000,000		నుండెదరు
ఆస్ట్రియాయందు	2,700,000		,,
మొత్తము.		5,700,000	,,
ఇంగ్లండునందు	3,500,000		,,
ఫ్రాన్సునందు	1,622,000		,,
రష్యాలో	5,500,000		,,
ఇటలీలో	3,000,000		,,
మొత్తము.		13,622,000	,,

200.000
600.000
2.300.000
4.500.000
2.000.000
4.000.000
5.500.000
1.200.000
2.300.000
550.000
350.000
600.000
300.000
700.000

THE FRENCH ARMY IN BELGIUM

(ఫ్రెంచి సైన్యము బెల్జియములో [illegible])

TAKING THE ENEMIES GUNS

మిత్రమండలి గుఱ్ఱపుదళము జర్మనుఫిరంగులనుబట్టుట

కలరు. కనుక జర్మనీవారు సాధ్యమైనయెడల 57 లక్షల మందిని, ఇంగ్లీషుపక్షమువారు 106 లక్షలమందిని, ఇంక మీఁదట తయారుచేసి యుద్ధభూమికి పంపఁగలరు. 57 లక్షలకు మించి జర్మనీవా రెన్నటికిని తయారు చేయలేరు. ఇంగ్లీషుపక్షమువారు మాత్రము అవసరముండినయెడల 106 లక్షలే గాక దానికంటె రెండు మూఁడు రెట్లధికమైన సైన్యములను కూడ సిద్ధపఱుపఁగలరు. ఏలనఁగా, ఇంగ్లీషువారు ప్రపంచమందు ఎన్నియో దేశములను పరిపాలించుచున్నారు. మంచి పటుత్వము కలవారును, యుద్ధము చేయుటకు తగినట్టివారును, పురుషులు ఆ దేశములం దెందరో యున్నారు. 32 కోట్ల జనసంఖ్య గల మన దేశమం దెట్టివా రెందరు లేరు! ఇట్లే యింగ్లీషువారి యధీనమం దుండు కనడా, ఆస్ట్రేలియా, న్యూజీలాండు, దక్షిణాఫ్రికా మొదలగు దేశములందు తెల్లవారు లక్షల కొలంది యున్నారు. వీరు గాక, యొక్క యింగ్లాండులో నుండువారు మాత్రమే 8,500,000 మంది కలరు. ఇట్లే రష్యావారును ఫ్రెంచివారును దేశాంతరము లనేకములపై రాజ్యాధిపత్యము చేయుచున్నారు. కావలసిన యెడల ఆ దేశములలోనుండి కూడ సైనికులను వీరు సిద్ధపఱచి యుద్ధభూమికి తీసికొని రాఁగలరు. జర్మనీవారి కట్టి దేశములు లేవు. కనుక 57 లక్షలకంటె యెక్కువమంది వారి కెన్నటికిని లభింపఁజాలరు.

సైన్యములు విశేషముగ నున్నంతమాత్రముననే యొక్కొక్కప్పుడు జయము రాకపోవచ్చును. ధైర్యమును నేర్పును లేని సైన్యము లెన్ని యున్నను లాభము లేదు. కొన్ని విషయములలో రెండు పక్షములవారి సైన్యములును సమానశక్తి కలిగినవైనప్పటికిని మఱికొన్ని విషయములలో ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మను సైన్యముల నతిశయించియున్నవి: (1) శిక్ష.—— ఫ్రెంచి జర్మనీ సైన్యములలోనివారు ఇంగ్లీషుసైన్యములలోనివా రంతటి శిక్షను పొందుట లేదు. ప్రతి యింగ్లీషుసైనికుఁడును తరచుగా దీక్షతో నేడు సంవత్సరముల కాలము యుద్ధము చేయుటకు నేర్చుకొనుచున్నాఁడు. జర్మనులు దీనికై మూఁడు సంవత్సరములు మాత్రమే వినియోగించుచున్నారు. (2) ఉత్సాహము.—జర్మను సైన్యములకును ఇంగ్లీషు సైన్యములకును ఈ విషయమం దెక్కువ భేద మున్నది. ప్రతి పురుషుఁడును సైన్యములో చేరి యుద్ధము నేర్చుకొనవలయు నను చట్టము జర్మనీలో నుండుటవలన జర్మను సైన్యములలోనివా రనేకులు నిర్బంధమువలన దానిలో చేరియున్నారు. ఇట్టి చట్టమును నిర్బంధమును ఇంగ్లీషువారిలో లేనికారణమున యుద్ధము చేయుటయం దెవరికి ఇష్టమును ఉత్సాహమును నుండునో యట్టివారే యింగ్లీషు సైన్యములం దున్నారు. ఇట్టి యుత్సాహము లేక, "ఇది నాకర్మము. నన్ను యుద్ధము చేయు మని బలవంతపెట్టుచున్నారు, నా కిష్టమైనట్టి సేద్యము, వ్యాపారము మొదలగువానిని వదలుకొని దీనిలోనికి రావలసివచ్చినది. ఏమి నా తలవ్రాఁత!" అని విసుగుకొనువారు జర్మను సైన్యములలో ననేకులు గలరు. ఇంగ్లీషు సైన్యములలో ఇట్టి నిరుత్సాహముతో పనిచేయువా రొక్కరు కూడ లేరు.

(3) ధైర్యము.—— ఎన్ని కష్టములు వచ్చినను జంకక తలపెట్టిన పనిని చేయుటయే ధైర్యము. దీనినే మనోబల మని చెప్పుదురు. శరీరబలము లేకపోయినను మనోబల ముండినయెడల మనము కోరిన కార్యము లన్నియు మనము చేయఁగలిగి యుందుము. ఈ మనోబలము మన కన్ని పద్ధతులయందును నుండవలెను. మనము చేయవలసిన పని మంచి పని యని మనకు తోఁచినప్పుడే మనకీ బల ముండును. అప్పుడే మన కెన్ని యడ్డములు కలిగినను వానిని గణింపక మనము పనిచేయఁ బూనెదము. దుష్కార్యము చేయుచున్నప్పుడు మనలు నిందింతురను భయ మొకప్రక్క, పాపకార్యము చేయుచున్నాము గదా యను విచార మొకప్రక్క మనలను బట్టి బాధించుచునే యుండుటవలన మనస్సు కంపము నొందును. చేయదలంచిన పనిమీఁద నిలుకడ దుస్సాధ్యముగ నుండును. తాము చేయునది పాపకార్య మని జర్మనులకు తెలియును. దుష్కార్యము చేయువారి కెందు మనోబలము వారియం దెట్లుండును? తాము చేయునది ధర్మకార్య మనియు, దీనులగు బెల్జియమువారిని రక్షించుట యనియు, సత్యవాక్యమును పరిపాలించుట యనియు తెలిసి, యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయుచున్నారు. రాక్షసులవలె తమ దేశమును దోఁచుకొని తమ స్వాతంత్ర్యమును నాశనము చేసి, తమ మానమునకు భంగము కలిగించుటకై జర్మనులు వచ్చి రనియు; ఎప్పుడో యొకప్పుడు చావవలసినదే గనుక దేశసంరక్షణార్థమై యుద్ధము చేసి వీరస్వర్గమును పొందుటయే యుత్తమ మనియు; జర్మనులకు సేవకులై యుండుటకన్న చచ్చుటయే మే లనియు; ఎంచి ఫ్రెంచివారును బెల్జియమువారును పట్టుదలతో యుద్ధము చేయుచున్నారు. ఇట్టి సందర్భమున వీరి కున్నంత మనోబలము జర్మనుల కెట్లుండఁగలదు? లీజ్, ఆంట్వెర్పు, కోటలలో యుద్ధము చేసిన బెల్జియము మహాశూరులను పూజింపనివాఁ డొకఁడైన కలఁడా?

(4) స్థైర్యము:-శత్రువు లెన్ని నష్టములకు గురిపించుచుండినను దానిని లక్ష్యము చేయక యున్నచోటును వదలి పాఱిపోక యుండుటయే స్థైర్యము. ఈ గుణ మింగ్లీషువారిలో నున్నట్లు మఱియొకరియందును లేదు. ఈ యుద్ధమందే కాదు; ఇదివఱకైనను ఏ ఖండమందు ఇంగ్లీషువారు చేసిన యుద్ధము లన్నిటిలోను, ఇందుకే వారు ప్రఖ్యాతి గాంచి యున్నారు. 1815వ సంవత్సరములో వాటర్లూ యుద్ధమందు నెపోలియనువంటి మహాశూరుని నశింపఁజేయఁగలిగినది యీ స్థైర్యమే. ఇందువలననే యిప్పటి యుద్ధమందు కూడ శత్రుసైన్యములకంటె తమ సైన్యము చాల చిన్నదైనను భయ మన్నది లేక శత్రువుల నతిశయించి యింగ్లీషువారు యుద్ధము చేయఁగలిగి యున్నారు. (5) అనుభవము:——1871వ సంవత్సరము తర్వాత జర్మను సైన్యములు యుద్ధము చేసినది లేదు. అంతే గాక, ఇంగ్లీషువారును రష్యనులును ఇటీవల నెన్నియో యుద్ధములు చేసిరి. 1877, 1898 సంవత్సరములలో తురకలతోను, 1904 మొదలు 1906వరకు జపాను

జపానువారితోను రష్యావారు యుద్ధము చేసియున్నారు. ఇంగ్లీషువారు కటికలసైన దక్షిణాఫ్రికాయందు బోయర్లతో యుద్ధము చేసిరి. కనుక వీరి సైన్యములును సేనాధిపతులును యుద్ధములయందు మిక్కిలి యనుభవము కలిగి బాగుగ ఆరితేరియున్నారు. జర్మన్ సైన్యముల కట్టి యనుభవము గాని జర్మన్ సేనాధిపతులు కింత నేర్పు గాని లేదు. (6) సైన్యకులకును సేనాధిపతులకును ఫ్రెంచి యింగ్లీషు సేనలలో నున్నంత పరస్పరానురాగము జర్మన్ సైన్యములలో లేదు. జర్మన్ దేశమం దింకను కొన్ని జాతిభేదము లున్నవి. అన్ని జాతులవారికిని సైన్యమందు దుద్యోగములు దొరకుట లేదు. ఈ గొప్ప యుద్యోగము లన్నియు నొక జాతిలోనివారికే లభించుచున్నవి. మిగిలిన జాతులలోనివారు సామాన్యసైనికులుగ నుండవలసినదే. ఫ్రెంచిసేనలలో నిట్టి భేదములు లేవు. ఎంత హీనకులమందు పుట్టినవారైనను శక్తిసామర్థ్యములను చూపినయెడల సేనాధిపతి యగుట కవకాశమున్నది. (7) సమయస్ఫూర్తి:- యుద్ధము ప్రారంభము కాకపూర్వమే శత్రువుపై నేమార్గమున పోవలసిన దనియు, ఓడిపోయినయెడల ఏ మార్గమునుండి తప్పించుకొని పోవలసిన దనియు, ఏపద్ధతి ననుసరించి శత్రుబలములను సంహరింపవలసిన దనియు ఇరుపక్షములవారును ఒకరికి తెలియకుండునట్లు నొకరొకరు నిశ్చయించుకొనెదరు. ఈ యేర్పాటుల ననుసరించి నెరవేర్చుటకు వీలు లేనప్పుడును, అకస్మాత్తుగా ఇదివఱ కనుకొనని యాపద యేదైన తటస్థించినప్పుడును, సందర్భానుసారముగ మరియొక మార్గము నవలంబించి, ఆయాపదలను తొలగించుకొని జయమును సంపాదించుటయే సమయస్ఫూర్తి కలిగియుండుట. సమయమునకు తగినట్లు ప్రవర్తించు శక్తి ప్రపంచానుభవమును విశేషముగ కలిగియున్న యింగ్లీషువారి కున్నట్లు జర్మనులకు లేదు.

పైచెప్పిన గుణములు జర్మన్ సైన్యములయందు లేనికారణముచే కొన్ని విషయములలో వా రింగ్లీషువారికి వెనుక చిక్కియున్నారు. దీనినిబట్టి జర్మనులు మూఢు లనియు, శౌర్యహీనులనియు, మన మనుకొనఁగూడదు. నలుబది సంవత్సరములనుండి యేకదీక్షతో జర్మని ప్రభుత్వమువారి సైన్యములను తర్ఫీదు చేసియున్నారు. ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు వీ రతిశీఘ్రముగ ప్రయాణము చేయఁగలరు. సేనాధిపతుల యాజ్ఞ ననుసరించి నడచుటలో వీరికి సమానులు మరియొకరు లేరు. ప్రాణనష్టము కలుగు నను భయము లేక యెంతటి స్వల్పకార్యమును వేలకొలది సైనికులు చేరి చేయుటకు ప్రయత్నించెదరు. శక్తిసామర్థ్యములయందు తమ్ము మించినవా రొకరు లేరనియు, తమకు జయము తప్పక లభించుననియు, శత్రువుల నోడించుట యొక కష్టమైన పని కాదనియు వీరికి మూఢవిశ్వాసము కలదు. కనుక, తమదళ మే యోడిపోవునా యైనను, గట్టిగ యుద్ధము చేసి, తమ చేతనైన ప్రయత్నములను గావించెదరు. వీరు రణరంగమును వదలుదురు. ఇందువలననే యుద్ధము నడపించుటకై మన చక్రవర్తిగారు నియమించిన కిచనర్ ప్రభువుగారు జర్మనుల పరిశ్రాన్తముగ నోడించుటకు మూడు సంవత్సరముల కాలము పట్టు నని యిదివఱకే చెప్పిరి.

II. ఆయుధములు

శత్రుబలమును హరించుటయే యుద్ధముయొక్క ప్రధానోద్దేశము. శత్రుసేనలలోని మనుష్యులను చంపుట, వారికి గాయములు కలిగించుట, వారిని ఖైదీలుగ పట్టుకొనుట, శత్రువుల కోటలను స్వాధీనము చేసికొనుట మొదలగునవి యుద్ధమున చేయవలసిన పనులలో ముఖ్యము లయినవి. ఈ పనులను వట్టిచేతులతో చేయుటకు వీలు లేదు. వీని కన్నిటికిని వివిధవిధములైన యాయుధము లెన్నో కావలసియున్నవి. పూర్వకాలమందు శత్రుసంహారము చేయఁగోరిన మన ఋషులకు మంత్రజలములును శాపవాక్యములును ఆయుధములుగ నుండినవి. రాక్షసులు యుద్ధము చేయునప్పుడు బండలను చెట్లను రాళ్లను ఆయుధములుగ నుపయోగించుచుండిరి. క్షత్రియవీరులు ధనస్సును బాణమును ప్రధానాయుధములుగను, కత్తి గొడ్డలి బల్లెము మొదలగువానిని తఱచుగను, వాడుచుండిరి. కొన్ని యస్త్రములు ఏకకాలమందు నూర్లకొలది జనులను సంహరించు శక్తి కలిగియుండిన వనియు, మరికొన్ని ప్రపంచ మంతటను వ్యాపించునట్టి ప్రభావము కలిగియుండిన వనియు, బ్రహ్మాస్త్రము పాశుపతము చక్రము మొదలగువాని నడ్డగించెడి యాయుధము లెక్కడను లేవనియు, మనము పురాణములలో చదువుచున్నాము. ఇట్టి యస్త్రములను సంపాదించుటకొఱకే క్షత్రియవీరులు తమ జన్మమును గడపుచుండిరి. వారి పరిశ్రమయొక్కయు తపస్సులయొక్కయు ఉద్దేశ మిదియే. వీని నుపయోగించు క్రమమును నేర్చుకొనుటయే క్షత్రియుల విద్య. దూరమం దుండునట్టియు, స్థిరముగ నొకచోట నుండక కదలుచుండునట్టియు, పదార్థములమీఁద గురితప్పక బాణము వేయుటయందు నేర్పును సంపాదించి వీరు మిక్కిలి ప్రఖ్యాతి గాంచుచుండిరి. శత్రుప్రాణములకే యాయుధము వలన నెక్కువ నష్టము కలుగుచుండెనో ఆ యాయుధమునే ప్రశస్తమైనదానినిగ వారు గణించుచుండిరి.

ఇప్పటి యుద్ధమందు ధనుస్సును బాణమును నుపయోగించువా రెవరును లేరు. వీనికంటె నెక్కువగ ప్రాణనష్టమును కలిగించెడి యాయుధములు ఉభయపక్షములవారి యొద్దను నున్నవి. ఇవియే ఫిరంగులు తుపాకులు మొదలయినవి. ఒక ఫిరంగి దెబ్బతో వేలకొలది మనుష్యుల నేకకాలమందు చంపవచ్చును. ఎంత గట్టికోటయు నీఫిరంగిదెబ్బతో ముక్కలు ముక్కలుగ పడిపోవును. కొన్ని ఫిరంగులు 13,14,15,23, మైళ్ల దూరములో నుండు శత్రువులను కూడ చంపగలవు. సైన్యములో నుండు ప్రతిమనుష్యుని యొద్దను ఒక తుపాకి యుండును. దీనిని కాల్చియే వీరు శత్రుసంహారము చేయుదురు. దీని దెబ్బ 1, 1½ మైలు దూరము పోవును. ప్రతి సైనికుని యొద్దను ఒక పెద్ద కత్తి కూడ నుండును. శత్రువులకు చాల దూరమున్నప్పుడు తుపాకిని, శత్రువులు కలసికొన్నప్పుడు కత్తిని వీరు నుపయోగించెదరు.

ఫిరంగులు బాగుగా పనిచేయుటకై వానియందు రెండు లక్షణము లుండవలయును. వాని ముఖమునుండి బయలుదేరు గుండ్లు చాల దూరము వెళ్లగలిగియుండుట మొదటి లక్షణము. ఈ శక్తి యుండినయెడల చాల దూరమున నుండి శత్రుసేనలను ధ్వంసము చేయవచ్చును. ఫిరంగులు తేలికగా నుండుటయే రెండవ లక్షణము. బరువుగ నున్నయెడల ఒక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు వీనిని తీసికొనిపోవుట కష్టము. ఈ రెండు లక్షణములును గల ఫిరంగు లేపక్షమున నెక్కువగ నుండునో, ఆపక్షమువారి కెక్కువ లాభము కలుగును. యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు

జర్మనులయొద్ద
9000 ఫిరంగులు
ఆస్ట్రియావారియొద్ద
3000 ఫిరంగులు } 12000

ఫ్రెంచివారియొద్ద
4000 ఫిరంగులు
రష్యావారియొద్ద
6000 ఫిరంగులు
ఇంగ్లీషువారియొద్ద
750 ఫిరంగులు } 10750

ఉండినవి. ఈ పదునొకండు నెలలనుండియు ఇంగ్లీషు పక్షమువారు జర్మనుల ఫిరంగులతో సమానము లయినట్టియు కొన్ని విషయములలో వానిని మించియుండినట్టియు ఫిరంగులను తయారు చేయుచున్నారు. కనుక సంఖ్యయందు కూడ ఇప్పటికి మనవారి ఫిరంగులే యెక్కువగ నున్నవని చెప్పవచ్చును. ఆయుధములను గురిపెట్టి నూటికి నూఱుపాళ్ళు నేర్పు సైనికులయం దుండిననే కాని, వీని వలన ప్రయోజనము కలుగదు. ఇంగ్లీషు సైనికు లెక్కువ శిక్షణను పొంది యెక్కువ యనుభవము కలిగియున్నవారు గనుక వీరి దెబ్బ లెప్పుడును గురి తప్పి యిటునటు పోవుట లేదు. ఈ యంశములో జర్మనుల కింత నేర్పు లేనట్లు తెలియుచున్నది.

ఇది గాక, ఫిరంగులను తుపాకులను నుపయోగించుటకు తుపాకిమందు తోటాలు మొదలగు వస్తుసామగ్రి విశేషముగా కావలసియున్నది. ఈ వస్తుసామగ్రిలో ననేకములు జర్మనియం దుత్పత్తి యగునవి కావు. కాబట్టి యితరదేశములనుండియే జర్మనులు వీనిని సంపాదించుకొనవలయును. యుద్ధమునకు పూర్వ మితరదేశములలో వీనిని కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొని జర్మనులు యుద్ధసామగ్రిని తయారు చేసికొనుచుండిరి. యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే యింగ్లీషువారి నౌకాప్రభావమువలన జర్మనుల వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది. కనుక వీరి కిప్పు డీ సామానులు దొరకుట దుస్సాధ్యము. వీ రెంత ధనము నిచ్చినను వీరికి లభించుటలేదు. ఒక సంవత్సరమునకు కావలసిన మందు తోటాలు మొదలగువానిని వీరు యుద్ధమునకు ముందు కూడబెట్టియుండిరి. ఇది యంతయు కొలది కాలములోనే వినియోగపడిపోవును. అటుపిమ్మట జర్మనీవారి ఫిరంగులు నిరుపయోగము లైపోవు నని కూడ సూచింపబడుచున్నది.

ఫ్లాండర్సునందు [illegible] ఫిరంగి [illegible] ప్రయోగించుట

ఇంగ్లీషువారికి గాని వారి మిత్రులకు గాని యిట్టి కష్టము లేమియు లేవు. యుద్ధకాలమందు కూడ వారివ్యాపారము యథాప్రకారము గానే జరుగుచున్నది. [illegible]నుండి వారికి కే పదార్థము కావలసియున్నను అతి సులభముగ దొరకుచున్నది. వారి ఫిరంగులు నిరర్థకము లగునను భయము కొంచెము కూడ లేదు.

3. విమానములు మొదలగునవి

యుద్ధము చేయుటయందు సైన్యములకు ఆయుధములే కాక మరికొన్ని సాధనములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ప్రధానము లయినవి: (1) గుఱ్ఱపుదళములు (2) విమానములు (3) మోటారు బండ్లు. ప్రతిసేనయందును గుఱ్ఱపుదళము లనేకము లుండును. మన పూర్వులు వీనిని చతురంగబలములతో చేర్చియుండిరి. ఇవి చేయవలసిన పను లనేకము లున్నవి. 1. ఏదైన నొక ప్రదేశమందు యుద్ధము చేయబూనుటకు పూర్వము శత్రువుల స్థితిగతు లెట్లున్నవో, వారి బల మెంతో, వారి యేర్పాటు లెట్టివో, అప్పుడు వారితో యుద్ధము చేయుటవలన జయము కలుగునో యపజయము కలుగునో మొదలగు విషయములను తెలిసికొనుట యత్యావశ్యకము. వీనిని తెలిసికొనక యుద్ధము ప్రారంభించుటవలన నెక్కువ ప్రమాదము కలుగవచ్చును. కనుక ప్రతి సైన్యాధిపతియు సైన్యము వెళ్ల దూరమున నుండి గుఱ్ఱపుదళములను మాత్రము శత్రుసైన్యముల సమీపమునకు మొట్టమొదట పంపును. గుఱ్ఱము లతివేగముగ పరుగెత్తగలవి గనుక గుఱ్ఱపురౌతులు శత్రుసైన్యములను సమీపించి, వానిని పరీక్షించి కాని

పిన సమాచారము నంతయు సేనాధిపతికి తీసికొనివచ్చి చెప్పెదరు. ఆటుతర్వాత యుద్ధము చేయుట బాధకరమని తోఁచినయెడల, యుద్ధమునకు పూనుకొనము లేనియెడల మానుటయు సంభవించును. శత్రువుల బలము తన బలముకంటె హెచ్చుగ నున్నట్లు తెలిసిన యెడల సేనాధిపతి యాప్రదేశమును విడిచి పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నించును. సేనాధిపతియొక్క యాజ్ఞానుసారము పోరాడి, స్వపక్ష సైన్యమును రక్షించుటకే గుఱ్ఱపు దళములు తోడ్పడును. 2. ఇక్కడ యొక ప్రదేశమందు రెండు సైన్యములును చేరి యుద్ధము చేయుచున్నప్పుడు శత్రువుల బలము తగ్గుచున్నదో పెరుగుచున్నదో వారు సైన్యముతో యుద్ధము చేయుచున్నారా లేక భయపడి పాఱిపోవుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్నారా మొదలగు విషయములను

మాన్సు సమీపమున బ్రిటిషు, ఫ్రెంచి, జర్మను అశ్వసేన లెదుర్కొనుట

తెలిసికొని గుఱ్ఱపు రౌతు లవసరమైనప్పుడు సేనాధిపతికి వర్తమానము తీసికొని వచ్చుచుందురు. 3. ఇది గాక, యుద్ధమధ్యమందు శత్రు సైన్యములపైఁ బడి వారిలో కలవరము కలిగించి వారికి కీడు చేయుటకును తోడ్పడునట్లు గావించుటయందు కూడ ఈ గుఱ్ఱపు దళము నుపయోగింతురు. 4. యుద్ధము ముగిసిన తర్వాత, ఓడిపోయిన పక్షములోనివారు శత్రుబాధను తప్పించుకొనుటకై మఱియొక దూర ప్రదేశమునకుఁ గాని, ఒక కోటలోనికిఁ గాని, సురక్షితముగ నుండు మఱియొక స్థలమునకుఁ గాని, అతిత్వరితముగ పాఱిపోవుట కారంభింతురు. ఇట్లు వీరు పరుగెత్తి యొక కోటలో ప్రవేశించినయెడల, యుద్ధములో జయము సంపాదించినందునకు తగిన ఫల మేమియు నుండదు. జయము పొందినవారు తిరిగి యా కోటను ముట్టడించి పట్టుకొనవలసియుండును. అనఁగా వారు చేసిన పనినే తిరిగి చేయవలసిన ట్లుండును. ఇట్టి సందర్భములో పాఱిపోవుచుండు శత్రు సైన్యములను పాఱిపోకుండ చేయుట మిక్కిలి యావశ్యకము. అతి వేగముగ పరుగెత్తఁగలిగినవి గనుక, శత్రువులు పాఱిపోవుచున్నారని తెలియఁగనే వారి నడ్డగించుటకై సైన్యాధిపతి యీ గుఱ్ఱపుదళము నంపును. గుఱ్ఱపు రౌతులు వెళ్ళి శత్రువులను బెదిరించి తుదకు వారిని చెల్లాచెదరు చేసియో లేక వారి మధ్యమున ప్రవేశించి వారి బలమును సంపూర్ణముగ నాశనము చేసియో వెనుకకు మరలెదరు.

కనుక శత్రువుల స్థితిగతులను గుఱించి సమాచారము కొనవలసినప్పుడును, శత్రునాశనము మొదలగు పనులు బహు వేగముగ చేయవలసినప్పుడును, గుఱ్ఱపు దళములకంటె యుపయోగము గల

ఫ్లాండర్సులో జయముగనుగొన్న యుద్ధమునందు బ్రిటిషు సైనికులు
జర్మను సైనికులను మోకాళ్ళకడ్డ పొడుచుట

సాధనములు మఱి వేఱు లేవు. ఇట్టిపనులను ఇంత వేగముగను ఇంత జయప్రదముగను కాల్బలము లెన్నటికిని చేయఁజాలవు. యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద	50,000	గుఱ్ఱపు రౌతులు.	200,000
ఫ్రెంచి ,,	50,000	,,	
రష్యా ,,	100,000	,,	
జర్మనీ ,,	70,000	,,	120,000
ఆస్ట్రియా ,,	50,000	,,	

ఉండిరి.

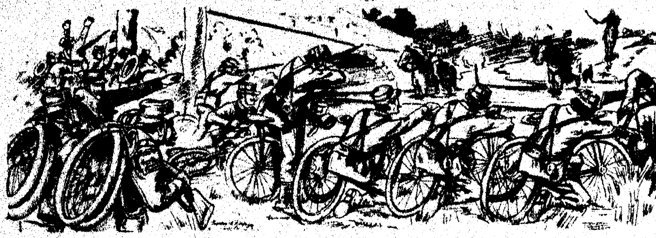
విమానములు.—పదిసంవత్సరములకు పూర్వము విమానములను చేయువిధము ఎవ్వరికిని తెలియనే తెలియదు. తర్వాత వారు దానిని తెలిసికొని నూతన మొదలు వానిని చేయుటకు మొదలుపెట్టిరి. ఇప్పుడు రెండు పక్షములవారియొద్దను విమానము లెన్నియో యున్నవి. ఇవి యన్నియు నొక్క రకములో చేసినవి కావు. కొన్ని చాల తేలికగను మరికొన్ని మిక్కిలి బరువుగను నున్నవి; కొన్ని యొకటిద్దఱు మనుష్యులు కూర్చుండుటకును మరికొన్ని నాలుగుండి మనుష్యులు కూర్చుండుటకును వీలు కలిగియున్నవి. వీనిలో కూర్చుండు మనుష్యులు తమతో కూడ తుపాకులను మరియును లోటాలను దూరమునుండు శత్రుసైనికులలో మార్చుటకు వీలు కలుగజేయు [illegible] యంత్రములను తీసికొనిపోవుదురు. ఇవి యాకాశము [illegible] మైళ్లు యెత్తునకు ఎగిరిపోయి, గంటకు 40 మొదలు 100 మైళ్లవఱకును గల వేగముతో ప్రయాణము చేయగలవు. ఎంత యెత్తున ప్రయాణము చేయుచున్నను, భూమిమీది మనుష్యులను తక్కిన వస్తువులను చూచుటకు శక్తి కలుగజేసెడి యంత్రములు వీనియొద్ద నుండును. వీని సహాయమున భూమిమీద నేమి జరుగుచుండెనో తెలిసికొనుచున్నారు. ఇట్టి విమానములు

ఇంగ్లీషువారియొద్ద .... 250 యును
ఫ్రెంచి .... 700 ను
జర్మని .... 600 ను
యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పు డుండెను.

ఈ విమానములవలన అనేకలాభములు కలుగుచున్నట్లు ఈ పదునొకండు నెలలనుండి జరుగుచున్న యుద్ధమునుండియే తెలియుచున్నది. (1) శత్రువుల స్థితిగతులను గురించి యిదివఱలో గుఱ్ఱపు దళములు తెలియజేయుచున్న సమాచారములనే ఇప్పుడీ విమానములును తెలియజేయుచున్నవి. ఈ పనిని చేయుటలో గుఱ్ఱపు దళములకంటె విమానముల కెక్కువ యవకాశమును సామర్థ్యమును గలవు. గుఱ్ఱములకంటె నివి యెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము చేయగలవి గనుక గుఱ్ఱపు దళము లొకదినములో చేయు పని నివి రెండు మూడు గంటలలో చేయగలిగియున్నవి. శత్రువులయొక్క ఏర్పాటులును ఉద్దేశములును వీనికి తెలిసినట్లు గుఱ్ఱపు దళములకు తెలియజాలవు. విమానములు శత్రుసైన్యములకు పైభాగమున నిలుచుండి యన్నిదిక్కులలో జరగుచుండు పనులను బాగుగ చూడగలవు. శత్రుసైన్యములు ఎందఱు మనుష్యు లున్నారో, వారెటువైపు వెళ్లుటకై ప్రయత్నము చేయుచున్నారో, మొదలగు విషయములు విమానములందుండువారు కొంచెము గూడ పొరపాటు లేక బాగుగ కనుగొనగలరు. దీనిని కనుగొని తమ సేనాధిపతికి వచ్చి చెప్పుటయే విమానములలోని పురుషుల ప్రధానమైన పని. (2) ఈ విమానములు లేక పూర్వము గుఱ్ఱపు దళము లుండినను ఒక పక్షమువారు చేయు పని యింతియని మరియొక పక్షమువారికి తెలియుట లేదు. ఇప్పుడైతే శత్రుపక్షమువారికి తెలియకుండునట్లు కొంచెము సేనతో [illegible] తమ సైన్యములను [illegible] శత్రువులకు [illegible] వారికి నష్టము కలిగించుటకు సాధ్యమై యుండెను. ఇదిగాక, శత్రువులకు తెలియకుండునట్లు [illegible] ప్రయాణము చేసి శత్రువులు [illegible] వారికి [illegible] నుండెను. [illegible] మనుష్యులను [illegible] ఎన్నియో పనులను చేసి శత్రువులకు [illegible] కలిగించుచుండెను. ఇప్పుడట్టి రహస్యముగ చేయుటకు వీలు లేదు. ఎక్కడ పట్టినను శత్రువుల విమానములు తిరుగుచునే యుండును. రహస్యముగ నేమి చేయుటకు ప్రయత్నించినను, దాని నీ విమానములలోనివారు తెలిసికొని స్వపక్షమువారికి తెలిసికొనిపోయి చెప్పెదరు. ఏది చేసినను ఇప్పుడు శత్రువులకు ప్రత్యక్షముగను బహిరంగముగను చేయవలసినదే గాని రహస్యముగ చేయుటకు వీలు లేదు. విమానము లనేకము లుండుటచేతను శత్రుపక్షము వారు మోస పుచ్చి [illegible] కొంచెము కూడ లేదు. ఇప్పటి యుద్ధములో విమానములవలన కలిగిన గొప్ప లాభ మిదియే.

ఫ్రెంచి జర్మను విమానముల ఆకాశయుద్ధము

మోటారుబండ్లు.—— వీని యుపయోగమును గురించి విశేషముగ చెప్పవలసినది లేదు. సైన్యములను గాని సైన్యోపకరణములను గాని యొక ప్రదేశమునుండి మరియొక ప్రదేశమునకు మిక్కిలి వేగముగ తీసికొని పోవలసినప్పుడు ఈ బండ్లు చాల సహాయము చేయును. రైలు మార్గము నుండినను ఈపని యంతకంటె సులభముగ జరుగును. కాని, ప్రతి గ్రామమునందును ప్రతిపక్షి యందును కావలసినప్పుడు రైళ్లు వేయుట మిక్కిలి కష్టము అగుటయే గాక యుత్కృష్ట ధనవ్యయమును కలిగించును. కనుక సైన్యము పోవలసిన చోటునకు దరి యొక చోటికి వెళ్లవలసినప్పుడు, ఈ యుద్ధములో మోటారుబండ్లు నుపయోగించుచున్నారు. జర్మనీవారు వీని నెక్కువగ నుపయోగించుచున్నట్లు తెలియుచున్నది.

మోటారుసైకిలు నెక్కి ఫ్రెంచి యుద్ధభటులు పోవుచుండుట

IV.వ ప్రకరణము

నౌకాబలము

ఇంగ్లండును స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించు శత్రువు లెల్లప్పుడు సముద్రమును దాటవలెను. వేఱొక మార్గము లేకయుండును. శత్రువులు కట్టిగ సముద్రమును దాటి ఇంగ్లండుపై దండెత్తి వచ్చుట సామాన్యమైన పని కాదు. లక్షల కొలది సైన్యములను విమానముల యందుంచుకొని యాకాశమార్గమున ప్రయాణము చేసి యింగ్లండుపైకి వచ్చుటకు సామర్థ్య మిప్పుడెవరికిని లేదు. అంత గొప్ప విమానములు నెవరు నిర్మింపఁగలరు? కావున నపరిమితమైన నౌకాబలము గలవారే యింగ్లండును నోడింపఁగలిగెదరు. కాని, అట్టి బలము లేనివారు మిగిలిన సాధనములయందెంత యాధిక్యము కలిగియున్నను, ఇంగ్లీషువారిని వశపఱచుకొనఁజాలరు. ఇంగ్లీషువారిని రక్షించుచుండు దేవర సముద్రుఁడు. ఇట్టి సముద్రుని స్వాధీనపఱచుకొన దగినది నౌకాబలము గాక మరియేమున్నది?

రోగము వచ్చినతర్వాత మందు పుచ్చుకొనుటకన్న రోగము రాకుండ దేహమును కాపాడుకొనుట యుత్తమ పద్ధతి కదా! అట్లే శత్రువులు సముద్రమును దాటి యింగ్లండులో నడుగు పెట్టిన తర్వాత వారిని తమ సైన్యములచే నోడించి లేదా నాశనము చేయుటకు బదులు శత్రువులను సముద్రమును దాటనీయకుండుటయు, దాటుటకు ప్రయత్నించుచుండు శత్రుసైన్యములను నాశనము చేసి సముద్రుని పాలు కావించుటయు నుత్తమమార్గమని యాంగ్లేయులు గ్రహించి, ఇట్టి పనిని కొనసాగించుకొనుటకు యుద్ధనౌకలు తప్ప వేఱొక యుపకరణములు లేవని తమ నౌకాబలమును పుట్టుమొదటనుండి యింగ్లీషువారు వృద్ధిపఱచుకొనుచునే యున్నారు. రెండు మూడు దేశముల వారొక్కటిగ చేరి తమపైకి యుద్ధము చేయవచ్చినను వారందఱి యుద్ధనౌకలకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువారెల్లప్పుడు సిద్ధము చేసికొని యుందురు. శత్రువులు తమదేశముపై కెక్కడనుండి రాఁగలరని యింగ్లీషువారు తమ యుద్ధనౌకలను నాలుగు వైపుల సముద్రములయందును నుంచియుందురు. కావున నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగియుండువారే యింగ్లీషువారి నోడింపఁగలరు గాని, ఈ సాధనము లేనివారెట్టి యుపాయమును కలుగఁజేయలేరు. శత్రువు లెందఱో యెన్నిమార్లో ఫ్రాన్సు, జర్మని రష్యా మొదలగు సమస్తదేశముల నింతదనుక దండెత్తి ఆదేశముల లోని భాగములను వశపఱచుకొనఁగలిగిరి కాని తొమ్మిదివందల సంవత్సరములనుండి యింగ్లండుపై దండెత్తఁగలిగిన శత్రు వొక్కఁడు కూడ లేఁడు. దీనికంతకును ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమును శత్రువుల నౌకాబలహీనతయు మాత్రమే కారణములు. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు నెపోలియను యైరోపాలోని సమస్తదేశములను జయించి, సమస్తప్రజలను లోఁబఱచుకొనెను గాని ఈ నౌకాబలలోపముకల నతఁడెన్నియో ప్రయత్నములు చేసియు ఎన్నిమార్లో బెదరించియు ఇంగ్లండుపై దండెత్తి యింగ్లీషువారిని మాత్రము స్వాధీనము చేసికొనలేకపోయెను.

ఇంగ్లండు గాక యింగ్లీషువారి పరిపాలనకు లోబడిన దేశములు ప్రపంచమందు కొన్ని యున్నవి. వానిలో (1) నవ హిందూ దేశము (2) కనడా (3) ఆస్ట్రేలియా (4) న్యూజీలండు (5) దక్షిణాఫ్రికా (6) ఈజిప్టు ముఖ్యములైనవి. ఇవి యన్నియు సముద్రముల కావల పరోపాకును ఇంగ్లండునకును చాల దూరముం దున్నవి. పరోపాలోని శత్రువు లెవరైన ఈ దేశముల నుపద్రవము కలుగఁ జేయుటకు గాని వానిని జయించుటకుఁ గాని ప్రయత్నించుతు రేని, అనేక సముద్రములను వారు దాటి రావలసియుందురు. యుద్ధనౌకలనేకము లున్నఁ గాని యిది సాధ్యమగు పని కాదు. ఈ దేశములు శత్రువులపాలు గాకుండ, కాపాడుకొనుటకు కూడ ఇంగ్లీషువారికి కొంతగొప్ప నౌకాబలము నుండవలయును. శత్రునౌకలకన్న ఇంగ్లీషువారినౌక లధికముగ నుండునపుడు శత్రువులు సముద్రమును దాటి యీ దేశములపైకి వచ్చుటకు సాహసింపఁజాలరు. సైన్యము లున్నను లేకపోయినను నౌకాబలము లేకుండ ఇంగ్లీషువారి దేశములను జయించుట యసాధ్యమనియు, శత్రువుల నౌకాబలముకన్న అధికబల మింగ్లీషువారియొద్ద యుండినయెడలనే ఇంగ్లండునకును ఇంగ్లీషువారి యితరరాష్ట్రములకును శత్రుబాధ తప్పుననియు, ఇందువలన స్పష్టమగుచున్నది. ఈ కారణమువలననే, ఇతరదేశములవారు ప్రతిపురుషుఁడును యుద్ధముచేయుటకు నేర్చుకొనవలయు నని యేర్పాటు చేసికొని తమతమ సైన్యములను వృద్ధిపఱచుకొనుచున్నను, ఇంగ్లీషువారట్టి యేర్పాటు చేసికొనక స్వల్ప సైన్యములతోనే తృప్తిపొంది, తమ యుద్ధనౌకలను సూక్ష్మముగ వృద్ధికము చేసికొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారిని కాపాడుచుండునది వారి నౌకాబలమే; కాని వారి సైన్యములు కావు.

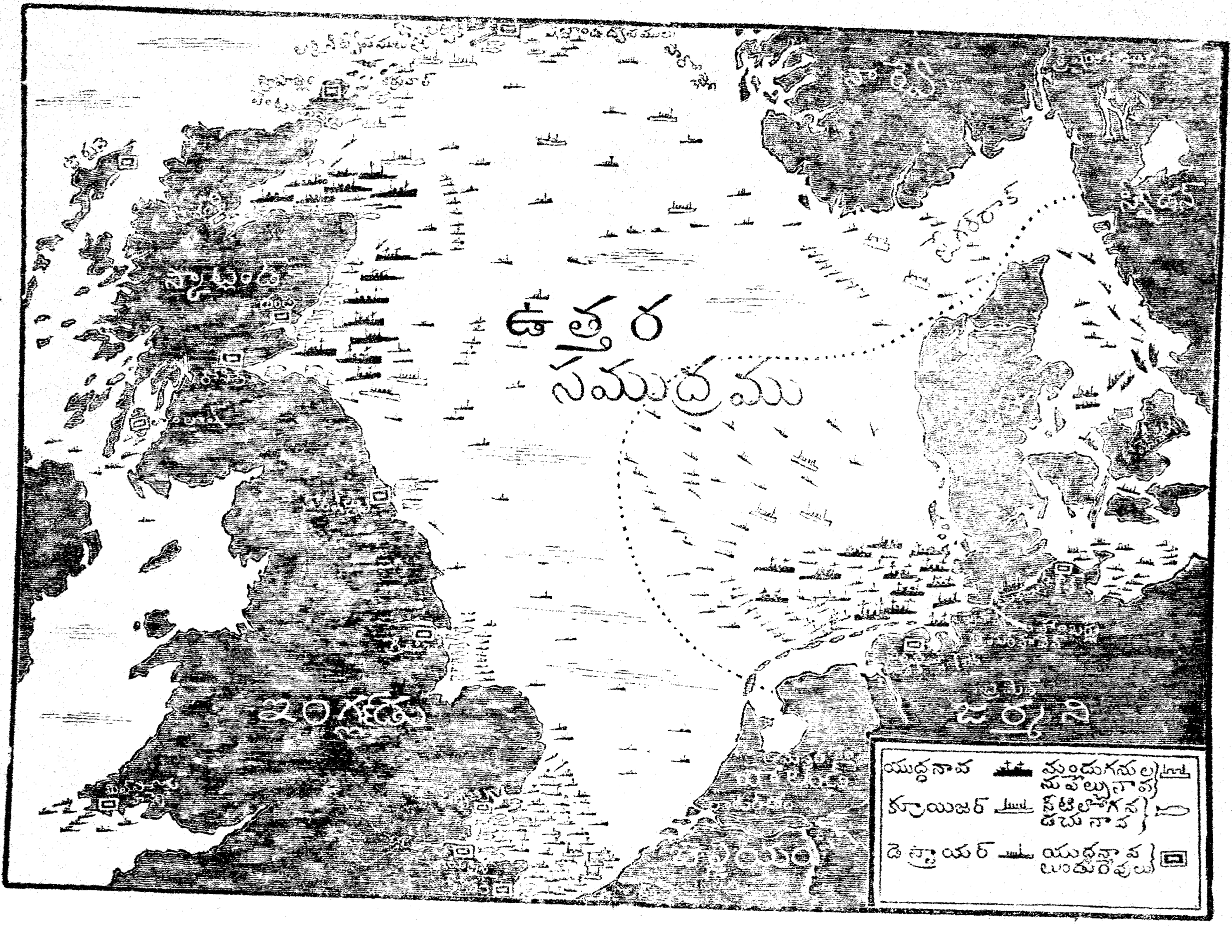
జర్మనీవారు దీని నెఱింగియే, కడచిన పది పదునైదు సంవత్సరములనుండియు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలముతో సమానమైన నౌకాబలమును తాము కూడ సంపాదింపఁగోరి యనేకులను వెచ్చించి కోట్లకొలది రూపాయలు కర్చుపెట్టి యుద్ధనౌకలను కట్టుటకు మొదలిడిరి. ఈ పదునైదు సంవత్సరములుగ ఇంగ్లీషువారూరక యుండియుండిన యెడల, ఇప్పటికి జర్మనీవా రింగ్లీషువారితో సమానమైన బలమును సంపాదించియే యుందురు. అట్లు గాక, ఇంగ్లీషువారును జర్మనుల కంటె నెక్కువ శ్రద్ధతో తమ నౌకలను వృద్ధిపఱచుకొనుచుండి నందువలన యుద్ధము ప్రారంభమగునప్పటి కింగ్లీషువారియొద్ద జర్మనులయొద్ద కంటె రెండింతల నౌక లుండినవి.

యుద్ధమందు నిరుపక్షములవారును వినియోగించుచున్న నౌకలు అనేక రకములుగ నున్నవి. యుద్ధము ప్రారంభమైనతర్వాత రెండు పక్షములవారును తమతమ నౌకాబలమును వృద్ధిపఱచుకొన సాగినను, ప్రారంభములో వారి నావలసంఖ్య యీక్రింది విధముగ నుండెను:—

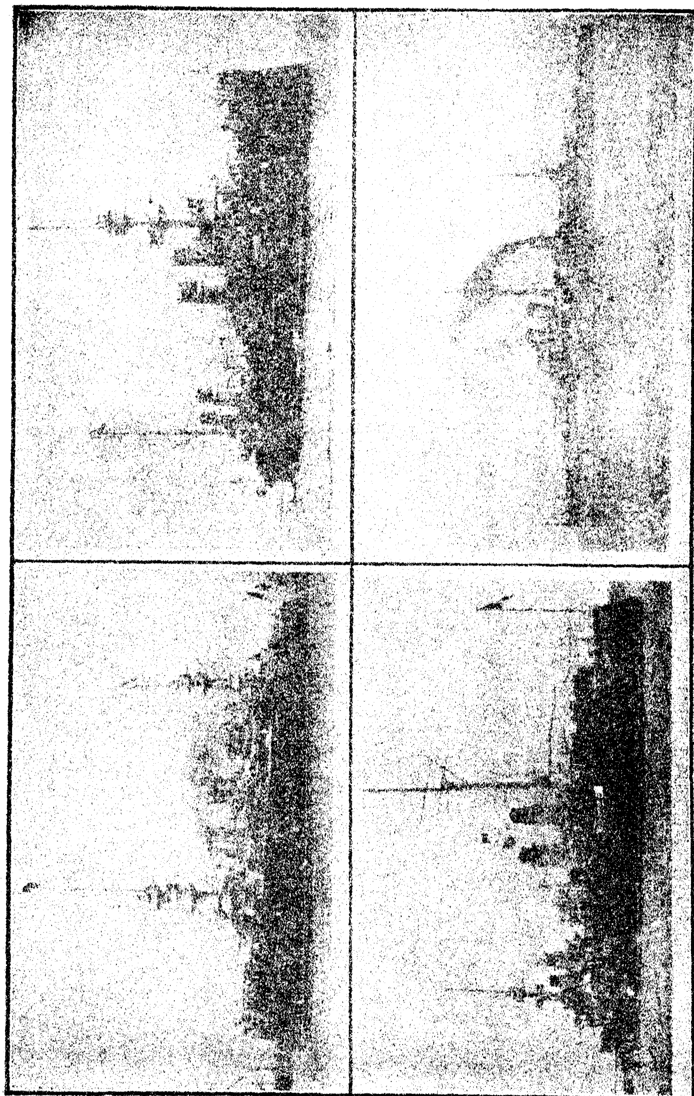
వివరము	ఇంగ్లండు		ఫ్రాన్సు		రష్యా		ఇటలీ		జర్మని		ఆస్ట్రియా		టర్కీ	
	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి	కట్టినవి	కట్టుచున్నవి
యుద్ధ నావలు	58	14	21	10	8	7	9	5	35	6	14	2		
బ్యాటిల్ క్రూయిసర్లు	9	1				4			4	3			3	
క్రూయిసర్లు	47		21		12		9		9		2		4	
లైట్ క్రూయిసర్లు	65	20	8		2	8	14	4	43	6	9	3		
టార్పిడో వేసల్సు	25	1	3				3				11			
టార్పిడోబోటు డిస్ట్రాయర్లు	201	36	80	7	95	45	30	16	133	12	15	3	8	
టార్పిడోబోట్లు	106		153		25		94	1	80		58	27	3	
సబ్ మెరైనులు	69	27	50	26	25	18	18	2	24	14	6	5		

దీనినిబట్టి ఇంగ్లీషుపక్షమువారియొద్ద జర్మనీపక్షము వారియొద్ద కంటె రెండు మూడు రెట్లధికముగ యుద్ధనౌక లున్న వని స్పష్టమగుచున్నది.

ఇరుపక్షములవారి నౌకాబలముల తారతమ్యమును మఱియొక విధముగ మనము కనిపెట్టవచ్చును. అన్ని నావలు నొకే వైశాల్యము కలిగియుండవు. కొన్ని పెద్దవిగను మఱికొన్ని చిన్నవిగను నుండును. ఎక్కువ వైశాల్యము గల యోడ యొక్కటి తక్కువ వైశాల్యము గల రెండు మూడోడలకంటె పెద్దదిగ నెంచవచ్చును. ఓడ పెద్దది యయినయెడల, దానియం దెక్కువ మంది యుద్ధభటు లుండెదరు; ఎక్కువ ఫిరంగు లుండును. కనుక పైచెప్పఁబడిన సర్వవిధములయిన

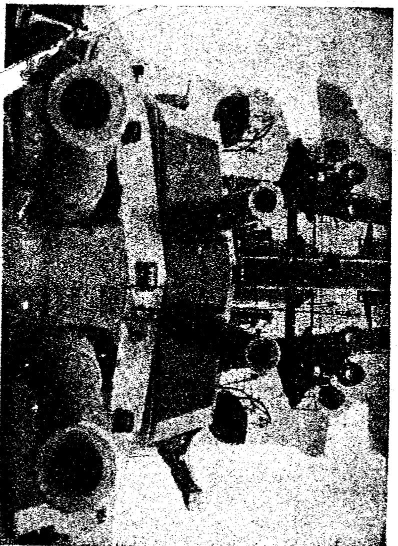
ఉత్తర సముద్రము
స్కాట్లండు
ఇంగ్లండు
జర్మని
యుద్ధనావ
క్రూయిజర్
డెస్ట్రాయర్
మందుగనుల నుపేల్చునావ
నీటిలోన డచునావ
యుద్ధనావ లుండురేవులు

BATTLESHIPS

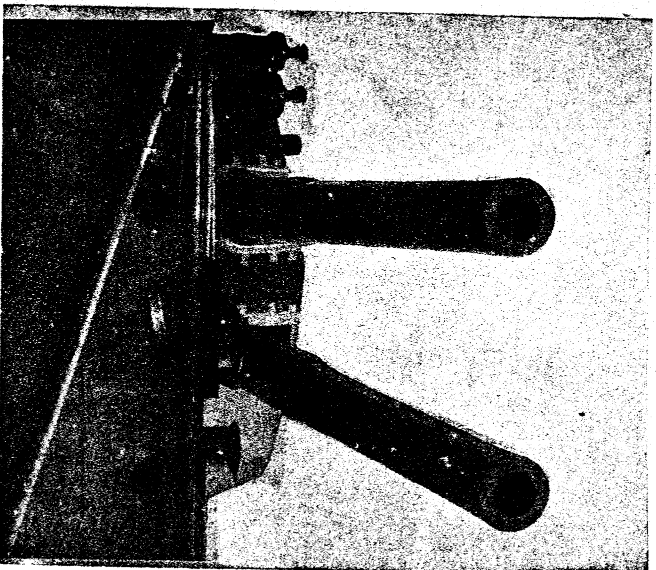
యుద్ధనౌకలు

THE GREAT GUNS IN THE BOWS OF H. M. S. NEPTUNE

నెప్ట్యూను యుద్ధనావలోని శతఘ్నులు

THE 13-5 INCH GUNS OF THE FORE TURRET OF H. M. S. AJAX

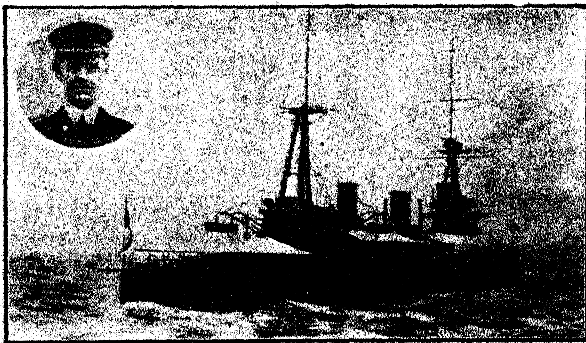
అజాక్సు యుద్ధనావలోని 13.5 ఇంచి ఫిరంగులు

యుద్ధనౌకల వైశాల్య మీ క్రిందివిధమున నున్నదని తెలిసికొనుట యుపయోగకరము.

	ఇంగ్లీషు పక్షము	జర్మనీపక్షము
డ్రెడ్‌నాట్ల వైశాల్యము	1,704,828 టన్నులు	728,962 టన్నులు
క్రూయిసర్లు ,,	1,153,779 ,,	272,287 ,,
డిస్ట్రాయర్లు ,,	290,274 ,,	99,222 ,,
మొత్తము	3,148,681	1,100,471
(సుమారు 32 లక్షల టన్నులు)		(11 లక్షల టన్నులు)

ఇంగ్లీషు పక్షమున జర్మనుల పక్షముకంటె మూడింతల యధిక వైశాల్యము గల నావ లున్నవి.

ఈ యుద్ధనౌకలలో ఒక్కొక్కదాని వలన నొక్కొక విధమైన యుపయోగము కలుగుచున్నది. వీని యన్నిటిలో "డ్రెడ్‌నాట్లు" మిక్కిలి గొప్పవి. వీని పొడుగు 390 అడుగులు మొదలు 580 అడుగులవఱకు నుండును. వీని వైశాల్యము 15,000 టన్నులు మొదలు 27,500 టన్నులవఱకు నుండును. వీనిలో నొక్కొక దానిని కట్టుటకును 150 లక్షల రూపాయలు మొదలు 350 లక్షల రూపాయలవఱకు పట్టును. ప్రతి "డ్రెడ్‌నాటు" నందును 10 మొదలు 25 మైళ్లు దూరమువఱకు గుండును పంపెడి ఫిరంగు లనేకము లుండును. ఈనౌకలు గంటకు 20 మొదలు 28 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. వీనిలో నొక్కొక దానియందు 750 మొదలు 1000 మంది మనుష్యు లుందురు. శత్రువులయొక్క డ్రెడ్‌నాట్లను వెదకి వానిని నాశనము చేయుటయే వీనియొక్క ప్రధానమైన పని. సముద్రయుద్ధమందు జయాపజయములను నిర్ణయించు యుద్ధనౌక లివియే.

న్యూజిలాండు క్రూయిజర్

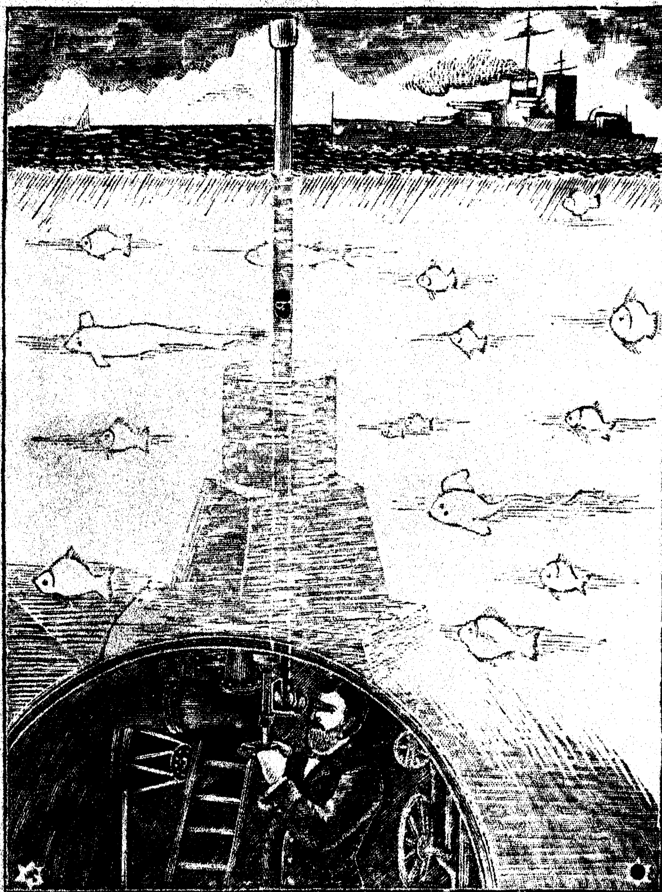
హెలిగోలాండ్ యుద్ధములో ఆగస్టు 28-వ తేదీన అయిదు జర్మను యుద్ధనావలను ముంచిన బ్రిటీషు క్రూయిజరులలో నొకటి.

"క్రూయిజర్లు" ఇవి రెండవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. యుద్ధకాలములో ఇవి చేయుపని సైన్యములలోని గుఱ్ఱపు దళముల పని వలెనే యుండును. ఇవి డ్రెడ్‌నాట్లకంటె చిన్నవిగను తేలికగను నుండుటయే గాక, వానికంటె నెక్కువ వేగముగ ప్రయాణము కూడ చేయఁగలవు గనుక, శత్రువుల యుద్ధనౌక లెక్కడ నున్నవో, వాని బల మెంతమాత్రమో శత్రునౌకాధిపతుల యుద్దేశము లెట్టివో ఈ మొదలగు శత్రువుల స్థితిగతులను తెలిసికొనుట యందివి ముఖ్యముగా నుపయోగింపబడుచున్నవి. ఇవి యతివేగముగ ప్రయాణము చేయఁగలిగినవి కావున, నౌకాధిపతి కేదైన సమాచారము శీఘ్రముగ తెలియవలసియుండు నెడల ఒక క్రూయిసరును పంపి కావలసిన సమాచార మాతఁడు తెలిసికొనును. ఇది యీ యుద్ధనౌకలు చేయు ముఖ్యమైన పని. వీని పొడుగు 400 మొదలు 500 అడుగులవఱకును, వైశాల్యము 2000 టన్నులు మొదలు 15000 టన్నులవఱకును నుండును. ఇవి గంటకు 25 మొదలు 36 మైళ్లవఱకు ప్రయాణము చేయఁగలవు. సమాచారములను తీసికొని వచ్చుటయే గాక, ఇవి మఱికొన్ని పనులను కూడ చేయుచుండును. శత్రువుల క్రూయిసర్లు ఎక్కడనైనను కనబడినయెడల, వానితో తక్షణమే యుద్ధముచేసి వానిని నాశనము గావించుటయు, వ్యాపారము చేయుచుండు శత్రువుల నావలను పట్టుకొని తమ దేశమునకు తీసికొనిపోవుటయును ఇవి చేయునట్టి యితర కార్యములు. ఇవి డ్రెడ్‌నాట్లతో యుద్ధమున కెప్పుడును సాహసింపవు. వీనిలోని ఫిరంగు లంత గొప్పవి కావు. డ్రెడ్‌నాటుకంటె నెక్కువ వేగము కలిగి యున్నవి గనుకనే ఆ యుద్ధనౌక యొకటి కనుపింపఁగనే ఇవి పరుగెత్తిపోవును.

"డిస్ట్రాయర్లు".— ఇవి మూడవ తరగతి యుద్ధనౌకలు. "డిస్ట్రాయ" రనఁగా నాశనము గావించునది యని యర్థము. వీనిలో వివిధము లైనవి యున్నవి. కొన్ని జలముపై నుండియే శత్రునౌకలను నాశనము చేయును; మఱికొన్ని జలములోపల దాఁగియుండి సమయము వచ్చినప్పుడు పైకి వచ్చుచు శత్రునౌకలకు నష్టము కలిగించును. ఇవి యన్నియు చిన్న నావలు. వీనిలో నొక్కొకదానియందును కొన్ని పిడిగొట్టము లుండును. ఇవియే టార్పిడో లనఁబడును. ఈ గొట్టములలో మందు తోటాలు మొదలగువాని నుంచి శత్రునౌక కనఁబడినప్పుడు రహస్యముగ యంత్ర సహాయమున ఆ గొట్టములను దానిపైకి పంపుదురు. శత్రునౌకను తాఁకఁగనే యీ గొట్టములయందున్న మందు రగులుకొని గుండును

నావపైకి పంపును. ఈ గుండు తగులఁగనే శత్రునౌక పగులుటయో మునుఁగుటయో లేక మఱియేవిధమైన నష్టము నొందుటయో సంభవించును. ఇట్టి డిస్ట్రాయర్లు రెండు పక్షములవారియొద్దను అనేకము లున్నవి.

వీనికి శత్రునౌకలను నాశనము చేయుశక్తి యున్నను, ఈ యుద్ధమందు వీనివలన విశేషలాభ మింతవరకు కలుగలేదు. దీనికి రెండు మూఁడు కారణములున్నవి. ఇవి మిగుల మెల్లఁగా ప్రయాణము చేయును. కనుక వేగముగ నడచు డ్రెడ్నాట్లను గాని క్రూయిసర్లను గాని వెంబడించి పోవుటకు వీనికి శక్తి లేదు. జలాంతర్గాములు నీళ్ల లోపలనుండి పని చేయును. డిస్ట్రాయర్లు ఎల్లప్పుడు జలములోపల నుండలేవు. అప్పుడప్పుడు గాలి పీల్చుకొనుటకు పైకి రావలసి యుండును. ఇవి పైకివచ్చినప్పుడు శత్రునౌకలు చూచిన యెడల తత్క్షణమే అవి కాచియుండి వీనిని నాశనము చేయఁగలిగియుండును. శత్రువులతో బహిరంగముగ యుద్ధము చేయుటవలన కలుగు సంకటము లాభము ఇట్టి రహస్యపు పనులవలన ఎన్నటికిని కలుగఁజాలదు. ఇది గాక, ఈ డిస్ట్రాయర్లలోని గొట్టములు చాల చిన్నవైనవి. ఎంతమాత్రము అపాయము కలిగినను, ఇవి నిరుపయోగములై పోవును. ఈ మృదుత్వముకలన ఇవి సాధారణమైన చిన్నచిన్న పడవలను నాశనము చేయఁగలిగియుండును. కాని గొప్పగొప్ప యుద్ధనౌకల నెన్నటికిని ముట్టుకొనలేవు. కనుకనే యిదివరకు వీనివలన పెద్దనావల కేలాటియపాయము కలుగలేదు.

జలాంతర్గామి శిఖరము

ఈ పైవిషయములనుండి సముద్రముమీఁద సంచరించుచుండు శత్రువుల యుద్ధనౌకలను నాశనము చేయుటకై ఇరుపక్షములవారికిని ఎన్నిరకముల సాధనములున్నవని స్పష్టమగుచున్నది. డ్రెడ్నాట్లు డ్రెడ్నాట్లను, క్రూయిసర్లు క్రూయిసర్లను, డిస్ట్రాయర్లు అన్ని రకముల నావలను, నాశనము చేయుటకై యుపయోగింపఁబడుచున్నవి.

సముద్రయుద్ధములో జయాపజయములను నిర్ణయించుటయందు యుద్ధనౌకలకంటె ఎక్కువ ప్రధానమైన హేతువు మఱియొకటి యున్నది. నావికులయొక్క నేర్పు యీ హేతువు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము చేయు నేర్పు సులభముగ లభించునట్టిది కాదు. ఇది యనుభవమువలన కలుగఁదగినదే గాని దీనిని సంపాదించుటకు వేఱు మార్గము లేదు. ఇట్టి యనుభవమునకు ఇంగ్లీషువార

కున్నంత యవకాశము వేరొకటిలోని మరియే దేశములకును లేదు. ఇంగ్లండు ద్వీప మగుటవలన దానిలోని ప్రజ లందరును సముద్రము యొక్క మంచిచెడ్డలు బాగుగ గుర్తెఱిగి యున్నారు. అనాదినుండి సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుట వీరికి సహజమై యున్నది. ఈ దేశమునం దోడరేవు లనేకము లుండుటవలన ఇది వ్యాపారమున కత్యంత మనుకూలముగ నున్నది; అందుచేత ఇంగ్లీషువారు చాలకాలమునుండి దేశదేశములతో వ్యాపారము చేసి నావికులలో నెల్ల నగ్రగణ్యు లని ప్రసిద్ధి గాంచియున్నారు. సముద్రము మీఁద యుద్ధము చేయుటను వీరు నిన్న నేఁడు నేర్చుకొన్నవారు కారు. వీరు పుట్టినది మొదలు వీరి కిదియే వృత్తియై యున్నది. ఇంత యనుభవము మఱి యెవరికిని లేదు. జర్మనుల కిట్టివలసినటు యుద్ధనౌకలే లేవు. వీరి దేశముయొక్క సముద్ర తీరము చాల చిన్నది. భూయుద్ధమం దున్నంత నేర్పు వీరికి సముద్రయుద్ధమందు లేదు. ఇది గాక, విశాలమైన యోడరేవులు వీరి దేశమందు లేవు. ఈకారణముచే సముద్రము మీఁద ప్రయాణము చేయుటకు కూడ జర్మనుల కెక్కువ యవకాశము లేదు. వందలకొలఁది సంవత్సరములనుండి సముద్రయుద్ధములో ఆరితేరిన యింగ్లీషువారి కిని పది పదునైదు సంవత్సరములుగ దీనిని నేర్చుకొనుటకు ప్రయత్నము చేయుచున్న జర్మనులకును ఎంత మాత్రము సాటి లేదు. జర్మనులు బెల్జియమును జయించి స్వాధీనపఱచుకొనుటకు ప్రయత్నించుటలో ఈ విషయమై తమ స్థితిని బాగుపఱచుకొనుటయే వారి ప్రధానోద్దేశము. బెల్జియము దేశములోనివారు మిక్కిలి నేర్పు గల నావికులు. ఈ దేశపు సముద్రతీరమున ఆంట్వెర్పు మొదలగు విశాలమైన యోడరేవు లనేకము లున్నవి. కనుక బెల్జియము స్వాధీనమైన యెడల, ఈదేశపు ప్రజలను నావికులుగ నుపయోగించుటకును, ఈ యోడరేవులలో గొప్ప యుద్ధనౌకలను తయారు చేయుటకును ఎక్కువ యవకాశము కలుగును. ఇదిగాక, హాలెండు పై కూడ జర్మనీవారు చాల కాలమునుండి కన్ను వేసియుండుటకు కూడ, ఇదియే కారణమై యున్నది. ఈ విషయములను బట్టి ప్రస్తుతకాలమందు ఇంగ్లీషువారి కున్నంత నేర్పు సముద్రయుద్ధమందు జర్మనులకు లేదని స్పష్టపడుచున్నది.

యుద్ధ మెంత కాలము జరుగునో యంతవఱకును యుద్ధము చేయుచుండు సైనికులకును నావికులకును సమృద్ధిగ అన్నపానములు దుస్తులు మొదలగు పోషణసామగ్రి యుండవలయును. కడుపు నిండ తినుట కాహారమును, ఎండ గాలి వర్షము శత్రువుల యాయుధములు మొదలగువానివలన కలుగు బాధలనుండి తప్పించుకొనుటకు కావలసిన బట్టలును లేనియెడల, సైనికులు బలహీనులై యుద్ధము చేయలేక శత్రువుల వశము కావలసినవా రగుదురు. యుద్ధరంగమం దిప్పుడు సుమారు రెండు కోట్ల జను లున్నారు. వీరి కందఱికి కావలసినంత యాహారసామగ్రిని రెండు పక్షములవారును సిద్ధముగ నుంచుకొని యుండవలయును. ఇది గాక యుద్ధము సాగుటకు మఱికొన్ని పదార్థములు కూడ కావలసియున్నవి. వీనిలో ముఖ్యము లైనవి (1) తుపాకి మందు; గోటాలు (2) పెట్రోలు అను చమురు (3) రబ్బరు; (4) గుఱ్ఱములు. వీనియొక్క సప్లయి యెప్పుడు చేసకొనుటకు తగ్గిపోవునో అప్పుడే యా పక్షమువారు యుద్ధమును మానవలసియుందురు.

ఆహారము:—— యుద్ధము లేనప్పుడు మామూలుగ ఈ రెండు పక్షముల దేశములలోనివారును తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను ఏవిధముగ సంపాదించుచున్నారో మనము తెలిసికొనవలయును. వీరిలో రష్యావారు మాత్రము వ్యవసాయము ప్రధానవృత్తిగాఁ గలవారై తమకు కావలసిన గోధుమలు మొదలగువానిని తమ దేశమునందే యుత్పత్తిచేసి తమకు కావలసినంతవఱకు దేశమం దుంచుకొని మిగిలిన ధాన్యమును ఇతరదేశముల కంపి లాభము పొందుచున్నారు. కనుక వీరికి కావలసిన ధాన్యమంతయు వీరి దేశములోనె పండును. జర్మనీవారి కిట్టి సదుపాయము విశేషముగ లేదు. వీరు కూడ వ్యవసాయము చేయుచున్నారు. కాని వీరి భూములలో పండు ధాన్యము ప్రజ లందఱికి చాలదు. ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు వంతులు మాత్రమే జర్మనీయం దుత్పత్తి యగుచున్నది. మిగిలిన యొకవంతును వీ రితరదేశములనుండి వ్యాపారమూలమున తెప్పించుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి కింతటి యవకాశము కూడ లేదు. వీరికి సేద్యము ప్రధానవృత్తి కానే కాదు. వీరిలో ముఖ్యాధిక భాగము బట్టలు నేయుట గనులనుండి లోహములను తీయుట, ఇనుము మొదలగువానితో సామానులను యంత్రములను చేయుట, దేశాంతరములతో వ్యాపారము చేయుట, మొదలగు పనులవలన జీవనము సంపాదించుకొనెదరు. వీరికి కావలసిన యాహారపదార్థములలో పదియవ భాగముకూడ వీరి దేశమున పండుట లేదు. ఇతర దేశములతో వ్యాపారము చేసి, ధాన్యము విస్తారముగ పండెడి యిండియా, కనడా, మొదలగు దేశములనుండి, వీరు తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఈ దేశముల యందొక దేశ మింగ్లండుతో యుద్ధము సంభవించిన యెడల, ఇంగ్లండులో క్షామము సంభవించినట్లే. ఫ్రాన్సు, ఆస్ట్రియా దేశములలోనివారు కూడ తమకు కావలసిన యాహారపదార్థములలో కొన్నిటిని తమ భూములయందే పండించుకొనుచున్నను మఱికొన్నిటి నితరదేశముల నుండి కొని తెప్పించుకొనెదరు. కనుక దీనినిబట్టి యొక్క రష్యావారు తప్ప మిగిలిన వారికందఱికి కావలసిన యాహారపదార్థము లితర దేశముల నుండి రావలసియున్న దని స్పష్టపడుచున్నది.

యుద్ధము లేనప్పుడే వీరి స్థితి యిట్లు లున్నది. యుద్ధము సంభవించఁగనే వీరికి యీ విషయమై మఱింత కష్టము కలుగును. వ్యవసాయము చేసి గాని భూమినుండి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుట, యుద్ధము లేనప్పుడు కష్టపడి పనిచేయఁగలిగినట్టియు మంచి యౌవనమునం దున్నట్టియు రైతులు కూలివాండ్రు అనేకులు సేద్యము చేయుచుందురు. యుద్ధము ప్రారంభించిన దినగానె ఇట్టి యువకు

గండ్రలు తమ పొలములను విడిచి సేద్యమును మాని సైన్యములో చేరి యుద్ధరంగమునకు వెళ్ళవలసి యున్నారు. ఇందువలన యుద్ధమునం దుపయోగపడని యాడువాండ్రు ముసలివాండ్రు పిల్లవాండ్రు మాత్రము సేద్యము చేసి ధాన్యము నుత్పత్తి చేయుచుందురు. సాధారణముగ ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యములో మూడు భాగములు జర్మని యందే యుత్పత్తి యగుచున్నను, యుద్ధసమయములో ఇది సాధ్యము కాదు. పని చేయలేని యాడువాండ్రు మొదలయినవారు సేద్యము చేయుటవలన భూములలో మామూలుగ పండుచున్నంత పంట పండదు కదా? కనుక వ్యవసాయము చేసి తమ దేశములోనే ధాన్యమును కొంతవఱకు పండించుకొనుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచి వారును యుద్ధకాలమం దట్లు చేయలేక, ఇతర దేశములనుండి మామూలుకంటె నెక్కువ యాహారపదార్థములను తెచ్చుకొనవలయును. ఇదివఱకు తమ దేశమందు మూడు కోట్ల పుట్లు పండుచున్న యెడల, సేద్యము చక్కగ చేయుటకు వీలు లేని యుద్ధకాలమందు జర్మనులు రెండు కోట్ల పుట్లనే పండింపగలరు. కనుక నెప్పటికన్న నిప్పుడొక కోటి పుట్ల ధాన్యము నెక్కువగ వీ రితరదేశములనుండి కొని తీసికొని రావలయును. ఇతరదేశముల స్థితి కూడ నిట్టిదే. యుద్ధము లేనప్పుడును యుద్ధము సంభవించినప్పుడును ఆహారపదార్థముల విషయమై యొకటే స్థితియందుండు దేశ మొక ఇంగ్లండు మాత్రమే. యుద్ధము లేనప్పుడు కూడ వీ రితరదేశములనుండియే తమకు కావలసిన ధాన్యములను తెచ్చుకొనెదరు. యుద్ధకాలమందు కూడ వీ రిట్లే చేయుదురు.

ఆహారపదార్థములను గురించి మరి రెండు విషయములను మనము తెలిసికొనవలయును: (1) ఇంగ్లీషువారు, జర్మనులు, ఫ్రెంచివారు తమకు కావలసిన ధాన్యము నితరదేశములనుండి యేలాగు సంపాదించుచున్నారు? మామూలుగ వీరు చేయు పని యీవిధముగ నుండును. ఇతరదేశస్థులు కెన్నియో సరుకులు కావలసియున్నవి. బట్టలు లోహపు సామానులు, యంత్రములు మొదలగువాని నితర దేశస్థులు వీరివలె నంత నేర్పుతోను చౌకగాను చేయలేరు. మన దేశములో ప్రత్తి పండుచున్నను మనము వీరినుండి విస్తారముగ బట్టలను తెప్పించుచున్నాము. అట్లే యితరదేశములవారు కూడ చేయుదురు. కనుక ఇతరదేశస్థులకు కావలసిన నానావిధమైన సరుకుల నింగ్లీషువారు చేసి వాని నితరదేశములకు పంపి దానికి బదులాహారపదార్థములను తీసికొనెదరు. వీ రెక్కువ బట్టల నిచ్చిన, ఇతరదేశస్థు లెక్కువ యాహారపదార్థముల నిచ్చెదరు. వీరు తక్కువ యిచ్చిన ఇతరులు కూడ నట్లే చేయుదురు.

యుద్ధము సంభవించిన తర్వాత వీరి కాహారపదార్థములు పూర్వముకంటె నెక్కువగ నితరదేశములనుండి రావలసియున్న వని యిదివఱకే మనము తెలిసికొనియుంటిమి. దీనికిగాను వీరు మామూలుకన్న నెక్కువగా బట్టలు మొదలగు సరుకులను చేసి ధాన్య మున్పత్తి యగు దేశములకు పంపవలయును. ఇట్లు పంపినం గాని వీరికి కావలసినన్ని యాహారపదార్థములు దొరకంజాలవు. యుద్ధకాలమందు బట్టలు మొదలగువానిని మామూలుకంటె నెక్కువగ చేయుట కష్టమైన పని. మామూలుగ చేయుచున్న సరకులను చేయుట కూడ దుస్సాధ్యము. ఏలనగా, నేత, గనులు త్రవ్వుట యంత్రములు చేయుట, మొదలగు పనులను చేయుచున్న మగవాండ్రందఱు యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే, ఈపనులను విడిచి సైన్యములో చేరుదురు. కనుక పిల్లవాండ్రు ముసలివాండ్రు మాత్రమే యాపనులను చేయుచుందురు. దీనివలన మామూలుకంటె తక్కువ సరుకులు జర్మని మొదలగు దేశములయం దుత్పత్తి యగును కాని యెక్కువ సరుకు లుత్పత్తి కాంజాలవు. ఇతరదేశములనుండి యెక్కువ యాహారపదార్థము లిప్పుడు వీరికి కావలసియున్నను వానిని సంపాదించుటకు వీలైన బట్టలు మొదలగువానిని వీ రెప్పటి కంటె నెక్కువగ చేయలేరని మనకు విశదమగుచున్నది.

(2) ఇట్టి స్థితిలో రెండు పక్షములవారును ఆహారసామగ్రిని సంపాదించుటకై యేమి చేయవలయును? దీనికి బదులుగ ఇతర పదార్థములను విశేషముగ నియ్యలేనప్పుడు, వీరు ధనము నిచ్చి దీనిని కొనవలసియున్నది. ఇదివఱకు బట్టలు అద్దపుసామానులు ఔషధములు మొదలగువాని నిచ్చి జర్మనులు మనయొద్దనుండి గోధుమ మొదలగువానిని తీసికొనుచుండిరి. ఇప్పుడు వాని నెక్కువగ చేసి పంపుటకు వీలు లేదు. కావున వీరు రూపాయల నిచ్చి యీ యాహార పదార్థముల నితరదేశములనుండి కొనవలసియున్నారు. ఇట్టి స్థితిలో వీరియొద్ద విస్తారము ధన ముండవలయును. యుద్ధకాలమందు ధనము లేకుండ నే పదార్థమును దొరకదు. కనుక నేపక్షమువా రెక్కువ ధనవంతులో వారికే జయము లభించును; ధనము లేనిపక్షమున కప జయము లభించును. మామూలుగ యుద్ధములు లేనప్పుడు ఇంగ్లీషు వారును ఫ్రెంచివారును విశేషధనము కూడఁబెట్టి కావలసినవారి కప్పిచ్చుచు వడ్డీ సంపాదించుచుండువారు. వీరి వ్యాపార మపరిమితమై యుండుటవలన వీ రెక్కువ ధనమును గడింపఁగలిగిరి. ఎట్టి కష్టమును లేక వీరి కెంత ధనము కావలసియున్నను దొరకును. జర్మనీవా రిట్టి స్థితిలో లేరు. సాధారణముగ వీ రప్పు తీయువారే కాని యితరుల కప్పిచ్చునంత మంచిదశలో లేరు. కనుక తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటకు విస్తారమైన ద్రవ్యము వీరియొద్ద లేదు. ఎంతయో కష్టముమీఁద గాని వీరి కిప్పుడు అప్పు దొరకదు. యుద్ధమునకు ముందు కూడఁబెట్టిన ధనముండువఱకును కావలసిన పదార్థములను కొనుచుందురు; కాని యది వ్యయమైపోవఁగనే వీరు యుద్ధమును నిలుపవలసియుందురు.

మందు, తోటాలు.—ఇవి యుండినఁ గాని ఫిరంగులను తుపాకులను యుద్ధమం దుపయోగించుటకు వీలు లేదు. వీనిని చేయుటకు రాగి యిత్తడి మొదలగు పదార్థము లనేకములు కావలయును. ఈ పదార్థములు జర్మనియందు విశేషముగ దొరకవు. ఇతరదేశములనుండియే జర్మనులు ఇంగ్లీషువారును వీనిని కొనవలసి యున్నారు.

పెట్రోలు:—కిరసనాయిలు గనులనుండి తీయబడెడి యొకవిధమైన చమురు. దీనిని విస్తారముగ విమానములకొఱకును మోటారుబండ్లకొఱకును వాడుదురు. ఒక ప్రదేశమునుండి మఱియొక ప్రదేశమునకు సైన్యములను మిక్కిలి వేగముగ పంపవలసినప్పుడు మోటారు బండ్ల నుపయోగింతురు. పెట్రోలు చమురు లేకుండ విమానములు గాని మోటారుబండ్లు గాని ప్రయాణము చేయలేవు. రబ్బరు కూడ వీనికొఱకే విస్తారముగ నుపయోగింపబడు చున్నది. ఈ రెండు పదార్థములును జర్మనీయందు దొరకుట కష్టము.

గుఱ్ఱములు:—గుఱ్ఱపు దళములు యుద్ధమందు చేయవలసిన పనులు చక్కగ జరుగుటకు గుఱ్ఱములు కావలసియున్నవి. వీనిని గూడ నితరదేశములనుండియే యిరుపక్షములవారును తెచ్చుకొనవలయును.

యుద్ధనౌకలు చేయు పని

ఇంగ్లీషువారు జర్మనులకంటె నెక్కువ యుద్ధనౌకలు కలిగి యున్నారని మన కిదివఱకే తెలిసియున్నది. ఈ యుద్ధనౌకల నింగ్లీషువా రేవిధముగ నుపయోగించెదరో యవి చేయు పను లెవియో మన మిప్పుడు తెలిసికొనవలయును. యుద్ధనౌకలు చేయవలసిన పనులు నాలుగున్నవి. (1) శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానిని నాశము చేయుట మొదటి పని. (2) శత్రువుల వ్యాపారమును నిలిపివేయుట రెండవ పని. (3) శత్రువులవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట మూడవ పని. (4) తమ దేశమునకును తమ ప్రభుత్వమునకు లోబడియుండు నితర దేశములకును గల సంబంధము తెగిపోకయుండునట్లు కాపాడుట నాలుగవ పని. ఈ పనుల నేవిధముగ రెండు పక్షముల నావలును చేయగలవో మనము విచారింతము.

మొదటిపని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలను యుద్ధమునకు పురికొల్పి వానితో యుద్ధము చేసి వానిని నాశనము చేయుటయే సముద్రయుద్ధము యొక్క ప్రధానోద్దేశము. యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషు వారి పక్షమున జర్మన్ పక్షమునకంటె నెక్కువ నౌకాబల ముండినది కదా! ఇట్టి సందర్భములో జర్మనుల నావలు సాహసించి సముద్రమధ్యమునకు వచ్చినయెడల వాని నోడించుట యింగ్లీషువారి కంత కష్టమైన పని కాదు. జర్మనుల కింత సాహసము చేయుట కిష్టము లేకపోయెను. అందువలననే వారి నావలన్నియు సముద్రములోనికి రాక నౌకారేవులయందే యింతవఱకు దాగియున్నవి. దాగుకొనియుండు యుద్ధనౌకలతో యుద్ధము చేయుట యెట్లు సంభవించును? ఏ విధముగనైన వీని నోడరేవుల నుండి బయటికి వచ్చునట్లు చేయవలయు ననియు, అట్లు వచ్చినప్పుడు సమయము చూచి వానిని జయింపవలె ననియు, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌక లన్నియు జర్మనీకిని ఇంగ్లండునకును నడుమ నున్న యుత్తరసముద్రమునం దతిజాగరూకతతో సంచరించుచున్నవి.

జర్మనుల నావలతో యుద్ధము సంభవింపవలసినచో కాని యుత్తరసముద్రములో నడుమ నెప్పుడు జయముకలుగు నని యింగ్లీషువారు దృఢముగ నమ్మియున్నారు. జర్మనులవలె వీరు భయపడి రేవులలో దాగికొనక విచ్చలవిడిగా తిరుగుచు నెప్పుడెప్పుడు యుద్ధము వచ్చునా యని కుతూహలపడుచున్నారు.

జర్మనుల నౌకారేవులలోనికి వెళ్లి వారి నావల నేల నాశనము చేయరాదని మన సందేహము కొందఱికి కలుగవచ్చును. ఇట్లు చేయుట మిక్కిలి యపాయకరము. ఇది పులినోట చేయి పెట్టుటయే గాని మఱియొకటి కాదు. జర్మనుల రేవుల చుట్టును బలిష్ఠములగు కోట లనేకము లున్నవి, వీనిలో గొప్పగొప్ప ఫిరంగు లుంచబడియున్నవి. వీనిని తప్పించుకొని రేవులలోనికి ప్రవేశించుట సులభమైన పని కాదు. ఇది గాక రేవుల దగ్గఱ సముద్రమం దంతటను నెక్కుడు "డిస్ట్రాయర్లు" దాగియున్నవి. మార్గములో నీటియందు యంత్రసహాయమున పేలు మందుగుండ్లను జర్మనులు వేసియున్నారు. ఈ డిస్ట్రాయర్లు ఈ మందుగుండ్లు ఎక్కడెక్కడ నున్నవో సరిగ తెలిసికొనుటకు సాధ్యము కాదు. రేవులలోనికి ప్రవేశించుటకు ప్రయత్నము చేసిన యింగ్లీషు యుద్ధనౌకలు లోనికి వెళ్ల ఈ డిస్ట్రాయర్లకు తగిలి మునిగిపోవచ్చును. కనుక రేవులలో నుండు జర్మన్ నావలతో యుద్ధము చేయుట తగని కార్యము. దీనివలన నపాయము కలుగుట సత్యము. కనుకనే యింగ్లీషు నావలీ రేవులలోనికి వెళ్ళక బయటనే తిరుగుచు జర్మన్ నావలు రేవులను విడిచి సముద్రములోనికి నెప్పుడు వచ్చునా యని వేచియున్నవి.

అనేక సంవత్సరములనుండి కోట్లకొలది ద్రవ్యమును ఖర్చుచేసి యింగ్లీషువారి నోడించు నుద్దేశముతో నెన్నియో యుద్ధనౌకలను జర్మనులు కట్టిరియు, ఇప్పు డేల యుద్ధము చేయుటకు వీరు భయపడుచున్నారు? ఇంత భయపడువా రంత ద్రవ్యము నెందుకు ఖర్చు చేయవలెను? ఎప్పటికైన నింగ్లీషువారలతో యుద్ధము చేయవచ్చునని యాశ వీరి కేమైన నున్నదా? దాగుకొనియుండుటలో జర్మనీవారి యభిప్రాయ మేమిటో తెలియకున్నది. ఇంగ్లీషు వారి యుద్ధనౌకలు జర్మనుల నావలకంటె నధికముగ నుండుటచే వానితో యుద్ధము చేయుటవలన నపజయము కలుగునను భయము జర్మనుల కున్నది. కనుక ఏదో యొక విధమున కొన్ని యింగ్లీషు నావలను నాశనము గావించి, తర్వాత మిగిలినవానితో యుద్ధము చేయవలయు ననియే వీరి యభిప్రాయము. దీనికొఱకై జర్మను లింగ్లండు చుట్టుప్రక్కల నుండు సముద్రము లన్నిటిలోను డిస్ట్రాయర్ల నుంచియున్నారు; అన్ని భాగములయందును మందుగుండ్లు వెదజల్లియున్నారు. దురదృష్టవశమున ఇంగ్లీషుయుద్ధనౌక లీ గనులు మొదలగు వానిని తాకి సముద్రమందు మునిగిపోయినయెడల వీరి నౌకాబలము తగ్గిపోవు ననియు అటుతర్వాత వీరిని జయించుట సులభ మనియు వా రూహించుచున్నారు. ఇట్టి గనులను తాకుటవలన ఇంగ్లీషువారి నావలు కొన్ని మునిగిపోయినవి. కాని ఇంగ్లీషువారు కూడ ఇట్టి

గనులను తెరచియుంచుకొనుటవలన జర్మనీ నావలు గూడ కొన్ని మునిఁగి పోయినవి. కనుక ఈ పద్ధతివలన ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము జర్మని బలముతో నెప్పటికిని క్షీణించునదిగా నుండదనుట నిజము.

దీనినిబట్టి యింగ్లీషువారికిని జర్మనులకును సముద్రముమీఁద త్వరలో యుద్ధము జరుగు నని చెప్పుటకు వీలు లేకయున్నది. దీని వలన ఇంగ్లీషువారికి నష్టమేమియు లేదు. జర్మను నావలు సముద్రములలో సంచరించుచు ఇంగ్లీషువారి వ్యాపారమునకుఁ గాని రాజ్యమునకుఁ గాని యేదైన నుపద్రవము కలుగఁజేసినయెడల నష్టము కలుగును గాని అవి రేవులలో దాఁగియుండునంతవఱకు ఎట్టినష్టమును ఇంగ్లీషువారు పొందఁజాలరు. సముద్రముమీఁద యుద్ధము జరుగకపోయినను, జర్మను నావలు సురక్షితముగ నున్నను, యుద్ధము వలన ఇంగ్లీషువారి కెట్టి బాధయు కలుగునో అది యిదివఱకే కలిగినది. యుద్ధము జరిగియుండినయెడల జర్మను నావలు నాశనము పొందియుండును. యుద్ధము జరుగకపోయినను జర్మను నావలు దాఁగియుండుట వలన అవి జీవచ్ఛవములై యున్నవి. జీవచ్ఛవములై యుండు యుద్ధనౌకలు నశించిన నేమి, సురక్షితముగ దాఁగియుండిన నేమి? వాని వలన ఇంగ్లీషువారి కేలాటి హానియు కలుగఁజాలదు.

రెండవ పని

శత్రువుల వ్యాపారము నిలిచిపోవునట్లు చేయుటయే యుద్ధనౌకల రెండవ పని యై యున్నది. ఈ కాలమున ఇంగ్లండు జర్మని మొదలగు పశ్చిమదేశముల యైశ్వర్యమున కంతటికిని వ్యాపారమే మూలకారణమై యున్నది. వ్యాపార మెప్పుడు నిలిచిపోవునో ఆ క్షణమునందే ఈ దేశముల సంపద క్షీణించుటకు మొదలిడును. తాము చేసిన పదార్థములను విక్రయించుటయు, తమకు కావలసిన పదార్థములను కొనుటయు నే కదా వ్యాపారము. ఇదియే యా దేశములలోని వారికి జీవనాధారమై యున్నది. ఇది సక్రమముగా జరుగుచుండునంతవఱకును ఆ దేశములలోని ప్రజలు శ్రీమంతులై యుండఁగలరు. ప్రజలు మంచి స్థితిలో నుండునంతవఱకును ప్రభుత్వమువారు పన్ను లనేకము వసూలు చేసి సైన్యములను నావలను వృద్ధిపఱుపఁగలిగియుందురు. ఇది వృద్ధి యగుచుండునంతవఱకును వీరు ఇష్టమువచ్చినన్ని యుద్ధములు చేయుచుండవచ్చును. అట్లు గాక, వ్యాపారము నశించి, ప్రజలు నిరుపేదలై కష్టము లనుభవించునప్పుడు ప్రభుత్వమువారికి పన్నులు దొరకుట గాని, సైన్యములు వృద్ధి యగుట గాని, యుద్ధము చేయుట గాని, సంభవింపదు.

ఇది గాక, ఆహారము మొదలగువానిని గుఱించి మనము విచారించినప్పుడు యుద్ధకాలమందు కావలసిన ధాన్యము, లోహములు, నైట్రేట్ మొదలగు పదార్థములు యుద్ధము చేయుచుండు దేశములలో విశేషముగ నుత్పత్తి యగుట లేదనియు, వ్యాపారమూలమున ఇతర దేశములనుండియే వీనిని ఇరుపక్షములవారును సంపాదింపవలెననియు తెలిసికొని యుంటిమి. ఏదైన కొన్ని కారణములచేత వ్యాపారము నిల్చిపోయినయెడల ఈ పదార్థములు వీరికి దొరకఁజాలవు. అందువలన వీరు యుద్ధమును మానివేయవలసియుందురు. కనుకనే, ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు మొదలగు దేశములలోనికి వస్తువులు రానీకుండుటకై జర్మనీవారును, జర్మనీలోనికి అవి రాకుండునట్లు చేయుటకై ఇంగ్లీషువారును, మొదటినుండియు ప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వీరిలో ఎవరి ప్రయత్నము సఫలమగునో వారికి [illegible] జయమును ఎవరిది విఫలమగునో వారికి అపజయమును సంభవింపఁగలదు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన కలుగు నష్ట మిట్టిది. యుద్ధము చేయుటకు కావలసిన సామానులు తగుమొత్తు లేనప్పుడు యుద్ధము చేయుట దుస్సాధ్యమైపోవును గదా?

జర్మనీదేశస్థులు ప్రతిసంవత్సరమును ఎంతెంతో విలువగల సరుకుల నితరదేశములకు పంపుచున్నారు; ఇట్లే యెంతెంతో విలువ గల సరుకుల నితరదేశములనుండి కొని తమ దేశమునకు తెచ్చుకొనుచున్నారు. జర్మనీలో బట్టలు నేయుట, యంత్రములను చేయుట మొదలగునవి యనేకులకు జీవనోపాయములై యున్నవి; అనఁగా ఈ పనులలో కూలి చేసి యనేకులు తమ సంతానములను పోషించుకొనుచున్నారు. ఈ పను లెప్పుడు నిలిచిపోవునో అప్పుడే వీరికి కూలి కూడ దొరకఁజాలదు. వీరును వీరి సంసారములును పస్తుండవలసినవా రగుదురు. మన దేశములో వర్షములు లేక క్షామము సంభవించినపుడు ప్రజల స్థితి యెట్లుండునో కొంచెము యాలోచించి చూడుఁడు. పొలములనిండ పైరులున్నప్పుడే కూలివాండ్రకు కతి కోయుట కుప్పలు నూర్చుట మొదలగు పనులయందు కూలి దొరకుటయు వీరు మంచి స్థితిలో నుండుటయు కలుగుచున్నది; క్షామము సంభవించినప్పుడు పైరు పంటయు నెండిపోవుటవలన కూలివాండ్రను పనికి పిలుచువారే యుండరు. అట్లే జర్మనీదేశమం దిప్పుడు ప్రజలు మిక్కిలి దుస్థితియం దున్నారు. ఇతరదేశములనుండి యెన్నియో సరుకులు వచ్చినఁ గాని జర్మనీవారు బట్టలు నేయుట మొదలగు పనులు చేయఁజాలరు. సేద్యము చేయుటకు వర్ష మెట్లవశ్యమో ఈ పనులు చేయుటకు సరుకు లంత యావశ్యకము. వర్షము లేనప్పుడు సేద్యము నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రకు పని లేకుండుటయు, ప్రజలు కష్టపడుటయు ఎట్లు కలుగునో, ఈ సరుకులు లేనప్పుడు నేత మొదలగు పనులు నిలిచిపోవుటయు, కూలివాండ్రు కష్టపడుటయు కలుగును. బట్టలు నేయుటకు ప్రతిసంవత్సరమును జర్మనీవారు

45 కోట్ల రూపాయల విలువ గల ప్రత్తిని

8 ,, ,, ,, జనుమును

12 ,, ,, ,, గొఱ్ఱెబొచ్చును

కొని తెచ్చుకొనుచున్నారు. యుద్ధమువలన వ్యాపారము నిలిచిపోయినయెడల, ఇవి జర్మనీదేశమునకు రాఁజాలవు. ఇవి రానియెడల జర్మనీయం దుండెడి నేత ఫ్యాక్టరీ లన్నియు పనులు చాలించును. ఈ ఫ్యాక్టరీలలో పని చేయుచుండువా రందఱు జీవనాధారము లేకుండ నుండవలసినవా రగుదురు. ఇట్లే ప్రతిసంవత్సరము జర్మనీవారు 22 కోట్ల రూపాయల విలువ గల రాగిని

10 కోట్ల రూపాయల విలువగల తోళ్ళను
10 ,, ,, ,, పెట్లుప్పును
60 ,, ,, ,, ఆహారపదార్థములను,

తెచ్చుకొనుచున్నారు. ఇంగ్లీషువారి ప్రయత్నములు కొనసాగిన యెడల, ఈ సామానులు వచ్చుట కూడ నిలిచిపోవును. ఇందువలన మరికొందఱు ప్రజ లపరిమితనష్టమును పొందెదరు. వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ప్రజ లెంత కష్టమును నష్టమును కలుగునో, జీవనోపాయము కూడ లేక యెట్లు దారిద్ర్యము ననుభవింపవలసి యుండునో స్పష్టమగుచున్నది.

ఈ వ్యాపారమును నిలిపివేయుటలో, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫల మయినదో జర్మను యుద్ధనౌకల ప్రయత్నము సఫలమైనదో చూతుము.

ఈ రెండు దేశముల వ్యాపార మంతయు సముద్రమార్గమున జరగుచున్నదే కాని భూమార్గమున కాదు. అనేక సముద్రములను దాటి ఇండియా, అమెరికా మొదలగు దేశములనుండి వర్తకనౌకలే సరుకులను తీసికొని వచ్చుచుండెను. యుద్ధారంభమున జర్మనీవారి యుద్ధనౌకలే తొమ్మిది తప్ప మిగిలిన వన్నియు రేవులలో దాగవలసి వచ్చెను. ఇంగ్లీషువారి వట్లు కాక, అన్ని సముద్రములలో నెప్పుడును సంచరించుచునే యున్నవి. వర్తక నౌకకును యుద్ధ నౌకకును గల భేద మందఱు నెఱింగినదే. యుద్ధనౌకలయందు ఫిరంగులు మొదలగు యుద్ధసాధనము లుండును. వర్తక నౌకలయం దిట్టివి యుండవు. శత్రువుల వర్తకనౌక యుద్ధనౌకకు గనపడిన యెడల యుద్ధనౌక తక్షణమే దానిని పట్టుకొని సాధ్యమైన యెడల తన దేశమునకు తీసికొనివచ్చి దానిలోని సరుకుల నపహరింపగలదు. ఇట్లు తీసికొనిపోవుట సాధ్యము కానియెడల ఫిరంగులను కాల్చి వర్తకనౌకను ముంచివేయును. జర్మన్ యుద్ధనౌకలలో నొకటి యగు "ఎమ్డెన్" చేయుచుండిన పని యిట్టిదే. తప్పించుకొని సముద్రములో తిరుగుచుండిన యీ తొమ్మిది జర్మన్ నావలు నుండినంతవఱకును ఇంగ్లీషువారి వర్తకమునకు కొంచెము నష్టము కలుగుచుండినది కాని, ఇప్పు డా నావల నన్నిటిని ముంచివేసినారు గనుక ఇంగ్లీషువారి వర్తకమున కేలాటి యాటంకములును లేవు. యుద్ధ మారంభమైనది మొదలు జర్మనుల వర్తక నౌకలను నూర్ల పర్యంతము ఇంగ్లీషువారు పట్టుకొనిరి. ఇప్పుడు జర్మన్ వర్తకనౌక యొక్కటి కూడ సముద్రమందు తిరుగుట లేదు. ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకల మహిమవలన జర్మనులు జర్మన్ నావల మీద చేయుచుండిన వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోయినది.

జర్మనీవారి వర్తకనౌక లేవియు వారికి కావలసిన సామానులు తీసికొనిపోవునట్టి స్థితిలో లేవు. ఇది గాక, ఇతరుల నావలు జర్మనీవారికి కావలసిన వస్తువులను తీసికొనిపోవుచున్న యెడల వానికి కూడ నిర్బంధము కలుగజేయుటకు తగిన యవకాశ మింగ్లీషువారి కున్నది. ఇంగ్లండునకును ఫ్రాన్సునకును నడుమ నింగ్లీషు చానల్ అను పేరుగల యిరుకైన సముద్రము కలదు. దీనియం దెల్లప్పుడు నింగ్లీషు నావ లనేకము లుండును. ప్రపంచమం దేదేశమునుండి గాని జర్మనీకి సరుకులు వెళ్లవలసినయుండినయెడల, ఈ చానల్ సముద్రమును దాటియే వెళ్లవలెను. సుఖమైన మార్గము మరియొకటి లేదు. కనుక ఇతరు లెవరైన యుద్ధమునకుపయోగకరమైన సరుకులను జర్మనీవారికి తీసికొనిపోవుచున్న యెడల, ఆ సరుకులను పట్టుకొనుటకు ఇంగ్లీషువారి కవకాశ మున్నది. ఇట్టి స్థితిలో క్రమక్రమముగ జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవుననియు, వారికి కావలసిన పదార్థములు దొరకజాలవనియు వేఱుగ చెప్ప నక్కఱలేదు.

నేలమీద జరుగు యుద్ధము లెట్లు ముగిసినను, ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమువలన జర్మనీవారి వ్యాపార మంతయు నిలిచిపోవు ననుట నిస్సంశయము. దేశములోని ప్రజ లందఱు జీవనాధారములు లేక క్షామపీడితులై సకలకష్టముల ననుభవించు స్థితిలోనికి వచ్చెదరు. ఇట్టి స్థితి కలుగుటకు కొంత కాలము పట్టిన పట్టవచ్చును, కాని తుదకు యుద్ధమువలన జర్మనీవారు పరమదురవస్థ యొక్కలయుండు నని మన మూహించుటలో నతిశయోక్తి యేమియును లేదు. యుద్ధమువలన మన కిట్టి కష్టములు సంభవించినవి గదా యని ప్రజలు విచారపడుచుండ, జర్మన్ చక్రవర్తి యుద్ధము నేలాగు చేయగలడు? ఇట్టి సందర్భమందు కూడ యుద్ధమును మాననియెడల జర్మనులు తమ చక్రవర్తితో కలహించి, యుద్ధమును నిలుపవలసినదని బలవంతపెట్టెదరనుట నిస్సంశయము. కనుక ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలకును జర్మన్ యుద్ధనౌకలకును సముద్రముమీద యుద్ధము జరుగకపోయినను, ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు జర్మనుల వర్తకము నంతను నాశనము చేసి, జర్మనీయందు క్షామబాధను కలిగించి, జర్మన్ సైన్యములను తుద కోడింపగలవని మనము నిస్సంశయముగ చెప్పవచ్చును. జర్మనీవారి గర్వమును అధికారమును అణచునది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము కాని మరియొకటి కాదు.

మూడవ పని

శత్రువుల యుద్ధనౌకలవలన తమ దేశస్థుల వ్యాపారమున కేలాటి భంగమును కలుగకుండునట్లు చేయుట యుద్ధనౌకల మూడవ పనిగా నున్నది. ఈ పని యెంత యావశ్యకమో యిప్పుడు విస్తారముగ వివరించి చెప్పవలసినది లేదు. సమస్త దేశముల సౌఖ్యమును వ్యాపారముమీఁద నిలిచియున్న దని యిదివఱకే చెప్పియుంటిమి. ఈ వ్యాపారము నిలిచిపోవుటవలన ఇరుపక్షములవారికి నెంత నష్టము కలుగునో, యుద్ధము చేయుట కూడ యెట్లు దుస్సాధ్య మగునో తెలిపియుంటిమి. ఎవరివారి వ్యాపారమును వారివారి యుద్ధనౌకలు కాపాడుకొనుట విధియై యున్నది. ఇట్లు చేయనియెడల దేశములోనికి రావలసిన సరుకులు వచ్చుటయు, దేశమునుండి పోవలసినవి పోవుటయు సంభవింపదు. ఇంగ్లండు దేశమం దాహారపదార్థములు లేవియు నుత్పత్తి యగుట లేదు గనుక, ఇంగ్లీషు వర్తకనౌక లితరదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకు కావలసిన ధాన్యమును తీసికొని రావలయును. ఇట్లు చేయని యెడల ఇంగ్లీషువా రందఱు క్షామబాధచే పీడితులై శత్రువులకు

కోణము పొందవలసినవా రగుదురు. ఇట్టి దుస్థితి రాకుండుటకై ఇంగ్లీషు యుద్ధనౌకలు సముద్రములలో తిరుగుచు పోలీసువారు దొంగలను వెతకునట్లు జర్మనీయుద్ధనౌకలను వెతకి పట్టుకొనుచుందురు. శత్రువుల యుద్ధనౌక లన్నియు ఇట్లు పట్టుబడినప్పుడు నిర్భయముగ ఇంగ్లీషు వర్తకనౌకలు దేశదేశములకు వెళ్లి ప్రజలకును సైన్యములకును కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తేఁగలిగియుందురు. జర్మన్ యుద్ధనౌకలకంటె ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లెక్కువగ నుండుటవల్లను జర్మనుల యుద్ధనౌకలు దాఁగియుండుటవల్లను, ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలు యథాప్రకారము దేశదేశములకు వెళ్లి వ్యాపారము చేయుచున్నవి.

నాలుగవ పని

యుద్ధము ప్రారంభమైనప్పుడు ఇంగ్లీషువారి సైన్యములు జర్మనీవారి సైన్యములకంటె చాల చిన్నవిగా నుండినను క్రమక్రమముగ కొంత కాలములో పెద్దవి కాఁగల వనియు, ఇండియా కనడా ఆస్ట్రేలియా మొదలగు దేశములు ఇంగ్లీషువారి ప్రభుత్వమునకు లోఁబడి యుండి యుండుటయు, వీనిలోని పురుషు లందఱు ఇంగ్లీషు సైన్యములలో చేరి యుద్ధము చేసి తమ రాజభక్తిని చూపుటకు కోరుచుండుటయు ఈ సైన్యాభివృద్ధికి ప్రధానకారణ మనియు, మూఁడవ ప్రకరణములో తెలిపియుంటిని. ఇండియాలో లక్షల కొలఁది సైన్యము లిదివఱకె తయారై యున్నవి; మఱియెన్ని లక్షలు కావలసియున్నను తయారు చేయవచ్చును. ఇట్లే కనడా మొదలగు రాష్ట్రములయందును ఎన్నియో సైన్యము లున్నవి. అయినను యుద్ధరంగము ఈ దేశములలో లేదు; యుద్ధ మంతయు ఈ దేశములకు వేలకొలఁది మైళ్లదూరమందు సముద్రముల కావల ఐరోపాఖండములో జరుగుచున్నది. ఈ రాష్ట్రములయందుండెడు సైన్యములు ఐరోపాలోని యుద్ధభూమికి వెళ్లఁగలిగినయెడల కదా, ఇంగ్లీషువారికి లాభము కలుగుటయు వారి సైన్యములు వృద్ధి యగుటయు తుదకు వారికి జయము కలుగుటయు సంభవించును! ఇండియా మొదలగు దేశములను వదలి ఈ సైన్యము లంత దూరము ప్రయాణము చేయలేనియెడల వీనివలన ఇంగ్లీషువారి కించిన్మాత్రపు టుపయోగ

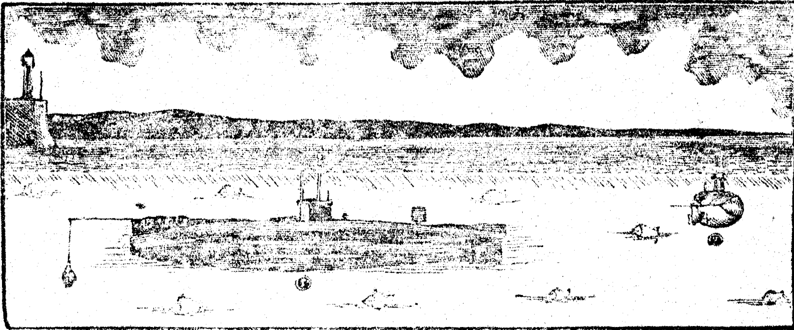

మును కలుగఁజాలదు. కనుక ఈ సైన్యముల నన్నిటిని దూరరాష్ట్రములందుండి యుద్ధరంగమునకు తీసికొనిపోవుట కేదైన సాధన మొకటి యుండవలయును. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌకలే ఇట్టి సాధనముగ నున్నవి.

ఇదివఱకే మన దేశమునుండి గొప్ప సైన్యమొకటి ఐరోపాకు వెళ్ళి జర్మనులతో యుద్ధము చేయుచున్నది. ఇట్లే ఆస్ట్రేలియా కనడా మొదలగు దేశములనుండి కూడ పెక్కువేల సైన్యము తయారై యుద్ధరంగమున నున్నది. ఇంత దూరదేశములనుండి సముద్రముమీఁద ప్రయాణము చేయుచున్నప్పుడు జర్మనుల యుద్ధనౌకలీ సైన్యముల నెదుర్కొని యుండిన, వీని గతి యేమై యుండును? యుద్ధనౌకల ఫిరంగుల దెబ్బలవల్ల ఈ సైన్యము లన్నియు సముద్రమున కాహారము కావలసినవే కదా? జర్మన్ యుద్ధనౌకలు ఈ సైన్యముల కడ్డుపడనీయక, వీనిని ఐరోపాకు సురక్షితముగ చేర్చినది ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలమే. ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనౌక లనేకములు సముద్రములలో తిరుగుచుండుటంజేసి అవును జర్మనుల నావలు రేవులలో నుండి బయటికి వచ్చి ప్రయాణము చేయుచుండు సైన్యములను సముద్రమునిపాలు చేయుట కెట్లు సాహసింపఁగలవు? ఇంత గొప్ప యుద్ధము జరుగుచున్నను ఇంగ్లండులోనివారు తమ ప్రభుత్వములో నున్న యిండియా, మొదలగు దేశములకును, ఈ దేశములలోనివారు . ఇంగ్లండునకును, మామూలుగ యుద్ధము లేనప్పు డెట్లు రాకపోకలు చేయుచుండిరో అట్లే యిప్పుడు కూడ చేయుచున్నారు. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు చూచుచుండఁగనే ఇంగ్లీషువారి సైన్యములును మన సైన్యములును ఫ్రాన్సు దేశమును ప్రవేశించి ఫ్రెంచివారికి సహాయముగ యుద్ధము చేయుచున్నవి. దీని నంతను చూచుచు జర్మనుల నౌకలూరకుండవలసియుండెను. ఇది యంతయు ఇంగ్లీషువారి నౌకాబలము యొక్క మహిమయే.

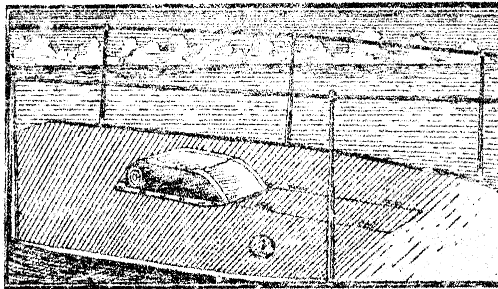
జర్మనీవారి కింత నౌకాబలము లేని కారణముననే, ఆఫ్రికా ఏషియా మొదలగు దేశములలో తమ ప్రభుత్వమునకు లోఁబడియుండు దేశములకు తమ సైన్యములను పంపి వానిని రక్షించుకొనజాలనంతటి దుస్థితిలో నున్నారు. ఇందువలననే యీదేశము లన్నియు నొకటి వెంబడి యొకటి యింగ్లీషువారియొక్కయు వారి మిత్రులయొక్కయు పరిపాలనలోనికి వచ్చుచున్నవి.

THE SUBMARINE

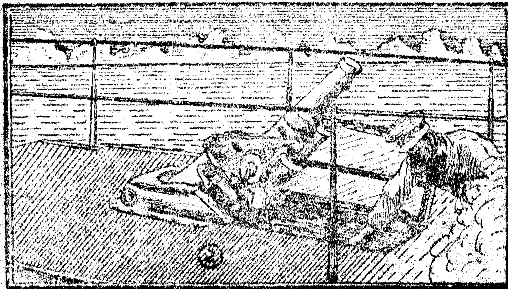
నీళ్లలో మునిగియున్న జలాంతర్గామి

THE STEEL HATCH

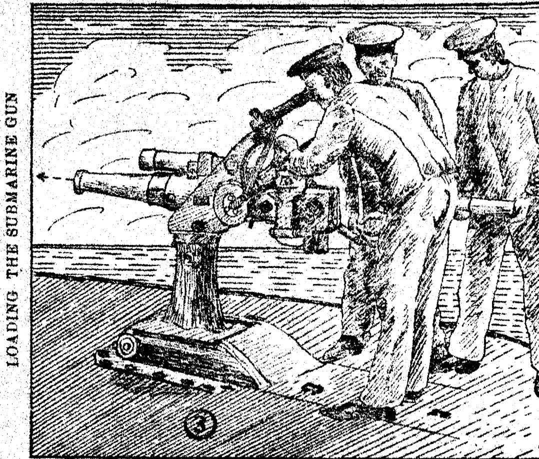

జలాంతర్గామిలో ఫిరంగు ఉంచఁబడిన పెట్టె

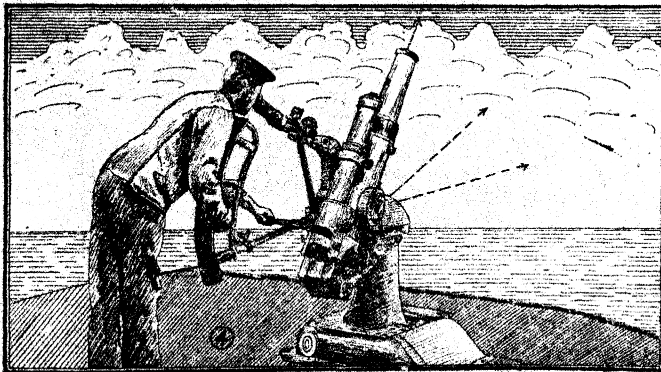
GUN SWINGING UPWARDS

పైకి ఫిరంగిని త్రిప్పుట

LOADING THE SUBMARINE GUN

IN POSITION FOR FIRING

జలాంతర్గాములు:—వర్తమాన సంగ్రామమున నీటియందు మునిగిపోవు యుద్ధనౌకలకు ప్రాముఖ్యత గలిగినది. వాటియందు శత్రువుల నౌకలను పాడుచేయుటకు టార్పిడో గొట్టములుండును, శత్రువుల విమానములను నాశనము చేయుటకై ఫిరంగులమర్చబడియున్నవి. ఈపటము జలాంతర్గామిపై నమర్చబడిన 14 పౌండుల ఫిరంగిని దెలుపుచున్నది. ఇది మొదటను పడవ నెత్తిమీద నమర్చబడియుండి త్వరతో లోపల నమర్చుటకు వీలుండును. ఈఫిరంగులకు సులోచనము లమర్చబడియుండుటచే ఫిరంగులను గాల్చువారు సులభముగ గురిని పెట్టుటకు వీలుండును. దానికై నియమించిన ముగ్గురిలో నొకడు మందునిచ్చును, రెండవవాడు నింపును, మూడవవాడు కాల్చును. ఫిరంగిని సన్నిద్ధపరచుటకును, నడినెత్తికిని, త్రిప్పుటకు తగినటు లమర్చబడినది. మొదటిపటమునందు సమముగనున్నటులను రెండవదానియందు నడినెత్తికి గురిపెట్టినటులను చూపబడినది.

ఆకాశయానములు

పాలపర్తి రామమూర్తిగారు

సృష్టియందలి సకలజీవరాశిలో మానవుఁడే శ్రేష్ఠుఁడని చెప్పనొప్పును. మానవునందలి విజ్ఞానమే యీ శ్రేష్ఠత్వమునకు ముఖ్యకారణము. ఈ జ్ఞానముచేతనే మానవుఁడు పంచభూతములను పరిశోధించి వాని ధర్మములను గ్రహించి యవి మానవుని సౌఖ్యమునకును అక్కఱకును నుపయోగపడఁగల వని గ్రహించెను.

జ్ఞాన వర్ధకమైన కొలఁది సృష్టియందలి నూతన శక్తులను గ్రహించి మానవుఁడు దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నాఁడు. ప్రథమమున పాదచారి యగు మానవుఁడు చిన్న శకటము నేర్పాటు చేసి తిరుగుచుండెను. దానికన్న వేగముగ పోవలెనని యుద్దేశించి సైకిళ్లను మోటారు బండ్లను, ధూమ శకటములను నిర్మించి ప్రయాణము సలుప మొదలిడెను.

అటులే జలమును దాట యత్నించి చేపలు నీటిలో నీదుటను చూచి మానవుఁడు హస్తముల సాహాయ్యమున నీటిలో నీద మొదలిడెను. తరువాత మహానదులను హస్తసాహాయ్యమున నీదుట దుష్కరమని యెంచి తెప్పలు నీట తేలుట గని కొన్ని కొయ్యలను చేర్చి తెప్పగా నిర్మించి నదులను దాటఁ గలిగెను. రాను రాను చిన్న పడవలను నిర్మించెను. తరువాత మహాసముద్రములను సయితము దాట నుద్దేశించి యోడలను ధూమనౌకలను గనిపెట్టి స్వేచ్ఛగా జలరాశిని దాటఁ గలుగుచున్నాఁడు.

విమానములు మార్గాన్వేషణము చేయుట

చేఁపలు నీటిలో నీదుటను చూచి మానవుఁడు నీటిని దాటఁ గలిగినటులే పక్షులాకసమున నెగురుటను గని మానవుఁ డంతరిక్షమున నెగురవలె నని ప్రయత్నములు సలుప మొదలిడెను. ఈ ప్రయత్నముల యొక్క ఫలితముగా నాకాశయానము చేయుటకు విమానములు కనిపెట్టఁబడినవి.

విమానములు—పురాణ నిదర్శనము

మన ప్రాచీనగ్రంథములలో నక్కడక్కడ విమానము లుండినట్లును పురాణవీరులు వానిపై నెక్కి తమ యిచ్ఛ వచ్చిన చోటుల కెల్ల గ్రుమ్మరుచుండినట్లును చెప్పఁబడియున్నది.

పురాణములను చదివినవారలకు పుష్పక సౌభకవిమానముల పేర్లు విదితములు. అంతేకాక, యించుమించు 2,500 సంవత్సరములకు పూర్వము బోధిరాజువారినుండి తప్పించుకొనుటకై యాతనికల్పి దారువిమానమును నిర్మించి కుటుంబ సమేతము దానిపై నెక్కి యెగిరి పోయెనని యొక కథ కూడ కలదు. పురాతన గ్రీకులు కూడ తమ పూర్వులు ఆకాశయానము చేసినట్లు చెప్పుచున్నారు.

పదునాలుగవ శతాబ్దమున ఇటాలియా దేశస్థుఁ డొకఁడు వివిధ పక్షుల ఱెక్కలను జేర్చి తన బాహువుల కంటఁ గట్టుకొని యొక కోట గోడపైనుండి పైకెగురుటకు యత్నించెను. కాని యతఁడు భూమిపైఁ బడి కాలు విఱుగఁగొట్టుకొనెను. పూర్వ మిట్టి పిచ్చిప్రయత్నము లెన్నియో జరుగుచుండెను. ప్రథమమున నాకాశయానమునకు త్రోవఁ జూపిన వాఁడు జెసుయిటు ఫాదరీ యైన "లానా" యని చెప్పవచ్చును. ఈయన 1670 వ సం. న వ్రాసిన గ్రంథమందు ఆకాశయానమున కనుకూలించు కొన్ని యూహలను వ్యక్తీకరించియుండెను.

అంగుళములో 235 వ వంతు మందము గల రాగి రేకుతో 25 అడుగుల వ్యాసపు కొలత గల గుండ్రని నాలుగు గోళములను నిర్మించి యందలి వాయువును తీసివేసి మూతులను బిగియించి యా నాలుగు గోళముల కొక చిన్న పడవ కంటఁగట్టినచో, నది యాకసమున తేలఁగల దని "లానా" తన పొత్తమునందు లిఖియిం

చేను. పలుచని గోళములను నిర్మించుట దుస్సాధ్యమైనను, ఈయన యూహలవలన వాతావరణములోని వాయువుకన్న లఘువగు పదార్థముయొక్క సాహాయ్యమున నాకాశయానము సాధ్యమగు నని స్పష్టపడెను. పురాణ చరిత్ర, ప్రాచీనగాథల నటుంచి ప్రస్తుత విమానముల విషయమై యాలోచింతము.

ఆకాశయానము - ప్రథమప్రయత్నము

ఫ్రాన్సుదేశములో "లయాన్సు" పట్టణము దగ్గఱ "అనోన్నే" అను చిన్న పురము గలదు. అందు "మాంటుగాల్ఫియరు" అను ధనాఢ్యుఁడైన వర్తకుఁడు గలఁడు. అతనికి జోసెఫ్, స్టీఫెన్ అని యిద్దఱు పుత్రులు గలరు.

ఈ సోదరు లొకనాఁడు ఆకసమున తేలుచున్న మేఘములను జూచి తేలికయగు వాయువుచే నింపఁబడిన తిత్తులు నయినను మేఘములవలె నాకసమున తేలఁగల వని యూహించి కొన్ని శోధనలను చేసిరి.

గాలికన్న పొగ తేలికయగు పదార్థ మని కాగితపు గుమ్మటములలో పొగను నింపి వానిని పైకెగుర జేసిరి. అవి పైకెగురక నేలమీఁదనే పొరలుచుండెను. ఈ శోధనలను జూచుచున్న యొక యువతిస్త్రీ గుమ్మటమున కొక చిన్న బుట్టను కట్టినచో అది పైకెగురు నని యుపాయము చెప్పెను.

మాంటుగాల్ఫియరు సోదరులు తాము చేయుచున్న శోధనలను స్థిరపఱచుకొనుటకు నిశ్చయించుకొని 1783వ సం. జూను నెల 5వ తేదీని కఱ్ఱకట్టెలను తగులఁబెట్టి దానివలన వచ్చు పొగతో 105 అడుగుల చుట్టుకొలత గల గుమ్మటము నిండ నింపి దాని నాకసమున విడిచిరి. అంతట నా గుమ్మటము కవ్వున నింగి కెగిరి పది నిమిషములలో మైలున్నఱ దవ్వున నేలఁ బడెను. ఇంత స్వల్పకాలములో గుమ్మటము నేలఁగూలుటకుఁ గారణము గుమ్మటములోని యుష్ణవాయువు చల్లపడుటయే యని గ్రహించిరి.

మాంటుగాల్ఫియరు సోదరులు చేయుచున్న శోధనలు ఫ్రాన్సుదేశమం దంతటను వ్యాపించెను. ప్యారిసునగరమున చార్లెసు రాబర్టు అను ప్రకృతిశాస్త్రవిశారదులు మాంటుగాల్ఫియరు గుమ్మటము మాదిరి గుమ్మటమును కొన్ని మార్పులతో నిర్మించిరి. అందుష్ణవాయువునకు మాఱుగా ఇనుపతాఱు పొడిపై గంధకద్రావకమును బోసి దానివలన జనించెడి యుదజనివాయువును తిత్తిలో నింపిరి. కాగితపు గుమ్మటమునకు మాఱుగా రబ్బరు పూఁత పూయఁబడిన పట్టుగుడ్డ నుపయోగించిరి.

☞ వీని యాకృతులను చిత్రపటముల ఎల్ పుటలో జూడనగును.

ఈ గుమ్మటము నొక మైదానమునకుఁ గొనిపోయి యాకసమునకు విడిచిరి. అంత గుమ్మటము అమితవేగముతో 3000 అడుగుల యెత్తున కెగసెను. అది 45 నిమిషము లాకసమున నుండి, విడిచిన ప్రదేశమునకు 15 మైళ్లు దవ్వున నేలఁ గూలెను. అక్కడి కాఁపులది యేదో యొక భూత మని భ్రమచెంది కఱ్ఱలతో దానిని కొట్టి తునాతునకలు గావించిరి.

తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి గుమ్మటము నేలమీఁద నెమ్మదిగా దిగుటకును, సూర్యోష్ణముచే గుమ్మట ముబికినప్పుడు, అది బ్రద్దలు కాకుండ దానిలోని యుదజనివాయువును వెలుపలికి పోనిచ్చుటకును గుమ్మటముయొక్క యుపరిభాగమున నొక కవాట (Valve) మేర్పాటు చేయఁబడెను.

ప్రథమమున నీ గుమ్మటముయొక్క క్రింది భాగమున వ్రేలాడఁగట్టఁబడిన తొట్టిలో నొక మేఁకను, కోడిని, బాతును నుంచి యాకసమునకు విడిచిరి. గుమ్మటము భూమికి దిగినప్పుడు, అందుంచఁబడిన జంతువుల కేవిధమైన యపాయమును, మార్పును లేమింజేసి భూచరములయిన జంతువులు సయితము నాకసమున సంచారము చేయవచ్చు నను విషయము నిర్ధారణ చేయఁబడెను.

1783వ సం. న పెలాతురు డి. రోజీరు, మార్క్విస్ డెరల్ డేసు, మిసెస్ సేజియు నెడి యాంగ్లేయనారీమణి - ఈ ముగ్గురు గుమ్మటములో నెక్కి యమితసాహసముతో ప్రథమమున నాకాశయానము సల్పిరి. ఒకనాఁడు రోజీరు గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు కాలువ దాటుచుండఁగా గుమ్మటము కాలి బ్రద్దలై సముద్రములో బడి మరణము నొందెను. 1785వ సం. న బ్లాంచెర్డు అను వైమానికుఁడు గుమ్మటములో నెక్కి యింగ్లీషు కాలువను నిరపాయముగ దాఁటెను.

తొలుదొల్త గుమ్మటములను గనిపెట్టి యాకాశయానమునకుఁ దారిఁ జూపినది ఫ్రాన్సుదేశమే. అవి సంగ్రామ సమయములందును నుపయుక్తము లని గనిపెట్టినది కూడ ఫ్రాన్సుదేశమే. 1794వ సం. న జర్మనీవారికిని ఫ్రాన్సువారికిని జరిగిన యుద్ధములో నీ గుమ్మటముల సాహాయ్యమున ఫ్రాన్సువారు శత్రువుల గుట్టుమట్టులను గనుగొనుటయు, ఉత్తరముల ప్రచారమును కూడఁ జేసిరి; మఱియు గుమ్మటములలో పావురములను గొనిపోయి తిరిగి వానిద్వారా లేఖలను బంపుచుండిరి. అప్పటి ఫ్రాన్సువారి జయమునకు ఈ గుమ్మటములు సయితము కారణము లని తెలుపఁబడినది.

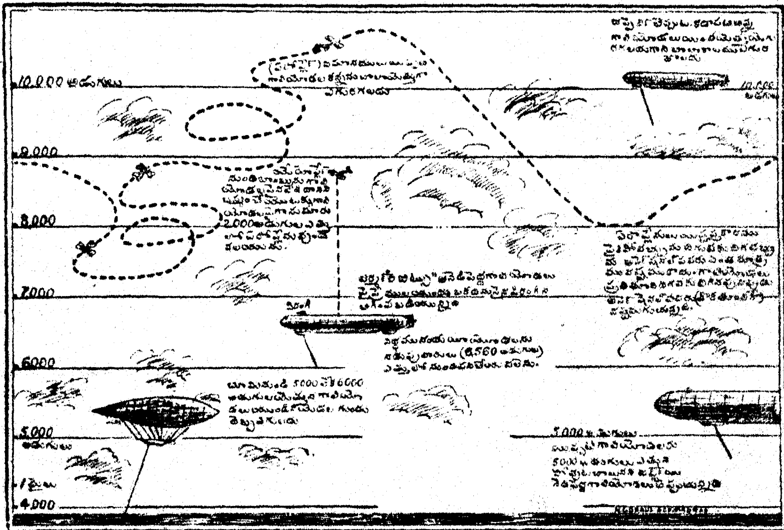
గుమ్మటములలో నెక్కి యాకసమున సంచరించుచున్నప్పుడు భూమిశకటముల కూఁతలు కుక్కలయఱపులు మాత్రము కొద్దిగా వినఁబడు ననియు మనుష్యుల ధ్వనులు వినఁబడ వనియు, మనుష్యులు చిన్న చీమలవలెను, రాజవీధులు సన్నని తెల్లగీతలుగను, కనఁబడు ననియు కొందఱు వైమానికులు నుడివియున్నారు.

1836వ సం. వఱకు గుమ్మటముల విషయమై యెవరును శ్రమించియుండలేదు. తరువాత బుద్ధిమంతులు కొందఱు కొన్ని నూతనములైన యేర్పాట్లు చేసి గుమ్మటములమీఁద నెక్కి యాకసమున కెగురుటతోఁ దృప్తిఁ జెందక, వాని నిచ్చవచ్చినట్లు దిక్కులకు నడపించు ప్రయత్నములను కూడ చేయ మొదలిడిరి.

గాలియోడలు

ఇచ్చవచ్చిన దిక్కునకుఁ ద్రిప్పుటకు వీలగునట్టి యోడలకు

డిరిజబిల్సు అని పేరు. వీనినే గాలిఓడ లని పిలుతురు. 1852వ సం. న, గిఫార్డుదొరగారు నడుపుటకు వీలగునట్టి విమానమును నిర్మించిరి. ఈ విమానము 114 అడుగుల పొడవును, 39 అడుగుల వ్యాసపు కొలతయు గలిగి పొగచుట్ట యాకారమున నుండెను. గుండ్రముగా నుండక పొగచుట్ట రూపమున నుండుటచే గుమ్మటము తల్లక్రిందగుట కవకాశ ముండదు. కాని మరికొన్ని యిక్కట్టులు సంభవించుచుండెను. గాలిఓడకు సూర్యరశ్మి సోఁకినప్పుడు దాని వాయుకోశము యొక్క మధ్యభాగ ముబ్బి పెద్ద దగుటయు, శీతలవాయువు సోఁకినప్పుడును, మేఘముల చాటునకు వచ్చినప్పుడును కోశములోని యుదజనివాయువు తగ్గిపోయి గుమ్మటము ముడిచికొని యాకారమునందు మార్పు చెందుచుండెను. ఈ మార్పును నివారించుటకై వాయుకోశము యొక్క మధ్యభాగమునం దొక తిత్తి నేర్పఱచిరి. గుమ్మటము ముడిచికొని పోవునప్పుడు ఈ తిత్తిలోనికి వాయువును జొప్పించి వాయుకోశము యొక్క పరిమాణము యథాప్రకారముగ నుండునట్లు చేయఁబడును. వాయుకోశ ముబ్బినప్పుడు కోశము పగిలిపోకుండ దానిలోని కొంత వాయువు కవాటము ద్వారా వెలుపలికి పంపఁబడుచుండును. ఈ తిత్తి బాలు రాటలాడు కాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివలె నుండు నని గ్రహింపవచ్చును. పై నుదహరించిన యేర్పాటులకుఁ దోడు మూఁడు గుఱ్ఱముల శక్తి గల యావిరియంత్రము గాలిఓడ క్రిందిభాగమున కమర్చఁబడెను. ఈ యంత్రము నూరుపౌనుల బరువుండెను. ఈ యంత్రసాహాయ్యమున గాలిఓడ గంటకు 6 మైళ్లవంతున నడువఁగలిగియుండెను.

తరువాత కొందఱు హస్తములతోను విద్యుచ్ఛక్తితోను నడుపు గుమ్మటములను కొన్నిటిని గనిపెట్టిరి. ఇప్పుడు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె)తో విమానములను నడుపు నేర్పాటు గావింపఁబడినది. ఈ పెట్రోలు ఇంజను గనిపెట్టఁబడిన తరువాత, వాయువును స్వాధీన పఱచుకొనుట సాధ్య మయ్యెనని నిర్ధారణచేయఁబడెను.

తరువాత గిఫార్డుగారు నిర్మించిన గుమ్మటముకన్న కొన్ని నూతనములైన యేర్పాటులతో క్రెబ్సుగా రొకదానిని నిర్మించిరి. ఈ గుమ్మటమునకు వార్నిషు పూసిన చీనాపట్టుగుడ్డతో నిర్మింపఁబడిన వాయుకోశమును, ప్రయాణికులు కూర్చుండుటకు వెదురుకఱ్ఱలతోఁ గట్టిన యొకతొట్టెను నతఁ డేర్పాటుచేసెను; ఈ తొట్టెకు వెనుక భాగమున నొక నిలువుచుక్కానిని, దానికి వెనుక పైకి లేచుటకును, క్రిందికి దిగుటకును వీలగు మరొక యడ్డచుక్కానిని నమర్చెను. ఆ గుమ్మటమునకు 9 గుఱ్ఱముల శక్తి గల విద్యుచ్ఛక్తి మోటారు ఇంజను నుండెను. దీని సాహాయ్యమున గుమ్మటము గంటకు 1[illegible] మైళ్ల వేగమున నడువఁగలిగియుండెను.

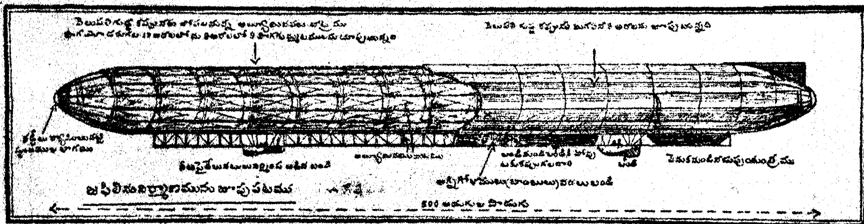
ఈ గుమ్మటముల ద్వారా కొంతమంది యింజనీర్లు తమ నైపుణ్యమును జూపుటకుఁ గొన్ని ప్రదర్శనములను జేయుచుండిరి. ఫ్రాన్సులోని ఎఫియల్ గోపురమును జుట్టి వచ్చుటకు పందెమువేసి కొని డూమాంటుగా రొక చోటునుండి పయనమై తిరిగి బయలు దేఱిన స్థానమునకు అఱగంటలోపు కాలములో వచ్చి చేరెను. మత్తి నడచిన దూరము 7 మైళ్లుండెను. ఈ పందెమును గెలిచినందులకు డూమాంటుగారికి 60 వేల రూప్యముల బహుమానము వచ్చెను.

నీటిమీఁద నోడ తేలినట్లు ఏవిధముగా నడచునో యావిధముగా గుమ్మటములు వాయువులో నడచును. అందుచేత వీనికి గాలిమోడ లని పేరు వచ్చెను. ఇవి నాన్-రిజిడ్డు, సెమి-రిజిడ్డు, రిజిడ్డు అని మూఁడు విధములు.

నాన్‌రిజిడ్డు గాలిమోడలు:—ఇవి ముఖ్యముగా తమ కోశము లోని వాయువుపై నాధారపడియుండును. కోశములో వాయువు సంపూర్ణముగా నుండిన, కోశము బిగువుగా నుండి యాకసమున నే విధమగు నభ్యంతరము లేక సంచరింపఁగలవు. ఈ వాయుకోశము పొగచుట్ట యాకారమున నుండును. అట్లుండుటచే గుమ్మటము గాలిని స్వేచ్ఛగా నెట్టుకొని పోఁగలుగును. పైకి పోయినకొలఁది కోశములోని వాయువు కొఱవడుచుండును. అప్పుడు గుమ్మటము భూమికి దిగ నారంభించును. అట్టి యిబ్బందిని నివారించుటకై కోశము యొక్క మధ్యభాగమునందు గాలిబంతిలోని రబ్బరుతిత్తివంటి యొక తిత్తి యమర్పఁబడెను. పెద్ద కోశములోని వాయువు తగ్గి కోశము మెత్తనయినప్పుడీ చిన్నికోశమును వాయువుతో నింపి తనమార్గమున పెద్దకోశము గట్టిగాను, బిగువుగాను నుండునట్లు చేయఁబడును. ఈ రకపు గాలిమోడ లొక గంటకాలములో ముడిచి సులువుగాఁ గొని పోవుటకు వీలుండును. ప్రథమమున నిర్మింపఁబడినవి గంటకు 25 మొదలు 32 మైళ్లవఱకు పోఁగలిగియుండెను. ఇప్పుడు నిర్మింపఁబడు నవి గంటకు 40-50 మైళ్ల వేగమున పోఁగలిగియున్నవి.

సెమిరిజిడ్డు గాలిమోడలు:—వీని కోశము గట్టిదైన తేలిక యగు లోహపు పలకపై నుంచఁబడును. ఈ పలక నాధారముచేసి కొని ఇంజనును, ప్రయాణికులబండియు క్రిందిభాగమున వ్రేలాడఁ గట్టఁబడియుండును. ఈ యేర్పాటువలన గాలిమోడ యిటునటు నొరగక సమభారమున నుండును.

1902-వ సం.న నొక యింజనీరు 200 అడుగుల పొడవును 7 గుఱ్ఱముల శక్తియుఁ గల యింజను గలిగిన యొక సెమిరిజిడ్డు గాలి మోడను నిర్మించెను. ఇది గంటకు 25 మైళ్ల చొప్పున నడువఁగలిగి యుండెను. కాని 1906-వ సం. న నీ గాలిమోడ యొకచోట లంగరు వేయఁబడియుండఁగా, పెద్దగాలి వీచుటచే, నది బ్రద్దలయ్యెను. తరువాత 1909-వ సం. న, "లా - రిపబ్లిక్కు" అను పేరుతో నొక గాలిమోడ నిర్మింపఁబడెను. ఇది ఫ్రాంసువారి యుద్ధభూమినుండి

జప్పెలిను నిర్మాణమును జూపు పటము

500 అడుగుల పొడుగు

స్వస్థానమగు మ్యూడన్ పట్టణమునకు వచ్చుచుండఁగా ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) యొక్క పలకలలో నొకటి విఱుగుటచేతను, వాయుకోశము చినిగిపోవుటచేతను 700 అడుగుల యెత్తునుండి క్రింద పడిపోయెను. దానిమీఁద నున్న నలుగురు వైమానికులు తక్షణమే మృతినొందిరి.

నాన్-రిజిడ్డు గాలిమోడలకంటె సెమి-రిజిడ్డు గాలిమోడలు అవసరమగు స్థలములకుఁ గొనిపోవుటకు, త్వరలో ముడుచుటకు మిగుల ననుకూలముగ నుండును. ముఖ్యముగ సంగ్రామములం దివి పనికివచ్చును.

రిజిడ్డు గాలిమోడలు:—ఈ మాదిరి గాలిమోడలు జర్మనీ దేశీయుఁడైన కౌంటు జెప్లిన్ గారిచే నిర్మింపఁబడినవి.

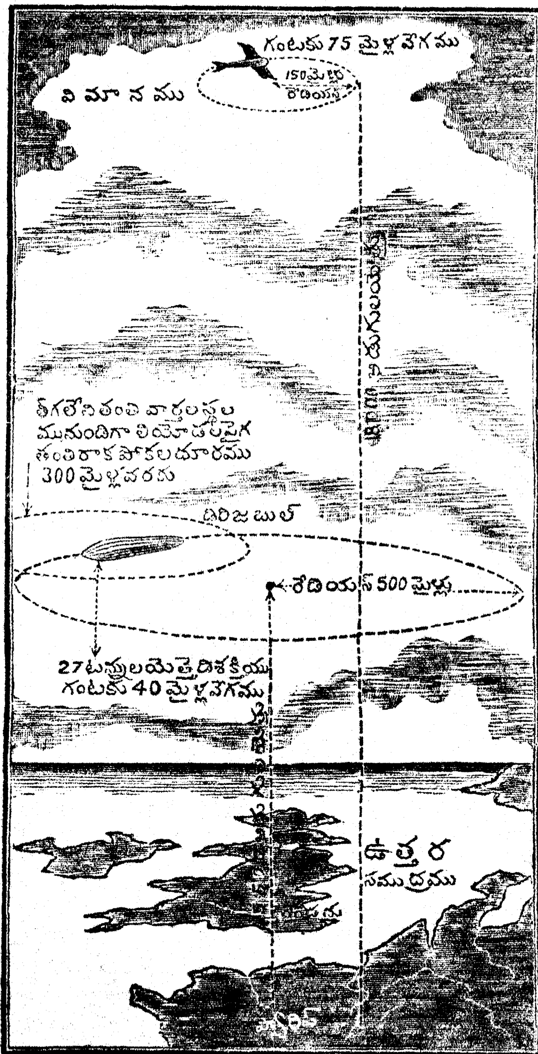
అవి తుపాను గొట్టుటచేతను, వాయుకోశము నుండి పోవుట చేతను చెడిపోయెను. కాని యవి చెడిపోవుటకు కారణము లారసి వాని లోపములను సవరించి యతఁడు కొన్ని మార్పులతో క్రొత్త గాలిమోడలను నిర్మించెను. ఇవి నిర్మించుటకు లేక్ కాన్‌స్టాన్సునొద్ద పెద్దపెద్ద రక్షణశాలలు నిర్మింపఁబడెను. ఇవి నైర్మల్యముగను లుండు శాలలవలె నుండును. గాలిమోడలు తేలిక లోహమగు అల్యూమినము మూలములతో చట్రముగా నిర్మింపఁబడి రబ్బరుపూఁత పూయఁబడిన నారగుడ్డతో పైన మూయఁబడియుండును. జెప్లిన్ నిర్మించిన కడపటి గాలిమోడ దానికి సంబంధించిన వైమానికులు గాక 30 మంది ప్రయాణికులను సయితము తీసికొనిపోవుటకు వీలుగ నుండును. దీని పొడవు 410 అడుగులు. అడ్డకొలత 40 అడుగులు. ఇది 32 పలకలు గలిగి గుండ్రముగ నుండును. దీనిని నడుపుటకు 110 గుఱ్ఱముల శక్తి గల రెండు ఇంజనులు ముందును వెనుకను నమర్పఁబడియుండును. ఈ గాలిమోడ నొక పెద్ద తుపానువల్ల కొట్టుకొనిపోయి కొండల మీఁద నున్న చెట్లకుఁ గొట్టుకొని పూర్తిగ పగిలిపోయెను. దాని మీఁద నున్న ప్రయాణికు లేదో యొకవిధముగా చావు తప్పించు కొనిరి. ఎన్ని విపత్తులు సంభవించినను జెప్లిన్ తన పట్టును విడువక లోపములను దిద్దుకొనుచు నూతనపద్ధతులతో గాలిమోడలను నిర్మించు చుండెను.

జెప్లిన్ నిర్మించిన యాధునికపు గాలిమోడలయొక్క వాయు కోశము 17 గదులుగ విభజింపఁబడి యొక్కొక్క గదియం దొక్కొక్క గాలితిత్తి యమర్పఁబడియుండును. వీనిలో 5-6 తిత్తుల వాయువు పూర్తిగా పోయినను గాలిమోడ కేవిధమైన యపా

యము లేక యది యాకసమున నుండగలదు. వాయుకోశమున నమర్పబడియుండును.

వివిధమైన యుపాయము గలుగకుండ దాని యుపరిభాగము ముక్కు తీగెలతో సంధింపబడిన యాల్యూమినపు రేకులతో మూయబడి యుండును. సూర్యరశ్మికిని, వర్షమునకును, మంచునకును కోశములోని వాయువు మార్పు చెందకుండ కోశము పైనను గుడ్డతో మూయబడియుండును. ఈ గాలిరోడ 450 అడుగుల యడ్డుకొలత గలిగి, 450 అడుగుల పొడవు గలిగియుండును.

గాలి రోడ తల క్రిందు కాకుండ నుండుటకు చేపల రెండు రెక్కలవలె దీని కిరు ప్రక్కలను పొడవగు పలకలు గలవు. రెండు నిలువు పలకలు క్రింది యడ్డపలకమీద నున్న యుంకెలలో నుంచబడి కిటికీ రెక్కల వలె నాడుచుండును. మరియు క్రింది పలక యొక్క మధ్య భాగమందొక పెద్దచుక్కాని యుండును. ఈ చుక్కాని వల్లను రెండు నిలువు పలకల వల్లను గాలి రోడ యడ్డముగా గమనము గలిగియుండును. గాలిరోడ నిలువుగా పైకి పోవుటకుయుండును వెనుకను వాలుగేసి పలకలవంటున 8 పలక లొకప్రక్కను, 8 పలకలు రెండవప్రక్కను సయిరేము దిగుటకు వీలగునట్లు నిర్మింపబడినవి. ఇట్టి గాలి రోడ

విమానములు - గాలిరోడ

జెప్లిన్ నిర్మించిన యుద్ధపు గాలిరోడలు మిగుల బలిష్ఠములయి యుద్ధమున కవసరమగు మందు, గుండు సామానులను, మూడు ఫిరంగులను మోసికొని గంటకు 60-70 మైళ్ల వేగమున పోగలిగియుండును. ఇవి 10 వేల మొదలుకొని 11 వేల యడుగుల వరకు ఎత్తున కెగురగలవు. ఈ గాలిరోడలు 125 మొదలు 150 గుఱ్ఱముల శక్తిగల నాలుగు యంత్రములచే నడుపబడును.

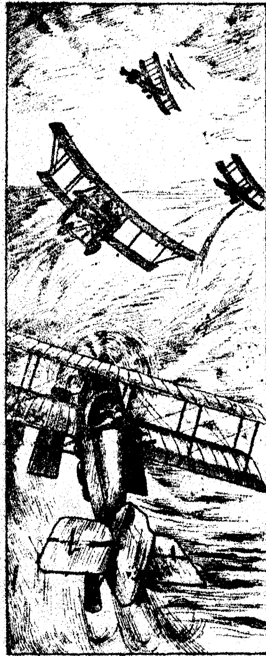
మరియు యుద్ధపు గాలి రోడ మీద రెండు, మూడు ఫిరంగులను, బాంబులను క్రిందికి విడచుటకు తగు యంత్ర సామగ్రియు, 136 మణుగుల తుపాకి మందును, చుట్టు రెండు వందల మైళ్లలో నుండి వార్తలను గొనుటకు వీలగునట్టి తీగెలేని వార్తా యంత్ర సామగ్రియు నుండును. గాలి రోడ క్రింద నున్న తొట్టిలో నుండి ఫోటోగ్రాఫులను దీయుటకును చుట్టుప్రక్కల నున్న శత్రుసేనల గుట్టుమట్టులను గనుగొనుటకును గొందరు ఉద్యోగస్థులు గాలిరోడ మీద నుందురు. దీని లోన గొన్ని కిటికీమీద

లను ఇంగ్లండులోని వికర్సు కంపెనీవారు నిర్మించి బ్రిటీషు నౌకా శాఖవారి కొసంగిరట.

జెప్లిన్ రిజిడ్డు గాలిబోడ ఏరోప్లేనుకన్న మిగుల శ్రేష్ఠమైనదని పలువురు యభిప్రాయము. కాని యిది మిగుల భారవంతమైనదగుటచేత ఆకసమున నిలుచుటకును మిగుల ఎత్తునకు పోవుటకును మిక్కిలి బలమగు ఇంజనులు గావలసియున్నవి. మరియు నీ జెప్లిన్ గాలిబోడలు పెనుభూతములవలె నున్నందున శత్రువులు గురిమానికొట్టుటకు వీలుగా నుండును. అందువల్ల నందరి దృష్టియు ఏరోప్లేనులకంటెను పోవుచున్నది.

పై వివరించిన గాలిబోడ యెట్లు నడుచునో, కుడి యెడమలకెట్లు తిరుగునో, పైకి, క్రిందికెట్లు పోవునో మున్నగు విషయములను గొంత తెలిసికొందము.

నీటిమీది యోడ చుక్కాని సాహాయ్యమున కుడియెడమలకు తిరుగునట్లు గాలిబోడలు సయితము చుక్కాని సాహాయ్యమున త్రిప్పబడును. కాని గాలిబోడ యొక్క చుక్కాని నీటియోడ చుక్కానికన్న నాలుగింతలు పెద్దది. ఇది యోడచుక్కానివలె పూర్తిగా కొయ్యతో చేయబడక చుట్టు నొక చట్రము చేర్చి యా చట్రముపైన గుడ్డను పటిదిగునట్లుగా బంధించెదరు. ఇది గాలిబోడ వెనుకభాగమున నిలువుగా నమర్పబడియుండును. గాలిబోడ కుడిప్రక్కకు తిరుగవలెనన్న చుక్కానియును కుడిప్రక్కకే త్రిప్పవలెను. అట్లు త్రిప్పుటవలన గాలిబోడప్రక్క నుండి వచ్చు బలమైన తాకుడుచేత గాలిబోడ తిరుగును. నీటియోడ చుక్కానియు, గాలిబోడ చుక్కానియు దిక్కులకు త్రిప్పుటకే యుపయోగపడును. కాని యొక భేదము మాత్రము కలదు. నీటియోడయొక్క చుక్కానిని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన, ఓడ యెడమప్రక్కకు నడచును. గాలిబోడ యట్లుగాక, అది కుడిప్రక్కకు దిరుగవలసినచో దాని చుక్కానిని గూడ కుడిప్రక్కకే త్రిప్పవలెను.

ఇక పైకెగురుట, క్రిందికి దిగుట విషయమై కనుగొందము. ఈ పని రెండు విధములుగా జరుపబడును. మొదటి విధము, ప్రొపెల్లరు (ముందునకు త్రోయు యంత్రము) నొక మూలకు త్రిప్పుటవలనను, రెండవ విధము, అడ్డముగా నున్న చుక్కానివల్లను జరుపబడును.

ఈ ప్రొపెల్లరులు గొప్ప యుద్యోగస్థుల బల్లలమీద నుండు విద్యుచ్ఛక్తివిసనకఱ్ఱలవలె నుండును. ప్రొపెల్లరు యొక్క పలకలు లేక యాకులు మిగుల బలిష్ఠములును పొడవుగాను నుండును.

గాలిబోడ సూటిగా ముందుకు పోవలసినచో నిలువుపలకమీదనున్న ప్రొపెల్లరుయంత్రము గాలిబోడ నడచు దిక్కునకు లంబముగా (పెర్పెండిక్యులరుగా) నుంచబడును. గాలిబోడ పైకిగాని క్రిందికిగాని పోవలసినప్పుడు ప్రొపెల్లరుయంత్ర మొక మూలకు త్రిప్పబడును.

రెండవ విధమైన చలనము అడ్డచుక్కానివలనఁ గలుగును. అది గాలిబోడయొక్క ముందుభాగమునందుగాని, వెనుకభాగము నందుగాని యుంచబడును. ఈ యడ్డచుక్కానిని కొన్ని రకముల విమానములలో విరాటు యని పిలుతురు. ఈ యడ్డచుక్కానిని క్రిందికి వంచిన, గాలిబోడ యొక్క ముందుభాగము (ముఖము) క్రిందికి వంగును; పైకెత్తిన ముఖము పైకి లేచును. ప్రొపెల్లరు యంత్ర సాహాయ్యమునను అడ్డచుక్కాని సాహాయ్యమునను గాలిబోడ కుడియెడమలకు నడచు ననియు, అడ్డచుక్కానివలన పైకి, క్రిందికి పోవుననియు గ్రహింపవలయును. ఈ యంత్రము లన్నియు పెట్రోలు (కిరోసిన్ నూనె) ఇంజనుతో నడుపబడును. స్యందనములలోని వైమానికుల కపాయము గలుగకుండ పెట్రోలు నిలువయుంచు తొట్టి స్యందనమునకు దూరముగ నుంచబడును. గాలిబోడ యందలి పనులన్నియు గాలిబోడను నడుపు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

ఏరోప్లేనులు

ఈ యేరోప్లేనులకు గుమ్మటములు గాలిబోడలకువలె వాయుకోశముయొక్క సాహాయ్య మవసరము లేదు. వీని యంత్రములు, పలకలు మున్నగు సమస్తసామగ్రియు గాలికన్న బరువైనవగుటచే నీ యేరోప్లేనులకు గాలికన్న బరువైన యంత్రము లని పేరు వచ్చినది. గుమ్మటములు గాలిబోడలు గాలికన్న తేలికయైన యుదజని వాయువుతో నింపబడిన తిత్తి సాహాయ్యమున నాకసమున నెగురును గనుక వీనికి గాలికన్న తేలికయైన యంత్రము లని పేరు.

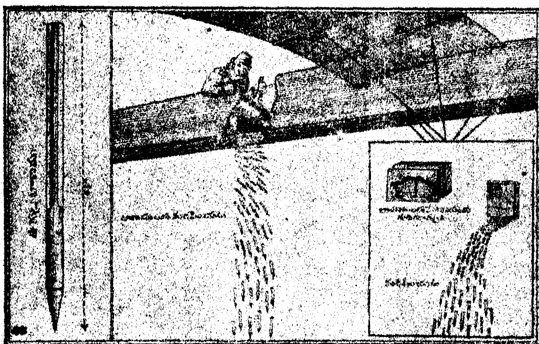
ఏరోప్లేను ఆకసమున నెగురుచున్నప్పుడు దాని కమర్పబడిన పలకలమీద తీవ్రముగా వీచెడి గాలి తాకుడుచేఁ గలిగెడి కదలిక వలన నది యాకసమున నిలువఁగలిగియుండును. గాలిబోడ కగు వ్యయముకన్న ఏరోప్లేనున కగు వ్యయము మిగుల తక్కువయైనను, గాలిబోడ కుండెడి సదుపాయములు, ఉపయోగములు ఏరోప్లేను

నందు లేవు. మరియు విమానము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారునకే పోయి యక్కడనుండి పైకి లేచును. దీనికి దృష్టాంతముగ పెద్ద పక్షులు సయితము భూమినుండి పైకి లేచునప్పుడు కొంత దూరము నేలబారునకె పోయి యక్కడనుండి పైకి క్రమముగా పోవును.

ఈ విమానములలోఁ గొన్నింటికి పెద్దపక్షుల వంటి రెక్కలవలె గాలిలో నాడించుటకు పెద్ద రెక్క లుండును. మరికొన్ని రకములలోఁ బైకి లేచు శక్తి దానిలో నున్న నిలువు [illegible] తిరుగు మరల సాహాయ్యమునఁ గలుగుచున్నది. పై నుడివిన పద్ధతులను మిళితము చేసి యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మాణము కాఁబడినవి.

ముఖ్యముగా ఏరోప్లేనుల నిర్మాణమునకు బాలుర గాలిపటమే యాధారమని చెప్పవచ్చును. 1890-వ సం.న జర్మని దేశీయుఁడైన లీలియంథాలు, అమెరికా దేశీయుఁడైన రైటుసోదరులు గాలిపటముయొక్క యాకారమును పెట్టెయాకారగ మార్చి కొన్ని ప్రయోగములను జేసిరి. ఈ పెట్టె యాకారము గల విమానమును పైకి ఎక్కించుటలోను క్రిందికి నెమ్మదిగా దార్చుటలోను లీలియంథాలు మార్గదర్శకుఁడని చెప్పవచ్చును. ఈయన తాను నిర్మించిన విమానమునకు పెద్ద రెక్కలేర్పఱచి వానిని తన [illegible] నుండున ట్లేర్పాటు చేసి యొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోయి యక్కడనుండి పైకిఁ బోవ యత్నములు సలిపెను. విమానమును సమభారములో నుంచుటకు తన నడుము మొదలు క్రిందిభాగ మంతయు క్రిందికి వ్రేలాడునట్లు కూర్చుండి కాళ్లను ముందుకు వెనుకకుఁ జాపుచు విమానము నేల క్రిందు కాకుండ నెగురుటలో జయమును గాంచెను. తరువాత కొన్ని శోధనలు చేసి రెక్కలకుమాఱుగ కొన్ని పలకలను నేర్పఱచి జయప్రదములైన ప్రయోగములను చేసెను. ఈ ప్రయోగములలో నొకతూరి విమానము క్రిందపడి లీలియంథాలు మరణించెను.

తరువాత కొందఱు విమానమునకు కొన్ని మార్పులు చేసి దాని నావిరియంత్రపు సాహాయ్యమున నడుపుచుండిరి. పిదప దానికి చక్రము లేర్పాటు చేసి పెట్రోలింజనుతో నడుప మొదలిడిరి.

[illegible] విమానములనుండి [illegible] వదలుట

నిర్మాణవిధానము

ఈ విమానమునకు క్రింద నొక పలకయును, పయి నొక పలకయు నుండును. ఈ రెండు పలకలకు నిలువుపాటి తేలికయగు కఱ్ఱలతోఁ గాని, అల్యూమినపు కమ్ములలోఁ గాని పులిబోనువలె నడుమనడుమ సందు లుండునట్లు నిర్మింపఁబడును. పులిబోను వున్నట్లు కమ్ములు దగ్గఱదగ్గఱగా నుండక చాల నెడమెడముగా నుండును. ఇట్లుండుటచే రెండు పలకలనడుమను వాయువు స్వేచ్ఛగా సంచారము చేయుటకు వీలగును. క్రిందిపలకయొక్క మధ్యభాగమునందు విమానము క్రిందికి దిగుట కుపయోగించు యంత్ర ముండును. ఈ విమానము యొక యెత్తగు గుట్టమీఁదికిఁ గొనిపోఁబడి అచ్చటనుండి యంత్ర సాహాయ్యమున వాతావరణములోనికి ముందుకు త్రోసికొనిపోఁబడును. క్రిందికి దిగునప్పుడు విమానముయొక్క రెండు పలకల నడుమనున్న గాలియే [illegible] విమానము తానంతట [illegible] క్రిందఁ బడక వాటముగా నెమ్మదిగాఁ గ్రిందికి జారును. గాలిపటముయొక్క దారము తెగినప్పుడు గాలిపటమే విధముగా నేలకు జారునో గమనించినవారి కిది సులభముగా తెలియఁగలదు. దీని ననుసరించియే యిప్పటి యేరోప్లేనులు నిర్మింపఁబడినవి.

ఈ యేరోప్లేను లెటు లాకసమున విహరించునో విచారింతము. గాలిపటము పైకి పోవుటకు దారమెట్లు సహకారిగా నటులే యీ విమానములకు పెట్రోలింజను సహకారి. ఏరోప్లేనులలో మానోప్లేను, బైప్లేను, ట్రైప్లేను లని త్రివిధము. ఇందు కడపటిది యుపయోగములలో లేదు.

వీని పటములను చిత్రపటములలో [illegible] జూడఁదగును. బైప్లేను నిజముగా గ్లైడరు (నెమ్మదిగా జారునది) విమానము ననుసరించి కొన్ని మార్పులతో నిర్మింపఁబడినది. ఈ బైప్లేనులో రెండు పలకలుండును. అవి యొకదానిపై నొకటిగా [illegible] సుమారు 60 [illegible] వైశాల్యము గలిగియుండును. విమానమునకు ముందు భాగమున క్రిందికి మీఁదికి లేచుటకు వీలగునట్లు [illegible] మరొక పలక యుండును. వెనుక భాగమున నొక చుక్కాని యుండును. ఇవిగాక, విమానమును నడుపు ఇంజను, ప్రొపెల్లరు యంత్రము, వీనికి సంబంధించిన లెక్కపరికరములు యుండును. మరియు బైప్లేనుయొక్క క్రిందిపలక మీఁద విమానము నడుపు యంత్రము, వైమానికుని పీఠము, లెక్కల యన్ని పరికరములు నుండును. [illegible] బైప్లేనును తేలికయైన కఱ్ఱలతో నిర్మించిరి. విమానముయొక్క పలకలు ప్రప్రథమమున వెదురు బొంగులతో గదులుగదులుగా [illegible] వలె కట్టఁబడియుండెను. ఈ పట్టము అయుతాకారమున ([illegible]) చిన్న చిన్న గదులుగ నిర్మింపఁబడి దానిపై నారగుడ్డ బంధింపఁబడి యుండును.

ఎలివేటరు (మీఁటు):—విమానము పైకి క్రిందికిఁ బోవుట కుపయోగపడు మీఁటు యొకటి బైప్లేనుయొక్క రెండు పలకలకు ముందు భాగమున నుండును. ఈ మీఁటు క్రిందిపలక మధ్యభాగమునుండి యిటునటు పడకుండ పట్టియుండెడి కమ్ముల యాధారమున నిల్చియుండును. ఈ మీఁటును క్రిందికి మీఁదికి లేపుటకు వీలగునట్లే యొక పిడి

యుండును. ముందున్న మీటపలకలును, వెనుక నున్న చక్రాని పలకలును విమానమున కంతకు నాధారముగా నున్నవి. ఈ మర లన్నియు వైమానికుని స్వాధీనములో నుండును.

మానోప్లేను

మానోప్లేను నిర్మాణమునకును, బైప్లేను నిర్మాణమునకును వ్యత్యాస మధికము. బైప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగము నిలువుచక్రాని నుంచుటకు మాత్రమే యాధారముగా నుండును. మానోప్లేను క్రిందిపలకయొక్క వెనుకభాగమును ఫ్యూజిలేజి యందురు. అనఁగా పిట్టయొక్క పొట్ట యేవిధముగా దానితలకు, రెక్కలకు, తోఁకకు నాధారమో అటులే మానోప్లేనుయొక్క వెనుకభాగము విమానమున కంతకు నాధారమై యుండును. మానోప్లేనుయొక్క ఫ్యూసిలేజి (పట్టము) పిట్టయొక్క యాకారమును బోలి యుండును. ఇది పూర్తిగా మూయఁబడియుండును. ఇది నిర్మాణమందు నంపుగా నుంచుటచే గాలి సుడిగాఁ దిరుగుటకు వీ లుండదు. దీనియొక్క స్వరూపము చేపవలె ముందుభాగము లావుగా నుండి వెనుకకు పోను పోను సన్నమై కూచిగా నుండును.

పిట్టయొక్క శిరస్సు దాని శరీరముయొక్క ముందుభాగమం దుండునట్లు మానోప్లేను విమానము యొక్క ముందుభాగమునందు ప్రొపెల్లరు యంత్ర ముండును. ఈ ప్రొపెల్లరు వెనుకనె యింజ నుండును. దీని యిరుసునకు ముందున్న ప్రొపెల్లరు సంధింపఁబడి యుండును. ఇంజను వెనుక వైమానికుని పీఠ ముండును. బైప్లేను కున్నట్లు దీనికిని వెనుకభాగమున తోఁకవలె నొకపలక యుండును. దీనినె టెయిల్ ప్లేను అని పిలుతురు. ఇది యంత్ర మంతకు నాధారభూతమై యుండును.

మానోప్లేను యొక్క రెక్కలు క్రిందికి మీఁదికి వాడించుట చేతనె విమానము ఆకసమున నిలువఁగలుగుచున్నది. ఈ కదలిక వైమానికునియొద్ద నున్న తీఁగెలద్వారా గలుగు చుండును. మానోప్లేను యొక్క రెక్కలును బైప్లేనుయొక్క పలకలును పొడవగు తేలిక యైన కఱ్ఱలతో గదులుగదులుగ నొక చట్టముగ నిర్మింపఁబడి వానిపై నారగుడ్డ బిగువుగ బంధింపఁబడియుండును.

పైకి క్రిందికి పోవువిధము

విమానము ప్రథమమున ముందుకు జరుపఁబడి ఎలివేటరు (మీట) సాహాయ్యమున క్రిందికి దిగుచుండును. ఇట్టి యెలివేటరు బైప్లేనులో ముందుభాగమున నుండును. మానోప్లేనులో వెనుక నుండును. బైప్లేనులో నెలివేటరుయొక్క లోపలికొన బంతికలలో నుంచఁబడును. వెలుపలి కొనలు పైకి క్రిందికి తేఁపుటకు వీలగును. మానోప్లేనులో మధ్యభాగమునందు బందులతో సంధింపఁబడిన తీఁగలవల్ల క్రిందికి మీఁదికి లేపఁబడును.

కుడి యెడమలకు నడచువిధము

నిలువుచక్రానివల్ల విమానము కుడియెడమలకు త్రిప్పఁబడును. ఈ చక్రాని యన్నిరకముల విమానములలోను వెనుకభాగముననే యుండును. కొన్ని విమానములలో నొక్క చక్రానియు మరికొన్నిటికి రెండు చక్రానులును నుండును. ఈ రెండు చక్రానులు నొకదానిప్రక్క నొకటిగాఁ గాని, యొకదానిపై నొకటిగాఁ గాని యుండును. నిలువుచక్రాని కుడిప్రక్కకు త్రిప్పిన విమానము కుడిప్రక్కకు తిరుగును. ఎడమప్రక్కకు త్రిప్పిన ఎడమ ప్రక్కకు తిరుగును. ఈ నిలువుచక్రానికి తగిలెడి గాలి తాకుడువలన విమానముయొక్క ముందుభాగము (ముఖము) దిక్కులకు తిరుగుచుండును.

సంచరించు విధము

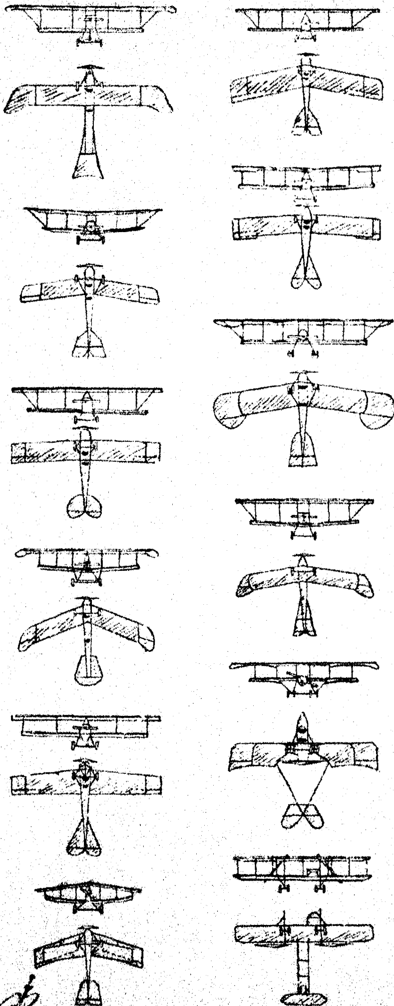
బైప్లేను గాని మానోప్లేను గాని యొకటి రెండు ప్రొపెల్లరుల వల్ల నడుపఁబడును. ఇది విమానముయొక్క ముందు భాగమున నుండును. ఈ ప్రొపెల్లరులకు విద్యుచ్ఛక్తి విసనకఱ్ఱల వుండెడి యాకులవలె రెండు గాని మూఁడు గాని యాకు లుండును. ఈ యాకులు నిమిషమునకు వేయి సార్లు వంతున ఇంజను సాహాయ్యమున తిరుగుచుండును. ఇట్లు తిరుగుటచేతనే విమానమునకు ముందుకు జరుగు శక్తి కలుగుచున్నది. మఱమేకు తలయొద్ద నులితో త్రిప్పుటవలన మేఁకు ఏవిధముగా కొయ్యలోనికి చొచ్చుకొనిపోవునో యారీతిగా ప్రొపెల్లరు యంత్రపు సాహాయ్యమున విమానము గాలిలో మార్గము చేసికొని ముందునకు నెట్టుకొనిపోవును.

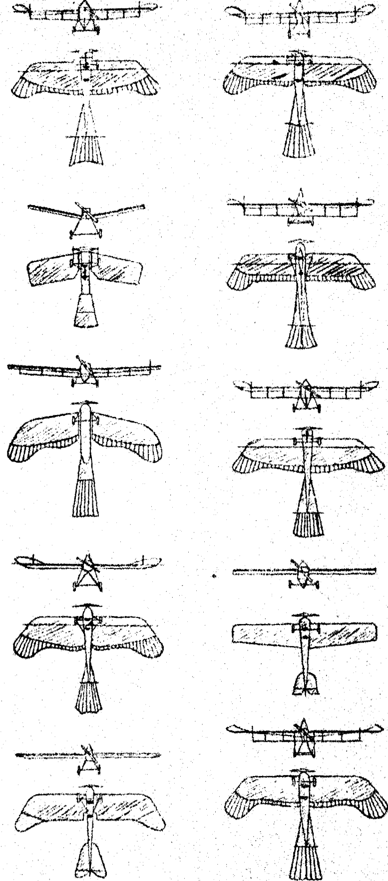
నీటిమీఁద నడుచు విమానములు

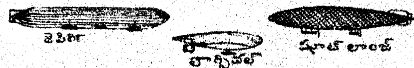
కొన్ని విమానములు నీటిమీఁద దిగినప్పుడు మునిగిపోకుండ విమానములయొక్క యడుగుభాగము దోనెవలె వంపుగా చేయఁబడి యుండును. ఈ వంపువలన అంగుళముల కెరటము వచ్చినను నపాయ ముండదు. పెద్ద పెద్ద యలలున్నప్పుడు గాని తుఫాను కొట్టుచున్నప్పుడు గాని విమానము నీటిమీఁద దిగఁజాలదు. విమానముయొక్క భారమునకుఁ దగినట్లు క్రిందిభాగము వంపుచేయఁబడును. ఇట్టి విమానములు యుద్ధ సమయములలో శత్రువులయొక్క గుట్టుమట్టులను కనుగొనుటకు ప్రతి యుద్ధనౌకమీఁదను నుండును.

విమానములనుగూర్చి శాస్త్రజ్ఞులు శోధనలు చేసి దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నారు. అందువల్ల నీ విషయమై యింతటితో ముగించుటకు వీలుండదు. ప్రథమమున గుమ్మటములు కనిపెట్టఁబడెను. తరువాత బుద్ధివికాసము పెంపొందినకొలఁది శోధనలు చేసినకొలఁది వీగుమ్మటములలో నెన్నియో మార్పులు చేయఁబడి గాలిమేడలు విమానములు, నీటిమీఁద దిగు విమానములు, యుద్ధమున నుపయోగపడు విమానములు మొదలగునవి కనిపెట్టఁబడెను. ఒక్కమనుష్యుని కన్న నెక్కువమందిని తీసికొనిపోవుటకు వీలులేని విమానము లిప్పుడు పలువు రెక్కిపోవుటకు తగినట్లు చేయఁబడెను. అంతియెగాక వేల కొలఁది టనుల బరువు గల ఫిరంగులను, సామగ్రులను తీసికొనిపోఁగల శక్తియు గలిగింపఁబడెను. ఇంక నెన్ని యాశ్చర్యకరములైన క్రొత్త యేర్పాట్లు గావింపఁబడనున్నవో యూహించుట దుస్తరము. సర్వేశ్వరునిచే సృజియింపఁబడిన మనుష్య మాత్రుఁడే యిట్టి మహాద్భుత కార్యములను చేయుచుండ, నీకసృష్టికర్తయైన యా పరాత్పరుని మహిమలు అగమ్యగోచరము లయి వర్ణనాతీతములుగ నుండును గదా!

THE GERMAN BIPLANES, MONOPLANES AND DIRIGIBLES.

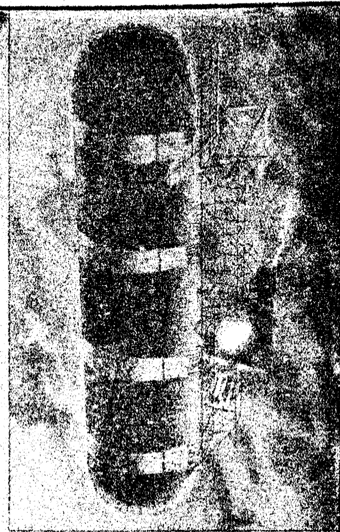

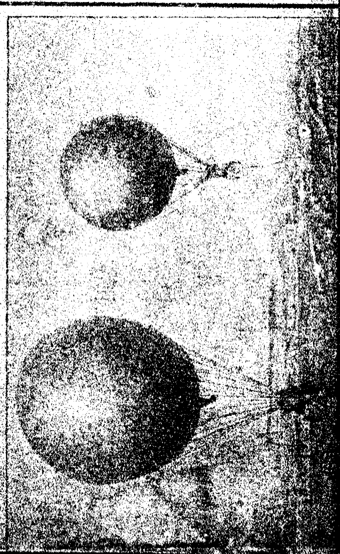

జర్మనులవిమానములను శెల్లిములను గుర్తించుటకును మిత్రమండలి ఆకాశయానములకును జర్మనువారికిగల భేదమును దెలుపుటకు ఫ్రెంచి ప్రభుత్వముచే చిత్రపటమును ముద్రించిరి. యుద్ధరంగమునందు మిత్రవిమానములను శత్రువిమానములను గుర్తించుటకిది మంచిసాధనము.

L

ఆకాశయానముల న్యాసమునందు విమానములకు గాలివోడలకుగల భేదము తెలుపబడినది. ఫ్రాన్సు ఇంగ్లాండు రష్యా మొదలగు దేశములందు సయితము జెప్లినువంటి గాలివోడలు నిర్మింపబడుచున్నవి.

యుద్ధ సమాచారములు

ఆస్ట్రియా సర్వియాల యుద్ధము

రెండులక్షల కలువదిరొక్కవేల చదరపు మైళ్ల దేశమును 490 లక్షల జనసంఖ్యయుగలుగు మహాసామ్రాజ్యమగు ఆస్ట్రియా 33,000 చదరపు మైళ్ల భూమియు, 50 లక్షల మంది జనమును మాత్రమే కలిగి, బలహీన మయినదియు, చిక్కినదియు, నగు సర్వియాను అణగద్రొక్కి, తన సామంత రాజ్యముగా చేయ దుర్యోచనయే ఈ యుద్ధమునకు కారణమని వ్రాయ నవసరము లేదు గదా? ఆస్ట్రియా యుల్టిమేటమ్ సందేశములోని షరతుల నన్నింటిని సర్వియా యంగీకరించినచో సర్వియా ప్రజలే వారి రాజులను [illegible] యుండును. అందుచే సర్వియాకు గత్యంతరము లేక స్వాతంత్ర్య సంరక్షణార్థమై [illegible] వచ్చెను. [illegible] సర్వియా [illegible] యుద్ధమునకు సంధి [illegible] కలసిన దురదృష్ట [illegible] పోయెను. [illegible] స్థానములు [illegible] దేశాధికార్యార్థమై ఆస్ట్రియాకు వెళ్ళియుండగా [illegible] నగరమున ఆస్ట్రియనుల చేత పట్టుకొనబడెను. టర్కీని రూపుమాపి, బల్గేరియానుపరాభవించి సర్వియా సైన్యమునకు లోకవిఖ్యాతిని గడించిన యాతిరథుండీయన.

సర్వియారాజు

సర్వియా యువరాజు

యుద్ధమంతవఱకును ప్రకటింపబడకుండుట చేతను సర్వియా యుద్ధమునకు దిగగలుగువాయును సైన్యము చేతను ఆస్ట్రియనులకు పంపబడిన విన్నపము లాలకింపబడి ఈ మహాసైన్యాధిపుడు వదలిపెట్టబడెను. ఈయన స్వదేశపు సరిహద్దులలో ప్రవేశించిన [illegible] యుద్ధము ఆస్ట్రియాచే ప్రకటింపబడెను. [illegible] ఆస్ట్రియా కను [illegible] చెనట.

యుద్ధ ప్రకటనము

లోకమునంతయు దగ్ధము చేయుచున్న ఈ మహాసంగ్రామములో మొదటి తుపాకి 29 వ జూలయి రాత్రి కాల్పబడెను. దృఢముగా కట్టబడిన తమ కోటయగు సెమిలునుండియు, డాన్యూబునదిలో నున్న తమ చిన్ని యుద్ధనావల (గన్ బోటుల) నుండియు సర్వియా ముఖ్యపట్టణమగు బెల్గ్రేడుమీద ఫిరంగులను కురిపించి దానిని కాల్చివేయగలమని ఆస్ట్రియావారి యుద్దేశము. బెల్గ్రేడు కోటలసంరక్షణము లేని నగరమగుటచేత నాగరిక రణనీతి ప్రకారము దానిమీద కాల్చరాదు. అందుచే సర్వియనులు రాజధానిని వదలి క్రగుయివాచ్, నిష్ ప్రాంతములలో నున్న తమ కోటలను బలపఱచి సైన్యమునందు చేర్చిరి. కాని బెల్గ్రేడు పూర్తిగా ఆస్ట్రియనుల వశము కాకుండ మార్గము [illegible] కొంత కాలము నిలిచెను. ఆస్ట్రియనులు నాగరిక నియమముల నుల్లంఘించి బెల్గ్రేడు మీద ఫిరంగులను కాల్చిరి. సర్వియావారు రమారమి లేని పట్టణమునకు 90,000 [illegible] [illegible] పోగొట్టుకొనిరి. [illegible] బెల్గ్రేడు [illegible] అనుచు [illegible] సర్వియనులే ముందుగ ఆస్ట్రియనులమీద కాల్పుడు [illegible] సర్వియనులు [illegible] బెల్గ్రేడు మధ్యనున్న వదిపయిని వంతెనను [illegible] కాని లాభము లేకపోయెను. బెల్గ్రేడు నగరము దినదినము ఆస్ట్రియనుల [illegible] యగుచుండెను. సర్వియాపై వేసలుటకయి ఆస్ట్రియా 21 సైన్యపు కోరులను సిద్ధము చేసెను. సర్వియా తన రాష్ట్రములలో తుపాకి పట్టగల ప్రతివానిని రణరంగమున కాహ్వానించెను.

ఆస్ట్రియావారు సర్వియాపయి మూడు దిక్కులనుండి సైన్యమును నడిపింప నిశ్చయించిరి. మొదటి సైన్యము [illegible] మార్గమును బట్టి విశాలమయిన [illegible] ప్రాంతముగుండ నడచుటకు, రెండవది నోవిబజారు గుండ పోయి ఎడమప్రక్కనున్న సర్వియను సైన్యము నోడించుటకు, మూడవది సైర్పలిమాలను వెళ్లి సర్వియా ముట్టడిని అన్ని వైపులనుండియు బూర్తిచేయుట యుద్దేశింపబడినవి. నోవిబజారుగుండ వీరిని పోనిచ్చి స్లేవ్ జె కొండలనుండి నలువది,

యోఁబడివేల సైన్యముతో దుమికి, తమ వెనుక భాగమును ముట్టడించి, తమ రెండవ సైన్యమును మాంటినీగ్రోరాజా ధ్వంసము చేయునేమో యనుభయము ఆస్ట్రియను సేనానాయకుల కుండుటచే, సముద్రములో విలాసార్థమై తననావపై నెక్కి ప్రయాణము చేయుచున్న మాంటినీగ్రో రాజా నికోలసుగారిని జూలై 29వ తేదిన కాట్యారోవులో ఖయిదీగా పట్టుకొనుటకు ఆస్ట్రియనులు యుద్ధనావలను బంపిరి. కాని యీ దురాలోచనమును తెలిసికొని నికోలసురాజు యుద్ధనావలకు చిక్కకుండ దాటిపోయి, స్వదేశమును జేరి సర్వియాకు సహాయముగా ఆస్ట్రియాపై యుద్ధమును ప్రకటించెను. ఇంతలో సర్వియనులును సిద్ధముగ నుండిరి. బోస్నియా దిక్కునకు కొన్ని దండుల నుండిన మాత్రమే పంపిరి. పెక్కుసేనలను లోస్నిట్జావద్దకు పంపిరి. సర్వియనులకు మించినసేన యున్నట్లు ఆస్ట్రియా యున్నను కొండలలో జరిగి యుద్ధవిధానమును నేర్చిన వీరికి ఆస్ట్రియనులు చాలరైరి. ఈ దిక్కున అడుగు పెట్టుటకు శత్రువులకు వీలు కలుగ లేదు. మొదటివారు ప్రారంభముననే నిమ్నగామమునకు వచ్చియున్న ఆస్ట్రియను సేనను సర్వియనులు అతివేగముగ నన సైన్యస్థానములతో దాసిరి. ఆస్ట్రియను గుంపులు చెల్లాచెదరుగా కొట్టబడెను. డ్రైనా నదులు దాటి యున్నదిమైళ్ల యుద్ధరంగమునందు సేరి దినములు 4 లక్షల సైన్యముతో పోరాడిన పిదప డ్రీనా, సేవ్, డాన్యూబు నదులను దాటుటకై ఆస్ట్రియనులు చేసిన ప్రయత్నములు కొన్ని దినములు విశేషభాగము భంగమైనను లోస్నిట్జావద్ద డ్రీనానదిని షాబక్ వద్ద సేవునదిని దాటగలిగిరి. డాన్యూబునదిని దాటుటకయి పంపబడిన మూడు పటాలములును సర్వియనుల ఫిరంగులచే నాశన మాయెను. ఒక్కమనిషి యైనను ఆస్ట్రియను సంస్థలకు తిరిగి చేరలేదు. మూడుపటాలములలో మిగిలినవారు 25 మంది మాత్రము. వీరును ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి.

ఒక సర్వియా సైనికుడు తనమిత్రునికి
ఆస్ట్రియా రహస్యపుయుక్తులను గురించిన లేఖ నందించుట

మాంటినీగ్రో ప్రవేశము

ఇంతలో మాంటినీగ్రో తన సైన్యములను సిద్ధముచేసెను. కొంత సర్వియానుండి పంపబడిన సైన్యముతో వారు ఆస్ట్రియావారి బోస్నియా, హెర్జిగోవినాలపై దాడివెడలి, అచ్చటి ముసల్మాను ప్రజలను, సర్వియను ప్రజలను వశముచేసికొని ఆస్ట్రియాకు చాల తొందరలు కలిగించుచుండిరి.

ఇప్పటికి యుద్ధమునకు దిగి పదిమూడు దినములయినను ఆస్ట్రియాకు విజయము దప్ప పరాజయము కలుగలేదు. నిజముగా భావింపబడినసర్వియా అటు ఆక్రమింపబడలేదు. రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండులు గూడ శత్రువులను మాపినవి. రష్యావారి దాడిని ఆపుటకు ఆస్ట్రియా విశేష ప్రయత్నములను చేయవలసివచ్చెను. అందుచే ముఖ్యముగా సర్వియాను తుదముట్టించుటకు వృథా ప్రయత్నములు చేయుట మానవలసినది. డ్రీనా, సేవు నదులను దాటిన ఆస్ట్రియాసేన ఆ రెండు నదులకును మధ్య కోణమునందున్న చిక్కని భూమిలో యుద్ధమునకు ప్రారంభించెను. వారికి కావలసిన సామానులన్నియు నిక్షేపములగా రయిలు మీఁదను నీటి మీఁదను వచ్చుటకు కొన్ని సౌకర్యములును గలవు. సర్వియనులకు రయిల్వేలు లేవు. బాటలు సరిగా లేవు. వారట్లు సైన్యములను సాంద్రముగా నడపలేరు. వారిసైన్యము 250 మైళ్ల దూరమును ఎనిమిది దినములలో నడచి ఒక్క రాత్రిమాత్రము విశ్రాంతిలేని బాధ్యతకొని సమరమునకు నిలుగుటు వారి సైన్య సేనాధిపతులను జేనోక్ల నిర్వహించుచున్నది.

షాబట్జు, లోస్నిట్జా

యుద్ధములు

ఆస్ట్రియావారి రెండు లక్షలసేన రెండుమూడుమున్న కొండలలో సర్వియను లుండి వారి యుద్ధప్రకారము నిర్వహించిరి. ఆస్ట్రియనుల మిట్రేయిలెస్ ఫిరంగులు వారి కెంత నష్టమును గలిగించుచున్నను నగరు జేయరైరి. షాబట్జు జిల్లాలో ఆస్ట్రియనుల యుద్ధమున ప్రక్కనున్న సైన్యము సర్వియనుల దెబ్బలను కాచుకొనలేక రంగమును వదలిపెట్టి లోకవైపున పరుగెత్తిపోయెను. ఈ పరుగెత్తుట పిరికితనమును, భయమును వెల్లడించుచుండెను. ఇట్లు పరుగెత్తిన సైన్యములో నొక పటాలము సర్వియావారిచేత తుత్తునియలుగా నరికి వేయబడెను. రెండు పటాలములు రూపుమాపుచేయబడెను. సర్వియను అశ్వసేనయు ఈ మూడుదినముల యుద్ధమునందు శాశ్వతకీర్తి సాధించెను. షాబట్జు యుద్ధములో నాస్ట్రియను లెందరు మంది చచ్చినదియు లెక్కవేయుటకు వీలుపడదు. ఒక సర్వియాయాధికారి

ప్రకటన యిటు సంక్షేపముగా నుడివెను. "శత్రువులు మనసైన్యము పయి వారి యంత్రఫిరంగులను ప్రయోగించుటకు ప్రారంభించిరి. సేవ నది శత్రుసేనయొక్క శవములతో పూర్తిగా నిండియుండినది." సాబట్జులో చావగా మిగిలిన సేన లోసనిట్జకు చేరుటయు, అప్పుడు ఆస్ట్రియనులకు నూతనసేన సహాయము వచ్చుటయు సంభవించినందున లోసనిట్జ యుద్ధము రెండవ దినము జరిగెను. [illegible] సైనికులను కోలుపోయినను సర్వియనులకు తిరిగి క్రొత్తసేన వచ్చుటచే వారు యుద్ధమున కుత్సాహముతో నడచిరి. అన్ని చోటులలోను ఆస్ట్రియనులు తుడిచివేయబడిరి. ఆస్ట్రియా నివాసులయినను, సర్వియనుల యందు సానుభూతిగల స్లావుజాతులను ఆస్ట్రియా సేనాధిపతి తన సైన్యమునకు ముందుభాగమున నుంచి వారినే ముందుగా [illegible] జంపించుట ఆక్రూరమైన యుద్ధమున [illegible] గొప్ప [illegible].

ఆస్ట్రియాదాడి అంతమొందుట

సాబట్జులో ప్రారంభమై లోసనిట్జలో నంతమొందిన మూడు దినముల యుద్ధములో ఆస్ట్రియనులు పరాజితులయిరి. సర్వియనుభూమి నుండి యుద్ధము ముగిసెను. ఆస్ట్రియనులు [illegible]లో వందలకొలది పడి చచ్చిరి. సర్వియనుల బల్లెపుపోట్లచే వందలు వందలుగా పడిరి. ఫిరంగులకు వేలకు వేలు గురియైరి. వారు ఆస్ట్రియా దేశములోనికి పరుగెత్తుచుండగా బోస్నియా ప్రజలు చేతికి చిక్కినంతవరకు చంపి ప్రాణములను దీర్చుకొని కృతకృత్యులయిరి. సర్వియనులకు ఖయిదీలయిన శత్రుసేన 4500 మంది. 53 ఫిరంగులు, 8 హావిట్జరులు, 114 కాయుసను ఫిరంగులు, ఒక్క వైద్యుల సమూహము, వైద్య పరికరములు, 14 యుద్ధసామగ్రి [illegible] సామానులు, 6 భోజనసామానుల బేగనులు, 4 గుఱ్ఱపుబండ్లు, 5 తుపాకిమందు బేగనులు, అనేకములగు తుపాకులు, తోటాల పెట్టెలు, టెలిగ్రాఫు తీగెలు, ఇంజనీయరుల పరికరములు సర్వియనులకు వశమయ్యెను. [illegible] సర్వియా [illegible] ప్రకటనము వలన చచ్చినవారు 20,000 మంది, ఖయిదీలు 10,000 మంది అని తేలినది. పట్టుకొనబడిన గొప్పఫిరంగులు 70.

ఈ రెండవ ముఖ్య యుద్ధముల వలన సర్వియాను దిగ్భ్రమింప జేసిన ఆస్ట్రియా [illegible] పోవుటయేకాక ఒక అంగుళము సర్వియా భూమిని [illegible]. ఒక్క ఆస్ట్రియను (ఖయిదీగా గాక) సర్వియా భూమియందు లేకపోయెను. [illegible] యుద్ధమునకు [illegible] ఆస్ట్రియనుల [illegible] [illegible] బడినందున [illegible]. సర్వియా [illegible] [illegible] సైన్యము [illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ఆస్ట్రియా [illegible] [illegible] [illegible] ప్రారంభించెను. సర్వియా [illegible] ఆస్ట్రో-హంగరిపై దాడి వెడలుటకు ప్రయత్నములను చేయుచుండెను.

[illegible] ఆస్ట్రియనులను సర్వియనులు బల్లెములతో [illegible].

జర్మనులు లీజికోటను ముట్టడించుట

నాలుగువందల మయిళ్ల మార్గము పారు మ్యూజునది ఫ్రాన్సునుండి, బెల్జియము, వచ్చివారలదిగా పరిగ్రహింపబడుచున్నది. బెల్జియము సరిహద్దులలో ప్రవేశించు నప్పటికీ నది దేశసంరక్షణార్థమై కట్టబడిన కోటల వొద్దను గలిసి ప్రవహించుచుండును. మ్యూజుతీరమున 1831వ సం. న బెల్జియమున కియనది దుర్గము లుండెను. నామూరు, లీజ్, మాస్ట్రిచ్, నామూరు లందు ముఖ్యములయినవి. వాటర్లూ యుద్ధము జరిగిన పిదప ఫ్రాంసువారిని బెల్జియములో జొరబడకుండ నీలు కలుగచేయకుండుటకు 30 కోట్ల ఫ్రాంకులు కోటలకయి వ్యయము చేయబడెను, కాని 1870వ సం॥ లో ఇన్ని కోటల వలన ప్రయోజనము లేదనియు, శక్తినంతయు నొకటి రెండు కోటలలో తీక్ష్ణముగా నుపయోగించిన చాలుననియు నిశ్చయించి ఇంజనీయరుల యభిప్రాయమై యుండుటచేత లీజ్, నామూరు, [illegible], దుర్గములు మాత్రము బలపఱచబడి నూతన యుద్ధవిధానము ప్రకారము కావలసిన పరికరము లన్నియు సమకూర్పబడెను.

లీజునగరము

లీజుపట్టణములో చాలభాగము మ్యూజునదికి ఎడమవైపున నుండెను. ఇప్పుడు బెల్జియము పరిశ్రమల అధికముగా నుండుటచే నగర మైశ్వర్యవంతమయినది. బెల్జియమునకు [illegible] నగరము

వంటిదని పిలువబడుచున్నది. ప్రజలు సాహసవంతులు. దేశభక్తులు. స్వాతంత్ర్యప్రియులు. 1468-వ సం.గం ఈ పట్టణము ఛార్లెస్ ది బోల్డు ఆఫ్ బర్గండీవలన కొల్లగొట్టబడెను. 1649 లో ఒకటవ మాక్సిమిలన్ వలనను, 1675-1691-వ సం. లకు మధ్య రెండు పర్యాయములు ఫ్రెంచివారివలనను నా పట్టణము ముట్టడింపఁబడెను. 1702-వ సం.లో ఇంగ్లీషు ప్రభువగు మార్లబరో గారు ఫ్రెంచివారి మీఁద యుద్ధము చేయుటకు దీనిని వశపఱచుకొనెను. 1794 లో ఆస్ట్రియను సేనానాయకుఁడగు క్లెయిర్ ఫెయిట్ ఇచ్చటనే జనరలు జోర్డైయిన్ గారి చేతిలో గట్టిగా దెబ్బలు తినెను. బ్రెయిల్ మాంటను బెల్జియము జనరలు యొక్క బుద్ధి కుశలత వలన నీ నగరము చుట్టును 12 కోటలు మూఁడు మూఁడు మైళ్ల దూరమునను, మధ్యకోట కన్నియు ఆఱుమైళ్ల దూరమున నుండునట్లును కట్టబడెను. 33 మైళ్లు చుట్టుకొలత గల యీ కోటలోక బెల్జియముచే సంకల్పింపఁబడి, ఒక ఫ్రెంచికంపెని వారిచే కట్టబడి, జర్మను 6 ఇంచి హొజలిరు ఫిరంగులను గుండు కోర్వగలవై కలిగియున్నవి. ఒక్కొక్క పెద్ద కోటలో 200 మంది సైనికులుండును. చిన్న కోటలలో 169 మంది యుండెదరు. కోటలో ననేక యంత్రఫిరంగులు రాత్రిని పగలుగా మార్చివేయగల దేదీప్యమాన మగుదీపములును, ఒక కోట కొక కోటకు కందకములును గలవు. కోటలలో ననేకదినముల వఱకు కావలసిన మందుగుండు సామగ్రి భోజన పదార్థములు ఉండునని వ్రాయనక్కఱలేదు. గొప్ప గొప్ప దర్శని యంత్రములను బెట్టుకొని సేనాధిపతి యెల్లప్పుడును వ్యూహములను పరీక్షించుచు తనకు తోచిన ఫిరంగులను కాల్చుటకయి వార్తలను పంపుచుండును. కోటగోడల నామకొని యేటవాలుగా నుండు బయలువద్ద కొంకవేళ శత్రువులు రాఁగలిగినను, లేక భూమిలోపలనున్న మార్గములను వారు కనుగొనినను వారిని చెండాడుటకయి ఫిరంగులు సిద్ధముగా నమర్చబడి యున్నవి. కోటల మధ్యనున్న భాగము ఈ దుర్గసమూహమునందు బలహీనమయినది. అందుచే 25,000 మంది సైనికులు, వానిని బాగుచేయుటకు యుద్ధమునకు ముందు వినియోగింపబడిరి.

లీజునగరము, దుర్గములు

యుద్ధప్రారంభము

స్వాధీనము పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు బెల్జియముగుండ వచ్చుచున్నారని కనికిటకుగుచంటివార్తను వినినప్పుడు బెల్జియము సేనాధిపతులు టెన్నిసు ఆటనాడుటకయి వెళ్లుచుండిరట. అంత అకస్మికముగా జర్మనీ వచ్చి బెల్జియముమీఁద పడెను. 1914-వ సం॥ ఆగష్టు 2-వ తేది ఆదివారము సాయంకాల పంయిదుగంటలకు జర్మనుచక్రవర్తి సైన్యమునకు యుద్ధమునకు కాజ్ఞ నొసంగెను. లీజు నగరవాసులు మరునాఁడు రయిలులు ఆపబడుటవలనను, పత్రికా సమాచారములు జర్మనీనుండి రాకుండుట వలనను తమ దివ్యనగరము జర్మను శత్రువులకు బలిదానముగా సమర్పింపఁబడవలసి యున్నదను దుఃఖవార్తను దెలిసికొనిరి. జర్మనీ నోటీసువారముగా ఇరువదినాలుగుగంటలలో బెల్జియమునకు తన సైన్యముల నాటంకపఱుపకుండ ఫ్రాన్సుమీఁదికి వెళ్లుటకయి త్రోవ యొసంగవలసినదనియు, పన్నెండు గంటలలో జవాబు రావలెననియు బెల్జియముతో జర్మని పోరాడి త్రోవ చేసికొనవలసి వచ్చుననియు దెలిపెను. బెల్జియము తన స్వాతంత్ర్యమును ప్రాణముకంటె యధికముగా నెంచుకొనుటచేత జర్మనీకి వారిగా నుండ నొల్లక, స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుకొనుటకయి, జర్మనీ షరతుల కంగీకరింపక, జర్మను సైన్యము వచ్చు మార్గములను తెగగొట్టి, రయిలులను ఎత్తివేసి యుద్ధమునకు సన్నిద్ధమాయెను. లీజుకోటల నుండి వారి ఫిరంగులకు అడ్డముగా నెత్తుగా నున్న ఇండ్లన్నియు అధికారుల ఆజ్ఞలచే కిరోసినాయిలుతో గాల్చి వేయబడెను. చెట్లు కొట్టివేయఁబడెను. మంగళవారము నాఁటి దయమునకు జర్మను శత్రువులు బెల్జియము నేలమీఁద నడుగు బెట్టిరి. జనరలు వాన్ ఎమ్మిచ్ జర్మను సేనాధ్యక్షుండు.

1914-వ స. 5-వ ఆగష్టు నాఁటి రాత్రి 11½ గంటలకు నిండు వెన్నెల కాయుచుండఁగా లీజునగరపు ముట్టడి ప్రారంభ మయినది. జర్మను షెల్సు అమిత ప్రకాశముతో కోటలపయిని పడ మొదలిడెను. బెల్జియము కోటలు తగిన విధమున సమాధాన మిచ్చుచుండెను. ఉత్తరమున పన్నెండుమైళ్ల దూరమునందున్న వైజు మొదలు లీజుకు దక్షిణభాగమందున్న ప్రదేశమంతయు రణరంగముగా నుండెను. ఉదయము 5 గంటలగునప్పటికి యుద్ధము హోరాహోరిగా జరుగుచుండెను. అప్పటికి ఫ్లెరన్ అను కోటమాత్రము జర్మనుఫిరంగులచే నిశ్శబ్దముగా జేయబడెను. అచ్చటచ్చట కొట్లాటలు నడుచు జర్మను అశ్వసేనయు కొంత పనిచేయుచుండెను. ఆ భూమియొక్క ప్రకృతిని బట్టి జర్మనులు బాగుగా దాగియుండుట కనుకూలము లనేకము లుండెను. అయినను జర్మనుల యుద్రేక మనేకపర్యాయము లడంపఁబడెను. 9-వ బెల్జియము పటాలమువారు రాక్షసులవలె బోరిరి.

బెల్జియము నీ విధముగా బోనుచున్నదని జర్మను సేనాధిపతి అనుకొనలేదు. 1 లక్ష 20 వేలమంది జర్మను సైనికులను మూడవ బెల్జియము సైన్యము 35,000 మంది యెదురొడ్డినది. జర్మనులు ప్రవేశించిన ప్రతిస్థలములోను 17,000 మంది జర్మనులను 5000 మంది బెల్జియనులు మట్టుకే తాకి పోరాడించుచుండిరి. పెక్కుమంది జర్మనులు కోటలలోని ఫిరంగులచే, కొడవలితో గడ్డికోసినట్లు, కోసి వేయబడుచుండిరి. శత్రువులు సామీప్యమునకు వచ్చినప్పుడు బల్లెపుపోట్లను తినుచుండిరి. అనేకపర్యాయములు బెల్జియము సేనానాయకులు తమ సైనికుల యమిత యుద్ధసంరంభము గాంచి వేయ నలసి వచ్చుచుండెను. జర్మనులను కోటల ప్రక్క మైదానమునకు రానిచ్చి అప్పటి ఫిరంగులను వర్షమువలె బెల్జియనులు కురిపించి ధ్వంసము చేసిరి. ఒక్క బార్చోన్ కోట ప్రక్కన పేరిన జర్మను శవములు ఎత్తునాలు గజము లయి యుండెనట! ఇప్పటి భంగపాటు నొందిన జర్మను సేనాని ఎట్టి కరుణయును లేని లీజు పురజనుల గృహములమీద షెల్లులను విడువ ప్రారంభించెను. శాంతజీవను లగు పురజనులెందరో చాలమంది చంపబడిరి. కాని పురజనులు భయభ్రాంతులు కాలేదనుటకు నొక్క యుదాహరణము చాలును. బుధవారము నాటి రాత్రి ఫిరంగి ధ్వనులతో నగరమంతయు ప్రతిధ్వనించుచుండగా లీజు విశ్వవిద్యాలయము వారు తమ సాంవత్సరిక పరీక్షలను శాంతముతో జరుపుచుండిరి.

మరునాడు జర్మనుల బలము వృద్ధియాయెను. వారు కురిపించిన ఫిరంగిగుండ్లకు మితిమేరలేదు. బెల్జియము సేనాధిపతి జనరలు లీమెన్ నగరము చుట్టునున్న వంతెనల నన్నింటిని తుపాకిమందు పెట్టించి ధ్వంసము చేసెను. తన సైన్యము నంతయు మ్యూజునదికి ఎడమ భాగమునకు తీసికొని వెళ్లెను. ఇంతలో కండ్లకు గంతలు కట్టబడిన యొక జర్మను సేనాధికారి జనరలు లీమెన్ గారియొద్దకు జనరలు ఎమ్మిచ్ గారి సందేశమును తీసికొని వచ్చెను. ఆ సందేశములో కోటలను జర్మనులకప్పగించవలసినదనియు, అధిక నష్టమును బెల్జియనులు పొందుటవలన లాభమేమియు లేదనియు, అందుకు సేనాని యొప్పుకొనని నగరమును కోటలను నయిరేను ముట్టడించుట కనుమతులకు ప్రారంభించగలననియు చెప్పెను. జనరలు లీమెన్ గారు అతని సాహసమునకు తగిన జవాబు నొసంగెను. "కోటలు నేనిప్పటికి నశించును. పట్టణము గతి యేదైన దాని ప్రభో నాదే." అంతట జర్మను సేనాధికారి వచ్చిన విధముగ నే గరలి పోయెను.

అంతట పురవాసులయందు ఫిరంగిధారల కురిసెను. వారి కష్టములు వర్ణనాతీతము. అనేకులు చం పబడిరి. ప్రతిదినము అనేక సంహారములు లీజి జిల్లాలలో జరిగెను. అనేకులు నగరము విడిచి ప్రక్క చేని తోటలలో ఆశ్రయంబు నొందిరి. వారు ఆ దినములు క్రొత్త సుఖ జీవనము గడిపిరి. సంతోషములతో నున్న ప్రజలీదినముల నిరాధారులయిరి. నగరమంతయు విలపిల్లుచున్న లీజు నగరము దుర్భాగ్యపనలతో నిండి శ్మశానవాటికవలె తోచుచుండెను. శుక్రవారము నాడు 11½ గంటలకు ఎమ్మిచ్ పీనుగులను వారు పాతిపెట్టుటకయి 24 గంటలు యుద్ధమాపవలెనని ఎమ్మిచుగారు కోరిరి. ఇప్పటికి 25,000 మంది జర్మనులు చచ్చిరి. ప్రతి బెల్జియము సైనికునికి ముగ్గురు జర్మనుసైనికులు చచ్చి పడియుండిరి. ఒక్కరోజు యుద్ధ మాపవలెనని యడుగుటకు నిజమగు కారణము జర్మనుసైనికులకాహారము లేక కడుపు మండుచుండుటయే. జర్మనీనుండి భోజనపు వేగనులు సకాలమునకు రాలేదు. కాని చుట్టుప్రక్కలనున్న బెల్జియము గ్రామస్థులు జర్మనులకు అన్నము పెట్టి ఆకలి దీర్చిరి.

(లీజికోటలు-జర్మనీనుండి యుద్ధరంగమునకు వచ్చుచున్న మార్గము)

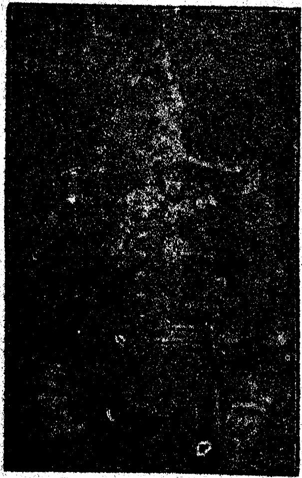
జనరలు లీమెన్ గారిని చంపయత్నించుట

ఇద్దరు ప్రష్యను ఉద్యోగీయులు ఆజ్ఞానుగుణ జర్మనుపోల్జరులు అతిశీఘ్రముగా వెళ్లు మోటరుబండి నెక్కి జనరలు లీమెన్ గారున్న గదివద్దకు వెళ్ళి వారిని చూడగలయుననిరి. సేవకుడును ఇంగ్లీషు వారని భ్రాంతి చెంది లోపలికి పోనిచ్చిరి గాని మేజరు మర్చండు గారు ముందుగా వచ్చి చూడగా జర్మనులుగా నుండిరి. ఆయన కేక వేసెను కాని పిస్తోలుతో చంపబడెను. గదితలుపు లోపలనుండి బిగింపబడినది. జనరలు లీమెన్ గారు పిస్తోలు తీసికొని వారి నెదుర్కొనుటకు సాహసించిరి. కాని వారి యుద్యోగస్థు లాతని ప్రాణ మమూల్యమయినదగుటచే నివారించి గోడ నెక్కించి క్రిందికి దించి పోలీసు చోటికి పంపివేసి ఆ యెనిమిది మంది జర్మనుల నెదుర్కొని అందరిని చంపివేసిరి. బెల్జియము లాగదిలో జర్మనులచేత వచ్చిన వార్తిది మాత్రమే.

ఒక కోటలో కార్యోన్ముఖులుగా నున్న లూకిన్ అను పదునెనిమిది సంవత్సరముల బాలుడును ఒక్క మెషీను ఫిరంగిని రహస్యస్థలమందుంచి ఒక పటాలమును నడుపుచున్న యుద్యోగిని క్రిందియుద్యోగులను ఫిరంగులను కాల్చుచున్న జర్మనుల నందరిని హతముట్టించెను. చివరకు ప్రదేశము నుండి పారిపోవుచున్న జర్మనులు విసరి కడపటి తుపాకిని ప్రేల్చగా పాప మా లూకిన్ యోధాగ్రేసరుడు మృతి నొందెను.

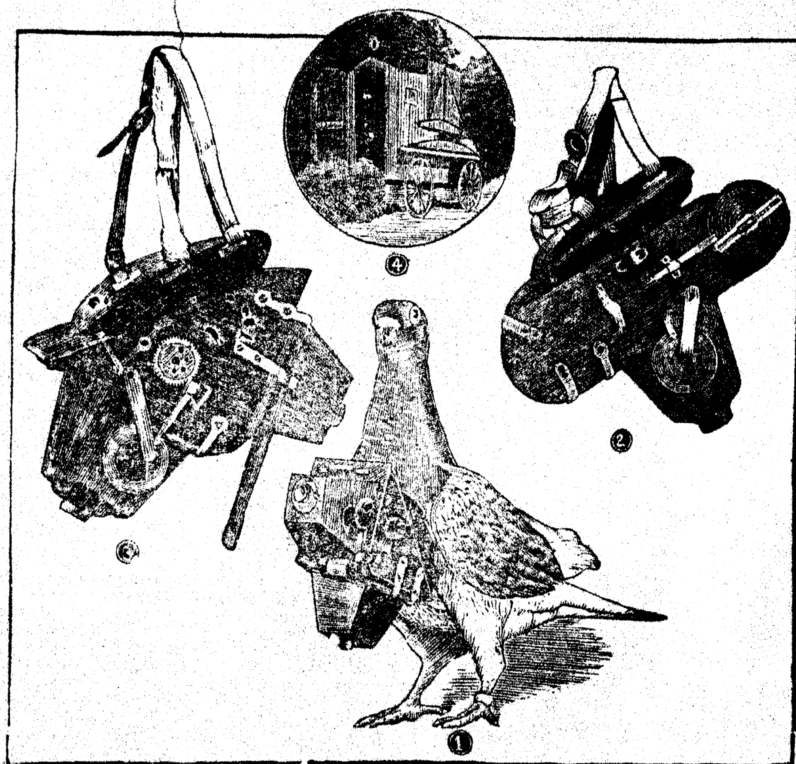
విస్ నగరమును ముట్టడించుట

ఆగష్టు 6-వ తేది జర్మను సేనలో కొంతభాగము సుమారు 150 మోటరు బండ్లలో బండికొకటింటికి పదిమంది చొప్పున కూర్చుండి లీజు కుత్తరమున పదిమయిళ్లలోనున్న విస్ నగరమును ముట్టడింపబోయిరి. బెల్జియములు మూడుగంటల వరకును పోరాడి శత్రువులనాపిరి. అప్పటి మ్యూస్ నదిమీది వంతెనలు నాశము చేయబడినను జర్మనులు పాంటూనువంతెనలను కట్టుచుండిరి. ఒకటి రెండు పర్యాయము లీవంతెనలను ఫిరంగులతో నాశనము చేయబడెను. కట్ట కడపటి జర్మనుగుఱ్ఱపుదళము నీటిలో నీది ఒడ్డుకు చేరెను. జర్మనులు పాంటూను వంతెనలను తిరిగి కట్టి నదిని దాటిరి. కొంతమంది పురజనులు జర్మనుల కొట్టవ్యమునకు లోనుగాక యుండక్కె వారిమీద తుపాకులను కాల్చిరట. ఇది యొకమిషగా గల్పించుకొని జర్మను లాపట్టణమునకు నిప్పు తగులబెట్టిరి. ఇండ్లను దోచిరి. స్త్రీలను చెరచిరి. వారికివోట్లు సారాయుని యుద్ధముకున్నట్లు వ్రాసిరి. ఇంక పురజనుల కష్టము లింతింతయని వ్రాయ నశక్యము లేదు. ఒకవదువద్ద పిస్తోలు గలదని జర్మను లావెయింటికి నిప్పంటించి ఆ మంటలలో నామెను కాల్చివంచిరి. ఉదయమున తల్లిని చూడబోయిన యొక కుటుంబి తన యింటికి వచ్చినప్పుడు ఇల్లు ధగధగమని మండుచుండెను. ఆమె కనపడినట్లున ప్రతికించవలసినదని జర్మను సైనికులను ప్రతిమాలెను కాని వారు క్రూరాత్ములయి ఆబిడ్డను మంటలలోనే కాల్చివేసిరి. ఆ మెధ్యగృహము, 7 సం.ల కుమారుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని యొచ్చటికో తీసికొని వెళ్లిరి. ఇటువంటి గుండెలు బ్రద్దలగు విషాదకర వృత్తాంతములు నంకలకొలది కలవు. ఈ యమానుష కార్యములను బట్టి జర్మనులు కమశత్రువులనెట్లు చూచెదరో తెలిసికొన వచ్చును. కాని యీ జర్మనులే భూభాగమున నతిదయాళురు తామే యని నిర్ణయించుకొనిరి. జనరలు లీమెన్ గారు తన సైన్యమును మ్యూజునదికి ఎదురుగా దీసికొని వెళ్లిన తరువాత జర్మనులు సులభముగా లీజునగరమును ప్రవేశించిరి. అప్పటికే నాలుగు ఇండ్లు కాలిపోయినవి. ఉన్న యిండ్లలో జర్మను సైనికులు ఉద్యోగులు ప్రవేశించి, ఇంటివారిని తోలివేసి హాయిగా నిదురింప మొదలిడిరి. రాత్రింబవళ్లును ఇంటి తలుపులు తెరచియుంచవలసినదని ప్రజల కాజ్ఞనొసంగిరి. కావలసిన వస్తువులను దీసికొని వాని క్రయము నొసంగకుండిరి. జనరలు ఎమ్మిచు సహోద్యోగులతో గూడ వారము నాడు పురమును ప్రవేశించెను. శుక్రవారమునాడు పౌరశిఖామణులు, వారివద్దకు వెళ్లి పట్టణము వశమగుటచేత దానిమీద కాల్చవలదని వేడిరి. వారికి సరియయిన జవాబు నొసంగబడలేదు. కొంతకాలము వీరు ఖయిదీలుగా నుంచబడి విడుదల చేయబడిరి. కాని లీజుకోటలలో జర్మనుల వశము గానివి కొన్ని శత్రువులమీద శరపరంపరలను గురిపించుచు సాహసముతో పోరుచునే యుండెను.

జనరలు లీమెన్

కొంతమంది బెల్జియములోని జనరలు శత్రు వేదిక్కునుండి వచ్చుచున్నదియు, వాని బలమెట్టిదియు కనుగొనుటకై ముందుగా వేగువారివలె గాట్యావ్రాన్స్ ప్రాంతమున నున్న అడవిలోనికి పంపబడిరి. వారు జర్మను శత్రువుల విషయమయి తెలిసికొనిన సంగతులను గురించి యుత్తరములు వ్రాసి కపోతముల మెడకు కట్టిపంపుటయు వారికి వచ్చుచున్న జర్మను సేనలపయి ఎగురుటకును ఆ పావురములను వదలిరి. ఈ పక్షుల మెడలో ఫోటోగ్రాఫులను దీయుయంత్ర మున్నది. ఆ యంత్రము శత్రువులకు సంబంధించిన ఛాయాపటములను పావురము ఎగురుచుండగానే తీసివేయును. ఈ విషయ మింకను విస్తరముగ నదివిన బోధపడగలదు.

యుద్ధసమయములందు పెంపుడు పావురములను వార్తల నంపుటకును శత్రువుల గుట్టును కనుఁగొనుటకును బంపువాడుక గలదు. పావురములను వెంటను తీసికొనిపోయి మూఁడు నాలుగు వందల మైళ్ల దూరమున వాని మెడలో చీట్లను కట్టి వదలిన నవి స్వస్థలమును జేరును. ఆయుత్తరమును జదువుటవలన స్వపక్షపు స్థితి తెలియును. శత్రువులగుట్టును గనుఁగొనుటకై పావురములమెడయందు ఫొటోగ్రాఫులను తీయుపెట్టెలను గట్టుదురు. అవి మిక్కిలి చిన్నవిగనుండును. వానికి స్వతస్సిద్ధముగ బొమ్మలను దీయు మర లమర్పబడియుండును. పిట్ట యెగురునప్పుడు రెండుమూఁడునిమిషములకొకసారి ఫొటోపడును. ఆ ఫిలుమునుండి ఫొటోలను తయారు చేయుటకై నం 4. సాధనము చేయబడినది. ఇట్టి సాధనములను జర్మను వేగులవాండ్రు పరదేశములలోని రహస్యములను గనుఁగొనుటకు వాడుచుండిరని ప్రతీతిగలదు. కోటలమీఁద నెగిరెడిపావురము లిపుడు కాల్చి చంపఁబడుచున్నవి. నం 2. కామెరాలో క్రింది వస్తువులు మాత్రము ప్రతిబింబించును. పావురముమెడయందున్న కామెరాలో క్రింద నెదుట నున్న వస్తువులు ప్రతిబింబించి బొమ్మ లేర్పడును.

లీజుకోటలను వదలిపెట్టి అప్రాంతములనున్న గ్రామములలో జర్మను సైనికు లేమిచేసిరో యిప్పుడు వివరింతము. లీజుకోటల ముట్టడి కవసరము లేని సేనను జర్మను సేనాని రెండు యుద్దేశములతో చుట్టుప్రక్కల గ్రామాదుల మీదికి బంపెను. మొదటి యుద్దేశము ప్రజలను నానాబాధలు పెట్టి జర్మనులనిన వారికి కలలోసయితము భయము కలుగజేయుట. రెండవ యుద్దేశ మీగ్రామాదులను సంరక్షించుట కయి జనరలు లీమెన్ గారు పంపియుండిన చిన్న సేనను ఓడించుట. టాంగ్రెసు మొదలు టైర్లెమాంటు వఱకును ఈ జర్మను సేన పాడుచేయని గ్రామము గాని, అప్పటి ప్రజలు, సైనికు లయిన సేమి, కాకపోయిన సేమి, శత్రువులతో మహావీరుల వలె పోరాడని వారుగాని లేరు. ప్రతిచోటను సంఖ్యాధిక్యతగల శత్రుసేనమీద కొద్దిపాటి బెల్జియము సేన, బెల్జియము పౌరులు పోరాడవలసి వచ్చెను. ఈ క్రమముగా వాస్సెలు వద్ద, సెయింటు ట్రోండువద్ద, హాస్సెలు గ్రామము వద్ద, బోస్టువద్ద, ఓర్స్మేలువద్ద, పోరాటములు జరిగెను. కొన్నిచోట్ల బెల్జియనులు జయించిరి. కొన్నిచోట్ల జర్మనులు జయించిరి. కాని తిరుగబడని యిల్లుగాని, నష్టము పొందని సంసారముగాని, ధ్వంసముగాని పంటభూమిగాని, తుపాకిగుండ్లను పొట్టలో లేని చెట్టుగాని జర్మను రాక్షసులు వెళ్లిన ప్రదేశములయందును లేదు.

హాలెన్ పోరు

హాలెన్ పట్టణమువద్ద సుమారుగా పెద్ద దనదగిన పోరు జరిగెను. జర్మనులు నదీ వారధిని దాటుచుండగా అదివరకు కప్పి పెట్టబడిన తుపాకులయందు భగ్గున ప్రేలెను. అనేకశత్రువులు నష్టమయిరి. కాని జర్మనులు పరవు చేయక, పడిపోయిన తమ పీనుగులమీదనే గుఱ్ఱములను నడిపించి నదిని దాటిరి. ఒకస్థలమును పట్టవలయునని జర్మనులకు ఎంతమంది మృతినొందవలసినను లెక్కలేదు. పడిపోయిన వారి శవములమీదనే నడచిపోయెదరు. జననష్టము చెప్పగా వారు తలంపరు. "ఈ బెల్జియనులకు కొద్ది నష్టము కలిగినను చాలును. వారి సైనికుల సంఖ్య అల్పము. మేము జర్మనులము. ఒక్కసారి వీరు పట్టుటకు 10 లక్షల మంది స్వంత సైనికులను నాశనము చేయవలసి వచ్చినను చేసెదము; చేయగలము. మాకు కావలసినంత సైన్యము గలదు. జననష్టమును మేము గణింపము." అని యొక జర్మను సేనాధిపతి నుడివి యుండుటయే వారి సాధారణ సైనికుల ప్రాణముల వారెంత నిర్లక్ష్యభావముతో జూచెదరో తెలుపగలదు. హాలెనువద్ద బెల్జియము సైనికులు 7000 మంది యుండిరి. జర్మను లింతకు మూడు రెట్లయిన నుండవచ్చును. జర్మనులు మహా శౌర్య రోషములతో నిప్పుడు పోరాడిరని తెలుప నక్కఱలేదు. బెల్జియనులును ఘోరముగా పోరుసలిపిరి. 3000 జర్మనులు, 300 మంది బెల్జియనులు యిప్పుడు కీర్తిశేషులయిరి. మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు యుద్ధమతి తీవ్రముగా జరుగుచుండెను. సాయంకాల మూడుగంటలకు నిలువలేక జర్మనులు గుఱ్ఱపుసేనను యుద్ధమాపుమని చెప్పి తరలిపోయిరి.

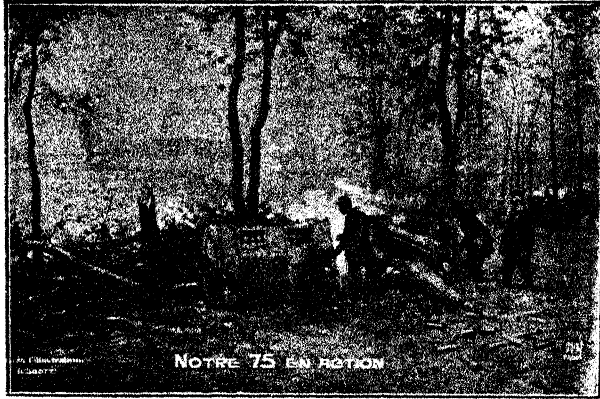

ఉహ్లానులను జర్మను అశ్వసైనికులు శత్రువ్యూహములో ప్రవేశించుట

టీస్టుగ్రామము వద్దకు జర్మను సేనలోని 17వ మాన్లెన్ బర్గ్ డ్రాగూను గుఱ్ఱపు పటాలము రెండు ఫీల్డుఫిరంగులను, రెండు గన్నులను తీసికొని వెళ్లెను. ఈ గుఱ్ఱములు నడచుటకు వీలులేకుండను బండ్లను నింక ననేకములయిన అడ్డములను బెల్జియనులు కల్పించిరి. ఇప్పుడు జర్మను సేనాని బెల్జియము లెఫ్టినెంటు వాన్ డూరెన్ దగ్గఱ సేనాని గుఱ్ఱపు దిగక్కన జర్మను గుండ్లను గమనించకొని బెల్జియము సేనలో చేరెను. టీస్టుగ్రామమునకు జర్మనులు మితిలేని హానిని చేసిరి. వారొక గ్రామమును జర్మనులు ఎదిరింపబడకుండనే ప్రవేశించిరి. అన్నము కావలయునని గృహస్థుల నడుగగా అన్నమొసంగబడెను. తరువాత కావలసినంత సురను త్రాగిరి. సెగ త్రాగుటచేత ఒళ్లు తెలియక గుఱ్ఱముల నెక్కి వీధులలో స్వారిచేయుచు అటునిటు తుపాకులను ప్రేల్చి నిరపరాధులును, తమకు కడుపార అన్నము పెట్టిన వారును నగు కుటుంబీకులను జంపిరి. లోఫ్లెక్ అనునతనిచే వ్రాయబడిన కీర్తన నీ అశ్వసైనికులు పాడుచుండిరి.

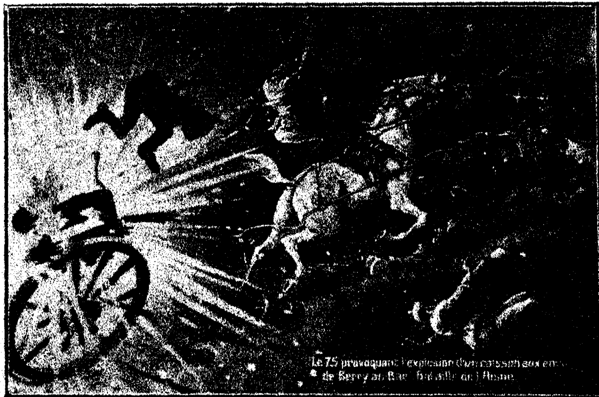
"ప్రతితుపాకి దెబ్బకును ఒక రష్యావానిని, ప్రతి బల్లెపు పోటుకును ఒక ఫ్రెంచివానిని, కడతేర్చుము." కాని యీ వీధిలో జంపబడుచున్నది పరాక్రమశాలురగు శత్రువులుగారు. నిరాయుధులగు శాంతిపురవాసులు. "మేమందరము సుఖముగా నున్నా"మని చుట్టుగ్రామముల ప్రజలకు టెలిఫోను ఇండని ప్రజలను నిర్బంధపెట్టగా వారు సరే నని టెలిఫోనులవద్దకు వెళ్ళి జర్మనులకు తెలియని వాలూను పాటోయి భాషలో వీరి క్రూరకృత్యములను గురించి

THE FAMOUS FRENCH 75 MILLIMETRE GUN

ఫ్రెంచి వారి ప్రసిద్ధమైన 75 మిల్లిమీటరుల ఫిరంగి
రంగస్థలమునందు పనిచేయుట

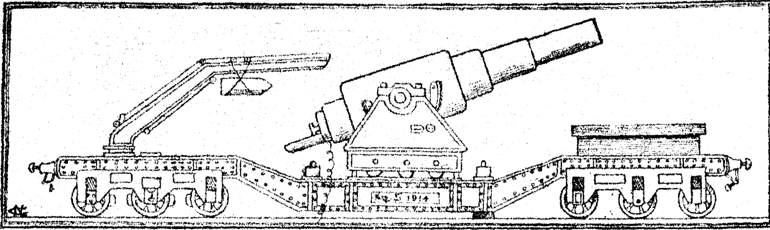
A GERMAN GUN DESTROYED BY 75 MILLIMETRE

75 యొక్క మూలముగా జర్మను ఫిరంగి
తుపాకులు, గుర్రములు ధ్వంసము చేయబడుట

ఈ 75 మిల్లిమీటరు ఫిరంగిని ఫ్రెంచి ఫీల్డుగన్ అని పిలిచెదరు. దీనికంటె త్వరితముగా గుండ్లను వేయు ఫిరంగి యెచ్చటను కనుగొనబడలేదు. గుండువిడువబడగానే ఇతరఫిరంగులవలె యిది వెనుకకు ముందుకు కదలదు. ఇతరఫిరంగులలోవలె ప్రతి మూడు లేక నాలుగుగుండ్లను కాల్చినతరువాత దానిని చల్లార్చవలసినదిలేక ఒక్కొకప్పుడు అనేకము కాల్చి యుంచవచ్చును. ఈగుండ్లు నాలుసేర్లవి ఒక్కొక్కటియు బరువుండును. 5 అంగుళముల కవచముగా దూరి పోవుచుండును. 8 మైళ్ళదూరము పోగలవు.

THE 42 C. M. KRUPP HOWITZER

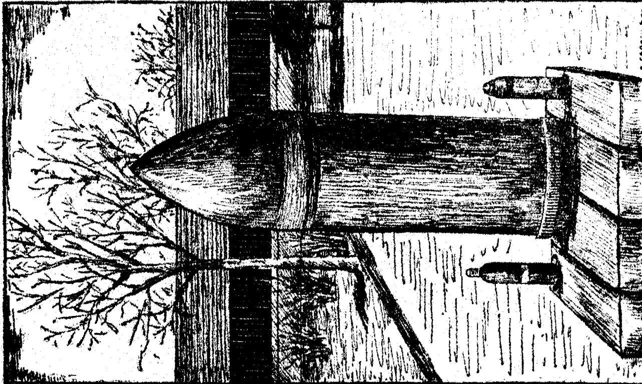
42 సెంటిమీటర్ క్రుప్ హొవిట్జర్ ఫిరంగిని రైలుమీద పెట్టినస్వరూపం

IN ACTION

పనిచేయుచున్న క్రుప్ ఫిరంగి

A SHELL FROM 42 C. M.

ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన గుండు

జర్మను 42 సెంటిమీటరు ఫిరంగినుండి ప్రయోగింపబడిన యీ రాక్షసిగుండు (సాధారణముగా ఒక మనిషియెత్తు) 5 అడుగులున్నది. 7½ మైళ్ల దూరమునుండి వచ్చి వర్డన్ కోటవద్ద పడినది. కాని బ్రద్దలుకాలేదు. దీని బరువు ఒక్కటన్నుకు 133 గజులు తక్కువగా నున్నది. ఇది ఫ్రెంచివారి వశమునం దిప్పుడున్నది.

చెప్పిరి. కావలసినంతవఱకు దోచుకొని ఆగ్రామమును ఈనపనా గరములు వదలిపోయిరి. ప్రజలును వీరి బాధలను పడజాలక కొద్దిపాటి జర్మను గుఱ్ఱపు దళముగాని సైనికులు గాని చేతిలో చిక్కినప్పుడు బెల్జియములును వారిని తగినరీతిని పరాభవించుచుండిరి.

డినాంటు, లీజు, లోవేన్ యుద్ధము

లీజుపట్టణము పడినను కోటలన్నియు వశము కానందున జనరలు ఎమ్మిక్ గారు పురబహిర్భాగమున నివసించుచుండిరి. 14_వ ఆగస్టు తేదిన ఫ్రెంచిసైన్యములు బెల్జియముల సహాయార్థము వచ్చుచున్నవనియు, వారివారి యుద్యోగీయులు యుద్ధక్రమమును గురించి పరిష్కరించుకొనిరనియు తెలిసినది. 13 ఆర్మికోరులు (కోరు అనగా 40,000 సైనికులు) ఫ్రాంసును వదలి బెల్జియము రక్షణార్థమై వచ్చుచున్నారనియు వదంతులు పుట్టెను.

డినాంటు యుద్ధము

బెల్జియములోని ఈ డినాంటుకును ఫ్రెంచివారి సరిహద్దు గ్రామమగు గివెట్‌కును దూరము 14 మయిళ్లు మాత్రమే. ఇది మ్యూజునది కుత్తరమున నున్నది. ఇచ్చటికి కొంత ఫ్రెంచిసేన పంపబడెను. ఇంతకుముం దిచ్చటనున్న బెల్జియముసేనకు సరియైన తుపాకులుగాని ఫిరంగులుగాని లేవు. జర్మనులు 15_వ ఆగస్టు తేదిన మ్యూజునదికి క్రిందిభాగమున దాటి నామూరుమీదికి వెళ్లవలయునని ప్రయత్నించుచుండిరి. ఫ్రెంచివా రాకస్మికముగా నివ్వెఱపాటు తాకబడినను ధైర్యముతో పోరాడిరి. ఒక ఫ్రెంచిసేన అరగంటలో నాలుగు మయిళ్లు పరుగెత్తుకొని వచ్చెను. ఫ్రెంచివారు జర్మనుల పతాకమును గురిపెట్టి కాల్చి పటాపంచలు చేసిరి. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారికి తాళజాలక డినాంటు కోటకుయియే పయిగా నదిని దాటుటకయి జర్మనులు వెళ్లుచుండిరి. ఇచ్చట తాత్కాలిక వారధి కట్టి దాటుచున్న జర్మనులు ఫ్రెంచివారి ఫిరంగులకు సరియయినగురి యయిరి. వంతెన ముక్కలుముక్కలుగా చేయబడెను. అనేకులు శత్రువులు జలమరణమును బొందిరి. కాని మధ్యాహ్నము రెండుగంటలకు జర్మనులు డినాంటుపట్టణమునే ముట్టడించిరి. వారిని ఆపుట కెవరికిని శక్తి లేకపోయెను. ఇచ్చట ఫ్రెంచివారి ఆరపటాలము తొలగింపబడెను. దుర్గముపయిని జర్మనులు తమ పతాకమును పాతిరి. దుర్గమునుండి మెషీను గన్నులను ప్రయోగించి నిరపరాధులగు పురజనుల ననేకులను చంపిరి. ఇంతలో ఫ్రెంచివారికి కావలసిన సేన మోటారు బండ్లలో రాగా సాయంకాల మయిదుగంట లగునప్పటికి నది కిరు పార్శ్వములను నతితీవ్రముగా జర్మనులకును, ఫ్రెంచివారికిని పోరు జరుగుచుండెను. దుర్గముమీది జర్మనుపతాకమును రెండుపర్యాయములు గురిపెట్టి కొట్టి ఫ్రెంచివారు ఆకసములో నెగురునట్లు చేసిరి. ఫ్రెంచి 75_వ సెంటిమీ ఫిరంగులు శత్రువులను ధ్వంసముచేయుచుండెను. జర్మనువారి 7_వ కోరు (40,000 సైన్యము) రెండుగా చీల్చబడి ఒకటి గివెటుప్రక్కకును రెండవది అన్నీప్రక్కకును పరుగెత్తెను. సాయంకాలము 7 గంటలకు డినాంటులో శత్రువులు లేరు, బోవెన్సు మీకోట్ గ్రామములకు మధ్యనున్న నదీతీరమునందు జర్మనుపీనుగులు 8000 లెక్కింపబడినవి. సుప్రసిద్ధమైన కెయిజరుగారి ఇంపీరియలు గార్డు ఈయుద్ధములో నామమాత్రావశిష్టమయ్యెను.

లీజుకోటలు పడకుండుట

ఈకోటలు జర్మనుల వశము కానందున జనరలు వాన్ ఎమ్మిక్ ఆత్మహత్య చేసికొనెనని వదంతులు పుట్టెను. లీజునకు కొంతదూరమునుండి 41,000 జనసంఖ్యగల సెరింగునద్ద కఠినయుద్ధము జరిగెను. జర్మనులు దూరదూరముననున్న స్థలమునుండి తరుమబడిరి. ఇచ్చటనే 71_వ జర్మను కాల్బలమునకు సేనాధిపతియగు ప్రిన్సు విలియం ఆఫ్ లిప్పె గారును, ఆయన పదునాలుగువత్సరముల తనయుండును కీర్తిశేషులయిరి. లీజు సేనాధిపతియగు లీమేన్ గారికి ఒక మెల్లయిరల గాయము తగిలినను మరతకుర్చిలో కూర్చుండి యుద్ధవిధానమును నడుపుచుండెను. ఈ పట్టణమున కంతకును ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటుగారగు పోయిన్ కేరుగారు కింత సైర్యసాహసములతో పోరినందునకయి క్రాస్ ఆఫ్ ది లీజియన్ ఆఫ్ ఆనర్ అను గౌరవమును నొసంగి సన్మానించిరి.

యుద్ధస్థితి

డినాంటు యుద్ధమునాటికి బెల్జియములో స్థితి యీవిధముగా నుండెను:—లీజ్ కోటలుకొన్ని శత్రువుల వశ మింకను కాలేదు. నామూరుమీది జర్మనులు వెడలలేదు. మ్యూజు నదీప్రాంతమున ఫ్రెంచివారిప్పుడే చూపిన సాహసమును బట్టి గొప్పగా సహాయము లగుదురను నమ్మకము కలిగినది. ఆంట్వెర్పు అభేద్యమయిన దుర్గముగా పరిగణింపబడుచుండెను. ఒకవేళ జర్మనులు ఈ కోటను సమీపించినను కాలువలను తెరచి నీళ్లలో ముంచివేయవచ్చునను ధైర్యము బెల్జియములకుండెను. బ్రుసెల్సు ముఖ్యపట్టణము కోటలను గలది కాకపోయినను, దానికిని శత్రుసేనను నెదుర్చ, బెల్జియము సేనలో నతి పరాక్రమవంతులయిన పటాలము లున్నవి. ఇంగ్లీషువారును బెల్జియములకు సహాయము చేయుటకు వచ్చుచున్నారు. కాని తత్కాలము జర్మనుల ఉగ్రము ఆపబడినను అనేక లక్షల సైన్యమును దొర్లించగల శక్తి వారికి గలదని బెల్జియములు చక్కగా గుర్తెరింగియుండిరి.

జర్మనుల విజృంభణము

మ్యూజునదిని నూతనసేనలతో హైవర్ద దాటి లీజు, నామూరులకు మధ్యనున్న బెల్జియము అశ్వసేనను పారదోలి 2 లక్షలకుండి జర్మను సైనికులు పశ్చిమమున బ్రుసెల్సు ముఖ్యపట్టణమును పట్టుటకయి చనుచుండిరి. జర్మనుసమూహములముందు నిలువజాలక అతి పరాక్రమముతో పోరినను, బెల్జియములు వెనుకకు తగ్గిపోయిరి. గేటెట్టునద్దను, బూడింజన్ కద్దను అశ్వసైనికులకు పోరు జరిగెను. రణరంగము ఆరుమైళ్ల పొడవుండెను. కాని శత్రుసేన అత్యధికముగుటవలన బెల్జియములు చాల నష్టపోయి, గొప్పనష్టమును గలిగించి మరింత వెనుకకు తగ్గిరి. తరువాత డీస్టు, ఏర్ షాట్, టర్లిమాంట్, లోవేన్

బెల్జియము అశ్వసైనికులు కడ్డ జర్మనుల సైన్యము నెదుర్కొనుట

పటణాముల మీాద ఎడతెగక జర్మను ఫిరంగుల ధారకురిసెను. టిర్లమాంట్ బ్రసెల్సుకు 28 మైళ్ల దూరమందే కలదు. ఇచ్చట ఘోరమయిన యుద్ధము జరిగినది. మంగళవారమునాటి రాత్రి ఎనిమిది గంటలకు నిప్పంటుకొని టిర్లిమాంటును, ఒక్కగంట పిమ్మట డీస్టును మండసాగెను. అనేక గ్రామములు చుట్టుప్రక్కల తగులబడినవి. కాని యుద్ధము జరుగుచునే యుండెను. తరువాత బెల్జియనులు లావేన్ నగరము వఱకును పారిపోయి అచ్చట యుద్ధము నుపక్రమించిరి. ఈ యుద్ధములో మూడవ బెల్జియము సేన 600 మంది దిగంతముల వఱకును ప్రఖ్యాతిని గడించిరి. ఈ గుఱ్ఱపుదళము 10000 జర్మను కాల్బలము మీాద దుమికి పెక్కుమందిని చంపిన తరువాత ఏడుగురు తప్ప మిగిలిన వారందరును వీరస్వర్గమున కేగిరి.

ఆ రాత్రి పెక్కుమంది జనులు దిక్కులేక బ్రసెల్సు నగరమునకు బోవ మొదలిడిరి. బెల్జియము రాజు ఆల్బర్టుగారు ఒక్క అంగరక్షకునితో తమ మోటారుబండి నెక్కి పెక్కుతావుల దిరుగుచు జనులకు ధైర్యమును బురికొల్పుచు, సైన్యము ప్రాణ ముండువఱకును పోరాడునట్లు చేయుచుండిరి. ఒక సైనికుడు శ్రీవారిని "మహారాజా" అని సంబోధింపగా వాని చేతిని బట్టుకొని చిఱునవ్వు నవ్వుచు నన్నట్లు పిలువరాదు. మన సందర్భమిప్పుడు చెలికాండ్రము. నన్ను "ఆల్బర్టు" అని పిలువుము" అని శ్రీవారనిన మాటలు దేశమంతట నట్లో తెలిసి వారియందు ప్రజలకున్న ప్రేమ మరింత వృద్ధియయ్యెను. లెఫ్టినెంటు హెన్ క్రెస్టు అను నతడు ఫిరంగులతో నమర్చబడిన తన మోటారుబండిని ప్రతియుదయ మెక్కి జర్మను సైనికులను చెండాడుటకయి బయలుదేరి సుమారు డెబ్బది మందిని నొక్కడే చంపుట సుప్రసిద్ధము.

అల్సేస్ లోరైన్

ఫ్రాన్సుమీాద దాడివెడలుటకు జర్మనులకు రెండు మార్గములు కలవు. మొదటి మార్గము ఉత్తరమున బెల్జియము, లక్సెంబర్గులకును, దక్షిణమున స్విట్జర్లండునకును మధ్య ఫ్రెంచి-జర్మనీవారి సరిహద్దుగానున్న రెండువందల మయిళ్ల పొడుగుభూమి. రెండవమార్గము బెల్జియములో ప్రవేశించి ఉత్తరఫ్రాంసు నాక్రమించుకొనుట. కాని యీ రెండువందల మయిళ్ల సరిహద్దులలో ప్రతి ముప్పది మయిళ్లకును అభేద్యములగు కోటలను ఫ్రెంచివారు కట్టిరి. ఈకోటలలో వర్డన్, టూల్, ఎపినాల్, బెల్ఫోర్టు లనునవి ఒకటిక్రింద నొకటి గలవు. వీనిలో 10 లక్షల సైన్యము సకల యుద్ధపరికరములతో జర్మను లెత్తి వచ్చినయెడల ఓడించుటకయి సర్వసిద్ధముగా నుంచబడెను. ఒక కోటకును నింకొక కోటకును మధ్యనున్న స్థలములో జర్మనులు పోవుటకు వీలులేనంత దూరము పారగల ఫిరంగు లుంచబడినవి. ఇచ్చట

ఫ్రెంచి, జర్మను సరిహద్దులు. వానియందలి కోటలు

మ్యాజానదిని దాటుట మరియొక పెద్దయిబ్బంది. దేశప్రకృతి దం డెత్తివచ్చు సైన్యమునకు గొప్ప ఆటంకములను గలిగించునట్టిది. ఈ పేజిలోని మ్యాపులో జర్మను ఫ్రాంసు సరిహద్దులు, వానియందు గల కోటలు, ఆల్సేస్ లోరైన్ రాష్ట్రములు చూడనగును. ఈ మార్గమును బట్టిన యెడల నష్టము నొందబడుటయేయని బెల్జియము త్రోవను బోవుటకయి జర్మనులు నిశ్చయించిరి. బెల్జియమునకును ఫ్రాన్సునకును మధ్యనున్న సరిహద్దులలో కోటలు గట్టబడలేదు. కారణము శత్రువులుముందుగా బెల్జియనుల నోడించు అవసరముండు ననియు, ఇంతలో ఫ్రెంచి సైన్యములను సిద్ధము చేయుటకయి కాలముండుననియు ఫ్రెంచి ఇంజనీయరులు తలంచుటయే. అదిగాక బెల్జియముమీద ఎవరును పడకూడదని యొడంబడిక జర్మను ప్రభుత్వమువారి సంతకముతోగూడ నుండెనుగదా. ఈ యొడంబడికనే పనికిమాలిన కాగితమని జర్మను ముఖ్యమంత్రిగారు త్రోసివేసిరి.

ఆల్టుకిర్కులో ఫ్రెంచి సైనికులు జర్మనులను బల్లెములతో పొడుచుట

44 సం.ల క్రిందట ఫ్రెంచివారి నోడించి, ప్యారిసును పట్టుకొని, గొప్పకప్పము గొని, ఆల్సేస్ లోరైన్ జిల్లాలను జర్మనులు ఫ్రెంచివారివద్దనుండి తీసికొనిరి. కాని ప్రజల సానుభూతియు, ప్రేమయు ఫ్రెంచివారి మీదనే చెదరకుండ నుండెను. వీరిని జర్మనులనుగా చేయుటకు జర్మను ప్రభుత్వమువారు చేసిన ప్రయత్నములు బాగుగా ఫలింపలేదు. ఈ జిల్లాలను తిరిగి సంపాదించుటకంటె ఉత్తమ వేరొక పరమావధి లేదని ఈ యర్ధశతాబ్దమునుండియు ఫ్రెంచివారు తలంచుచునే యున్నారు. అందుచే యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే ఫ్రెంచిసేన ఈజిల్లాలలోనికి అగస్టు 7 వ తేది శుక్రవారమునాడు పంపబడెను. జనుల యానందమునకు మితిలేదు. ఆపాలగోసాలను ఫ్రెంచి సైన్యమును జూచినప్పుడు వెళ్లి కావలించుకొనిరి. ఫ్రెంచివారొక నన్ని గృహముల మీదను నెగురుచుండెను. కాని పంపబడిన సైన్యము గొప్పదికాదు. 6000లకు మించియుండదు. మొట్టమొదట వీరు 8000 ప్రజలు గల ఆల్టుకిర్కునకు వెళ్లిరి. అప్పటియున్న జర్మనులు 7000 మంది సైన్యముతో పోరాడిరి. ఫ్రెంచిసైన్యము అత్యధికమున్నను సేనానాయకులను తీలుపలేదు. జర్మనులతో ద్వంద్వయుద్ధమునకు దిగి ఆ సేనలను బల్లెములతో పొడిచి చంపిరి. వీరకృత్యము ఆకాశమున నెగురుచు శత్రుసేన యున్న వైపున గుండ్లను గాల్చుటకయి గుప్తముగా పోవుచున్న యొక ఆకాశవిమానము చాల సహాయము చేసెను. ఈవిమానమును గురిపెట్టి జర్మనులు కాల్చిరి. అది క్రిందికి ఒరిగినను తిరిగి నాకసమున కెగురంగలిగి తప్పించుకొని బెల్ఫోర్టునకు సురక్షితముగా చేరెను. జర్మనులప్పుడు వెనుకకు దగ్గిరి. మరునాడు ఫ్రెంచిసేన మార్గమధ్యమందున్న కొద్దిపాటి జర్మను సేనల నోడించుచు సాయంకాలము 6గంటలకు ముల్హౌసు పట్టనమును జేరినది.

ఆల్టుకిర్కువద్ద ఫ్రెంచివిమానము శత్రువులుండు స్థలములకు జాడకయి ఎగురుట

కాని ముల్హౌసులో ప్రవేశించిన ఫ్రెంచిసేన బహుస్వల్పసంఖ్యగలది. న్యూబ్రెయిసాక్ కోల్మారులనుండి వచ్చిన జర్మను సేన నడురాత్రి వారిని నగరము విడిచిపోవునట్లు చేసెను.

వోస్జస్ ప్రాంతమున నయిదుదినములు ఫ్రెంచివారు పోరి ఆల్సేసు మాగాణములకు మార్గములగు కనుమల నన్నింటిని పట్టుకొనిరి. ఫ్రెంచిసైన్యముల వెనుకభాగముమీఁదపడినయెడల ఆల్సేసును వదలునట్లు చేయవచ్చునని తలంచి మేక్ కోటను పట్టుకొనుటకయి జర్మనులు సేనను బంపిరి. ఒభయిన్ నదివద్ద జర్మనులు ఫ్రెంచివారిని పరాజితులను గా జేసి కనుమలనుండి తరిమిరి. క్రొత్తసైన్యమువచ్చుట వలన మరునాడే ఫ్రెంచివారు యుద్ధమునకు గడంగి జర్మనులను పూర్తిగానోడించి 1000 మంది ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. ఆగస్టు 12 మొదలు 14 వఱకును శాల్మంటు, సైరే, ఆల్ట్రికోర్టులవద్ద తీక్ష్ణమయినపోరు జరిగెను. ఇచ్చట జర్మను లోడిపోయిరి. వోస్జస్ మార్గములన్నియు ఫ్రెంచివారికి తిరిగి వశమయ్యెను. వీరు సైన్యమును తిరిగి ఆల్సేసునకు జనరల్ పా గారి యధ్యక్షతక్రింద పంపిరి. బెల్ఫోర్టునుండి వెడలి, థాన్ నుండి 14-వ ఆగస్టున జర్మనులను పారదోలి ముల్హౌసుకు 12 మైళ్లలోనున్న థర్ గ్రామము నీయన పట్టుకొనెను. మరునాడు దన్నిమేరి గ్రామము వశమయ్యెను. కొన్ని దినము లీప్రాంత్యమున అటు నిటు జయము సమకూరుచు వచ్చెను. తరువాత డోర్నాకువద్ద జర్మనుల నోడించి పా గారు 24 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. ఈ జయమువలన ఫ్రెంచివారు బెల్ఫోర్టు మొదలు కొల్మరువఱకు దేశమును వశము చేసికొనిరి. ముల్హౌసు రెండవపర్యాయము ఫ్రెంచివారికి లభించెను. ఆగస్టు 18 వఱకు జరిగినపోరులో ఆల్సేసు కున్న కనుమ మార్గములును, ఉత్తర ఆల్సేసును ఫ్రెంచివారివశ మయినవని చెప్పవచ్చును. మున్ముందు జర్మను లెంతగొప్పసైన్యమును బంపి ఆల్సేసు నెట్లు తిరిగి వశము చేసికొనిరది ముందు చూడగలము.

సముద్రయుద్ధ ప్రారంభము

ఈ మహాసంగ్రామము ప్రారంభము కాకముందు మూఁడుసంవత్సరములనుండియు సముద్ర యుద్ధాంగమంత్రియగు విన్స్టన్ చర్చిలు గారి యధ్యక్షతక్రింద బ్రిటిషు యుద్ధనావ లధికముగా గట్టబడుటయే కాక ఏక్షణమందు యుద్ధము ప్రాప్తించిన ఆక్షణమందు సిద్ధముగా నుండునట్లొనరింపఁబడినవి. జర్మను యుద్ధనావ లాకస్మికముగావచ్చి పడకుండుటకయి యన్నిప్రయత్నములును చేయఁబడెను. యుద్ధము ప్రకటింపఁబడగానే ఈశాఖయం దెట్టిలోపములకును, ఆలస్యమునకును అవకాశము లేకుండెను. జర్మను నావలు ఇంగ్లీషు ఛానలు లోగాని అట్లాంటిక్ సముద్రములోగాని ప్రవేశించుటకున్న మార్గములన్నియు మూయఁబడెను. వయస్సును బట్టి చిన్నవాఁడయినను బుద్ధిసామర్థ్యమునందు నిరుపమానుఁడగు సర్ జాన్ జెల్లికో గారు సర్వసేనాధిపతిగా నియోగింపఁబడిరి. ఆయన కొనయగదియు ప్రియమిత్రుఁడును నగు రేర్ అడ్మిరల్ మాడెన్ గారు ముఖ్యోద్యోగులలో మొదటివాఁడుగా నేర్పాటుచేయఁబడెను.

అనేకములయిన టార్పిడో బోటులు, రెండుసబ్మెరయినులు, ఆస్ట్రేలియావారి బాటిల్ క్రూయిజరు, ఆస్ట్రేలియా లయిటుక్రూయిజరులు మెల్బోర్ను సిడ్నీ యను నవియు, వానివెనుక అత్యంతపరాక్రమవంత మయిన జపాను యుద్ధనావలన్నియు సముద్రములను గాచుటకయి యుండెను. ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలన్నియు ఉత్తర సముద్రమును, ఫ్రాన్సునుత్తర దిశను గాపాడుటకయి యుండుటచే, ఫ్రెంచినౌకలన్నియు మధ్యధరాసముద్రమును గాచుటకును, ఆస్ట్రియానావలు ఏడ్రియాటికు సముద్రమును వదలి మధ్యధరాసముద్రములో ప్రవేశింపకుండ కాపలాయుండుటకును నిర్ణయింపఁబడెను. రష్యావారికి బాల్టికుసముద్రములోనున్న 4 యుద్ధనావలు, 1 ఆర్మర్డుక్రూయిజరు, కొన్ని చిన్న క్రూయిజరులు డెస్ట్రాయరులు, సబ్మెరయినులు, అవసరమయినప్పుడు జర్మనులకు తొందర కలిగించుటకున్నవి. మిత్రమండలివారికున్న ఇంత నౌకాబలము మున్ను, జర్మను, ఆస్ట్రియనుల కెంత బలము గలదో యీక్రింద వివరింపఁబడినవి.

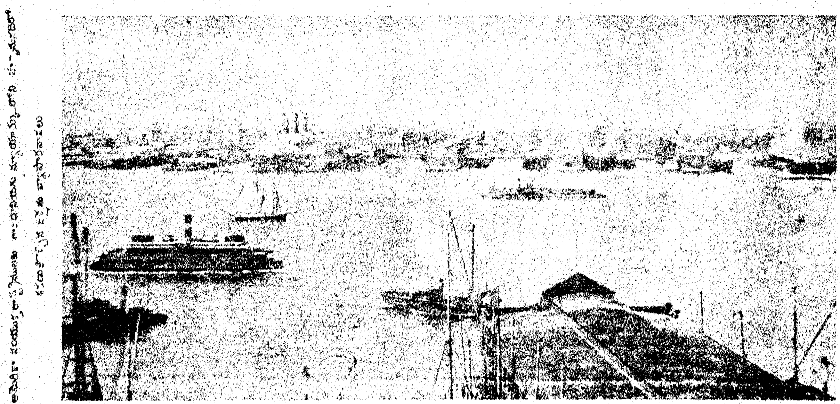
వివరము	ఇంగ్లండు	ఫ్రాన్సు	రష్యా	మొత్తము	జర్మని	ఆస్ట్రియా	మొత్తము
(1) డ్రెడ్నాటులు	22	10	...	32	13	3	16
(2) బేటిల్ క్రూయిజర్లు	10	...	...	10	4	...	4
(3) డ్రెడ్నాటులు కాని యుద్ధనావలు	38	13	10	61	22	12	34
(4) ఆర్మర్డు క్రూయిజర్లు	47	27	12	86	9	2	11
(5) లైట్ క్రూయిజర్లు	66	8	2	7[illegible]	45	11	56
(6) డెస్ట్రాయర్లు	202	80	95	377	133	15	148
(7) టార్పిడో బోట్లు	106	153	25	28[illegible]	80	58	138
(8) సబ్మెరయినులు	[illegible]	50	25	141	24	6	30
మిత్రమండలివారివి అన్నియు కలసి 1071					శత్రువులవి మొత్తము 467		

వర్తక మార్గములు

ఉత్తరసముద్రమందు నావలను బ్రిటిషుద్వీపములను గాపాడుటకయి చక్కఁగా నియమించినతరువాత భోజనపదార్థములును, ఇతరసామగ్రియు, పరదేశములనుండి రావలసిన వర్తకమార్గములను కాపాడవలసిన పనిని అడ్మిరల్టీ (నౌకాంగశాఖ) వారు పెట్టుకొనిరి. ఇంగ్లీషువారి వర్తకనావలను ముంచుటకయి పంపబడిన జర్మను క్రూయిజర్లు బ్రెస్లా, గోబెన్ అనునవి మధ్యధరాసముద్రములోను, డ్రెసడన్ కార్ల్స్రూ అనునవి అట్లాంటిక్ మహాసముద్రములోను దిరుగుచుండెను. వీనిని ముంచుటకయి పెక్కుక్రూయిజర్లు పంపబడినవి. చైనాలోని కరోలాఖాతోద్భవులలోనున్న స్కార్న్హార్స్టు, గ్నయిసెనా, ఎమ్డెన్ న్యూరెన్బర్గ క్రూయిజరులు తప్పించుకొని పారిపోవుచుండెను, ఒకవేళ పారిపోయినను వానిని పట్టుకొని నోడించుటకును ట్రయంఫు యుద్ధనావయు, రెండుఆర్మర్డుక్రూయిజరులు, రెండులయిటు క్రూయిజరులు,

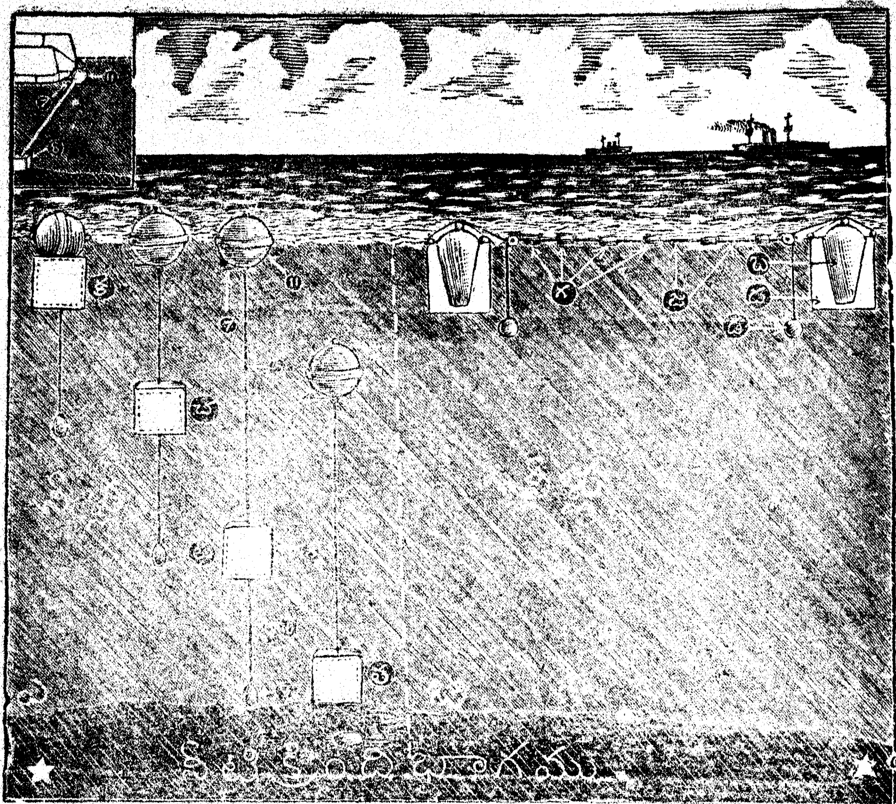
ఇఁక ఫిరంగులమాట విచారించెదమనిన 3.5 ఇంచి ఫిరంగులు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలలో 188 గలవు. ఈ శ్రేష్ఠమయిన ఫిరంగులు ఇంకొకరికి లేవు. 12 ఇంచి ఫిరంగులు మిత్రమండలికి 500 లును, శత్రుమండలికి 158 యును గలవు. 11 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రువులకు 90 ఎక్కువగా గలవు. 4.7 యించి ఫిరంగులు, 4 ఇంచివి, 3.9 ఇంచివి మిత్రమండలివారికి 302 అధికముగా గలవు. 6.5 ఇంచి, 6 ఇంచి 5.5 ఇంచి ఫిరంగులు శత్రుమండలికి 110 హెచ్చుగా నున్నవి. ఇటలీగూడ యుద్ధములో దిగుటవలన మిత్రమండలియొక్క బలము మిక్కుటమయినదని వ్రాయనవసరము లేదు.

యుద్ధము ప్రకటింపఁబడిన పదిదినములలో జర్మనువర్తకము సాగుచేయుచున్న సముద్రముమీది వర్తకనావలన్నియు ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలచే ఒక్క ఫిరంగికాల్పుబడకుండ పట్టుకొనఁబడెను. కావున ఆ దినములోనే జర్మనీవారి ఎగుమతి వ్యాపారము అంతరించెను. కొన్ని జర్మనువ్యాపారనావలు తటస్థదేశముల నౌకాశ్రయములకు బరుగెత్తి శరణుజొచ్చెను. జర్మనీవారికున్న నావలు మొత్తము 100 టన్నులకు మించినవి 2090. ఇంగ్లీషువారివలన పట్టుకొనబడినవి 129. జర్మను రేవులలో నున్నవి 738. బాల్టికు, నల్లసముద్రములలో నుంచబడినవి 71. మిత్రమండలివారి రేవులలో నున్నవి 166. తటస్థదేశపు రేవులలో శరణుజొచ్చినవి 646. లెక్కకురాకుండ 500 టన్నులకు పైగానున్న నావలు 125. లెక్క తేలని చేపలబోట్లు 853. చిన్న పడవలు మాయమయినవి 381. జర్మనీవారి క్రైసర్ డెర్ గ్రాస్ క్రూయిజరు ఆగస్టు 5వ తేదిన లూసిటానియా యనునావను ముంచజూచెను గాని యది చిక్కలేదు. ఈలూసిటానియాయే తరువాత ఈసంవత్సరము మేనెలలో సబ్మెరైను వలన ముంచివేయఁబడినది. లూసిటానియాను పోవఁదలఁచుకొనిన మారి ... కానల్లు గ్రాస్ క్రూయిజరు అట్లాంటిక్ సముద్రములో పట్టుకొనజూచెను గాని ఎసెక్సు క్రూయిజరు వచ్చి దానిని రక్షించెను. ఆగస్టు

అమెరికా సంయుక్తరాష్ట్రముల [illegible]

5వ తేదిని సముద్రములో గనులను విప్పులఁబడగా నెరవెల్లుచున్న జర్మనువారి కోనిగిన్ లూయిసు యను నావను ఆంఫియాన్ అను ఇంగ్లీషు లైటుక్రూయిజరు ముంచివేసెను. కాని ఆంఫియాన్ యుద్ధనౌకయు మరునాఁడుదయమున కోనిగిన్ లూయిసు వెదజల్లిన మందుగని యొకటి తగిలి మునిగిపోయెను. ఇందలి నావికులలో 139 మంది తప్ప తక్కినవారు కాపాడఁబడిరి. ఆగస్టు నెలయంతయు జర్మనుయుద్ధనావలు బయలుదేరి యుద్ధమునకు వచ్చునేమోయని ఆంగ్లనౌకలు నోరుతెరచుకొని యుండెను. కాని యొక జర్మను అధికారులు జర్మనుయుద్ధనావ లెందువలన బోరాడవో కారణముల నిట్లొక యుపన్యాసమునందు దెలిపెను. "మనము పోరాటముగా ఇంగ్లీషువారితో సముద్రముమీఁద పోరితిమేని యోడిపోవుదుమనుట నిక్కమే. పోయిన నావలకు బదులుగా క్రొత్తనావలను కట్టుటకును, అవి ఈయుద్ధమునకు పనికివచ్చుననుటకును వీలు ఎంతమాత్రమును లేదు. సముద్రయుద్ధములో తక్కువ బలముగల మనము ఓడిపోతిమేని మన సముద్రతీరమంతయు శత్రువులచేత ధ్వంసము చేయఁబడి జర్మనుప్రాముఖ్యము పోయి మన శత్రువులు దిగి యుద్ధము చేయుటకు కనకారణము నగుదురు. మన యుద్ధనావలను కదల్పకుండ కాపాడుకొంటిమేని సంధి జరుగునప్పుడు మనమాటలు ఆదరముతో ఆలకింపఁబడును. మన నావలు బలహీనములుగా పలుకవలసిన యవసరముండదు." ఇందువలన సముద్రయుద్ధమునకు జర్మనులు దిగక సబ్మెరైనులచేత హానికలిగింపవలయునని కలపెట్టియున్నారు. ఆగస్టు 11వ తేదిన జర్మనుసబ్మెరైనులు బ్రిటిషు క్రూయిజరగు బర్మింగుహామును టార్పిడో వేసి ముంచుటకయి రాగా ఈ యుద్ధనావయు, కొన్ని బ్రిటిషుడిస్ట్రాయరులును వానికి నష్టము కలుగజేసి తరిమివేసెను. ఈరోజుననే జర్మనుసబ్మెరైను 15 యను నెంబరుగలదానిని బర్మింగుహాము క్రూయిజరే సముద్రములో ముంచివేసెను.

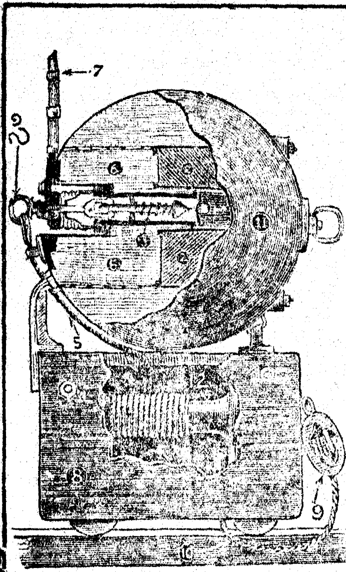

గనులు:—300 మొదలు 1000 రతులవరకు బరువుగల తుపాకి మందుతోను మరి యితరమగు ప్రేలుడు పదార్థములతోను చేయబడును. తరంగము లెంత తీవ్రముగానున్నను సముద్రపు పైభాగమునకు 9 లేక 10 అడుగుల లోతున నివి కదలక నిలిచియుండును. అమార్గమున ప్రయాణము చేయుచుండు నావకు తగులగానే గంధకద్రావకమున్న యొక గొట్టము పగిలి లోపలనున్న ప్రేలుడువస్తువగు క్లోరేట్ ఆఫ్ పొటాషును విస్ఫోటించును. అది లోపలనున్న యితర పదార్థములకు నయితము నిప్పంటించి పిడుగువంటి ధ్వనితో నావను బ్రద్దలుచేయును. హార్బరులలో పెట్టబడు గనులు యింకొక మాదిరిగా కూడ గలవు. పెట్టబడిన గనిపయికి శత్రునావ రాగానే చూచి యొడ్డునుండి విద్యుచ్ఛక్తితో గనిని ప్రేల్చి నావను ముంచుదురు.

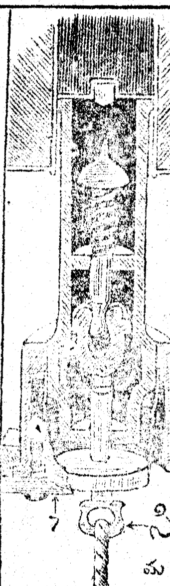
ఎ. (క) పొగగొట్టమునుండి ఆగ్నేయాస్త్రము వేసినపుడు లోపలి త్రాడు జారుటను చూపుచున్నది. (చ) క్రిందనున్న బరువువలన లంగరుపెట్టె క్రిందికి జారును. (ట) బరువు నీటియందు తేలను చేయుట. (త) లంగరుపెట్టె భారమువలన బరువు బలము తగ్గి మైను నీటి క్రిందికి జారుట.

పడిపైపున నావ మైనును తగిలి ప్రేలురీతి చూపబడినది. [రెండవ విధమైన మైను] బి. (గ) బెలగ దెందులవలన నీటియందు తేలునటులు చేయబడును. (జ) మైనులకు గట్టి త్రాడు. (డ) త్రాడును బిగువుగనుంచెడి బరువు. (ద) మైనును తేలనిచ్చెడి పెట్టె. (బ) మైను ఈ మైనులందు నావలు త్రాడును తగిలి ఈడ్చినపుడు మైను ప్రేలి నావను ముంచును.

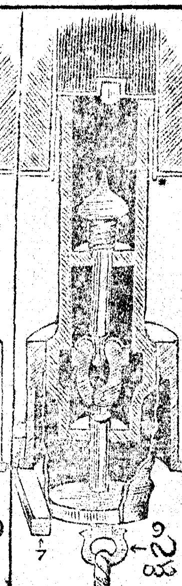
1 కేపు. 5 మైనుకు కట్టిన త్రాడు. 8 లంగరుపెట్టె. 10 నీటియడుగున కొంతలోతుగ మైనుయుండవలయునో
2 ప్రేల్చెడి భాగము 6 తేలుటకై గాలి నింపిన పెట్టె. 11 మైనురూపము. [నిర్ణయించెడి త్రాడు.
3 పొడిచెడి ముకు. 7 మొదట పొగగొట్టమునకు తగిలెడి లివరు. 9 బరువు. 12 త్రాడుచుట్టిన గిలక సి. మైనును ప్రేలుడదీయుటకు
[కొక్కెము

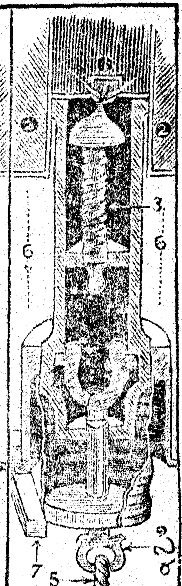
పొగదోడలపైన చైనులు నీటిలో వేయక పూర్వము వ్రేలాడుచుండెడి విధము.

చైను నీటియందు నిలిచియుండు రీతి.

మేకు ఊడి (మ) యందు గనుపరచిన రీతిగ అక్షమునుండి నిలువుగా తిరుగుట.

ఊడిన మేకు కేపును ప్రేల్చుటవలన చైను ప్రేలి మోడలను ముంచును.

రుష్యా రణరంగమున ప్రవేశించుట

యుద్ధమునకు కొంతకాలమునకు పూర్వము రుష్యాదేశమశాంతి భూయిష్ఠమయి యుండెను. పరిశ్రమలవలన జీవించువారు సమ్మెకట్టులు కట్టి నానాయల్లరులఁ జేయుచుండిరి. "వీరా జర్మను యత్నాహితుల గౌరవింపగలట్టివారు!" అని జర్మనులు నవ్వుచుండిరి. కాని యుద్ధమశాంతిని రాజభక్తిగా మార్చివేసెను. తమ 'చిన్నితమ్ములగు' సర్వియనులను ఆస్ట్రియా దురాక్రమమునుండి కాపాడుటకయి, రష్యను భల్లూకము కత్తిని దూసెను. రష్యా ప్రభుత్వము మొదట అపనమ్మకము గలిగియున్న పోలులకు తగిన స్వాతంత్ర్యముల నొసగియు, ఫిన్లండు ప్రజలకు స్వపరిపాలన నొసంగెదనని ప్రకటించినది. ఆస్ట్రియాలో భాగముగు గెలీషియాలోని స్వజాతివారగు స్లావులను చెరలోనుండి జాతీయ భ్రష్టదశనుండి గోవడని యుత్సాహపరచినది, రష్యాలోని యూదులను తృప్తిపఱచినది, వారి కష్టసుఖములను తెలుసుకొనియు, తమ సామ్రాజ్యమంతటను జాతిగాని దేశభక్తి సమిష్టముగా బలికొల్పిరి. జూలయి 28 వ తేది యుద్ధము ప్రారంభమయినది. 2 వ ఆగష్టున కష్టపడి కొంతసైన్యముతోన జర్మనీలో ముఖ్యరాజ్యమగు ప్రష్యా సరిహద్దులలో ప్రవేశించెను. ఇంతకుముందు స్వల్పమగు రష్యా నావికబలమును జర్మని కీల్లందు గల్ఫునందు నానాశిరోని అలాండు ద్వీపములను వశము జేసికొనియును. రష్యామీద నేల యుద్ధమునకు జర్మని 15 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముగా నుంచినది. రక్షణములేని సరిహద్దులలోని అనేకమగు రష్యా గ్రామములను ముందుగా జర్మనులు తగులబెట్టి ప్రజలను నానాకష్టములపాలు సేసిరి. ఈ యుద్ధములో మొట్ట

మొదటి 15 దినములును చిన్న చిన్న పోరాటములతో గడిచిపోయినది. తూర్పుప్రష్యాలో ముఖ్యపట్టణములలో నొకటియగు ఇట్కూహెనను రష్యావారు పట్టుకొనిరి. జర్మనులు నానాదినములు భగీరథ ప్రయత్నములను పట్టణమును తిరిగి సంపాదించుటకయి చేసిరిగాని జయింపలేదు.

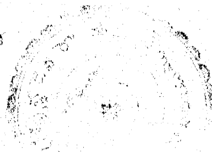
రష్యా యుద్ధభూమికి 80 లక్షలసైన్యమును సిద్ధముచేయుచున్నదియను వార్తను విని ఫ్రెంచి, ఇంగ్లీషువారికి కలిగినయానందమింతింతకాదు. బెల్జియము దేశములో సైన్యవాహుళ్యము గలవరదయుప్పొంగి వచ్చినట్లు విజృంభించుచున్న జర్మనీ వెనుకభాగమును రష్యావారుకొట్టుట మిత్రమండలికి పశ్చిమరంగమున గొప్పసహాయకారియని తెలుపబడెను. మహాప్రభు నికోలస్సుగారి సైన్యాధిపత్యముక్రింది ఒక సైన్యము గలిషియామీదికిని, వేరొకసైన్యములో సగము కీవ్నానుండియు, రెండవసగము వార్సానుండియు తూర్పుప్రష్యామీదికిని వెడలెను. ఈప్రయత్నములు కన్నింటికిని ఒక్కటేఫలము పట్టెను. ఈ రెండవసైన్యముమీద గుంటో, బాజోరెన్, డైకెలోనులకడ్డ జర్మనులుపోరాడి దెబ్బతినిపారిపోయిరి. స్టాల్లుపోనెన్ వద్దజరిగినయుద్ధము తూర్పురంగమున జరిగినవానిలో మొట్టమొదటి గొప్పయుద్ధమని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చటజర్మనులు రష్యావారితో కడు తెంపుతో పోరాడిరి. వెనుకభాగమునుండి వార్సామీదుగా వచ్చుచున్న సైన్యము పైతము జర్మనులనిచ్చటముట్టడించెను. జర్మను సేనాధిపతి కిచ్చట నేమియు తోచలేదు. అతని పన్నాగములన్నియు మంటగలిసెను. ఈతని ప్రక్కన వచ్చిన జనులను పూడ్చిపెట్టుటకయిన కొంతకాలము సంగతలసినదని రష్యాసేనానినడుగగా వారు ఒప్పుకొనలేదు. జర్మనులు రెండుసైన్యములమధ్య ఆరుదినములు పోరి పూర్తిగా నోడిపోయి పరుగెత్తిరి. గుంబిన్నెను అను మరియొక ప్రదేశమున జర్మనులుమంచి అనుకూలమయిన స్థలమునుండిపోరినను, జయింపజాలకపోయిరి. ఈ యుద్ధములో రష్యాలోని గొప్పకుటుంబములకు జెందినయావనులును రష్యాపార్లమెంటుఅగు డ్యూమాసభ్యులును, సాధారణ సైనికులవలె పోరి తమ మాతృదేశభక్తిని [illegible] చిరి. ఇచ్చటనుండి ఇన్‌స్టర్ బర్గు, కోనిగ్సుబర్గు, అలెన్‌స్టైను మున్నగు సుప్రసిద్ధ దుర్గములను 100 మైళ్లు రణరంగమునుండి నడచుచు, పట్టుకొనుటకయి రష్యనులు పెద్ద సైన్యములను దెప్పించుకొనిరి. జర్మనులకును కావలసినంత సహాయము పంపబడెను. నిడెంబర్గు, ఓర్టెల్స్ బర్గు, ఆర్తెల్సుబర్గుకోటలు తరువాత రష్యనుల వశమయ్యెను.

ఆస్ట్రియామీద దాడి

కోసక్కులనబడు మేటి గుర్రపురౌతులు రష్యాకుండుటవలన ఎచ్చటనయినను కొద్దిమాత్రపు దాళ్లను కలిగించుటకు శత్రువులకు సులభము. ఒక ఆస్ట్రియాను గుఱ్ఱపుదళము నిరాటంకముగా లెంబర్గుమీదికి కదిలెను. వారు శైలోగా నగర పట్టణము వరకు వెళ్లిపోవుచుండగా లాడిస్ గవర్నరుగారు 5000 కోసక్కు అశ్వసైనికులను ఒకనదీ తీరమునందు దట్టముగా గడ్డిపెరిగినచోట దాచియుంచిరి. లాడిస్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భగ్నముచేసిన కోసక్కు అశ్వసైనికులు ఆస్ట్రియనులు పొంచియున్నచోటకు [illegible] అకస్మికముగా వారిమీద పడి అందరిని బురదలో త్రొక్కివేసిరి. ఈసేనలోనున్న [illegible] ఆస్ట్రియనులయినను స్వదేశము తిరిగి చూడలేదు. గలిషియామీదికి పంపబడిన రష్యనుసేన చాలపట్టణములను పట్టుకొనెను. బుకోవినా యను రాష్ట్రములోని ప్రజలు రష్యనులరాకను మెచ్చి తమ రక్షకులని వారిని మన్నించిరి. ఆస్ట్రియాయను దేశములోని గంబిన్నెక్ మెల్కానెస్ లోవర్గెన్, బైక్ మొదలగు తావులు రష్యనులచేతిలో బడెను. ఈయుద్ధములో రష్యనులు 240 మైళ్ల పొడవునున్న రణరంగమునందు పోరుచుండిరి.

లాడిస్ ప్రాంతమున ఆస్ట్రియను గుఱ్ఱపుదళమును భగ్నముచేసిన కోసక్కు అశ్వసైనికులు

రష్యనుభూమిలో ప్రవేశించిన జర్మనులు రష్యను పోలెండులోని కలిష్ అను కోటను పట్టుకొని చెంస్టోవ అను జిల్లానుగూడ ఆక్రమించి, ఈజిల్లా గనులలోనుండిన ద్రవ్యము తమకు వీలయినంత జర్మనీకి ఎగుమతి చేసిరి. ఈ కలిషునగరపు ప్రజలను తెగ్గాగా హింసించిరట. ఈనగరముమీద 50,000 రూబులు అపరాధము విధింపబడెను. ఈ క్రూరకృత్య చారిత్రమును వినిన రష్యనులు రోషావేశులయి మరింత దృఢముగా బోరుటకు సంకల్పించుకొనియుండిరి.

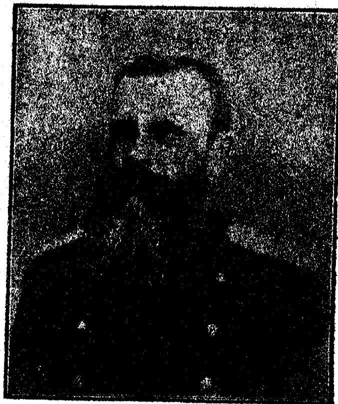

GRAND DUKE NICHOLAS

గ్రాండ్ డ్యూక్ నికోలస్. రుష్యా సర్వసేనాధిపతి

GENERAL IVANOFF

జనరల్ ఇవనోఫ్. రుష్యా సైన్యపు సేనాధ్యక్షుడు

GENERAL RENNENKAMPH

జనరలు రెన్నెన్ కాంఫ్

GENERAL SAMSONOFF

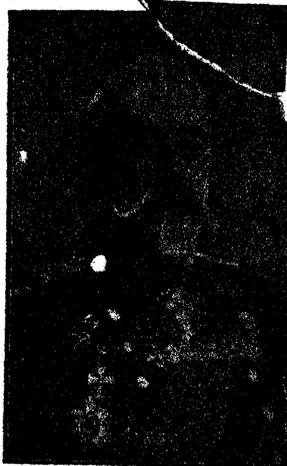
కీర్తిశేషుడయిన జనరలు సాంసనోఫ్

M. SOZONOFF

రుష్యా విదేశాంగ మంత్రి ఎం. సోజొనోవ్

ADMIRAL GEORGEOVITCH

అడ్మిరలు జార్జియోవిచ్ సర్వియను యుద్ధ నావాంగమంత్రి

KING OF MONTENEGRO

మాంటినిగ్రో రాజు

CROWN PRINCE OF AUSTRIA

ప్రకృత ఆస్ట్రియా యువరాజు

బ్రసెల్సులో జర్మనులు ప్రవేశించుట

19వ ఆగస్టు బుధవారమునాడు లొవెయినును వదలి బెల్జియను సైన్యము మేలీన్సుకు వెళ్లెను. బ్రసెల్సునగరములో ప్రష్యనులు గురువారమునాటి యుదయమున బ్రవేశించిరి. ఈ ముఖ్యపట్టణమునకు రక్షణములగు కోటలు లేనందున రాజు గారును, మంత్రులును ఇతరముఖ్యోద్యోగులును ఒక రాత్రి ముందుగా నయిలుదేరి ఆంట్వెర్పు నగరమునకు వెళ్లిపోయిరి. జర్మనుల నెదిరించుటకయి ముఖ్యపట్టణములో నుంచబడిన 20,000 సివిలుగార్డు సైన్యము శత్రువుల బలముముందర ఆగలేదని వెనుకకు తీసికొని పోబడెను. జర్మనులతి యాడంబరముతో నగరమును ప్రవేశించి బెల్జియను పతాకముల స్థానములలో జర్మను పతాకములను పాతి, ప్రజలకు భీతి కలుగునట్లు నేక దుష్టకార్యములను జేసిరి. [illegible] ప్రష్యను గుఱ్ఱపు రౌతులు యిద్దరు బెల్జియను సైనికోద్యోగులను తమ కాళ్లకు కట్టుకొని బజారులలో లాగి చేసిన యవమానమును బెల్జియను ప్రజ లెప్పటికిని మఱువజాలరు. పయిగా అక్కడలో ఆద్యము పోసినట్లు ఖర్చులకయి 12కోట్ల రూపాయిలను ప్రజలవద్ద వసూలు చేయుటవలన వారి కింతియును గాక జర్మనులనుమీద నంతసో ప్రాపకలరయునా?

ఇక లొవెయిన్ నగరపు ప్రజలకష్టములును మితిమీరియుండెను. జర్మనులు జయింపబడిన ప్రదేశములోని జనుల నెన్నివిధముల హింసించుటకు మార్గములు కలవో అన్నింటిని యీప్రజలపై నుపయోగపఱచిరి. 25వ ప్రారంభించి యిదుపదిగంటలను లోకఖ్యాతిముగు, అమూల్యమునగు లొవెయిన్ శాస్త్రగాంధమును భస్మముచేసి లోక వస్తువును [illegible] శాశ్వతముయిన నష్టమును నార్జించిరి. ఈ లొవెయిన్ నగరములోని ప్రధాన భవనములలో యొకటికి దప్పిక తప్ప తక్కినవన్నియు జర్మను శిరంగుల [illegible] యగుట్యెను.

నామూరు ముట్టడి [illegible]

బ్రసెల్సులో కొంత సేనను వదలి మూస్సుకును ఫాష్లైరా యేఱునకును మధ్యనున్న స్థలముగుండ ఫ్రాన్సుమీద పడవలయునని జర్మని వారి యుత్సాహము. ఆగస్టు 23వ తేదినాటికి 10,000 జర్మను సైన్యము కోబ్లెన్జు వద్ద నుంచబడెను. ప్రమ్యోంటు, కొడెగాష్టెవద్దను ఫిరంగి సేన మోటారుబండ్లతో బంపబడెను. నామూరు, ఫాష్లైరాయి, మాబ్యూజు వద్దకు రెండు సైన్యములును, బెల్జియనులను ఆంట్వెర్పు వద్ద నాపుటకు మూన్నుమీద కింకొక సైన్యమును పంపబడెను. వారి నెదిరించుటకయి మిత్రమండలివారి సైన్యములు మూడుండెను. లక్సెంబర్గు నుండవచ్చుచున్న సైన్యమును ఫ్రెంచి వా రెదిరించిరి. లెస్సి, మూబ్యూజులకు మధ్యనున్న సైన్యమును తోలబడుటకయి రెండవఫ్రెంచి సేన ఆర్డెన్సు వనగతముగుండ పంపబడెను. సాంబ్రె, మాబ్యూజులకు మధ్యనున్న జర్మనుల కుడిభాగముతో బోరుటకై మూడవఫ్రెంచి సైన్యము నడుమనుండెను. ఈ కడపటి సైన్యముతోనే ఇంగ్లండునుండి వచ్చిన సేనయును గలిసియుండెను.

నామూరు ముట్టడి

14వ ఆగస్టు తేదిన జర్మనువారి మూడు షెల్లులు నామూరుమీద పడెను. నాలుగవ బెల్జియను డివిజను సేన యుద్ధమునకు కోటను సిద్ధము చేసెను. 19వ [illegible] బెల్జియను అశ్వదళము జర్మనుల కొంత అశ్వదళమును నోడించెను. 21వ ఆగస్టునాటికి గాని పట్టునలతో నామూరు ముట్టడిచేయబడలేదు. శుక్రవారము మొదలు ఆదివారము రాత్రివఱకును ఒక్క నిమిషమయినను ఫిరంగిగుండ్లు కోటలమీదను నగరములోను పడకుండ ఆగలేదు. కోటలలోని బెల్జియను ఫిరంగులు 8.4 అంగుళములవి. జర్మనుల ముట్టడి ఫిరంగుల ముందు ఆగజాలినవికావు. మార్చోవ్లెట్టి, ఛాంపియన్, మెజరెట్, అండాయ్ ఎమిన్సుకోటలు జర్మనుల వారికాగజాలకపోయెను. ఈకోటలకు నగరమునుండి ప్రోత్సాహము పంపుటకయినను జర్మనులు వీలుకలుగ జేయరేరు. కోటలలో మందుగుండు సామానుదాదాపు అయిపోయెను. అప్పుడింకొకమార్గము లేక బెల్జియను సైనికులు నామూరు వదలి వెనుకకు పోయిరి. ఇట్లు పోయిన 26,000 మందిలో 12000 మాత్రమే ఆంట్వెర్పు చేరగలిగిరి. 23వ ఆగస్టున రాత్రి యెనిమిదిగంటలకు జర్మనులు నామూరు ప్రవేశించిరి.

ఈ నామూరు ఇంతశీఘ్రముగా పడిపోవుట మిత్రమండలికి మహాపకారి యయ్యెను. వీరు తమ యుద్ధవిధానము నంతయు మార్చుకొనవలసివచ్చెను. మూబ్యూజుమార్గము లన్నియు జర్మనుల వశమయ్యెను.

ఈ కోట పడకుండనున్నచో ప్యారిసు సామీపమునకు సయితము, శత్రువులు వెళ్లుట కవకాశ ముండ నట్టిది. ఫ్రెంచివారు నామూరును రక్షించుటకయి పంపిన సహాయము ఆలస్యముగా జేరినందున ప్రయోజనము లేకపోయెను.

మాలిన్సు, ఆష్టెండులు జర్మనుల వశమగుట

24-వ తేదిన బెల్జియము సేన ఆంట్వెర్పునువదలి బ్రుసెల్సునకు పదియట 14 మైళ్లలో నున్న లోండర్ జీలు అను చోట మూడు జర్మను డివిజనులతో దలపడెను. జర్మనులు విల్వోర్డి వరకును తరుమబడిరి. పరుగెత్తుచు వీరు మాలిన్సు క్రైస్తవాగారమును పాడుచేసి పోయిరి. జర్మనులు బ్రుసెల్సునుండి, తిరిగి 40,000 సేనతో వచ్చి బెల్జియనుల నోడించుటచే వారు ఆంట్వెర్పునకు పరుగెత్తిరి. మాలిన్సువద్ద బెల్జియము రాజుగారియొక్క మోటారుబండి ముందరనే ఒక షెల్లు బ్రద్దలాయెను. దైవవశమున ఆయన కపాయము కలుగలేదు. బండియొక్క చక్రములు తునకలయినవి. మాలిన్సునుండి జర్మనులు సముద్రతీరమున నున్న ఆష్టెండునకు వెళ్లిరి.

ఇక్కడ కొన్ని వందలు పట్టుకొనుచున్న బెల్జియము సేన బాగుగా పోరాడెను. ఇంగ్లీషు సముద్రసేన 7000 లమంది నేలమీద నావికా ఫిరంగులతో ఆష్టెండులో ప్రవేశించి బెల్జియనులకు చాల సహాయముచేసి ఆనగరమును కొన్ని దినములు కాపాడెను. కాని జర్మనులు అనేకవేలతో వచ్చుటవలన ఇంగ్లీషునావికలు నౌకాద లెక్కి తరలి పోయిరి. ఆష్టెండు జర్మనుల వశమాయెను.

ఛార్లిరాయి యుద్ధము

ఇప్పటికి ఇంగ్లీషువారి సేనయు ఫ్రెంచివారి సేనయు నధికముగా బెల్జియమునకు చేరను. ఇంగ్లీషువారు మాన్సు నాక్రమించుట

ఫ్రాన్సులో మొట్టమొదట దిగిన ఆంగ్ల సైనికులను ఫ్రెంచివారాహ్వానించుట

కయి పంపబడిరి. ఛార్లిరాయిని రక్షించుపని ఫ్రెంచివారు పెట్టుకొనిరి. 21-వ ఆగస్టు శుక్రవార ముదయ మారుగంటలకు శత్రువులు వచ్చుచున్న వార్త తెలిసినది. 7 గంటలకు వారి మొదటి ఫిరంగిగుండు ఛార్లిరాయిలో పడినది. జర్మనుల మీదపడుటకయి ఫ్రెంచివారి ఆఫ్రికా అధినివేశములనుండి వచ్చిన (అరబ్బులకును, నీగ్రోలకును బుట్టినవారగు) టర్కోలు వదలబడిరి. వీరందరును మహోన్మాదీయులకుండు వీరావేశముతో జర్మనులతో నతిసాహసముతో బోరిరి

ఆ సూలతో పోరాడుటకయి వచ్చిన టర్కో (నీగ్రో) సైనికులను ఫ్రెంచి స్త్రీలాహ్వాన మొసంగుట

బల్లెములతో జర్మనుల శరీరములను చీల్చిరి. కాని ఒక ప్రాతకర్మాగారములో దాచియుంచబడిన యంత్రపు ఫిరంగులు వీరి రూపు మాపెను. ఒక్కపటాలములో 100 మంది మాత్రమే గాయములు తినక తిరిగి ఫ్రెంచివారిలో గలియ గలిగిరి.

సంఖ్యాధిక్యత గల జర్మనులు ఛార్లిరాయి నగరములోనే తరువాత ప్రవేశించిరి. మరునాడు యుదయమున ఛార్లిరాయివద్ద తిరిగి గొప్పపోరు జరిగెను. పురవీథులు పీనుగల కుప్పలతో నిండియుండెను. ఈ పురము ఫ్రెంచివారి వశమయ్యెను. ఈవిధముగా నయిదుపర్యాయము లీ నగరము చేతులుమారెను. ఒక్కపర్యాయము టర్కోలు జర్మనులను రెండుమయిళ్లవరకును దరిమి కసిదీర వారిని జంపిరి. ఫిరంగి యుద్ధము తీవ్రముగా నిచ్చట జరిగెను. కాని జర్మనులకున్న అధిక సంఖ్యవలన ఛార్లిరాయివద్ద పోరుట జననష్టము గాని లాభము లేదని ఫ్రెంచివారు వదలిపెట్టి వెళ్లిపోయిరి. ఛార్లిరాయి యుద్ధమును జర్మనులే జయించిరి.

మాన్సువద్ద జరిగినపోరు

ఇంగ్లీషుసేన ఫ్రాన్సులో దిగగానే ఆ జనుల యానంద మింతింత కాదు. బ్రిటిషుసైనికులకు ఫ్రెంచిస్త్రీలు పూలహారములు వేసిరి. అన్నము, పానీయములు కొలది లేకుండ నొసంగబడెను. అప్పుడు పొలము లన్నియు పంటలతోను, పండ్లతోను పుష్పములతోను పండి నేత్రోత్సవ మొనరించు చుండెను. జనులు శాంతజీవనులయి హాయిగా కాలము గడుపుచుండిరి. కొన్ని దినములలో నీ స్థితి తారుమారు కావలసియున్నది. ఇండ్లు పంటలు పొలములు నాశనము కావలసియున్నవి. సంసారములు కూలవలసియున్నవి.

మాన్సుకు వెళ్లుచున్న ఆంగ్లసైనికుల దప్పిని ఫ్రెంచిస్త్రీలు తీర్చుట.

21వ ఆగస్టున నింగ్లీషువా రచ్చట పోరవలసియున్నదనియు, సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారికి తెప్పయుతన జనరలులకును దెలిపెను. సాయంత్రమునకు ఫ్రెంచి వారి యెడమపక్కను ఉన్న సైన్యమును రక్షించుటకయి మాన్సు-కాండె యను ప్రదేశములనుకలుపు సంధిమీదికి పంపబడిరి. మాన్సు కాలువకు తూర్పున నున్న భాగమును రెండవసైన్యముతో సర్ హొరేస్ స్మిత్ డోరియన్ గారు కాపాడుటకయి నిర్దేశింపబడిరి. మాన్సువద్ద యీసైన్యములో నొక భాగము బ్రిటిషు మొదటి సేనాధిపతియగు సర్ డోగ్లస్ హేగు గారి ఎడమప్రక్కను కాచుచుండెను. అశ్వసేనాధిపతియగు అలన్బి గారిసేన రిజర్వులో నుండునట్లును ఎవరి కచ్చట సహాయము గావలయుననిన నచ్చటికి పంపబడునట్లును పరిష్కరింపబడినది. బ్రిగేడియరు జనరలు సర్ ఫిలిప్ ఛాట్వుడ్ గారి గుఱ్ఱపురౌతులు కొందరు శత్రువులజాడ తీయుటకయి పంపబడిరి. ఈ భాగమున ఒకటి రెండు ఆర్మీకోరులకంటెను; † ఒక అశ్వసేన డివిజను

† ఒక్కొక్క ఆర్మీకోరు ... క్రింద కొన్ని సేనలు ...

కంటెను, హెచ్చుగా ముట్టడికి జర్మనులు పంపరని ఫ్రెంచి సేనాధిపతి జోఫ్రేగారు ఇంగ్లీషు సర్వసేనాధిపతికి జెప్పియుండెను. ఆకాశవిమానములును, ఛాట్వుడ్ గారి రౌతులును అదే వర్తమానములను దెచ్చిరి. ఈవిషయములో ఫ్రెంచి ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులు మోసపోయిరి. జర్మను లిచ్చట నొక చమత్కారమయిన యుక్తి జేసిరి. వారు బ్రసెల్సును పట్టుకొనిన పిదప వారి సైన్యము మూడు పెద్ద భాగములుగా విభజింపబడెను. ఒకభాగము వాటర్లూగుండ నివెల్లి కువద్దకు వెళ్లి, అచ్చట తిరిగి రెండు భాగములయి ఒకటి మాన్సుమీదికిని, రెండవది బించి-ఛార్లిరాయి మీదికిని నడచెను. మూడవది ఈ సేనాధ్యక్షుడు జనరలు వాన్ క్లాక్ క్రింద హాలు పట్టనము మీదుగా తిరిగి ఎంఘియున్, అతుల గుండ టోర్నాయిమీదికి వెళ్లెను. దినమునకు ముప్పదిమైళ్లు నిద్రాహారములు లేక, రాత్రింబవళ్లు జర్మనులు నడుచుటవలన నింతసేన నొక్కపర్యాయము ఫ్రెంచివారును, ఇంగ్లీషువారును కాచుకొనలేకపోయిరి. వారిసైన్యముకంటె జర్మనుసైన్యము పదిరెట్లుండెను.

ప్రారంభము

ఇంగ్లీషువారి సేనలమీద నొకవిమాన మొక బాంబును వేసి నల్లపొగ బయటికి వచ్చుటతో మాన్సుయుద్ధము ప్రారంభమయినది. ఇరువది నిమిషములలో జర్మనుఫిరంగులు వడగండ్లవలె విరామము లేక నాలుగు దినములవరకు కురిసెను. ఈ నాలుగు దినములును ఒక్క అంగుళము స్థలమయిన నొసంగక బ్రిటిషుసేన రాతిసులువలె పోరాడి అనేకవేల జర్మనులను బరిమార్చెను. బ్రిటిషువారికిని గొప్ప నష్టము కలిగెను. బ్రిటిషుమిడిలు సెక్సు రెజిమెంటులో 4000మంది యుండగా

200కంటె యుద్ధానంతర మెక్కువ కానరయిరి. వారరరు పటాలము 1700 మందిలో 250 మంది తేలిరి. రాయలుస్కాట్సు, ఆర్గయిల్, సదరులాండ్సు పటాలములు ఈ యుద్ధములో బాగుగా నష్టమును పొందెను. జర్మను యక్షౌహిణులు నష్టమునకు నగణచేయక ముందుకే వచ్చుచుండెగా "ఆహా, ఒక్కనికి ముగ్గురయినను వారిని ఛేదింపగలము. ఒక్కనికి పదిమంది యయినచో ఎంత సైన్యమున్న నేమి" అని యొక సైన్యోద్యోగి వ్రాసియుండుటను బట్టి చూడగా జర్మనులెంత సైన్యమును దెచ్చినదియు దెలిసికొనవచ్చును.

ఆదివారము నాడు సాయంకాలము 6 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి స్థితి తారుమారగుచుండెను. అయిదుగంటలకు ఇంగ్లీషువారిమీద సరి మూడు జర్మను కోరులు (కోరనగా 42,000) నడచుచున్నవని జోఫ్రే గారు వార్త నంపిరి. ఇంగ్లీషువారి సైన్యమంతయు నేకవిధ వేలు లేదు. ఫ్రెంచివారును వెనుకకు తగ్గుచున్నారు గాన, మీదయు, ఇంగ్లీషు సేనలకెదురు తెలుపుదైను. జనరలు క్లార్క్ ఎడమ పైపునను ఇంకొక జర్మను సేన కుడి పైపునను వచ్చుచుండెగా చుట్టును ముట్టడింపబడి నాశనము చేయబడు సమయములో ఇంగ్లీషు సేనాధిపతి ఆదివారము నాడు ప్రొద్దు పోవుచుండగా నెమ్మదిగా నన్ని యుద్ధపరికరములతోను బెల్జియమునులోని

మాన్సు యుద్ధములో సేనాధిపతి యాజ్ఞ నందుకొని కదలుచున్న ఇంగ్లీషు మోటరుసైకిళ్ళు

మాన్సు ప్రాంతమును వదలి వెనుకకు పోయెను. మాన్సునకున్న కొన్ని సైన్యములను వెనుకకు తగ్గవలసినదని మోటారు సైకిలుల మీద వార్తలంపబడెను. ఈ మోటారు సైక్లిష్టులలో కొందరు మంది జర్మనులకు దొరకుపడుటవలన ఈ కబురు వారికంద లేదు. అందుచే జర్మనులకు చాలమంది వీరిలో ఖయిదీలుగా చిక్కిరి. మరి కొందరు మంది సైక్లిష్టుల జర్మనులచే పిస్తోలులతో జంపి పడగొట్టిరి.

జర్మను రాక్షసకృత్యములు

మాన్సు చుట్టుపట్లగల గ్రామములకు జర్మనులు నిప్పంటించిరి. బీద గాల్పి అసహాయులగు రోగులను జంపిరి. కాడవై అను గ్రామములో ప్రవేశించి స్త్రీలను చెరిపి బిడ్డలను జంపిరి. ఒక పందొమ్మిది సంవత్సరముల ప్రాయముగల పడుచువానొక్కడు చనుకట్టు నొక ఉహ్లాను కోయుటను జూచి 300 గజముల దూరమునుండి యొక ఫ్రెంచి సైన్యోద్యోగి వానిని జంపివేసెను. ఆపిల్ల స్మృతి నొందినది. ఇంకొక పడుచుపయి ప్రాత్రిగా బట్టలను దీసివేసి ఆ నెరు మానభంగము చేసిరి. ఆపిల్ల మానమును కాపాడుటకు ఫ్రెంచి సైనికుడొకడు తన ప్రాణమును దీసికొన్నెను.

వెనుకకు తగ్గుట

వెనుకకు తగ్గుటయనగా పిరికితనమును జూపి పరుగెత్తుట కాదు. యుద్ధముచేయుచు శత్రువులు దొర్లి నిలువబడకుండ నెమ్మది నెమ్మదిగా నడవవలయును. పటాలముల నష్టదశ్యాసేన కలుగకుండ నుండుండి రక్షింపవలయును. అనేక గుఱ్ఱములను, మందులను, గుండ్లను, భోజనపదార్థములను ఇతర యుద్ధపరికరములను దీసికొనిపోవలయును. తీసుకొనిపోలేని శిబిరాలను శత్రువుల చేతిలో బడకుండ లోపలి యంత్రములను పాడుచేసి వదలిపెట్టి పోవలయును. అవసరమయిన గుఱ్ఱములను వస్తువులను శత్రువుల పులకు సైన్యముతో బోవుచున్నట్లు జూపి తగ్గవలయుననుట ముఖ్యావసరము. నాలుగుదినములు ఈవిధముగా మాన్సునకు కదిలిన తరువాత ఫ్రెంచి ఆంగ్ల సేనలు పారిసు పారిపోవలసి వచ్చెను. 26వ ఆగస్టు తేదిన అయిదు జర్మను ఆర్మీకోరులు ఇంగ్లీషువారిని వెంబడించెను. నష్టము మిక్కుటముగా గలదియుండుటచేత వెనుకకు మరలుట కష్టసాధ్యమయ్యెను. అప్పుడు ఇంగ్లీషు సైన్యములోని కోల్డుస్ట్రీము గార్డులు, 2వ అశ్వసేనపటాలము, 9వ లేనసరుల పటాలము చేతిలో పడకుండ కాల్చివేయవలయును. ఎదుటనున్న శత్రు

అమిత్రసైన్యాధిక్యములతో పోరి ఇంగ్లీషువారిసేన చుట్టుముట్టబడి హతముగాకుండ జేసెను. ఈవిధముగా స్మిత్ డోరియన్ గారిసేన చాలకష్టమును పొందినదేగాక స్వాతంత్ర్యము గోరుచున్న ఫ్రాన్సు ప్రజలను కాపాడినది. సర్ డగ్లస్ హేగ్ గారి సేన కూడ చాలా ప్రాముఖ్యము చేసెను. సర్ ఛార్లెసు ఫర్గూసనుగారి సేన అపాయస్థితి యందున్నపుడు అతి త్వరగా జనరలు అలెన్బీగారి అశ్వసేనను రక్షణార్థమై పంపెను. ఈ పుస్తకమందు ముద్రింపబడిన మూడవ చిత్రపటములో అలెన్బీగారి 9వ లాంసరు అశ్వసేన ఎట్లు జర్మనులమీద బడి బ్రిటీషువారిని ధ్వంసము చేయుచున్న ఫిరంగులను పాడుచేసి ఆబాధ తప్పించినదియు చూపబడును. ఫ్రెంచివారు వీరి సహాయార్థము కొంత సేనను పంపినను గాని సంపలేకపోయిరి. 26వ తేదినే కింగ్సు ఓన్ రాయల్ లాంకాస్టరు సేనయు, లీన్ కొన్నాయిసద్ద 700 మంది ఇంగ్లీషు గుఱ్ఱపురౌతులను 3000 మంది ఉహ్లానులతో డీకొని వారిలో చాలమందిని చంపి తాము పాఱిపోయిరి.

ఫ్రెంచివారి సాహసము

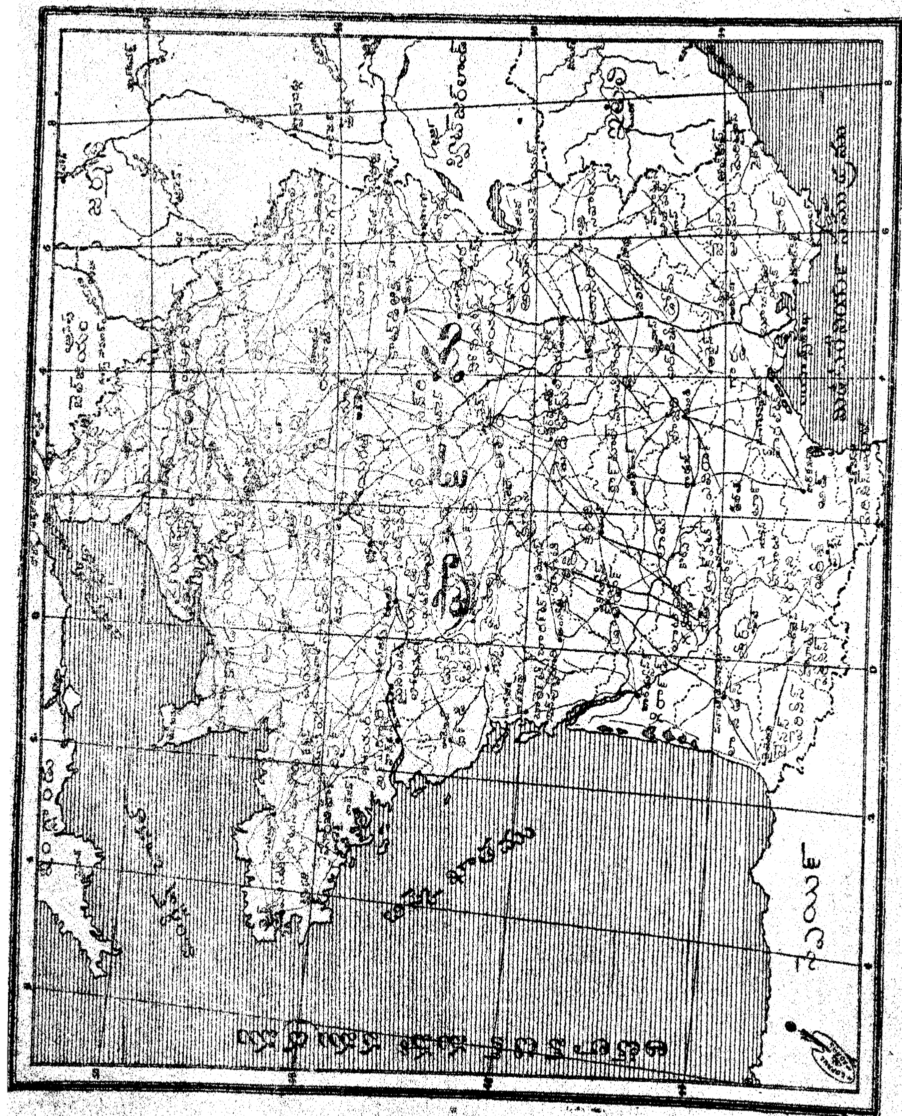
25వ తేదిని జనరలు డి ఆమేడేగారి క్రింద ఉన్న రూనుకు చుట్టుపట్ల 61, 62 ఫ్రెంచి రిజర్వు డివిజనులు నడచి కట్టిగా జర్మనులతో పోరాడిరి. ఫ్రెంచివారి సైన్యములు శీఘ్రముగా వెనుకకు విరిగిపోవు సమయములను జేసెను. ఫ్రెంచి శ్రేణి నడిపించుచు జనరలు డి విల్లారెట్ 11 మైళ్ళ దూరము మిగ్నీటికి పశ్చిమముగా వచ్చి వాన్ క్లూకుగారి ఎడమ పార్శ్వముతో డీకొనిరి. ఇంగ్లీషు సేనలు కవచరక్షితములైన మోటారుకారులలో పోవుటయు పట్టణము మీదికి పోయెను.

ఇంగ్లీషువారి నాలుగవ డివిజను 25వ తేది ఒక గ్రామమువద్ద నిలిచెను. ఈ సేనాధిపతి స్నో గారు ఆ గ్రామము కాపాడు లేకపోయెను. మధ్యనున్న ప్రదేశమును కాపాడుటకు ఆజ్ఞాపించబడెను. ఈయన దక్షిణమున నిల్చి పోరి, గెలువబడుట జర్మనుల త్వరగా కొండవరకు తరిమెను. ఇట్లు ఆంగ్లసేనలపయిన కొక జర్మనువిమానము రాగా అది సైనికుల పాదిరి యుద్ధభూమి మీద కూలెను.

సెయింటుక్వెంటినుకు వద్ద 300 మంది బ్రిటీషుసైనికులు రాత్రియందు దస్సి నడచియున్నను 1½ గంట జర్మనులతో పోరిరి. గాని చాల మంది గాయపడిరి. మిగిలినవారు తప్పించుకొనిరి. రాత్రిపూట తీరకుండగను, అప్పటివరకు ఇటులనే శత్రువులసేనలతో డీకొనుటయు, నష్టముకలిగించుటయు, పొందుటయు, వెనుకకు పోవుటయు గడిపెను. సోలెమ్సువద్ద తూర్పులాంకషైరు పటాలము ఒక్కొక్కపటములో రెండు బెటాలియనులు మాత్రమే తిని 800 గజముల దూరమునుండి ముందుకు నడచి జర్మనులను బల్లెములతో పొడిచి చంపెను. 26వ తేది సాయంకాలము 5½ గంటలకు అశ్వసేనలను సరియగు వెనుకకు మరల్చుట కాపాడుకొనబడెను. అప్పుడు బ్రిటీషు సైన్యములో నాయుడ్ ఛానెలా ద్వీప ప్రాంతమునకు వచ్చి చేరెను. తరువాత 27వ తేదిని జర్మనులు వారిని వెంబడించుటకు వీలు లేనంతగా కప్పుకొనిపోయి విశ్రాంతి దీసికొనిరి. ఈ యుద్ధములు మొన్నటి వరకు వీరి మొదలు ఇంగ్లీషువారితో జర్మనులు, గెలుపునొందుటయు, ఇంగ్లీషు సైన్యము కొద్దిదయినను వారిని పూర్తిగా నాశము చేయలేక పోవుటయు, ఇంగ్లీషు జనరలుల శక్తిసామర్థ్యములవలన నని ప్రశంసనీయము లేదు. ఈ యుద్ధమునకు సంబంధించిన చిత్రపటములు 160 వ పేజీలో గానవచ్చును. 28వ తేదిన పశ్చిమవైపు అశ్వదళము నడచుచు క్వెంటన్ వద్ద సర్ ఫిలిప్ ఛేట్వుడ్ గారు ప్రాణసిద్ధముగ బాగుగా పోరి జర్మనులను చంపివేసిరి. వారు ఫలితము గూడ నిచ్చుట బాగుగా పోరిరి. కాని పదిమైళ్ళ వెనుకకు నిద్రకలిగిన దని తెలియకుండ మన తీరముననున్న జర్మను సేనలకు దెబ్బలు కనుపడగా చేర్చి తాము పాఱిపోయిరి.

యుద్ధస్థితి

28వ ఆగష్టునాటికి ఇంగ్లీషు ఫ్రెంచిసేనలు జర్మనులచేత నాశనము కాకుండ చాల కష్టముతో వెనుకకు మరలుచుండెను. బెల్జియములో చాలభాగమును వశము జేసికొని, ఫ్రాంసు యొక్క జిల్లాలలో జర్మనులు ప్రవేశించి, పారిసును పట్టుకొనవలయునని

చూచుచుండిరి. తూర్పున లోరయిను వోస్ జెసులలో ఫ్రెంచివారే ముందుకు జర్మనులను తరిమి వెళ్లుచుండిరి. నాన్సీలోను, దక్షిణ వోవర్జులోను గొప్ప పోరాటము లేవియు జరుగలేదు. వెర్డున్, మెజ యిర్వురు మధ్య జర్మనీ యువరాజు సేన కదలకుండ జేయబడినది. ఏడవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఎమియన్సుకు దక్షిణమునకు రయిలుమీద తీసికొని రాబడినది. ఆరవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు బ్రిటీషు సేన కడమపార్శ్వమున నుంచబడెను. అయిదవ ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరు ఆయి నదికి వెనుక లాఫెర్ కోటలకు మధ్య స్థలమాక్రమించుకొనెను. ఈ కడపటి సైన్యమున కెదురుగా జర్మను వారి అయిదారు కోరులును ఇంగ్లీషువారి కెదురుగా రెండును, ఆరవ ఫ్రెంచిసేన కెదురుగా మూడు నాల్గును నుండెను. ప్రతి మిత్రమండలివారి సేనకు జర్మనులు మూడు నాలుగు సేనలతో ఎదిరించు చుండిరి.

28వ ఆగస్టు తేదిన సైన వద్ద జనరలు పౌ గారు జర్మను సైన్యమును చిందరవందర చేసి నదికి వడిలోనికి త్రోసెను. ఈ యుద్ధమునందొక జర్మను విమానము నింగ్లీషు సేన గురిపెట్టి కాల్చగా నది ఇంగ్లీషు పంక్తులలో బడెను. వైమానికుడును వానితో నొక ఆకేండ్ల బాలుడును గాయములు తిని నేలమీద బడిరి.

సైన వద్ద జరిగిన పోరులో జర్మను వైమానికుడు బాలునితో నేలకూలుట.

29వ తేది మధ్యాహ్నము 1 గంటకు జనరలు జోఫ్రే గారు సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి వద్దకివచ్చి బ్రిటీషువారు కాంపేను సాయిన్నుండి సంకేతములను వెనుకకు వెళ్లునట్లుగ నాదు ఫ్రెంచి సేన బ్రిటీషు వారికి ముందుండి తోడ్పడకుండ వెళ్లకుండునట్లుగ తాను నిశ్చయించితినని చెప్పెను. సెప్టెంబరు 1వ తేదిన సెన్లిసు కొంపియెన్సు వద్ద ఆంగ్లేయుల పదాతి గార్డ్సు, స్కాట్లండు కోల్డుస్ట్రీమ్ రెజిమెంటులకు అర మైలు సమీపమునకున్న కొండకయి జర్మనులతో ఘోరాతిఘోరముగా బోరిరి. జర్మనులు యిరువది మంది ఫిరంగుల సహాయముచేత ఇంగ్లీషువారి నాటి కొండపై ముందుగా నాక్రమించుకొనిరి. వీరు జర్మను ఫిరంగులు వారికి తొలిబారికి గుళ్లనులు నెత్తి మాటిగా జర్మనుల పక్కలలోనికి జరుగెత్తి చాలనష్టమును బొందినను 13 ఫిరంగులను బట్టుకొని జర్మనులను తరుము వేసిరి. రెండు ఫిరంగులను మాత్రము జర్మనులు తీసికొని పోగలిగిరి. ఇంకొకచోట రెండవ డ్రాగూను గార్డ్సులును, క్వీన్సు బేలను అశ్వసేనవారును, ఎల్ బాటరి ఆర్. ఎచ్. ఎ. వారును సూర్యోదయమునకు పూర్వము జర్మను పెల్లుబ్బి బాధ యుపశమితము కాగా వారి ఫిరంగులను పట్టుకొన వలయునని నిశ్చయించుకొనిరి. బ్రిటిషువారి ఫిరంగులు నాలుగును, జర్మనుల 12 శతఘ్ని ఫిరంగు ముందు చాలకపోయెను. ఈలు వేగముగా వారు శత్రువులను ఛేదించుకొని వెళ్లి 11 శతఘ్ని ఫిరంగులను బట్టుకొని తిరిగి వచ్చిరి. ఇచ్చ

టనే 50 అడుగుల స్థలములో 9 మంది ఉద్యోగులును, 16 గుఱ్ఱములును, చంపబడెను. అయిదవ బ్రిటిషు డ్రాగూను గార్డ్సు యిరువదియందితప్పి తక్కినవారందరును చంపబడిరి. కాంపేను వద్ద మయివిధమున బోరినను

GERMAN ATROCITIES ON FRENCH FAMILIES

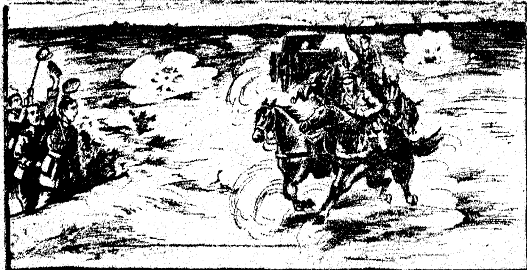
ఒక ఫ్రెంచి గ్రామములో గృహిణిని బిడ్డలతో వెడలగొట్టి ఇంటిలోని పడక మీద జర్మను సైనికులు నిద్రించుచున్నారు.
ఒకచేతియందు సారాయిబుడ్డి రెండవచేతిలో తుపాకి కలిగినవారు

FIERCE HAND TO HAND FIGHT WITH HUNS IN A BED ROOM

ఒక యింటిలోని పడకగదిలో స్త్రీలకు బదులుగా ఫ్రెంచిసైనికులు దాగియుండి జర్మనులను పొడుచుట

జర్మనులు అత్యధిక సంఖ్య ముందు ఇంగ్లీషువారికి నిలువ వీలులేక పోయెను. అందువలన నింక కొంతదూరము వెనుకకు పరుగెత్తి, ప్యారిసునగరమునకు 45 మైళ్లదూరములో నుండెను. ఫ్రెంచి గవర్నమెంటు వారు రాజధానిని 3-వ తేదిన బోర్డోకు మార్చుకొనిరి. జనులు నగరమును విడిచిపోవ మొదలిడిరి. బాంబులను నగరముపయిన జర్మను విమానములు విచ్చలవిడిగా వేయుచుండెను. 1870-వ సం. నందు వలెగాక జనులు చాలవఱకు శాంతముగ ప్యారిసులో వసించి యుండిరి. ప్యారిసు నగరపు కోటలలోని ఫిరంగులవారికి అడ్డముగా నున్న ఫ్యాక్టరీలు, ఇండ్లు కొట్టివేయబడెను. ముట్టడి ప్రారంభమయినచో బాధ పడకుండుటకయి భోజనసామగ్రి పుష్కలముగా సమకూర్చబడెను. అనేక వేల పశువులు మాంసమునకయి తోలుకొని రాబడెను. నాటకశాలలు మూయబడినవి. వేషధారులందరు రణరంగమున నుండిరి. మోటారుబండ్లు, ఇతర వాహనములు ప్రభుత్వమువారి పనులకయి జనులవద్దనుండి తీసికొనబడినవి. రాత్రి 8 గంటలు కాగానే వీధిదీపములన్నియు ఆర్పబడుచుండెను. యుద్ధవార్తను నాటు

[illegible]

ప్రెసిడెంటుగారి పతాకము రాష్ట్రమందిరముపయినుండి తీయబడెను. బ్యాంకులలోని బంగారమంతయు మోటారుబండ్లమీద దక్షిణమునకు పంపబడెను. ప్యారిసు చుట్టును 28 మైళ్లు పడమటి మార్గమున తూపున్న ఫెల్లేసు కలవు, ఉత్తరమున సోమాంటు కోట మొదలు దక్షిణమున వర్డెసాగలవు, సైన్యములు వ్యాపించియుండెను. ప్యారిసునకు ఆఖరుకోట 90 మైళ్లదూరములో నున్నది. ఈ దుర్భేద్యమున్న కోటలనన్నింటిని దాటుకొని నగరమునకు 16 మైళ్లదూరమునకు రాగలిగినను వారిని ధ్వంసము చేయగల మహాగొప్ప ఫిరంగులు కోటలమీద కలవని ప్రతీతి కలదు.

రెండవ సెప్టెంబరు తేదిన సేమునది పంక్తియందు మార్నెనదికును మిత్రమండలి సేనలు రాగలిగెను. సీడనువద్ద జర్మనులు 1870-వ సం. యుద్ధములో ఫ్రెంచివారి నోడించి జర్మనులు 80,000 ఖయిదీలను చేసినదినము 2. ఆ దినమునకే ప్యారిసులో నుండుటకయి జనరలు వారు సంకల్పించుకొని యుండిరి. వారి సన్నాహభంగమునొంది వెనుకకు మరల వచ్చినదియు ముందుప్రకారమయినందు జన్మనాలయము.

జర్మను ప్రవాహ మాపబడుట

మాన్సు మొదలు మార్నెకు ఇంగ్లీషువారు వచ్చినంతవఱకు వారు పొందిన నష్టము 15,000 మంది సైనికులు, సైనికోద్యోగులు. 19,000 క్రొత్త సైన్యమును వచ్చి చేరెను. జనరలు జో ఫ్రెంచి మార్నె నది ప్రాంతమున లాగ్నె-సిగ్నె-కిగ్నట్టుల మధ్యనున్న భూమిని కాపాడవలసినదనియు, సామర్థ్యము తీరి ముదల వంతెనలను పగుల గొట్టి, 12 మైళ్లు సీమనదికి వెనుక వెళ్లవలసినదనియు ఫ్రెంచిగారిని కోరెను. మాన్సుమొదలు తింతరఱకును వెనుకకు తగిన ఫ్రెంచి సహాయము లేక బ్రిటిషువారు తగ్గిపోవుచుండుట చీకాకును కలిగించుచుండెను. సెప్టెంబరు మూడవతేదిన జర్మనులు శిగ్రోవెప్సు, విల్లానర్ టూర్సు, ఛాటూడిర్లవద్దకు వచ్చిరి. 6 వ తేదిన లఫర్టేసోస్ జోరే వద్ద మార్నెనదిని దాటిరి. జర్మనులు మూడవతేదిన తమ సంకల్పములలో మార్పులను గలుగజేసిరి. యుద్ధమునకు సూటిగా దిగుటకు బదులుగా ఫ్రెంచివారి ముఖ్యసేనయొక్క ఎడమభాగము మీద తలపడి చుట్టును చుట్టుకొనవలయునని నిశ్చయించిరి. సైన్యముల విభాగమును జూచుచున్న వైమానికులు ఈ సంగతిని మిత్రమండలివారికి తెలుపగా వారును దగిన ప్రయత్నములను చేసిరి. ఈ పన్నుగడ జర్మనులకు గొప్ప నాశకారియయి జర్మనులు తరుమగొట్టబడుట కవకాశమును కల్గించెను.

సెప్టెంబరు 6-వ తేదిన మిత్రమండలిసేన జర్మనుల కెదురొడ్డుటకయి ముందునకు నడచెను. బ్రిటీషువారికి వచ్చిన క్రొత్తసేనయు, ఫ్రెంచివారి ఆరవ ఆయిదవ సేనయు సహాయము చేయుటవలన జర్మనుల వెనుకభాగమును ఒర్క్యునది ప్రాంతమున తలపడిరి. పదుము దినములనుండియు మాన్సు నుండి మిత్రులను తరుముచున్న జర్మనులు వెనుకకు పోవారంభించుట ఆశ్చర్యమును కలిగించెను. ఇందుకు కారణము జర్మను వెనుకభాగము విడియయి ఇంగ్లీషువారిచేతిలో బడుటకు సిద్ధముగ నుండుటయే. జనరలు క్లక్కుగారికి ప్యారిసుమీద నున్న ఆశలు నీటగలిసెను. కాని మార్నె ప్రాంతమున జరిగిన యుద్ధములు లోకచారిత్రమునందు సుప్రసిద్ధములని చెప్పవీలుపడదు. జర్మనులు తగ్గిపోవుట ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సులలోని ప్రజలకు గుండెదిటవు కొనుట కవకాశమును గలిగించి సంతోషమును పుట్టించెను.

ఫ్రాన్సులో నాక్రమించుకొనిన భూమిలో జర్మనులు బెల్జియములో చేసిన ఘోరకృత్యములనే చేసిరి. మంచి మంచి నగరము

A FRENCH FAMILY MURDERED

[illegible]

THE MURDERER KILLED

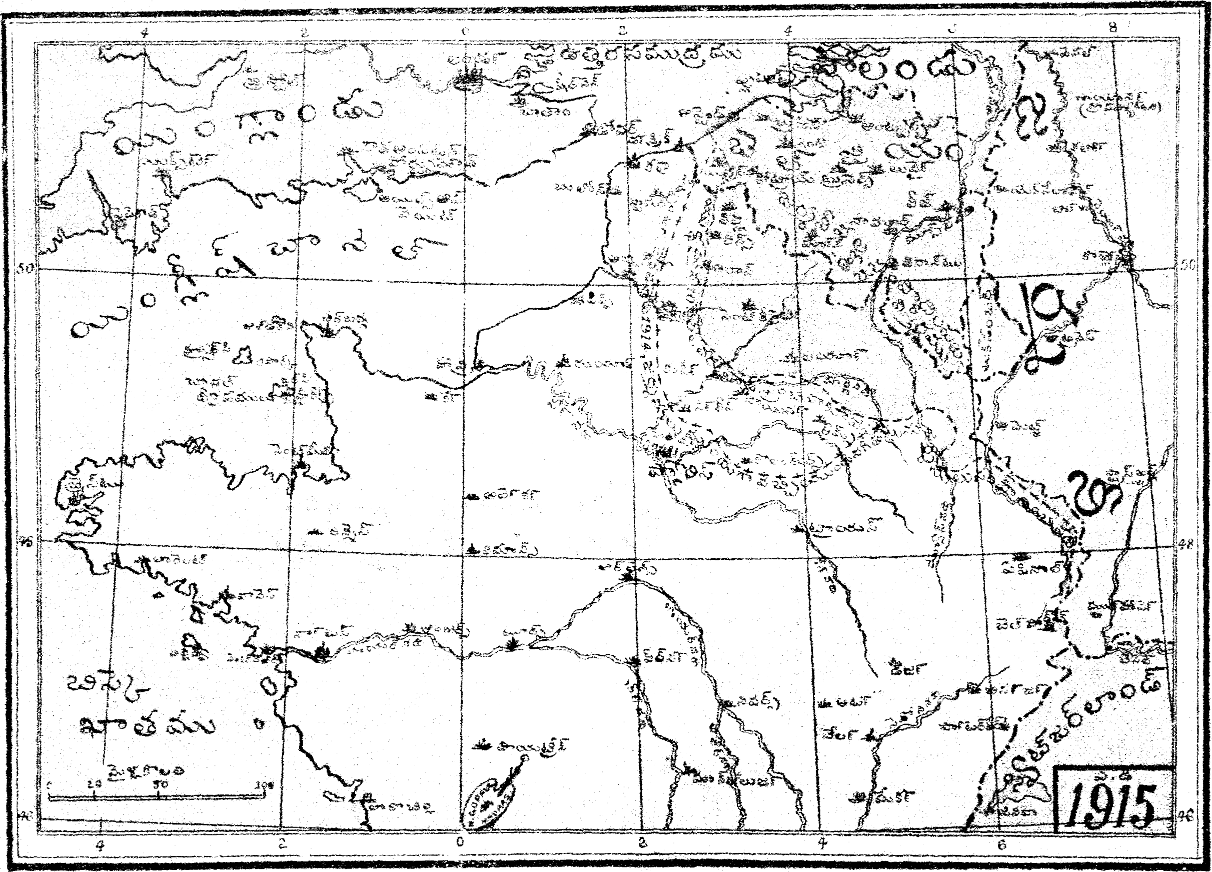

[illegible]

THE MURDERERS TAKEN PRISONERS

[illegible]

ఉత్తరసముద్రము
1915

GENERAL VON KLUCK

జనరలు వాన్ క్లూక్

FIELD MARSHAL VON HINDENBURG

ఫీల్డు మార్షలు వాన్ హిండెన్ బర్గు

DUCHESS OF LUXEMBURG

లక్సెంబర్గు ప్రభ్వి

QUEEN OF HOLLAND

హాలెండు రాణి

EMPEROR OF JAPAN

జపాను చక్రవర్తి

COUNT OKUMA

జపాను ముఖ్యమంత్రి ఒకూమా ప్రభువు

PRINCE HENRY OF HOLLAND

హాలెండు రాణిగారి భర్త ప్రిన్సు హెన్రీ

A VETERN SUBADAR MAJOR

45 వ రాటురే సిక్కు పటాలములోని వృద్ధుడగు సుబేదారు మేజరు

దొరికినప్పుడు పెట్టెలలో పెట్టుకొని యిండ్లకు పంపుకొనిరి. స్త్రీలను చెఱచిరి. బాలబాలికలను కత్తులతో పొడిచి చంపిరి. సెన్లిస్ నగరమునకు నిప్పంటించిరి. పురపాలకుని తుపాకితో గాల్చిచంపిరి.

తరువాత ఫ్రెంచి టర్కోసు పటాలము మిత్త్రసేనకు వచ్చి వారి పొడుగు కత్తులతోను వాడి బల్లెములతోను సెన్లిసులోనున్న జర్మనుల వెచ్చ వెచ్చని రక్తమును వీధులలో ప్రవహింపజేసి మిగిలిన వారిని పారద్రోలిరి. కొంతవరకీ కృత్యములవలన సెన్లిసుమీద చేయబడిన పాపము పరిహరింపబడెను.

సెప్టెంబరు 6వ తేదిన రష్యా, ఫ్రాన్సు, ఇంగ్లండు ఈ యుద్ధమును తుట్టతుదవరకును పోరునట్లును, ఒకరి యిష్టములేక ఇంకొకరు శత్రువులతో సంధి జేసికొనరాదనియును షరతులను వ్రాసికొనిరి.

మార్నె యుద్ధము

ఈ యుద్ధములో తొమ్మిది జర్మను ఆర్మీకోరులను 8 అశ్వసైనికుల డివిజనులను మిత్త్రమండలివారికి 11 ఆర్మీకోరులు, 11 గుఱ్ఱపు దళముల పటాలములు ఎదుర్కొనెను. ఓర్కునదిని దాటకుండ ఫ్రెంచివారితో కఠినముగా జర్మనులు పోరాడిరి. ఫ్రెంచివారానదిని దాటి మాంటిశాశ్వ్నశత్రువులను బల్లెములతో పొడిచి పట్టుకొనిరి. బ్రిటిషువారితోను జర్మనులు పోరాడి, 2,9, గార్డు కావలరీ పటాలముల సహాయమువలన వెనుకకు మరలిరి. ఇచ్చట జర్మను అశ్వసేన బ్రిటిషు అశ్వసేన ముందు చాలకపోయెను. గ్రాండుమొరిన్ నదిని ముందు దాటిన జర్మనులను బాగుగా నాశముచేసి ఇంగ్లీషువారు ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. ప్యారిసుకు యిరువదియయిదు మైళ్లదూరమున నున్న మ్యూపట్టణమువద్ద ఘోరమయినయుద్ధము జరిగెను. జర్మనుల ప్రయత్నము మార్నె నదినిదాటి ప్యారిసుకు మార్గము చేసికొనవలయుననె. ఒక్కచోట 16 పర్యాయములు దాట యత్నించిరి. ఫ్రెంచిఫిరంగులన్నిచోటులలోను వారి తాత్కాలిక సంకేనలను పాడుచేసి వారి ప్రయత్నమును సఫలముగా నీయలేదు. ఒక్క పంచదార కర్మాగారమువద్ద 2000 మంది జర్మనులలో 200 బ్రతుకగలిగిరి. ఒక్క జర్మను కందకములో 6000 పీనుగలు లెక్కింపబడెను. జర్మనులకీ యుద్ధములో మందుసామానుగూడ తక్కువయయ్యెను. వారికొరకయి వచ్చుచున్న మితిలేని ఫిరంగిగుండ్లబండ్లను క్రెపీ ఎన్-వాలోయివద్ద జనరల్ సొర్డి అశ్వసేన ముట్టడించి అన్ని బండ్లను పనికిరానట్లుగా చేసెను. మాడిమాంటు ఫార్మా కొరకయి నాలుగు పర్యాయములు జరిగిన పోరులో ఆప్రదేశము రెండుపర్యాయములు ఫ్రెంచివారికి, రెండుపర్యాయములు జర్మనులకు వశమయ్యెను. నాలుగవపర్యాయము బల్లెములతో జర్మనులను పొడిచి శాశ్వతముగా ఫ్రెంచివారు వశముచేసికొనిరి. ఇచ్చటి యుద్ధమునకు సంబంధించిన చిత్రపటము మీసంచికలో కలదు. ఈపోరు మార్నె యుద్ధములో సుప్రసిద్ధమయినది. ఫ్రెంచివారిసుప్రసిద్ధపరాక్రమమును నిలువబెట్టినట్టిది. ఆయి, సోయిజి-బోయి, ఎల్లేగ్యా, ఫార్లకిల్లి, వాంటెల్లను గ్రామములవద్దను గొప్ప జగడము జరిగినది. ఎప్సుర్నే గ్రామములోని కాఫీ యుపాహారశాల యజమాని పదివత్సరముల చెల్లెలు జర్మనుఉద్యోగులతో వ్యభిచారమునకంగీకరింపనందున ఆమె చంపబడెను. ఈ దురాత్ములనందరిని తరువాత వచ్చిన ఫ్రెంచిసేన చంపి పాపపరిహారమును చేసెను. ఇచ్చట జర్మనులు 3000 బుడ్లు అత్యుత్తమసారాయిగాగు షాంపేను దొంగిలించి రాక్షసులవలె త్రాగిరి. ఒక తప్పించుకొనిన ఫ్రెంచిఖైదు 18 మంది జర్మనులను పొడిచిన తరువాత సెజాన్నేవద్ద చంపబడెను. మిగిలిన భోజనములు జర్మనీనుండి రానందున జర్మను లీ యుద్ధములో వచ్చి ఊర్లగడ్డలను, మరి యేది దొరకిన దానిని తినవలసి వచ్చెను. లాట్రెటా యిరువద్ద ఇంగ్లీషువారు జర్మనుల నెదిరించిరి. ఫ్రెంచి సహాయమువలన నవరిలకి వారిని తరిమివేసిరి.

సెప్టెంబరు 10వ తేది యగునప్పటికి మార్నెవద్ద నిలువలేక ప్యారిసులో ప్రవేశించు అదృష్టమును పోగొట్టుకొని జర్మనులు వచ్చిన మార్గమును కొంతదూరము పట్టిరి. జర్మనులు మార్గమధ్యమందు సకల సామానులను - బూట్లు మొదలు పెద్ద ఫిరంగుల వఱకును - వదలి వెళ్లిరి. తరువాత వానలు కురియుటవలన మిత్త్రమండలిసేన ఫ్రాన్సునుండి పూర్తిగా జర్మనులను తరిమివేయుటకు సందు బాటులేక యిబ్బందిపడవలసి వచ్చినది. ఇంతలో జర్మనీనుండి కావలసినంత సేన, పదార్థములు వచ్చుటయు, కందకములయుద్ధము ప్రారంభమగుటయు సంభవించినది.

వర్దను ప్రాంతమునకున్న జర్మనీ యువరాజు సేన నాన్సీనగరము ప్రవేశించుటకును, ఆ మహోత్సవమును జూచుటకయి జర్మను చక్రవర్తి వచ్చుటయు తటస్థించెను. కాయిజరుగారు గొప్ప అశ్వసేనతో జర్మను సేనల వెనుక నిలువబడి యుండెను. పాపమాయన నాన్సీని ప్రవేశించు నో ముహూర్తము కోదుకొనలేదు. ఆశాభంగుడయి వెనుకకు మరలవలసి వచ్చెను.

మార్నె మొదలు సాయిసన్సువరకు

మార్నె మొదలు సాయిసన్సువరకును మిత్త్రమండలి వారి సేన జర్మనులను తరిమివేసిన తరువాత సాయిసన్సు ప్రాంత్యమున ఏస్ నదిని మిత్త్రులు దాటకుండ జనరల్ వాన్ క్లక్కుగారు సర్వ ప్రయత్నములను చేసిరి. ఈనదిని దాటుచున్నప్పుడే జర్మనులు తమకు బరువయిన ఫిరంగులను నీటిలో పారవేసిపోయిరి. ఈ ఏస్ నది 150 మొదలు 200 అడుగులవఱకు వెడల్పును, 15 అడుగుల

లోతును గలిగియుండును. బ్రిటీషు వారి వైపునున్న 11 వంతెనలను జర్మనులు ధ్వంసముచేసిరి. ఒక్క వంతెన మందువలననో వదిలి పెట్టి వెళ్లిరి. 23వ తేది ఆదివారము ఈ స్థలమున యుద్ధముజరిగెను. నదిని దాటుటకయి ఇంగ్లీషుసేన ఉత్తరమున కయినుమైళ్లదూరము నడువబడెను. ఇంజనీయరులు క్రొత్త వంతెనలను ఎంతో కష్టమునిూద, అనేక ప్రయత్నములు విఫలములు కాగా గట్టిరి. అనేకపర్యాయములు జర్మను ఫిరంగులు వంతెనలను ఇంజనీయరులను తుడిచివేసెను. ఫ్రెంచి టర్కోలు గూడ నదిని దాటి ఎదుటనున్న కొండలనుండి జర్మను ఎడమప్రక్క నోడించుటకయి తుపాకులను గాల్చుచుండిరి. సాయంకాల మగునప్పటికి శత్రువులు తమస్థానములను వదలి నది ఉత్తరమున రెండు మైళ్లలోనున్న ఉన్నత ప్రదేశమునకు వెళ్లిరి. కాని నాలుగింటికి, పదాతులను వారి శత్రువుల పెను కొక్కనుటకై యుంచి వెళ్లిరి. మరువాడుదయము 10 గంటలకు ఇంగ్లీషువారి ఒకటవ రెండవ సేనలమధ్య జర్మనులు ప్రవేశించి రెండింటికిని సంబంధము కలుగకుండ విడదీయవలయు నని గట్టి ప్రయత్నమును చేసిరి. ఎంతవరకో రెండుప్రక్కలను నడచిన తరువాత ఇంగ్లీషు వారు జర్మనుల బాధను తప్పించుకొన గలిగిరి. ఇంగ్లీషు సైనికులొక్కొక్కరు గుళ్లలను నాల్గు పంపుటకయి రెక్కగా గురిచూచి కొట్టుటకు ప్రసిద్ధికెక్కిరి. పొదపుకాటుదార్లు అని పిలువబడు వారిని జర్మనులు చెట్లమిూద నెక్కించి ఆఫీసరుల కనబడినప్పుడెల్ల వారిని చంపిరి. అందుచే ఇంగ్లీషు ఆఫీసరులలో కలిగిన నష్టము హెచ్చు. భావోన్నపాయి యన్న రోడ్డువద్ద ఆంగ్లసేన కిల్లు, మెషీను ఫిరంగులను కొన్ని వందలమంది ఖయిదీలను బట్టుకొనెను.

మార్న్ మొదలు ఏన్ నదివరకు [illegible] దృశ్యములు.

ముట్టడి ఫిరంగులు మాబ్యూజి నుండి వాన్ క్లక్కుగారికి వచ్చెను. 12 గంటలు, వర్షములవలన మిత్రమండలివారు ముందుకు వెళ్లలేకపోయిరి. అప్పుడు సైన్యము లన్నింటిని చేర్చుకొని ఐయిసన నదిని దక్షిణపుప్రక్కను గమనించగా క్లక్కుగారు జర్మను నదిదాటకు ముందే ఎంతో ముందు దృష్టితో కందకములను, ఇతరగనుపాయములను అమర్చి సిద్ధముచేసియున్న బలవత్తరమయిన ప్రదేశములకు వెళ్లిరి. ఏన్ యుద్ధములని ప్రతిదినము వార్తాపత్రికలో జరుగు పోరాటము లిచ్చుట నే జరిగినవి.

ఏన్ నదినిదాటుచున్న సైన్యముపై జర్మనులు కాల్చుట.

సముద్ర యుద్ధము.

మెడిటరేనియను, ఫ్రడిగూటిక్, అట్లాంటిక్ సముద్రములు మధ్యధరాసముద్రములో నున్న జర్మనీవారి క్రూయిజరులు, బ్రెస్లా, గోబెన్ అనునవి ఫ్రెంచి యింగ్లీషు యుద్ధనావలను తప్పించుకొని, ఇటలీ రేవులకు వెళ్లి 24 గంటలలో వారు వెళ్లవలసినదని ఆజ్ఞాపించినందున ఎటుల, డార్డినల్సు జలసంధికి ఆగస్టు 10వ తేదిన చేరెను. టర్కీ అప్పటికి యుద్ధముదిగనందున ఈ రెండు యుద్ధములో

నావలను తుర్కీకి జర్మనులు అమ్మివేసినట్లు కాగితములను సృష్టించి వానికి తురుష్కపు పేరులను పెట్టిరి. ఇప్పటికిని వాని తురుష్కుల వశమందే కలవు. అప్పుడప్పుడు నల్లసముద్రములోని రష్యా రేవులపైని కాల్చుటకు వెళ్లుచుండును.

ఏడ్రియాటిక్ సముద్రములో మాంటినీగ్రోవారి రేవగు అంటివారిపైని కాల్చుటకయి పంపిన ఆస్ట్రియాయొక్క యుద్ధనావలు, ఫ్రెంచివారి నావలు పోరుటకయి వచ్చుచున్నవని వార్తవిని పోలారేవును ప్రవేశించెను. కాని ఫ్రెంచివారు జెంటాయను నొక క్రూయిజరును, ఇంకొక నావను ముంచివేయఁగలిగిరి. యుద్ధప్రారంభమయిన పది దినములలో ఆస్ట్రియాసముద్రవ్యాపారము మంతయు ఏడ్రియాటిక్ ముఖద్వారమును (45 మైళ్లు వాయగు) ఫ్రెంచివారు తమ నావలచే మూసివేయుటచేత అంతరించెను. మధ్యధరాసముద్రములోను, ఏషియాఖండములోను, ఆస్ట్రేలియాలోను ప్రయాణముచేయుచున్న ఆస్ట్రియా వ్యాపారనావ లన్నియు మిత్రకక్షులవారిచేత పట్టుబడెను. ఆస్ట్రియా రేవులు ఫ్రెంచి యుద్ధనావలకు బాగుగ గురియయ్యెను. ఒక ఆస్ట్రియా వ్యాపారనావ ఆస్ట్రియావారు పెట్టినమందుగుండుకు తగిలి 800 మంది ప్రయాణికులతో మునిగిపోయెను. పోలారేవు మాత్రము బాగుగా కాపాడఁబడి యుండుటచేత మిగిలిన యుద్ధనావ లన్నియు నందు దాఁగుకొనెను. ఆఫ్రికాలో లేకు న్యాసా యొద్దనున్న బ్రిటీషువారి గ్వెండొలెన్ అను స్టీమరు కొన్ని ఫిరంగులను దీసికొని హెర్మాన్ విస్మాన్ అను పేరుగల జర్మనువారి ఫిరంగినావను ముంచివేసి నావికులను ఖయిదీలనుగా బట్టుకొనెను. ప్రాచ్యాఫ్రికాయందలి దరెస్సలాము నొద్ద జర్మనువారి సర్వేపడవను ఒక బ్రిటీషుక్రూయిజరు ముంచెను.

అట్లాంటిక్ మహాసముద్రము:

ఈ సముద్రములోనున్న జర్మనువారి కార్ల్స్‌రూ, డ్రెస్డెన్ క్రూయిజరులును, వర్తకనావమీఁద ఫిరంగులు పెట్టుటచే యుద్ధనావగా మారిన క్రోన్‌ప్రింసు విల్హెల్ము నావయును బ్రిటీషువర్తకనావలను ముంచుటకయి తిరుగుచుండెను. బ్రిటీషు ఆర్మర్డు క్రూయిజరు సఫక్కు కళ్లకొకపర్యాయము కార్ల్స్‌రూ పడెను గాని దాని వేగమధికముగుటవలన తప్పించుకొనెను. తరువాత బ్రిస్టల్ అను ఇంకొక బ్రిటీషు క్రూయిజరుకు దూరమున కనుపడి త్వరగా పారిపోయి రెండవపర్యాయము తప్పించుకొనెను.

ఈ జర్మను క్రూయిజరులకే సముద్రములో కావలసిన సామానులు సరఫరా అందించుచున్న లెడా అను వర్తకనావను సఫక్కు క్రూయిజరు పట్టుకొని ఒక బ్రిటీషు రేవులో నొప్పగించెను. కెయిజరు విల్హెల్ము డర్ గ్రోసె యను 14,000టన్నుల వర్తకనావ యుద్ధనావగా మార్చఁబడి, యుద్ధము ప్రారంభమయిన రెండుదినములకే అట్లాంటిక్ సముద్రములోనికి జర్మనులచేత పంపబడఁగా ఐస్లండునకద్ద నొక బ్రిటీషు చేపలబోటును, కైపర, నైయాంజ నావలను, ఇంకొక వర్తకనావను ముంచివేసెను. ఇచ్చటనుండి ఈ కెయిజరు విల్హెల్ము డర్ గ్రోసె నావ ఆఫ్రికాతీరమునకు నావలను ముంచుటకయి వెళ్లెను. కేపుటవునుండి వచ్చుచున్న 'గలీషియాను' అను బ్రిటీషు నావలోని పైని కోద్యోగులని, వాని సహకరుని ఖయిదీలుగా బట్టుకొని, పడవయొక్క కాగితముల నపహరించి, అందుకు సరిచెచ్చి, తీగలులేని తంత్రీయంత్రమును చెడగొట్టి "బిడ్డలును స్త్రీలును" ఇందుండుటవలన పడవను ముంచనని చెప్పి కప్తాను గలీషియాను నావను ఇంగ్లండునకు పోనిచ్చెను. తరువాత 'ఆర్లాన్జా' యను బ్రిటీషు నావయొకటి దీనివలననే ముంచబడెను. ఇంతటితో కెయిజరు విల్హెల్ము డర్ గ్రోసెకి ఆయుస్సు తీరియుండెను. బ్రిటీషువారి క్రూయిజరగు హైఫ్లైయర్ యనునది ఒక్కగంట పోరాడి దీనిని స్పానిషు ఆఫ్రికాతీరమున రియోడీ ఓరో వద్ద సముద్రములో ముంచివేసెను. జర్మను నావికోద్యోగులు ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడినను తరువాత సముద్రములో కాపాడఁబడిరి.

పాసిఫిక్ సముద్రములో సంచరించుచున్న నావలుకొద్ది. జర్మనీ కున్న యుద్ధనావలు ముందుగ చేసినది లేదు. ఈ నావలకన్నను, తహితీ ద్వీపములోనికి జర్మను నావలు ఫిరంగులను కాల్చి అప్పు డచ్చట నష్టమును గలిగించినవి. తెలుగాపులులు నడగొట్టినవి. ఫాన్నింగ్ ద్వీపమునకు వెళ్లి సంహారము చేసి వచ్చినవి.

హెలిగోలాండు బైటులో సముద్రయుద్ధము.

ఆగస్టు 28-వ తేదీన రెండు బ్రిటీషు సబ్మెరైనులు జర్మను నావాక్షేత్రమగు హెలిగోలాండు బైటుకద్దకు వెళ్లి, క్రోనవెస్త్వరోయి అనుకోకుండా నిలువఁబడిన వానివలె కదలక సముద్రపు పైభాగమున నుండెను. వీనిని పట్టుకొనుటకయి ఫియర్‌లెస్ అను బ్రిటీషు క్రూయిజరు పరుగెత్తుకొని వచ్చుచుండెను. ఈ మాటలను గూడ నిముషములో బట్టుకొనవచ్చునని, జర్మను టార్పిడోబోట్లు, డిస్ట్రాయరులు, క్రూయిజరులు రేవునుండి బయటికి వచ్చెను. బ్రిటీషునావలు కదల జొచ్చెను. జర్మనులు వెంబడించిరి. ఈ విధముగా నుంచి ఎత్తువేసి జర్మనునావలను వారి కోటలలోని ఫిరంగుల సంరక్షణము నుండి తప్పించి, కమ్మోడరు కీసుగారు ఉత్తరసముద్రములోనికి లాగుకొని పోయిరి. జర్మనులు వెనుకకు మరలుటకయి యిచ్చట బ్రిటీషు డిస్ట్రాయరులు, లైటుక్రూయిజరులు వినటక్రమతో వ్యూహముగ నిల్చి సిద్ధముగా నుండెను. ఆ దినము 8 గంటలకు ముందు దట్టముగా మంచుండఁగా, ఏమియును కనబడకపోయినను యుద్ధము ప్రారంభమయ్యెను. జర్మనులు ఈ రావేశములో బోయిరి. ఇంగ్లీషువారి అరథూసా డిస్ట్రాయరును జర్మనువారి రెండు డిస్ట్రాయరులును 35 నిముషములు ముట్టడించి యూపిరాడకుండ జేసినను, ఇతర సహాయమువలన నీ రెండును ముంచివేయఁబడెను. ఇంగ్లీషువారి లిబర్టీ, లారెల్ డిస్ట్రాయరులను జర్మనువారు ముట్టడించి చీకాకుపరచెను. లారెల్ నావను కప్తాను అగు బార్టలెట్ మీఁద ఒక షెల్లు పడుటవలన వారు చ్యుతినొందెను. ఈ నావకు దెబ్బలు పూర్తిగా తగులుటవలన వేగము తగ్గిపోయెను. మరి రెండు జర్మను డిస్ట్రాయరులలో నొకటి ఫిరంగిగుండ్లవలన బొక్కలుపడి మునిగిపోయెను. రెండవది మునిగిపోవుచున్న వారిలో బ్రిటీషు నావికులచే రక్షింపఁబడి ఖయిదీలు

చేయబడెను. ఈ యుద్ధమును త్వరలో పూర్తిచేయుటకయి డ్రెడ్నాటులతో సమానమయిన బ్రిటిషు తేలికక్రూయిజరులు, లయన్, ప్రిన్సెస్ రాయల్, న్యూజీలాండు, ఇన్విన్సిబిల్ అనునవి రంగములో అడ్మిరలు బియాటీగారి నాయకత్వముక్రింద ప్రవేశించెను. ఈ మహా యుద్ధనావలలోని 13 ఇంచి ఫిరంగుల ముందర జర్మనునావలలోని 8 యించి ఫిరంగులు గాలిగుపాకు లాయెను. మేనిజ్, కోలన్ అను రెండు జర్మను క్రూయిజరులు బ్రిటిషు ఫిరంగులచే తగులబెట్టబడి ముంచివేయబడెను. అరియాడ్ని యను మూడవ క్రూయిజరుకు గూడ నిదే గతిపట్టెను. మిగిలిన జర్మను నావలు దెబ్బలుతిని తప్పించుకొని విల్హెల్మ్సు హేవెన్ హార్బరులోనికి పరుగెత్తెను. హార్బరుయొక్క ఫిరంగులను తప్పించుకొనుటకు వీలుపడనందున ఇంగ్లీషువారు యుద్ధము నాపిరి. జర్మనులు 4 డిస్ట్రాయరులను, మూడు క్రూయిజరులను, 1000 మనుష్యులను పోగొట్టుకొనిరి. మిగిలిన ప్రతినావయును దెబ్బలు తగిలెను. ఇంగ్లీషు వారినావలలో ననేకములకు దెబ్బలు తగిలినవిగాని ఒక్కటియును మునిగిపోలేదు. 16 దినములలో నావలకు తగిలిన మరమ్మతులు చేయబడి తిరిగి సముద్రములో తమ నిర్ణీత స్థానము నాక్రమించుకొనియెను. ఇంగ్లీషువారిపక్షమున నీ పోరులో 84 మంది ఆఫీసరులును, సామాన్యులును మృతినొందిరి.

సెప్టెంబరు 5-వ తేదిని స్కాట్లండు తీరమున సెయింటు అబ్బ్సుహెడ్డు అనుచోట ఒకజర్మను సబ్మెరయిను, పాత్ ఫైండరు అను బ్రిటిషువారి వేగుపడవను టార్పెడో వేసి 268 మనుష్యులతో ముంచివేసెను. సెప్టెంబరు 13-వ తేదిన బ్రిటిషువారి "ఇ 9" అని పిలువబడు జలాంతర్గామి హెలిగోలాండువైపునకు వెళ్లి జర్మనువారి హేలాయను క్రూయిజరును రెండు టార్పెడోలు వేసి ముంచి పాత్ ఫైండరును ముంచినందునకయి జర్మనులు చెల్లింపవలసిన ఋణమును తీర్చుకొనివచ్చెను. కాని సెప్టెంబరు 22-వ తేదిన ఇంగ్లీషు తీరమున ఒక జర్మను సబ్మెరయిను పెద్ద ఆర్మర్డుక్రూయిజరులగు అబౌకిర్, హోగు, క్రెస్సీలను ముంచివేయుట ఇంగ్లీషువారికి జర్మను సబ్మెరయిను లెంత నష్టమును కలుగజేయగలవో చూపింపగలిగెను.

ఆస్ట్రియా - సర్వియా రెండవయుద్ధము

సాబట్జ్, లోస్నిట్జాలవద్ద సర్వియనులచేత పరాజితులయినను, ఆస్ట్రియనులు రెండవపర్యాయము తిరిగి సర్వియాపై వెడలిరి. అయిదు దిక్కుల నీపర్యాయము అయిదు కోరులసేన (2½ లక్షలు మొదలు 3 లక్షలవరకు) పంపబడెను. సేవు డ్రీనా నదులవద్దనున్న సైన్యము పూర్వమువలెనే గట్టిగా రోధింపబడి తరిమివేయబడెను. ఇప్పుడు ఆస్ట్రియనులకు సాయము చేసిన డాన్యూబునదిలోని యుద్ధనావల ధాటులకు సయితము సర్వియనులు జడియలేదు. వాలియేలోనా దిక్కున దేశప్రకృతినిబట్టి ఆస్ట్రియనులు రాలేరని సర్వియనులు కొద్ది సైన్యములను మాత్రమే యుంచిరి. ఇప్పటికి ఆస్ట్రియనులు కావలసినంత సేనను బంపి వాలియేలోవాను బట్టుకొనిరి. బెల్గ్రేడు ముఖ్యనగరమువయి ఎప్పటియట్లే ఫిరంగులను వదలుచుండిరి. రోజాను అనుకొండవద్ద సర్వియనుల నోడించి పారదోలి ఆస్ట్రియావారు దానిని పట్టుకొను నప్పటికి బెల్గ్రేడు నగరమును కాపాడుకొను సదుపాయము లేదోయను భీతి సర్వియనులకు విశేషమయ్యెను. అదృష్టవశమున నింతలో ఒక్కదినములో 300 మైళ్లుపయనించి గుర్తుకొనవచ్చిన పటాలమొకటి సర్వియనులకు సాయపడెను. వీరిప్పుడు ఆస్ట్రోహంగేరియనుల నత్యుత్సాహముచేసికొనిరి. మూడుదినములు నత్యంత పరాక్రమముతో పోరి శత్రువులను వారికందకములనుండి సయితము పారదోలి గుక్కత్రిప్పుకొనుట కవకాశమయినను గలిగించలేదు. ఈసమయముననే సర్వియాయువరాజు రణాంగమునకు వచ్చి సేనల కత్యుత్సాహమును గురికొల్పెను.

ఈయుద్ధములో నతి సాహసవంతమగు కార్యము సెమిలిను నగరమును సర్వియనులు పట్టుకొనుట. ఈనగరమునుండి ఫిరంగులనుగాల్చి బెల్గ్రేడుకు నష్టము శత్రువులు కలుగజేయుచున్న సంగతిని గురించి మనము చదివియేయున్నాము. డాన్యూబునదికి తాత్కాలిక వంతెనలు కట్టుకొని దాటి, ఆస్ట్రియాభూమిలోని సెమిలినును సర్వియావంటి స్వల్పరాజ్యము పట్టుకొనుట సాధారణమయినపని కాదు. ఇచ్చట కావలసినన్ని యుద్ధసామానులు, భోజనపదార్థములు సర్వియనుల వశమయ్యెను. ఇంతటితో దమవిజయయాత్ర నాపక హంగరీకి ముఖ్యపట్టణమగు బుడాపెస్తునే రష్యనులకు సహాయము చేసి పట్టుకొనవలయునని యాచిన్నిదేశపువారుద్యుక్తులయియుండిరి. హంగరీ ప్రజలు భయకంపితులయి బుడాపెస్తును రక్షించుట కనేక ప్రయత్నములను చేయుచుండిరి. కాని అధికసేనలు ఆస్ట్రియానుండి వచ్చినవి. సెమిలినును సర్వియనులు వదలిపెట్టి పోవలసినవారయిరి. సర్వియాకు పడమటి హద్దులలో ఆస్ట్రియా తొందరలు కలుగుటచే ఉన్న సైన్యమంతను పోగుచేసికొని ఎదిరించుట యవసరమగుట సెమిలినునువదలిపెట్టవలసివచ్చుటకు కారణము. సర్వియాకు కలుగుచున్న బాధలను తప్పించుకొనుటకయి అనేకలక్షల సైన్యమును సరిహద్దులలో ఆస్ట్రియా యుంచవలసివచ్చి, తన యావచ్ఛక్తితోను రష్యా నెదుర్కొనజాలకుండుటయే మిత్రమండలికి సర్వియా చేయుచున్న సహాయము. బోస్నియాలోనికి పంపబడిన సర్వియాసేన నప్పటికి విసిగ్రాదు నగరమును పట్టుకొనెను. మాంటినిగ్రో బోస్నియాయొక్క కొంత భాగములను పట్టుకొనెను. మాంటినిగ్రో సేనకట్టారో దుర్గమును పట్టుకొనుటకయి కొంత పంపబడెను. సెరజెవో నగరముమీదికి మరికొంత వెళ్లెను.

ఆకాశయుద్ధములు

అక్టోబరు ఎనిమిదవ తేదిన డసల్‌డార్ఫులోని జర్మను జెప్పిలినుల కర్మాగారము మీద బాంబులను వేసి బ్రిటిషు వైమానికులు అందలి జెప్పిలినులను తగలబెట్టిరి. ఇంతకు ముందాగస్టు 21 తేదిన, ఆంట్వెర్పు ఆస్టెండు నగరములమీద జర్మనులు బాంబులను వేసి నిప్పంటించిరి. ప్యారిసు మీద అనేకపర్యాయములు జెప్పిలినులు బాంబులను వేసినట్లు వినుచునే యున్నాము. ఇటీవల ఇంగ్లీషుతీరమున చాలపర్యాయములు బాంబులు వేయబడెను. లండనుమీద సయితము ప్రయోగింపబడినవి. జర్మనీలోని నగరముల మీదను తఱుచుగా మిత్రమండలి వారు బాంబులను ప్రయోగించి నష్టము కలుగజేయుచున్నారు. ఒకనెల క్రిందట కార్ల్స్రూ పట్టణ మీవిధముగా నష్టపడినందున కెయిజరుగారు వ్రాసి[illegible] సయితము కార్ల్స్రూ ప్రజలకు శత్రువిమానములు నష్టము

డసల్‌డార్ఫులోని జెప్పిలిను కర్మాగారము పయిన బాంబులు ఆంగ్ల వైమానికులు వేయుట

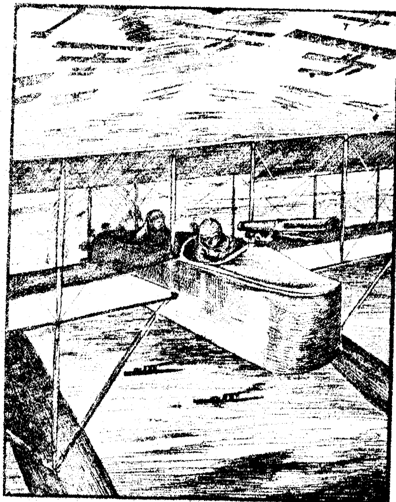
కలుగజేసినందున సానుభూతియున్నదని తంత్రీవార్త నొసంగియుండిరి. జూలై నెల మధ్యమున వారెన్ ఫోర్డు అను ఆంగ్లవైమానికుడొక జెప్పిలినుమీద నెగిరి నాలుగు బాంబులను వేసి దానిని భస్మముజేసినందునకయి జార్జి చక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసను బిరుదమునొసంగిరి. శత్రుదేశముల హద్దులన్నియు రాత్రింబగల్లును అనేకవందల విమానములచేత శత్రువిమానములు రాకుండ కావలి కాయబడుచున్నవి. అయినను ఆకాశమార్గము మతి విశాలమయిన దగుటచే కొన్ని తప్పించుకొని నష్టము కలుగజేయుచునే యుండును. పెద్ద పెద్ద పట్టణములలో భవనముల శిఖరముల మీదికెక్కి దూరదర్శనీయంత్రములను బెట్టుకొని నిరంతరము శత్రువిమానములు వచ్చుచున్న వేమోనని చూడబడుచుండును. సెప్టెంబరు 6వ తేదిన [illegible]సైన్యముల మీద నెగురుచున్న యొక జెప్పిలిను భూమిమీద సేనలవద్ద కూల్పబడి ప్రయాణీకులందరు ఖయిదీలు జేయబడిరి. ఫవుంటెను పేరుగల [illegible] విమాన[illegible]ములను గురించియు, వివిధ విమాననిర్మాణమును గురించియు, ఈ సంచికలో వేరొకచోట వ్రాయబడిన వ్యాసములను ముద్రింపబడిన పటములను చదువరులు చూడదగును.

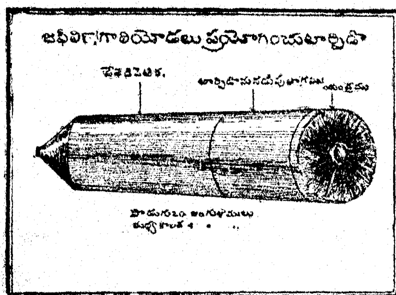
[illegible] యుద్ధనావ [illegible] బాంబులను [illegible]

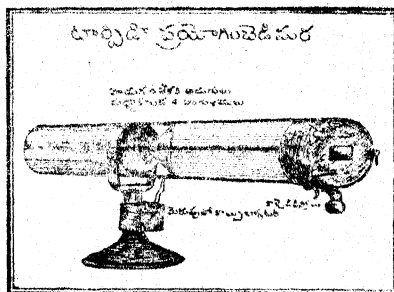
బాంబులను [illegible] వేయు [illegible] పద్ధతి

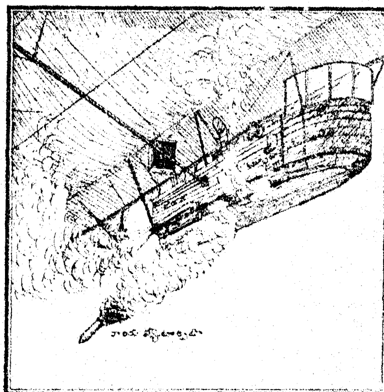
విమానము, అందలి ఫిరంగి

టార్పిడో మర

టార్పిడో

టార్పిడో చేసిన పనితనము.

రష్యా జయములు

జనరలు వాన్ క్లక్కు గారి సైన్యపు ఫిరంగుల ధ్వని ప్యారిసు నగరములో వినబడుచుండగా రుష్యనులు తూర్పు ప్రష్యాను, గలీషియాను పట్టుకొనుటకయి సర్వప్రయత్నములను జేయుచుండిరి. మొట్టమొదట ఆకస్మికముగా ఫ్రాన్సునోడించి తరువాత రష్యాను మట్టుపెట్టవచ్చునని తలంచిన కెయిజరుగారి యుక్తి లేనియు కొనసాగలేదు. రష్యా తూర్పు ప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలన పడమట ఫ్రాంసు ఇంగ్లండుల మీది దుడుకు తగ్గెను. జనరలు సాంసనోఫ్ క్రిందను చాలదేశమును రష్యను లాక్రమించుకొనిరి. జర్మనీ వారు ఒకదిక్కునుండి రష్యను పోలండులో ప్రవేశించుటకును, ఆస్ట్రియా వారు గలీషియానుండి దక్షిణమున రష్యారాష్ట్రమునకు లబ్లినును నాక్రమించుకొని, ఇవ్వటి జర్మనులతో కలిసి రష్యను సేనలను నాశనము చేయుటకును వ్యూహములు పన్నబడి యుండెను. ఇందుకయి ఆస్ట్రియనులు లబ్లినుమీదికరిగిరి. ఆస్ట్రియావారి సత్తువ నెరిగియున్న రష్యావారు సైన్యమును రెండుగా విభజించుకొని త్రికోణమువలె వ్యూహమును పన్ని రెండుసేనలును ఆస్ట్రియాలోని గలీషియాకు ముఖ్యపత్తనమగు లెంబర్గులో కలుసుకొనునట్లు సంకల్పించిరి. లెంబర్గులో లబ్లినుకు వెళ్లిన సేనకు సహాయము చేయుటకయి ఆస్ట్రియను లుంచిన మూడు ఆర్మీకోరులును, మూడు అశ్వసేనలును (డివిజనులు) కలవు. వీనిమీద రష్యనులుపడి జనరలు రసీగారి యాధిపత్యము క్రింద లెంబర్గు నాక్రమించుకొనిరి. లెంబర్గు స్వాధీనము పడినదో అప్పుడే

వెనుకనుండి రష్యనులువచ్చి మీదపడకుండుటకయి లబ్లినుఆస్ట్రియను యనులు విడిదిచెట్టినలవిరచ్చెను. ఝానాలీసానాసదీ ప్రాంత్యమున 20000ఆస్ట్రియనులు హతులయిరి. 140 మైళ్ల దేశమును 17 దినములలో దాటి గలీషియాలోనున్న ఆస్ట్రియను సేనను రష్యను లోడించు చుండిరి. హాలిచ్చుకడ్డ జరిగిన పోరులో ఆస్ట్రియనులు 5000 సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఒకచోట 25 మంది కొసక్కులు 282 మంది ఆస్ట్రియను లుండుటను జూచి 8 ఒట్టెలుగాచీలి అన్ని వైపుల నుండియు ఘోర్లుగ కేకలు వేసిరి. అనేక వందలనుండి వచ్చుచున్నారని ఆస్ట్రియను లాయుధముల నేలమీద వేసి "మా దేవుడును మీ దేవుడే" మనివశమయిరి."

లెంబర్గు నాస్ట్రియనులు వదలి పరుగెత్తినప్పుడు అనేకవేల తూటాలు, 300 ఫిరంగులు 30గ యిలు ఇంజనులు ఇతర సామానులు విజయుల వశమాయెను. రష్యనులకు చిక్కిన ఖయిదీల మొత్తము డెబ్బదివేలు. అనేక పురజనులు నగరమును విడిచి వియన్నాకు బరుగెత్తిరి. కాని పురజనులమీద ఒక్క ఫిరంగి యయిన కాల్చబడలేదు. ఒక్కదమ్మిడి రొక్కమయిన సంగ్రహింపబడలేదు. ఒక్క దౌర్జన్యమయిన చేయబడలేదు. తరువాత జనులే రష్యనుల కాతురతతో నాహ్వానమొసంగిరని రష్యావారు ప్రకటించిరి. లెంబర్గుకు ముప్పది మైళ్లదూరములో నున్న హాలిచ్చు అనుపట్టణము లెంబర్గు పడిన 24 గంటలలో రెండు దినములు కఠిన యుద్ధము జరిగిన పిమ్మట జనరలు బ్రుసిలోఫ్ గారిచేతిలో బడెను. లూబ్లినునగరమును పట్టుటకయి వెళ్లిన 4లక్షల ఆస్ట్రియను సేనగతి శోచనీయ మయినది. లెంబర్గును బట్టిన రుస్కీగారొకదిక్కునుండి, హాలిచ్చునుబట్టిన బ్రుసిలోఫ్ గారింకొక దిక్కునుండి, అంతకు ముందు లూబ్లిను ప్రాంతములో నున్న రుష్యను సేన మూడవ పార్శ్వమునుండి ముట్టడించగా ఆస్ట్రియా జనరలు వాన్ ఆఫెనుబర్గుగారు తాళజాలకపోయిరి. రష్యను లీసేనలో జాలభాగము నోడించి ఖయిదీలను జేసిరి. ఈ యపజయమునకయి ఆఫెన్ బర్గుగారును, మరి యిరువురు జనరలులును పనినుండి తొలగింపబడిరి. లూబ్లిను యుద్ధము 3 వారములు 200 మైళ్లవిశాలభూమి మీద జరిగినది. జర్మను సైన్యములుగూడ సహాయమునకు వచ్చెను.

జర్మనులకు కైజరుగారి దస్తూరు గల 30 ఫిరంగులు సయితము రష్యనుల వశమయ్యెను. ఆస్ట్రియావారి ముఖ్యనగరమును, దాని ముఖ్యనగరమగు వియెన్నా దిక్కునకు రష్యను లాక్రమించుకొని నప్పుడు పురవాసులకు రష్యావారు ప్రజలను బహుస్వాతంత్ర్యముతో జూచుచున్నారని ప్రకటించవలసెను. దీనితో పోలెండులో జర్మనులు పట్టుకొని నాశనముచేసిన కాలిషునగరపుస్థితిని విచారించినప్పుడు రష్యా జర్మనుల పరిపాలనా పద్ధతులలో గొప్ప తారతమ్యము కానవచ్చుచున్నది. ఇప్పటికి రష్యను ప్రజలలో వశముచేయువారిని పట్టుకొని పదాతులుగా చేర్చి యుద్ధమునకు ముందు బెట్టి, రష్యనులపయి జర్మనులు కాల్చుచునిరి. కాల్చనియెడల చంపివేసెదమనిరి. నగరమును ఇష్టము వచ్చినట్లు మేజరుఫ్రాసు గారు దోచుకొనిరి.

ఆస్ట్రియావారు రష్యావారి మీదికి పంపిన లూబ్లిను, లెంబర్గు సైన్యములు వెనుకకు పారిపోయి ఒకటి క్రాకోకును, రెండవది జెమిసులుకును చావు తప్పి చేరెను. ఈ జెమిసిలుకోట ఈ సంవత్సరములో ఏప్రెలు నెలలో రష్యనుల వశమయినది. తిరిగి జూన్ నెలలో ఆస్ట్రియా, జర్మనీ సేనలు రష్యనులనోడించి, పారద్రోలి జెమిసిలునువశము చేసికొనియెను. ఈగలీషియా యుద్ధములలో రష్యను సేనలో సగముభాగము మృతినొందిరో, జబ్బుపడిరో, గాయములుతినిరో పనికిరాకయిరి ఆస్ట్రియనులలో 2,50,000 మంది నిహతులయిరి. 1 లక్షమంది ఖయిదీలుగా జిక్కిరి. 400ఫిరంగులు రష్యావారిచేతిలో బడెను ఈ గలీషియాలోనున్న ప్రిజుకద్ద కెరోసిన్ నూనెయలు భూములు సాలుకు 117 కోట్ల రూపాయిలు లభించుచుండెను. యావత్తును రష్యనుల వశమయి వారికి మహాదైశ్వర్యమును సమకూర్చెను. ఈ నూనె భూములు ఆస్ట్రియా జర్మనీలకు విమానములకు, మోటరులకు కావలసిన నూనెను సప్లయి చేయుచుండెను. ఇప్పుడదిపోవుటచే కెరోసిన్ నాయిలు సప్లయి విషయమయి వారికి భయము కలిగెను. కార్పేథియను కనుమలను వశముచేసికొని అతిసారవంతమయిన హంగరీలోని డాన్యూబు మాగాణములమీద దిగవలయునని రష్యను కొసక్కులు తగిన ప్రయత్నములను జేయుచుండిరి.

కొసక్కు సైనికుడు

ADMIRAL SIR JOHN JELLICOE

ఆంగ్లయుద్ధనౌకాదళాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ జాన్ జెల్లికో

ADMIRAL LORD FISHER

అడ్మిరల్ లార్డ్ ఫిషర్

REAR ADMIRAL MADDEN

రేర్ అడ్మిరల్ మాడెన్: ఆంగ్లదళోపాధిపతి

REAR ADMIRAL MOORE

రేర్ అడ్మిరల్ మూర్

ADMIRAL SIR HENRY JACKSON

మధ్యధరాసముద్రములోని యుద్ధనౌకాధిపతి: అడ్మిరల్ సర్ హెన్రీజాక్సన్

COMMODORE TYRWITT

కమడోర్ టైర్విట్

REAR ADMIRAL BEATTY

రేర్ అడ్మిరల్ బియాటి

COMMODORE KEYS

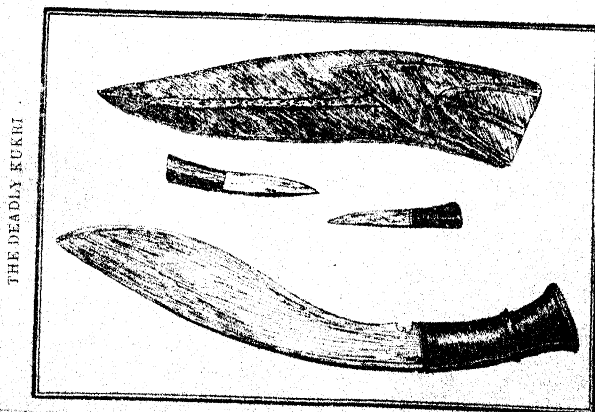

కమడోర్ కీస్

GURKHAS MARCHING TO THE FRONT

గూర్ఖాలు రణభూమికి నడచుట

THE DEADLY KUKRI

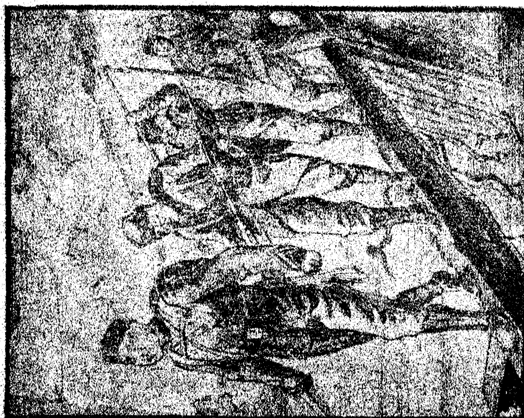
[illegible] గూర్ఖాల [illegible] ప్రకారము రక్తము [illegible]
చిన్న ఖడ్గములను ఉంచుదురు.

KILLING THE ENEMY

శత్రువులను గూర్ఖాలు పొడుచుట

GURKHAS ON A DEADLY ERRAND

గూర్ఖాలగుంపు మరణకరమైన నడిరాత్రి శత్రువులను చంపుటకు బయలుదేరుట

CUTTING THE THROATS OF GERMANS WITH THE KUKRI

జర్మనుల కుత్తుకలను గూర్ఖాలు కోయుట

అశ్వారోహులైన కోసక్కు సైనికులు

తూర్పు ప్రష్యాలో యుద్ధారంభమున ప్రవేశించిన రష్యాసేన లైక్, అలన్‌స్టైన్, గోల్డాపు గుంబిన్నెన్, ఇన్‌స్టరుబర్గు పట్టణముల బట్టుకొనెను. టిల్‌సిట్, కోనిగ్సుబర్గు రాష్ట్రములలోనికిని సైన్యము లంపబడెను. రష్యను జనరలు సాంసనోఫు అప్పటికే విశేష సహాయ్యము వెనుకలేక తూర్పు ప్రష్యాలో ప్రవేశించుటవలననేమిని సోల్డా నీడెన్బర్గు అల్లెన్‌స్టైన్ కోటల మధ్యనుండు యమునుండి అనుకూలమయిన స్థలములోనుండి జర్మను ఫీల్డు మార్షలు హిండెన్బర్గు ఎదిరించెను. జర్మనులు రయిలుమీద కావలసినన్ని సేనలను దెచ్చిరి. వారి ప్రత్యక్షీంగుల ముందర రష్యనులకు నాలకుండెను. రష్యనులు గట్టిగా ఓడగొట్టబడిరి. సేనానాయకుడగు సాంసనోఫుగారు ఒక మ్యాపును పరీక్షించుచుండగా ఒక సెల్లు ప్రేలి అతనిని మరికొంద రుద్యోగీయులను జంపివేసెను. రష్యనులు పూర్తిగా తూర్పు ప్రష్యానుండి తరుమవేయబడిరి.

ఫ్రాన్సు

ఎక్కడ యుద్ధములు ప్రారంభమయిన వని గత ప్రకరణము నందు వ్రాయబడెను. నవంబరుమాసమంతయును ఒక కోటనో, ఒక కొండనో ఒక గ్రామమునో కొంతస్థలమునో జర్మనులు పట్టుకొనుట, తిరిగి వానిని ఫ్రెంచివా రాక్రమించుకొనుట, ఘోరయుద్ధములు జరుగుట, ముందునకువచ్చుట, వెనుకకు పోవుట వీనితోనే శత్రువులకు సరిపోవుచుండెను. కష్టనమీద నవంబరు 2వ తేదిన కొన్ని స్థానములను జర్మనులు వేసిరి. కాని ఒక్కరోజు అయిన పిమ్మట వెనుకకు పారిపోయిరి. హాల్లెబీకును, మెస్సినెస్సును, ఫ్రెంచిమొరాకో సైన్యములును, హిందూదేశ సైన్యములును జర్మనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. ఈ ఎయిప్రెస్ యుద్ధములో ఇంగ్లీషు సైనికులు పోరాడినరీతిని జూచి జర్మనులే ఆశ్చర్యభ్రాంతులయిరి. బ్రిటిషు కాల్బలము, హిందూదేశ కాల్బలము ముందర లోకములో నే సేనయును నిలువజాలదని జర్మనీలో ఉన్న వెనెక్ రేఖ్‌స్లాట్ అను గొప్ప పత్రికా ప్రధానసంపాదకుడే వ్రాసి, బ్రిటిషువారి యుద్ధసామర్థ్యమును గురించి జర్మనీవారియొద్ద నున్న తప్పభిప్రాయములను మార్చుకొనవలసినదని సొక్కి చెప్పెను. ప్రిన్సు ఆఫ్ వేల్సు నవంబరు మధ్యను రణరంగమునకు జని విజయులనందరను బంపబడెను.

ఆమాసము యుద్ధచరిత్రమును గ్రహించి మన ఫ్రెంచి అఫీషియల్ బులెటిన్ పత్రికయిట్లు వ్రాసెను:—వైప్రసు యుద్ధము మనదేశ యుద్ధశాస్త్రమునందు సుప్రసిద్ధమయినది, ఇంగ్లీషువారు కాలమునకు దగినట్లు చేసినసహాయము మన అన్యోన్యమైత్రిని హెచ్చింపజేసినది. ఆర్గొను అడవులలో ఫ్రెంచివారి కోటముట్టడియున్న నదీప్రాంతమునుండి వోస్జెసుకు జర్మనులు గొప్ప సేనను బంపిరి. ఫ్రాన్సుదేశములో డిసెంబరు మాసాంతమునకు జర్మను లాక్రమించుకొనిన భూమి దేశపు విస్తీర్ణములో 100 కి ఒక వంతు అనగా 20,100 కిలోమీటరులు. 10 దినములు జెయబరుగారికి జబ్బుచేసినందున బర్లిను నగరములోనుండి తిరిగి 20 వ డిసెంబరున రణరంగమున కేగిరి. క్రిస్మసు పండుగ దినమునకు ఆంగ్లోహిందూ సైనికులకును అధినివేశముల వారికిని శ్రీ రాజదంపతులు బహుమానములను, వారి దస్కతులగల యుత్తరములను బహుమతిగా యనిపంపి వారి నానందింపచేసిరి. ఫ్రెంచివారిపక్షమున ఆర్గొన్ను యుద్ధములో పోరుచున్న ఇటాలియను దేశభక్తుడు గారిబాల్డిగారి మనుమడు కందకములను పట్టుకొనబోవుచుండగా మృతినొందెను. ఈయన అయిదుగురు సోదరులతో యుద్ధమునకు బోయెను.

భారతీయ సైనికులు.

యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే హిందువుల రాజభక్తిని చక్కగా తెలిసికొనియున్న మన రాజప్రతినిధిగారు సకల యుద్ధ పరికరములతోను 75,000 మందిని ఫ్రాన్సునకు సర్ జేమ్సు విల్కాక్సుగారి నాయకత్వము క్రింద పంపిరి. మార్సెయిల్సు నగరములో 'లామార్సెయిల్స్' అను ఫ్రెంచి జాతీయగీతమును వీధులలో నడచుచున్న బెలూచీసైనికులు బ్యాండుమీద పాడినప్పుడు ఫ్రెంచివా రానందపరవశులయిరి. మాదేశమును తూర్పునుండి రక్షింప వచ్చిన వీరులని పొగడిరి. వీరి సంసారములకు సహాయార్థమయి రాజప్రతినిధిగారు కోటిరూపాయలు వసూలుచేసిరి. రణరంగమునందు కులకట్టుబాటుల ప్రకారము భోజన సదుపాయము ఏర్పాటుచేయబడెను. వీరికి హిందూదేశపు భోజన సామానును స్వదేశమునుండి పంపిరి. వైద్యశాలలు ఉష్ణప్రదేశములలో కట్టబడెను. వీరికి కావల

సిన వస్తువుల నొసంగుటకయు గ్రేటు బ్రిటనులో కొన్ని నిధులేర్పరచి వారి శౌర్యసాహసముల గొనియాడిరి. చేతులు చేతులుకలిపి రెను. రాజుగారు స్వయముగా వెళ్లి యుద్ధభూమిలో జూచిరి. బల్జియముల నపకారాగించు సప్పుడు ఒక భారతీయునికి పదియుంది జర్మనుల లాయిడ్ జార్జిగారును, తరువాత బ్రిటిషు ముఖ్యమంత్రిగారును యనను ఆగలేరని జర్మనులీ యుద్ధములో సనుభూతముమీద తెలిసికొనిరి.

రాంసు కాపెల్లి వద్ద ఒక సిక్కు లాంసరు సైనికుడు జర్మను అశ్వికులతో పోరాడుచున్నాడు.

భారతీయ సైన్యముచే నాలు వొట్లకోడింపబడుట జర్మనులకు బహుఆశ్చర్యకరముగా నుండెను. ఇండియనులతో చేతులు చేతులు కలిపి పోరాడుట క్షేమము దుస్సాధ్యమని జర్మనులు గ్రహించి సిగ్గుపడ వచ్చెను. ఇండియనులు తొలిదిగా నవంబరు మాసము మొదలు యుద్ధరంగమునందు ప్రవేశపెట్టబడిరి. వారి సాహస పరాక్రమములను గొనియాడుచు సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారు వ్రాసియుండిరి. ప్రాముల మీద వారి కీర్తి యుల్లేఖనా స్వాయముగా! కండ్లతో జూచిన అనేక వార్తాపత్రికలవారు వ్రాయ మొదలిడిరి. కొన్ని మాసములలో రాజప్రతినిధిగారు 1,25,000

ఒక భారతీయ సైనికునికి వద్దను సైనికుడు నూతన మిత్రత్వము

మంది భారతీయ సైనికులను దిగి ఫ్రాన్సుకు బంపిరి. రాంసు కాపెల్లి వద్ద 5000 మంది బెంగాలు లాంసరులు జర్మనులమీద పడి ఓడించి 12 నా కాఫిరంగులను 1000 మంది ఖయిదీలను బట్టుకొనిరి. వీరి సాహసమును గూర్చి ఫ్రెంచి పత్రికలును శేషునిరతె గొనియాడుచు వ్రాసినవి. అనేక పర్యాయములు అనవసరముగా బద్ధిపోయెద రను భయముతో జర్మనులమీద పడకుండ కూడ ఆఫీసరులు సైయిందవుల నాపవలసి వచ్చుచుండెను. గుర్ఖాలు అనేక సాహసకృత్యములను రాత్రివేళను, కందకములలోను జేసిరి. ఈ సంబంధమయిన చిత్రపటము ఈ సంచికలో గలవు.

తుపాకిమందుచే [illegible]

నవంబరులో మూడువారములు ఈప్రెసు లాబాసి ప్రాంతములయందు హైందవసైన్యము నిలుచుటకు నీడ నీయక శిరంగులను జర్మనులు విడిచిరి. [illegible] దినమును హైందవసేన నిన్నగిలు ముండెను. శత్రువులున్న తావు కనపడదు. చేతితో పోరుచుటకు కనపడదు. పనిచేయునది శిరంగులు. ఈయుద్ధము సన్నాహముగా నుండెను. ఒక గూర్ఖా కంపెని జర్మనుల కందకములలోని కొక రాత్రివేళ కప్పలవలె ప్రాకిపోయి అందున్న వారిలో ననేకుల గొంతులు కోసిరి. ఇంకొక కందకమునకు గుండ్లుత్రిప్పి అందు తుపాకిమందు పెట్టి దానిని పేల్చుటచే ఆ కందకమంతయు బద్దలయి లోని జర్మనులు చచ్చిరి.

[illegible] సరిహద్దులలో తురుష్కులకును సిక్కువీరు లుండి పటాలములకును ఈ వారములోనే పోరుజరుగగా సిక్కువీరులు కోరించి తురుష్కులను దరిముచేసిరి.

ఈ చిత్రపటము సంచికలో గలదు. నవంబరు 20వ తేదిన సిక్కువీరు పటాలము వలన 70 మంది జర్మను సైనికులు చంపబడిరి. ఈ మాస ముందే జర్మనుల నతిసాహసముతో జంపి నందునకు గంగాసింగు అనేకి విక్టోరియాక్రాస్ బహుమానమొసంగబడెను. ఈతనికి రెండు చేతుల లోను, రొమ్ములోను గుండు దెబ్బలు తగిలెను. ఒక జర్మను [illegible] గని చంపి వానికత్తిని లాగుకొనెను. నాలుగుమంది జర్మనులను చంపెను.

25వ కి ఆక్టోబరున లాహోరు డివిజన్, న్యూషాపెల్ వద్ద తీవ్రముగా పోరెను. అక్టోబరు 29వ తేదిని 47 పటాలపు సిక్కులు, సాపర్లు మైనర్లువారికి కలిగియున్న గొప్పకీర్తి కాపాడుకొనగలిగిరి. నవంబరు 23వ గూర్ఖాలున్న పంక్తులు శత్రువులచేత ఛేదింపబడినవి. రెండవ గూర్ఖాపటాలము కర్నలు [illegible] సాహసముతో పోరి శత్రువులను దరిమెను. “నేను చూచినంతవరకు హైందవులు క్షేత్రభూములలో క్షేత్ర పద్ధతుల ప్రకారము పోరాడవలసి వచ్చినను, తమ గొప్ప కీర్తిని నిలుపుకొనుచున్నారు.” అని జనరలు ఫ్రెంచిగారు యుద్ధాంగమంత్రికి తెలిపియుండిరి. డిసెంబరు నెలలో శ్రీ జార్జి చక్రవర్తిగారు యుద్ధభూమికి వెళ్లి అన్ని సైన్యములను జూచి హైందవసైనికులను ప్రత్యేకముగా నభినందించి వారికి పరమసంతోషమును గలుగజేసిరి. బెల్జియము రాజుగారిని, ఫ్రెంచి ప్రెసిడెంటును, జనరలు జోఫ్రె ప్రభృతులను జూచి వారితో ముచ్చటించిరి. ఈప్రెసుకాలువ వద్ద 12 జర్మను ఆర్మీకోరులు 4 అశ్వసేనలు 8 [illegible] వెరసి 1,20,000 మందిని కోలుపోయి, వెనుకకు పోయిరని ఫ్రెంచి వారు డిసెంబరు 2వ తేదిన ప్రకటించిరి.

“మొట్టమొదట మనము ఇండియను సేనకు శౌర్యము కలదా అని సంశయముగా చూచితిమి. ఇప్పుడా యభిప్రాయమును మార్చుకొనవలయును. వారి దెబ్బలకు మనము తాళజాలము. వారు మన మయిన ఆకాశము పగులునట్లు అరచుచు మీదపడిరి. వారి అడవుల

సిక్కులు [illegible] తుపాకులతో దుముకుచున్న సిక్కు[illegible]

ముందర మన హృద్గ్రాలు పసిబిడ్డల కేకలు. పిల్లలు సులభముగా గోడలు దూకినట్లు ఆ సైనికులు మన కంకరమువలమీద వచ్చిపడిరి. కత్తులు దూసి కందకములలో ఎప్పుడు ప్రవేశించినారో గాని అందరిని నరికిరి. అని జర్మను "ఫ్రాంకుఫర్టరు జయిటుంగు" పత్రిక [illegible] నెలలో వ్రాసెను.

ఆ గార్ఖానుగారు దార్ఢ్యములు [illegible] పోవుటయును, ఉత్సాహ [illegible] కూడిన హిందూ సైనికులు [illegible] పొర్లు మెడలో మారి [illegible] వారిలో ప్రసంగించి ఆనందమును పుట్టించిరి.

బెల్జియము

సెప్టెంబరు 22వ తేదిన ఒక శిప్పెలిను అంట్వెర్పుపయి నెగిరి బాంబులు వేసెను. ఇచ్చట 2,500 మంది జర్మనులను కొద్దిపాటి బెల్జియములో ఉండించి పోరాడిరి. 26వ తేదిన బెల్జియనులు అంట్వెర్పును వదలి జర్మనులపైబడి పోరాడి అలోస్టును ఆక్రమించుకొనిరి. 28వ తేదిన జర్మనులు తిరిగి ఈ నగరము లోని మూడు కోటలపైని గాల్చిరి; కాని లాభము లేకపోయెను. ఈ ప్రాంత్యములలోని పొలాలు, [illegible] గ్రామములను జర్మనులు తగుల బెట్టిరి. అక్టోబరు 1వ తేదిన అంట్వెర్పులోని [illegible] కోటమీద ఫిరంగులు విస్తారముగా కాల్చబడెను. అక్టోబరు 6వ తేదిన కోటలను వశము చేయనిచో నగరముమీద కాల్చెదమని జర్మనులు తెలిపిరి. నెత్తునదిని దాటి నగరములో ప్రవేశించుటకు జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నములు విఫలమయినవి. అక్టోబరు 8వ తేదిన బెల్జియము రాజు అంట్వెర్పును వదలి సక్షేమముగాను మునకు వెళ్లెను. పట్టణములో ఫిరంగిగుండ్లు కొల్లలుగాపడి భవనములకు నిప్పంటుకొనెను. సేనావిభాగములు అస్టెండుకు పరుగెత్తిరి. [illegible] కోట్లు తగులబడెను. 5 లక్షల శరణార్థులు హాలెండు సరిహద్దులలోనికి చనిరి. నీటి చెరువులయొద్దలు బద్దలు చేయబడెను. కిరోసిను ఆయిలు చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. బెల్జియము సేన అంట్వెర్పును వదలి పరుగెత్తిపోయెను. అంట్వెర్పు కోటలు వశమయ్యెను. జర్మనులు నగరమును ప్రవేశించిరి. బెల్జియములో నుండుట క్షేమకరముగాదని రాజుగారును మంత్రులును ఫ్రాంసులోని హావ్రేకు తమ రాజధానిని మార్చుకొనిరి. అక్టోబరు 12వ తేదిన జర్మనులు బ్రూజెస్ నగరము నాక్రమించుకొనిరి. ఘెంటువద్ద 1,00,000 జర్మనులు కాపలాకయి యుంచబడిరి. ఈ నెలలో బెల్జియమునుండి జలసంధి [illegible] బ్రిటిషు నావలను నాశనము చేయవలయునని జర్మనులు చేసిన ప్రయత్నము నిష్ఫలమైనది. అంట్వెర్పు, ఘెంటు, బ్రూజెస్ నుండి, జర్మనులు ఫేరూటే వెస్టెండులకు నడచుచుండిరి. బెల్జియనులు ప్రాంత్య దేశమును బెల్జియనులతిసాహసముతో రక్షించుచుండిరి.

ఈ జరుగు కాలమున లాకుల నుండి దెలుమిడుపల నాలేకు వెళ్లుటకు ప్రయత్నించుచున్న సెక్స్ వేల జర్మనులు వల్లపు నేలలో మునిగి పోయిరి. ఎలుకలు బోనులలో చిక్కినట్లు వీరి పని యాయినదని చెప్పబడెను. ఇచ్చట నొక్క నాడు లో 7-8 వందల జర్మనులు ఖయిదీలుగా పట్టుకొనబడిరి. బెల్జియము రేవులకు చేరి కాలేకు వెళ్లుటకయి ప్రయత్నించుచున్న జర్మనుల మీద పశ్చిమ సేనులకు సాయముగా ఇంగ్లీషు యుద్ధనావలును ఫిరంగినావలును ఫిరంగి గుండ్లను కురిపించివారి ప్రయత్నములన్నింటిని భగ్నము చేసివేసెను. ఫ్రాంసులో ఏస్ నది సముద్రమునుండి [illegible] మీదను [illegible] మీదను అర్ధరాత్రి వేళ బ్రిటిషు సైన్యము పంపబడి బెల్జియము తీరమును ప్రవేశింపనున్న జర్మనులకు సైంధవులవలె అడ్డము పడి వారి విజృంభణము నాపివేసిరి. జర్మను లీకాలే ప్రయత్నములవల్ల కొన్ని దినములలో 50,000 మందిని పోగొట్టుకొనిరి. 5,00,000 మంది సైనికులు కాలేను పట్టుమనో రథ మీడేరలేక చాల నష్టపడి బ్రుసెల్సు నగరమునకు తరలిపోయిరి.

బెల్జియములో నింగ్లీషువారు పోరుచున్న దిక్కునందు కైజరుగారు కొన్ని దినములు గడపి వెళ్లిరి. వారి విడిదిని వదలిన 20 నిమిషములలో బ్రిటిషు వైమానికుడు బాంబులను వేసి దానిని తగులబెట్టెను. కైజరుగారు అదృష్టవశమున చావు తప్పించుకొనిరి.

లా బా. ప్రాంత్యములోను, డిక్సుమూడు వద్దను జర్మనులు నవంబరు 15వ తేది మొదలు అతిసాహసముతో పోరిరి. ఒక్క సైనికుడు తిరిగివచ్చినను కాల్చి వేసెదమని జర్మనులు [illegible]

అంట్వెర్పు పట్టణము

నిరి. అందుచే జర్మను పటాలములలో 100 కి 90 మంది యిచ్చట కీర్తిశేషులైరి. వైప్రెసు యుద్ధము చాల దినములు జరిగినది. ఇంగ్లీషు వారు ఫ్రెంచి సహాయమువలన జర్మనులను వెళ్లనీయకుండ ఇనుప గోడలవలె నిలబడిరి. జర్మను లెన్నోవేల సైన్యమును గోలుపోయిరి. ఫ్రెంచి బెల్జియము ఇంగ్లీషు సేనలకును కావలసినంత నష్టము కలిగినది. కాని జర్మనువారి కోరిక నెరవేరినది కాదు. అటు తూర్పున వార్సా పడలేదు. ప్యారిసు, కాలేయి పట్టణము వశము కాలేదు. అందుచే కైయిజరుగారికి కలిగిన మనస్తాపమునకు మితి మేర లేకుండెను.

సముద్ర యుద్ధము

అక్టోబరు కడపటి వారములో బ్రిటీషువారి హైటు క్రూయిజరు డన్కర్కునుండి తిరిగివచ్చుచుండగా డోవరు జలసంధిలో ముంచబడినది. జర్మనులు ఉత్తరసముద్రములో ఇష్టమువచ్చినట్లు మందుగనులను వెదజల్లిరి. వర్తకమార్గములను గనులతో నింపియుండెను. అమెరికా, ఇంగ్లీషువారలకు కొన్ని స్టీమరులు మునిగిపోయెను. ఒక బ్రిటీషు గనికి తగిలి యార్కు అను జర్మను క్రూయిజరు 382 మంది నావికులతో జర్మని రక్షితరేవు నొద్ద జాహాడీకారు వద్ద మునిగిపోయెను.

దక్షిణ అమెరికాలోని చిల్లీతీరమందు కోరొనెల్ వద్ద వ్యాపారనావలను ముంచుచున్న ఐదు జర్మను క్రూయిజరులు స్కార్న్ హోర్స్టు న్యూరెన్ బర్గు, గ్నైసెనవ్, ప్రెసెన్, లీప్సిగు, డ్రెస్డెన్ అనునవి వానిని వెదకుటకయి వెళ్లిన మాన్ మౌతు, గుడ్ హోపు, గ్లాస్గో అను మూడు బ్రిటిషు క్రూయిజరుల నెదుర్కొని

మాన్ మౌతు గుడ్ హోపు యుద్ధనావలు తగులబడి మునిగిపోవుట

ఒక్కగంట కాలము పోరాడెను. మాన్ మౌతు, గుడ్ హోపు, నావలు మునిగిపోయినవి గ్లాస్గో క్రూయిజరుకు నిప్పంటుకొనినది. అది తప్పించుకొని పారిపోయినది. జర్మను నావలకు కలిగిన నష్టమంతగా గొప్పదికాదు. సముద్రయుద్ధములో జర్మను లింతవరకు గెలిచిన దీయుద్ధమే.

నవంబరు 9-వ తేదిని ఎమ్డెనుయుద్ధనావ కీలింగుద్వీపమునొద్ద ఆస్ట్రేలియావారి క్రూయిజరగు సిడ్నీ వలన నోడింపబడి, ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, ముంచివేయబడెను. నవంబరు కడపటివారములో జర్మనుల వశమయియున్న జీబ్రుజ్జినగరముపయి ఇంగ్లీషునావలు అనేక దినములు ఫిరంగులను పేల్చి, సబ్మెరయినలు కట్టబడుచున్న స్థానమును పాడుచేసి, నష్టములేకుండ ఇంగ్లాండునకు తిరిగివెళ్లెను. జర్మనులు వర్తకనావలను సబ్మెరయిను టార్పిడోలచేత ముంచుట ప్రారంభించి లోకమంతటను హాస్యమునకు పాలయిరి.

డిసెంబరు 8-వ తేదిని దక్షిణ అమెరికాలో అట్లాంటిక తీరమున ఫాక్లాండు వద్ద జర్మను క్రూయిజరులు న్యూరెంబర్గు స్కార్న్ హోర్స్టు గ్నైసెనా, లీప్జిగ్, అనునవి బ్రిటిషు అడ్మిరలు స్టర్డీగారి నావలచేత ముంచబడినవి. డ్రెస్డెన్ నావలు పరుగెత్తినవి. కాని ఇంగ్లీషునావలు తరుముచుండెను. జర్మను అడ్మిరలు తనయిద్దరు పుత్రులతోను ఈ యుద్ధములో నావలతో మునిగి చనిపోయెను. ఈ యుద్ధమునకు అయిదుగంటలు పట్టెను.

జర్మను యుద్ధనావలు ఫాక్లాండు యుద్ధములో మునిగిపోవుచుండుట

ఇంగ్లీషువారికిని తెలియదు నష్టపడలేదు. డిసెంబరు 10వ తేదిని ఒక బ్రిటిషు జలాంతర్గామి డార్డినెల్సు జలసంధిలో ప్రవేశించి అయిదు పంక్తుల గనులను తప్పించుకొని మెసూడియా అను పెద్ద యుద్ధనావను టార్పిడోచేసి ముంచి తప్పించుకొని దాటి పోయెను. జర్మను క్రూయిజరులును ఇంగ్లండునకు తూర్పుతీరమందున్న స్కార్బరో, విట్బీ హార్టిల్‌పూలుమీద ఫిరంగులను గాల్చి డిసెంబరు 16వ తేదిని గొప్పనష్టమును గలిగించెను. 200 మందికి గాయములు తగిలెను. కొంతమంది చచ్చిరి.

ఆకాశ రంగము

ఫ్రాంసులో నొక రథయానస్థానమునకు జర్మనువిమాన మొకటి నవంబరు మొదటి తేదిని రథములు నిక్కపోవుచున్న యుండెయునులు దానిని కాల్చి నేలకు గూలంజేసిరి. నవంబరు 6వ తేదిన బెల్జియములోని బ్రూజెసుపట్టణమున మిత్రమండలివారు బాంబులను వేసిరి. కొన్నిసిపాయిలు చెరువుల్ల సామీప్యమున నపడెను గాని మీద పడలేదు. ఫ్రెడరిక్‌షాఫెన్ అందు మిత్రమండలివారి విమానములు కొన్నిటిని సహాయము బాంబులను వేసి దార్డను దాటి ప్రక్కకు నవంబరు 18వ తేదిని వెళ్లెను. ఫ్రెంచివారు క్రప్పకర్మాగారముపై డిసెంబరు మొదటివారములో బాంబులను వేసిరి. నష్టమెంత సంభవించినదియు దెలియలేదు. డిసెంబరు 24వ తేదిని ఇంగ్లండులోని డోవర్ రేవుమీద జర్మనువిమానములు బాంబులను వేయుటకయి రాగా ఇంగ్లీషుసైనికులు వారిని పారదోలిరి. అయిన జర్మను విమానములు కాక్స్‌హేవనుపై 40 బాంబులను డిసెంబరు 28వ తేదిని వేసెను. 21 మంది కేవలులో వచ్చిరి. కొన్ని యిండ్లకు నిప్పంటుకొనెను.

తుర్కీ

జర్మనుల పన్నాగములవలన తుర్కీ కారణము లేకుండ, యుద్ధము ప్రకటింపకుండ బ్రెస్లా, గోబెన్ యుద్ధనావలను రష్యావారి నల్ల సముద్రపు రేవులమీదికిబంపి కాల్పించి యుద్ధములోనికి దిగెను. ఇంతకు ముందే తుర్కీసైన్యము సంతయము జర్మనుద్యోగియులు తర్ఫీదుచేయుచుండిరి. కాన్‌స్టాంటునోపిలును బలపఱచిరి. నౌకా క్రియములలో దగిన యేర్పాటులను జేసిరి. గోబెన్, బ్రెస్లా లలోని జర్మనుద్యోగులను, ఫిరంగులను దీసివేసి ఆనావలను హార్బరులో కట్టివేయవలసినదనియు, సైనికేపులమీద ఆకారణముగా గాల్పినందునకు సమాధానము సంగవలసినదనియు మిత్రమండలివా రడిగిరి. తుర్కీ కొన్నికుంటి సమాధానములను జెప్పెను. అల స్యము విమతమగునని మిత్రమండలివారి రాయబారులు కాన్‌స్టాంటినోపిలునుండి తిరిగివచ్చుట కాజ్ఞాపింపబడిరి. తుర్కీతో దగవునకు ప్రబలమైన కారణములను జూపుచు, యుద్ధారంభమునుండియు జర్మనీవారి చేతిలోపడి ఎట్లు దుర్మార్గమునకు దిగినదియు మన రాజ ప్రతినిధిగారు తేటతెల్లముగా తెల్లడించిరి. మహమ్మదీయుల తీర్థ ప్రదేశములు మక్కా, మెదీనా మొదలగునవి ఇంగ్లీషువారిచే నతి పవిత్రముతో గాపాడబడునని తెలుపబడెను. ఇండియాలోని మహమ్మదీయులు బ్రిటిషు సింహాసనముపైద దమకుగల రాజ భక్తిని దెలుపుచు పలుకొలది సభలనుచేసిరి. ఇండియాలో జర్మను లపుకొనిన ట్లెట్టి కొందరులును ముసల్మానులకు గలుగక వారి నిరుప మాన రాజభక్తిచే తెల్లడియయ్యెను. ఆర్యవేల మహమ్మదీయు లిప్పటికే పశ్చిమరంగమున బోరుచుండిరిగాని నిజాము గారును తమ రాజభక్తిని దృఢముగా తెల్లడించి, మహమ్మదీయులను, తమ ప్రజలను శాంతివహించి, రాజభక్తి గలిగియుండవలెనని ప్రకటించిరి.

ఇంగ్లీషువారి యుద్ధనావ సైనర్వా మనుపది ఏషియాలోని అకాబా కోటలపైగాల్చి సైనికులను జంపెను. కొన్నిసిపాయిలు చెరువులకు నిప్పంటుకొనెను. డార్డినెల్సు జలసంధిమీద ఇంగ్లీషువారి నావలు ఫిరంగులను విడిచెను. కోటలలోని ఫిరంగులు యుద్ధనావలకు తగులునంత దూరము పారునవి గావుండెను. ఈజిప్టులో మార్షల్ లా ప్రకటింపబడెను. పాలనమంతయు సైనికాధికారుల చేతులలో నుండెను. ఈ జిప్టులోని మహమ్మదీయ నాయకులందరును రాజభక్తి గలవారమని సేనానాయకులగు జనరలు మాక్స్‌వెల్ గారి కడ్డకువచ్చి చెప్పిపోయిరి. ఈ జిప్టులోగాని సరిహద్దులలోగాని జరుగు యుద్ధప్రయత్నముల నింగ్లీషువారే భరించెదరనియు, ఈజిప్టు సేవలు తురుష్కులమీద బోరుటకు తీసికొని పోబడరనియు, ఈ జిప్టియనులు శాంతము వహించియుండిన చాలునని యు జనరలు మాక్స్‌వెల్ గారు ప్రకటించిరి.

ఇండియానుండి అరేబియా మీదికి పంపబడిన హైందవసేన పరిష్యను గల్ఫులో షాతెలు అరబ్ నదీ ముఖమునకున్న ఫౌవోను బట్టుకొనెను. తరువాత బాస్రానగరము నాక్రమించుకొనబడినది. ఈనగరము చుట్టునున్న భూములు అత్యంత ఐశ్వర్యవంతములైనవి. అరబ్బులు తురుష్కులు అతిసాహసముతో బోరిరిగాని భారతీయులముందు చాలకపోయిరి. ఈ ప్రాంత్యదేశమంతయు బ్రిటిషువారి అధీనదేశమయినదని బ్రిటిషు జనరలు ప్రకటించి, పన్నులను వసూలుచేసి దేశము నేలుచున్నారు. ఈసైన్యము మెసపటేమియా గ్రామములను పట్టుకొని తిగ్రిస్ యూఫ్రటీసు నదులు కలియుచున్న కోటలను వశముచేసికొనెను. డిసెంబరు నెలలో సైన్యము గ్రాస్, యూఫ్రటీసునది లు సంగమించు స్థానమందున్న కుర్నానగరమును గాయముచున్న అరబ్బులను, తురుష్కులను పారదోలి దానిని ఆంగ్లోహైందవసేన ఆక్రమించుకొనెను.

తురుష్కుల పక్షమున పోరుచున్న అరబ్బీవాండ్రకు యుద్ధము సంతుష్టము లేకయు, చాలమంది వారిలో జబ్బుపడినవారును పటాలముల ను వదలి పారిపోవుచుండిరి.

కాకేసస్ కొండలు

ఈ ప్రాంత్యమునందున్న తుర్కీ రాష్ట్రములమీదికి వెళ్లవలసినదని రుష్యాచక్రవర్తిగారు కాకేసస్ రాజప్రతినిధికి ఆజ్ఞలను పంపిరి. కాకేసస్‌లో సైసోస్, ఈయాడిక్, అనుపోటుల తురుష్క సైన్యములు హతముచేయబడెను. కష్టపటాలములు పారదోలబడెను. నవంబరు 4 వ తేది రుష్యనులు బేయాజిదు నాక్రమించుకొనిరి. కాకేసియా ప్రాంతమందు తురుష్కులను ముందడుగిడకుండ రుష్యావారు పారదోలిరి. ఎజిరం ప్రాంత్యమున జర్మను సుద్యోగీయుల క్రింద కూడియున్న 90,000 తురుష్కులను రష్యను లనేక దినము లు పోరాడి ఓడింపగలిగిరి. యూజావేరనువద్దను తురుష్కులను రుష్యను లోడింపగలిగిరి. నవంబరు కడపటివారములో క్రెంబజాండు కోటలపయిన గాల్చిరి. యూఫ్రటీసునదీ తీరమందున్న దాటాను రష్యనులు పట్టుకొనిరి. తురుష్క సేన రష్యాలోని బాటుంరాష్ట్రము కడ్డ కనుపడెను. కాకేషియనులలో కారకిల్లిస, ఎర్జెరం, అలాస్ కర్డు, ఖన్నెసములలో తురుష్క సైన్యము లోడింపబడినవి. వారి మందుగుండు, సామానులు పట్టుకొనబడినవని నవంబరునెల అంత్య మున రుష్యను అధికారులు ప్రకటించిరి.

ఈజిప్టు

తురుష్కులతోను, జర్మనియావారితోను కుట్రలు పన్ని ఇంగ్లీషువారిమీద తిరుగబడుటకయి ఈజిప్టు ఖెడీవు యత్నము లను చేయుటవలన బ్రిటీషువారివలన పదభ్రష్టుండు చేయబడెను. ఇతని స్థానమందు హుస్సేను సుల్తాను బిరుదుతో రాజ్యాధిపతిగా చేయబడి, రాజ్యము ఏలు భారము ఇంగ్లీషుప్రతినిధి యగు సర్ హెన్రీ మక్మోహను గారిమీద పెట్టబడెను.

సర్వియా

ఆస్ట్రియనుల సైన్యముల ముందర నిలువలేక సర్వియనులు వారి ముఖ్యనగరము బెల్గ్రేడును వదలిపెట్టి రాజధానిని నిష్ నగరమునకు మార్చుకొనిరి. ఆస్ట్రియనులు బెల్గ్రేడును ప్రవేశించిరి. తరువాత కోలోకవోట సర్వియా భూమిలో జరిగిన యుద్ధములో 24,000 ఆస్ట్రియనులు పలుగురు జనరలులతో ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. నిష్ నగరమును పట్టుకొనుటకయి ఆస్ట్రియా సేన ఆ నగరమునొద్దకు జనుచుండగా సర్వియనులు తలపడి గట్టిగా నోడించి బెల్గ్రేడు వైపునకు పారిపోవునట్లు ఒనరించిరి. 2500 ఆస్ట్రియను శవములు భూమిమీద లెక్కపెట్టబడినవి. సాబట్జా-లోనిట్జా ప్రాంతములకు సర్వియను సేన నడచుచుండెను. 28,000 ఖయిదీలు, 7, ఫిరంగులు, 44 క్విక్ ఫైరర్సు పట్టుకొనబడినవి. సర్వియను లింతటితో మారుండక గొప్పసైన్యమును జమచేసికొని 1,86,000 ఆస్ట్రియనుల నోడించి వారి ముఖ్యనగరమగు బెల్గ్రేడును తిరిగి పట్టుకొనిరి. రాజుగారు సకల రాజ్యచిహ్నములతోను తన నగరమును ప్రవేశించెను.

తూర్పురంగము

గలీషియాలో క్రాకో మొదలు థారన్ వరకును జరిగిన పోరాటములలో 23-వ అక్టోబరు మొదలు నవంబరు 4-వ తేదివరకును రష్యనులు 274 మంది ఆఫీసరులను, 18,000 సైనికులను, 40 ఫీల్డుఫిరంగులను, 38 క్విక్ ఫైరరు ఫిరంగులను, 8 హావిజరులను, అనేకమగు నితరయుద్ధ పరికరములను ఆస్ట్రియనులవద్దనుండి పట్టుకొనిరి. కాని తిరిగి రష్యనుల నోడించుటకయి 30 లక్షల సైన్యమును శత్రుమండలివారు పంపిరి. క్రాకోకు నవంబరు 17-వ తేదిన రుష్యనులు సమీపించిరి. 18-వ తేది నిప్పంటుకొని నగరము తగులబడినది. కాని రష్యనుల వశము కాలేదు. కార్పేథియను కొండలమీది కంపబడిన సేన కొన్ని కనుమలను పట్టుకొనెను.

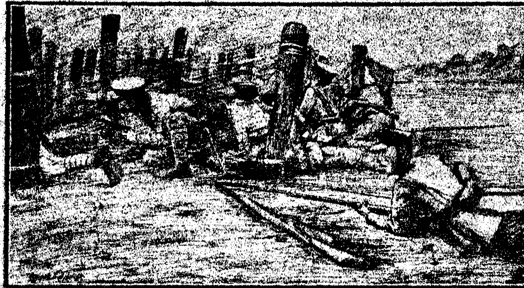
లోడ్జువద్ద జరిగినయుద్ధములో రష్యనులకే జయము సమకూరినదని అధికారులు ప్రకటించిరి. తరువాత రష్యనులు లోడ్జువద్ద దెబ్బలు తిని పారిపోయిరి. జర్మనులు పోలండులో రష్యావారి కుడి యెడమప్రక్కల చివరను ముందు కొంకి రొమ్ముడించి, తరువాత మధ్యనున్న సైన్యము నోడించుటకై గొప్ప వ్యూహమును పన్నిరి. "ఒహోప్పెర్న్ వద్ద జారోడింపబడిరని 1,70,000 సైన్యముతో ఆస్ట్రియనులు కార్పేథియనులనుండి దూకి వారి స్థితిని భయంకరముగ చేయుగలరు. రష్యావారి పంక్తులు భేదింపబడునను భయములేదు." అని లండను టైమ్సుపత్రిక డిసంబరు కడపటి వారములో వ్రాసెను. అప్పటికి పోలండుస్థితి ఆవిధముగా నుండినది. జర్మనీవారి పోలండు దండయాత్రయొక్క యుద్దేశము గలీషియాను రష్యను లాక్రమించుకొనకుండ చేయుట, సైలీషియా మీదికి వెడలకుండ చేయుట, క్రాకోవారిచేతిలో పడకుండ కాపాడుటయై యుండెను. ఈమూడు యుద్దేశము లేమాత్రము కొనసాగలేదు. ఈనెలలోనే రష్యాలో సారాయి సైనికుల కమ్మకూడదని శాసనము చేయబడెను.

తూర్పుప్రష్యాలో మసూరియను సరస్సులవరకు రష్యనులు వెళ్లిరి. అచ్చట ఘోరయుద్ధములు స్టాల్లూపేనన్ ఎస్సెంసరక్ హద్దులలో జరిగినవి. సోల్డా నెయిడను బర్గులయొద్దను జర్మనులు రష్యనులను మట్టుపెట్టిరి. ప్లాక్ మొదలు వార్సా వరకును ఇంకొక యుద్ధము మొదలాయెను. ఓజారుస్ట్రోకోవొకద్ద జర్మనులు రష్యనులను వెనుకకు త్రోసివేసిరి. కాలిష్జా మొదలు సెయింట్ డాన్ వరకును పోలెండులో జర్మనులు సైన్యము నుండగా ప్రష్యను గార్డులను రష్యనులు పారదోలిరి.

పోలండులో రష్యనులు ఇంగ్లీషు 'S' అను అక్షరమువలె వ్యూహమును పన్ని జర్మనుల నాశనము చేయజూచిరి కాని వారు పారిపోయిరి. జర్మనులు కన్నంకొట్టుట రష్యను సైన్యములలో చేరక పోవుట. జర్మనుల భాగ్య మయినది

కియావోఛౌ

జర్మనీవారు చైనానుండి అపహరించిన కియావోఛౌ రాష్ట్రమును పట్టుకొనుటకయి జపానువారు పంపిన సైన్యముతో అక్టోబరు నెలలో ఇండియానుండి పంపబడిన కొంతసేనయుఁ గలిసెను. నవంబరు 2 వ తేదిన తీక్ష్ణముగా సింగ్టాకోటమీఁద జపానీయులు ఫిరంగిగోళములను వదలిరి. ఇట్టిసుకొండకు చాల నష్టము కలిగినది. ముట్టడి నగరబహిర్భాగము వఱకును వచ్చినది. మిల్లులు సింగ్టా వీధులలో బడుచుండెను. కొన్ని దినము లీముట్టడి అతితీవ్రముగా జరిగెను. రాత్రింబగళ్లును జపానువారు నగరలక్ష్యమును గురియుంచుచుండిరి. ఈ ధాటిని భరింపఁజాలక నవంబరు 6 వ తేదిని జర్మనులు ఉదయము ఏడు గంటలకు తెల్లబావుటా నొక కోటపయిన లేవనెత్తిరి. మంగళవారము నాఁడు కోట వశము చేయునట్లు నిశ్చయింపఁబడెను. జపానుచక్రవర్తి బ్రిటిషుసైనికులకును తమ సైనికులకును సింగ్టాను పట్టుకొనినందులకయి అభినందించుచు సందేశము నంపిరి.

సింగ్టాను ముట్టడించుచున్న జపానుసైనికులు

జర్మనుఖయిదీ లిచ్చట 25,000 మంది లభించిరి. శనివారము సాయంకాలము 7½ గంటలకు జపానువారి షరతుల నన్నింటిని అంగీకరించి జర్మను సేనాధిపతి సంధిపత్రముమీఁద సంతకము పెట్టెను. "దుర్గమును జేతనయినంతవఱకు రక్షించితిని. వాకిలి కేవలము [illegible] నందున జపాను వారివశము చేయవలసి వచ్చినది." అని కెయిజరు గారికి జర్మను జనరలు తంత్రీవార్త నిచ్చెను. సింగ్టాను జపానువారివశము చేయకముందు హార్బరులోని నావలనన్నింటిని సేనాధిపతి నాశము చేసి ముంచివేసెను. వారి కనుకూలమయిన వస్తువులన్నింటిని కాల్చివేసెను. సింగ్టాలో జపానువారికి దొరకినవస్తువులు 2500 తుపాకులు, 100 యంత్రఫిరంగులు, మూఁడు క్షేత్రఫిరంగులు, 40 మోటారు బండ్లు, 5000 మనుష్యులకు మూఁడు నెలలకు సరిపోవు భోజన పదార్థములు. హార్బరులోనున్న నావలన్నియు నాశముచేయఁబడినవి.

యుద్ధస్థితి

జనవరి, ఫిబ్రవరి, మార్చి, ఏప్రల్, మే, జూను.

వర్తమాన మహాసంగ్రామముయొక్క యథార్థస్థితి నూహించుటకైనను వలనుగాదు. యుద్ధము మూఁడు ఖండములందు వ్యాపించియున్నది. జర్మనీ, ఆస్ట్రియా, టర్కీ, రుష్యా, ఫ్రాన్సు, జపాను, బ్రిటిషుసామ్రాజ్యము, సర్వియా, మాంటినిగ్రో యుద్ధమునందు చేరినవి. చేరిన సైన్యములయొక్కయు చేరనున్న సైన్యముయొక్కయు సంఖ్య రెండు కోట్లను దాటవచ్చును. రెండు కోట్ల సైనికులకు కావలసిన యుద్ధోపకరణములకు, ఆహారపదార్థములకు, దుస్తులకు, వైద్యసహాయమునకు కావలసిన ద్రవ్యమును లెక్కించిన గుండెలు జల్లుమనును. అనుదినము 15,00,00,000 రూప్యములు వ్యయమగుచుండవచ్చును. యుద్ధసామగ్రులను సిద్ధముచేయుటకై లక్షలకొలఁది పనివాండ్రు వినియోగింపఁబడుచున్నారు. యంత్రశాలలన్నియు యుద్ధద్రవ్యములను నిర్మించుటకై యుపయోగింపఁబడుచున్నవి. భూమిమీఁద యుద్ధరంగములు ఫ్రాన్సు, బెల్జియము, ప్రష్యా, పోలెండు, గలీషియా, ఆస్ట్రియా, సర్వియా, కాకేషియా, పర్షియా, ఈజిప్టు, ఆఫ్రికా మొదలగు దేశములందు వ్యాపించియున్నవి. సైన్యముఖములు కొన్నిదేశములందును 8,000 మైళ్లదూరము వ్యాపించియుండును.

భూమిమీఁద రంగము లింతటి విశాలమైన ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యుండఁగ, సముద్రరంగ మెంతటి ప్రదేశము నాక్రమించుకొని యున్నదో, యూహింపవలసి యున్నది. ఉత్తర సముద్రము, మధ్యధరాసముద్రము మిత్రమండలి నౌకాదళముచే నావరింపఁబడినది. జర్మను నౌకాదళ నౌకలు బంధింపఁబడినవి. బాల్టికు సముద్రమునందు మాత్రము జర్మను నౌకాదళ నౌకల కవకాశము గలదు. జర్మనుల వ్యాపారనౌకలు మాయమైనవి. యుద్ధనౌకలు కీలుకాలువ కావల దాఁగియున్నవి. యుద్ధనౌకలమీఁద 8,00,000 నావికాసైనికు లుండవచ్చును. నావికులు రేయింబవళ్లు ఏమరక యుద్ధమునకు సంసిద్ధులై యున్నారు.

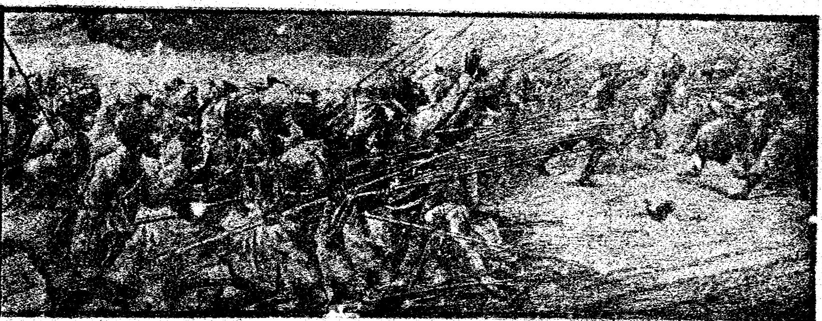
భూరంగమునకును సముద్రరంగమునకును హద్దులు గలవు కాని యాకాశ రంగమునకు హద్దులు లేవు. మూఁడు [illegible] 2000 విమానములు ఆకాశమునందనవరతము పోరు సలుపుచున్నవి. వైమానికులు చూపు సాహసధైర్యము లాశ్చర్యప్రదములు. యుద్ధస్థితిని గ్రహించుట కనుదినమును భూమిమీఁదను జలముమీఁదను ఆకాశమునందును జరుగుచున్న యుద్ధముల ఫలమును గ్రహింపవలయును.

THE CHARGE OF THE BENGAL LANCERS AGAINST THE GERMA

బెంగాలు లాంసరులు శత్రువుపైకి ఉరుకుట

CHARGING ON FOOT WITH THE LANCE

జర్మను కందకములను బెంగాలు లాంసరులు పట్టుకొన బోవుట

HAND TO HAND FIGHTING

కందకములో జర్మనులను తుపాకులతో బాదుట

THE TRENCH CAPTURED

కందకములోని శత్రువుల నందరిని జంపి దానిని వశము చేసికొనినట్లు [illegible]

FIELD MARSHAL VON DER GOLTZ

జర్మనుఫీల్డుమార్షల్ వానడర్ గోల్జు. తుర్కీ సర్వసేనాధిపతి

THE EX KHEDIVE OF EGYPT

పదభ్రష్టుడయిన ఈజిప్టు పాలకుడు

SULTAN HUSSAIN

ప్రస్తుత ఈజిప్టు పాలకుడు, సుల్తాన్ హుస్సేన్

BIKANER CAME

ఈ శత్రు పరివారములతో బికనీరు

ND TO HAND FIGHTING

శత్రువులను తుపాకులతో పొడుచుట

RENCH CAPTURED

HAND TO HAND FIGHT

ఒక హిందువ సైనికుడు శత్రువుల లొట్టిపిట్టతో జంపి చేయుట

ఈ దారుణ సంగ్రామమునం గల్గిన ఫలమును ప్రయోజనమును నిర్ణయించుట దుస్తరము.

జయాపజయములు సైన్యబలమును నౌకాబలమును విమానబలమును ననుసరించియే కాక ముఖ్యముగ ద్రవ్యబలము ననుసరించియుండును. యుద్ధస్థితిని నిర్ణయించుటకుఁగాను సైన్యబలమును, నౌకాబలమును, విమానబలమును, ద్రవ్యబలమును, ధర్మబలమును మూడు ఖండములందుఁ గల రంగములకు సమన్వయము చేయవలయును. ప్రతిభావంతులైన సేనాధ్యక్షులకు సయితమిది యలవిగాని పని యని గ్రహించవలెను. సామాన్యులమాట చెప్పవలసిన పనిలేదు. ధీమంతులు సకల బలములను సమన్వయము చేసి యుద్ధస్థితిని నిర్ణయింపవలసి యుండును. యుద్ధవార్తలందు మనము ప్రతిదినమును చదివెడి జయాపజయముల వార్తలవలన యుద్ధస్థితిని గ్రహించుటకు వీలుండును కాని యుద్ధఫలమును నిర్ణయించుటకు వీలుండదు. యుద్ధఫలమును ప్రస్థాన క్రమముయొక్క సకలమైన సాధక బాధకములను సమన్వయము చేసి నిరూపించుట ప్రయోజనకరము.

ఒకగుంపు బ్రిటీషు సైనికులు జర్మను కందకములో ప్రవేశించుట.

జర్మనుల తంత్రము

జర్మనుల యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమము మొదట ఫ్రాన్సును పిమ్మట రష్యాను తదనంతర మింగ్లాండును నోడించుట యనియు నీపని యతిశీఘ్రముగ ముగియవలయు ననియు జర్మను యుద్ధతంత్రజ్ఞులు బర్న్‌హార్డి గారు రచియించిన గ్రంథమునందు వివరముగ తెలుపబడినది. ఆ వ్యూహమునందు జర్మనుల మనోరథములు విఫలములైన వని ప్రకటపడినది. జర్మనీ బెల్జియము నోడించి యా దేశము నాక్రమించుకొనినది. ఫ్రాన్సునందును రష్యాయందును కొంతిభాగము నాక్రమించుకొనఁజాలినది. కాని ఫ్రాన్సు, రష్యా, ఇంగ్లాండులను నోడింపఁజాలకున్నది. జర్మనులు తమ మొదటి సంకల్పము నెఱవేఱదని గ్రహించినపుడు క్రొత్త వ్యూహమును పన్న నారంభించిరి. యుద్ధమంతయు శత్రువుల దేశములందు జరుగవలయు ననియు జర్మను దేశము యుద్ధోపద్రవమునకు లోనుగాకుండవలయు ననియు జర్మనులు తలపెట్టిరి. ఈ పద్ధతి నవలంబించుటవలన జర్మనులకు యుద్ధము చిరకాలము చేయుట కవకాశము కలుగును. జర్మను దేశమునందు యథాప్రకారము పంటలు పరిశ్రమలు సాగుటకు వీలుండును. అన్ని ప్రక్కలను జర్మనికి గమనాగమన మార్గములు బంధింపఁబడినవి. దీనికితోడు యుద్ధములు జర్మను భూములందు జరిగిన జర్మనులు బ్రతుకుటకు వీలు లేకుండును. జర్మను లీరహస్యమును గ్రహించి తమ భూమిని యుద్ధోపద్రవమునుండి కాపాడుటకై విశేషమైన నష్టమును భరించుచున్నారు. జర్మనులు శత్రువుల దేశములందు కందకములను త్రవ్వి స్థిరవాసములను నిర్మించి శత్రువు లాకస్మికముగ మీఁద పడకుండుటకు తగిన సదుపాయములను కల్పించి సమయము వచ్చినపుడు శత్రువులపైఁబడుచున్నారు. కాలహరణము గాకుండుట జర్మనుల యుద్ధతంత్రమునందు మొదటి యంశము. తప్పని సరిగ కాలహరణమైనపుడు యుద్ధములను శత్రువుల దేశములందు చేయుట రెండవ యంశము.

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రములో మొదటి యంశము శత్రువులను తమ దేశమునుండి వెడలఁగొట్టుట యను నది సాధ్యము గానపుడు కాలహరణము చేయుటయే యైయున్నది. జర్మనులు తమ పూనికను సాగించుటకు పూర్వరంగమునుండి పడమటిరంగమునకును పడమటిరంగమునుండి పూర్వరంగమునకును నవసరమునుబట్టి మారుచుందురు. మిత్రమండలివారు జర్మనుల పూనికను పాడుచేయుటకై పూర్వరంగమునందును పడమటిరంగమునందును జర్మనుల సైన్యమును చెడుత్రోవలు పట్టించుచుందురు. మిత్రమండలి నిష్కారణముగ సైన్య వినాశనమున కంగీకరించరు. ఈ విషయమును గమనించినవారల కుభయపక్షముల సైన్యములు ముందునకు వెనుకకు పోవుటకుఁ గల కారణంబులు విదితములు. ఆకారణంబుల నెఱయుడు యుద్ధప్రస్థాన క్రమం

చును విలోకించినపు డుభయపక్షముల జయాపజయములు, బలదౌర్బల్యములు, లాభనష్టములు సుబోధ్యము లగుచున్నవి.

ముట్టడి యుద్ధము

మిత్రమండలి సైన్యములు ఫ్రాన్సు బెల్జియము దేశములలోని కొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములను కొన్ని వందల గజములు ముందునకు నెట్టిన దనియును, మరికొన్ని ప్రదేశములందు జర్మను సైన్యములు మిత్రమండలి సైన్యములను వెనుకకు నెట్టిన దనియును వార్తల సారాంశమై యున్నది. కాని పడమటి రంగమునందు ముఖ్యముగ గమనింపదగిన విషయ మొకటి గలదు. ఆల్సేసునందు ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ చొరబడుచున్నవి. ఆ మార్గముననె ఫ్రెంచి సైన్య నివహములు జర్మను దేశమునందు చొరబడు ననియును జర్మను

గాయపడిన ఫ్రెంచి సైనికుని హైలాండర సైనికుడు ఆదరముగా తీసికొనిపోవుట

సామ్రాజ్యాంతర్భాగమైన బవేరియాయందు కలవరము గలుగుచున్నటులును వదంతి. జర్మనులు మిత్రమండలి సైన్యములను కలై, ఈప్రెస్, సిస్సోన్సు మార్గములనుండి గాక ఫ్రాన్సు దేశమునందలి ఆగ్నేయ దిశనుండి ఛేదింప ప్రయత్నించుటకై 20,00,000 సైన్యనివహంబుల నాయత్తపఱచుచున్నటులు యుద్ధతంత్రజ్ఞు లూహించుచున్నారు.

రుష్యనులు వెనుకకు మరలుట

పడమటి రంగపు స్థితి యిటు లుండగా, తూర్పు రంగపు స్థితియును సందిగ్ధముగ నున్నటు లూహింపదగియున్నది. తూర్పు ప్రష్యాయందు రుష్యనుల పురోగమనమునకు జర్మను సైన్యములవలన నిరోధ మేర్పడినటులు రుష్యనుల ప్రకటనలవలన స్పష్టమగు చున్నది. టిల్సిటువఱకు పోయిన రుష్యను సైన్యములు విపులములైన జర్మను సైన్యనివహముల యొత్తిడివలన వెనుకకు తగ్గుచున్నటులు తెలియుచున్నది. జర్మను చక్రవర్తి సేనాధ్యక్షుండు హిండెనుబర్గ ఇక్స్టర్‌బర్గునందుం గూడి యుద్ధప్రస్థానక్రమమును రూపొందించు నటులు తెలియుచున్నది. తూర్పు ప్రష్యా ప్రాంతములందు రుష్యనులు యుద్ధారంభమునందువలె వెనుకకు పడవలసివచ్చునటులు తోచుచున్నది. పోలాండునందు జర్మను రుష్యను సైన్యము లెప్పటి స్థితియందున్నవి.

గలీషియాయందు రుష్యనుల గెలుపు

కార్పేతియను కనుమలందు రుష్యనులకు విజయమును నాస్ట్రియనులకు పరాజయమును గలుగుచున్నవి. తూర్పురంగమునందు పదునైదు దినములలో 40,000 మంది జర్మను ఆస్ట్రియాను సైనికులు నిహతు లైనటులు దృష్టాంతము గలదు. తురుష్కులు ఆర్మీనియా, పర్షియా, సూయజు ప్రాంతములందు పరాజితు లగుచున్నటులు వార్తలవలన తెలియుచున్నది. నల్ల సముద్రమునందును డార్డినెల్సు నందును మిత్రమండలి యుద్ధనౌకలు తురుష్కుల నావలను సైన్యములను పదార్థములను నాశనము చేయుచున్నటులు తెలియుచున్నది. ఆఫ్రికాయందు రాజద్రోహులు వశులైరి. జర్మనుల దేశమునందు ఆంగ్ల సైనికులు చొరబడుచున్నారు. సర్వియనుల వృత్తాంత మిటీవల నేమియు వినవచ్చుట లేదు. మొత్తమున యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమము భూమియందు మిత్రమండలి కనుకూలముగ నున్న దని గ్రాహ్యమగు చున్నది. ముట్టడి యుద్ధ మారంభమైన తరువాత యుద్ధ ప్రస్థాన క్రమమునందు నూతన విధాన మేర్పడినది. విచిత్రములైన వ్యూహములను పన్నుటకుం గాని గొప్ప విజయములను పొందుటకుం గాని యవకాశములు తగ్గినవి. ఉభయ పక్షముల సైన్యము లొండొరులను మార్కొనుటకు కందకములు నడుమ నున్నవి. గుండ్లవానతో కందకములను నాశనము చేసినం గాని సైన్యనివహంబుల కొక గజమైనను ముందునకు పోవుటకు వీలు గలుగుట లేదు. అందువలననె యీ యుద్ధము ముట్టడి యుద్ధముగ పరిణమించుచున్నది.

ఫ్రాన్సు

ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుండు జోఫ్రే మార్నియుద్ధము ముగిసి తరువాత సైన్య నివహంబులను సిద్ధము చేయుచుండెను. జనవరి మొదట మ్యూజానదీతీరమునం దున్న స్ట్రేఁబాచివద్ద గుండ్ల వానను కురిపించి జర్మనులను పరాజు లోడించిరి. జనవరియం దంతటను సిస్సోన్సువద్దను ఈప్రెసువద్దను నుభయ పక్షముల సైన్యములు ముందు వెనుకలకు పోవుచుండినవి. జర్మను చక్రవర్తి రణరంగమునకు స్వయముగ 17వ తేదిని వచ్చియుండెను. సిస్సోన్సువద్ద జర్మనులు 1,000 మంది ఫరాసు సైనికులను పట్టుకొనిరి. వారలు [illegible]

రీమ్సు పట్టణమందలి గొప్ప భవనము జర్మను శతఘ్నులచే కాలుచుండుట

యుటవలన యుద్ధము బాగుగ సాగుటకు వీలు లేకుండెను. ధీన్సులు ప్రాంతమునందు జర్మనులు గెలిచిరి. జర్మను లప్పుడప్పుడు రీమ్సు పట్టణమును మంటగుండ్లతో నాశనము చేయుచుండిరి. ఆల్సెసు ప్రిక్ఫిల్డు ప్రాంతములందు జర్మనులు వెనుకకు నెట్టఁబడిరి. పడమటి రంగమునందు 20,00,000 మంది జర్మను సైనికులు యుద్ధము చేయుచున్నారు. లక్షల మంది మృతినొందిరి. ఆస్టెండు మొదలు వాస్జెసు వఱకును వ్యాపించియున్న బెల్జియము బ్రిటీషు ఫ్రెంచి సైనికులు కూడ విశేషముగ నిహతులైరి.

పరాసుల నిశ్చయము

ఫాన్ క్లక్కు నాయకత్వమున జర్మనుల పురోవృద్ధి నాపుటకు ఫ్రెంచిసైన్యము సెయింటు మిహేలు వంతెనను పాడుచేసెను. జనవరి మధ్యమున ఫ్రెంచి పార్లమెంటు కూడినపుడు సభ్యులత్యంతోత్సాహముతో యుద్ధము సంపూర్ణజయము కలుగువఱకు చేయుట యవసరమని తీర్మానించిరి. జర్మనులను తఱుముట, బెల్జియమునకు విముక్తి కలిగించుట, ఆల్సేసు లొరేయినులను తిరిగి స్వాధీనపఱచుకొనుట ముఖ్యమని ధర్మమని తీర్మానింపఁబడినది.

బ్రిటిషు సైన్యములు జనవరి మాసమునం దత్యంత సాహస శౌర్యములతో తమపై గుండ్లవాన కురియుచున్నను, లాబాసి యను పట్టణమును జర్మనులయొద్ద నుండి లాగుకొని స్వాధీనము చేసికొనెను. ఈసరు ప్రాంతమునందు జర్మను లాంగ్లసేనను తాఁకిరి కాని, ప్రయోజనము కలుగలేదు. బెల్జియము సైన్యము లాంగ్లసైన్యములతో కలసి పోరాడినవి.

తూర్పురంగము

తూర్పు రణరంగము బాల్టిక్కు సముద్రమునుండి నల్లసముద్రమువఱకును వ్యాపించియున్నది. తూర్పు ప్రష్యా, పోలాండు, గలీషియా కకేషియా, ప్రదేశము లీ రంగమునందు చేరి యున్నవి. రుష్యనులు ప్రష్యాయందలి లోట్జెను, గుంబినెను, టిల్సైలెను ప్రాంతములందు జర్మనుల నోడించి తెర్లిటు ధారనువఱకును పోయిరి. కాని, ఫిబ్రవరి మాసాంతమునందు జర్మనుల యొత్తిడివలన రుష్యనులు వెనుకకు పోవలసివచ్చెను.

పోలాండునందు జర్మనులు విస్టులానదియొక్క యెడమవైపునకు వ్యాపించిరి. బజూరానదిని దాటుటకు యత్నించినపుడు రుష్యనులు వారి ప్రయత్నములకు విఘ్నమును కలిగించిరి. ఫిబ్రవరి మాసారంభమునందు వార్సా నగరమునకు సమీపమున జర్మనులు కందకములను త్రవ్వి స్థిరావాసములను నేర్పఱచిరి. కోసకులు నైర్ముడను నదుల మొద్దను జూరానదిమొద్దునను జర్మనుల నోడించి ఖైదీలను పట్టుకొనిరి; వాలినూదిస్కా నాక్రమించుకొనిరి. ఒక్కమాసము దగ్గఱ విజయము నొందిరి. రుష్యా చక్రవర్తి పోలెండు రణరంగమునకేగి సైనిక నివహంబులను చూచి యభినందించెను.

గలీషియాయందు రుష్యనుల గెలుపు

గలీషియాయందలి వొలిగ్రాడు, కరల్వాబా, బుకోవినా ప్రాంతములందు రుష్యను లాస్ట్రియనుల నోడించి 5000 మంది ఖైదీలను పట్టుకొనిరి. కార్పేథియను పర్వతములలోని కిర్లిబాబా కనుము మార్గము రుష్యనుల వశమాయెను. ఫిబ్రవరి నెలయందు బుకోవినా ప్రాంతమునందు రుష్యను లోడింపఁబడిరి, 1040 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. ప్రాస్నిను పట్టణము రుష్యనుల వశమైనది. ఒక నెలలో రుష్యనులు 48,831 మంది ఖైదీలను 186 ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. రుష్యనులు కార్పేథియను పర్వతమును దాటి హంగరీరాష్ట్రమునందు ప్రవేశింప నారంభించిరి; రావానదిమీఁది వంతెనను పాడుచేసి మూడు జర్మను పటాలములను నాశనము చేసిరి.

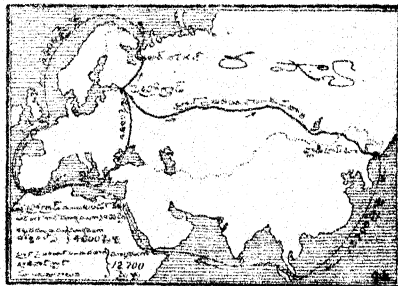

లాహోరువద్ద శత్రువులు పట్టుకొనిన ఫిరంగుల నిర్భీతముగా విడిపించుకొనుట

జూను నెల మొదట వారము బాల్టిక సముద్రతీరమునం దున్న లిబా పట్టణమును వశపఱచుకొనిరి; వార్సాకు దక్షిణదిశ నుండి రుష్యాదేశమునందు చొఱఁబడి రుష్యనుల యుత్తర దక్షిణ సైన్యములను చీలఁదీసి నోడించుటకై మహావ్యూహమును పన్నిరి. జర్మనుల యొత్తిడికి తాళఁజాలక రుష్యనులు వెనుకఁబడ నారంభించిరి; నాల్గెదుయములనుండి వెనుకకు పోయిరి. కనుమలు ప్రెమిసులు పట్టణము తిరిగి యాస్ట్రియనుల వశమైనవి. పోలండునందును గలీషియాయందును జర్మనుల బలము హెచ్చినది.

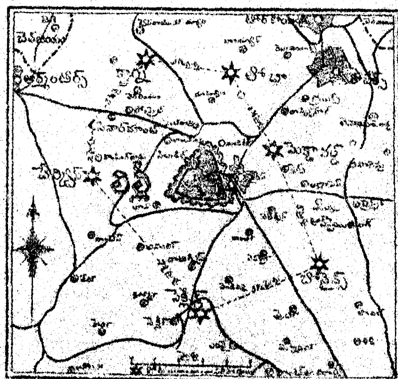
మిత్రమండలి యుద్ధతంత్రము

కాని, యీ విజయఫలమును నిర్ణయించుటకు తగిన సాధనములు లేవు. 1870-వ సంవత్సరమున జరిగిన ఫ్రెంచి జర్మను రాజ్యముల యుద్ధమునందు ఫ్రెంచి సైన్యములు దుర్గములం దుండినవి. వేలువేలుగ దుర్గములు ముట్టడింపఁబడి పట్టుకొనఁబడినవి. ఫ్రెంచి సైనికులను జర్మనులు ఖయిదీలుగ చేసిరి. ఆ యనుభవమును ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుండు మఱువలేదు. సెప్టెంబరు మాసమునందు జర్మను సైన్యములు ఫ్రాన్సుదేశముపైకి దాడి వెడలినపుడు సేనాధిపతి కోటలలోని సైనికులను కోటలను వదలి వెనుకకు పోవునట్లు ఉత్తరువు చేసెను. మాఁ కోట మాత్రమీ పద్ధతి నవలంబింపనందున నచట ఫ్రెంచి సైన్యమునకు విశేషమైన నష్టము కలిగినది. జర్మను సైన్యములకు చిక్కకుండ ఫ్రెంచి సైన్యములు క్రమక్రమముగ వెనుకకు పడినపుడు జర్మను సేనాధ్యక్షుండైన వాన్ క్లకు గారి యుద్ధతంత్రము పారలేదు; జర్మనులు నాన్సీను పట్టుకొను నిశ్చయమును నిరాశ చేసికొని వెనుకకు మరలిరి. సైన్యసంయోగమువలన బలమును, విభాగమువలన దౌర్బల్యమును కలుగు నను సిద్ధాంతము సర్వజనవిదితము. గలీషియా ప్రస్థానమునందు రుష్యా సేనాధ్యక్షుండు నికోలసు ప్రభువు సైన్యముల ప్రతిభకై బలమును కోల్పోక సైన్యసంయోగమునకు భంగము గాకుండుటకై సైన్యములను వెనుకకు పోవ నాజ్ఞాపించి నట్లు యుద్ధతంత్రజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. ఇంతవఱకును రుష్యను సైన్యములను శోధించుటకు జర్మనులకు సాధ్యము కాలేదు. గలీషియా దండయాత్రయందు జర్మనులకు జయము కలిగినను విశేషమైన నష్టము కూడ కలిగిన దని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. రెండు రంగములందును నీ విధముగ విశేషసంఖ్యాకు లగు జర్మను సైనికులను వినాశనముపాలు చేసి విజయముకై కాలధర్మమును నమ్ముకొనుండుట మిత్రమండలివారి యుద్ధవ్యూహతంత్ర మని వారి పక్షపు యుద్ధశాస్త్రజ్ఞులు తలంచుచున్నారు. గలీషియాయందు జర్మనుల విజయయాత్రకు ముఖ్యకారణము వారికిఁ గల పుష్కలమైన యుద్ధసామగ్రినే. రుష్యనులు చాలినన్ని యుద్ధపరికరములు లేక వెనుకకు మరలిరి. ఈ యుద్ధపరికరములు రుష్యాలో చాలినంత చేయుటకు వీలుపడలేదు. ఇంగ్లండు, ఫ్రాన్సు, ఇటలీలనుండి సంపుటకు డార్డినల్సు మార్గములను తురుష్కులు మూసివేసిరి. బాల్టిక సముద్రము జర్మనుల వశమందున్నది. అమెరికాలో కొని జపాను తీరమునఱకును పంపి, వ్లాడివాస్టకునుండి 10,000 మైళ్లదూరము రష్యా సైబీరియా రయిలుమీఁద తెప్పించుచున్నారు. జపాను నుండి రావలయును, పనికిని ఇంతదూరము రయిలుమీఁద పంపవలసినదే. ఇచ్చట ముద్రింపఁబడిన పటమును చూడవలెను. రుష్యను లింకను కొన్ని ప్రాంతములందు వెనుకకు పోవుచున్నారు. ఏప్రిలు మెయి నెలలయందు జర్మనులు విషవాయువులను విషద్రవములను ప్రయోగింప నారంభించిరి. ఇది కూడ రుష్యనుల పరాజయమునకు కారణమైనది.

పశ్చిమ రంగము

పడమటి రంగమునందు యుద్ధక్రమము సంపూర్ణముగ ముట్టడి యుద్ధమునకు మాఱినది. జర్మనుల కందకములను మిత్రమండలివారును మిత్రమండలి కందకములను జర్మనులును నాక్రమించుకొనుటయే విజయమునకు మూలమైనది. పడమటి రంగమునందు లిల్లీ కీలక

లిల్లీకోట

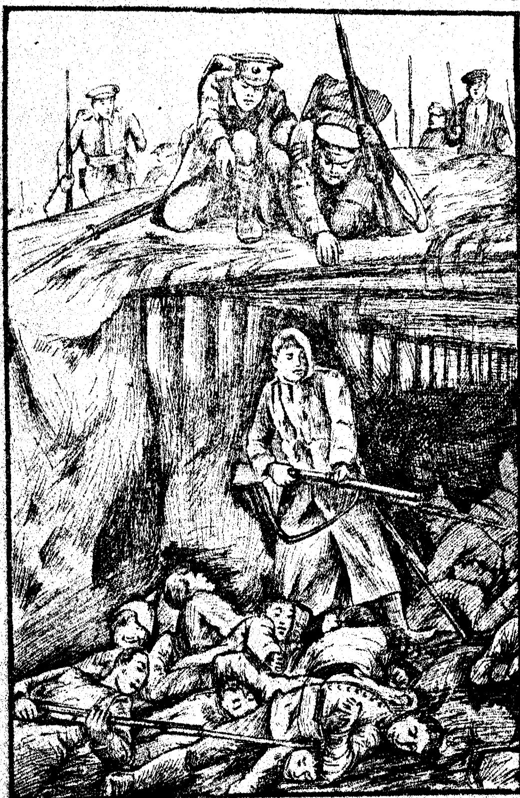

కందకములనుండి యంత్రికుగ్గినమును ప్రాయు

మైనది. లిల్లీకి నెక్కు రైలు మార్గములు పాటులు గలవు. దాని యాక్రమణమువలన జర్మనుల కనేకసదుపాయములు కలిగినవి. మిత్రమండలికిని కలుగఁగలవు. సర్ జాన్ ఫ్రెంచి లిల్లీ నాక్రమించుటకై ప్రయత్నించెను. ఈసమయ కాలమునతో నాగంభీరమైన ప్రస్థానక్రమము న్యూషాపలెతో నంతము నొందినది. న్యూషాపలెయొద్ద మిత్రమండలికి విజయము కలిగినను, జర్మనుల దూరదృష్టివలనను సేనానాయకుని విలంబనమువలనను లిల్లీ పట్టుబడలేదు. ఈపరు, న్యూషాపలె, 60వ నెంబరు కొండ, డిక్సుమాండు మొదలగు ప్రదేశములందు ముట్టడి యుద్ధములు జరిగినవి. బెల్జియను లాంగ్లేయులకీ యుద్ధములందు తోడ్పడుచుండిరి.

పరాసులు మెల్లఁగా ముందునకు పోవుట

ఫ్రెంచివారు అర్రాసు, షాంపెయిను, అర్గాయిక్, అల్సేసు, లోరయిక్, వాస్గెసు, సెయింటు జార్జి మొదలగు ప్రదేశములందు క్రమ క్రమముగ విజయములను పొందుచుండిరి. ఫ్రెంచి సేనాధ్యక్షుఁడు జోఫరు యుద్ధతంత్రజ్ఞుఁడు. ఆయన వర్తమాన సంగ్రామము నందు క్రొత్త యుక్తు నెత్తెను. ఆయన యనవసరముగ తన సైనికుల నాశనమును కోరుకొనఁడు; నెమ్మదిగ శత్రుసైన్యమును నాశనము చేయుటకు యత్నించును. ఈ యుద్ధతంత్రము ఫ్రాన్సును రక్షించినది. గంటకు రెండు లక్షల షెల్లుల వంతున ప్రయోగించెడి సామర్థ్యము కలుగనంతవఱకు శత్రుసైన్యముపైఁ బడుట కవకాశము లేదని జోఫరు మతము. ఫ్రాన్సుదేశమునుండి జర్మనులు నెమ్మదిగ నెట్టఁబడుచున్నారు. అల్సేసు లోరేయిను ప్రాంతములందు పరాసులు నెమ్మదిగ జర్మను దేశములో చొఱఁబడుచున్నారు. జర్మనులు తిరిగి కలెయి మార్గమున ప్యారిసును సమీపించుటకు యత్నించి విఫలమనోరథులైరి. ఆ సమయమునందు జర్మను చక్రవర్తి స్వయముగ నాయకత్వము వహించి సేనలను విజయమునకు పురికొలిపెను. మే జూన్ మాసములందు హంగరీదేశమునకు సిద్ధముగ నున్న ముప్పును తప్పించుటకై జర్మను బలములలో విశేషభాగము పడమటి రంగమునుండి తూర్పురంగమునకు మరల్పఁబడినది. ఆ మార్పువలన ఫ్రాన్సునందు జర్మను సైన్యములకు బలము తగ్గి పరాజయమును, తూర్పు రంగమునందు బలము హెచ్చి విజయమును కలిగినవి. జూను మాస మంతమువఱకును పడమటి రంగమునందలి కందకములను స్వాధీనపఱచుకొని ముందునకు మెల్లఁగా పోవుటయే మిత్రమండలి ప్రస్థానక్రమమై యున్నది.

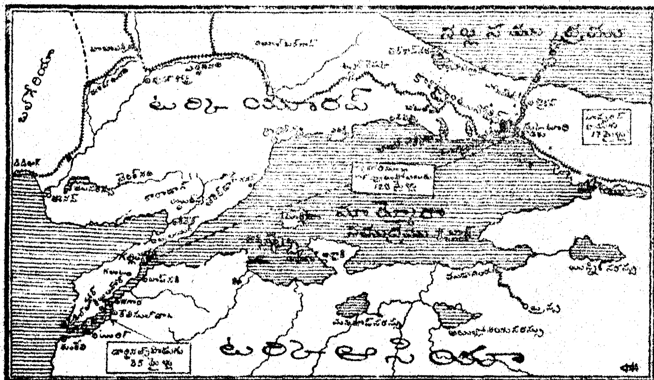

ఒక ఫ్రెంచి సైనికుడు జర్మను కందకములో చేసిన పని

టర్కీ

రుష్యనుల విజయము

కాకససు ప్రాంతములందలి తెర్క్యాయి పరిశ్రమము ఆర్డహాను గ్రామములను రుష్యనులు వశపఱచుకొని 41,800 మంది ఖైదీలను ఫిరంగులను పట్టుకొనిరి. కారాగ్దాను ఎనిక్వనై ఆర్డనెముల దగ్గఱ రుష్యనులు సంపూర్ణముగ తురుష్కుల నోడించిరి. వీనయి యొద్ద తురుష్కు లోడింపబడిరి. టాబ్రిజి వాంగ్ల సేనలు వశపఱచు కొనినవి. ముస్కటు మసీరావద్ద బ్రిటిషు సైనికులు తురుష్కుల నోడించిరి. హార్బింజీ ప్రభుత్వ సొంత సంయుక్త రాజ్యములకు పోయి బస్రా నారావద్ద మొదలగు స్థలములను సంపాదించెను. రుష్యనులు ట్రెబిజాండును వశపఱచుకొనిరి. డార్డినెల్సు జలసంధిని వశపఱచుకొని కాన్‌స్టాంటినోపిలును స్వాధీనపఱచుకొనుటకై మిత్రమండలి ప్రయత్నించుచున్నది. అన్నటి యుద్ధనావలు తీవ్ర చేయుచున్నవి.

డార్డినెల్సు ముట్టడి

టర్కీ దండయాత్రయందు మంచి ప్రయోజనము కలదు. తురుష్కుల రాజధానియైన కాన్‌స్టాంటినోపిలును ముట్టడించుటకై మిత్రమండలి చేయు ప్రయత్నము తురుష్కుల సైన్యమును సూయజు ప్రాంతమునుండియు ఆసియా భాగములనుండియు స్వదేశసంరక్షణార్థమై మరల్చుచున్నది. తురుష్కుల సహాయమునకై జర్మను సైన్యమునందు విభాగ మేర్పడుచున్నది. డార్డినెల్సు జలసంధియు బాస్ఫరసు జలసంధియు స్వాధీనమైనపుడు రుష్యా దేశపు సంపదలు వెలుపడుటకును రుష్యాకు యుద్ధసామగ్రి శీఘ్రముగ చేరుటకును వీలేర్పడును. అన్ని కారణములకంటె ముఖ్యమైనది బాల్కను శాస్త్రీయులందు మిత్రమండలి ప్రతిభ హెచ్చి సందేహావస్థయందున్న బాల్కను రాజ్యములు మిత్రమండలి పక్షమున చేరవచ్చును. ఈ కార్యసిద్ధికై నల్లసముద్రమునుండి రుష్యనులును డార్డనెల్సునుండి యాంగ్ల ఫ్రెంచి సైన్యములును ప్రయత్నించుచున్నారు.

మార్చియందు ఆంగ్ల ఫ్రెంచి నౌకలు డార్డనెల్సునుండి నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగింప నారంభించినవి. ఎలిజబెత్తు యుద్ధనౌకనుండి పెద్ద షెల్లులు డార్డనెల్సు ముఖద్వారమునందున్న కిల్లబహారు, కాంకలేసి, సుల్తాను, మెజ్జి, కోశి, నగర కోటలపై ప్రయోగింపబడి కోటలు నాశనము చేయబడినవి. ఆంగ్ల జలాంతర్గాములు యుద్ధనౌకలు డార్డనెల్సులందు చొఱబడి తురుష్కులకు భయము పుట్టించినవి. మెయి నెల మొదటి వారమునందు బ్రిటీషు సైన్యములు గ్యాలిపోలియందును ఫ్రెంచి సైన్యములు లావాక్యాలయందును దిగి తురుష్కులను పారద్రోల నారంభించినవి. రుష్యా యుద్ధనౌకలు బాస్ఫరసు ప్రాంతములందు నష్టము కలిగించినవి. మెయి చివర గనుబ తగిలి యాంగ్ల యుద్ధనౌకలు ట్రయంఫు మెజెస్టిక డార్డనెల్సునందు మునిగిపోయినవి. ఇపుడు తిరిగి డార్డనెల్సు ముట్టడి మెల్లమెల్లగ సాగుచున్నది.

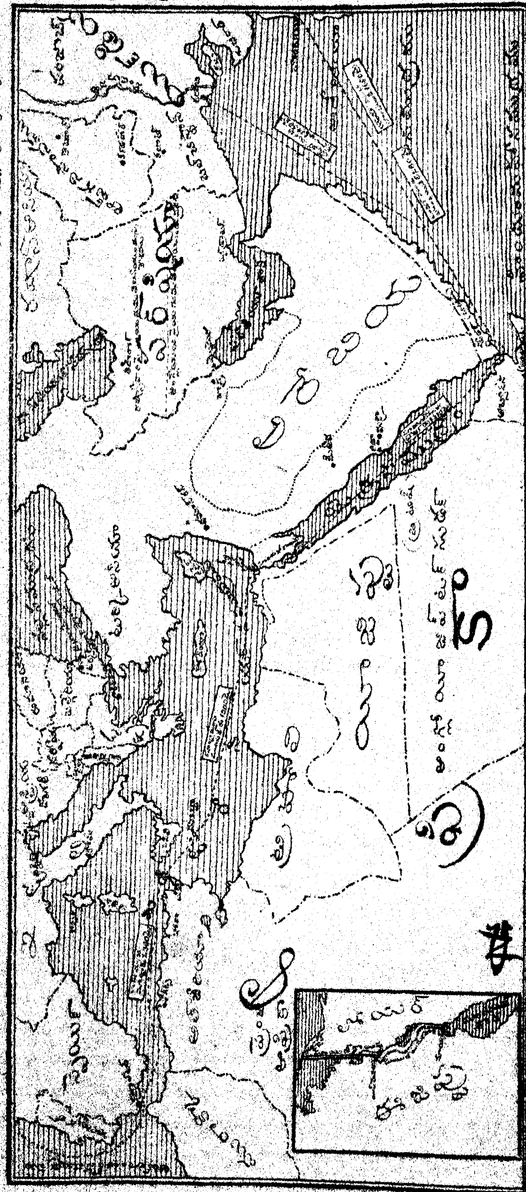
కాకససు యుద్ధము

కాకససు ప్రాంతములం దేప్రిలు మేయి నెలలలో తురుష్కులు పరాజితులైరి. ఈయొప్పుడందును తురుష్కుల కపజయము గలిగినది. నూమజూకాలువను గడించుటకై యుంకెలపకాలము నాంగ్లేయులు నియమించిరి. సర్ ఇయన్ హామిల్టను మధ్యధరా సముద్రములోని యాంగ్ల సైన్యమునకు సేనాధ్యక్షుండుగ నియమింపఁబడెను. ఆయన నాయకత్వముక్రింద డార్డనెల్సు యుద్ధప్రస్థానము త్వరగా ముగియుఁగలదని విశ్వసింపఁబడుచున్నది. తురుష్కులు మెసపొటేమియు నూమజా ప్రాంతములందును నోడింపఁబడిరి. మిత్రమండలి సైన్యము స్మర్నాను ముట్టడించినది. సాహెర్నానుండి తురుష్కులు వెడలఁగొట్టఁబడిరి.

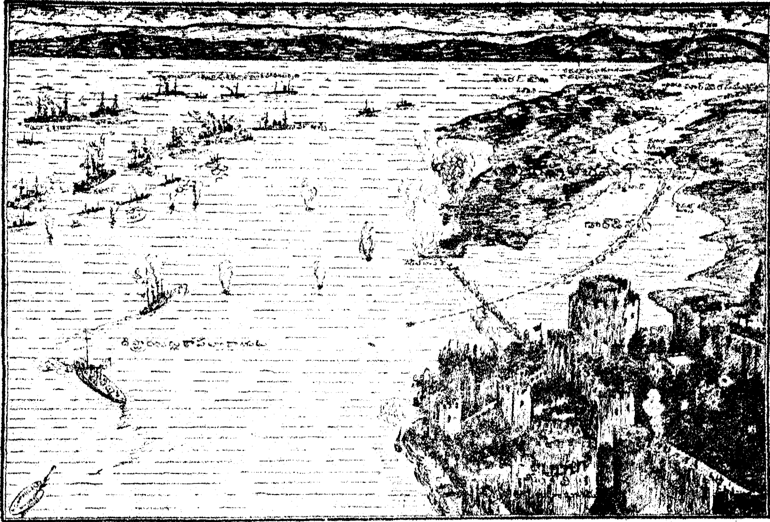
సముద్రరంగము

జర్మనుల పరాభవమున కాంగ్లేయులు పన్నిన నౌకావ్యూహము ప్రశస్తము. ఆంగ్లనౌకాదళము జర్మనుల వ్యాపార నౌకాదళమును పాడుచేసి వారి దేశమునకు రాకపోకలను బంధించినది. ఆవ్యూహము జర్మనుల కాగ్రహమును కలిగించినది. అన్ని మోడలను వినకుండ లేక ముందుటకు జర్మనులు ఫిబ్రవరి నెలలో సిద్ధపడిరి. జనవరి ఫిబ్రవరులందు ముంచఁబడిన మిత్రమండలివారి నౌకల వివరము:— ఫోర్మిడెబులు (యుద్ధనౌక) మునిగినపుడు 517 గురు నావికులు మృతినొందిరి; మిత్రమండలివారి నాలుగు పొగవోడలను క్రోక్ ప్రింజవిల్ హెల్ము ముంచినవి; వెం టాంగ్లస్టీమరులు, ఒక ట్రాలరు, ఒక ఫ్రెంచి జలాంతర్గామిని, డచ్చువర్తక స్టీమరు ముంచివేయఁబడినవి. బింకాౡమునుగుటవలన 270 మంది మృతి నొందిరి. సుందర్లాంచి, కార్ట్రఫఅవక్, టోకోమారు, హైద్యనాక ఆవ్ ట్రీయన్, ఇకారియాక్, దల్విచి, ఫాంబాంక్, డీకోరా, ఎవిటన్, ఫ్రాకన్ మునైక్, రిదయుహార్ను, నార్వాలిదాక్, ఓక్బీ, కాక్ మాక్నా టను, తరబ ముంచివేయఁబడినవి.

డార్డనెల్సునందును నల్లసముద్రమునందును కొన్ని తురుష్కు నౌకలు, బాల్టికునందు 5 జర్మను స్టీమరులు, ఉత్తరసముద్రమునందు కొన్ని జర్మను స్టీమరులు ముంచఁబడినవి.

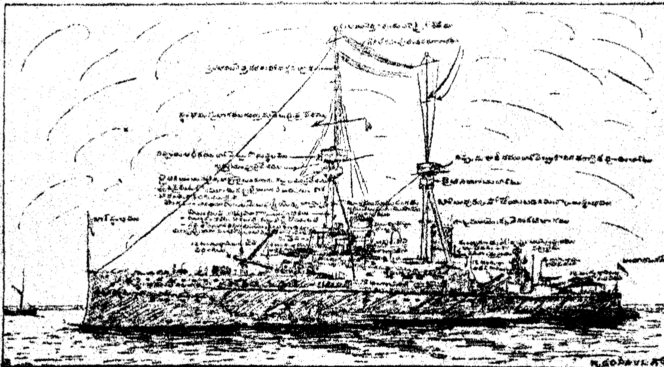

THE DARDANELLES

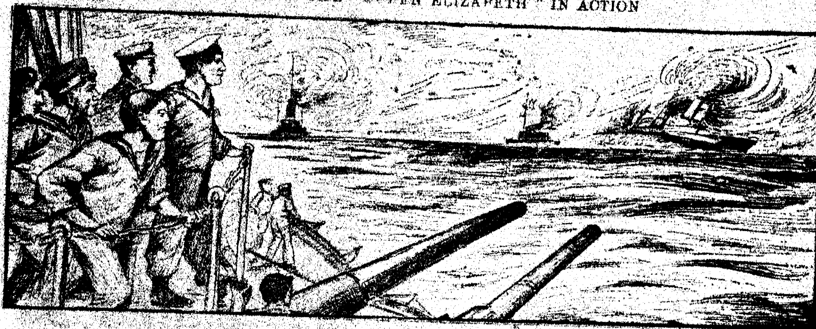
డార్డెనల్సు జలసంధిమార్గమున మిత్రమండలివారి యుద్ధనౌకలు బంధించుట.

A DREADNAUGHT

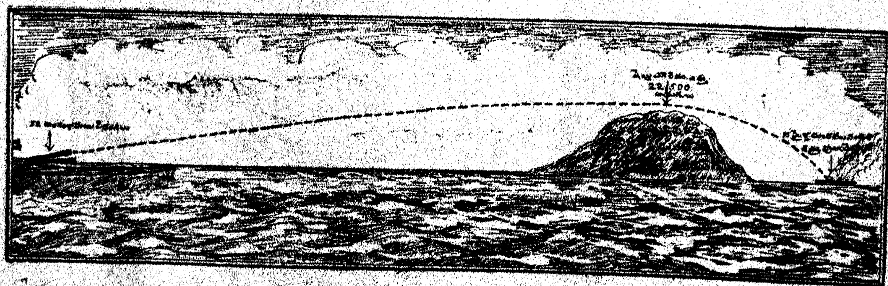
డార్డెనల్సులో యుద్ధము చేయుచున్న ఒక డ్రెడ్నాటు,
అందలి భాగముల వివరము.

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీను ఎలిజబెత్తు యుద్ధనావనుండి ఫిరంగులు శత్రునావలమీద డార్డనెల్సులో 20 మైళ్ల దూరమునకు గాల్చబడుట

DISTANCE COVERED BY THE MODERN NAVAL GUNS

డార్డనెల్సులో బ్రిటిషువారి యుద్ధనావనుండి గాల్చిన 12 యించి ఫిరంగిగుండ్లు 22,500 అడుగుల యెత్తున కెగిరి 15 మైళ్లదూరములో సైనికుల నెక్కించుకొని పోవుచున్న తుర్కీవారి నావమీద పడుట

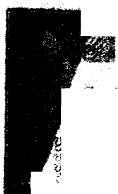
గ్లాడ్‌స్టన్ ప్రభువు. దక్షిణాఫ్రికా గవర్నరు జనరలుగా నుండెను

MR. JOHN REDMOND

జాన్. రెడ్మండు. ఐరిషు నాయకుడు

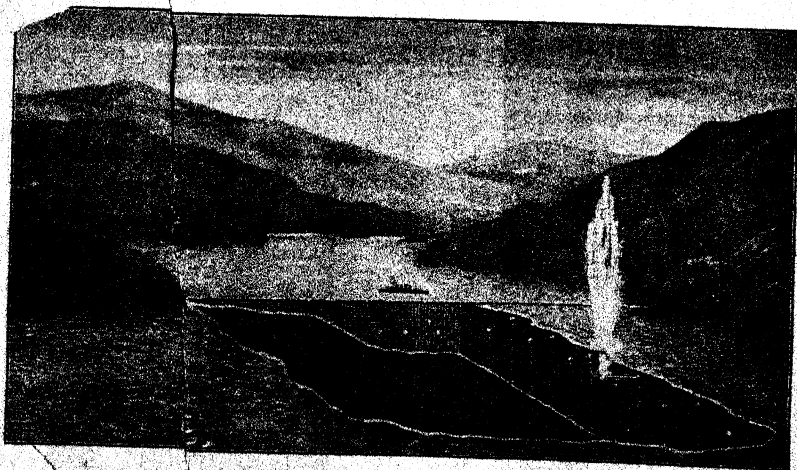

THE GUNS OF THE "QUEEN ELIZABETH" IN ACTION

క్వీను ఎలిజబెత్తు

HARBOUR DEFENCE AGAINST SUBMARINE

సబ్మెరయినుల నుండి రేవులను కాపాడు పద్ధతి

రేవులలోని యుద్ధనావలను గాపాడుటకయి అనేకమందు గనులు పెట్టబడియున్నట్లు ఈ పటమునందు జూడనగును. వీనికి తగిలినను సబ్మెరయిను నాశనమగును. రేవుల ద్వారములందు ఉక్కు స్తంభములు దించబడి వాని చుట్టును తెగని యినుపవలలు వ్రేల్లాడుచుండును. సబ్మెరయినులు ఆవలలలో జిక్కుకొనును. ఇట్టిసంరక్షణములవలన యుద్ధనావ లుండు రేవులకు సబ్మెరయినులు రాలేవు.

ఉత్తరసముద్రమునందు నౌకాయుద్ధము

సముద్రరంగమునందు జనవరి 22-వ తేదీ నాంగ్ల జర్మను నౌకాదళంబులకు యుద్ధము సంభవించినది. జర్మనుల యుద్ధనౌకలు బ్రిటీషు ద్వీపములయందలి కొన్ని స్థలములపై నిప్పుగుండ్లను వేసి ప్రజలను భయభ్రాంతులను జేయ నెంచి వెలువడినవి. కాని, ముందున్న బ్రిటీషు సంచారనౌక వీయుదంతమును నౌకాధ్యక్షునకు వర్తమానము దెలిపి యీయాటకు తెలిపెను. రెండు నౌకాదళములకును 15 మైళ్ల దూరము గలదు. జర్మనుల యుద్ధనౌకల ముఖమునందు 'బ్లూచరు' గలదు. 18,000 గజముల దూరమునం దుండునప్పుడు బ్రిటీషు యుద్ధనౌక 'లయను' బ్లూచరుమీద నగ్నిగోళములను ప్రయోగించినది. ప్రిన్సెసు రాయలు, టైగరు, లయను మూడును నవలంబించినవి. బ్లూచరు మండ నారంభించినది. ఒక నిప్పుగుండు లయనునకు తగిలి దానియందలి తొట్టెలు చెడినవి. అప్పుడు లయను వెనుకపడినది. టైగరు, ప్రిన్సెసు రాయలు, న్యూజిలండు, ఇండామిటెబులు నౌకలు జర్మనుల డర్ఫ్లింగరు, సెయిడ్లిట్జ్, మొల్ట్కే, బ్లూచరు మొదలగు నౌకల నెదుర్కొనినవి. బ్లూచరు కాలుచు మునిఁగిపోయినది. మరికొన్ని టార్పిడోబోటులు, క్రూయిజరులు, యుద్ధనౌకలు చెడి మరలిపోయినవి. ఈ నౌకాయుద్ధమునందు జర్మను లాంగ్లనౌకాబలము నెదుర్కొ ప్రాశస్త్యమును వదిలిరి. పిమ్మట నొకసారి రైనను నింగ్లండునకు ముఖాముఖి నాంగ్ల నౌకాబలము నెదుర్కొనుటకు జర్మనులు సాహసింపలేదు. సముద్రరంగమున నాంగ్లనౌకాబలమునకు ప్రాబల్యము స్థాపితమైనది. యుద్ధపరిణామము సముద్రరంగమున నాంగ్లనౌకాదళబలము వలన నిర్ణీతము కాఁగలదు.

జర్మను జలాంతర్గామియందలి వారలు మునుఁగుచున్న బ్రిటీషు నావికులను తప్పించు రాయబారము చేయుట

జర్మనునౌకానిరోధప్రయత్నము

జర్మను లాంగ్లనౌకల ప్రత్యాహారముకలవని విజయము వలనను భయకంపితులై సముద్రరంగమునందు నూతనవిధానము నవలంబించిరి. బ్రిటీషు ద్వీపముల నావరించుకొని యుండు సముద్రపు టెల్లలకు శత్రువుల ప్రవేశమనియును, ఆ ప్రదేశములందు సంచరించెడి నౌకలు ముంచివేయఁబడు ననియు జర్మనులు తమ నౌకానిరోధధర్మమును ప్రకటించి ధర్మాధర్మములతో నిమిత్తము లేకుండ, కనఁబడిన యోడల నన్నిటిని ముంచివేయుట కుపక్రమించిరి. యుద్ధోపకరణములు సైనికులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మమైనను, నిరపరాధులు గల యోడలను ముంచుట యుద్ధధర్మము గాదు. లూసిటానియాను ముంచి నిరపరాధులైన పిల్లలను స్త్రీలను సముద్రముపాలు చేసి జర్మనులు ధర్మవిదూరులైరి. జర్మనుల క్రౌర్యమునకు నిరపరాధులెందరో సముద్రముపాలైరి. బ్రిటీషు రాజ్యాధికారులు పన్నిన నౌకాప్రత్యాహారము జర్మను పౌరజనుల కాహారపదార్థముల నందనీయకుండుట ధర్మవిరుద్ధ మనియు నధర్మమున కధర్మమే ప్రతీకార మనియు జర్మను రాజ్యాధికారులు ప్రకటించిరి. కాని పట్టణముల ముట్టడియందు వలె దేశముల ముట్టడియందు కూడ నాహారపదార్థముల కవరోధమును గల్పించుట యుద్ధధర్మముగా నని యుద్ధతంత్రజ్ఞు లొప్పియున్నారు. ధరాధర్మనిర్ణయ మెటులున్నను నిరపరాధుల సంహారము ధర్మప్రతికూలమును, నింద్యమును.

ఇతర నౌకాయుద్ధములు

సముద్రరంగమునందు మూఁడు చిన్న యుద్ధములు జరిగినవి. మెయి మూడవ తేదీని ఉత్తరసముద్రమునందు జరిగిన యుద్ధములో నొక యాంగ్ల క్రూయిజరు నష్టమాయెను. జర్మను టార్పిడోబోటులు మూఁడు నాశనము చేయఁబడినవి. బాల్టికు సముద్రమునందు రష్యను నౌకలకును జర్మను నౌకలకును మెయి జూను నెలలలో యుద్ధము జరిగె

నది. రెండు యుద్ధములందును నష్ట మధికముగ జర్మనులకే కలిగిన దని తెలియుచున్నది. జర్మనులు తా మవలంబించిన మార్గమును బట్టి యనేక వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి.

జర్మనులు ముంచిన నౌకలు

సిటి ఆఫ్ కేంబ్రిడ్జి, క్రౌన్ ఆఫ్ కాస్టయిలు, సెలెన్ సిక్, ఎమ్మా, సౌతుపాయింటు, లాంజ్వేయు, డౌరా, పియర్మ్యాంగు, ఎలిస్ క్లెంటీసు, ఈవిల్లా, క్లాండియా, రూతు, ఈజేలు, గల్ ఫ్లైటు, లూసిటానియా, గోలియతు, ట్రయంఫు, కొన్ని నార్వే, పోర్చుగీసు, స్వీడను, డచ్చి స్టీమరులు, కొన్ని ట్రాలరులు జర్మనులచే ముంచఁబడినవి.

మిత్రమండలి ముంచిన నౌకలు

మిత్రమండలివారు జర్మనుల డ్రెస్డెను, కారల్ స్రూహీ, ప్రాన్సుబర్గు, డ్యూచిలాండు మొదలగు యుద్ధనౌకలను, ఏడెనిమిది జలాంతర్గాములను, కొన్ని టార్పిడో బోట్లను, కొన్ని వ్యాపారనౌకలను ముంచిరి. మరియును నల్లసముద్రమునందును, మార్మొరా సముద్రమునందును తురుష్కుల నౌక లనేకములు మిత్రమండలిచే నాశనము చేయఁబడినవి.

ఒక జర్మను విమానము బ్రిటిషు నావపయి బాంబులను వేయుట

జర్మనుల నౌకా నిరోధఫలము

జర్మనుల నౌకానిరోధపద్ధతివలన తటస్థరాజ్యముల ప్రజలకును వ్యాపారమునకును నష్టము కలుగుచున్నది. నిరపరాధులు జర్మనుల దౌర్జన్యమువలన మడియుచున్నారు. అమెరికా ప్రభుత్వమువారు జర్మనుల పద్ధతిని నిందించిరి, ఆగ్రహపడరు లైరి. కాని యింతవఱకును జర్మనులు ప్రతీకారమును కల్పింపలేదు. జర్మను లవలంబించిన నౌకానిరోధ పద్ధతివలన నాంగ్ల వ్యాపారమునకు విశేషమైన నష్టము కలుగలేదని వార్తలవలన తెలియుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకావ్యూహము మహాత్తరముగ జర్మనులను బాధించుచున్నది. ఆంగ్ల నౌకాధికారులు జర్మనుల దుర్గయములకు చలింపక తమ వ్యూహమును నిర్విఘ్నముగ నడపుచున్నారు. యుద్ధఫల నిర్ణయ మాంగ్లనౌకాదళ వ్యూహమువలననే తేలు నని యుద్ధతంత్రజ్ఞులకు దృఢ నిశ్చయము గలదు.

ఆకాశరంగము

భూరంగమునందు జర్మనుల బలము మొదట హెచ్చుగ నున్నను, కాలక్రమమున మిత్రమండలి బలము కూడ హెచ్చుచున్నది. జలరంగమునందు బ్రిటీషు నౌకాబలమును జర్మనుల నౌకాబలము మించుట దుర్లభము. ఆకాశరంగమునందు రెండు పక్షముల బలాబలములను నిర్ణయించుట దుస్తరము. జర్మనులకు జెప్లినులందు నమ్మకము గలదు. ఫ్రెంచివారికి విమానములయందు విశ్వాసము గలదు. ఆంగ్లేయులకు రెంటియందును సమానాదరణము గలదు. ఆకాశయానములను గురించి ప్రకటించిన వ్యాసమును చదివి నపుడు పాఠకమహాశయులకు వాని గుణాగుణములు బోధకాఁ గలవు. కాని జెప్లినులును విమానములును నూతననిర్మాణము లగుటంజేసియు, యంత్రనిర్మాణములందు లోపము లుండుటవలనను వాని ప్రయోజనమును బలమును చక్కఁగ నిర్ణయించుట సాధ్యము కాదు. జెప్లినుల యాకృతియందు సిద్ధమైనను, నుపయోగమునందు విమానలకు సాటిరావని వర్తమానసంగ్రామమునందు బుజువగుచున్నది. మొత్తమున నాకాశరంగబలమునందును మిత్రమండలి పక్షము జర్మనులకుఁ దీసిపో దని జరిగిన విషయములను బట్టి నిర్ణయింపవచ్చును. జనవరి ఫిబ్రవరి మాసములం దాకాశరంగమున నడచిన విషయము లీ క్రింద వివరింపఁబడినవి.

జర్మను వైమానికుల దుండగములు

జనవరి మొదట జర్మనులు జెప్లినులనుండి నిప్పుగుండ్లను కలేయు డంకెర్క్ నాన్సి పట్టణంబులమీఁద ప్రయోగించి జనసంక్షోభమును కలిగించిరి. ఈ నెల 16వ తేదిని జర్మను విమానము తుపాకులతో కాల్పఁబడినది. 20వ తేదిని ఘాం నెయిను ప్రాంతమున నలుగురు వైమానికులు పట్టుబడిరి; జర్మనులు 21వ తేదిని నార్ఫోకు మండలమునందలి యార్మతుమీఁదను 23వ తేదిని ఏయిటూపుమీఁదను నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించిరి; రుష్యాలోని లిబావామీఁద కూడ బాంబులను వేసిరి కాని, రుష్యనులు విమానమును తుపాకులతో కాల్చి

వైమానికులను పట్టుకొనిరి; ఫిబ్రవరియందు జర్మనులు తిరిగి డంకర్కు మీదను నింగ్లాండులోని యిప్స్‌విచ్ మీదను బాంబులను వేసిరి.

మిత్రమండలి వైమానికుల ఆధిక్యత

మిత్రమండలి వైమానికులు జనవరి 16వ తేదిని న్యూపోర్టు అంట్వెర్పులమీదను, 23వ తేదిని జీబర్గు ఆమియెంసులమీదను, 30వ తేదిని బ్రూజెసుమీదను, ఫిబ్రవరి 12వ తేది జీబర్గు మీదను, 18వ తేదిని యుద్ధనౌకలమీదను బాంబులను ప్రయోగించి నష్టమును కలిగించిరి. ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల యాకాశయానములకును మిత్రమండలివారి యాకాశయానములకును కలిగిన యుద్ధములందు మిత్రమండలి వైమానికులకే యెక్కువగ విజయము సంప్రాప్తమైనది. గతవర్షమును విమర్శించినప్పుడాకాశరంగమునందు కూడ బలము మిత్రమండలికే హెచ్చుగ కలదని తేలుచున్నది.

ఆకాశరంగమునందు జర్మనుల బల మంత హెచ్చుగ లేదని గతించిన మాసములందు సంభవించిన విషయములను పరిశీలించినప్పుడు విశదమగుచున్నది. జర్మనులు కలెయి, డీలు, ప్యారిసు, రీమ్సు, నార్తంబర్లాండు, ఎస్సెక్సు, కెంటు, ఇప్స్‌విచ్, డంకర్కు మొదలగుచోట్ల బాంబులను వేసి సంక్షోభము కలిగించిరి. కాని ప్రజలీ బాంబుల కలవాటుపడి ధైర్యము వహించియున్నారు. మిత్రమండలి వైమానికులు జీబర్గు, మున్స్టరు, హాల్టువెల్లి, ఆమియెంసు, స్ట్రాసుబర్గు మొదలగు ప్రదేశములమీద నిప్పుగుండ్లను ప్రయోగించి జర్మనులను విషాదాయత్తచిత్తులను జేసిరి. ఏప్రిలు 22వ తేది జరిగిన యాకాశ యుద్ధమునందు ఫ్రెంచివైమానికుల నైపుణ్యము ధైర్యసాహసములు వ్యక్తములైనవి. గతించిన యారు మాసములందును జర్మనుల జెప్లినులనేకములు నాశనము నొందినవి. యుద్ధారంభమునందు వివిధరాజ్యములకుం గల యాకాశయానములీ క్రింద వివరింపబడినవి:—

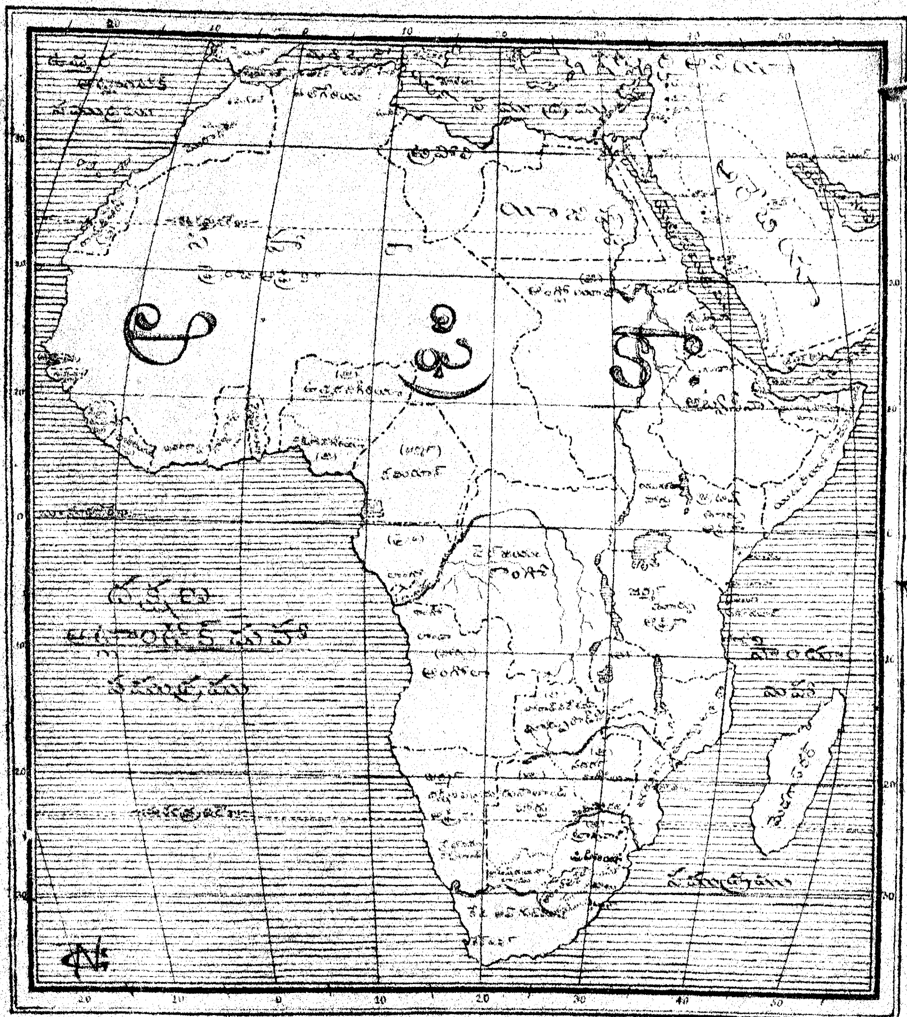
	గాలి మిడాలు	విమానములు
ఆస్ట్రియా	7	100
ఫ్రాన్సు	16	834
గ్రేటుబ్రిటను	6	250
జర్మని	30	400
ఇటలి	8	220
రష్యా	10	160
సర్వియా		20

పై లెక్కలను బట్టి విమర్శించినప్పుడాకాశరంగమునందు జర్మనుల బలము మిత్రమండలి బలమును మీఱి యుండదని ప్రకటమగుచున్నది. యుద్ధమారంభమై పంద్రెండుమాసములు ముగిసినవి. లక్షలకొలది ప్రజలు నాశనము నొందిరి. కోట్లకొలది ద్రవ్యములు సొదయినవి. జర్మనులు ఊహించినటులు మూడునాలుగు మాసములలో విజయము గలుగలేదు. పంద్రెండు నెలలకైనను గలుగునని నమ్ముటకు వీలులేదు.

మేయి 24వ తేది ఇటలి యుద్ధరంగమునందు చేరినది. జర్మనులకు మఱొకయుద్ధరంగము తటస్థించినది. ఇన్ని రంగము లందింత ప్రబల వైరులతో జర్మను పోరాటము సలిపి విజయమును గాంచుటకు వీలుగా నుండగలదు. కాని దైవనిర్ణయము లలంఘనీయములు. లోకపరిత్రాణముకొఱకై యేర్పడిన మహాసంగ్రామము భగవదిచ్ఛ సఫలమగుదాకను పరిసమాప్తి నొందుట యసంభవము.

ఆఫ్రికా రంగము.

యూరపుఖండమునందు రెండు పక్షములవారికిని జయాపజయములు నిర్ధారణ చేయుటకు వీలు లేకపోయినను, ఆసియా ఆఫ్రికా ఖండములందు నిర్ధారణ చేయుట సుకరము. ఆసియాఖండములోని జర్మను రాజ్యభాగములు మిత్రమండలికి వశమైనవి. కియావో సామోయా ద్వీపములు జపాను ఆస్ట్రేలియా రాజ్యముల వశమైనవి. ఆసియాటర్కీయందును నాంగ్లరుష్యను బలములకు విజయము గలిగినది. ఆఫ్రికాఖండమునందు కూడ మిత్రమండలిపక్షమునకే విజయము గలుగుచున్నది. జనవరి మొదట కామరూన్సునందు పరాసులు జర్మనుల నోడించిరి. జనవరినడుమ నీజిప్టు ఖెడివు మిత్రమండలికి ప్రతికూలముగా ప్రవర్తించుట నాంగ్లేయులు కనుగొని వానిని రాజ్యమునుండి తొలగించి సుల్తాను హుసేనును రాజ్యాధిపతిని జేసి యీజిప్టును బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందు చేర్చిరి. మిత్రమండలి బలములు ఎల్‌కాంతారా, ఇస్మాయిలియా, సినయి, సూయజులమొద్ద తురుష్కుల నోడించినవి. ఈజిప్టుప్రాగ్దేశమునందు సధ్యమాత్రకాలమందు సాగనీకమునందు భారతీయులు తురుష్కుల నోడించుటలో శౌర్యప్రతాపములను కనబఱచిరి. పోరాడిన సిపాయిలలో సాధ్యాపింగునకు గాయములు తగిలినవి. తురుష్కులు సూయజు కాలువను నిరుపయోగముగ జేయవలయునని చేసిన ప్రయత్నములు నిష్ఫలములైనవి. జర్మనులను వైండహూకునివద్ద బోధాప్రకాయం నోడించిరి. మిత్రమండలి సైన్యము లంబార్కుముల ద్వారా పోయి టీరాటియా గ్రామమును పట్టుకొనినవి. జర్మనుల మాఫియా లంకలు మిత్రమండలి వశమైనవి.

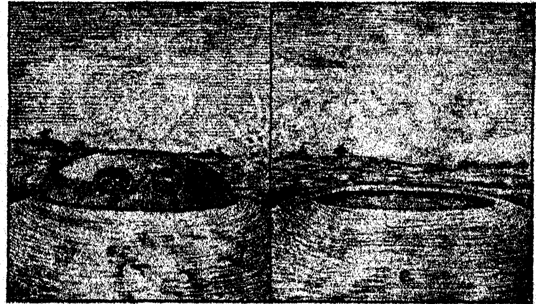

సేనాధిపతి బోథా ఆఫ్రికాయందు జర్మనుల నోడించెను. దక్షిణ పశ్చిమ ఆఫ్రికాలోని జర్మనులు గ్రూటుఫాంటీన్ కరిగి పోయిరి. దక్షిణాఫ్రికా సైన్యములు వాంగ్‌హోదును, కాల్కుఫాంటీను, మహాహాకును పట్టుకొనెను. క్రమక్రమముగ నాఫ్రికాలోని జర్మను దేశ మంతయు మిత్రమండలికి వశమగుచున్నది.

కోటలు కందకములు మొదలైనవి

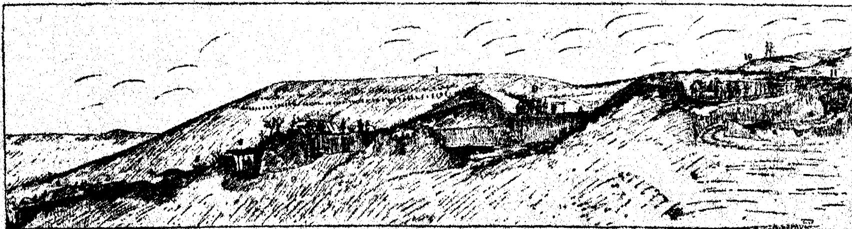
కోటలు

జర్మనుల దిగ్విజయయాత్రకు బెల్జియనులు లీజ నామూరు కోటల యాధారమువలన సైంధవునివలె నడ్డపడి ఫ్రెంచి సైన్యము కూడుట కవకాశము కల్పించి వారికి చేసిన సహాయము పత్రికాపాఠకులకు విదితము. కాని, కోటలలో నవీనపద్ధతి ననుసరించి బ్రియాల్మంటు అనువారు నిర్మించిన కోటలకును ప్రాంత కోటలకును వ్యత్యాసము కలదు. ఆ కోటల నిర్మాణక్రమము నీ పటము తెలుపుచున్నది.

కోటయొక్క రక్షణమునకై యనేక సాధనములు నిర్మింపఁబడినవి. కోటల పునాదులు మాత్రము సామాన్యముగ సిద్ధము చేయఁబడియుండును. యుద్ధము ప్రారంభము కాఁగానే, అదివఱకు కనుర్పింపఁబడియుండిన భాగములందు యుద్ధోపకరణము లుంచఁబడి శత్రుబలములను భేదించుటకు తగియుండును.

1. ఫిరంగు లమర్పఁబడిన కోట. 2. ముండ్లతీఁగెలను దాఁటుటకై శత్రుసైన్యములు బల్లలను తీసికొనిపోవుట. 3. ముళ్లతీఁగెలు. 4. భూమియందు మందును నింపి పైన రాళ్లను వేసి కప్పి శత్రువులు వచ్చినపుడు మెఱుపుశక్తివలన ప్రేల్పఁబడెడి మందుగనులు. 5. ముళ్లతీఁగెలు. 6. కాల్బలము ముందు స్థలము. (పదాతులు నీరులేని కందకములందు దాఁగియుందురు.) 7. ఫిరంగుల దళము. 8. యంత్రశతఘ్నుల దళము. 9. ముట్టడి యంత్రశతఘ్నులు. 10. యంత్రశతఘ్నులు. 11. లోపలి కందకపు బాటలు, రైలుమార్గములు.

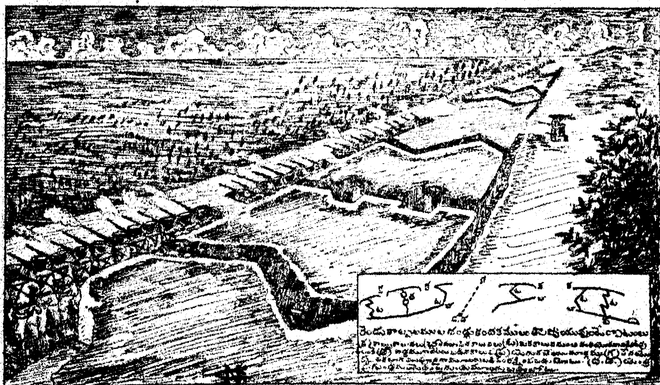
శత్రుబలము మున్నూఱుగజములను సమీపించినపుడు వారి ఫిరంగుల శబ్దము మానఁబడును. అపుడు కోటలోని ఫిరంగులు శత్రువులపై కాల్పఁబడును. మందుతో నింపిన గనులు ప్రేల్పఁబడును. శత్రువులు కోటను రాత్రివేళలందు ముట్టడించినపుడు విద్యుద్దీపము వారిపై ప్రసరింపఁజేయఁబడును. వారి చూపులు మెఱుపుకాంతివలన కనుపింపకుండును. కందకములందు పొంచియుండు పదాతులు శత్రువులను తాఁకి నాశనము చేయుదురు.

ఇట్టి కోటలను బెల్జియనులు జర్మనులు ఫ్రెంచివారు తమతమ సరిహద్దు ప్రదేశములందు శత్రుసైన్యముల నాఁపుటకై కట్టిరి. కాని యవి 12,14,15 అంగుళముల ఫిరంగులవలన నుగ్గునుగ్గుగ చేయఁబడిన విషయము లీజి నామూరు అంట్వర్పు లిలి మాబ్యూజ్ మొదలగు కోటల చరిత్రమువలన తెలియుచున్నది.

సరిహద్దు, మార్గములను నాశ్రయములను నదీముఖములను పరసైన్యమునుండి రక్షించుటకై వర్షమాసకాలమునందు ఇనుపకోటలు నిర్మింపఁబడుచున్నవి. వానికి క్యుపోల యని పేరు గలదు. ఆ కోటలయందు యంత్రశతఘ్నులమర్పఁబడి గుండ్రనైన గోపురములను పోలియుండును. ఆవరణము దట్టమైన యుక్కుచే నిర్మింపఁబడును. ఆ కోటలు సిమెంటు పునాదిమీఁదఁ గాని యుక్కు పునాదిమీఁదఁ బుట్టి గాని యమర్పఁబడి చుట్టిచుట్టి తిరుగుచుండును. నున్నని శిఖరములు మాత్రము కనుపించుచుండును. అవసరమైన దిక్కులందు కోట తిరుగుట నాపి గుండ్లవాన కురిపించి శత్రుసంహారము చేయుటకు వీలుగలదు. ఈ క్రింద చూపిన పటములోని కోట యిట్టి విధమున నిర్మింపఁబడినదే.

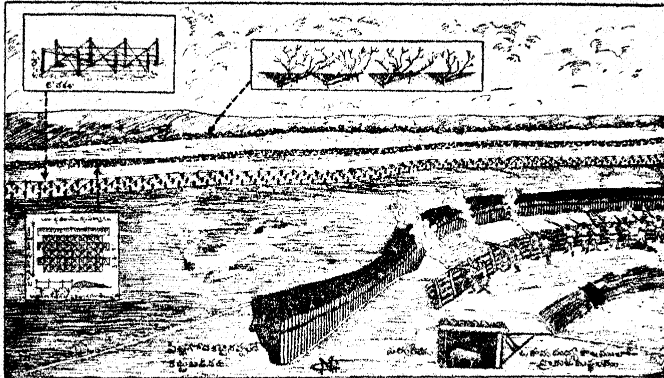
కందకములు

కందకమను పదమింతవఱకు కోటకు చుట్టును నుండు నట్టి యగడ్తకు వాడఁబడుచున్నది. కాని యిచట కందకమను పదము సైనికులు భూమియందు గుహలవలె నిర్మించుకొనిన పొడవైన స్థలముల కన్వయించుచున్నది. రెండు సైన్యములును యుద్ధమునకు సిద్ధముగనున్నపుడు సంరక్షణార్థమై కందకములు నిర్మింపఁబడుచున్నవి.

కందకములలో సైనికులు వరుసగా తుపాకులను కాల్చుచున్నారు. ఒక కందకమునుండి యింకొకదానికి సందుమార్గములు కలవు.

సైనికుల మొనపెక్కు మైళ్లదూరము వ్యాపించియుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు కదలుటకు వీలు లేకుండును. కొన్ని ప్రదేశములందు సులభముగ శత్రువులు మీఁదఁబడుటకు వీలుండును. అట్టి సులభమైన స్థలములందు కందకములు నిర్మింపఁబడి సైన్యరక్షణోపాయములు బలపఱుపఁబడును. ఒకపక్షపు సైన్యములు కందకములను దాఁటినఁగాని రెండవపక్షపు సైన్యమును తాఁకుటకు వీలుండదు. సైన్యసమూహములు కందకముల చాటుననుండి కందకములలోని సైనికులకు విశ్రాంతి నిచ్చుచు బదులు పంపుచు వీలైనప్పుడు శత్రువులతో యుద్ధము చేయుచుండును. కందకములందు సేనానాయకులకు సైనికులకు ఫిరంగులకు యుద్ధద్రవ్యములకు భోజనాదులకు యథాయోగ్యముగ వీలు చేయఁబడియుండును.

కందకములు వరుస [illegible], కుంటలు, ముళ్లతీగలు [illegible]
[illegible]

కందకములు భూమియం దయి దా రముగుల లోతు కలిగి యుండును. కందకముల గోడలు నేల సిమెంటు పూయఁబడి నివసించుటకు తగియుండును. పైభాగము కప్పు కలిగియుండును. కొన్ని ప్రదేశములందలివి సామాన్యపు నేలవలెఁ గన్పించుచుండును. సైనికులు తుపాకులను ఫిరంగులను కాల్చుటకును కాంపరులు చూచుచుండుటకును కంతలుండును. కందకముల మధ్యమున నచ్చటచ్చట యంత్రశతఘ్ను లగోచరముగ నమర్పఁబడియుండును. కందకములముందు ముండ్లతీఁగెలుండును. ఫిరంగిగుండ్లు కందకములను సంపూర్ణ

ముగ పాడుచేయఁజాలవు. శత్రువులపై పడుటకు ముందు ముండ్లతీఁగెలను కందకములను పాడుచేయవలయును. లక్షల కొలఁది ఫిరంగిగుండ్లు వానవలె కురిపించి కందకములను పాడుచేసి శత్రువులను తాఁకి యోడింప వలయును.

గ్రెనాడులు

గ్రెనాడు అనుపదము దానిమ్మపండు అను నర్థము నిచ్చుమాటనుండి పుట్టినది. అవి దానిమ్మ పండువంటి యాకృతిని గలిగియుండుట వలన నీపేరుగలిగినది. ఇవి మొదటను 16 వ శతాబ్దమునందు వాడుకకు వచ్చినవి. 1660 సంవత్సరానంతర మీసాధనములు గ్రెనాడియరులను ప్రత్యేక సైనికులచే వాడఁబడుచుండెడివి. పదియేడు పదునెనిమిది శతాబ్దములలోని యుద్ధములందివి తరుచుగ నున్నను పందొమ్మిదవ శతాబ్దమునం దివి అనుపయోగము లైనవి. కాని పోర్టుఆర్థరు ముట్టడియందు తిరిగి ఇవి వాడుకకు వచ్చినవి. అప్పుడు వాటియందు పిడుగులవలె బలముగ ప్రేలెడి మందుండుట వాడుకకు వచ్చినది. పిడుగులవలె ప్రేలి నష్టమును గలుగఁజేయఁగలవు. వర్తమాన మహాసంగ్రామము నందు పరాసులు వీటిని విశేషముగ నుపయోగించు చున్నారు. ఈపటములందు పదునారు పదునేడు శతాబ్దములందు గ్రెనాడులను వేసెడి విధము, ప్రస్తుతము నాటివి వేసెడివిధము చేసెడి విధము చూపఁబడినవి.

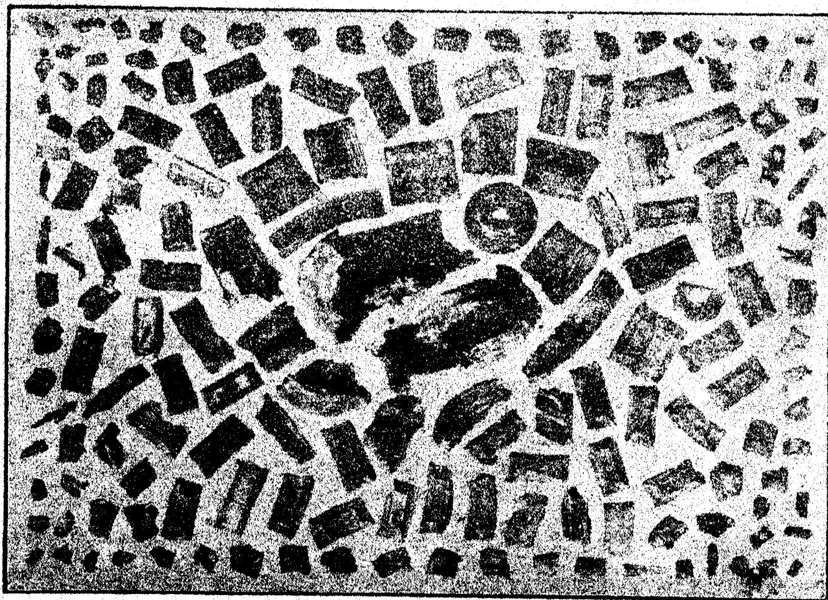
కందకములను పాడుచేసి కందకములలోని సైనికులను చంపుటకు గ్రెనాడులను నాగ్నేయగోళములు వాడఁబడుచున్నవి. ఫ్రెంచి సైనికులు వానిని లోటాలవలె కాల్చి జర్మనుల కందకములపై వేసి సంక్షోభము కలిగించుచున్నారు. గ్రెనాడుల నడుమ గంధకము సురాకారము తుపాకిమందుగలవు. ఇవి యినుప గుళ్లయందుంచఁబడి నిప్పంటించి రగిలినపిదప శత్రువులపై వేయఁబడును.

గుండ్లు ప్రేలి ముక్కలగుట

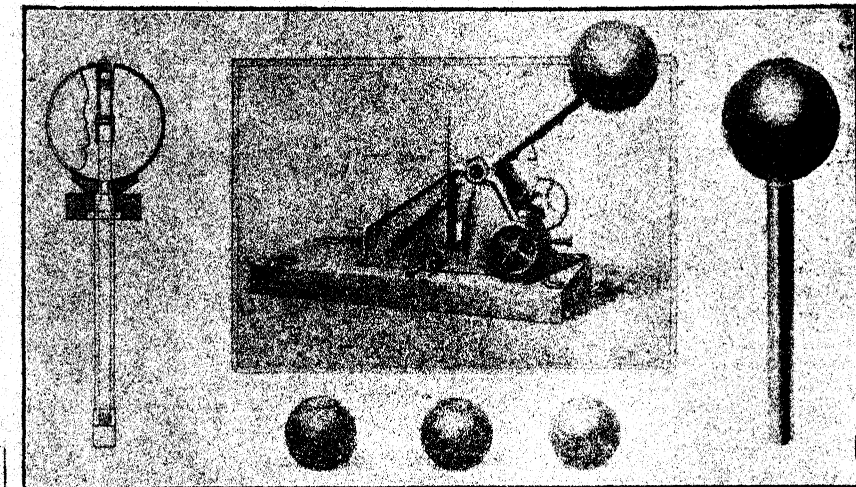
ఫిరంగుల ముఖములనుండి వెలువడెడి గుండ్లు ష్రాప్నెలులు షెల్లులు అని రెండు విధములుగ నున్నవి. ష్రాప్నెలునందు సుమారు 300 చిన్న రవ్వ లుండును. ఫిరంగిని కాల్చిన తరువాత ష్రాప్నెలు కొంత దూరము పోయి ప్రేలినపుడు కవచము చిన్న చిన్న ముక్కలగును; రవ్వ లన్ని దిక్కులందును వ్యాపించును. ఇనుపముక్కలు రవ్వలు జనులను చంపుటకు చాలియుండునే కాని గోడలను గృహములను భేదింపజాలవు.

షెల్లులు నిర్మాణమునందు ష్రాప్నెలును బోలియున్నను, కవచమునందు తుపాకిమందు లిడ్డైటు మొదలగు ప్రేలెడు పదార్థము లుండును. షెల్లు ప్రేలుటకు రెండు కారణములు. షెల్లుమొన వేఱొక పదార్థమునకు కొట్టుకొనవలయును; లేక షెల్లునందు, ఫిరంగులను కాల్చుటవలన గలిగిన వేడికి రగిలెడి వత్తి యుండుట వలన, నది ప్రేలవలెను. షెల్లు ప్రేలి ముక్కముక్కలుగ భిన్నమై సర్వసంహారము చేయును. షెల్లుల బరువు 60 మొదలు 2,500 రతులవఱకుండును. ఈ పటమునందొక షెల్లు పగిలిన విధము చూపబడినది.

గుండ్లవాన కురిపించు యంత్రము

జర్మనులు తమ కందకములనుండి షెల్లులవాన కురిపించుటకై యొక యంత్రమును నిర్మించిరి. ఆ యంత్రము ముఖమున షెల్లులను బాంబులను నుంచి మఱను త్రిప్పిన, నవి దూరమునం దుండు శత్రువులపైఁ బడి శత్రుసంహారమునకు తోడ్పడును. ఈ పట మా యంత్రాకారమును చూపుచున్నది.

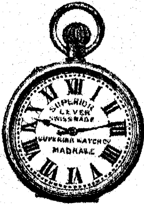

జర్మనులు రాత్రులందు షెల్లులను గాల్చునపుడు చీకటివలన గురిపెట్టుటకు వీలుండుటకై ఒక యుపాయమును గనిపెట్టిరి. ప్రతిషెల్లునకును నొక పారచ్యూటు కట్టియుండును. పారచ్యూటు ముడచబడియుండును. షెల్లు పగిలినపుడు పారచూటు విడి షెల్లులోని రవ్వలంటుకొని పెద్దదీపమునవలె కొన్ని నిమిషములు వెలుతురు నిచ్చును. ఆ వెలుతురునుబట్టి శత్రుసైన్యములను గుర్తించుచు షెల్లులను గాల్చుటకు వీలుగలుగును. దీనిని క్రాపు యంత్రాలయాధిపతులు నిర్మించిరి. ఇట్టి నిర్మాణము లితర రాజ్యములకునుగలవు. వాటికి నక్షత్రగుండ్లని పేరు గలదు.

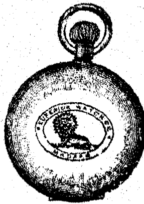

ఈ పటమునందు జర్మనులు షెల్లునకుగట్టిన పారచ్యూటు విడివెలిగి వెలుతురు నిచ్చెడి విధము చూపబడినది.

సుపీరియరు లీవరు జ్యూవెల్డు (రిజిష్టర్డు) వాచ్

ముందు

వెనుక

[illegible] స్విట్జర్లాండు నుండి తెప్పించబడిన [illegible] గడియారము [illegible] తృప్తికరముగా పనిచేయుచున్నదని [illegible]. ఈ [illegible] ప్రయోగించి [illegible] మన పట్టణములో [illegible] నుండి మారితే [illegible] గడియారములను ఈ మూడేండ్లనుండి తెప్పించితిమి. దీనికే మాకు పట్టుబడి [illegible] అధిక [illegible] మూల్యము [illegible] తెల్లని [illegible], బంగారపు [illegible] ఇతరుల దానికి దీనికి భేదము నిశ్చయముగా నుండును. దీనిని దానిని నుంచి చూచిన యెడల భేదములు తెలియును. ఇందు మా కంపెనీ పేరు ఎర్రని సిరాతో డైలుమీద నుండును. 'సింహము' గుర్తుతో మా పేరు గడియారము వెనుక మూతలో చెక్కబడి యుండును. ఇదియే మాకు రిజిష్టర్డు ట్రేడుమార్కు. దీని [illegible] ములు [illegible] లమర్చియుండును. డస్టుప్రూఫ్ అను గ్లాసు మూయుండును. దీనిచే గడియారమున దుమ్ము [illegible] చేరదు. [illegible] చిమాటుడు. ఈ గడియారము నందు పెట్టెమీద మా కంపెనీ పేరు గడియారము పేరు [illegible] నుండును. పెట్టెయందు [illegible] గ్యారంటీపత్రము ముండును. [illegible] గొలుసుతో వెల రూ. 3-0-0 పోస్టేజి 4 అణాలు.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు రిజిష్టర్డు గడియారము

5 సం॥ ల గ్యారంటీ గలది. చక్కని గొలుసుతో వెల 3 రూపాయలు. పోస్టేజి 4 అణాలు.

ఇది మాకొఱకై [illegible] నుండదు. [illegible] చక్కని వెల నుంచితిమి. వెల స్వల్పమైనను ఫలమధికమని [illegible] తెలియును. దీనికి వెనుక మూతపై మా ట్రేడుమార్కు చెక్కబడి యుండును. ఇది మా [illegible] గడియారములకు [illegible] నుండదు. కాన మా గడియారములను గొనువారు మార్కును జూచి తీసుకొనుడు. ఇది [illegible] సామానులచే చేయబడి, డస్టుప్రూఫ్ అను గ్లాసు మూయు కలిగియుండుటచే చాలకాలము నిలుకడ [illegible] పనిచేయును. [illegible] గడియారములవలె అగదు. సరియైన కాలమును చూపుచుండును. మీ [illegible] ఒక గడియారమును [illegible] పరీక్షించిన సత్యాసత్యములు తెలియును. గడియారము పెట్టెపై 'ఇండియన్ మెయిల్' అను పేరుండును. పెట్టెలోపల గ్యారంటీ పత్ర [illegible] నుండును.

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (గ్లాసుమూయు గలది) గొలుసుతో	3—0—0
ఈ గడియారములును మావద్ద దొరకును	
ఇంగ్లీషు మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుమూయులేదు) గొలుసుతో	2—8—0
రంగూన్ మెయిల్ లీవరు గడియారము (దీనికి గ్లాసుమూయులేదు) గొలుసుతో	2—8—0

దీనికి 3 సం॥ గ్యారంటీపత్ర మివ్వబడును. గొలుసుతో సహా 2-4-0

రాసుకోప్ లీవరు గడియారము

ఈ గడియారము చూచుటకు బహు సుందరముగాను సరియైన కాలమును చూపునది, [illegible] మయి అద్దముతో మూయబడినది, వెనుకప్రక్క రెండుమూతలు గలది [illegible] తలలోను [illegible]. ఇది జేబికి అణకువగానుండును. [illegible] పనిగత్తినను దుమికినను నిలవక దక్కగానడచును ఒకటికొని నిజము చూడుడు. గొలుసుతో సహా 2.4.0

మా చిరునామా:—సుపీరియరు వాచి కంపెనీ,

పోస్టుబాక్సు నెం 167, మదరాస్.

ఐరోపాఖండయుద్ధచరిత్రము.

ప్రథమభాగము సిద్ధమైనది.

వెల అణాలు 8 మాత్రమే. ముందు పంపుడు. పోస్టేజి ప్రత్యేకము.

శుభముగా సర్వోత్కృష్టమైన [illegible] వర్తకపత్రికలు [illegible] ఐరోపాఖండ [illegible] ఈయుద్ధము [illegible] కనుక [illegible] యుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణము [illegible] ఐరోపాఖండ పూర్వచరిత్రము తెలిసియుండవలయును. కావున [illegible] ఈ మొదటిభాగము వ్రాసియున్నాము. ఇది [illegible] జరిగిన సంగతులు [illegible]. ఇందు యుద్ధవర్ణనలు [illegible] ఇందరు వచ్చిరి. [illegible] గ్రామముల [illegible] యుద్ధవర్ణనలయందు [illegible] ఆయుద్ధవర్ణనయు ముఖ్యమైనది. యుద్ధమునకు గల [illegible] ముఖ్యము. కావున దేశాధిపత్యము [illegible] ప్రతివారు చదువ వలయును.

ఈ గ్రంథమున [illegible] గలవారల [illegible] సంగతులు సంగ్రహముగ వ్రాసెదము:—

ఐరోపాఖండము యొక్క మొదటి స్థితి:— అందు పూర్వరాజ్యముల [illegible] ప్రాచీన రాజ్యములు [illegible] ఐరోపాఖండ [illegible] ప్రజలకు స్వాతంత్ర్యము [illegible] ఐకమత్యము. [illegible] ఐరోపాఖండ [illegible] జర్మనీ ఏకాధిపత్యము. [illegible] రాజ్యతంత్రజ్ఞుని తంత్రములచే జర్మని [illegible] డెన్మార్కు యుద్ధము. ఆస్ట్రియా యుద్ధము. ఫ్రాన్సుయుద్ధము. జర్మనీదేశాధిపత్యస్థాపనము. ఇటలీ యొక్క [illegible]. ఇటలీయందు దేశాభిమానులు ముందువచ్చుట. వారి రాజ్యతంత్రములు. ఆస్ట్రియా ఏకాధిపత్యమున మార్పులు. హంగేరియనులు కలహించుట. క్రిమియా యుద్ధము, ఆస్ట్రియా అధికారము ఇటలీ జర్మనులయందు అణగుట, హంగేరియా స్వరాజ్యము నందుట. జర్మనీ [illegible]. రష్యా మహోన్నతి. జర్మనీ ఇటాలియా సంధి. రష్యా అభిప్రాయము మారుట. [illegible] ఆసియాయందు జర్మని ప్రవర్తన. రష్యా ఇంగ్లండుల సంధి. [illegible] యుద్ధప్రయత్నములు. ప్రస్తుతయుద్ధమునకు ప్రత్యక్షకారణము. సర్వియాపై ఆస్ట్రియాకు ద్వేషము కలుగుట. ఆల్టిమేటుం పంపుట. ఆల్టిమేటమునకు సర్వియా ప్రత్యుత్తరము పంపుట. యుద్ధారంభము. జర్మని యుద్ధప్రయత్నము. బ్రిటీషు మంత్రి సంధికై పాటుపడి నిష్ఫలుడగుట. ఇంగ్లండు జర్మనిపై యుద్ధము ప్రకటించుట. బ్రిటీషు మంత్రుల ఉపన్యాసము. ఫ్రాన్సు యుద్ధ [illegible] క్రమము చేయుట. [illegible] గలిగియున్నది. రెండవభాగము త్వరలో వెలువడును. కావలసినవారు ఈదిగువ విలాసమునకు వ్రాసి తెప్పించుకొనుడు:—

చిరునామా:—సుపీరియరు వాచ్ కంపెని, పోస్టుబాక్సు నెం 167 మదరాసు

పోలండు రాజ్యచరిత్రము

నూరు వందల సంవత్సరముల క్రిందట ప్రష్యా రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములు ప్రబలని కాలమున యూరోపు మధ్యభాగమునందు పోలండు రాజ్యము వర్ధిల్లుచుండెను. ఇది నిరంకుశ ప్రభుత్వము కాదు; ప్రజాస్వామికము, స్వతంత్రరాజ్యము. ప్రజలు బల సంపన్నులు. ప్రష్యా స్వల్పరాజ్యముగనే యుండెను; ప్రజలకు నాగరికము తక్కువ. ఆస్ట్రియా కూడ మిక్కిలి చిన్న రాజ్యము. రష్యా దేశపు వారికి కట్టుబొట్టు సరిగా లేదు. ఈ ఉత్కృష్టమైనదియు ననుభవించిన పోలండునకు కాలాంతరమున పరుల దాస్యము తప్పలేదు. అది సమీపరాజ్యములవలన నేటికిని అష్టకష్టములను పొందుచున్నది. దైవదుర్విపాకమువలన పోలండుదేశ మిప్పుడు రణరంగముగ మారినది. పీటరు మహాశయుడు రష్యాదేశము నుద్ధరించెను. ఫ్రెడరికు జర్మను సామ్రాజ్యమును నిర్మించెను. తనవారి నిది విస్మార్కు ప్రభువు రాజనీతివలన జగద్విఖ్యాతి రాజ్యముగ ముందునకు వచ్చినది. ఆ కష్టాను తురుష్క సామ్రాజ్యములలో చేరిన బోస్నియా హెర్జిగోవినా పరగణాలు ఆస్ట్రియా హంగరీ రాజ్యములో చేరినవి. రష్యా జర్మనీలతోపాటు ఆస్ట్రియా కూడ విజృంభింప నారంభించెను. ఈ మూడు రాజ్యములకు ఆశ పెరిగి, నేడు పోలండునందు ఘోరసంగ్రామరూపమును దాల్చి లోకమును తబ్బిబ్బు చేయుచున్నది. ఇప్పుడు పోలుల దురవస్థ వర్ణనాతీతము. తినుటకు అన్నము లేదు. నిలువ నీడ లేదు. దేశములోని వాస్తవ్యు లందఱు పోరాడుచున్నారు. వృద్ధులును స్త్రీలును కూడ సైనికులకు కావలసిన వస్తుసామగ్రిని తయారుచేయుచున్నారు. సుఖసాధనమైన వృత్తులు లేవు. వర్తకము మూలపడినది. వ్యవసాయము జరుగుట లేదు. ప్రజలు తమ శక్తిసంపదలను శత్రువులను నాశనము చేయుటకై వినియోగించుచున్నారు. ఇంత కాలమునుండియు దురవస్థలో నున్న పోలండు దేశము ప్రస్తుతసంగ్రామఫలితముగ విముక్తి నొందునను నమ్మకము కలుగుచున్నది. యూరోపు మధ్యరాజ్యముల గతి పోలండురణరంగమున నిర్ణయింపబడి, పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు నూతనశకము ప్రారంభమగునని యుద్ధనిపుణులును రాజ్యవేత్తలును చెప్పుచున్నారు. పోలులు వీర్యవంతులయి సుఖస్థితికి వచ్చుటకు చిరకాలము పట్టును. ఎప్పటికైనను రెండు కోట్ల మహాజనుల మనోరథము నెఱవేఱి పోలండునకు స్వాతంత్ర్యాధికార మిచ్చి గౌరవస్థితి రాకపోయినను, సంయుక్తపాలనమైనను స్థాపింపబడునని యాశ కలుగుచున్నది.

జాతులు క్షీణించుటయు వర్ధిల్లుటయు సహజము లే. ఏ జాతియు పూర్తిగ నంతరింపదు; ఎన్ని దురవస్థలు పొందుచున్నను, తన సహజస్వభావమును వ్యక్తీకరించుచునే యుండును. దేశము అన్యాక్రాంతమగుగాక! వంశము క్షీణించుగాక! దేశములో నొక్కరు మిగిలియున్నను ఆ జాతి కులగుణములు వానియందే నిక్షిప్తమై యుండును. జాతి జాతీయమునకు ప్రాణమే యంగములు. శరీరమునకే కాలగతి. ఆత్మ నిత్యము. తాత్కాలికముగ జాతీయాంగములు కృశించి, సౌష్ఠవము చెడియుండవచ్చును. కాని జాతి నశింపఁ జాలదు. జర్మను సేనలు బెల్జియము దేశమును దండెత్తఁగలిగినవి కాని, దేశము సహజసౌందర్యమును తీసివేయుట వారి తరమా? స్వాతంత్ర్యప్రియమైన బెల్జియము నేఁడు శ్మశానమైనను నేటికిని జర్మనులను మార్కొని పరిమార్చుచున్నది. ఆస్ట్రియా జర్మనీ రష్యా దేశములు పోలండును పంచుకొని రాజ్యమేలుచున్నను, పోలుల సాంప్రదాయమును మార్చలేరు. భాష పూర్వమునటులనే వీర్యవంతమై యున్నది; దేశాభిమానము పోలండుగ్రంథము లెన్నియో బయలుదేఱుచున్నవి; దేశము యొక్క కీర్తి గానము చేయు గాయకులకును కవిసార్వభౌములకును తక్కువ లేదు; మాతయొక్క మాధురీ మూర్తిని వివిధవర్ణములతో చిత్రింపఁగల కళానిపుణులకు కొదువ లేదు; వీరులును సాహసవంతులును నేటికిని ఉద్భవించుచునే యున్నారు; ప్రజల స్వాతంత్ర్యాభిలాషయు కార్యదీక్షయు పట్టుదలయు తగ్గలేదు. విశ్చులా నీమెను ద్నీపరు నదులు పూర్వము వలెనే కూలంకషముగ నిండి ప్రవహించి బాల్టికు మహాసముద్రమున సంగమమగుచున్నవి. ఇవి ప్రవహించుచుండుటచేతను, దేశము పూర్వము వలెనే ఫలవంతముగ నుండును; ఎప్పటివలెనే సుందరవనము లమూల్యమగు తరుసంపద నొసంగుచున్నవి.

పోలుల చరిత్ర మెప్పుడు ప్రారంభమైనదియు వారెక్కడనుండి వచ్చినదియు సరిగా తెలియదు. దీనినిగురించి పలువురు పలు తెఱంగుల తెలియఁజేయుచున్నారు. పదియవ శతాబ్దమునకు పూర్వము వీరినిగురించి గ్రంథములలో నొక్కటియు వివరముగ కానవచ్చుట లేదు. ప్రథమమున స్లావుజాతిలో ననేకశాఖ లుండెను. పోలు శాఖలలో నొకదానికి సంబంధించినట్లు ప్రతీతి. వీరి పూర్వులు డాన్యూబునది ప్రవహించుచున్న ప్రదేశములనుండి, అప్పుడపుడు విశ్చులా నదులచే పవిత్రమగుచున్న విశాలప్రదేశములకు వచ్చియుండిరట్లు చెప్పుదురు. వీరు శాంతస్వభావులు, వ్యవసాయమువలన జీవించువారు.

పదునొకొండవ శతాబ్దము ప్రారంభమున, పోలులు క్రైస్తవ మతమును స్వీకరించిరి. స్లావులలో ననేకశాఖలవారు గ్రీకు ఆర్థొడాక్సు మతస్థులు. అయినను పోలులు నేటివఱకును రోమను కేథలికు మతస్థులుగనే యున్నారు.

పదునాల్గవ శతాబ్దమున పోలండు రాజ్యము వృద్ధిపొంది

ప్రారంభించెను. కాశిమీరు మహారాజు 1333వ సంవత్సరము మొదలు 1870వ సం. వఱకును రాజ్యము చేసెను. ఈయనకు రైతుల యెడ మిక్కిలి యభిమానము. "రైతుల ప్రభు"వని యీయనకు సార్థకనామము. సుప్రసిద్ధమగు క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నీయనయే స్థాపించెను. గాలిషియా రాష్ట్రమును, లెంబర్గు పోలుహీనియా పరగణాలును ఈయన రాజ్యకాలములోనే సంపాదింపఁబడినవి. జనభరితమగు లిథూనియా రాష్ట్రము ఈశాన్యభాగమున బాల్టికు సముద్రప్రాంతమునుండి తూర్పుభాగమున దాదాపు మాస్కో పట్టణము వఱకును వ్యాపించియుండెను. 1386వ సంవత్సరమునం దీ రాష్ట్రము పోలండు దేశమునకు కలుపఁబడినది. అందువలన దీని విస్తీర్ణము ద్విగుణీకృతమయ్యెను. ఈ క్రొత్త రాష్ట్రము పోలండులో కలుపుటకు ప్రయత్నము జరిగినదే కాని చివరకది కొనసాగలేదు.

పదునాఱు పదునేడు శతాబ్దములందు పోలండు దేశము మిక్కిలి యభ్యున్నతదశయం దుండెను. అప్పుడైనను దీనిలో సమదాయ రాష్ట్రము లేనిచో లేకయుండెనే కాని యది యేక రాజ్యముగ నుండలేదు. వీనికి పూర్ణమైన స్వాతంత్ర్యము లేదు. భాషయందును, ఆచారవ్యవహారములందును, ధర్మమునందును ఒక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును, మఱియొక రాష్ట్రములోని ప్రజలకును పరస్పర వైరుధ్యము కలదు. వీరియందు సమైక్యభావము లేదు. ఒకరిని చూచిన మఱియొకరికి యక్కసుగు. చిట్టచివరకు పోలండునకు దారుణమైన యవస్థ సంభవించినది. దేశములోని లోపములను కొంచెము చూచిన వారికి సులభము, దీని కిట్టి యవస్థ తప్ప దను సంగతి మొదటినుండియు గోచరముగనే యుండెను.

వారసత్వము విషయమై గూర్చించితిమా, పోలండు పేరునకు మాత్రము ప్రజాస్వామికమే యైనను నిజముగ నెల్లప్పుడును నియమబద్ధమగు పాలనముక్రిందనే యుండెను. ఆరంభదశలో పాలకుని రాజ్యాధిపత్యము వంశపారంపర్యముగ వచ్చెడిది. పదునైదవ శతాబ్దమునందుమన సామంతులు కొందఱు బయలుదేఱి క్రమక్రమముగ రాజ్యవ్యవహారముల నన్నిటిని లోఁబఱచుకొని తామే స్వయముగ నిర్వహింపసాగిరి. రాజుల పరిపాలనంతరము ఈ సామంతులు రాజ్యాధికారములో నొకరితో నొకరు పెనఁగులాడు చుండెడివారు. వీరికి వేఱు వేఱుగ ఆస్ట్రియా రష్యా ప్రష్యా సాక్సనీ స్వీడను రాజకుటుంబములు సహాయభూతములై నిలిచి వీరి కక్షలను పెంచుచు, దేశమును కేవల మరాజకస్థితిలోనికి తెచ్చినవి. ఈ కారణమున రాజ్యాధికారము వంశపారంపర్యముగ వచ్చు పూర్వాచారము తఱుచుగ నతిక్రమింపఁబడు చుండెను. ఇట్టి పారంపర్యరాహిత్యము చేసినందున సింహాసనము కొఱకు లెక్కలేని కుట్రలును దురంతములును ప్రబలుచుండెడివి. మేటి కుటుంబ ప్రముఖులకు మెక్కలి మేధావుల నాటి దైనికోపాయము కూడ నిట్టి దారుణములు జరిగినట్లు తోఁచదు.

పోలుల దేశపాలనాతంత్రమునం దొక విశేష ముండెను. లోకమునం దెన్నియో ప్రతినిధిసభ లున్నవి. వీనిలో కొన్నిటియందు ఎక్కువమంది సభ్యుల మాట చెల్లుచుండును. కొన్నిచోట్ల రెండవ వంతులమంది యభిప్రాయమును బట్టి వ్యవహారములు నిర్ణయింపఁబడుచుండును. కాని, పోలండులో సభ్యులందఱు నంగీకరించిన వ్యవహారమునైనను ఒక సభ్యుఁడు ప్రతికూలముగ నిలిచి సాగిపోవచ్చును; "నా కిష్టము లేదు" అని పలికి వ్యవహారము చేసి, సభను విచ్ఛేదము చేయవచ్చును. రాజ్యాంగమునందు దీని కెక్కువ దేమియు లేదు. ఈ "సర్వజనాంగీకార పద్ధతి" యిప్పుడు దేశవినాశనమును తెచ్చిపెట్టినది. సామంతులలో దుష్ప్రవర్తనులు ఎవరైనను సాగెను. ఇందువలన ఏ విదేశప్రభుత్వమో తన యభిమతము నెఱవేర్చుకొనుటకో, ముందునకు వచ్చి కొందఱ యధికారుల నియోగించి ప్రతినిధిసభా కార్యములను జరుగకుండ జేయఁగల సామర్థ్య మేర్పడెను.

దేశములోని మధ్యతరగతివారు బర్గరులు. వీరు వర్తకులు, కంసాలులు వడ్రంగులు మున్నగు చేతిపనులం జేయువారు. వీరిలో కొందఱు యూదులు కలరు. పోలులలో సామాన్యజనులు వ్యవసాయదారులు. వీరు గ్రామములలో నివసించుచుందురు. వీరు దుర్దశలో నున్నారు, వ్యవసాయకులు. వీరికి స్వాతంత్ర్యము లేదు. వీరు భూమిదారులకు చేయుచు దాసులవలె భూములను దున్ని జీవించెడివారు. వీరి మాట కసలు వినువా రెవ్వరు? యజమానులు నిరంకుశులై వీరిని తోఁచినట్లు బాధించుచుండిరి.

వ్యవహారములందును సాంఘికార్థికస్థితిగతులలోను 17-18 శతాబ్దములందు పోలండు దేశము తక్కిన యూరోపా రాజ్యముల కంటె వెనుకఁబడి యుండలేదు. ఈ దేశములకంటె నుత్తమ నాగరక లక్షణములందు పోలులే శ్రేష్ఠులుగ నుండిరి. లెక్కలేనన్ని విశ్వవిద్యాలయములును పాఠశాలలును నుండెను. ప్రజలు విశేషముగ వీనిలో చదువుకొనుచుండిరి. భాషా ప్రవర్ధమాన మయ్యెను. వేల కొలఁది గ్రంథములు వెలువడుచు వచ్చినవి. క్రాకో విశ్వవిద్యాలయము నుండి కోపెర్నికసు బయలుదేఱి, విశ్వవైభవమును సర్వవిధముల సమన్వయింపఁజేసి సంపూర్ణవ్యాపకములగు మానవులకు బోధింప నారంభించెను. ఈయన బోధించిన ప్రకృతిశాస్త్రమును న్యూటను మహాశయుఁడు తరువాత సంపూర్ణముగ లోకమునకు ప్రదర్శించెను. గానమునందును తదితర కళలందును పోలుల ప్రతిభ యితరులకే లోకప్రశంసాపాత్రమైనది.

రాజ్యాంగమునం దేమి, కార్యతంత్రమునం దేమి, శౌర్యవిజృంభణమునం దేమి, పోలండు దేశము వన్నెకెక్కుచు వచ్చెను. 1683వ సంవత్సరము పోలండు రాజ్యచరిత్రమునందు సుప్రసిద్ధము. పరాక్రమశాలి యగు జాను సొబిస్కీ నాయకత్వముక్రింద పోలండు దేశపు సేనలు తురుష్కసైనికసైన్యమును చీల్చి చెండాడి వియన్నా నగరపు ముట్టడిని విడిపించినవి; ఈ నగరరాజమును ఐరోపా ఖండమునందలి భాగముల నాగరకమును తురుష్కసేనల కాలి క్రింద పడకుండ రక్షింపఁగలిగినవి.

స్వార్థపరత్వము సకలానర్థములకును మూలము. ఈ సిద్ధాంతము

మానవులందువలెనే జాతులకును రాజ్యములకును కూడ వర్తిల్లు చున్నది. ప్రజలకు స్వార్థపరత్వము హెచ్చినకొలఁదిని దేశాభిమానము క్షీణించి దేశ సంక్షోభకలహములకును పరపీడనమునకును లోనగు చుందురు. పోలండు దేశపు సామంతులలో స్వలాభము పెరిగినది. మాత్సర్యము వృద్ధియైనది. ద్రోహచింత దృఢపడినది. రాజ్యాంగము నానాఁటికి దుర్బల మయ్యెను. ప్రష్యా ఆస్ట్రియా రష్యా రాజ్యములు పోలండు రాజ్యపు సరిహద్దులలో నున్నవి. పోలండు రాజ్యపు క్షీణదశ కీ మూఁడు రాజ్యముల యాశాపరత్వమును తోడుపడినది. మానవుల సంపదవలెనే రాజ్యముల సంపద కూడ నస్థిరము, చంచలము. రెండు శతాబ్దములనుండి పోలండులో స్వేచ్ఛగ విహరించు చున్న రాజ్యలక్ష్మి క్రమక్రమముగ రష్యా ఆస్ట్రియా దేశముల నాశ్రయించెను. దీనికి తోడు, దేశమునందలి కేంద్రీకృతాధికారము లుప్తము కాసాగెను. సకలరాజ్యాధికారమును కేంద్రీకృతము చేయఁగల నాయకులు లేకపోయిరి. సామంతుల యధికారప్రాబల్యమే యొక విధముగ పోలండు రాజ్యపు క్షీణతకు కారణ మని చెప్పవచ్చును.

పదునెనిమిదవ శతాబ్ద ప్రారంభమున వివేకశూన్యుఁ డగు రెండవ అగస్టసువలన దేశము నాశనమగుటకు స్థితి వచ్చినది. కాని రష్యాదేశపు రాజగు పీటరు మహాశయుని ప్రతిభవలన అప్పటికి కా స్థితి తప్పినది.

ప్రష్యాదేశపు రాజగు ఫ్రెడరికు మహాశయుఁడు ప్రజ్ఞా వంతుఁడు, స్వకార్యతంత్రజ్ఞుఁడు. క్షీణదశను బొందియుండిన పోలండు రాజ్యమును పంచుకొను విధమును మొట్టమొదట ఫ్రెడరికు రాజున కుదయించినట్లు చెప్పుదురు. సమయము దొరకినా ప్రయత్నముచే నని కనిపెట్టుకొనియున్న సమీపరాజ్యములకు కొంత భాగము నిచ్చి మైత్రియును సంపాదించుటకు కీలు యాలోచించెను. ఫ్రెడరికు 1740వ సం. న రాజ్యాధికారమునకు వచ్చి తన శక్తిసామర్థ్యము లను రాజ్యవ్యాప్తికై వినియోగింప నారంభించెను.

ఇతఁ డాస్ట్రియా సామ్రాజ్యముతో పోరాడి సామ్రాజ్యము నిలువ సమకూర్చి సైలీషియా రాష్ట్రమును సంపాదించుకొనెను. తరు వాత దానికిని ప్రష్యాకును మధ్యనున్న పోలండు రాజ్యములోని భాగములను ప్రష్యాకు చేర్చుటకై సమయము వేచియుండెను. అందుకు పూర్వ మునుండియు రష్యా దేశపు చక్రవర్తిని యగు రెండవ కాథరైను పోలుల రాజ్యవ్యవహారముల నమిత భక్తితో మాయమ ప్రవృత్తి కలిగించు కొనుచుండెను. రష్యా సమ్మతించిననే గాని దేశమును పంచు కొనుటకు వీలు లేదని ఫ్రెడరికు గ్రహించియుండకపోలేదు. అందు వలన ఫ్రెడరికు తనదృష్టిని రష్యావైపునకు మరలించి 1760వ సంవ త్సర ప్రారంభమున దేశమును పంచుకొను విషయమును మెల్లగ రష్యాదేశపు రాణికి సూచించెను.

ప్రథమమున నీ భావము రష్యావారికి కంటకముగ నుండెను. పోలండు రాజ్యమును విభజింపఁగూడ దని యింకొక రాజ్యము లన్నింటిలోను రష్యారాజ్య మొక్కటే తన యనుమతిని గట్టిగా ప్రకటించెను. కాని యాస్ట్రియా సాక్సని టర్కీ మున్నగు నితర రాజ్యము లిందునకు తమ యంగీకారము నిచ్చినవి. ఇతరరాజ్య ములు సయితము విభాగము కూడ దని చెప్పలేకపోయినవి.

దేశబలము నానాఁటికి క్షీణింప నారంభించెను. అంతఃకలహ ములు వృద్ధియైనవి. కక్షలు పెరిగినవి. పోలండు ఛిద్రావస్థయం దుండెను. ఎవరికి తోఁచినటుల వారు పంచుకొనఁదలఁచిరి. నోరు కలవారికి పలుకుబడి యుండుటయు లేకున్నవారి మాట చెల్లకపోవుటయు సహజము. దీనివలన అరాజకత్వ రాష్ట్రముల వ్యత్యాసము వృద్ధియగును. ప్రబలరాజ్యకంటకనీతి యవలంబింపఁబడెను. అందుచేత రాజులు వస్తిరారుగ పోలండును పంచుకొనుట సంభావ్య మని యెంచిరి.

పోలులకు గానుండిన కష్టదశను తెలిసికొనినవ్యక్తులెంతట కతి నాయకులైనను గాఢముగ విచారము కలుగకమానదు. పోలండు రాజ్యభాగమును మొదట ఫ్రెడరికు సూచించెను. దీనికి నాయ కులు తొందరపడి ప్రజల ప్రాణనష్టమును సాధించెను. రాజ్యవ్యవహార ములను రాజు మాయమై మానివేసెను. దేశము దుర్గానాగ్రాంత మైనది. సేన తిరిగి వెడలుచుండెను. కోశాధికారులు ప్రజల ధనము నపహరించి పాగుచునుండిరి. దేశ మరాజక మై ప్రయత్నము నారంభించెను.

1765వ సంవత్సరమున ప్రజ లొకసారి కన్ను తెరచిరి. కాని యా ప్రబోధము చాల కాలము నిలిచినది కాదు. అనర్థదాయకం బగు "సర్వజనాంగీకార పద్ధతి" రద్దు చేయఁబడినది. ఫ్రెడరికు మహానుభావుని నడ్రవర్తనలను దుష్కృతి తిరిగి తలయెత్తినది. పోలులు తమ రాజ్యము నుద్ధరించుకొని స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుటకు యా ప్రకృతికి కొంచెమైన నిష్టము లేకుండెను.

దైవనిర్ణయమును గుర్తింపఁగాలము. శత్రువులు మిత్రులుగను మిత్రులు శత్రువులుగను మారుచుందురు. ఆస్ట్రియా ప్రష్యాల నడుం బడియైనను క్రమక్రమముగ మిత్రత్వముగ మారి ఫ్రెడరికు పన్నుగడ ఫలించెను. పోలండురాజ్యభాగమునకు రష్యా వెనుకదీసి నప్పుడు ఫ్రెడరికు తన తై పున నాస్ట్రియావారిని త్రిప్పుకొనెను. పోప్పుబర్గు రాజ్యము గెలుచుండిన మరి మూఁడుతరీలావు పోలండు రాజ్యభాగము గిట్టలేదు. కాని యామెయొక్కయు రెండవ జోసఫును ప్రధానమంత్రి యగు కౌనిట్జును కలిసి యామె నొప్పించిరి. ప్రష్యా వారును రష్యావారును పోలండును పంచుకొను మునుపే తాము వేగిరలు ముచుకొని మన్నకుండుట యనుచిత మని మెల్లగ గట్టుకొని పోయిరి. ఈ స్వార్థపరత్వమాననను నకుగరువులు కూడ తమకు సాధ్యమైనంతవరకు బలపరచుచును, రాజ్యనీతికిని న్యాయనీతికిని సం బంధ మెంతమాత్రము లే దని వాదించి యామెను తన నిజాభిప్రా యమునుండి మరలించి వంచించిరి. ఈబలవత్ప్రోత్సాహము నామె నిరోధింపలేక యొక మూల హృదయమును కలఁగించుకొను చుండెను. పోలండు విభాగమునకు తన యనుమతి నియ్యలేక యియ్యలేక యిచ్చెను.

మేరియా తెరీజావలెనే రష్యాచక్రవర్తినియు నీ సామ్రాజ్య

విభాగమును కంటగించుకొనెను. పోలండు రాజ్యమును చెక్కుచెదర నీయక యీమె నిష్కపట భావముతో తెలుచు వ్యాఖ్యానము చేయుచు వచ్చినది. రష్యా ప్రాబల్యమును వ్యాపింపఁజేయుటయే యీమె యుద్దేశము. పోలండు పంచుకొను తలం పీమెకు కలుగలేదు. కాని యాస్ట్రియావారి సంకల్పమున కీమె కూడ లొంగిపోవలసివచ్చెను.

ప్రెడరికు మహాశయుని తంత్రప్రాబల్యము ఫలవంతమైనది. ఆస్ట్రియా రష్యా దేశముల వైరమును వృద్ధిచేసి తన మనోరథమును నెఱవేర్చుకొని వారిచేత తన కష్టము లేని కార్యమును చేయుట కితఁడు సమకట్టించెను. ప్రెడరికు చేసిన యీ దురాలోచనయును కేవలమైన దాని మఱచిపోలేదు. జర్మనీ రష్యాల వైరమున కీ వ్యవహారముతే కారణము లని యూహింపఁబడుచున్నది.

పోలండును పంచుకొనుటకు 1772వ సంవత్సరము ఆగస్టు నెల 5వ తేదిని పీటర్సుబర్గు (సెయింటుపీటర్సుబర్గు)లో సంధి జరిగెను. దేశములోని స్థితిగతులు బాగుగ నుండనందున సమీపరాజ్యముల శాంతికి భంగము కలుగు నని రష్యా ఆస్ట్రియా ప్రష్యా దేశములవారు లోకులకు నచ్చఁజెప్పినను, వీరు రెండుకోట్ల పోలుల కేమియు సమాధానము చెప్పలేకపోయిరి. నిజముచెప్పిన పోలులతో నాలోచింపనైనను లేదు. వీరు తమ దేశమును పంచుకొందు రని పోలులు కలలోనైన ననుకొని యుండలేదు.

ఈ విభజనమువలన పోలండులో నాల్గవ వంతుకంటె నెక్కువ రాజ్యము పరులపాలయినది. ఆస్ట్రియా కెక్కువ వంతు వచ్చెను. ప్రష్యా చక్రవర్తి తాను ప్రత్యేకము కోరుకొనిన భాగమును తీసికొనెను. దీని నే యిప్పుడు తూర్పుప్రష్యా యని పిలుచుచున్నారు. లిథోనియా రాష్ట్రమును మరికొన్ని జిల్లాలును రష్యావంతునకు వచ్చినవి. న్యాయము నాలోచింపవలసివచ్చినయెడల, ఈ జిల్లాలొకానొక కాలమున రష్యారాజ్యముక్రింద నుండినట్లు చెప్పవలసి యున్నది.

ఈ విభాగమువలన కొంతకాలమువఱకు నే విధమైన యిబ్బందియు కలుగలేదు. ఆస్ట్రియా రష్యా జర్మనీలు పంచుకొనిన భాగము లన్నివిధముల మంచి స్థితిలోనికి వచ్చినవి. దీనిని చూచి, పంచుకొనఁగా మిగిలియున్న పోలండులోని ప్రజలు తమ దేశమును కూడ మంచి స్థితిలోనికి తెచ్చుకొనుటకై ప్రయత్నింపసాగిరి. రష్యావారి రాజ్యప్రకృతి ననుసరించి 1775వ సంవత్సరములో పోలండు రాజ్యమునందు నూతనపద్ధతు లేర్పాటు చేయఁబడినవి. మూఁడు సంవత్సరముల తరువాత, పార్లమెంటువారు కొన్ని గొప్ప సంస్కరణములను చేసిరి. బలసంపదలకు నిలయము లగు రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యములు పోలండును కెరుగుపోవుచుగ నున్నవి. చివరకు పోలులు వీరు చెప్పినట్లు నడుచుకొనవలసినవారైరి. ఈ సామ్రాజ్యములవారు సమయము దొరకినప్పుడు దేశములోని యితరభాగములను కూడ మ్రింగివేయుటకు కనిపెట్టుకొని యుండిరి.

ఆట్లే సమయము 20 సంవత్సరములకు వచ్చినది. 1791వ సంవత్సరములో దేశమున నూతనోద్యమము బయలుదేరినది. ఇతరుల సంబంధము లేకుండ పోలులు నూతనరాజ్యపద్ధతి నేర్పాటు చేసికొనిరి. రాజ్యము వంశపారంపర్యముగ నుండవలయు నను నాచారము తిరిగి నెలకొల్పఁబడినది. "సర్వజనాంగీకారపద్ధతి" రద్దుచేయఁబడినది. పట్టణపు ప్రతినిధులు పార్లమెంటు సభ్యులుగ నంగీకరింపఁబడిరి. కర్షకసామాన్యుల యర్థప్రాణముల కేవిధమైన యిబ్బందియు కలుగకుండ తగిన శాసనములు శాసింపఁబడెను. ఎన్నఁడును రైతు లిట్టి గౌరవమును పొందియుండలేదు. పోలులు స్వతంత్రించి రాజ్యాంగమునం దిట్టి మార్పులను చేసికొనుట ప్రష్యా రష్యాలకు తలనొప్పిగ నుండెను. పూర్వము రష్యావారు చెప్పిన రాజ్యపద్ధతికి పోలు లంగీకరింపలేదు. రష్యాప్రష్యాలకు కోపము వచ్చినది. వారు పోలండుమీఁద బడి యుద్ధము చేసి రష్యా చెప్పిన రాజ్యపద్ధతి నంగీకరించుటకు నిర్బంధపఱచిరి. రాజ్యాంగములోని మంచి పద్ధతుల నేర్పఱచుకొనుటకు యత్నించుటయే గొప్ప నేరమైనది. పోలండులో పోఁగా మిగిలియున్న సగము దేశమును వారి కబంధముక్రింద [illegible] చెల్లింపవలసివచ్చెను. ఈ పర్యాయము ప్రష్యా రష్యాలు మాత్రమే పంచుకొనినవి. 1793వ సంవత్సరము జనవరి నెల 4వ తేదిని చేసికొనఁబడిన సంధిలో నీ తీర్మానములు జరిగినవి.

ఇఁక పోలండునకు లక్ష నలుబదివేయి చదరపు మైళ్లు మిగిలియున్నవి, అనఁగా పూర్వ విస్తీర్ణములో సుమారు సగము భాగముండెను. రష్యా ప్రష్యాలు చేసిన కార్యము పోలులకు కనువిప్పు నంటును కలిగించినది. కాసియుస్కో యను మహాధీరుఁ డమెరికా విప్లవమునందు పని చేసెను. ఇతఁ డీ సమయమునకు నాయకత్వము వహించి, పోలుల కావేశము కలిగించెను. వీ రందఱు నేకీభవించి స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించుటకు సంసిద్ధులై నిలిచిరి.

యుద్ధము ప్రారంభమైనది. పోలు లతిధైర్యముతో పోరిరి. కాని విజయలక్ష్మి శత్రువుల వశమైనది. ప్రాన్సు ప్రజాప్రభుత్వమే మాకు సాహాయ్యము చేయును అని పోలులు గంపెడాశ పెట్టుకొనిరి. చివరకా యాశ నిరాశ యయ్యెను. రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా లేకము కాకుండ పోలులు ప్రయత్నించిరి. కాని యదియును భగ్నమయ్యెను. దేశమునందు ప్రజల కంతఃకలహములు పుట్టినవి. దేశవిమోచనమునకై యాఱు నెలలు ప్రాణములకు తెగించి ఘోరాఘోరముగ పోరాడిన పోలుల రక్తము ప్రవాహములై పాఱినది. సేన క్షీణించినది. నిర్జనమై యున్న దేశము శత్రురాజుల కధీనమైనది. పోలండుదేశపు రాజగు స్టానిసులసు ప్రజానాయకుఁడగు జనరలు కాసియుస్కోయును రష్యాముఖ్యపట్టణమునకు ప్రవాసము పంపఁబడిరి.

పోలం డధోగతికి వచ్చుకాలము సమీపించినది. దీనిని పంచుకొనఁ దలఁచినవారిలో కలతలు వచ్చినందున కొంతకాలమువఱకూరకుండి 1795వ సంవత్సరము జనవరి నెల 3వ తేదిని రష్యా ఆస్ట్రియాలు పోలండును మూఁడవ సారి పంచుకొనినవి. దీనికి ప్రష్యా

[illegible]ప్పుకొనెను. ఓడరు బగు నీమెను నదుల మధ్యమున నున్న రాష్ట్రము ప్రష్యా వంశమునకు వచ్చినది. ఆస్ట్రియా వంశమునకు క్రాకో, దాని దగ్గఱ నున్న మరి రెండు రాష్ట్రములును వచ్చినవి. మిగిలినది రష్యావశ మైనది. పోలులు వేయి సంవత్సరములనుండి యనుభవించిన సౌభాగ్య మప్పటితో నస్తమించినది. వేయి సంవత్సరములనుండి స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనుటకై ధారవోసిన రక్తము వృథా యైనది. నాటితో స్వాతంత్ర్యరహిత మగు పోలండు ప్రపంచపటమునుండి తుడిచివేయబడినది. పోలులు తమ దేశమును వదలి పరదేశములకు వెళ్లి సేనలలో చేరిరి. నెపోలియను నాయకత్వము క్రింద వీరు తమ రక్తమును నీరువలె నైకపోరాటరంగములందు ప్రవహింపజేసిరి.

రష్యాచక్రవర్తి యగు మొదటి అలెగ్జాండరు పై గెలుపొంది 1807-వ సంవత్సరములో నెపోలియను వార్సాను స్వతంత్రదండేల ముగా చేసెను. దీనివలన పోలుల యాశ మేల్కొనినది. ఇదియు వెనుక లాలోచింపకుండ వార్సానగరా నిర్మింపబడినది. ప్రష్యా వంశమునకు వచ్చిన పరగణాలు కొన్ని దీనిలో చేరినవి. 1809-వ సంవత్సరము నాటికి దీనియందు 15 లక్షల జను లుండిరి. దీనికి గలీషియా కూడ నిందులో చేర్పబడినది. ఫ్రాన్సు దేశపు రాజ్యాంగము వంటి రాజ్యాంగ మేర్పాటుచేయబడినది. "నెపోలియనుకోడు" అనుచట్టము లో పెట్టబడినది. మతస్వాతంత్ర్య మియ్యబడినది. సేవకుల బానిసత్వము రద్దుచేయబడినది. ఫ్రెడెరిక్ ఆగస్టసు దీనికి రాజుగా చేయబడెను. అతడు జర్మనుదేశీయుడు. నెపోలియనునకు మిత్రుడు.

దీనివలన పోలండులో స్వాతంత్ర్యము మరల సంభవించు నని పోలు లనేకులు తలంచిరి. కాని కాసియుస్కో మున్నగు వారి కనుమానముగనే యుండెను. తిరిగి ప్రాచీనపు హక్కులను కలుగజేయుదు నని బహిరంగముగా చెప్పనంత వరకు నెపోలియను నొద్ద సేవ చేయుటకు కాసియుస్కో సమ్మతింపలేదు.

పోలండు దేశాభిమానుల కాశ యింతటితో వదలలేదు. 1812-వ సంవత్సరములో నెపోలియను రష్యామీదికి దండెత్తి పోలండులో ప్రవేశము చేసెను. అప్పుడు కూడ పోలులు తమకు స్వాతంత్ర్య మిప్పింపవలసిన దని యాతని వేడుకొనిరి. 60 వేలమంది సేనలో చేరిరి. మాస్కోనగరమునకు వెళ్లిన నెపోలియను సేన వెనుకకు మరలునప్పుడు నానాబాధలు పడినది. వీరితో పాటు పోలండుసైనికులు కూడ ననేకబాధలకు పాలైరి. కాని నెపోలియను వీరి మాట నైనను దలంపలేదు. తరువాత రెండు సంవత్సరములకు నెపోలియను నధికార మస్తమించినది. దానితో పోలుల యాశాజ్యోతి కూడ చల్లారినది.

ఐరోపారాష్ట్రములు 1814-వ సంవత్సరములో వియన్నా నగరమునందు సభ చేసి పోలండును గురించి కొంత విచారించినవి. దీని నేకరాజ్యముగ చేసి తన యధికారముక్రింద నుంచుకొనవలయు నని రష్యాచక్రవర్తి యాలెగ్జాండరు కోరెను. ఇతడు తన యభిప్రాయమును 1811-వ సంవత్సరము నాటికే పోలండు ప్రజానాయకులకు తెలిపియుండెను. పోలండునకు విముక్తి రష్యావలననే గాని ఫ్రాన్సువలన రా దని కూడ చెప్పెను. కాని పోలండు నేకరాజ్యముగ నిర్మించు భావమును వియన్నాసభలో సమావేశమైన రాజ్యములు ఒప్పుకొనలేదు. నాల్గవసారి దేశమును పంచుకొనుటకే చివరకు తీర్మానింపబడినది.

1772,1793,1795 సంవత్సరములందు జరిగిన విభాగములలో లిథువేనియా మొదలగు జిల్లాలు రష్యాచే నాక్రమింపబడి యున్నవి. ఆస్ట్రియా ప్రష్యాలకు వచ్చిన భాగములలో కొన్ని మార్పులు కలిగినవి. గలీషియా జనసంఖ్య 15 లక్షలు. ఈ రాష్ట్రమును ఆస్ట్రియావారు పుచ్చుకొనిరి. పోసెను ప్రష్యా పడమటి భాగమును ఇరువదిలక్షలును ప్రష్యా యధికారముక్రిందికి వచ్చినవి. దీని జనసంఖ్య పది లక్షలు. మిగిలిన రాష్ట్రమును పోలండురాజ్యముగ నిర్మించి దానిని రష్యాచక్రవర్తి యధికారముక్రింద నుంచుట కేర్పాటు జరిగెను.

ఇంతటితో వ్యవహారము పూర్తి కాలేదు. క్రాకో పట్టణము మతిపురాతన మైనది. జనసంఖ్య 60 వేలు. దీని కస్వాతంత్ర్యము కల తటస్థ మగు ప్రజాప్రభుత్వముగ నిర్మించి, ప్రష్యా రష్యా ఆస్ట్రియాలు దీని తటస్థభావమునకు భంగము కలుగకుండ కాపాడుటకు వాగ్దానము చేసెను.

ఈ యేర్పాటులవలన పోలులకు సంతోషము కలిగినది. "పోలండు" అను పేరు తిరిగి ప్రపంచపటమున నగపడినది. ఈ క్రొత్త రాజ్యమునకు రాజ్యపద్ధతి యేర్పాటు చేయబడినది. దీనివలన మంత్రులను నియమించుకొను నధికారము ప్రజలకు కలిగినది. ప్రజలు పార్లమెంటు సభ్యుల నెన్నుకొనవచ్చును. ఇంగ్లండు ఫ్రాన్సు ప్రజలకంటె వీరి కెక్కువ హక్కు లియ్యబడినవి. జాతిమతభేదము లేక యుద్యోగములు చేయబడెను. ప్రజలే యామూల్యములను చర్చించుకొనవచ్చును. మతస్వాతంత్ర్యము పత్రికాస్వాతంత్ర్యము నొసగబడెను. కచ్చేరీలలో దేశభాషను వాడుకొనవచ్చును.

తన రాజ్యముక్రిందికి వచ్చిన పరగణాలను పోలండురాజ్యములో తిరిగి కలుపుటకు రష్యాచక్రవర్తి వాగ్దానము చేసెను. కాని యది యట్లు జరుగలేదు. పోలండుదేశప్రభుత్వమునకును రష్యాకును తీవ్రమైన కలతలు ప్రారంభ మైనవి.

1830-వ సంవత్సరములో ఫ్రాన్సు బెల్జియము ప్రజలు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన పోలుల కావేశము కలిగినది. రష్యావారి దాస్యమునుండి విముక్తి నొందుటకు పోలు లొక్కసారి తిరుగుబాటు చేసిరి. వార్సానగరమందలి సేనలలో నసంతోషము కాలువిమ్మదగి ప్రజ్వరిల్లినది. ఈ తిరుగుబాటు నణచుట సులభమే కాని, సాహసించి యాపనిని తలపెట్టినవా రొక్కరైనను

లేక పోయిరి.

తుదకు 1831-వ సంవత్సరములో తిరుగుబాటు అణచి వేయబడినది. పోలండు రాజ్యము నాశనమైన తరువాత రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలోని పోలుల బలము తగ్గినది. వారు నానా బాధలకును పాల్పడవలసివచ్చెను.

పోలండులో స్వాతంత్ర్యము ననుభవించుచుండిన క్రాకో ప్రజా ప్రభుత్వము కూడ ఆస్ట్రియాలో కలిపివేయబడినది. దీని నెప్పుడేకైన నాస్ట్రియాలో కలుపుకొనవలయునని మాటిమాటికి పోలండును పంచుకొనిన రాష్ట్రములు పదునొకండు సంవత్సరముల క్రిందటనే యాలోచించుకొనినవి. దీనితో పోలుల పరిపాలనము క్రింద నుండిన పోలండు లేకుండ నంతరించినది.

ప్రష్యారాజ్యముక్రింద నుండిన పోలులు తమ యాగ్రహము నణచుకొని జెర్మను ప్రభుత్వమునకు భయపడి శాంతచిత్తులై యుండిరి. 1863-వ సంవత్సరములో రష్యను పోలండునందు పెద్ద తిరుగుబాటు పుట్టి లిథూనియా మున్నగు పరగణాలన్నిటికిని వ్యాపించెను. కొంతకాలమున వదరా స్వభావుడగు రెండవ యలెగ్జాండరు రష్యాచక్రవర్తి యయ్యెను. ఇతర దేశములలో, ముఖ్యముగ నిటలీయందు, జాతీయత విజయము పొందుచుండెను. ఈ కారణముల వలన తమకును కూడ విజయము కలుగునని పోలులలో నుత్సాహములు కలిగెను. కాని వీరికవ్వాని సేన లేదు. స్వదేశ ప్రభుత్వము లేదు. ధనము లేదు. కాబట్టి వీరు తమకు విజయము పరదేశముల సాహాయ్యమువలననే కలుగవలయునని భావించి యితర రాజ్యముల సాహాయ్యమును కోరిరి. కాని యొక్కరైనను సరిపడని సాహాయ్యము చేయలేక పోయిరి.

ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యముక్రింద నుండిన పోలుల స్థితిగతు లంత హీనముగ లేవు. 1866-వ సంవత్సరములో ప్రష్యావలన నోడింపబడినది మొదలు ఆస్ట్రియావారు తమ రాజ్యములోని వివిధజాతులను సరిగ పాలింపబోచ్చిరి. పోలులు వినమ్రులై యుక్తిచే ఫ్రాన్సిసు జోసఫును మెప్పించి, 1869-వ సంవత్సరములో గలీషియా రాష్ట్రమునకు స్వాతంత్ర్యమును సంపాదించిరి. దీనివలన ఆస్ట్రియా పార్లమెంటునకు 80 మంది సభ్యులను పంపుకొను నధికారము వీరికి వచ్చినది. కాజెమిర్ గోలుచౌస్కీ మున్నగు బుద్ధిసంపన్నులు గలీషియాలో నుద్భవించి ఆస్ట్రియా సామ్రాజ్యమునందు దివాను పదవుల నలంకరించి దేశమునకు కీర్తి తెచ్చిరి.

ప్రష్యాలో పోలులు నేటికిని చాల బాధింపబడుచున్నారు. పోలులు జెర్మను ప్రాబల్యమును తొలగించుకొని తిరిగి తలయెత్తుదు రేమో యని జెర్మను సామ్రాజ్యములో నాయకత్వము వహింపవలెనను యాతుర్యముతో నుండిన ప్రష్యా భయపడసాగెను.

అది కారణముగా ప్రష్యనులు పోలుల లక్షణములను రూపుమాపుటకు పూనుకొనిరి. పోలులను నిర్దయులై నానా బాధలు పెట్టి తమ ప్రాబల్యమును వ్యాపింపజేయ నారంభించిరి. ముఖ్యముగ ప్రష్యనులు తమ కోరిక నెఱవేర్చుకొనుటకై రెండు పద్ధతుల నవలంబించిరి. మొదటిది పోలిషుభాషను నిర్మూలము చేయుట. జర్మనులను పోలండునకు వలస పంపించుట రెండవది. వీనివలన పోలుల నాగరకమును ప్రత్యేక జాతి లక్షణములును అంతరించునని వారు తలంచిరి. జర్మనీ భాషలోనే పిల్లలకు చదువు చెప్పవలసినదని 1872-వ సంవత్సరమున నాటికే యధికారు లుత్తరువు చేసిరి. విద్యార్థులు దైవ ప్రార్థనను జర్మనీ భాషలో చేయుటకు నిరాకరించినప్పుడు కొరడా దెబ్బలు కొట్టించిరి. 1906-వ సంవత్సరములో లక్షమంది విద్యార్థులు సమ్మె కట్టిరి. వీరు చేసిన యపరాధము మరేమియును లేదు. జర్మనీ భాషలో పరీక్షా పత్రములను వ్రాయలేదు.

పోలండులో భూములను కొని జర్మనుల కిచ్చుటకై 1886-వ సంవత్సరమున నొక సంఘము స్థాపింపబడినది. ఇందులకై రమారమి 7 కోట్ల 50 లక్షల రూపాయలు వెచ్చింపబడినవి. పది సంవత్సరములయిన తరువాత దీనికి రెండురెట్లు సొమ్ము కర్చుపెట్టబడెను. పదునైదు సంవత్సరములలో కొనబడిన 6 వందల చదరపు మైళ్ల భూమిలో నాలుగు వేల కుటుంబములవారు స్థిరావాస మేర్పఱచుకొని దానిని స్వదేశముగ భావించుకొనిరి. కాని తూర్పు పరగణాల దిగువభాగముల నుండి జర్మనులంతకంటె వెనుకకుగా పోవలె నప్పుడే నారంభించిరి. తరువాత తూర్పు ప్రష్యాలోని జర్మనుల సంఖ్య క్రమక్రమముగ క్షీణింప నారంభించెను.

సర్వశక్తులతో పోరాడుచున్న యీనాటి ప్రపంచయుద్ధమునందు దేశా లిట్టి కష్టముల ననుభవించి యుండలేదు. ఒకానొక స్వతంత్రదేశముగ నెలకొల్పి యుండిన పోలండు రాజ్యమునందు నేడు రెండు కోట్ల ప్రజలు నివసించుచున్నారు. వీరిలో కోటి యిరువదిలక్షల పోలిషుభాష నే మాతృభాషగా మాట్లాడుచున్నారు. పోలులు నానావిధములుగ బాధింపబడుచుండినను నేటివరకే పోయినారు. నేటివారికి స్వాతంత్ర్యమును బాయిని ఉద్ధరించుకొను శక్తి లుండకపోయినను, వీరు కూడ పోలులు మరల పుంజుకొనక పోవుదురా? కాని కాలమానుకూల్యములు వలసిన నింకను నేటికి వీరిలో సగము రష్యాకును మూడవ వంతు ఆస్ట్రియాకును మిగిలినవారు ప్రష్యాకును లోబడవలసివచ్చినది. రష్యా ప్రష్యాలలో పోలుల జాతీయత నెన్ని యున్నను తగ్గి నానారూపములు లేకుండ పోయినది. ఆస్ట్రియాలో కూడ వీరు పడిన కష్టములు ముందున్నవి. ప్రక్కప్రక్కను పట్టి జాతీయ వినాశనము ననుభవించుటకు సుకృతమును తెచ్చుచున్నది. ఎన్ని చిక్కులు వచ్చినను అంతరించినను చావు లేదు కదా. పోలుల సద్విజ్ఞానదేవత మాత్రము యిప్పటికిని జీవించియే ప్రాణప్రతిష్ఠా సమయము కొఱకు చూచుచున్నది. వివిధ సంప్రదాయము ... లేని కల్పలేఖన చిత్రలేఖన గాన కళలయందు జేమి శాస్త్ర పరిశోధనయందు జేమి పాటింగ నైన ప్రవీణులందరు పోలులే. ఇంతకంటె పోలుల జాతీయ లక్షణములకు వేరే నిదర్శన మేమి యుండును? గతశతాబ్ది యంతమున దేశాభిమానులు కొందరు "పోలిషు లీగ్స్" అను సంస్థను 1860-వ సంవత్సరములో నెలకొల్పి నేటివరకును పూర్వ జాతీయ తేజోశీలలను రష్యా ప్రష్యా ఆస్ట్రియా దేశములలో చెల్లాచెదరై యున్న పోలుల హృదయాంతరాళములందు నిరంతరము వెలిబుచ్చి పూర్వజ్ఞానమును మేల్కొలిపి వారిని నవీనోద్యమముల కాకర్షించుచు స్వాతంత్ర్యసంపాదన సాధనలందును జాతీయోద్ధరణమునకు పాటుపడుచున్నారు. ప్రస్తుత మహాసంగ్రామాంతమునందైనను నీ దేశసేవాపరాయణుల ప్రయత్నములు సఫలీకృతము లగును గాక!

మాంటినీగ్రోచరిత్రము

కసావో యుద్ధమునందు బాల్కను రాష్ట్రములలో నొక్కటగు మాంటినీగ్రో పశ్చిమోత్తరమున సముద్రతీరమున నున్నది. మాంటినీగ్రీయులు నాటి పర్వతములచేత కాపాడబడిరి. స్వాతంత్ర్యపరాయణులు నాపదలయందు స్వాతంత్ర్యమునందు ఆసక్తి కలవారని పేరుగాంచిరి. వీరు తమ ప్రక్కనుండిన యేకైకమైనట్టి సామ్రాజ్యములో సామంత సామ్రాజ్యముగా నుండి స్వాతంత్ర్యవిహీనముగా కాలముగడుపుచుండిరి. అందువలన రోమను సామ్రాజ్యమువారు, అట్టసు రాజు ప్రభుత్వము పర్యంతము నీ దేశమునకు స్వాతంత్ర్యము లేకుండ చేసి దీనిని సామంతరాజ్యముగ నుంచుకొనిరి. రోమను సామ్రాజ్యమునకును గ్రీకు సామ్రాజ్యమునకును నడుమ నుండుటచేత ముఖ్యముగ గ్రీకు సామ్రాజ్యము కంటె మూలముచేత మాంటినీగ్రోకు గ్రీకువారితో సంబంధ మెక్కువగ నుండెను. అయినను సర్వియా ప్రకాశించుచుండిన దినములలో ముఖ్యముగ దుష్ట్రనక్ ప్రభుత్వకాలమున, నిది సర్వియాకు సామంతరాజ్యముగ నుండెను. కొంత కాలమునకు పిమ్మట స్వతంత్రరాజ్యముగ నుండెను, తురుష్కుల ప్రకాశించుట చే, కసావో యుద్ధములో వారిచే పూర్ణముగ నోడింపబడెను. ఈ యపజయము మాంటినీగ్రోవారిని శక్తిహీనులనుగా చేసెను.

క్రొనవిచ్ రాజ వంశము

1389-వ సం. మొదలు 1516-వ సం. వఱకు మాంటినీగ్రోకు తెఱచుగ తుర్కీపై కలహములతోడనే సరిపోయెను. స్టీఫెన్ క్రొనెవిక్ అను మాంటినీగ్రోరాజు కాలములో 1424-1436 సం. లోపల 63 యుద్ధములు జరిగి యన్నిటిలోను తురుష్కులు జయింపబడిరి. అయినను, క్రొనెవిక్ రాజు తురుష్కుల బాధను జడిసి, యవసరమగునప్పుడు తనకు సహాయములు చేయుటకు రోము చక్రవర్తితో సంధి చేసికొనెను. తుర్కీవారు రిష్మియా మైనరు, సర్వియా, అల్బేనియాలతో యుద్ధము చేయుచుండిన సమయమునందు స్టీఫెన్ క్రొనెవిక్ అల్బేనియా సేనాధిపతితో చేరి తురుష్కులపైకి పోయెను. కాన్ స్టాంటినోపిలు రాజును గెలిచి నప్పటికీ మాసిదోనియా లోనికి పారిపోవునట్లు చేయబడెను. 1466-వ సం.లో క్రొనెవిక్ చనిపోయెను. పెద్దపుత్రుండగు ఇవాన్ రాజయ్యెను. తురుష్కులు 1459-వ సం.లో సర్వియాను, పిమ్మట బాస్నియా, అల్బేనియా హర్జగోవినా మున్నగు రాజ్యముల నన్నిటిని ఒక్కటొక్కటిగ వశపఱచుకొనిరి. ఇంతవఱకును, పలాయితు లగు సర్వులకు శరణముగ నుండిన మాంటినీగ్రోపై తురుష్కుల దృష్టి ప్రసరించెను. తుర్కీ సుల్తాను అగు సాలోమను పాషా స్కుటరిని ముట్టడించెను. మాంటినీగ్రో కొత్తిడి కలిగెను. మాంటినీగ్రోకు ముఖ్యపట్టణమగు జబల్ జాక్ ముట్టడింపబడెను. తన ముఖ్యపట్టణమును తురుష్కులకు స్వాధీనము చేసియు నావిని తగులబెట్టి యువాను మరొక చోట ముఖ్యపట్టణము స్థాపించుకొనెను; పిమ్మట కొంతకాలము నకు తీవ్రమగు రోగముచే 1490-వ సం.లో మరణించెను. ఇతని పెద్దకొడుకు ఇవాన్ అనువాడు రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఈతని భార్యగా ఒక వెనిసు స్త్రీ యుండెను. ఈతడు వెనిసు వారియందలి మిత్రత్వము చేసెను. అందుచే తిరుగుబాటు సేయువా నరకవు కొంత దేశమునుండి లేచిపోయెను. కాబట్టి యీతడు తన దేశమునకు తన విద్యాధికుడు ముఖ్యుడగు వాడిలాన్ అను మతగురువునకు సామంతరాజులను ప్రజలను నప్పగించి తన దేశము ప్రభుత్వము నాయకునకు నొప్పగించెను. 1516-వ సం. లో ప్రారంభమయిన యీ వ్యవస్థ కొంతకాలము కొనసాగి 1851-వ సం. వఱకు జరిగెను. ఈ మతగురువు రాజ్యాధిపత్యము కలిగియుండెను. పిమ్మట బాస్నియా నవని భూస్వాముల సామంతరాజులలో కొందఱు స్కటారి పట్టణమునకు పలాయనమైరి. ఈ సమయమున ప్రజలకు చాల కష్టముగ నుండెను. బల్కను రాష్ట్రము లన్నియు తురుష్కుల యాధీనములో నున్నను మాంటినీగ్రో మాత్రము స్వాతంత్ర్యముగ నుండెను కాని, యుండుటను దీని స్వాతంత్ర్యమును నిలుపుకొనగలదా యని యాశ్చర్యము కొందఱు నుండిరి.

ప్రజాప్రాతినిధ్యము

1516—1696

ఓడి సామంతులలో నొకరు గాక, ప్రత్యేకము మతగురువు సింహాసనమునకు వచ్చుటచే, సామంతులలో సమూలము యుంగరించి యుండెకలహము లణగెను. దీనియందే దేశమునకు శాంతికారము కలిగించి యుండవలెనని చాల తెలుపలేదు; వీనున్నారో పాలు దేశముయొక్క సైనికశాఖాపరిపాలన నొకనిని సివిల్ గవర్నరు నొకనిని నియమించెను. ఈయన ప్రజాప్రాతినిధ్యనిర్మాణ మగుటచే సర్వజనాంగీకృతుండు. వాడిలానునకు పిమ్మట ముగ్గురు మతగురువులు (వ్లాడికాన్) శాంతిస్థాపనముతో ప్రభుత్వము చేసిరి. ఈ కాలమునందు వీరు బైబిలు ప్రచారమును యెక్కువగ చేసిరి. తురుష్కులలో నైన అల్బేనియాకు తూర్పులగు మాంటినీగ్రోవారు కప్పము కట్టుటకు నిరాకరించినందున, 1604-వ సం. లో మాంటినీగ్రోపై తురుష్కులు దండెత్తివచ్చిరి; కాని విశేషనష్టముతో ఓడిపోయిరి. ఈ పరాభవమువలన తురుష్కులు అతి రోషముతో ఎనిమిది సంవత్సరములకు పిమ్మట 1613-వ సం. లో మరల మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చిరి. ఈసారి మాంటినీగ్రోను పూర్తిగ తుడిచివేయవలెననియే వారి సంకల్పము. యుద్ధమునందలి జయాపజయము లొక సైనికసంఖ్యపైనే యాధారపడి యుండినచో మాంటి

నీగ్రో లభించని చెందెడివారే. కాని మాంటినీగ్రో పర్వతప్రాంతములలో, తమ యుద్ధబలము నిరుపయోగమైనందున తుర్కీవారు పరాజయము నొందిరి. తుర్కీవారు రెండటి నష్టము నెప్పుడును నొందియుండలేదు. అర్‌స్లాన్ పాషాకు గాయములు తగిలెను. రెండవ సేనానియొక్కయు మఱి నూరుగురు రథికాయలయొక్కయు తలలు గొనిపోఁబడి సెటింజి కోటయొక్క బురుజులపై తగిలింపఁబడెను.

ఈ పరాజయమువలన తురుష్కుల కపకీర్తి హెచ్చెను. మాంటినీగ్రోనుల ప్రతిభ ప్రబలెను. 1623 వ సం. లో సొలిమాన్ పాషా యను తురుష్కప్రభువు 80,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోను ధ్వంసము చేయ సంకల్పించి యుద్ధము దినము లఖండముగ పోరు సలిపి మాంటినీగ్రోనులను వారి ముఖ్యపట్టణమగు సెటింజికి తఱిమివేసెను. సెటింజి నాక్రమించుకొనెను. మాంటినీగ్రోనులు లోఁబడిరి; తురుష్కులకు కప్పము కట్టవలసిన వారైరి. కాని మాంటినీగ్రోనులు తమ దేశమందలి యుద్ధములలో గొప్ప సేనలు క్షుద్బాధచే నశించుననియు స్వల్పసైన్యాధిపతులు జయింతురనియు నిరతము కుండిన సిద్ధాంతమును మనసునందుంచుకొని కొంత సైన్యము పార్శ్వరీతిగా పైపునుండి మరల్చి తురుష్కులను ముట్టడించి వారిని మరల జయించిరి.

మాంటినీగ్రోనులకును ఆల్బేనియనులకును గల మతభేదము వీరి నైకమత్యహీనులను జేసి యుద్ధయులను తురుష్కులయొక్క ప్రతాపమునకు లొంగునట్లు చేసినది. మాంటినీగ్రోనులకును తురుష్కులకును జరిగిన పోరాటముల నెన్నజొచ్చిన వేలకొలంది గలవు. పాఠకులకు విసుగు పుట్టును. తురుష్కు లొకసారి అచమెటు పాషా యాధిపత్యముక్రింద 50,000 సైన్యముతో మాంటినీగ్రోపైకి వచ్చినపుడు జరిగిన ఘోరయుద్ధములో నిరువదివేల మంది తురుష్కులు రణరంగమున చనిపోయిరి. మున్నూరుమంది మాంటినీగ్రోలుమాత్రమే నష్టమైరి. మాంటినీగ్రో విశేషించి పర్వతప్రదేశమగుటచే నెంతటి సంఖ్యగల సైన్యములును నచటి యుద్ధమునకు నశించును. తరువాత యిరువది సంవత్సరములలో తురుష్కులు మాంటినీగ్రోపైకి మున్మారు దండెత్తిపోయి పారదోలబడిరి. ఒకయుద్ధములో వేయిమంది మాంటినీగ్రోలు 20 వేల మంది గల తురుష్కసేన నిరువదిసారులు పాఱద్రోలిరి. ఈ నిరంతర కలహములవలన నొక జిల్లాలో శూరులగు మాంటినీగ్రోలు 40 మంది మాత్రమే మిగిలిరి. కాని క్రైస్తవదేశము లన్నిటిలోను వీరి ప్రతాపము హెచ్చెను. 1735-వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజగు మొదటి డానిలో మరణించినపుడతని కుమారుడగు సావాకు దక్కినది యతనికీర్తిమాత్రమే.

సావా రష్యా జర్మనులతో స్నేహము చేసికొనెను. రష్యా చక్రవర్తి యితనిని గౌరవముగ చూచెను; ఇతని దేశమునకు సాలునకు 3000 రూబిళ్లను నొసంగుచుండెను; తుర్కీతోడ కలహములలో సంభవించిన పాడుకాలల యుద్ధారణము నిమిత్తమతని దేశమునకు సాలునకు 1000 డ్యూకట్లు నిచ్చుచుండెను. సెంటు పీటర్సుబర్గులో నున్న సైనికశిక్షణాలయములో మాంటినీగ్రో బాలురు పదునైదుగురకు విద్యాశిక్షణ మొసంగుచుండెను. పిమ్మట 1766-వ సం. లో సావా మరణించెను.

1782—1830

ఒకటవ పీటరు కడుసమర్థుఁడు, శూరుఁడు, పట్టుదల గలవాఁడు. ఈతని పరాక్రమమువలన ఆస్ట్రియా రష్యా యింగ్లండులు కూడ నితని సహాయము నపేక్షించుటకు సంశయింపబడుచుండెను. అతని తోటి సైనికులు నెపోలియనుకు గూడ నాటంకమును కలిగిరి. 1788-వ సం. లో ఆస్ట్రియా రష్యాలు తుర్కీపై యుద్ధము ప్రకటించినపుడు మాంటినీగ్రోవారి సహాయమును గోరను. 1807-వ సం. లో జరిగిన టిల్‌సిట్ సంధివలన బొకె ప్రెంచివారిక్రిందికి వచ్చెను. నెపోలియను మాంటినీగ్రోను లసాధ్యులనియు వారి నణచుటకు ప్రయత్నించుటకన్న వారితో మైత్రిభావము గలిగియుండుట శ్రేయస్కరమని యూహించెను; తన సొంత ఖర్చుతో మాంటినీగ్రోలో బాటలను వేయించెద నని చెప్పెను. కాని మాంటినీగ్రోనులు బండ్లు రాఁగలిగిన బాటలలో శత్రువులు గూడ సులువుగ తమపైకి రాఁగలరని గ్రహించి యాబాటల సదుపాయమును నిరాకరించిరి. తమ దేశములలో రాకపోకలకు తగిన సదుపాయములు లేమియే, తమ స్వాతంత్ర్యమును కాపాడుచున్నదనియు, ఆ ప్రకృతిరక్షణ సాధనములను మార్చుట తమకు హానికర మనియు వీరి సిద్ధాంతము. మాంటినీగ్రోను నీరీతిని తన్ను నిరసించినందు కోపముచే నెపోలియను వారి దేశమును రూపుమాపుటకు శపథము చేసెను.

1830—1860

మొదటి పీటరు తదనంతరమతని పుత్రుఁడు. రెండవ పీటరు సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు మహాబలిష్ఠుఁడు. 1820-వ సం. జరిగిన యుపజయము మొదలు తురుష్కులు మాంటినీగ్రో మాట తలపెట్టరయిరి. 1832-వ సం. లో ఆల్బేనియా తిరిగి తురుష్కులకు స్వాధీన మాయెను. కాని తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనుల శౌర్యపరాక్రమములను మఱువలేదు. వీరిని నయమున సాధింపవలె నను సంకల్పముతో 1856-వ సం. లో మాంటినీగ్రో రాజవంశముయొక్క పారంపర్యపు హక్కును తామొప్పుకొనెద మనియు మాంటినీగ్రోకు మరికొంత దేశమును గూడ నిచ్చెద మనియు తురుష్కుల యధికారమును మాత్రము మాంటినీగ్రోను అంగీకరింపవలయు ననియు తురుష్కులు మాంటినీగ్రోనులను కోరిరి. దీనిని మాంటినీగ్రోనులు నిరాకరించిరి. స్వల్పదేశమున కాశపడి సుల్తానులకు తలయొగ్గుట కే మాంటినీగ్రో మానవుఁడును నొప్పుకొనఁడాయెను. తురుష్కులు తిరిగి దండెత్తి వచ్చి పూర్ణముగ నోడిపోయిరి. రెండవ పీటరు మిగుల శూరుఁడు; 6 అడుగుల 9 అంగుళములయెత్తు గలవాఁడు; దయాళుశీలుఁడు. 1845-వ సం. న తన దేశమునఁ గలిగిన క్షామములో నితఁడు తన నగల నన్నిటి నమ్మి సీమలకొలంది ధాన్యమును తెప్పించి ప్రజలకు పంచిపెట్టించెను. ఇట్టి మహామహుఁడు 1851-వ సం.లో మరణించెను. ఈతనికి పిమ్మట రెండవ డానిలో రాజయ్యెను.

ఇతఁడు విశేషము మతభక్తి గలవాఁడు కామిచే, నితని కాలములో రాజ్యాధికారము మతాధికారము వేఱుచేయఁబడెను. రెండవ పీటరు కాలమున శాంతముగ నుండిన తురుష్కులు తిరిగి రెండవ డానిలో కాలమున మాంటినీగ్రో పైకి వచ్చిరి. ఓమర్ పాషాను తురుష్కులు మాంటినీగ్రో పైకి పంపిరి. తుర్కీ నౌకాబలము అల్బేనియా రేవును ముట్టడించెను. డానిలో రష్యా ఆస్ట్రియాల సహాయమునకై రాయబారి నంపెను కాని రాయబారి తిరిగిరాక పూర్వమే 1850వ సం॥ జనవరి నెల 20 వ తేది రాత్రి మాంటినీగ్రోనులు ఓమర్ పాషా సైన్యముమీఁద పడి 17 పటాలములను నాశనము చేసి 370 మంది గోరీతురుష్కుల తలలను గొనిపోయిరి. ఇంతలో ఆస్ట్రియా రష్యాలు కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సంధి సాగింప మొదలుపెట్టెను. ఇవి యన్నియు లక్ష్యపెట్టక ఓమర్ ఆస్ట్రోగ్ వఱకు వచ్చెను. కాని, విశేష నష్టము నొందెను. ఇంతట వర్షకాలము వచ్చెను. నదులు దాఁటుట కలవి కాకుండెను. దీనికి తోడు సుల్తాను యుద్ధము నాఁపుట కుత్తరువులిచ్చెను. ఈ యుద్ధము జరగిన మూఁడు మాసములలోను 4,500 మంది తురుష్కులు యుద్ధభూమి కర్పితులైరి. ఇంతకంటె నెక్కువమంది వికలాంగులైరి. 900 మంది ఖైదీలుగ పట్టుకొనఁబడిరి. ఈ విధముగ తురుష్కులతో వీరు పోరాడిన యుద్ధములు లెక్కకు మిక్కిలిగ నున్నవి. వాని నన్నిటిని గూర్చియు చదివినచో, నెట్టి మానవునకును మాంటినీగ్రోనులకు సాటి యోధులు లేరని తోఁచకమానదు. ఎన్ని యుద్ధములం దెన్నిసారు లపజయము నొందినను ధైర్యముతో, తమ వైరుల శౌర్యము నెఱింగియు నిరుత్సాహులు గాక, యుద్ధమునకు పునఃప్రయత్నములు చేయు తురుష్కుల చరిత్ర మసమానమని కూడ తోఁచకమానదు.

పోరుల కొలంది యుద్ధములం గలిగిన యనుభవముచే సైనిక శిక్షణ మవశ్యమని తోఁచి 1858వ సం. న డానిలో సైనిక శాసనమును నిర్మింప మొదలిడెను. ఇప్పటివఱకును మాంటినీగ్రో సైనికులకు శిక్షణము లేదు. యుద్ధము వచ్చిన దనినతోడనె మూలమూలలనుండి ప్రజలందఱు కొన్ని గంటలలో ప్రోగగుదురు. ప్రాచీనాయుధము లగు కత్తులు కటారులే వీరికిఁ గల యాయుధములు. వీనికి తోడు శత్రువులనుండి యప్పుడప్పుడు యుద్ధములలో పట్టుకొనిన యసంఖ్యాకము లగు ఫిరంగులు తుపాకులు నుండఁ గలవు. యుద్ధము ముగిసినతోడనే యెవరి పల్లెలకు వారు పోయి సేద్యము చేసికొను చుండెడివారు. డానిలో 18 మొదలు 60 సం. ల వయసు గల ప్రతిమానవుని సైనికునిఁగ చేర్చుకొనెను.

1854వ సం. లో క్రిమియాన్ యుద్ధము పొసఁగెను. మాంటినీగ్రోను తటస్థముగ నుండు మని యాస్ట్రియా వా రొత్తిడి చేసెను. యుద్ధధ్వని వినినతోడనే యుత్సాహితు లగు మాంటినీగ్రో ప్రజలు కలహమునకు కాలు ద్రవ్వుచుండిరి; సరిహద్దులలోని తురుష్కులను వధింపసాగిరి.

1857వ సం. లో డానిలో ప్యారిసును సందర్శించినపుడు సుల్తానునకు నామమాత్రమును తాను లోఁబడినచో దానికి ప్రతిఫలముగ కొంత దేశము నిప్పించెద ననియు, తుఱకల రేవులలో మాంటినీగ్రో పతాక ముండునట్లు చేసెద ననియు చెప్పిరి. ఈ పద్ధతి నిరువది యైదు వత్సరములక్రిందట రెండవ పీటరు నిరాకరించెను. దాని నిపుడు రెండవ డానిలో యంగీకరించెను. ఈ విషయ మొకప్పుడు స్వాతంత్ర్యప్రియులును స్వతంత్రులును నగు మాంటినీగ్రో ప్రజల కనిష్టము కలిగించెను. దేశమునం దసంతుష్టి ప్రబలెను. సాయుధ నాయకులు లేచిరి తిరుగఁబడిరి. వారి నణఁచుటకు డానిలో కెంతో శ్రమ యయ్యెను.

ఇదంతయు నిట్లుండఁగ, సంధిని సరకుచేయక తురుష్కులు 7,000 మంది సైనికులతో హుసేన్ పాషాను ఉత్తరప్రాంత దేశము పైకి పంపిరి. ఆస్ట్రియా రష్యాలు డానిలో మొఱకు చెడచెవి నిడెను. ఫ్రెంచి చక్రవర్తి యగు మూఁడవ నెపోలియను మాత్రము వీరికి తోడ్పడి తన నౌకాదళమును రగుసాకు పంపెను. డానిలో సోదరుఁడగు మిర్కో సైన్యము నడపెను. గ్రాహోవో యుద్ధము జరిగెను. మే నెల 13వ తేదిని యుద్ధ మారంభ మాయెను. మధ్యాహ్నమైనంతనే తురుష్కులు మాంటినీగ్రో పైకి వత్తు రనినట్లు మిర్కో తురుష్కసైన్యములను ముత్తునియలు చేసెను. ఎక్కడి ఫిరంగులకడ నుండు యోధు లక్కడనే వధింపఁబడిరి. మరలిపోవుటకు వీలు లేకుండ కనుమ ద్వారమున నొక సేన కావలి యుండెను. కొన్ని వారములకు పిమ్మట యుద్ధభూమిని చూచిన యొక యాస్ట్రియా నధికారి యప్పటి కింకను 2,237 శవములు యుద్ధభూమియం దున్నట్లు చెప్పెను. 4,500 మంది మాంటినీగ్రోనులలో 400 మంది మాత్రము హతులైరి. తురుష్కుల నష్ట మింత కెనిమిది రెట్లు కధిక మాయెను.

1858వ సం. లో గొప్ప రాజ్యముల రాయబారు లందఱును కాన్‌స్టాంటినోపిలులో సమకూడి మాంటినీగ్రోకును తుర్కీకిని గల సరిహద్దు విషయము నాలోచించిరి. కాని వీరి తీర్పుమియు సఫలము కాకపోయెను. పిమ్మట జరగిన రెండు యుద్ధములలో స్పష్ట మయ్యెను. 1855వ సం. న డానిలో వ్రాసిన —శాసనము 1888వ సం. వఱకు అమలులో నుండెను. పిమ్మట డెను. ము గడువకముందే 1860వ సం. లో నితఁడు

ఒకటవ నికోలాస్ ప్రభుత్వము

1860_1896

డానిలోకు పిమ్మట నతని యన్న కుమారుఁడగు మొదటి నికోలాస్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. ఇతఁడు కడు సమర్థుఁడు; ప్యారిస్ నగరములో విద్యాశిక్షణ నొందెను, ఫ్రెంచి భాష నతి చాకచక్యముతో మాట్లాడెడివాఁడు. ఇతనిని చూచినవారిలో నితని గొప్ప లక్షణములను కనిపెట్టినవారు లేరు. ఇతని ప్రభుత్వారంభము నందే తురుష్కులతో యుద్ధము పొసఁగెను. ఇందుమాత్రము తురుష్కులకే జయము కలిగెను. కాని తుదకు స్క్యూటరీయొద్ద సంధి జరిగెను. ఇందలి కఠినమైన షరతులు మాంటినీగ్రోనులపై విధింపఁబడెను. పదునాల్గేండ్లు గడచిన తర్వాత దేశములో క్షామము ప్రవేశించెను, కలరా వ్యాపించెను. ఈసందర్భమందు ఫ్రెంచివారు చాల సహాయము చేసిరి. దైవానుగ్రహమున నివి త్వరలో శాంతి నొందినవి.

కడచిన యుద్ధమునకు ఫలితముగ, నింతవఱకుండిన యుద్ధపు కట్టుఁబాట్లు చాలవని గ్రహించి నికోలాసు ఫ్రాన్సులో పెక్కు తుపాకులను లాటరీలో కొనెను. మూఁడవ నెపోలియను, జారు, సర్వియా రాజగు మికెయిల్, మఱియొక సర్బు ప్రముఖుఁడును కలసి సొమ్ము పెట్టుఁబడి నిచ్చిరి. సర్వియా రాజు ఫిరంగుల కర్మాగారమును నిర్మింపవాని నొకనిని పంపెను. దీనిని సెటింజిలో స్థాపించిరి. ఇవి యన్నియు సమకూర్చుకొని నికోలాస్ సైనికాభివృద్ధికి ప్రారంభించెను. 1870_వ సం. లో కాప్టెన్ వ్లాహోవిక్ అనునతఁడు సైన్య శిక్షాప్రకరణము వ్రాయ మొదలిడెను. యుక్తవయసు వచ్చిన ప్రతిమనుజునకును ఒక తుపాకియు కొన్ని తోటాలును నొసంగఁబడెను. వారు తుపాకులను తమ పిల్లలకన్న నెక్కుడుగ ప్రేమించిరి. 1895_వ సం. లో రష్యాజారు తన పేరున బహుమతిగ 30,000 తుపాకులను పెక్కు ఫిరంగులను తోటాలు మున్నగువానిని అంటివరికి పంపెను. రష్యాసైనిక శిక్షకులు పోడ్గోరికాలో నొక సైనికోన్నత శిక్షాలయమును స్థాపించిరి. సెటింజియొద్ద సైనికు లుండుట కొక యిండ్లవరుస కట్టఁబడెను. ఈ విధముగనే విద్యాశాఖ గూడ నేర్పడి విద్య యభివృద్ధి యయ్యెను. అప్పటికి ప్రయుక్తమైన విద్య ముఖ్యముగ నెంచఁబడెను. కాని యుద్ధసమయములో వీ రందఱును కలములకు బదులు కత్తులను మార్చెడివారు.

1876_వ సం. లో మాంటినీగ్రోనులు తురుష్కులపై యుద్ధము ప్రకటించిరి, ఇందు కూడ పూర్ణముగ జయము నొందిరి. ఈ యుద్ధమునందు వీ రేడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమున ముప్పది మైళ్ల దేశమును సంపాదించిరి. ఇది యింగ్లీషువారి సహాయమువలన వచ్చిన దని నేఁటివఱకు ప్రతిదేశభక్తుఁడును గ్లాడ్‌స్టన్ మంత్రివర్యుని నామము స్మరించుచుండును. దేశమునందు బాటలు విస్తరిల్లుట దేశమున కపాయకరమను ప్రాచీన సిద్ధాంతమును విడిచి, నికోలాసు దేశమునందలి ముఖ్యపట్టణముల నన్నింటిని మంచి బాటలతో కలిపెను. పిమ్మట తుర్కీతో నొకసారి కలహము కలిగెను, అన్ని వైపులను చుట్టుకొనియుండుటచే ఆష్ట్రియా తుర్కీకన్న గొప్ప శత్రువాయెను. రష్యా చక్రవర్తి కుటుంబముతో చేసిన సంబంధములవలన మాంటినీగ్రోకు రష్యా పరమమిత్ర మాయెను.

రుమేనియా రాజ్యము

రుమేనియా యూరపుదేశ మంతటిలో ఫలవంత మయినది. ఇయ్యది, బాల్కను రాష్ట్రములలో చేరినది కాకుండుటచే 1912_13 లో జరిగిన బాల్కను యుద్ధమునందు జోక్యము కలుగఁ జేసికొనలేదు. కాని చిట్టచివరకు బల్గేరియా తక్కిన బాల్కను రాష్ట్రములతో వ్యతిరేకముగ నుండినపుడు రొమేనియా బల్గేరియాపై దండెత్తి బల్గేరియానుండి 2,85,000 మంది జనులు గల 7,609 చదరపు మైళ్ల భూమిని సంపాదింపఁగలిగెను.

కలహా...
దేశమునకు
పిటర్స్బర్గులో న...

ఈ దేశపు వైశాల్యము 52,700 చదరపు మైళ్లు. జనసంఖ్య 7,500,000; ఆదాయము 22,000,000 సవరనులు; ఋణము 68,000,000 సవరనులు; వ్యాపారము 41,000,000 సవరనులు; సైన్యము శాంతిసమయమునందు 98,600 మంది, యుద్ధసమయములందు 420,000 మంది; ఇందు 56,164 టన్నుల పరిమాణము గల 34 వర్తకపుస్టీమరులును, 56,842 టన్నుల పరిమాణము గల 36 పాధాగ్ర నావు లోడలును గలవు.

రష్యా సామ్రాజ్యము

వ్యక్తులకువలె జాతులకును బాల్య కౌమార యౌవన వార్ధక్యములు సహజావస్థలు. ఇప్పటి యూరపుజాతుల స్థితిని గమనించిన నీస్థితి తెలియుచున్నది. గ్రీకు రోమక జాతులు గతించినవి. వాని స్థానములందు క్రొత్త జాతులు పుట్టి విజృంభించినవి. ఆ జాతులిప్పుడు దశాభేదములందున్నవి. కొన్ని జాతులు యౌవనదశను దాటినవి. మరికొన్ని జాతులు యౌవనదశయందున్నవి. ఇక కొన్ని యౌవనదశను పొందనున్నవి. జర్మనుజాతి యౌవనదశయందున్నది. ఆ జాతియొక్క తబ్బిబ్బులకా దశయే కారణమై యుండును. రుష్యాదేశమునకు యౌవనదశ యింకను రానున్నది. ఇదియే యీ జాతి వెనుకబడి యుండుటకు కారణమయి యున్నది. రుష్యాదేశ చరిత్రము 9-వ శతాబ్దముతో నారంభమైనట్లున్నను, నిశ్చయముగ 17-వ శతాబ్దమునందు పీటరు మహామహునితో నారంభమైనదని యెంచవచ్చును.

రషియాసామ్రాజ్యపు వైశాల్య మఖండము. జనసంఖ్య యతి బహుళము. తక్కిన రాష్ట్రముల చరిత్రముల రీతిని దీని చరిత్రమును వ్రాయుట యన్న గ్రంథములు నింపుటయే యగును. వైశాల్యమున బ్రిటీషు సామ్రాజ్యమునకు పిమ్మట నిదియే పెద్దది. ఈ దేశమంతయు దాదాపు ఏకఖండముగ నున్నది. యూరపుఖండమునందు సగపాలును ఆసియాఖండమునందలి యుత్తరభాగ మంతయు నిది యాక్రమించి యున్నది. పూర్వార్ధగోళమునందలి యుత్తరభాగము నంతటి నిది యాక్రమించియుండుటచే నిది యతిశీతలముగా నుండును. దీని తీరములు సంవత్సరములో సగముకంటె నెక్కువ కాలము ఘనీభవించియే యుండును. ఆ ప్రాంతములు పంటలకననుకూలములై కొంత కాలము వఱకు మాత్రము పచ్చికబయళ్లుగ నుపయోగపడును. ఈ సామ్రాజ్యపు వైశాల్యము 8,770,703 చతురపు మైళ్లు, జనసంఖ్య 173,359,900. ప్రజలలో నూటికి 65 గురు మాత్రమే రషియనులు, 6 గురు పోలులు; తక్కినవారిలో జ్యూలు ఆర్మీనియనులు కకేషియనులు టార్టారులు ఫిన్‌లు మంగోలియనులు మున్నగు ననేకజాతులవారు గలరు. రష్యనులు చాలమంది గ్రీకు చర్చికి సంబంధించిన క్రైస్తవులు.

ఈ యఖండమయిన విశాలదేశము, జనసంఖ్యను బట్టి చూచినచో, దాదాపు నిర్మానుష్యప్రదేశమువలెనె గన్పట్టును. యూరోపు రష్యాలో, బాల్టిక్ బ్లాక్ సముద్రముల నడుమ నుండు దేశము మాత్రము ప్రజాబాహుళ్యము గలది. ఇదియే కొంతవఱకు ఫలవంతమయిన భూమియు నయియున్నది. 1912-వ సం. పు లెక్కలను బట్టి యింత విశాలమగు దేశములో 361,045,636 ఎకరములు మాత్రమే సాగుబడిలో నున్నవి. ఈ విధముగ పశుసంరక్షణమునకు తగిన భూమి తక్కిన ప్రదేశములలో సమృద్ధిగ నుండుటచే, 1912-వ సం. లో 48,896,000 పశువులును, 74,066,000 గొఱ్ఱెలు మేకలు మున్నగునవియు, 13,508,000 పందులును, 33,169,000 గుఱ్ఱములును రష్యాదేశమునందుండినట్లు తేలినది. దీనిని బట్టి ప్రస్తుతమహాసంగ్రామములో వీరికి గల యార్థికబలాధిక్యత నిర్వివాదాంశము.

సైన్యము

రషియా సామ్రాజ్యములోని యాసియా భాగములలోను యూరపునందలి ఫిన్లండులోను తప్ప, తక్కిన రష్యాలోని ప్రజ లందఱకు సైనికశిక్షణము విధియై యున్నది. 21—45 సం. ల నడిమవయసు గలవా రందఱును సైనికశిక్షను పొందవలసినవారే.

విద్య

ఒక్క ఫిన్లండులో తప్ప, తక్కిన రష్యాదేశ మంతటిలోను ఏదో యొక భాషను చదువను వ్రాయను నేర్చినవారు నూటికి పది మందికంటె నెక్కువ లేరు.

రైలుమార్గము

1913-వ సంవత్సర మారంభమున నీదేశములో 46,839 మైళ్ల రైలుమార్గము గలదు. దీనిపై 1912-వ సంవత్సరములో ప్రయాణము చేసిన 235,179,600 మంది ప్రయాణికులవలనను, కొనిపోబడిన 229,283,479 టన్నుల సరకులమీది సుంకములవలనను 113,419,600 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను.

వర్తకపు టోడలు

1913-వ సం. లో 790,075 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 716 పొగయోడలును 184,103 టన్నుల పరిమాణము గలిగిన 500 సాధారణపు టోడలును రషియను పతాకముతో సముద్రముపై నడచుచుండెను. పొగయోడలపై 17,157 గురును సాధారణపు టోడలపై 12,383 గురును నావికులుగ నుండిరి. సముద్రముపై వీరి నావాస్థితి తక్కువగ కన్పట్టుచున్నను, దేశాంతస్థితములగు సరస్సులలోను నదులలోను నింతకు మించిన పరిమాణము గల నావలును వానికి తగినంతమంది నావికులును నుండుట కవకాశము గలదు.

ఆదాయ వ్యయములు

1914-వ సం లో 300,000,000 సవరనుల యాదాయము వచ్చెను; దేశఋణము 945,000,000 సవరనులు; 268,000,000 సవరనుల వర్తకము జరిగెను; సైనికవ్యయము 2,82,20,000 సవరనులు; నావావ్యయము 26,149,294 సవరనులు.

నిర్బంధ సైనికశిక్షణము

శాంతి సమయమునందు 15,00,000మంది సైనికు లుందురు; యుద్ధసమయములందు వీరికి తోడు మొదటి రెండు పంక్తులలోను మాత్రము 19,25,000మంది సైనికు లధికముగా నుందురు. అసాధారణ సమయములందు విశేష సైన్యము సమకూడుట కవకాశము కలదు.

నౌకాదళము

నౌకావివరణము	ఇదివఱ కున్నవి	నిర్మింపబడుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	7
బాటిల్ క్రూయిజర్లు	,,	4
ఆర్మర్డు క్రూయిజర్లు	6	,,
ప్రొటెక్టెడ్డు క్రూయిజర్లు	6	6
ఇతరమైన క్రూయిజర్లు	4	,,
డిస్ట్రాయర్లు	96	45
టార్పిడో బోట్లు	26	,,
సబ్మెరైనులు	29	,,
మొత్తము	176	78

ఆర్కిటిక్ మహాసముద్రం
నల్లసముద్రం

ఇటలీ సామ్రాజ్య చరిత్రము

ఇటలీ సామ్రాజ్య ప్రాచీన చరిత్రము అత్యంతవ్యాపకమైనది. ప్రస్తుతచరిత్రము క్రీ. శ. 476-వ సం. తో ప్రారంభమగును. హెరూలియను లనబడు జర్మనీజాతికి చేరిన ఒడోసరను నాయకుఁడీ కాలములో నిటలీపైకి దండెత్తి వచ్చి యిటలీకి రాజయ్యెను. పదునేడు సంవత్సరములకు పిమ్మట నీ రాజ్యము తియొడోరిక్ ది గ్రేటను ఆస్ట్రోగతు వంశస్థుని వశమయ్యెను. పిమ్మట బిజాంటైన్ సేనలవలన వీరు జయింపఁబడుటచే, ఇటలీ తూర్పు చక్రవర్తుల పరిపాలనములోనికి వచ్చెను. 568-వ సం. లో లాంబార్డు లను నొక జర్మనుజాతికి చేరిన అల్బాయిన్ అను రాజు పో యను నది ప్రాంతముల దేశమును స్వాధీనము చేసికొని పావియాను ముఖ్యపట్టణముగ చేసికొనెను. ఈ లాంబార్డుల క్రింద ఇటలీ యుత్తరభాగమును టస్కనీ అంబ్రియాలును కొన్ని దక్షిణ జిల్లాలును చేరియుండెను. వీరికి ముఖ్యపట్టణము రావెనా. కాని యీశాన్యప్రాంతమునందలి వారు స్వతంత్రులుగనే యుండి, 697-వ సం.లో వెనిసు ప్రజాస్వామ్యము (రిపబ్లిక్)ను స్థాపించిరి. అయినను రావెనా రోమాగ్నా అంకోనాలును, అడ్రియాటిక్ సముద్రతీరమునందలి కొన్ని రేవు పట్టణములును, సిసిలీయును, రోముతోకూడ దాదాపు ఇటలీ దక్షిణ భాగమంతయు వీరికి స్వాధీనము కాకయే యుండెను. ఎనిమిదవ శతాబ్ద ప్రారంభమున నీ దేశముపై బిజాంతియ ప్రభుత్వమునకుఁ గల యధికార మంతరించెను. ఈ సందర్భమున లాంబార్డు రాజుల తోడి కలహములలో పోపుయొక్క యధికారము క్రమక్రమాభివృద్ధి నొందెను. అస్టోల్ఫస్ రాజు నెదుర్చునిమిత్తము తనకు సహాయము కావలసియుండుటచే, మూడవ స్టీఫెన్ అను పోపు ఫ్రాంకుల రాజగు పెపిన్ అనునాయనను పరిశుద్ధుని చేసి రోమునకు గవర్నరుగ నియమించెను. దీనికి ప్రతిఫలముగ పెపిన్ రావెనా ప్రభుత్వమువారికి అయిదు రేవుల నిచ్చెను. ఈ విధముగ పోపుయొక్క యధికారము హెచ్చెను.

ఒకటవ హాడ్రియన్ అను పోపుయొక్క యాహ్వానముమీఁద ఫ్రాంకుల రాజగు చార్లిమేను లాంబార్డుల రాజగు డెసిడెరియసుతో యుద్ధము సలిపి, యతనిని 774-వ సం. న తన ముఖ్యపట్టణమగు పావియాలో ఖయిదీగ నుంచుకొని, వాని రాజ్యమును ఫ్రాంకిష్ సామ్రాజ్యమునకు చేర్చెను. 774-వ సం. లో బెనెవెంటో రాజ్యమును దక్షిణ ఇటలీయు తప్ప, మిగిలిన యిటలీ యంతయు ఫ్రాంకుల ప్రభుత్వములో నుండెను. 800 సం.లో చార్లిమేను పాశ్చాత్య కిరీటమును ధరించెను. కార్లోవింజియన్ రాష్ట్రము భిన్నమయి పోయినపుడు, ఇటలీ ప్రత్యేకరాష్ట్రమయి యుండుటకు దండయాత్రికుల కాటపట్టయ్యెను.

961-వ సం. లో ఓటో ది గ్రేటను నతఁడు రోము సింహాసనమునకు వచ్చి మరుచటి సం. న పవిత్రమయిన రోమకసామ్రాజ్యమునకు చక్రవర్తి యాయెను. పిమ్మటి శతాబ్దములలో నుత్తరఇటలీ మధ్యఇటలీలలోని జిల్లాలును పట్టణములును స్వాతంత్ర్యము చెంది, ప్రత్యేకపరిపాలకసంఘములుగను రాష్ట్రములుగను మారినవి. ఇట్టి స్థితిలో పెపిన్‌వలన నీయఁబడిన దేశములతో కూడ మధ్య ఇటలీలో విశేషభాగము పోపుల ప్రభుత్వములో నుండెను. ఈ దేశము పిమ్మట ననేకసమయములలో వ్యాప్తిని చెందెను. దక్షిణ ఇటలీలో చార్లిమేను కాలమునందనేకస్వతంత్రమండలము లుండెను. తొమ్మిదవ శతాబ్దమున నీ భాగము సిసిలీతో కూడ సరాసెనులచే నాక్రమింపఁబడెను. పదునొకండవ శతాబ్దములో నిది యంతయు నార్మనులకు స్వాధీనమాయెను. పిమ్మట పెక్కుసారులు దీని రాజులు మారినను, 1282-వ సం. వఱకు నిది విభక్తముగనే యుండెను.

ఆ సంవత్సరమునందప్పటి ప్రభువులకు ప్రతికూలించి వారి యధికారమునుండి సిసిలీ స్వాతంత్ర్యము నొంది 1435-సం. వఱకు ప్రత్యేకముగ నుండెను. అది పిమ్మట 1458 మొదలు 1504-వ సం. వఱకును కూడ స్వతంత్రముగనే యుండెను. కాని, ఆసమయమున దిటలీ సిసిలీలు రెండును 1713-వ సం. వఱకు స్పెయినునకు సంబంధించి యుండెను. అప్పుడు యుట్రెక్టు సంధివలన నేపిల్సు ఆస్ట్రియా వారికిని, సిసిలీ సావాయి ప్రభువునకును చెందెను. 1720-వ సం.లో నివి రెండును తిరిగి ఆస్ట్రియాకు సంక్రమించెను; కాని 1734-వ సం. లో ఆస్ట్రియావారోడిపోవుటచే స్పెయినుదేశములోని బోర్బన్ కుటుంబమునకు చేరెను.

ఇటలీదేశము యొక్క మధ్యకాలపు చరిత్రము గ్వెల్ఫ్సు ఘిబెల్లైన్సు అను తెగలవారికి కలిగిన కలహములతోడను మధ్యఇటలీ ఉత్తరఇటలీలయొక్క విరోధములతోడను నరిపోయినది. టస్కనీలో గ్వెల్ఫ్సు తెగవారు ప్రజాస్వామ్యమునకై ఫ్లారెన్సు అనువాని నాయకత్వముక్రింద నొక సంఘము నేర్పఱచుకొనిరి. ఘిబెల్లైనుల పక్షమున పీసా అరెజ్జో లుండిరి. వీరికిఁగల వర్తకవ్యాపారముల పోటీ వీరిని యుద్ధములలోనికి దించెను. 1284-వ సం. లో మెలోరియా యొద్ద జరిగిన నౌకాయుద్ధములో పిసనుల నౌకలను నాశనము చేసి, 1298-వ సం. న కర్జోలా యొద్ద జరిగిన యుద్ధములో జెనోవా వారు సముద్రముపై తమ యధికారమును నెలకొల్పుకొనిరి.

నెపోలియను యుద్ధకాలమువఱకు ఇటలీ యంతర్భాగముల కలహములతోడనో ఆస్ట్రియా స్పెయిను సావాయి కుటుంబముల దుర్మంత్రాంగములవలననో కలవరము చెందుచునే యుండెను. నెపోలియను కాలమునందిటలీ పెక్కుమార్పులను చెందెను. 1815-వ సంవత్సరపు వియన్నా కాంగ్రెసు ఆక్టు ప్రకారము ఇటలీ పది ప్రత్యేకరాష్ట్రములుగ విభజింపఁబడియుండెను.

ఆస్ట్రియా-హంగరి

కార్సిక

సార్డీనా

సిసిలి

ఇటలి

ఈ రాష్ట్రముల యన్నిటి యైక్యమునకై ఉత్సాహము కలిగి యాయా రాజధానుల ముఖ్యపట్టణములగు నేపిల్సు రోము లొంబార్డీ మున్నగు పట్టణములలోని ప్రభుత్వములవారు తఱచుగ కొట్లాటలు పన్నుటతోడనో, యుద్ధములు చేయుటతోడనో కాలము వెళ్లబుచ్చిరి. 19వ శతాబ్దము ప్రారంభమునందీ కలహములలో ముఖ్య నాయకుడును ఇటలీ వారికి శ్రేయస్కారకుడును అయిన మహాపురుషుడు గ్యిసెప్పిమజ్జిని 1848వ సం. పు ఫ్రెంచి కలహములో లొంబార్డి వెనీసు మున్నగు పరగణాలవారు తిరుగబడి ఆస్ట్రియా సైన్యమును వెరోనా పర్యంతము పాఱద్రోలిరి. సార్డినియా రాజగు చార్లెసు ఆల్బర్టు ఆస్ట్రియాపై యుద్ధము ప్రకటించి మొదట జయించినను, పిమ్మట నోవరాయొద్ద 1849వ సం. న జరిగిన యుద్ధములో నోడింపబడెను. అప్పు డాల్బర్టు తన కుమారుడైన విక్టర్ ఇమాన్యుయలునకు సింహాసనము వదలివేసెను.

ఇంతలో పోపు రోమునుండి తఱిమివేయబడి, మాజినీ గారిబాల్డీలచే ప్రజాస్వామ్య ప్రభుత్వము స్థాపింపబడెను. కాని 1849వ సం. న పోపు ఫ్రెంచివారి సహాయము పడసి, వారి సంరక్షణక్రింద 1850వ సం. నుండి తన నిరంకుశాధికారము సాగింప మొదలిడెను. సిసిలీ నేపిల్సులలోని యరాజక సంఘములు కూడ నణచివేయబడినవి. కాని రహస్య సంఘములు మాత్రము తమ పనిని తాము చేయుచునే యుండెను. 1859వ సం. నం దాస్ట్రియావారితో ఫ్రెంచివారును సార్డినియావారును చేసిన యుద్ధమునకు పిమ్మట, ఆస్ట్రియావారు లొంబార్డీని సార్డినియా కియ్యవలసినవారైరి. ఆ సంవత్సరములోనే, రోమాగ్నా మోడెనా పార్మా పియాసెంజా మున్నగునవి కూడ చేర్చుకొనబడెను. కాని సావాయి నీస్ పరగణాలను మాత్రము ఫ్రెంచివారి కియ్యవలసివచ్చెను. దక్షిణమున సిసిలియనులు కలహించిరి. జినోవానుండి వెయ్యిమంది సైనికులతో గారిబాల్డి సహాయముగ వచ్చి సిసిలీలో నున్న బోర్బన్ ప్రభుత్వమును త్రోసివేసెను. విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ పక్షమున గారిబాల్డి యాజ్ఞాపకుడుగ ప్రకటింపబడెను. ఆగస్టు నెలలో గారిబాల్డి నేపిల్సునకు పోయి యక్కడి ప్రభుసైన్యము నోడించి రెండవ ఫ్రాంసిస్సును గయిటాకు తఱిమివేసి 7వ సెప్టెంబరున ముఖ్యపట్టణము ప్రవేశించెను. ఇంతలో సార్డినియా కూడ నీ పోరాటములో చేరి జయమును కొనసాగించెను. అంతట గారిబాల్డి తాను జయించిన భూములను రాజభటుల కప్పగించి కాప్రెరాకు వెళ్లెను.

విక్టరు ఇమాన్యుయల్ ఆల్ప్సు పర్వతములనుండి సముద్రపర్యంతము గల యిటలీదేశ మంతటికిని రాజుగ ప్రకటింపబడెను. కాని వెనీసుపరగణాయును రోమను రాష్ట్రమును నివి రెండును మాత్రము బయటనే మిగిలియుండెను. 1866వ సం. నం దాస్ట్రియావారితో ప్రష్యాకు యుద్ధము కలిగినప్పుడు జరిగిన స్నేహసంధిలో వెనీసు ఇటలీకి చేరెను. 1870వ సం. లో ఫ్రాంకోజర్మను యుద్ధము సాగుచున్నప్పుడు ఫ్రెంచివారు తమ సైన్యములను ఫ్రాన్సునకు తీసికొనిపోవునంతకును పోపును కాపాడుచునే యుండిరి. అప్పుడు ఇటాలియను సైన్యములు రోమును తీసికొనెను. 30-6-1871 లో ఇటలీ ముఖ్యపట్టణము ఫ్లారెన్సునుండి రోమునకు మార్పబడెను. 1878వ సం. లో విక్టర్ ఇమాన్యుయలు చనిపోగా, అతని కుమారుడు మొదటి హంబర్టు రాజ్యమునకు వచ్చెను. 1900 సం. లో నితడు చంపబడెను. ఇతని పుత్రుడు మూడవ విక్టర్ ఇమాన్యుయల్ సింహాసనమునకు వచ్చెను. కొన్ని సంవత్సరములనుండి శాంతిస్థాపనార్థ మాస్ట్రియా జర్మనీలతో నిటలీకి సంధి యుండెను. అది యీ యుద్ధములో నిటలీ వారిచే నిరాకరింపబడెను.

ఈ దేశముయొక్క 1914వ సం. పు లెక్కల ప్రకారము 35,000,000 మంది జనులు కలరు; 184,824,000 సవరనుల సరకులు దిగుమతి చేయబడెను; 86,772,000 సవరనుల సరకు లెగుమతి చేయబడెను; ఆదాయము 114,000,000 సవరనులు; వ్యయము 103,000,000 సవరనులు; ఋణము 598,590,898 సవరనులు; 1,430,475 టన్నుల పరిమాణము గల 637 స్టీమరులును, 237,821 టన్నుల పరిమాణము గల 523 ఓడలును గలవు; 310,000 మంది గల ప్రధానసైన్యమును 250,000 మంది గల మూలబలమును గలవు.

నౌకాబలము

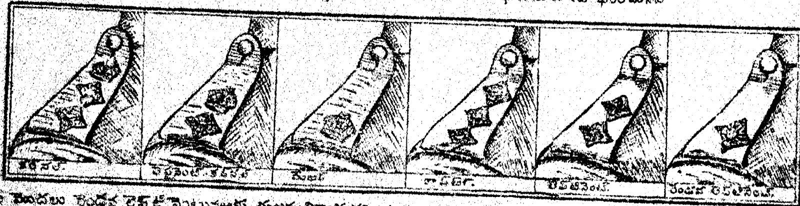
నౌకావివరణము	ప్రస్తుత మున్నవి	తయారగుచున్నవి
యుద్ధనౌకలు	9	5
ఆర్మర్డు క్రూజర్లు	11	,,
లైట్ క్రూజర్లు	,,	3
స్కౌటులు	3	,,
డిస్ట్రాయరులు	25	10
టార్పిడోలు	76	24
సబ్మెరైనులు	12	8
మొత్తము	136	40

ఉ. ఎవ్వని బాహువిక్రమము హిందుజనాళి శిరస్సుమంబులన్
నొవ్వఁగఁజేసె సంతతవినోదము సల్పుచునుండె ధాత్రిలో
నవ్వసుధాతలేంద్రుఁడు సకలాధిపు జార్జి యురస్థ్సమాలికా
బువ్వులు గందనీక గెలుపుం గలిగింపుము శ్రీజనార్దనా!

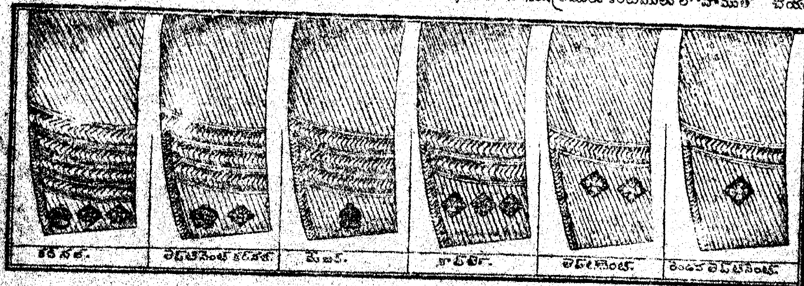
బ్రిటిషు సైన్యోద్యోగ చిహ్నములు

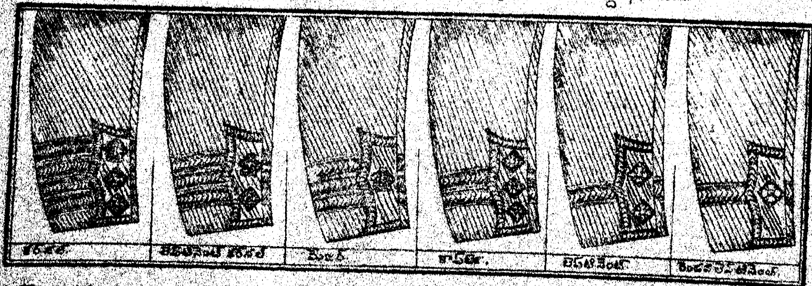
ఫీల్డుమార్షలు మొదలు బ్రిగేడియరు జనరలు వఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటు వఱకు భుజముమీఁద ధరించునవి. ౧,౨ విలలోని నక్షత్రములు కిరీటములు లోహముతో చేయఁబడినవి

కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటు వఱకు చొక్కాల చేతులయొద్ద ధరించునవి

పైవాని పటాలములలో కర్నలు మొదలు రెండవ లెఫ్టినెంటు వఱకు చొక్కాయికి చేతులయొద్ద ధరించునవి
౩, ౪ నెంబరులలోని నక్షత్రములును, కిరీటములును జల్తారుతో చేయఁబడినవి.

THE MPRESS OF RUSSIA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధవేషధారిణి. రుష్యాచక్రవర్తిని

THE GRAND-DU(HESS OLGA AS COLONEL-IN-CHIEF

యోధవేషధారిణి, రుష్యారాకొమారి

A RUSSIAN PRIEST BLESSING THE SOLDIERS

COSSACKS CROSSING THE VISTULA ON THEIR FAVOURITE HO

కోస్సకులు గుఱ్ఱములమీఁద నిలవఁబడి విస్టులానదీప్రవాహమును దాఁటు

చిత్రపటముల వివరణము

అబ్రుజ్జి ప్రభువు:— ఇటలీ యుద్ధనౌకాంగమునకు నైసు అడ్మిరలు. కొన్ని ఇటాలియను యుద్ధనావలకు సేనాధిపతి. హిందూదేశమునకువచ్చి హిమాలయ పర్వతములలోని అత్యున్నత శిఖరముల కెక్కి పర్వతాన్వేషణమును చేసెను.

అశ్వసేన:— ఈసైన్యము పదాతులు కనపడకుండ వారిని దాచుటకును, వారు పరుగెత్తునప్పుడు రక్షించుటకును, పదాతులు పోరగానే శత్రుసేనలపైబడి జయమును పూర్తిగా గ్రహించుటకును, శత్రుసేనల అంతు యుద్ధమునకు ముందుగా తెలిసికొనుటకును, ఉపయోగింపబడును. ఈసైనికులకు తుపాకి, ఖడ్గము, ఈటె యుండును. ఒక్కదినమునకీ సైన్యము 30 మొదలు 50 మైళ్ళు నడచును. 326 అశ్వసైనికులు, ఒక్క ఆఫీసరు కలిపి ట్రూపు అని పిలువబడును. ఇటువంటివి మూడు ట్రూపులు ఒక్క స్క్వాడ్రను. మూడు స్క్వాడ్రనులు ఒక్క లెఫ్టినెంటు కర్నలు క్రిందనుండి రెజిమెంటు యనిపించుకొనును. రెండుమూడు రెజిమెంటులు ఒక్క బ్రిగేడియరు జనరలు క్రిందనుంచబడి బ్రిగేడు అని పిలువబడును. నాలుగు బ్రిగేడులు కలిసి ఒక్క డివిజను యగును. డివిజనులో 3000 మొదలు 4000 వరకు గుఱ్ఱపు రౌతులుందురు.

ఆకాశ విమానములు:— యుద్ధ ప్రారంభమున ఫ్రాన్సుకు 16 గాలిమోడలు 834 ఆకాశ విమానములు, గ్రేటుబ్రిటనుకు 6 గాలిమోడలు 250 విమానములు, జర్మనీకి 80 గాలిమోడలు, 400 విమానములు, ఆస్ట్రియాకు 7 ఓడలు, 100 విమానములు, రష్యాకు 10 ఓడలు, 160 విమానములు, ఇటలీకి 8 ఓడలు, 220 విమానములు, సెర్వియాకు 20 విమానములు ఉండెను. ఇప్పుడన్ని దేశములవారును వీని సంఖ్య నపరిమితముగా వృద్ధిచేసి యున్నారు.

ఆలన్బీ మేజరు జనరలు:— ఇన్నిస్కిలింగు అశ్వసైన్యములో చేరి మేజరుజనరలు పదవిని పొందునంత వృద్ధిలోనికి వచ్చెను. మెటబెలీలాండ్, దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములలో రాణిగారి పతకమును నాలుగు గొలుసులతోను, రాజుగారి పతకమును రెండు గొలుసులతోను బడసెను. యుద్ధమునకు ముందు అశ్వసేనాధిపతిగా ఇంగ్లండునందుండెను. మాన్సు యుద్ధములో, ఇంగ్లీషువారు వెనుకకు తగ్గవలసి వచ్చినప్పుడు పదాతులు హానిము కాకుండ తన యశ్వసేనతో శత్రువులను దాకి సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి కపరిమితముగ సహాయము నొనర్చెను. సొమ్మనది యొద్ద శత్రువులతో దలపడి, వారి నాపి తరువాత వెనుకకు తగ్గిపోయెను.

ఆల్బర్టు:— బెల్జియము రాజు. జర్మనుల బాధల ననుభవించుచున్న ప్రజలతో పాటియనుచు నానా కష్టములను గుడుచుచున్నాడు. మాలిన్సు నగరముపై జర్మనులు శతఘ్నులను కాల్చుచున్నప్పుడు సైనికోద్యోగియు లీయనను సురక్షితమైన ప్రదేశమునకు వెళ్లుమని ఎంతో ప్రతిమాలవలసివచ్చెను. సాధారణ సైనికుని యుడుపులను ధరించి ప్రాణములు పోవునను భయము లేక రణరంగమంతయు తిరుగుచుండును. ఈయన డిసెంబరు 17,1907 వ సం.లో సింహాసన మెక్కెను. యూరపురాజులలో నింతపొడుగువాడు లేడు. యంత్రాదుల నడపువిద్యను బాగుగా నేర్చెను. రయిలింజనులను తనదేశమందు స్వయముగా నడపిన మొదటిరాజు. పూర్వము సైన్యములో కొలువుచేసెను.

తన భర్తతోపాటు రాణియు నానాకష్టములను పడుచున్నది. వీరి ముగ్గురుబిడ్డలును ఇంగ్లండులో కర్జను ప్రభువుగారి గృహమునందుంచబడినారు. ఈమె జర్మనీలోనొక భాగమగు బవేరియాకు ప్రభువగు కారల్ థియొడోరు కుమార్తె. ఈమె బెల్జియములో దేవదూతయగురాణి యని పిలువబడుచున్నది.

ఆస్క్విత్ రైట్ ఆనరబిల్:— యార్కుషయిరు నివాసి. జీవితమునందు వృద్ధికివచ్చుటకయి స్వశక్తి తప్ప మరియేసహాయమును లేదు. లండనునగర పాఠశాలలో జదివి, బాలియలు కళాశాలలో విద్యార్థివేతనమువలన జదివి, సుప్రసిద్ధ బ్యారిష్టరయి, పార్లమెంటులో ప్రవేశించి నిరుపమానశక్తివలన ముఖ్యమంత్రియయ్యెను. ప్రధానమంత్రిగారు ఈయుద్ధపుదినములలో అన్ని కక్షులవారి మన్నలకును పాత్రుడాయెను.

సైన్యవిభాగములు

ఆర్మీకోరు:—బ్రిటిషుసేనలో ఒక్కకోరు అనగా **38,000** మంది సైనికులు, **152** ఫిరంగులు. కోరు రెండు డివిజనులుగా విభజింపబడియుండును. అందశ్వసేనయు నుండును. ఫ్రెంచి ఆర్మీకోరులో **34** వేలు మొదలు **48 వేల** వరకు పదాతులు, 1200 మొదలు 1800 వరకు **గుఱ్ఱపుదళము**,|5000 మొదలు 6000 వరకు ఫిరంగులను మాత్రమే ప్రయోగించుసైన్యము ఉండును. ఫిరంగులు **148** మొదలు 160 వరకుండును. రష్యాకోరులో 600 మంది అశ్వసైనికులు, 32,000 కాల్బలము, 4500 శతఘ్నిసేన, 152 ఫిరంగులు, ఉండును. జర్మను కోరులో 1200 గుఱ్ఱపుదళము, 30,000 పదాతులు, 6000 ఫిరంగిసేన, 160 ఫిరంగు లుండును. ఆస్ట్రియను కోరులో:---1600 గుఱ్ఱపురౌతులు **42,000** కాల్బలము, 5000 శతఘ్నిసేన, 120 ఫిరంగులు ఉండును. ఈసేనలుగాక మోటారుసైకిలు లెక్కిపోరు సైనికులు, మోటారుబండ్లమీద నుండి పోరువారు వేరుగా గలరు. బ్రిగేడు:---ఇందు పదాతులు, అశ్వసేనలు ఉండును. పదాతులు 4000 మొదలు 7000 వరకును, అశ్వసేన 1000 మొదలు **2000** వరకును ఉండును.

రెజిమెంటులో **2000** మొదలు 4000 వరకు పదాతులు. 500 మొదలు 1000 వరకు అశ్వసేనయు నుండును.

కంపెనీ యనగా 120 మంది సైనికులుండు పటాలము.

ఆర్మీమెడికలు కోరు:---యుద్ధములో దెబ్బలు తినినవారికి శస్త్రములు చేయుట, ఔషధమిచ్చుటయు ఈ యుద్యోగీయులపని. ఇంగ్లీషు సైన్యములో 5000 మంది యుద్యోగులు, పరిచారకులునుగలరు. కానియీమెడికలు ఆఫీసరుల సంఖ్య మహాసంగ్రామముచే అనేకరెట్లు హెచ్చు పెంచబడినది.

ఆర్మీఆర్డినెన్సుకోరు:--- ఇందుండువారు కమ్మరపనివాండ్రు, కంచరపనివాండ్రు, ఫిట్టరులు, వీలరులు, కాలరుమేకరులు, గుమాస్తాలు మొదలగువారును వారిపై యుద్యోగులును. వీరిపని యుద్ధభూమినుండి తిరిగివచ్చిన తుపాకులు, ఫిరంగులు వగయిరాలను మరమ్మతుచేయుట, క్రొత్తతుపాకులను, ఫిరంగులను, మందుగుండు సామానులను, ఇతరయుద్ధపరికరములను క్రమముగా మూటలుకట్టి యుద్ధభూమికి బంపుట.

ఆర్మీసర్వీస్ కోర్:--- భోజన పదార్థములను సైనికులకు బంపుట ఈ కోరుయొక్కవిధి. పయిగా గుడ్డలు కుట్టుట, గుఱ్ఱములకు నాడాలుకొట్టుట, జీనులనుకుట్టి సిద్ధముచేయుట వడ్రంగిపని వీరిది.

ఇటలీరాజు:—**1869**లో జన్మించెను. **1900**లో జంపబడిన తనతండ్రికి ననంతరము రాజ్యాధిష్ఠాతయయ్యెను. **1896**లో మాంటినీగ్రో రాకుమారి ప్రిన్సెస్ హెలీనును పెండ్లియాడెను. ఈయుద్ధమునకు జనులను పురికొల్పుచు జేసిన ప్రసంగములు వారిహృదయముల నమితముగా రమింప జేసినవి.

ఇవనోఫ జనరలు.—జరోస్లావును పట్టుకొనిన జర్మనుసేనానాయకుడు.

ఇంగెనోల్ అడ్మిరలు వాన్:—జర్మను నౌకాసేనాధిపతి. 40 సంవత్సరములు కొలువుజేసెను. కైజరుగారికి ప్రియతముడు. జర్మను యుద్ధనౌకాబలమును వృద్ధిచేసి గ్రేటుబ్రిటను బలమయిన తరువాత లోకములో రెండవదిగా జేసినవాడు.

ఎమ్డెను యుద్ధనావ

కోకోస్ కీలింగు దీవులు:——ఎమ్డెన్ యుద్ధనావ యిచ్చట సిడ్నీ క్రూయిజరుచే ముంపబడెను. 1609లో కెప్టెన్ కీలింగువలన కనుగొనబడెను. ఈ దీవులు సింహళమునుండి ఆస్ట్రేలియాకు వెళ్లు సముద్రమార్గమునం దున్నవి. ఈ లంకలు రాస్ అను స్కాచి కుటుంబము వారి హక్కు. సిడ్నీ రాస్ అనునతడు గవర్నరు. శీతోష్ణస్థితి రమణీయము. కాని తుపానులు ఘోరనష్టమును కలుగ జేయుచుండును.

ఎమ్డెనుయుద్ధనావ చైనాలో జర్మనివారిదేశమగు కైయోచౌహార్బరునుండి ఆగస్టునెలలో తప్పించుకొని బంగాళాఖాతములో జేరెను. దీనిబరువు 3600 టన్నులు. ఇది గంటకు 24 మైళ్లు పరుగెత్తును. నాలుగు ఇంచి ఫిరంగులు12ఉండెను. చెన్నపట్టణముమీద 15 నిమిషములు గతించిన సెప్టెంబరునెల 22-వ తేది రాత్రి 9 గంటలకు నుమారు 25 ఫిరంగులను గాల్చెను. బర్మా ఆయిల్ కంపెనీ వారివి రెండు కిరోసినాయిలు తటాకములకు నిప్పంటించి నాశముచేసెను. హైకోర్టు ప్రాంత్యమునను, మూళిలోను, హార్బరులోని స్టీమరులమీదను గుండ్లు పడెను. 8 మంది జనులు మృతులయిరి. 30 మందికి గాయములు తగిలినవి. జనులు చెన్నపట్నమును భయముచేత విడువ మొదలిడిరి. ఎమ్డెనునుగురించి లెక్కలేనన్ని పుక్కిటిపురాణములు బయలుదేరెను. ఎమ్డెను ముచ్చటలలో దేశమంతయు మునిగిపోయెను. నవంబరు మాసములో కోకోస్‌ద్వీపమునందలి(వైర్ లెస్)తీగతేసి తంత్రీ సమాచారపు కార్యాలయమును పాడుచేయుటకయి ఎమ్డెనువెళ్లగా, ఆస్ట్రేలియావారి సిడ్నీయను క్రూయిజరుచే 10నిమిషములలో నోడింపబడి,ఒడ్డునకు తరిమివేయబడి, కాల్చివేయబడెను. చాలమంది సైనికులిందు చనిపోయిరి. ఎమ్డెన్ కెప్టెనగు ముల్లరుకును, అందున్న జర్మను రాకొమారుడు ప్రిన్సు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫునకును గాయములు తగులలేదు. ఖయిదీలుగా బట్టుకొనబడిరి. సిడ్నీ నావలో నల్గురు మృతినొందిరి. 15 మందికి గాయములు తగిలినవి.

ఎమ్డెను 23 నావలను ముంచెను. అది కలిగించిన నష్టము 1 కోటి 50 లక్షల రూపాయలకు తక్కువ యుండదు. మారువేషము వేసికొని, సింగపూరువద్ద జెంచౌగ్ అను రష్యను క్రూయిజరును, మాసుకెట్ అను ఫ్రెంచిటార్పెడో బోటును ముంచివేసెను. దీనిని పట్టుటకయి సముద్రముల నన్నింటిని ఫ్రెంచి, రష్యా, జపాను, ఇంగ్లీషు క్రూయిజరులు అనేకదినములు శోధించెను. బెనోమ్రు, ఫిల్కాన, క్లాన్‌గ్రాంటు, క్లాన్‌మథేసన్, డిప్లొమాట్, ఇండస్, కామాగటమారు (జపాను) కిల్లిన్, కింగులడ్, లోవట్, రిబేరియ, ట్రాబోక్, ట్రోయిలస్, ఛైమోరిక్ అనునావలు ముంచబడిన వానిలో ముఖ్యమయినవి. బుర్స్క్, ఎక్స్ఫర్డు, అనురెండు బొగ్గు స్టీమరులలోనిబొగ్గు సంగ్రహింపబడి అవి ముంపబడెను. కాబింగా యను స్టీమరును సెయింటు ఎగ్బర్టు అనుస్టీమరును పట్టుకొని, వానిని ముంచక, ఇదివరకు ముంచిన స్టీమరులలోని నావికులను, ప్రయాణికులను సందు కూర్చుండబెట్టి దగ్గరిరేవులకు బంపివేసెను.

ఎన్వరు పాషా:—తుర్కీ-దేశమునకు యుద్ధాంగ మంత్రి. జర్మనికి ముఖ్యమిత్రుడు. ఈ యుద్ధములోని కితడేతుర్కీ-నిదించెను. అశ్వసైన్యమును నడపుటయందు మంచిప్రవీణుడు. రెండవబాల్కను యుద్ధములో ఏడ్రియనోపిలును బల్గేరియనులనుండి లాగికొని తిరిగి దానిని తురుష్కుల వశము జేసెను. ఇందుకయి తురుష్కసామ్రాజ్యమునందంతటను అభినందనములకు బాత్రుడాయెను.

ఎం. గయోలిట్టి:— ఇటలీకి విదేశాంగమంత్రి. ఈ ఇటలీని యుద్ధములోనికి దించుటకు గారకు లయిన వారిలో నొక్కడు.

ఐరన్ క్రాస్:—బ్రిటిషు సైనికులకు విక్టోరియా క్రాసు ఎంత యమూల్యమయినదో జర్మనుసైనికులకు ఐరన్ క్రాసంత శ్రేష్ఠతమమయినది. ఇది గొప్పయుద్ధములో జయించినప్పుడు, గొప్పశత్రువును పట్టినప్పుడు, కోటలను ధైర్యముతో గాపాడినందుకు నొసంగబడు చున్న

పోయినదియఁట. ఈయుద్ధములో 38,000 ఐరన్ క్రాసులను కేంబజరుగాను సైనికులకు పంచిపెట్టిరట. ఈ క్రాసు ఇనుముతోఁ జేయఁబడి కొంత వెండితో పూయఁబడి యుండును.

ఒకూమా ప్రభువు:— జపాను ముఖ్యమంత్రి. 1838 లో జన్మించెను. జపాను నింత గొప్ప సామ్రాజ్యముగా జేసిన వారిలో నొక్కఁడు. కోశాధ్యక్షుడు, విదేశాంగ మంత్రి, వ్యవసాయ మంత్రి, వర్తక వ్యాపార మంత్రి మొదలగు పనులను జేసెను. జర్మనితో యుద్ధమునకు దిగి, కైయూఛా రాష్ట్రమును వశము జేసికొని, జర్మనివారిని పసిఫిక్ సముద్రమునుండి తరిమివేసెను. చైనాను బలవంతపెట్టి తన కిష్టమయిన సంధిని జేసికొనెను.

ఓస్టా ప్రభువు:— ఇటలీరాజుగారి పినతండ్రికొమారుఁడు. ఇటలీవారి యుయునుసేనల కీయుద్ధమందు నాయకుఁడు.

కప్పములు:— జర్మనులు పట్టుకొనిన పట్టణములలో నీక్రిందివిధముగా కప్పములనుగొనిరి. ఇది ప్రాచీనాచారముగాని ఆధునికాచారము కాదు. డబ్బు లేక పోవుటచే బెల్జియనులనివిధముగా దోఁచిరని అంద అనుచున్నారు. సొమ్ము నియ్యనియెడల పట్టణములను గాల్చి భస్మము చేసెదమనిరి.

	రూపాయలు
బ్రుసెల్సు	12,00,00,000
లీజ్ రాష్ట్రము	3,00,00,000
లీజ్ నగరము	60,00,000
లావేన్	60,000
బ్రాబంటురాష్ట్రము	27,00,00,000
లిల్	42,00,000
ఆర్మెంటయర్సు	3,00,000
వమియన్సు (1 లక్ష సిగరెట్లుసహా)	6,00,000
లెన్సు	4,20,000
రాజే, బొర్కో-నగరములు	
టర్నాండి	6,00,000
మొత్తము.	43,27,80,000

ఘెంటు 1 లక్ష సిగరెట్లు, 2200 గాలనుల కిరోసినాయిలు, 220 టన్నుల పానీయపదార్థములు, 150 టన్నుల ఓట్లు, 100 బైసికలులు, 10 మోటారు సైకిలులు.

కందకములు:— మొట్టమొదట నివి కొలఁదిపాటి గుంటలుగా నుండెను. ఈయుద్ధములో ననేకమైళ్లవఱకును భూమిలో త్రవ్వఁబడి ఒకకందకమునుండి యింకొక కందకమునకు మార్గమేర్పఱుపఁబడి యుండుటయేగాక టెలిఫోనులతోను, విద్యుద్దీపములతోను, వంటకు సమానులతోను, పడుకకుతగిన పీఁటలతోను అమర్పఁబడి యున్నవి. చాలకందకములు సిమెంటుతో కట్టబడి స్థిరము చేయఁబడినట్టివి. ఈకందకముల యుద్ధము దీర్ఘకాలము పట్టెను. కందకములలోని శత్రువుల నోడించిగాని వారినిదాఁటి పోవుటకు ఎవరికివీలులేదు.

క్రప్ నిర్మాణము:— యుద్ధపరికరములను నిర్మించుటయందింతకంటె పెద్దకర్మాగారము భూలోకములో మఱెచ్చటను లేదు. జర్మనీదేశములో వెస్టుఫేలియా రాష్ట్రములోని ఎస్సెన్ అనుపట్టణమునందిది గలదు. మొట్టమొదట నొక పయిసయును లేని పీటర్ ఫ్రెడరిక్ క్రప్ అనువానివలన స్థాపింపఁబడెను. ఈతనికుమారుఁడు అతుకులులేని రయిలు చక్రములను జేయుపద్ధతిని కనుఁగొని దానివలన ననేకలక్షలు లార్జించెను. ఆసొమ్మంతయు నీకర్మాగారములో ఫిరంగులు చేయుపనికయి వినియోగింపబడెను. మూఁడుతరములవారిబుద్ధిబలమును, పరిశ్రమయు నీకర్మాగారము నింతమహోన్నతస్థితికి దీసికొని వచ్చినవి. 1870లో ఫ్రెంచివారిపై పూర్ణజయమునుగొనినవి వీటిఫిరంగులే!! ఈ కర్మాగారము ప్రజలసైనిక నావిక భాండార మని పిలువఁబడుచున్నది. ఈక్రప్పు నిర్మాణములో నరువది కర్మాగారములు మొత్తముమీఁద గలవు. ఒకకర్మాగారమునుండి యింకొకకర్మాగారము

వకు సామానును తీసికొని వెళ్లుటకు 30 మైళ్ళపొడుగున రయిలు ఆవరణములోపల కలదు. ఇందు సిద్ధముచేయబడిన సామానును బాహ్యప్రపంచమునకు తీసికొని వెళ్లుటకయి ప్రత్యేకముగా నిర్మింపబడిన రయిలు 40 మైళ్ళ పొడవున కర్మాగారములచుట్టును గలదు. యుద్ధమునకుపూర్వము 40,000 పనివాండ్రును, 4000మంది యుద్యోగులును నిచ్చట పనిం జేయుచుండిరి. ఇప్పుడు 1,50,000 మంది పనివాండ్రు దూరము పాఱు ఫిరంగులనుమాత్రమే (అన్నిపనులనువదలి) చేయుచున్నారంట. ఇవిగాక జర్మనీలోని వీరి సొంతభాగ్యగనులను త్రవ్వి కర్మాగారములకు పంపుటకయి 10,000 మంది త్రవ్వువారి కూలివాండ్రుగలరు. ఆనెన్, గులసనులలో వీరికిం గల కోలింగుమిల్లులలోను, రైన్‌హాసెన్, మాన్‌బర్గు, న్యాబిడ్, ఎంగరు గ్రామములలో వీరికున్న బ్లాస్టుఫర్నేసులలోను 15,000 మంది కూలివాండ్రు పనిచేయుచుందురు. కీలునగరములో వీరికున్న నౌకానిర్మాణకర్మాగారమునందు 7000 మంది పనిచేయుచున్నారు. స్పెయినులో వీరు కొనిన యినుపగనులలో 5000 మంది త్రవ్వుచున్నారు. ఈవంశములో నాలుగవవాఁడగు ఫ్రా క్రపి గారే వీనికన్నింటికిని ప్రొప్రయిటరు.

క్లక్, జనరలువాన్:— 68 సంవత్సరముల వయస్సు. ప్యారిసును పట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో కెయిజరుగారివలన ఉత్తరఫ్రాన్సునుండి 2 లక్షల సైన్యముతోఁ బంపఁబడెను. ప్యారిసువఱకు పోఁగలిగినను మార్నెవద్ద మిత్రమండలివారిచే నోడింపఁబడి తఱిమివేయఁబడెను. అందుచే కెయిజరుగారియనుగ్రహమును గోలుపోయెనఁట.

కానేవ జనరలు:— ఇటలీకి సర్వసేనాధిపతి 'ఇటలీ కిచన' రని పిలువబడుచున్నాఁడు. బుద్ధిశాలి, కీర్తిఁ బొందిన సేనాని.

కిచెనరు ప్రభువు:— ఇప్పటి యుద్ధాంగమంత్రి. ఇండియా కేడుసంవత్సరములు సర్వసేనాధిపతిగా నుండెను. యుద్ధమునకు పూర్వము ఈజిప్టులో కాన్సల్ జనరలుగా నుండెను. ఈయన గతించిన 40 సంవత్సరములనుండియు పోరాడని బ్రిటిషువారియుద్ధము లేదు. లెఫ్టినెంటు పదవినుండి స్వశక్తివలన నిప్పుడనుభవించుచున్న మహోన్నతపదవిని బడసెను. బోయరుయుద్ధమును సాంతముగాజయించి సంధి జేసినదీయన. అప్పుడు పార్లమెంటువారు 7 లక్షల 50 రూపాయలు బహుమతిగానిచ్చిరి. మొట్టమొదటనుండియు జర్మనీతోఁ బోరుటకయి అనేకలక్షలసైన్యము గావలయునని గుర్తెఱిఁగి 11 మాసములలో 20 లక్షల సైన్యమును సిద్ధముచేసి రణభూమికిం బంపెను. ఈయనకార్యనిర్వాహణశక్తి అపారము. ఈయుద్ధములో బ్రిటిషువిజయభారము కిచనరుగారి భుజములపై గలదు. ఈయన కున్న దేశీయ, విదేశీయ బిరుదములకు లెక్కలేదు. వయస్సు 65 సంవత్సరములు.

క్విక్ ఫైరింగ్ ఏర్ గన్:— ఫ్రెంచి ఏకపక్ష ద్విపక్ష విమానములలో నీఫిరంగులు తీసికొనిపోబడుచున్నవి. నేలమీఁదనుండు శత్రుసేనలను, ఆకాశమున నెగురు శత్రువిమానములను వీనితోఁ గాల్చెదరు.

కీలుకాలువ:— బాల్టికు సముద్రతీరముననున్న కీలుహార్బరు మొదలుకొని హాంబర్గు నగరము వఱకును త్రవ్వబడినది. ఇటీవల డ్రెడ్నాటు యుద్ధనావలు సయితము నడచుటకును, లంగరువేసికొనుటకును, రెండింతలు విశాలము చేయబడి కెయిజరుగారిచేత 14-వ జూన్ 1914న తెరువబడెను. పొడుగు 60 మైళ్లు, లోతు 360 అడుగులు, వెడల్పు పైభాగమున 334 అడుగులు. కాలువలోపలి భాగమున వెడల్పు 147 అడుగులు. కాలువకు మొదటను కడపటను నున్న లాకులపొడుగు 1082 అడుగులు, వెడల్పు 147 అడుగులు, లోతు 45 అడుగులు. 60 మైళ్ళ పొడుగునను కాలువ విద్యుచ్ఛక్తితో రాత్రివేళ వెలిగింపబడుచున్నది. బాల్టికుసముద్రమునుండి యుత్తరసముద్రమునకు జర్మని తనయుద్ధనావ లన్నింటి నిప్పుడు పదునారు గంటలలో బంపగలదు. విపత్కాలమున నే యుపాయము లేకుండ యుద్ధనావ లన్నింటిని యీ కాలువలో పెట్టుకొని కాపాడుకొన వచ్చును.

కీస్, కమడోర్:—ఇప్పుడు సబ్మెరయిను నావల కధిపతిగా నున్నాడు. చైనా, దక్షిణాఫ్రికా, తూర్పు ఆఫ్రికాలలో యుద్ధమును చేసెను. పైకి వచ్చుచున్న నౌకాసేనాధిపతులలో నొక్కడు. హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో మొదటివాడు.

కెయిజరుగారి పుత్రులు:—ఆరుగు రున్నారు. యుద్ధభూమియం దున్నవారు (1) యువరాజు (2) ప్రిన్సు ఈటెల్ ఫ్రెడరిక్ (కర్నలు) (3) ప్రిన్సుఆస్కార్ (5-వ లైఫుగార్డ్సుపటాలము) (4) ప్రిన్సు అడల్ బర్టు అను నాలుగవ వాడొక యుద్ధనావలో దెబ్బతిని మృతినొందెనని వదంతిగలదు. ప్రిన్సుజోఛిం అను కడపటివాడుఒక పర్యాయము ఫ్రెంచివారిచేతిలో పడకుండ ఆకాశవిమాన మెక్కి పారిపోయెను. అయిదవవా డెచ్చట నున్నాడో తెలియదు.

కోసక్కులు:—రష్యాసామ్రాజ్యమునందు దక్షిణ రాష్ట్రముల సరిహద్దులలో నుండువారు. వారు లోకములోని అశ్వసైనికులలో సుప్రసిద్ధులు. ఈ సేన మొత్తము 1,80,000. వారికున్న అశ్వములు 1,70,000. ఫిరంగులు 240. ప్రభుత్వము వారిచ్చిన జమీనుల ననుభవించుచు వీరు సైనికసేవ చేయుచుందురు.

గంగాసింగునేగి:—గార్వాలు పటాలములలో సైనికుడు. జర్మను కందకములలో జొరబడి అనేకమందిని తా ననేకగాయములు తినినను జంపెను. అందుకయి శ్రీరాజచక్రవర్తిగారు విక్టోరియా క్రాసును స్వహస్తములతో నితని వక్షస్థలమునకు రణరంగమున గ్రుచ్చిరి.

గ్లాడ్ స్టన్ ప్రభువు:—మహామంత్రి గ్లాడ్ స్టన్ గారి పుత్రుడు. ఇంగ్లండుకు స్వదేశాంగ మంత్రిగానుండి దక్షిణాఫ్రికాకు గవర్నరు జనరలుగా వెళ్లెను. వీరి యుద్యోగ కాలమప్పుడే నిరపరాధనిరోధకమును గాంధిగారు ప్రారంభించుటయు, తరువాత వ్యవహారము పరిష్కారమగుటయు దటస్థించెను. వీరి యుద్యోగ కాలమయినందున నిప్పు డింగ్లండుకు తిరిగి వచ్చినారు.

గూర్ఖాలు:—నేపాలుదేశమునుండివచ్చు పర్వతసైనికులు. వారి సాహసము సుప్రసిద్ధము. వారి ఖడ్గములగు కుక్రీలతో నొకమనుజుని రెండుగా శీఘ్రకాలములో నరకగలరు. వారి తుపాకిగురి అమోఘము. వీరి పటాలములు 10 గలవు. ఈపటాలములో వీరి మొత్తపుసంఖ్య 20,000. వీరందరును యుద్ధమునకు వెళ్లిరి. హిందూదేశమును ఇంగ్లీషువారికి 1814 మొదలు జయించిపెట్టుటలో వీరు చేసిన యుపకారము మెండు.

గ్రే, సర్ ఎడ్వర్డ్:—పది సంవత్సరములనుండి బ్రిటిషు విదేశాంగమంత్రి. ఈయుద్ధము జరుగకుండ నెన్నో ప్రయత్నములను త్రికరణశుద్ధితో చేసెను. కాని ఫలము లేకపోయెను. నైట్ ఆఫ్ ది గార్టర్ అను సాధారణముగా నెంతగొప్పవారికయిన నొసంగబడని బిరుదీయన కీయబడెను. జర్మనులు యుద్ధమునకు పూర్వమును, తరువాతను జేయుచున్న దురాగతముల విషయమయి కొన్ని పుస్తకములను వ్రాసి పార్లమెంటువారి యెదుటను, నాగరికలోకము యెదుటను బెట్టి వారిని పరిహాస పాత్రులుగా జేసెను.

చర్చిలు విన్స్టన్:—యుద్ధనావాంగ మంత్రిగా నుండెను. సైన్యములో గొన్ని సంవత్సరములు కొలువు చేసి, సాహసవంతుడను కీర్తి నార్జించి, పార్లమెంటు మెంబరయి, సహాయకార్యదర్శిగా నుద్యోగములను జేసి చివరకు గొప్పమంత్రి యయ్యెను. ఈయన మేధాశక్తి నిరుపమానమైనది. లోకసంచారి యగుటచే నిసంబంధమున గొన్ని గ్రంథములను వ్రాసెను. తన తండ్రి లార్డ్ రాండోల్ఫు చర్చిలుగారి చారిత్రమును మూడు గ్రంథములుగా రచించెను. ఇంతకును నలుబది సంవత్సరములు 1914 నవంబరు 30-వ తేదిన నిండినవి. ముఖ్యమంత్రి కాగల సూచనలన్నియు గలవు.

జగో; హార్ వాన్:—50సంవత్సరములవయస్సు. జర్మను విదేశాంగమంత్రి. రాచకార్యములను నడపుటయందు ప్రవీణుడు. ఇంగ్లండునెడ యుద్ధారంభమువఱకును అనురాగమున్నట్లు నటించెను. రోములో జర్మనురాయబారిగా కూడ నుండెను.

జాక్సను అడ్మిరలు:— మధ్యధరా సముద్రములోనున్న బ్రిటిషు యుద్ధనౌకల కధిపతి. ఇప్పుడు నౌకా యుద్ధాంగ మంత్రికి సహాయుడుగా నున్నాడు.

జినోవా ప్రభువు:— ఇటాలియను యుద్ధనావలు కొన్నింటికి అడ్మిరలు. 1854లో జన్మించెను. ప్రిన్సు ఫర్డినాండు మృతినొందిన పిమ్మట రెండవ జినోవా ప్రభువయ్యెను.

జెల్లికో అడ్మిరలు:— ఇప్పుడు సముద్రముమీద నున్న బ్రిటిషు యుద్ధనావల కన్నింటికి అధిపతి. 1872లో నౌకా సేనలో ప్రవేశించెను. ఈజిప్టియను యుద్ధములోను, బాక్సరు యుద్ధములోను సముద్రముమీదను నేలమీదను బోరెను. చైనా బాక్సరుల తుపాకిగుండొకటి ఈయనయూపిరితిత్తులలో ప్రవేశించినను బ్రతుకగలిగెను. కంట్రోలర్ ఆఫ్ నేవి, డైరక్టర్ ఆఫ్ నేవల్ ఆర్డినెన్సు, మొదలగు నుద్యోగములను జేసెను. 1912 మొదలు రెండవ "సముద్రప్రభువు" గానున్నాడు. ఈయుద్ధము మొదలు కాగానే సర్వసేనాధిపత్యమొసంగబడెను. ఫిరంగులను సరిగా గురికి కొట్టుటలో స్వయముగా నతిప్రసిద్ధుడేగాక అందరు నావికసైనికులను ప్రవీణులనుగా జేయగలిగెను.

జోఫ్రే జనరలు:— ఫ్రెంచి సర్వసేనాధిపతి. రెండవ లెఫ్టినెంటుగా సేనలో ప్రవేశించి, ప్యారిసు ముట్టడిలో 1870 లో బోరాడెను. టింబక్టూ పట్టణమును బట్టుకొనినవారిలోను, ఇండూ చైనాలో బోరినవారిలోను నొక్కడు. మెడగాస్కరుకు మూడుసంవత్సరములు గవర్నరుగానుండి ఆద్వీపపుసంరక్షణములను వృద్ధిచేసెను. క్రింది వారిని పనిని జేయించుటయందు కఠినుడే యని చెప్పవచ్చును. ఫ్రెంచివిన్యాసములలో నయిదుగురు జనరలులు క్రమముగా బనిచేయలేదని యుద్యోగమునుండి తొలగించెను. గణితశాస్త్రమునందు గొప్పప్రావీణ్యము గలదు. ఇతనిసంకల్పము లమోఘములు. మనోదార్ఢ్యము ఉక్కువంటిది. తొందరపడడు. నెమ్మదిగా తనసంకల్పముల నీడేర్చును. ఫ్రెంచిసేనకాతని యందు పితృవాత్సల్యమున్నది. సముద్రములో దూకు మనినను దూకుదురు. జర్మనులను నెమ్మది నెమ్మదిగా ముట్టడించుచు, కాలము తనపక్షమున నుండుటచేత నోడింపగలనను ధైర్యమును గలిగియున్నాడు.

టార్పిడో:— ఉక్కుతో జేయబడిన ఆయుధము. 300 రతుల తుపాకిమందుతోను, మరియితరపేల్లు పదార్థములతోను పొదుగబడును. ఈటార్పిడో 28 హండ్రెడు వెయిట్ల బరువును 24 అంగుల పొడుగును గలిగియుండునుగాన నది యొకపెద్ద యంజనమని చెప్పనగును. ఇవి పెద్దపెద్ద యుద్ధనావలందును, డిస్ట్రాయరులు క్రూయిజరులు, టార్పిడోబోటులు, సబ్మెరయినుల యందును నుండు టార్పిడో గొట్టములనుండి ప్రయోగింపబడుచుండును. 800 గజములు మొదలు 7000 గజములవఱకివి పోగలవు. 7000 గజములు (సుమారు నాలుగు మయిళ్ళు) పోవుటకు 4 నిమిషములు పట్టును. ప్రయోగింపబడిన నావకుతగులగానే టార్పిడో యొక్క ముక్కు చివరనున్న ప్రత్తికి నిప్పంటించి పిడుగు వలె ప్రేలునట్లు చేయును. ఆదెబ్బకు నావ బ్రద్దలగును.

టిర్ అడ్మిరల్ వాన్:— జర్మనుయుద్ధనౌకాంగ మంత్రి. గతించిన 25 సం. ల నుండియు పెక్కువందల కోట్ల రూపాయలను వ్యయము జేయించి జర్మను నావికా దళమును ఇంగ్లీషువారి దళము తప్ప లోకమునందద్వితీయముగా జేసెను. సబ్మెరయినులు చేయుచున్న దుష్కృత్యములను ప్రేరేపించుచున్న దీయనయె.

టిర్విట్ కెప్టెన్:— హెలిగోలాండు బైటు యుద్ధములో జర్మనునావలను ముంచిన ఆంగ్లనౌకాధిపతులలో నీయన యొక్కడు.

ట్రీష్కి:— 19 వ శతాబ్దములో జర్మనుదేశ చరిత్రము అను నొక సుప్రసిద్ధగ్రంథమును వ్రాసి వన్నె కెక్కెను. ఈయనవ్రాతలు జర్మనులలో దేశభక్తి నమితముగా బురికొల్పినవి. 1834 లో బుట్టెను. ఇతడు 1896 లో మృతినొందెను.

డెల్కాసి. ఎం:— ఫ్రాన్సునకు యుద్ధాంగమంత్రిగను, అధినివేశ మంత్రిగను నుండెను. 1905న రాజీనామా నొసంగెను. యుద్ధారంభమున విదేశాంగమంత్రిగా నెన్నుకొనంబడియెను. ఈతఁడనిన జర్మను ప్రభుత్వమువారికి బహుకంటకము. ఫాషోడా సంబంధమున ఇంగ్లీషువారికిని ఫ్రెంచివారికిని గొప్పతగవును పరిష్కరించి ఆంగ్లో-ఫ్రెంచిమైత్రికి కారకుండయ్యెను.

డైనమైటు బాంబు:— ఒక్క బాంబు 90 రతులుండును. శత్రుసేనల బరిమార్చుటకు, కర్మాగారముల గూల్చుటకు, వంతెనల ధ్వంసము చేయుటకు, నగరములను నాశము జేయుటకు నిది యుపయోగింప బడును. వైమానికులకు మూఁడుముప్పులు గలవు. (1) అకస్మాత్తుగా వారివిమానము నిర్మాణలోపమువలన గూలుట. (2) శత్రుఫిరంగులు తగిలి నాశనమగుట (3) విమానములోనున్న తుపాకినుండే ప్రేలి విమానము భస్మమగుట. కాని యీ యుద్ధమందు వైమానికులు చేయుచున్న సాహసకార్యములు వర్ణనాతీతములు.

నికోలస్. గ్రాండ్ డ్యూక్:— రష్యా సర్వసేనాని రుష్యాచక్రవర్తిగారికి జ్ఞాతి. అశ్వసైన్యాధిపతులలో గొప్పప్రఖ్యాతి గలవాఁడు. వ్యూహములనుపన్నుటయందద్వితీయుడు. ఇదివఱకు పెక్కు గొప్పసైనికోద్యోగములను జేసెను. ఈయుద్ధములో మిత్రమండలివారి ఆశలన్నియు ఈయనమీఁదఁ గలవు. వయస్సు 58 సత్సరములు

నీట్షే:— జర్మనీలో బుట్టినవారిలో నతిసాహసికుఁడయిన వ్రాతగాఁడు. ఆధునిక జర్మను విజ్ఞానము లోకమంతటను ప్రసరింపవలయునను సిగ్గుమాలిన తలంపులకును, ప్రయత్నములకును ఈతని వ్రాతలే మూలాధారములు. 1844 లో జన్మించెను. బాన్ విశ్వవిద్యాలయమునం దుపాధ్యాయుఁడుగా నుండెను. పుట్టినప్పటినుండియు నేదో యొకశరీరబాధ ననుభవించుచుండెడివాఁడు. 1900 వ సం॥లో నొక ఉన్మత్తవైద్యాలయమునందు కీర్తిశేషుఁ డాయెను.

నౌకాఫిరంగులు:— 16 ఇంచి ఫిరంగులు 22 మైళ్ళు, 15 ఇంచి ఫిరంగులు 15 మొదలు 21 మైళ్ళు 13. 5 ఫిరంగులు 12 మైళ్ళు, 12 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 11 ఇంచివి 10 మైళ్ళు, 9.4 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు, 9.2 ఫిరంగులు 9 మైళ్ళు 8.2 ఇంచివి 8 మైళ్ళు, 7.5 ఇంచివి 7 మైళ్ళు 6 ఇంచివి 6 మైళ్ళు దూరమును పోవును.

నౌకాసేనాధికారి పదవులు:— మొదటివానిని 'అడ్మిరల్' ఆఫ్ ది ఫ్లీట్' అని పిలిచెదరు. రెండవవాఁడు అడ్మిరల్ ఆతనిక్రిందివాఁడు వైస్ అడ్మిరల్. ఇంతకు తక్కువదర్జా రేర్ అడ్మిరల్, దీనితరువాతిది కమ్మొడోర్, పిమ్మట కెప్టెన్, కమాండర్, లెఫ్టినెంటు, సబ్ లెఫ్టినెంటు, అను నధికారపు పదవులు గలవు.

ప్లని జనరలు:— మార్నె యుద్ధమునకుముందు మూఁడవ ఆర్మీకోరుకు సైన్యాధిపతిగా నియమింపబడెను. ఇచ్చట తనసాహస కార్యములవలన సర్ జాన్ ఫ్రెంచి గారు వ్రాసినట్లు మంచి శక్తివంతుఁడని ప్రకటింపగలిగెను

ప్రతాపసింగు; మహారాజాసర్:— ఇదారుమహారాజు. జోధపురమునకు రాజప్రతినిధిగా నుండెను. చైనా యుద్ధమునందును, తైరాదండయాత్రయందును మరి యితర యుద్ధములలోను బోరిన రాజపుత్రసింహము. 70 సం॥లు నిండినను జర్మనీమీఁద పోరుట తనవిధియని, యనేక కష్టములను గుడుచుచు పశ్చిమ రణరంగమునం దున్నారు.

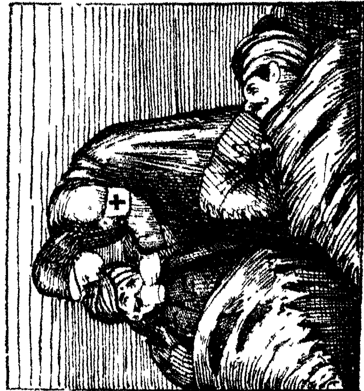
పింఛనులు:— చచ్చిపోయిన, లేక రోగమువలన గాని దెబ్బలవలనగాని మృతినొందిన నావికుల లేక సైనికుల భార్యలకు వారము 1-కి రూ 5-10-0 లు, వారి మొదటి బిడ్డకు వారము 1-కి రూ 3-12-0 తరువాత నున్న బిడ్డలకు తల 1-కి రూ 1-14-0 లు పింఛనుగా నొసంగబడును. మరి దారిద్ర్యపు స్థితిలోనుండి వృద్ధాప్యవేతన కమిటీవారు సిఫారసు చేసినచో భార్యకు వారము 1-కి రూ 9-6-0 ల వరకు పింఛ నొసంగవచ్చును. ఈపై తరగి చేయాకనిని [illegible] చేసికొనవలెను

CARRIED INTO THE OPERATION ROOM

సైనికుడు శస్త్రాలయమునకై గొంపోబడుట

GIVING HIM MEDECINE

ఔషధమునిచ్చుట

A WOUNDED SOLDIER CARRIED FROM THE FIELD

గాయపడిన సైనికుడు రణరంగమునుండి రెడ్‌క్రాస్ వారివలన మంచముగంప తీసికొనిపోబడుట

TAKING HIM TO HIS BED ROOM

పడకవద్దకు వానిని తీసికొనిపోవుట.

NURSING THE INDIANS IN ENGLAND

ఇంగ్లాండు దేశమున గాయపడిన హిందూ సైనికులకు ఉపచారము చేయుట

THE KING EXAMINING A WOUNDED INDIAN'S HAND

2-వ గాయపడిన సైనికుని చేతిని రాజుగారు పరీక్షించుట

THE QUEEN CHATING WITH THE INDIANS

రాణిగారు రోగులగు హిందూ సైనికుల కుశలమునడుగుట

GERMAN PRISONERS PAYING RESPECTS TO THEIR MAJESTIES

జర్మను ఖయిదీలు వైద్యశాలలో రాజదంపతులను దర్శించుటకయి వచ్చుట

THEIR MAJESTIES' DEPARTURE

THE INTERIOR OF LADY HARDINGE HOSPITAL IN BOMBAY

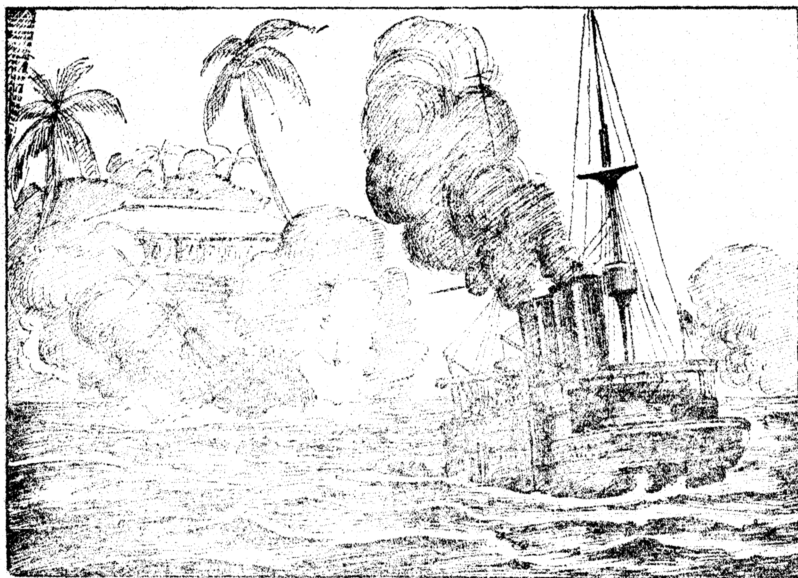
OPPORTUNE HELP

ఒక రెడ్ క్రాస్ దాయి దెబ్బతిని పడియున్న భటునికి వేళకు సహాయముచేయుట

GERMAN SHELL ON A RED CROSS HOSPITAL

రెడ్ కాస్ వైద్యాలయము మీద జర్మనులొక ఫిరంగిగుండును వేయుట

సైనికులకు పరిచర్యలు చేయుటకయి వెళ్లిన స్త్రీ పురుషు లెంతో ధైర్యవంతులయి యుండవలయును. వారిసేవ యెల్లప్పుడును ప్రాణాపాయములతో గూడియున్నట్టిది. గాయన సైనికులను వీరు ఫిరంగిగుండ్లొకప్పుడు మీద పడుచున్నను వెళ్లి తీసికొని వచ్చుచుందురు. వీరు ప్రాణములను నయితము సరకుచేయక సేవనే దృఢవ్రతముగా పైకొనుట కడుంగడు నీయముగదా! వైద్యశాలలమీద గాల్చగూడదని నియమములున్నను జర్మనులు లెక్కసేయక ఇట్టి పరిచారకులను, రోగులను ఫిరంగులువేసి చంపుచున్నారు.

THE "EMDEN" DRIVEN ASHORE AND BURNT

THE EXPLOITS OF THE "EMDEN"

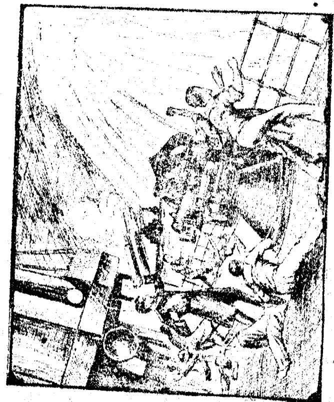
SURVIVORS FROM THE "EMDEN"

ఎమ్డెను మునుఁగుచుండఁగా కొందఱు ప్రాణములు దక్కించుకొనుట

THE GUNS OF THE "SYDNEY" IN ACTION

సిడ్నీ యుద్ధనౌకనుండి ఎమ్డెనుమీఁద ఫిరంగులు ప్రయోగింపబడుట

పింఛను ఆపబడునుగాని రెండు సంవత్సరముల పింఛను 555 రూ.లు పెండ్లి కాగానే కట్నముగా గవర్నమెంటు వారివలన నొసంగబడును. ఆపెబిడ్డల కొసంగబడు పింఛను ఇవ్వబడుచునే యుండును. కుమార్తెలకే పింఛను 16 సం. ల వయస్సువఱకు, బాలురకు 14 వఱకు మాత్రమే యియ్యబడును. బాలుడు 16-వ యేటవఱకు చదువుకొన దలచెనేని అంతవర కియ్యబడును.

యుద్ధమువలన పూర్తిగా నంగవిహీనులగు సోల్జరులు, సెయిలరులకు బ్రహ్మచారులుగా నుండిరేని వారము 1-కి రూ 16-8-0 లు ఉపకారవేతన మొసంగబడును. వీరిలోనే పెండ్లియయి బిడ్డలు లేనివారికి రూ 12-6-0 లు వారమున కీయబడును. బిడ్డలు సంయుతమున్న వానికి వారము 1-కి రూ 17-4-0 లు యివ్వబడును.

పోపు:—లోకములోనున్న రోమనుక్యాథలిక్కు మతస్థులందరకును సధ్యక్షుడు. పూర్వము యూరపు ఖండమునంతయు నీపోపులు బొటనవ్రేలిమీద త్రిప్పిరి. ఇప్పుడదిపోయినను వారికి చాల ప్రాబల్యము ఈలోకములో కలదు. ఈప్రకృతపు పోపుగారిపేరు పయస్. ఈయుద్ధములో సంధి జేయింపవలయునని చాల ప్రయత్నములు చేసెనుగాని లాభము లేకపోయినది.

ఫిషర్. లార్డు:—1854 లో ఆంగ్ల నౌకాసేనలో ప్రవేశించెను. క్రిమియనుయుద్ధము, చైనీసు యుద్ధము, అలెగ్జాండ్రియా ముట్టడులలో సముద్రనౌకాధికారిగా నుండెను. తరువాత ననేకోద్యోగములను జేసి 1904 మొదలు 10 వరకును నౌకాసేన కధ్యక్షుడాయెను. బ్రిటిషు యుద్ధనావల నభివృద్ధికి దెచ్చుటయం దీయన జేసిన కృషి లెస్స. సముద్రయుద్ధానుభవములో నీతనికి మించినవారు లేరు. 74 సంవత్సరములు నిండినను ఈయుద్ధమారంభము కాగానే సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రి తరువాత రెండవ యుద్యోగ మొసంగబడెను. ఈయనకును, సముద్రయుద్ధాంగ మంత్రియగు చర్చిలుగారికిని డార్డెనల్సు జలసంధిని బట్టుకొను విషయమును భేదాభిప్రాయము లంకురించి ఇద్దరును వారివారిపదవులకు రాజీనామానిచ్చిరి.

ఫిరంగులు.

ఫీల్డుగన్సు:— ఇవి గుఱ్ఱములవలన లాగబడును. 13½ రతుల బరువుగల ఫిరంగి గుండ్లు మొదలు 35 రతుల గుండ్లవఱకును 5500 మొదలు 9000 గజముల దూరము ప్రయోగింపబడగలవు. హావిజరులు:—వీటినుండి విడువబడుగుండ్లు ఆకాశము పైపునకు వెళ్ళి, పగిలి, శత్రుసేనలమీద కురియును. ఇందు 300 సీసపు చిన్నగుండ్లుండును. ఈగుండ్లు పైవానికంటె కొంచెము ఎక్కువగా బరువుండును. ఇంతకంటె పెద్ద గుండ్లను ప్రయోగించు ఫిరంగులను సీజి ఆర్టిల్లరీ అని పిలిచెదరు. గుండు బరువు 60 మొదలు 90 రతులు. పోవుదూరము 10,000 గజములు. సీజిఆర్టిల్లరీ:—ఈ ఫిరంగులు కోటలను ముట్టడించుటయందుపయోగపడును. వీనినుండి 250 మొదలు 2000 రతులవఱకు బరువుగల గుండ్లు ప్రయోగింపబడుచున్నవి. జర్మనులు లీజి నామూరు ఆంట్వెర్పు కోటలను పట్టుకొనినప్పుడు 880 మొదలు 2000 రతులవరకు బరువుగల యీగుండ్ల నుపయోగించి వానిని పట్టుకొనిరి. ఈమధ్య జర్మనులును, ఫ్రెంచివారును ఒక్కొక్కటన్ను బరువును 5 అంగుళుల ఎత్తునుగలిగి, 8 మైళ్ళ దూరము పోగల గుండ్లను గొప్ప ఫిరంగులనుండి ప్రయోగించిరి. ఈ విచిత్రము లోకము నాశ్చర్యమగ్నమానసము జేసినది. ఇట్టి పెద్ద ఫిరంగులు మోటరు బండ్లమీద నుంచబడి కాల్చబడుచున్నవి. వీటిని రయిలుమీద మోసికొని వచ్చెదరుగాని పగుఱ్ఱములును లాగలేవు. మెషీన్ గన్:—ఇది తుపాకులలో బెట్టుతోటాలనే నతిశీఘ్రముగా గాల్చును. ఒకసారి విడువబడిన తోటాల వలన గలుగు చలనము వలననే యితరతోటాలు యంత్రములోని కెక్కునుగాని చేతితో కూర్చవలసిన పనిలేదు. గురి బహుసరిగా నుండును. చేతితో మోసుకొని పోవచ్చును. బహుప్రాణోపద్రవకరమగు యంత్రము. నిమిషమునకు 228 తోటాలను విడువగలదు. తుపాకి:—దీనిని ఆధునిక రైఫిల్ అని పిలిచెదరు. ఇంగ్లీషు సైనికుల తుపాకిలోని గుండు 2500 గజములు లేక 1 మైలు, 3 ఫర్లాంగులు,

106 గజముల దూరము పోగలదు. దాని బరువు 8 రతుల 10 ఔన్సులు. పది తోటాల నొక్కపర్యాయ మందెక్కించి యుంచవచ్చును. ఇటువంటి రైఫిలులే యూరపు సేనల కన్నింటికిని గలవు గాని ఒక్కపర్యాయము 5 కంటె తోటాలు ఎక్కించుటకు వీలు లేనట్లుగా వారు నిర్మించుకొనిరి. తుపాకి గుండు:—ఇది రాగి, తుత్తునాగములతో చేయబడును. ప్రేల్చబడునప్పుడు రాగి తుపాకి కంటుకొనకుండ పయిభాగము నికెలుతో (మన దేశములోని అణా నాణెము చేయబడు లోహము) గప్పబడును. బ్రిటిషువారి తుపాకిగుండు 1¼ తులము బరువుండును.

ఫ్రెంచి. ఫీల్డుమార్షల్ సర్ జాన్:—వయస్సిప్పుడు 62 సంవత్సరములు. మొట్టమొదట నౌకాసేనలో ప్రవేశించి తరువాత అశ్వసేనోద్యోగిగా నాయెను. బోయరుయుద్ధమునందు జనరలు బుల్లరు క్రిందను, లార్డురాబర్ట్సు క్రిందను బాగుగా సేవజేసి వారి మన్ననలకు పాత్రుడాయెను. 1907-మొదలు 1911 వఱకు సైన్యములో ఇన్‌స్పెక్టరు జనరలు పదవిని నిర్వహించెను. 1913లో ఫీల్డుమార్షలను అత్యున్నత సైనికపదవ నొసంగబడెను. ఆధునిక యుద్ధవిధానమును బాగుగా నడుపుటయందీయనతోడివారు ఇంగ్లీషు సేనాధిపతులలో బహుకొద్దిగా గలరు. ఈ యుద్ధమును నతి జాగరూకతతోను, ధైర్యసాహసములతోను నడుపుచున్నాడు.

బికనీరు మహారాజు:—ఆంగ్ల సైన్యమునందు కర్నల్ ఇన్ ఛీఫు పదవియందున్న రాజపుత్ర యోధుడు. యుద్ధభూమిలో జేరి కొంతకాలము స్వదేశమునకు వచ్చియున్నారు. రాజ్యకార్యవేత్త. దేశమును చక్కగా పరిపాలించుటయేగాక శాసనసభను గూడ ప్రజలకొసంగెను. బికనీరులో ఎడారు లుండుటవలన ఒంటెలసేనలు తయారు చేయబడును. వీరి ఒంటెలసేన లిప్పుడు ఈజిప్టు, అరేబియాలలో జేరి వీరికి కీర్తి నార్జించుచున్నవి.

బియాటీ. అడ్మిరల్:—1884లో బ్రిటిషునౌకాసేనలో ప్రవేశించెను. నైలునదీ యుద్ధమందు, పీకిగును పట్టుటయందును జేరెను. రెండు పర్యాయములు గాయముల దినెను. 38-వ సంవత్సరము నిండకమునుపే వైస్‌అడ్మిరలు అను గొప్పపదవిని పొందెను. ఇప్పుడు మొదటి బ్రిటిషు స్క్వాడ్రను కధిపతి. హెలిగోలాండు-బైటులో అయిదు జర్మను డిస్ట్రాయరులను ముంచి ఘనత కెక్కెను. ఇంగ్లండులో తూర్పుతీరపు పట్టణములను కొన్ని నెలల క్రిందట గాల్చుటకయి వచ్చిన బ్లూచ్చెరను జర్మను బాటిల్ క్రూయిజరును ముంచి, మరియొకదానికి గొప్పనష్టము కలుగజేసెను. ఈయన పతాకమెరుగు లయన్ యుద్ధనావలోని బాయిలరు శత్రువుల గుండుచే బ్రద్దలగుటవలన మరమ్మతుకయి పంపబడెను. ఈ సముద్రయుద్ధములో జయించుటవలన బియాటీగారి కీర్తి మరింత వృద్ధియయినది.

బెత్మన్ హాల్వెగ్. వాన్:—జర్మనీ ముఖ్యమంత్రి "సంధులు పనికిమాలిన కాగితపుముక్కలు. మేమాగజాలము. పారిసు పట్టుకొనవలయును. అందుచే లక్సెంబర్గు, బెల్జియముల గూడ సమీపమార్గమున మేము వెళ్లకతీరదు" అని జర్మను పార్లమెంటులో నుడివి జర్మను మర్యాదయందు నమ్మక మింతవఱకును గల వారి భ్రాంతిని పాఁదోలెను.

బోనర్ లా:—కన్సరువేటివుల నాయకుడు. అన్నికక్షులవారును మంత్రులుగా నియమింపబడిన తరువాత అధినివేశమంత్రిత్వ మొసంగబడెను. మంచివక్త. ముఖ్యమంత్రి కావలసినట్టివాడు.

మందుగుండుసామాను:—ఒక్కసైనికునికి 120 తూటాలును అశ్వసైనికునికి 100 ను ముందుగా ఇచ్చి యుద్ధములోని కంపుదురు. ఒక యంత్రఫిరంగికి 21,000 మొదలు,30,000 వఱకు సాధారణమయినతూటాలుతీసికొనిపోబడును. హావిజర్ పెద్దఫిరంగులకు 100 రతుల గుళ్లు 50 గొంపోబడుచుండును. యుద్ధభూమికి వెనుక సప్లయిచేయుట కనేక డిపోలుండును. ఈ డిపోలనుండి మందుగుండ్లు, శరీరములో రక్తమెట్లు ప్రవహించుచుండునో ఆవిధముగా నిరంతరము బంపబడు చుండును.

ఫిరంగులు:—అనేక రకములవి. అన్నిరకముల ఫిరంగులును

ఆస్ట్రియాకు 2500, బెల్జియమునకు 204, ఫ్రాన్సుకు 4200, గ్రేటుబ్రిటను ఇండియాకలిపి 1070, జర్మనీ 6500, ఇటలీ 2200, రష్యా 6000, సర్వియా 500, టర్కీ 600, జపానుకు 2000 లును గలవు. యుద్ధారంభమునుండి ఈ సంఖ్య విశేషము పెరిగియున్నది.

మ్రెంచి. జనరలు:—సర్ జాన్ ఫ్రెంచిగారి సహోద్యోగులలో నధ్యక్షుడు. జూలు యుద్ధమునందు పోరెను. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో అపాయకరమయిన గాయములను దినెను. ఎడతెగక యెల్లప్పుడు పరిశ్రమ జేయుచుండును

మాడన్. అడ్మిరల్:—అడ్మిరల్ జెల్లికోగారి సహోద్యోగులలో ప్రథముడు. ఆయన బావమరిది. 1882 ఈజిప్టుయుద్ధమందుండెను. 1905లో నేవల్ అసిస్టెంటు కంట్రోలరుపనిని జేసెను. ఇంక చాలగొప్ప పనుల నిర్వహించెను.

మాంటినిగ్రోరాజు:—74 సంవత్సరముల వయస్సుగల సుప్రసిద్ధరాజు. యూరపులోని రాజులకందరి కంటె తక్కువభూమికలదు కాని పరాక్రమవంతుడు. తుర్కీనిబాల్కనుయుద్ధములో నోడించినవారిలోనొకడు. అప్పుడు రాజ్యమును వృద్ధి జేసికొనెను. ఇప్పుడు ఆస్ట్రియామీద యుద్ధమునకు దిగెను. కవి. తనప్రజలకు కీర్తనలను పాటలకయి వ్రాసిపెట్టుచుండును. సాధారణమయిన గుఱ్ఱమునెక్కి అనేక చోటుల సంచారము సామాన్యపౌరునివలె జేయుచుండును. ఈయన కుమార్తె ఎలేనా రాణిగారు ఇటలీరాజును పెండ్లాడినది.

మారిస్ ప్రిన్సు:—జార్జిచక్రవర్తిగారికి దాయాది. 23 సంవత్సరముల వయస్సు. కింగ్సురాయిల్ రైఫిల్సు కోరులో లెఫ్టినెంటుగానుండి గాయములుతిని మృతినొందెను.

మూర్. రేర్ అడ్మిరలు:—ఇప్పుడు మూడవ సముద్రప్రభువు. ఈజిప్టు సముద్రయుద్ధమునందు కొలువు చేసెను. 1907లో నేవలు అసిస్టెంటు పదవిని, 1908లో ఛీఫ్ ఆఫ్ ది స్టాఫుపదవిని నిర్వర్తించెను. వయసు 63 సంవత్సరములు.

మూపూరప్ప. రాయ బహదూర్:—మదరాసు దక్షిణమహారాష్ట్ర ఇనుపదారి ఏజెంటుగారికి పర్సనల్ అసిస్టెంటు. ఈగొప్పపదవి లభించిన రెండవ హైందవుండీయన.

మోనిటరులు:—లోతులేని నీటిలో ఒడ్డునుసామీప్యముగా ప్రయాణము జేయుచుండు ఒకతరగతి గన్ బోటుయుద్ధనావలు. వీటి బరువు స్వల్పముగా నుండును. వీనిలోని 6 ఇంచి ఫిరంగులనుండి 100 రతులగుండును 5 మైళ్ళదూరమునకు వేయవచ్చును. ఇంగ్లీషువారి సెవరన్, మెర్సి, హంబరనుమోనిటరులు బెల్జియము తీరము జేరకుండ జర్మనులమీద గాల్చి వారికి జాల నష్టమును గలిగించెను.

మోల్కి. జనరలు వాన్:—జర్మను జనరలు స్టాఫుకు ముఖ్యుడు. 1870 లో ఫ్రెంచివారి నోడించిన జనరలు మోల్కికి సోదర కుమారుడు.

యుద్ధనిధులు:—ఈయుద్ధమువలన నష్టమును బొందుచున్నవారి సహాయార్థమయి అనేకనిధులు స్థాపింపబడినవి. ఈనిధుల కన్నింటికిని ప్రజలే ధనసహాయమును చందాలమూలకముగా జేయుచున్నారు. అందులోని క్రిందివి కొన్ని. (1) యువరాజుగారి యుద్ధనిధి. దీనికింతవరకు వసూలయినసొమ్ము 4½ కోట్ల రూపాయలు భర్తలుపోయిన భార్యలకు, అనాథలయిన బిడ్డలకు, కుమారులుపోయిన తల్లితండ్రులకు, సైనికులమీద నాధారపడియున్న సామీప్యబంధువులకు ఈసొమ్ము వినియోగింపబడును. (2) మేరిరాణిగారి కుట్టుపని సమ్మేళనము. ఇందలి స్త్రీలు సైనికులకు నావికులకు నాదుపదలివెళ్లిన సంసారములకు గుడ్డలనుకుట్టి ఉచితముగా నొసంగుదురు. (3) బ్రిటిషు రెడ్ క్రాసు సొసయిటి. రణరంగమున దెబ్బలుతినినవారికి సమస్త యుపచారములను చేయుదురు. వీరివలన ననేకవైద్యశాలలు పోషింపబడుచున్నవి. (4) బెల్జియము సహాయనిధి. ఆదేశపు దిక్కుమాలిన ప్రజలకు సహాయము జేయునది. (5) సర్వియను సహాయనిధియునిట్టిదియే (6) మేరీరాణిగారినిధి. ఇది క్రిస్మస్ బహుమానములను సైని

కులకును, నావికులకును గతడిసెంబరు నెలలో పంపుటకై స్థాపింపబడినది. ఈ రాకుమారి వీరందరికిని మిఠాయిలను, పాలడబ్బాలను, పొగాకును, కొన్నిగుడ్డలను క్రిస్మస్ పండుగరోజుకు పంపెను. (7) ఇండియనుసోల్జరుల ఫండు. ఇది భారత సైనికులకు అపరదేశమందు కావలసిన యుడుపులను తినుబండారములను పంపుటకయి స్థాపింపబడినది. (8) ఇంపీరియల్ రిలీఫ్ ఫండు. ఇది ఇండియానుండి వెళ్లిన సైనికుల సంసారపోషణమునకయి రాజప్రతినిధి హార్డింజి ప్రభువువలన స్థాపింపబడెను. దీనికి మహారాజులు మొదలు పేదకాపులవరకును చేతనయిన సహాయము జేసిరి. సుమారొక కోటి రూపాయలవరకును ఈనిధికి సొమ్ము పోగయినది.

యువరాజు. జర్మను:—1882 లో జన్మించెను. ఫుట్‌గార్డ్సులో లెఫ్టినెంటుగా నుండెను. బాన్ విశ్వవిద్యాలయము నందభ్యసించెను. 1910 లో హిందూదేశమును జూచివెళ్ళెను. ఈప్రయాణములను గురించి యొకపుస్తకమును సచిత్రము వ్రాసెను. ప్యారిసుపట్టుకొనుటకయి ఈయుద్ధములో బంపబడినసేన కధ్యక్షుడుగానుండెనుగాని సంకల్పము ఈడేరలేదు. ఈయుద్ధములో నంత గొప్పగా జోరికీర్తి వహించినట్లులేదు. ఇప్పుడు తూర్పురంగమున రష్యాపై బోరుచున్న సైన్యమున కధిపతిగా నున్నాడని వినికిడి కలదు.

రాలిన్సన్. జనరలు:—బర్మా, సూడాన్, దక్షిణాఫ్రికాలలో కొలువుచేసెను. ఇంగ్లండులో సేనానివాసములగు ఆల్డరుషాటు, సాలిస్బరీ మైదానములలో సైన్యాధికారిగానుండెను. 1887లో ఇండియాసర్వసేనాధిపతియగు సర్ ఫ్రెడరిక్ రాబర్ట్సుగారికి సహాయోద్యోగి. ఈయుద్ధములో 1915 మార్చి 9 వ తేదిన న్యూవ్‌షాపెలులో జర్మనులను తన నాలుగవ సైన్యముతో తాకి వారి నాప్రదేశమును విడిచి పోవునట్లు చేసెను.

రాయలు ఇంజనీయరు పటాలములు:— ఇందు 10,000 సైనికులు, (సాపర్సు, మైనర్సు) 1000 ఆఫీసరులు గ్రేటుబ్రిటనునకు గలరు. వీరు చేయవలసినపని యుద్ధభూమిలో కందకములు వగయిరాలను త్రవ్వి దానినిపోరు సలుపుటకయి సిద్ధముగా నుంచుట. నదులు వగయిరాలుదాటుటకయి వంతెనలు తాత్కాలము కట్టుట, చెట్లను నరుకుట, టెలిగ్రాపుతీగెలను, టెలిఫోనులను భూమిలో నెలకొలుపుట, తదితర యింజనీయరింగుపనులను జేయుట. ముందుగా వీరువెళ్ళి పనిజేయవలసిన వారగుటచే వీరిజీవిత మెల్లప్పుడుగొప్ప యుపద్రవములతో గూడుకొని యుండును.

రుష్యాచక్రవర్తి:—1868 మే 6వ తేదిజన్మించెను. జార్జిచక్రవర్తిగారి తల్లి ఈయనతల్లి అక్కచెల్లెండ్రు. నిరంకుశాధికారియయినను ఈయుద్ధముచే ప్రజలకభేద్యమగు ప్రేమాబంధములచే బంధింపబడియున్నారు. వారికి రాజ్యపాలనమందు నూతనానుభోగముల గల్పించెను. రణరంగమునకు స్వంతగా వెళ్ళుచుండును. సారాయి అమ్మకమును దేశములో నాపి 100 కోట్ల రూపాయలకు పైగా రాజాదాయమును పోగొట్టెను. ఈయొక్క సంస్కరణమాయనకీర్తి నెల్లకాలములకును వ్యాపింపజేయగలదు. ఈయన భార్యయు, ప్రథమపుత్రికయు, రుష్యాపటాలములలో గౌరవోద్యోగులగుటచే యోధవేషములను పటములలో ధరించియున్నారు.

రెన్నెన్‌కాంఫ్. జనరలు:—జనరలు కురుపాట్కినుక్రింద జపానువారిమీద రష్యాజపాను యుద్ధములో బోరెను. అశ్వసేనాధిపత్యమునందు గొప్పనిపుణుడని ప్రతీతికలదు. యుద్ధారంభమున తూర్పుప్రష్యాలో ప్రవేశించి జర్మనులను గూంబెన్నెన్ వద్ద నోడించెను. కాని తరువాత జనరలు హిండెనుబర్గుచే పూర్తిగా నోడింపబడి తరిమివేయబడెను.

రెడ్మండు. జాన్:— ఐరిషు జాతీయ నాయకుడు. అత్యంత దేశభక్తుడు. ఐర్లండుకు స్వపరిపాలనము నొసంగు శాసనమును జేయించెను. ఆ శాసనము యుద్ధానంతరమున నాచరణములోనికి దేబడును. యుద్ధమారంభమయిన పిమ్మట ఐర్లండు దేశమంతటను దిరిగి ఉపన్యాసములిచ్చి, అనేకవేలమంది స్వదేశీయులను యుద్ధమునకు సిద్ధము జేయించి పంపెను. వారయిర్లండుకు శాశ్వత కీర్తి నార్జించుచున్నారు.

లక్సెంబర్గు రాష్ట్రము:—ఫ్రాంసు బెల్జియము, జర్మనీలకు మధ్యనున్న యొక చిన్న రాష్ట్రము. వైశాల్యము 1000 మైళ్లు. జనసంఖ్య 2½ లక్షలు. పార్లమెంటు గలదు. పాలకురాలు గ్రాండ్ డచెస్ మేరీ అనునామె. జర్మనులు ఫ్రాంసుపయిన పడుటకయి సంధుల నుల్లంఘించి ఈరాష్ట్రమును ప్రవేశించిరి. ఆదివారము ఆగస్టు రెండవ తేదిన ఈరాష్ట్రములో బ్రవేశించుచున్న జర్మను సైన్యము నెదుటతనమోటారుబండి నెక్కి రావలదని ఈమె అడ్డముగా నిలిచెను. పిస్తోలుతో జర్మనులీమెను చంప బోయిరి. ఇది అక్రమమని ఈమె కెయిజరుగారికి తెలియ జేసెను. ఈమె మొరల నెవరును వినినది లేదు. జర్మనీకి ఖయిదీగా తీసికొని పోబడినదను వదంతి గలదు. ఈ రాష్ట్రమునంతయు జర్మనులు బెల్జియమును వశము చేసికొనినట్లు వశముచేసికొని యేలుచున్నారు.

లాయడ్ జార్జిగారు—1890లో పార్లమెంటులో బ్రవేశించెను. సొలిసిటరుగా జీవిత మారంభించెను. ఉగ్రప్రసంగములయందు పెట్టినది పేరు. కోశాధ్యక్షుడుగా నుండి, ఇప్పుడు యుద్ధపరికరముల మంత్రిగా నియోజింపబడెను. మహాసక్తి. వృద్ధాప్యవేతనముల నింగ్లండులోని బీదల కిప్పించెను. జబ్బుపడిన పనివాండ్రకును, అవయవములు కర్మాగారములలో పోయినవారికిని ఉపకారవేతనము లిచ్చుపద్ధతిని ఆచరణములోనికి దెచ్చెను. ఈయన కుమారు లిద్దరు యుద్ధభూమిలో నున్నారు.

లూసిటానియా:—32,500 టన్నుల బరువుగల వర్తక నావ. దీనివంటి నావలు లోకములోనయిదారు కంటె నెక్కువ లేవు. నిర్మించుట కయినవ్యయము 1 కోటి 85½ లక్షల రూపాయలు. మే 7 వ తేదీన ఐర్లండు తీరమునకు 20 మైళ్ల దూరములో నుండగా జర్మను సబ్మెరయిను టార్పెడో వేసి ముంచెను. ఇందు 1959 మంది ప్రయాణికు లుండిరి. 900 మంది రక్షింపబడిరి. మిగిలినవారు మరణించిరి.

లేమన్. జనరలు:—లీజుకోటల ననేకదినములు జర్మనుల వశముకాకుండ జేసి లోకప్రసిద్ధినొందిన సేనా నాయకుడు. నగరము శత్రువుల వశమయినపిమ్మట లోసింగ్ కోటలోనికి వెళ్లి ఫ్రెంచివారి సహాయము వచ్చునేమో యను ఆశతో చాలకాలము పోరాడెను. జర్మను లాకోట్టకోటను పిండిపిండి జేసి ఈకోటను వశముచేసికొనినప్పుడు కోటకప్పు కూలుటవలన కాళ్లకు దెబ్బతగిలి స్మారకముతప్పి పడియుండెను. తరువాత జర్మను జనరలువద్దకు తీసికొనిపోగా లొంగిపోతినని సూచించుట కాతనికి తనఖడ్గము నందించెను. ఆయన విశాలహృదయముతో "నీవే ఉంచుకొనుము. నీ ఖడ్గము సైనికమర్యాదల నుల్లంఘించియుండలేదు." అని యనె నట. లేమన్ గారిప్పుడు జర్మనీలో ఖయిదీగా నున్నారు.

వాండరుగోల్ట్జు. ఫీల్డుమార్షాల్:— జర్మనుసేనలో గొప్ప నాయకుడు. బెల్జియముకు గవర్నరు జనరలుగా నియోగింపబడెను. కాని యిప్పుడు కాన్స్టాంటునోపిలులో తురుష్కసైన్యముల కధిపతిగానుండి యుద్ధమును నడపుచున్నాడు. డార్డనెల్సు జలసంధి కిరుప్రక్కలనున్న కోటల నెంతో గట్టిపరచెను.

విక్టోరియా క్రాస్:—క్రిమియను యుద్ధమయిన తరువాత 1850 సం.లో నీపతక మేర్పఱుపబడెను. అద్భుత ధైర్యకార్యములకు మాత్రమే సత్కృతుగా సైనికులకు నావికులకు నొసంగబడుచుండును. ఫిరంగులలోహముతో చేయబడును. విక్టోరియా క్రాసు సంపాదించిన వాడు బ్రిటిషు సామ్రాజ్యమునందంతటను గౌరవింపబడు చుండును.

వియోగవేతనము:—భర్తలు సేనలోగాని నావలలోగాని యుద్ధము జేయుచున్నంతకాలమును వారికొసంగబడు జీతములుగాక భార్యలకు వారము 1 కి బ్రిటనులో రు.9-6-0లు వేతన మొసంగబడును. ఇందులో రు. 2-10-0 లు మాత్రము సైనికుని జీతమునుండి తీసి యియ్యబడును. నలుగురుబిడ్డలవరకు బిడ్డ 1 కి రు. 1-14-0 లును, అటుపయిననున్న బిడ్డలకు రు 1-8-0 లును వారమున కొసంగబడును.

వియాలి, అడ్మిరలు:—ఇటలీవారి యుద్ధనౌకాశాఖాధ్యక్షుడు. ఈయుద్ధములో ఆస్ట్రియావారి యుద్ధ

నౌకలు నిర్మించు ప్రదేశము నప్పుడే పట్టుకొని, 14 అన్ని రకముల యుద్ధనావలను ఇటలీకి దీసికొని, పోయెను.

విమానములందుండు ఆయుధములు:—ఉక్కుటమ్ములు:—ఒక్క అమ్ము 2½ తులముల బరువుండును. 1000 అమ్ముల నొక్క పెట్టెలోపెట్టి శత్రుసైన్యముల మీఁద త్రొంచి వైమానికులు చల్లుచుందురు. భూమి మీఁదికి వచ్చునప్పు డొక్కొక బాణము 100 రతుల బలముతో వచ్చి స్వారిని, గుఱ్ఱమునుగూడ చీల్చుకొని పోవును. ఇట్టిపెట్టె లనేకములు ప్రతివైమానికుడును గొంపోవుచుండును.

సబ్మెరయినులు:— మొట్టమొదటి సబ్మెరయిను ఇంగ్లీషువారివలన 1901-వ సం. నవంబరు 2వ తేదినిర్మింపబడెను. మొట్టమొదట వీని శక్తినిగురించి చాలమంది కనుమానములు కలిగినను ఈ యుద్ధములో సబ్మెరయినులుచేయుచున్న ఘోరకార్యములవలన అట్టి అనుమానము లన్నియు అంతరించినవి. ఇది ఉక్కుతో చేయబడి పొగచుట్ట ఆకారమును గలిగియుండును. నీటిలోనికి మునుగుటకయి బోటులోపల నున్న తలుపులను తెరచెదరు. అప్పుడు నీరు కొన్ని తటాకములలో నిండును. అంతట పడవ మునుగును. నీటిని పదినిమిషములలో పారబోయగల సాధనమువలన తేలికగా కావలసివచ్చినప్పుడు బోటు సముద్రముపయికి వచ్చును. కిరోసినాయలు మండుటవలన సబ్మెరయినులు నడుపబడుచున్నవి. కాని బొగ్గువలనగాదు. నీటిలో మునిగియున్నప్పుడిందుండు విద్యుచ్ఛక్తి యింజను పనిచేయును. సబ్మెరయిన్లలోని కిరోసినాయలు చెరువులు నిండియుండనేవి మూడువేల మైళ్లు గంటకు 21 మైళ్ళ చొప్పున ప్రయాణముజేసి రాగలవు. వీనిలో నీటిబరువు 2000 టన్నులుండును. సుమారు నలువదిమంది మనుష్యులకు పీల్చుటకయి కావలసిన గాలి కొన్నిగదులలో వత్తియుంచబడును. కాన వారికి నిర్మలవాయువు లేదను భయము లేదు. ఈబోటులకు కోనింగు టవరను శిఖరముండును. అది యొక తెరచాప కొయ్యవలె నీటి పై భాగమున నెల్లప్పుడును కనబడుచుండును. దీనిలోనే పెరిస్కోప్ అను ఒక యంత్రము కలదు. ఈ పెరిస్కోపు సులోచనములవంటిది. నీటి పై భాగమునం దేమి జరుగుచున్నదియు దీనివలన బోటులోనివారు తెలిసికొనుచుందురు. ఒకవేళ పూర్తిగా శత్రువులకు కనపడగూడదనినచో శిఖరమునుగూడ నీళ్ళలో ముంచవలయును. అప్పుడు సబ్మెరయిను కన్నులు మూసికొనిపోవు మనుజునివలెనేసముద్రములోపల నడవవలయును. వీనియందు 6 టార్పెడోగొట్టము లుండును. ఆగొట్టములనుండియే టార్పెడో శత్రునావపయిని ప్రయోగింపబడును. ఒక్క టార్పెడో విలువ 1 లక్ష రూపాయలుమొదలు 1 లక్ష 50 వేల రూపాయలవర కుండునట. 12 రతుల గుండును ప్రయోగింపగల నాలుగు ఫిరంగులును వీనియందుండును.

సాంసనోఫ్. జనరలు:—ఆగష్టు 1914లో తూర్పు ప్రష్యాపైన వెడలిన జనరలు రెన్నెన్ కాంపునకు చాల సాయము జేసెను. ఇంతకుముందు రష్యా జపాన యుద్ధములో కీర్తిగడించినవాడు. టానెన్ బర్గువద్ద జరిగిన ఘోరయుద్ధములో మృతినొందిన రష్యను జనరలులు ముగ్గురిలో నొక్కడు.

సాలాంద్ర. సినర్:—ఇటలీకి ముఖ్య మంత్రి. పోపు మొదలగు మతాధిపతులును మరి యితర గొప్పవారును యుద్ధము వల దని తమశక్తి కొలది నివారించినను, లెక్కసేయక ఇటలీనుండి యిదివఱకు ఆస్ట్రియా యుపహరించిన రాష్ట్రములను తిరిగి సంపాదించి ఇటలీకి శాశ్వతకీర్తి నార్జించుటకయి యుద్ధములోనికి దిగెను. ప్రజల కాతనియందు గౌరవము మెండు.

స్మిత్ డోరియన్. జనరలు:—వయస్సు 56 వత్సరములు. తన జీవితకాలములో నిప్పటికి పది యుద్ధములలోనయిన బోరిన రణవీరుడు. దక్షిణాఫ్రికా యుద్ధములో ప్రసిద్ధివడసెను. మాన్సునుండి ఇంగ్లీషుసేనను నీ యుద్ధములో హానిముగాకుండ బహు తెలివితేటలతో రక్షించి మార్నెవరకును తీసికొనిపోయిన ధీరుడు. ఇంగ్లీషువారి రెండవసేన కధ్యక్షుడు.

సింగ్టా:—1898 లో ఇద్దరు జర్మనుమిషనరీలను చైనావారు చంపినారను మిషమీద వారితావునుండి జర్మనీవారు 117 చతురపుమైళ్ళభూమి నపహరించిరి. దీనిపేరే కియోఛాజిల్లా. దానికి ముఖ్య రేవుపట్టణము సింగ్టా. దీనిని జర్మనులు బహు దిట్టముగా బలపఱిచి యుద్ధనావల కునికిపట్టుగా పసిఫిక్ సముద్రములో జేసిరి. చేపలగ్రామమునుండి ఐశ్వర్యవంతమయిన రేవుపట్టణముగా మారెను. చక్కని భవనములును, బాటలును గలవు.

సైనికోద్యోగ చిహ్నములు:— ఈ చిహ్నములను కోటుకు చేతులవద్దగాని, భుజమువద్దగాని, వక్షస్థలమునగాని ధరించెదరు. సెకండు లెఫ్టినెంటుకు 1 నక్షత్రము, లెఫ్టినెంటుకు రెండు నక్షత్రములు, కెప్టనుకు మూడు, మేజరుకు కిరీటము, లెఫ్టినెంటు కర్నలుకు 1 కిరీటము 1 నక్షత్రము, కర్నలుకు 1 కిరీటము రెండు నక్షత్రములు, బ్రిగేడియరు జనరలుకు వక్షస్థలమున అడ్డముగా దాటునట్టి ఖడ్గములు, మేజరు జనరలుకు ఖడ్గములు, నక్షత్రము, శంగోలును, లెఫ్టినెంటు జనరలుకు పైవన్నియు పయిగా నొక కిరీటము, జనరలుకు లెఫ్టినెంటు జనరలుకున్నవి గాక పయిన నొక నక్షత్రము, ఫీల్డు మార్షలుకు అడ్డ శంగోలులు, కిరీటము, పతకముల మాల యుండును.

ష్రాప్నెల్:—ఇది షెల్లు మోస్తరుగానే యుండును గాని పైకప్పు బహుపలచగానుండి ఎక్కువ సీసపుగుండ్లు పోయుటకు వీలుండును. బ్రిటిషు ష్రాప్నెలులో 375 గుండ్లుండును. గురికి కొంచెము దూరముండగా భగ్గున బ్రద్దలయి గుండ్లను నానాముఖముల చల్లును. మనుష్యులను చంపుటయందు ష్రాప్నెలు బహు ప్రయోజనకారిగాని యిండ్లకెట్టి యపాయమును గలుగ జేయజాలదు.

షెల్లుపిస్టలు:—జెప్పెలిను మోడలపయి ప్రయోగించుటకు నిర్మింపబడినవి. ఒక్కగుండు వీనినుండి జెప్పెలినుకు దగిలినయెడల నది నిరర్థకమగును.

షెల్లు:—ఇది ఫిరంగులతో గాని తుపాకిముందు తోగాని చేయబడును. 10 రతులషెల్లుమొదలు 1టన్ను బరువుగల షెల్లువఱకును ఫిరంగులనుండి ప్రయోగింపవచ్చును. ఈషెల్లులు విడువబడిన పిమ్మట భూమిమీదపడి ఆదెబ్బకు బ్రద్దలయి లోపల 100 మొదలు 1000 వఱకుండు సీసపుగుండ్లను శత్రువులమీదను, గుఱ్ఱములమీదను వెదజల్లి చంపివేయును. పెద్దషెల్లులు ఇండ్లను ధ్వంసముచేయగలవు. కొన్ని రకపు షెల్లులు ఫిరంగి నుండి విడువబడగానే వానికొకప్రక్కనుండు దారమునకు నిప్పంటుకొనును. ఆనిప్పు అర సెకండులోనో, ఒక సెకండులోనో, లేక కొన్ని సెకండులలోనో షెల్లులో ప్రవేశించి దానిని బ్రద్దలగునట్లు చేయును.

హాలండు రాణి:— ఈమె పేరు విల్హెల్మినియా. ప్రిన్సు హెన్రీని పెండ్లియాడెను. హాలండు, జర్మనీకి సామీప్యమున నుండుట చేత ఎప్పుడేమి మూడునోయని సైన్యమును, యుద్ధనౌకలను సిద్ధము జేసికొని యున్నది.

హాల్డేను ప్రభువు:—బ్రిటిషు యుద్ధాంగమంత్రిగా 6 సం. లుండి ఈ యుద్ధమునకు సేనను బాగుగా తరిఫీయతు చేయించెను. జర్మను భాషలో గొప్పగా పరిశ్రమ జేసిన పండితుడు. తత్వశాస్త్రమునందు పేరు పొందిన వేత్త. మూడు సంవత్సరము లార్డు ఛాంసెల్లరు (ప్రీవీకౌన్సిలులో మొదటి న్యాయాధిపతి) పనిని జేసెను. ఇప్పుడు మంత్రులలో మార్పు జరుగుటవలన నా పనిని మానుకొనెను.

హార్కోర్టు లూయి:—ఈయన తండ్రి గ్లాడ్‌స్టన్‌గారి కాలమందు మంత్రిగా నుండెను. ఈయనయు లిబరలు ప్రభుత్వములో బ్రిటిషు అధినివేశములకు మంత్రిగా నుండెను. ఇప్పుడన్ని కక్షులవారును మంత్రులగుటవలన నీయన తన యుద్యోగమును బోనర్‌లాగారి కొప్పజెప్పెను.

హామిల్టను. జనరలు సర్ ఐయన్:—ఆఫ్ఘను యుద్ధము, బోయరు యుద్ధము, చిత్రల్ దండయాత్రలలో నుండెను. సైనిక వ్యవహారములను గురించి ఉత్తమ గ్రంథములను వ్రాసెను. ఇప్పుడు డార్డనెల్సు జల

సంధి కోటలపయికి పంపబడిన మిత్రమండలి సేన కధ్యక్షుడు. కాన్‌స్టాంటినోపు లీయన చేతిలో బడవలసి యున్నదట.

హిండెన్‌బర్గు. ఫీల్డుమార్షాల్:— 1870 లో ఫ్రెంచివారితో బోరిన సైనికులలో నొక్కడు. యుద్ధారంభమున నుపకారవేతనమును గైకొనుచుండెను. కెయిజరుగారు రష్యా నోడించు పనిని బెట్టి తూర్పు సేన కధ్యక్షుడుగా జేసెను. టన్నెంబర్గు వద్ద జనరలు రెన్నన్ కేంపు నోడించెను. రష్యను సేనలను తూర్పు పరిష్యాలో నోడింప జేసి సరస్సులలోనికి త్రోసెను. పోలండులో రష్యనులపయి కురికి వార్సాను పట్టుకొనునంత విజయమును పొందెను. రష్యనులను విస్చులా వార్టా ప్రాంతములందును తరిమివేసెను. కాని రష్యను లీతని సైన్యమును రెండుగా జీల్చి చాలభాగమును నాశము జేసిరి. ఈతడు తూర్పు రంగమున పొందిన జయములతో జర్మనీ దేశమంతయు ప్రతిధ్వనించుచున్నది. ఈతనిని దేవతగా ప్రజలు పూజించుచున్నారు. హిన్డెన్‌బర్గుగారి నభినందించుచు పంపబడిన తంత్రీ వార్తలను సందకేయుటకయి టెలిగ్రాఫు శాఖవారికి శక్తి లేక పోయినదట.

హేగ్. సర్ డాగ్లస్:—ఫ్రాంసులో ఇంగ్లీషు వారి మొదటి సైన్యమున కధిపతి. వన్ యుద్ధములో బ్రిటిషుసేన నతిసాహస పరాక్రమములతో బోరించెను. ఈయుద్ధమును నడపుచున్న బ్రిటిషుజనరలులలో సర్‌జాన్ ఫ్రెంచిగా రంతవాడు. ఇంతకుముందు సూడర్, బోయరు యుద్ధములలో పోరు సలిపెను. ఇండియాలో సర్వ సేనాధిపతి యుద్యోగమును మూడేండ్లు జేసెను. యుద్ధారంభమునకు బూర్వము అల్డరుషాటులోని సేనల కధిపతిగానుండెను. ఈయన స్కాట్లండువాసి.

హైందవ మహారాజులు:—70 సం.ల వయస్సుగల సర్ ప్రతాపసింగు, అతని అన్న కొడుకు 16 సం. ల ప్రాయమున్న జోధ్పూరు మహారాజు, బికనీరు, జాంనగరము, ఇడర్ మహారాజులును మరికొంత మందియు శత్రువులతో బోరుటకు వెళ్ళిరి.

హైందవ సేన:— పదాతులు 138 బటాలియనులు, 40 రెజిమెంటులు, సాపర్సు మైనర్సు 27 కంపెనీలు, పర్వత బేటరీలు 12 ను గలవు. మొత్తపు సంఖ్య 1,59,000 మంది సైనికులు. రిజర్వులో నుండువారు 35,000. పదాతులకు జీతము నెల 1-కి 11 రూపాయలు. ఈ జీతములో పెట్టుకొనికొని కొన్ని సైనిక యుపవులనుగూడ కొనవలయును. సాధారణముగా 32 సంవత్సరములు నీరు కొలువుచేసి పింఛను పుచ్చుకొనెదరు. గుఱ్ఱమును స్వంతముగా దెచ్చుకొని దానిని పోషించుకొనుచుండు రౌతునకు నెల 1-కి 35 రూపాయలు జీతమొసంగబడును. గుఱ్ఱము లేనివానికి 18¾ రూప్యములు.

టర్కీ రాజ్యము

ఈ రాజ్యముయొక్క ప్రాచీనచరిత్ర మత్యుత్కృష్టమైనది. సర్వియా మాంటినీగ్రో ఆష్ట్రియాల చరిత్రములను పఠించినవారికిది స్పష్టము కాఁగలదు. దీనికి సంబంధించినది యూరపులోని టర్కీ మాత్రమె కాదు; ఆసియాలోని టర్కీయు, ఆఫ్రికాలోని ట్రిపోలీ రాజ్యాలును కూడ దీనికి చెందియుండినవియే. యూరపులోని టర్కీలో బాల్కను ద్వీపకల్ప మంతయు చేరియుండెడిది. ఏషియాలోని టర్కీలో అరేబియా, ఆర్మీనియా, ఏషియామైనరు, పెలస్తయిను, సిరియాలు చేరియున్నవి. 1898వ సం. లో వీరికి చెందియుండిన క్రీటునకు గ్రేటుబ్రిటను ఫ్రాన్సు ఇటలీ రష్యాల యాజమాన్యముక్రిందను, టర్కీవారి నామమాత్రపు టధికారముక్రిందను స్వాతంత్ర్య మీయఁబడెను. ఈ రాష్ట్రవాసులలో పెక్కండ్రు బలిష్ఠులును స్వమతస్థులును స్వతస్సిద్ధ శూరులును నగువారు ఏషియామైనరులోఁ గలరు. వీరు సంఖ్య కనేకలక్షలుండి, తక్కిన తుర్కీ రాష్ట్రప్రజలలో ప్రతి జాతివారికంటెను మొత్తముకంటెను పెక్కుడుగఁ గలరు. సామాస్ సైప్రస్ నివాసులవలెఁ గాక, వీరు స్వయముగా తుర్కీ ప్రభుత్వము (పోర్టీ) క్రింది పరిపాలనలో నున్నవారు. దీని ప్రాంతములందు ఎజియనసముద్రము పరిసీమ సింధుశాఖ గలవు. ఈజిప్టు నామమాత్రముగ టర్కీప్రభుత్వమునకు చేరిన దయినను 1841వ సం. నుండియు స్వతంత్రముగనే యుండి తుదకు 1881వ సంవత్సరములో బ్రిటీషువారి యధినివేశ మయినది.

1912-13వ సం. లో జరిగిన టర్కీ బాల్కను యుద్ధములో యూరపులోని భాగము చాలవఱ కంతరించినది. ప్రస్తుతపు యూరోపియను టర్కీక్రింద యేజియన్ సముద్రతీరమందలి ఈనాస్ పట్టనుండి ఏడ్రియనోపిలుమీఁదుగ నల్లని సముద్రతీరమునందలి మిడియావఱకును గల రేఖకు దక్షిణభాగమున నుండు దేశము మాత్రమున్నది. 1911-12వ సం. లో ఆఫ్రికాలో టర్కీకిఁ గల ట్రిపోలీ సిరెనెయికాలను ఇటలీవారు లాగుకొనిరి. టర్కీ ప్రస్తుతయుద్ధములో 1914వ సం. నవంబరు నెలలో శత్రుమండలివారి పక్షమున చేరినది. ఈయుద్ధములో వీరికి కలుగఁబోవు ఫలితముయొక్క చిహ్నములు అనుదినమును తంత్రీవార్తలవలన పాఠకు లూహించుచునే యున్నారు.

సూయజు కాలువను గాపాడుచున్న మిత్రమండలివారి సైనికుడు

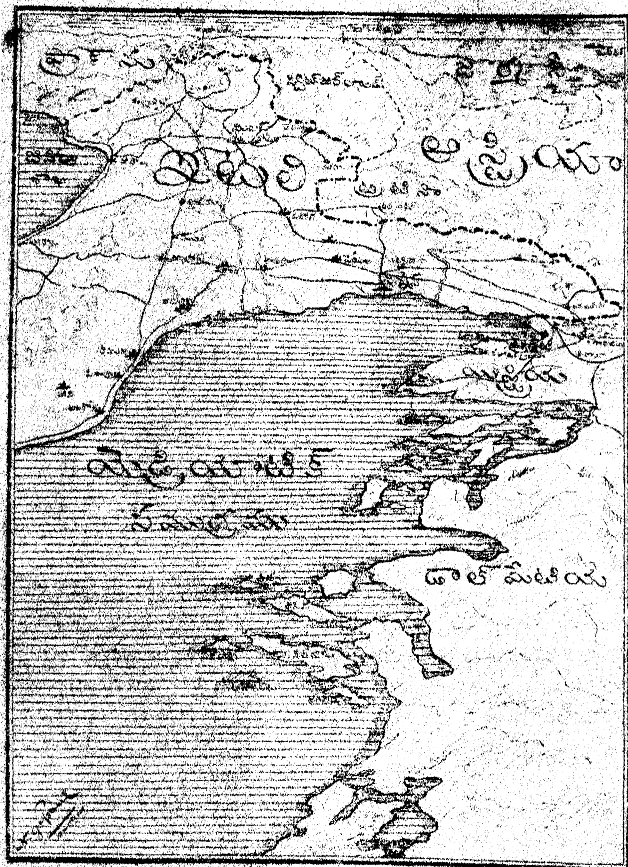
ఇటలీ—యుద్ధరంగము

ప్రస్తుత మాస్ట్రియా దేశములోని భాగములగు ట్రీస్టు, టైరోలు పరగణాలు పూర్వము ఇటలీ దేశమునకు చెందినవి. ట్రీస్టు పరగణా ఇటలీ సరిహద్దులకు తూర్పున, టైరోలు ఇటలీకి పడమట గలవు. ట్రీస్టు పరగణాకు వెనిస్ నుండి సేన పంపబడినది. టైరోలుకు ట్రెంటినోనుండి పంపబడెను. ఇటలీ బలహీనముగా నున్నప్పుడా పరగణాలను ఆస్ట్రియా అపహరించెను. ఆల్సేసు-లోరయిను పరగణాలను జర్మనులవద్దనుండి సంపాదించుటకయి ఫ్రెంచివా రెంతగొప్ప దీక్షను వహించి యున్నారో అంత దీక్షను ఇటాలియనులు తమ రెండు పరగణాలను సంపాదించుటకయి ఇంత కాలమునుండియు వహించిరి. ఈ రెండు పరగణాల ప్రజలలో 100 కి 80 పాళ్లు ఇటాలియనులే యని వ్రాయనవసరము లేదు. ఈ యుద్ధ ప్రారంభమునుండియు ఇటలీ దేశము ఆస్ట్రియా జర్మనీలతో లేక తన పరగణాలను సంపాదించుకొనుటకయి యుద్ధసన్నాహములను చేయుచు, ఆస్ట్రియా ఎట్టి రాజీకయినను వచ్చునేమో నని రాయబారములు 10 మాసముల వఱకును చేసెను కాని వారికి సంధి షరతులు కుదరనందువలనను, ఇటలీ ప్రజలు యుద్ధము యుద్ధమని ఘోషమిడు చుండుటవలనను మంత్రులిక యెంతమాత్రము ఆగుటకు వీలులేక కత్తిని దూయవలసిన వారయిరి. ఆస్ట్రియా కింకొక ప్రక్కనుండి బలవంతమగు శత్రువు నెదుర్కొనుట వలన రష్యా యొక్క భారము కొంతవఱకు తగ్గగలదు. మిత్రమండలి వారి పక్షమున నొక గొప్ప దేశము చేరుటవలన వారి పక్షము మరింత బలపడినది.

ఇటలీకి తూర్పున జ్యూలియన్ ఆల్ప్సు కొండలు, ట్రీస్టు రాష్ట్రముకలవు. ఈ కొండలు సముద్రపు టొడ్డున నున్న ట్రీస్టునగరము వర కేటవాలుగా దిగును. ఈ కొండలలోనే ముఖ్యమయిన ఇటాలియను సేన ప్లెజ్జో, 7800 అడుగుల యెత్తున నున్న మౌంటు నీరో, వోలారియా, కాపోరెట్టో, టోల్మినో, ఇసోంజోనదీ ప్రాంత్యము, సాన్ ఫ్లోరియన్, గోరిజియా, గ్రాడిస్కా, మాన్ ఫాల్కోన్ అను స్థలముల పేర్చబడియున్నవి. మాన్ ఫాల్కోను మీద ఇటాలియను యుద్ధనావలును ఫిరంగులను గాల్చి టార్పెడో స్థానములను పాడు చేసెను. ఈ తూర్పు సైన్యము యొక్క గమ్యస్థానము ట్రీస్టు నగరము. ట్రీస్టు రాష్ట్రము. ఇసోంజో నదీదేశము. ఇప్పటికి సేన అనేక వేల అడుగులను యెత్తునమున్న కొండలను ప్రాకి గొప్ప శౌర్య సాహసములతో ఆస్ట్రియనుల పై నుదహరించిన నన్ని తావుల నోడించి పారద్రోలుచున్నది. ట్రీస్టు నగరపు రయిలు బాంబులచేలన పాడు చేయబడుట వలన బాహ్య ప్రపంచముతో సంబంధము లేకుండ జేయబడినది. ఇది పూర్వము ఇటాలియనుల దేశమగుట వలన ఇటాలియను సేన ఎప్పటికి వెళ్లినను సోదరులవలె నాదరింపబడు చున్నారు. ఈ యుద్ధములో నతి కఠినమయిన దెబ్బ లిప్పటికి ఈ తూర్పు సేనవలననే ఆస్ట్రియనులకు తాకుచున్నవి. గలీషియా రంగమునుండి సేనను ఫిరంగులను పోరుటకయి ఈ రంగమునకు తీసికొని రావలసి వచ్చినది. ఆస్ట్రియాకు యుద్ధనావల స్థానమగు సోలా మీద ఇటాలియను విమానములు బాంబులను వేసి నాల నష్టమును గలుగజేసినవి.

ఇటలీ పశ్చిమసేన ట్రెంటినో రాష్ట్రమునుండి బయలుదేరి దాని వయనమున్న ఆస్ట్రియా వారి టైరోలు రాష్ట్రములో జొరుటను ప్రారంభించినది. కాని 10,000 అడుగుల యెత్తున యిప్పటి కార్నిక ఆల్ప్సు కొండలుగలవు. రయిలు మార్గములు లేవుగదా, మంచి బాటలయిన లేవు. దేశము పర్వతమయ మగుటచేత ఆస్ట్రియను లనేక సంవత్సరముల నుండియు దృఢమయిన కోటలను గట్టి, కందకములను త్రవ్వి, ఫిరంగులను నెలకొలిపి, ఇటలీని దూపుమాపుటకయి సన్నద్ధులయి యున్నారు. అందుచే యిచ్చట యుద్ధము బహు నెమ్మదిగా జరుగును. ఎవరికి హెచ్చు దూరము పారగల ఫిరంగులును, పుష్కలముగా యుద్ధ పరికరములును నుండునో వారిదే ఈ దిక్కున విజయము. ఈ టైరోలు-ట్రెంటినో ప్రాంతమున నిటాలియనులు అలాను పట్టుకొని స్థిరవాసమేర్పరచిరి. ఇడ్రో సరస్సుమీదనున్న స్టోరో నాక్రమించుకొనిరి. గార్డా సరస్సుకు తూర్పున నున్న ప్రదేశములో జేరిరి. ట్రెంటు కయిదు మైళ్ళ దూరమునున్న బోర్గోను పట్టుకొనిరి. వారిశతఘ్నులసేన లావరోనీ-పోగారియా పంక్తులమీద కాల్చుచున్నది. ఆస్ట్రియా వారి రోవరెడో కోటమీద గాల్చగల పెంలోక కొండనువశము చేసికొనినది. కాని యింత వఱకును పశ్చిమమున జరిగిన పోరాటములు చిల్ల పోరాటము లనియే చెప్పవలయును. రోవరెడో ట్రెంటుకోటలు ఇటాలియనులకు పడినప్పుడు టైరోలు రాష్ట్రములో కాలుపెదుర్చుకొనినారని చెప్పవచ్చును. ఇచ్చట బెల్జియము ఫ్రాంసులలోవలె కందకముల యుద్ధము ప్రారంభమగును. అప్పు డెన్ని మాసములు పోయినను ఏపక్షము వారికయినను 10 మైళ్ళ దేశము దొరకుట దుర్లభము.

ఇటలి
ఆస్ట్రియా
అడ్రియాటిక్
సముద్రము
డాల్మేటియ

KING OF ITALY

ఇటలీ రాజు

QUEEN OF ITALY

ఇటలీ రాణి

DUKE OF ABRUZZI

అబ్రుజ్జీప్రభువు అడ్మిరలు

THE POPE

రోమనుక్యాథలిక్కు మతాధ్యక్షుడగు పోపు

ONOR BALANDRA

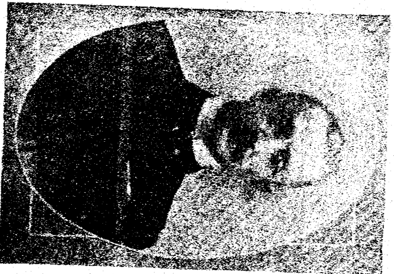
సిన్యర్ సాలంద్ర. ముఖ్యమంత్రి

ADMIRAL VIALE

అడ్మిరలు వియేలి. యుద్ధనౌకాధ్యక్షుడు

DUKE OF AOSTA

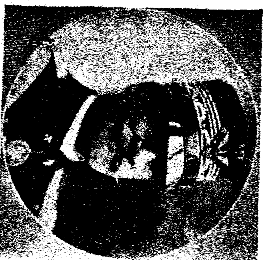
ఓస్టా ప్రభువు. సేనానాయకుడు

M. GIOLITTI

ఎం. గియోలిట్టి. విదేశాంగమంత్రి

GENERAL CANEVA

జనరలు కనేవ. సర్వసైన్యాధిపతి

DUKE OF GENOA

జెనోవా ప్రభువు. అడ్మిరలు

యుద్ధములో వైద్యసహాయము

యుద్ధమున దెబ్బలు తగిలిన వారికి వైద్యసహాయము చేయు నేర్పాటిప్పుడు సర్వత్ర వ్యాపించి యున్నది. ఇట్టి పద్ధతి యేర్పడి నూటేండ్లు దాటినది. అంతకు పూర్వము దెబ్బలు తగిలిన సోల్జరులను మిత్రు లెవరైన వచ్చి పటాలముల వెనుకకు దీసికొని పోయిన పోయెడివారు. లేదా నాటి జగడము ముగియువఱకు నచ్చట నుండి ఆమలువారిచే ఇంకను నాలస్యముగనో సహాయము చేయబడి నారు. ఇందువలన చాలమంది తగు వైద్యోపచారము లేక మృత్యువు పాలగుచుండిరి. స్థితిగతు లీవిధమున నుండగా 1792–వ సం. మున ఫ్రెంచి సేనకు సంబంధించిన ఒక యుద్యోగి దెబ్బలు తగిలిన వారిని

దెబ్బలుతిన్న సైనికుని ...

శీఘ్రముగా తీసికొని పోయి శస్త్రసంబంధమగు ప్రారంభ సహాయము చేయు పద్ధతి నేర్పాటు చేసెను. దీనికి నెపోలియన్ చక్రవర్తి మిగుల సంతసించి ముందుగ తన సేనయందే యీ క్రొత్త విధానము నుపక్రమించెను. ఈ సమయముననే మఱియొక ఫ్రెంచి సైనిక వైద్యుడు దెబ్బలు తగిలిన వారిని మోసికొని పోవు సిబ్బందిని సిద్ధము చేసెను. వీరందఱు సోల్జరులు. దెబ్బలు తగిలి పడిపోయినవారిని సురక్షితమగు స్థలమునకు గొనిపోవుటయే వీరిపని. అచ్చట తగు వైద్య సహాయము సంసిద్ధముగ నుండును.

1864–వ సంవత్సరము వరకు గాని దెబ్బలు తగిలినవారికి సక్రమమైన సహాయము కలిగినది కాదు. ఆయేడు జెనీవాలో ఒక సంధి జరిగినది. దాని ప్రకారము దెబ్బలు తగిలినవారిని, వారి వైద్యోపచారము నకై ఏర్పడినవారిని, ఖయిదీలుగ పట్టుకొనరాదని. ఇందునకు సంబంధించిన వస్తు సామగ్రిని తీసికొనిపో రాదు. ఈ సంధి నాటి సేవకు బూనిన వారి కేవిధమగు హానియు చేయరాదని యంగీకరింపబడినది.

...

అసలు, అమెరికా సివిల్ యుద్ధమున గాని ఆధునిక పద్ధతుల ప్రకారము వైద్యోపచారము ప్రారంభమైనది కాదు. ఈ యుద్ధమున, దెబ్బలు తగిలిన వారికి సమస్తమైన వైద్య సహాయములు ఇవ్వబడి, రైలుబండ్లలో గొనిపోయిరి. ఇదే విధమున 1870 సం. న ఫ్రాన్సు జర్మనీలకు జరిగిన యుద్ధమునందును రణరంగమునుండి సముద్రతీరము నందలి వైద్యశాలలకు రోగులను వైద్యశకటములపై దీసికొనిపోయిరి. అప్పటినుండి యీ యేర్పాటు అన్ని దేశములందును నవలంబింప బడుటయే గాక, వాని లోపములను సంస్కరించి క్రొత్త సహాయములు సమీకృతము చేయబడినవి.

వైద్యోపచార సంఘములు జర్మనీ, ఫ్రాన్సు, రష్యాయున్నగు అన్ని దేశములయందును స్థాపింపబడినవి. కాని, ఈ వ్యాసమునం దాంగ్లేయదేశ పద్ధతి మాత్రము వివరింపబడును. రణరంగమున దెబ్బలు తగిలినది మొదలు ఇల్లో చేరి స్వస్థత జెంది తిరిగి రణా

లకా చేయవలసి గల మధ్య వ్యవస్థలన్నిటిని విశదీకరించిన చదువరుల కీవిషయము బాగుగ బోధపడగలదు.

యుద్ధమునం దొక సైనికునికి దెబ్బలు తగిలి పడిపోవుట తోడనే ఆ పటాలమునకు సంబంధించిన వైద్యుడును, వాహకులును వెంటనే వచ్చి రక్తమేమైన ప్రవహించుచుండిన యెడల నాపి, గాయములకు కట్లు గట్టెదరు. ఈ పనికి గావలసిన వస్తువులన్నిటిని సాధారణముగా ప్రతిసైనికుడును వెంటనే తీసికొని పోవును. ఇవి సామాన్యపు గాయముల చికిత్సకు సరిపోవును. కట్లుకట్టిన తరువాత వాహకులు రోగిని పక్కపై వేసి దెబ్బలు తగిలిన వారినెల్ల జేర్చు స్థలమునకు గొనిపోవుదురు. అచ్చట రోగిని తిరిగి యొక బండిలో పరుండబెట్టి చికిత్సాలయమునకు బంపుదురు. ఇచ్చట తిరిగి గాయములను వైద్యుడు పరీక్షించి అవసరమగు చికిత్స చేయును. రక్తము కారుచున్ననో, ఏదియొ యెముక విరిగెనో, మొదటికట్టును విప్పవలెను గాని, లేనియెడల దాని జోలికి పోరు. శస్త్రచికిత్స యేమైన నవసరమైన యెడల చేసి, బలకరమగు నౌషధము లిచ్చి, బండిలో పరుండబెట్టి గుడారంగపు వైద్యశాలకు బంపుదురు. సాధ్యమైనంత త్వరలో రయిలు బండ్లలో నెక్కించి, జనరల్ ఆస్పత్రికి, అచ్చటనుండి దేశ దగ్గరనుండు వైద్యశాలకును, పంపివేయుదురు. ఇక్కడ నారోగ్యశాలయుండిన పిదప తిరిగి పటాలమున జేరదగిన వారిని పటాలమునకును, అట్లు వీలులేనివారిని వారివారి స్వగృహములకును పంపుదురు. ఇది సాధారణముగా జరుగు కథ.

మూర్ఛపొందుచున్న సైనికుని ప్రాణము నిలుపుట

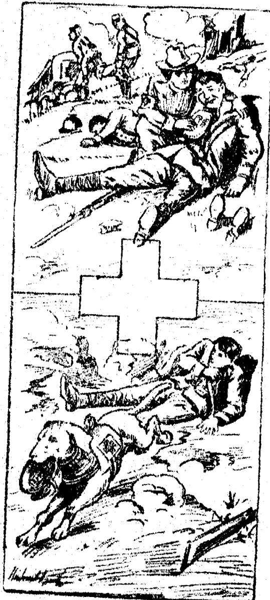
ప్రతిపటాలమునకు, గుడారంగమునకు బోవునపుడు, ఒక వైద్యుడు నియమింపబడును. ఈయన సోల్జరుల ఆరోగ్య రక్షణమునకును, పారిశుధ్యమునకును, సంబంధించిన సకలకార్యముల నిర్ణయించును. దెబ్బలు తగిలినవారిని మోయుట కేర్పడిన వాహకులపై యాజమాన్యము కూడ వహించును. వీరు సాధారణముగా నిరువురుందురు. దెబ్బలుతగిలినవారికి తాత్కాలిక ప్రథమ చికిత్సలు సలుపుటయు, వారిని జాగ్రత్తగా మోసికొని పోవు పనియుండును, ఎక్కువ ఉత్సాహముగ యుండెదరు. వీరికెంతో సామర్థ్యముండవలెను. ఎఱ్ఱశిలువ

చిహ్నమును ధరించెదరు. ఈ చిహ్నము గల మనుష్యులకు, వాహనములకు, గృహములకు జంతువులకు హానియేమియు చేయగూడదు. అయినను, శత్రువు దూరమునందుండి యంత్రసహాయముచే యుద్ధము జరుగు ఆధునిక కాలమున ఇట్టి హాని సంభవించుట యందు విస్మయమేమియు లేదు. ఎఱ్ఱశిలువ సేనావాహినులు, రోగులను మిక్కిలి సౌకర్యపద్ధతుల నవలంబించుటయు గలదు. వాని సంఘములకు చేరినవారు రోగులకు విశ్రాంతి క్రియల నొసగి, వీరందఱును చేర్చు నిర్ణయస్థలమునకు గొనిపోవుదురు. అక్కడనుండి బండ్లలోనో, మరియొక విధముననో కట్లు కట్టి స్థలమునకు పంపివేయుదురు. ఇది సాధారణముగా కిరాణిగుండ్లు పడునంత దూరమున నుండును. మంచి నీటి సరఫరా నందగలవారు. ఇక్కడ రోగికి తగిన యాహారమును నందుటకు నిచ్చి, పటాలపు వైద్యశాలకు బంపివేయుదురు. మిక్కిలి యోగ్యమైన సమయములందును, దెబ్బలు తగిలిన వారిని వెంటనే తీసికొని పోవలసి వచ్చినపుడును, సరియైన రోడ్లు, బండ్లు లేనప్పుడును, వాహకులు విశేషముగ నియమింపబడుదురు. అనేకమంది ఆయా ప్రదేశములవారినే యీ కార్యమునకు నియోగించి కొద్దిపాటి శిక్షను నొసగెదరు.

దక్షిణాఫ్రికాలో బోయర్లకును ఇంగ్లాండునకును జరిగిన యుద్ధమునందు వేలకొలది సైనికులు దెబ్బలు తగిలి పడిపోయిరి. అపుడు సైన్యము నకే గావించిరి. ఇక్కడ జపానువారును మంగోలియాలోని చీనాకూలీలను నియమించిరి. వీరు డోలీలను మోయువారగుటచే నీపనిని బహు చాకచక్యముతో నెరవేర్చిరి. మన హిందూదేశమునందు పాలకీలు, డోలీలు, మున్నగువానిని మోయు జాతులనుండి యుట్టిపనులకు మనుజుల నియోగించెదరు. వంశపారంపర్యముగ నీవృత్తి యగుటచే నీపనిని బాగునేర్చియుండుటచే, గుడారంగమున నియమమానసులు సౌకర్యములతో వర్తించెదరు.

అయినను కాలమున సవారీలు, పాలకీలు, డోలీలు మున్నగు వని క్రమముగా నశించిపోవుచున్నవి. అందువలన నీవృత్తి నవలంబించు జాతులకు జీవనోపాధి లేక [illegible] మాయమైపోవ వలసి వచ్చుచున్నది. ఈకారణమును బట్టి మనదేశపు అంబ్యులెన్సు పద్ధతికిని, ఆంగ్లరాజ్యమునందలి ఇతర భాగములలోని దానికిని చాల భేదమున్నది. రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరునకు సంబంధించిన వైద్య [illegible] నియమింపబడి యున్నను, [illegible] పనులు చేయవలసినవారు నియమింపబడలేదు. [illegible] కమిషన్డు ఉద్యోగస్థులకు [illegible] యూరపియనులు [illegible] యున్నారు. రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరు మనుష్యులకు [illegible] వైద్యశాఖకు సంబంధించిన [illegible], [illegible], [illegible] మనుష్యులు, [illegible], [illegible] ఏర్పాటు చేయబడియున్నారు. [illegible] పల్లకీలు, సవారీలు, డోలీలు మున్నగువానిని [illegible] ఏర్పాటు చేయబడు చున్నారు.

వైద్యశాలలో [illegible] జనులు

యుద్ధభూమియందుండి వైద్యశాలలలో ఒక్కొక్కదానియందు నూర్గురు రోగులకు వసతి యేర్పాటు చేయబడి యుండును. వీనికి మంచములు, దుప్పట్లు [illegible]. గడ్డివేసి, దానిపైన [illegible] గుడ్డలను, దుప్పట్లను కప్పుదురు. భోజనపదార్థములు సైనికులకిచ్చు రీతిగనే యుండును. ఈవైద్యశాలలు సైన్యముల వెంటనే పోవుచుండును. అందువలన రోగులను [illegible] స్థిరమైన స్థలములకు పంపవలసి యుండును.

[illegible]

[illegible] వైద్యశాలలనుండి [illegible], [illegible] [illegible] పోవు [illegible], [illegible], [illegible], [illegible] మున్నగు వానియందు [illegible] వైద్యశాలలను [illegible] [illegible] ప్రదేశమునందలి వైద్యశాలలకు [illegible] చేయుదురు. ఇందు [illegible] స్థలమునుబట్టి వైద్యశాలల పరిమాణము స్థితిగతులను బట్టి యుండును. రోగుల [illegible] వైద్యశాలలు నియమముప్రకారము ఆహారమిచ్చెదరు. [illegible] మంచము, [illegible] [illegible] బట్టలు [illegible]. వైద్యోపచారమునకై [illegible] నియమింపబడి యుండెదరు. ఇప్పటినుండి, [illegible], ఆయుధసామగ్రి భోజనపదార్థములు, ఇతర వస్తువులు [illegible] ప్రదేశమునుంచి రోగులు [illegible] ఆస్పత్రులలో [illegible] దురు. ఈ ఆస్పత్రుల [illegible] ఉద్యోగస్థుల [illegible]

నొకటి యుండును. సివిల్ వైద్యశాలలకు రాయల్ ఆర్మీ మెడికల్ కోరునకు సంబంధించిన వైద్యుడొకడు రాజమాన్యము వహించి యుండును. లక్ష్యాణవైద్యులు, శస్త్రచికిత్సకులు, నర్సులు, డ్రెస్సర్లు వీరందరును సివిలియనులుగ నుందెదరు. ఈవైద్య సంబంధమగు వైద్య శాఖకే ఎట్టిరెలుగు సంఘములు మున్నగు పరోపకార సహాయ్యసంఘములు అనుబంధముగ కేర్పడి పనిచేయును.

గాయపడిన వారు, వారిని గుర్రమునెక్కించుట

ఇట్టి వైద్యశాలలన్నిటిని వారు నియమింపగా రోగులు వైద్యశాల ఓడలలో పంపివేయబడుదురు. ఈ నావలలో సమస్త సౌకర్యములు ఏర్పడి 200 మొదలు 250 వరకు రోగులకుండు వసతి కలిగియుండును.

వైద్యశాలలోనికి గాయపడినవారిని

సెయింటు జాన్ అంబ్యులెన్సు అసోసియేషను అని పిలువబడు వైద్యసహాయ సంఘమువారు ఈయుద్ధములో హిందూదేశపు శాఖా సమాజములనుండి గొప్పసహాయమును దెబ్బలు తినిన రోగులకు చేసి యున్నారు. 10 లక్షల రూప్యములు విలువగల సామానులను యుద్ధరంగమునకు వీరు పంపిరి. 14 మోటారుబండ్లను రోగులను నేలమీద వైద్యశాలలకు గొంపోవుటకును, పరిశుద్ధమగు నీళ్లు నీళ్లమీద తీసికొని పోవుటకు మోటారు అంబ్యులెన్సు బోటులను పంపిరి. ఇండియాలో సైనికుల చికిత్సార్థమై స్థాపింపబడిన వైద్యశాలల కన్నింటికిని వారే కావలసిన యుపకరణముల నొసంగిరి. మిత్రమండలివారి దేశములలోనున్న యిట్టిలుగు సమాజములకు వీరు సయితము సహాయముచేసిరి. ఫ్రాంసు బెల్జియము, ఈజిప్టులలో సెయింటు జాన్ ఆఫ్ జెరూసలెం సంఘమువారు స్థాపించిన వైద్యశాలలో 1½ వార్డుల కగు ఖర్చులను ఇండియా సంఘమువారు భరించెదమనిరి.

రోగులకు శుశ్రూషచేయుట

రెడ్‌క్రాస్, సెయింటుజాన్ సంఘములకు సహాయార్థముగ నానావిధములగు గ్రంథములను పంపిరి. ఇట్లేగాక వీరు ఇండియానుండి పోయిన సైనికులకు ఇంగ్లాండులో వైద్యశాలలను స్థాపింపబోవుచున్నారు. 5 సం. ల క్రిందట స్థాపింపబడిన యీ సంఘము ఇండియాలో దానికి మూలధనము కొన్ని లక్షల రూపాయలు సమకూర్చుకొనెను. యుద్ధము ప్రారంభము కాగానే స్వదేశ ఆంగ్లేయ మహాజనులు, రాజులు, మహారాజులు వైద్య సహాయమునకు కావలసినంత సొమ్ము నొసంగిరి. వీరి సహాయముననే బొంబాయి మద్రాసు నగరములలో అనేకులు యువతులు కుట్టి సైనికులకు రణరంగములకు పంపుచున్నారు. కావలసినన్ని మిఠాయిలను గూడ క్రిస్మస్ పండుగప్పుడు పంపిరి. దేశమంతటను వీరిచే స్థాపింపబడిన చిన్న కమిటీ లట్టివానిని జేయించుచుండును. టాంకు మొదలు తిరుచినాపల్లి వరకును అహా మొదలు గోదావరకును వీరు చేయుచున్న సేవ లెన్న అని రాజప్రతినిధిగారు జూన్ 20_వ తేదిని సిమ్లాలో ఈ అసోసియేషనువారి సాంవత్సరికోత్సవదినమున జెప్పిరి.

ఆస్ట్రియా-హంగరీ దేశచరిత్రము

ఆస్ట్రియాదేశమునకు "ప్రాగ్రాజ్య" మని వ్యుత్పత్త్యర్థము. బవేరియనుల నోడించి, 8-వ శతాబ్దమందున "ఫ్రాంకుల" జాతియోధపుంగవుడగు "షార్లెమేను" తన సామ్రాజ్యమును కొనసాగించుకొనుటకు "ఎన్సు" నదిని దాటవలసినదయ్యెను; కొంత ప్రయత్నముచే దీనిని దాటి, తిర్పాంతముల నుండు అవరులఁ బారద్రోలి, యా నదిని తన ఫ్రాంకురాజ్యమునకు సరిహద్దు నేర్పాటు చేసెను. దీనికి తన హితులగు సామంతులను భూపాలకులుగ నియమించి తిర్పుసీమలందు తిరుగాడు అవరులు స్లావులు మున్నగు శత్రుమూకల వలని యపాయము తన రాజ్యమునకు లేకుండ నట్టుడు కాపుచేసికొనెను. అన్వర్థాభిధానమగు నీ "ద్వారపాలక" రాజ్యమునే ఫ్రాంకులు ప్రాగ్రాజ్య మని పేరిడిరి. కాపుదల రేయింబవళ్ళలో లోటు లేకున్నను, పోరాటములవలననే జీవించుచుండు తావు లూరకుండక తమతమ దోర్దర్పమును విజృంభింపఁజేయుచుండిరి. క్రమక్రమముగ ఫ్రాంకుల పాటవము కూడ వెనుకబట్టెను. తుదకీ తూర్పు సరిహద్దును కాపుటకు మొదలు తిరుగుబాటుచేయు మాగియారులు (హంగేరియనులు) మొదలగు హూణజాతీయ్యార్యేతరజాతులు వెంటవెంటనే దండెత్తి 902-వ సం.న ఫ్రాంకులను పూర్తిగ నాశనము చేసిరి; ప్రాగ్రాజ్యమును కబళించివేసిరి. కాని, 955-వ సం.న జర్మను రాజ్యాధికారము వహించిన "ఒట్టో" మహాప్రభుండు ఆ యరాజకజాతుల పీచమణఁచి, ప్రాగ్రాజ్యమును పూర్వపు స్థానముననే పునస్సృష్టి చేసెను.

బాబెనుబర్గువంశపాలనము

ఇట్లు జర్మనురాజుచే స్థాపితమగుటంబట్టి, పూర్వము ఫ్రాంకులచే పాలితమైన రాష్ట్రపు సరిహద్దు ఇప్పుడు జర్మనుపాలిత మయ్యెను. నాటినుండి జర్మనీ యాస్ట్రియా (ప్రాగ్రాజ్యము) ల బాంధవ్యము 19-వ శతాబ్దమువఱకును విడిపోలేదు. అంతవఱకును లోలోపల ఆస్ట్రియా ఎన్ని మార్పులను ఎన్ని యోగ్యతలను గాంచినను, స్వతంత్రరాజ్యము గాక సంరక్షితరాజ్యముగనే యుండఁబడుచుండెను. రక్షితరాజ్యమగుటచే దీని పాలకులు జర్మనుప్రభువున కధీనులై, వానిచే పడయు హక్కులను మాత్ర ముపయోగించుచు, ఆ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ కొన్ని విధుల నిర్వర్తింపవలసినవారైరి. రెండవ ఒట్టో కాలమున ఈ ప్రాగ్రాజ్యమునకు లియొపోల్డను నాతండు పాలకుఁడయ్యెను. అతనితో బాబెనుబర్గు వంశపాలన మారంభమయ్యెను. ఈ సంతతిలోనివాఁ డగు డ్యూకు హెన్రి యొక్క పాలనకాలములో 1156-వ సంవత్సరము గణుతి కెక్కినది. అప్పటి జర్మనుప్రభు వగు ఒకటవ ఫ్రెడరిక్ అంతవఱకు కేవలము రాష్ట్రపు సరిహద్దుగ నుండి రాజపీఠాధికారంబు లేనిదాని నొక "డచ్చీ" గా నిర్మించి, నిరుపమానస్వాతంత్ర్యముతో హెన్రిని దానికి నాయకు "డ్యూకు" గా నియమించెను. ఈ రాజ్యాధికారము హెన్రి వంశమునకు సాంప్రదాయికముగ సంక్రమించునట్లును, పురుషసంతతి లేకపోయినను స్త్రీలకు హక్కు కల్పించునట్లును, సంతతి లేనియెడల అప్పటి రాజు తన కిష్టము వచ్చిన వారసుని నిర్ణయించినచో ఆ వారసు రాష్ట్రాధికారము స్వీకరింపఁగలుగునట్లును ఏర్పాటు చేయఁబడెను. ఈ హక్కులకు ప్రతిఫలముగ, సామ్రాట్టగు జర్మనురాజ్యమునకు చేయవలయు విధులు కూడ కడు సులభములును స్వల్పములు నై యుండెను. అవసరము వచ్చినపుడొక సైనికదళమును సామ్రాజ్యరక్షణమునకు పంపుటయు, అప్పుడప్పుడు జర్మను చక్రవర్తి బవేరియాలో సమకూర్చు సభలకు డ్యూకు హాజరగుటయు దక్క, వేఱు విధులు నిర్ణయింపఁబడలేదు. ఈ యేర్పాటువలన, పరోక్షముగ నయ్యును జర్మను రాజ్యాధీన మయ్యును, స్థానికస్వపరిపాలనము డ్యూకు స్వేచ్ఛానుసారము నడపుకొనుటకు వీలు కలిగెను. అందుచేతనే 1156-వ సం. తరువాతి బాబెనుబర్గువంశజుల స్వతంత్రపాలకస్థానము రాజ్యస్థాపకశక్తి మున్నగు రాజధర్మంబులు వ్యక్తములయ్యెను. వీరి పరిపాలనకాలమున ప్రాగ్రాజ్యము జర్మను రాష్ట్రములలో ప్రముఖత గాంచఁగలిగెను. వియన్నానగరము పేరు వహించి జర్మను పట్టణములందెల్ల ఖ్యాతి కెక్కెను. వీరు క్రమక్రమముగ వియన్నానుండి దాటి డాన్యూబునదీప్రాంతములలో ప్రవేశించి, అంతకంతకు తూర్పునకు పోవుచుంపోయి, పూర్వము ముఖ్యపట్టణ మగు "పస్సౌను" నుండి "మెల్కు" వఱకును, మెల్కునుండి "టుల్ను" వఱకును, తుదకు టుల్నునుండి "వియన్నా" నగరమునకును రాజ్యమును వ్యాపింపఁజేసి, దాదాపిప్పటి యాస్ట్రియా విస్తీర్ణమును గడింపఁగలిగిరి. దేశవ్యాప్తియే గాక, వ్యాపారవిజృంభణమును ధనార్జనమును కూడ మెండుగ చేసి, వీరు నాటి సామంతులలో పెద్దగ గొనియాడఁబడిరి. ముఖ్యముగ, వీరిచ్చటికి పోయినను పట్టిన దెల్ల బంగారమై, శత్రువులు మిత్రులై, రోగములు పోయి పల్లెలు తోటలై, సిరిసంపదలు వెంట వచ్చుచుండెను. వీరి యుచ్ఛదశ బాబెనుబర్గువంశపు రాజులలో కట్టకడపటి రాజునకు పూర్వుఁ డగు డ్యూకు రెండవ లియొపోల్డు పాలనకాల (1184.1230)మని చెప్పవచ్చును. వీని తరువాత నిరువది సంవత్సరములకే యంతకు పూర్వము మూడు శతాబ్దములనుండి యేలుచుండిన బాబెనుబర్గువంశ మంతరింపవలసి వచ్చెను. "అతి సర్వత్ర వర్జయేత్" అను లోకోక్తి నెఱుఁగనివాఁ డగుటవలననో, స్వల్పజ్ఞానావేశమున నుద్భవించిన సర్వజ్ఞత్వముననో, బాబెనుబర్గువంశాంతిముఁ డగు ఫ్రెడరిక్ తన కులధర్మ మగు రాజభక్తిని వీడి, 1156-వ సంవత్సరమున సామ్రాజ్య మగు జర్మను రాజ్యమునకు ప్రమాణంబు చేసిన విశ్వాసబద్ధతలను వీడి

పెట్టి, తుదకు మిగ్నొయింగని యుండునవలె జర్మను ప్రభుత్వమునకే యుద్ధాలు సాగెను. పోరుమకూరు లయ్యెను. కార్యక్షోభకాన్యము లగు దర్పాతిశయములకు గర్వభంజనమును కార్యభంగమును అనివార్యఫలము లగుచున్నవి. అప్పటి జర్మను ప్రభువును ధిక్కరించి, ప్రభువు తన్ను రాజ్యభ్రష్టుని చేసినను సరకుగొనక, అతఁడు హైటికి చనఁజూచి దొంగవలెఁ గ్రక్కున రాష్ట్రమునకు వచ్చి ప్రజలను హింసింపఁ దొడంగెను. కాని, 1246 వ సం. న హంగేరియనుల చాతఁ బడి తనతో తన వంశమును సంతతిని గూడ నంతము పొందించెను.

మధ్యదశ

బాబెనుబర్గువంశ మంతమున దేశ మరాజకముగ నుండెను. జర్మను రాజ్యస్థానము కడు దూరస్థ మగుటచే ప్రభువునకు సమస్తాధికారమును సలాయించుటకు వీలు గాకుండెను. మఱియును, ఆ కాలమున జర్మను ప్రభువునకును పోపునకును వైరములు ప్రజ్వరిల్లుచుండెను. ఉభయులకు నిష్పక్షపాతియగు పరిపాలకుఁడు లేకుండుట దుర్ఘట మయ్యెను. ఎట్టులో "ఆస్ట్రియా" యను నాతని నేర్పాటు చేసిరి కాని, ఉభయులకును మధ్యవర్తి కావలయువాఁడు ఒకరికిని స్వాధీనము కాక జర్మను రాజ్యాధికారమును తిరిగి ధిక్కరింపఁ బోయెను. తుదకప్పటి జర్మను ప్రభువగు రుడోల్ఫు ఒక యాలోచన చేసెను. తన రాజ్యముతోఁ బాటు ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమును గూడ నెట్టులో తానే కొంతకాలము పరిపాలించి, జర్మను రాజ్యమునకు ఆస్ట్రియా సామీప్యముననే గల్గుచున్న కలతలన్నియు, ఆస్ట్రియా పరవంశజుల యధీన మగుటవలన సంభవించుచున్నవని గ్రహించెను. అందుచేత, ఆస్ట్రియాకు పరవంశజులను నియమించుటకంటె, దానిని స్వార్జితముగ గణించి స్వీయవంశజులకే యొసంగ నెంచెను. ఈ యేర్పాటువలన జర్మని యాస్ట్రియాల కేకవంశసంజాతులు పరిపాలకు లయి, ఇంతవఱకు వధికారాధీన రాజ్యములుగ నున్నఁబడు రాజ్యములు రక్తబాంధవ్యమునఁ గలయుట సంభవించెను. మఱియు నతఁ డాస్ట్రియారాష్ట్రమున స్వీయవంశము (హాప్సుబర్గు వంశము)ను స్థాపించి, ఆస్ట్రియా చరిత్రయందు తృతీయదశ నారంభింపఁజేసెను.

హాప్సుబర్గువంశపాలనము

నాఁటినుండి యిప్పటివఱకును ఈ హాప్సుబర్గు వంశజులు రాజ్యాధికారము ననుభవించుచున్నారు. వీరికాలములో ఆస్ట్రియా రాష్ట్రమునకు మహాజనులగు నన్నివిధముల కలహములును, విప్లవములును, మతద్వేషములును అప్పుడప్పుడు ఆవేశించుచునే యుండెను. అయినను, వీరు కాలానుగుణముగ నేలుఁబడి సల్పుచు, ఆస్ట్రియా రాజ్యసమస్యలను నిర్వహించి, ప్రస్తుతసామ్రాజ్యము స్థాపింపఁ గలిగిరి. నిశ్చయముగ, ఆస్ట్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యమందు ఒక్క జాతి గాని, ఒక్క మతము గాని సర్వజనాంగీకారమై యెప్పుడును నుండలేదు. ఈ సామ్రాజ్యము చుట్టును జర్మనీ, రష్యా, రుమేనియా, బల్గేరియా, తురుష్కము, గ్రీసు, ఇటలీ, స్విట్జరులాండు, బవేరియా మున్నగు దేశము లావరించియుండుటచేత, సామ్రాజ్యమునం దాయా దేశీయు లగు జర్మనులు, స్లావులు, మాగియారులు, యూదులు, జిప్సీలు అల్బేనియనులు, గ్రీకులు, రుమేనియనులు, ఇటాలియనులు మొదలగు లెక్కలేనన్ని జాతు లుండుట సహజ మయ్యెను. మతము లన్నింటిలో, రోమను కేథలికు మతమును, దానియొక్క ప్రతిశాఖలును, ప్రొటెస్టెంటు మతమును, దాని వివిధశాఖలును అవలంబింపఁబడుచుండెను. ఇట్లు గంపలోని కప్పలవలె నొకరితో నొకరు పొందనట్టి యనేకవర్గములై మతమ్ముల కాటపట్టయిన యీ సామ్రాజ్యము కడు విస్తీర్ణమై, రాష్ట్రానేకమై, జాతిబహుళమై, పరిపాలనక్రమమునకు బహుకష్టములను కల్పించుచుండెను. అట్టిదాని నేకరాజపరిపాలనకు లోఁబఱచుటయు, ఏకమతావలంబనిని ప్రశాంతియుక్తను చేయుటయు హాప్సుబర్గు వంశజుల మేధాశక్తికిని సౌశీల్యమునకును రాజనీతిపాటవమునకును నిదర్శనము లగుచున్నవి.

ఈ దుర్ఘటకార్యనిర్వహణమున రాజీయమును వియన్నా నగర విశ్వవిద్యాలయ స్థాపకుఁ డగు నాల్గవ రుడోల్ఫు సంపాదించెను. ఇతని యానర్యము ఆస్ట్రియాను జర్మనుబంధమునుండి విడఁదీసి సర్వస్వతంత్రరాజ్యముగ చేయ సమకట్టెను గాని, యంతటి ప్రజ్ఞను గాంచలేకపోయినను, ఇంతవఱకు "డచ్చీ" గా నున్న దానిని "ఆర్చిడచ్చీ" గా చెంది యాస్ట్రియారాష్ట్రము విభాజ్య మనియు, హాప్సుబర్గువంశజుల స్వకీయరాజ్య మనియు నిర్ధారింపఁగలిగెను. ఆరవ చార్లెస్సు తనకు పురుషసంతతి లేక విశ్వప్రయత్నములమీఁద తన కొమార్తె మేరియా థెరిజా రాణికి రాజ్యాధికారమును సొసంగఁ జేయుట ద్వితీయజయమునకు కారణ మయ్యెను. అప్పుడు ప్రాన్సుదేశాధిపు లగు బోర్బోనువంశజులకును ఆస్ట్రియాపాలకు లగు నీ హాప్సుబర్గువంశజులకును చిరకాలమునుండి వచ్చుచుండిన మనస్పర్థలు బలవత్తరము లయ్యెను. 1740 వ సం. న చార్లెస్సు చనిపోవునప్పటికి రాజ్యము అంతఃకలహములపా లయి మిగుల కాకలు గొల్పుచుండెను. చార్లెస్సు తన కొమార్తె పక్షమున చేసిన యేర్పాటు సర్వసామాన్యముగ గౌరవింపఁబడలేదు. ఎవరికి వారు దేశాపహారమునకె యత్నించుచుండిరి. 1740 వ సం. న నే ప్రెడరికు మహామహుఁడు గొప్ప సేనతో "సైలీషియా"పై దండువెడలెను. 'సైలీషియా' యనఁగా ధననిధి యన్నమాట. దీనిని వదలుట కెవ్వరును నిచ్చగింపరు. ఇప్పుడు వర్ధిలుచున్న పరిశ్రమలవలన నేమి, వ్యాపార విశేషములవలన నేమి, ఖనిజసంపదవలన నేమి, ఇది ప్రతివారికిని మమత గొలుపుచుండెను. ఇట్టిది ప్రష్యనాపహారముచేతఁ బడెను. ఇదియే యదనని ప్రాన్సు, బవేరియా, స్పెయిను, సాక్సనీ, సార్డీనియాలు కూడ నడుము కట్టి యాస్ట్రియాపై కత్తి దూసెను. శత్రురాజుల భయము బయట బాధించుచుండ, దేశములోని వ్యవహారములు కడు దుస్థితియందుండెను. ధనమా లేదు. సైనికబలమా తగ్గియుండెను. అధికారులా దుర్వ్యసనారాధనపరులు. అందుచేత, ప్రజ లసంతుష్టులై భయభక్తులు వదలివేసిరి. తురుష్కులతో పోరాడి పోరాడి విసిగొనిన హంగరీరాష్ట్రము కూడ ఆస్ట్రియానుండి విడఁబడుట కుత్సహించుచుండెను. ఇట్టి సమయమున రాజ్యభారము ఒక స్త్రీపై నాప

బవేరియా
మొరావియా
హంగరీ
ట్రాన్సిల్వేనియా
రుమేనియా
బోస్నియా
సర్వియా
బల్గేరియా
మాంటినిగ్రో
ఇటలి

హించెను. మేరియా థెరీసా రాణి సహజసౌందర్యవంతురాలు. రూపలావణ్యములకు తోడు ఆమెకు బుద్ధికుశలత గూడ మెండుగ కలదు. ఆమె యీ రెంటి ప్రాభవములచేతను ప్రజల మనముల నాకర్షించి ఆయా జాతులకు గల యభిమానములను సముచితముగ నిచ్చుచు, వారి తోడ్పాటును సంగ్రహించి, కొంతవఱకు యాంత్రికలోపముల సవరించి, సంస్థానమును ప్రక్షాళించి, ఆస్ట్రియాను శత్రురాజుల బారినుండి తప్పించి, తన తండ్రి సదుద్దేశమును సఫలీకృతముం జేసి లోకవిఖ్యాతిని సంపాదించెను. ఈమె పరిపాలనకాలమునందు హంగేరియనులు గూడ తమ కాస్ట్రియనులతో నుండు సఖ్యమును తెలిసికొని, వారితో సహా దాంపత్యము తెలిసిరి. ఏకరాజపాలితత్వబంధమైన నాకలదనియు, తమ జాతీక మంతయు ఆస్ట్రియనులతో నైక్యమయి యున్నదనియు గ్రహించిరి. నడుమ నడుమ నేదో వైకల్యము లక్షింపబడినను, థెరీసా రాణి యీ విధముగ పొందుపఱచిన భాగబంధమే మూలస్థాపనమయి ప్రస్తుతపు ఆస్ట్రియా హంగేరీ రాష్ట్రసంధానమునకు ముఖ్యబలమగుచున్నది. తదనంతరము 1848, 1861, 1865 సంవత్సరములందు హంగేరియనులకును ఆస్ట్రియనులకును హితములగు రాజ్యతంత్రములు వచ్చెను గాని, యొక్కటియు బలప్రదము గాకపోవుటచే, కడపటి సంవత్సరమున ప్రస్తుత చక్రవర్తి యగు ఫ్రాంసిస్ జోసెఫు స్వయముగ హంగేరికి వెంచేసి హంగేరి ముఖ్యపట్టణమగు బుడాపెస్టు నగరమున హంగేరియొక్క స్వాతంత్ర్యమును ఆమోదించి, సామ్రాజ్య సమపరిపాలనము స్వీకరించెను. తరువాత రెండుసంవత్సరములకు, ఆస్ట్రియా హంగేరీలు సమకూడి సమష్ట్యంగీకారమున నొక రాజ్యతంత్రము నాలోచించి ఆస్ట్రియా హంగరీ సామ్రాజ్యమును స్థాపించినవి.

రాజ్యతంత్రము

ఇట్లేర్పడిన యాస్ట్రియా-హంగరీ సామ్రాజ్యము పరిపాలనపద్ధతి మన్యదేశంబుల పూర్వలోకరాజ్యగ్రస్తతేమ నయి, పరోపాసామ్రాజ్యములలో జెలయుత్తుకొని యీ నాటికిని వర్థిల్లుచున్నది. ఇది నిశ్చయముగ ఏకరాజపాలితమయ్యును, రాష్ట్రద్వయము గావున, విదేశవ్యవహారముల నుమ్మడిగ నడరించుకొనుచున్నను, కేవలాంతరంగికవిషయములను ఆస్ట్రియా హంగరీలు వేఱువేఱుగ నిర్వహించుకొనుచున్నవి. విదేశంబులకు రాయబారుల సంప్రుటయు, సామ్రాజ్య సంరక్షణకు సైనికదళమును నిర్మించుటయు, ఈ యుమ్మడి కార్యముల కొక కోశవ్యవస్థను కల్పించుటయు — ఈ మూడు విషయములను రాష్ట్రద్వయమునకు సమష్టిపరిపాలనము జరుగుచున్నది. వీనికి విదేశవ్యవహారక మంత్రి యనియు, సేనాంగమంత్రి యనియు, కోశామాత్యుం డనియు ముగ్గురు మంత్రులు యేర్పఱుపఁబడియున్నారు. తమ యధికారంబులను ప్రత్యేకముగ నిర్వర్తించుచు, రాష్ట్రికపరిపాలనతో నెంతమాత్రము జోక్యము కలుగఁజేసికొనక, వీరు సంయుక్తసామ్రాజ్య పరిపాలనము చేయుచున్నారు. ప్రథముఁ డగు విదేశికమంత్రి రాజకుటుంబమునకుఁ గూడ నమాత్యుం డగుటవలన చక్రవర్తికి విదేశవ్యవహారములు చెప్పుటకప్పుడు నివేదించుట తటస్థమగుచున్నది. అన్యజాతీయులతో సంధులు సలుపుట, కాలానుసారముగ వారితో యుద్ధమునకుఁ గడంగుట మున్నగు బహిర్వ్యవహారము లన్నియు వీరి పరములయి యున్నవి. సేనాంగమంత్రి సర్వసేనాసముదాయములకు యుద్ధనాయకత్వము వహించి, దానికి తగు నేర్పాట్లు చేసి, సామ్రాజ్యసంరక్షణభారమును వహింపవలసియున్నది. ఆస్ట్రియాకును హంగేరికిని వేర్వేఱుగ నుండు సైన్యములపై వీరి కధికారము లేదు. ఈ ప్రత్యేకసైనికదళములును, సామ్రాజ్యసైనికదళములును, అన్నియును సామ్రాజ్యాధికారియగు చక్రవర్తికి స్వాధీనములయి యున్నవి. విదేశాంగమంత్రి స్వయముగ ముఖ్యమంత్రి యగుటచే విదేశవ్యవహారములను చక్రవర్తి కట్టి సన్నిహిత సంబంధ మేర్పడెనో, అట్లే, సైనిక కార్యములు కంతకును సర్వాధికారము వహించుచుండుకొనుట వలన సేనాంగమంత్రితో గూడ నట్టి సన్నిహిత సంబంధము చక్రవర్తికి కుదిరియున్నది. ఇక, ఉభయ రాష్ట్రములను సామ్రాజ్యముగ చేసిన ఋణవ్యయములను సరిగా వ్యవహరించుటకు, సామ్రాజ్యమున కంతకును సమ మగు నాయవ్యయములను నిర్ణయించుట మొదలగు సామ్రాజ్యకోశాధికారము సంతయును కోశమంత్రి నిర్వర్తింపవలసియున్నారు.

ఈ ముగ్గురు మంత్రులును సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యసభకు జవాబుదారులై యున్నారు. దీనికి నూట యిరువది మంది ప్రతినిధులను ప్రతి సంవత్సరముగ ఆస్ట్రియా-హంగరీ రాష్ట్రములు పంపుచున్నను, ఈ సభ యేకస్థముగ సమకూడదు. హంగరీ ప్రతినిధులు 60 మందియు హంగరీలోను, ఆస్ట్రియా ప్రతినిధులు 60 మందియు ఆస్ట్రియాలోను సభ తీరుదురు. వీరి సేవాకాలమునందు సమకూర్పబడు నాటి వంతుల ప్రకారము ఒక సంవత్సరము ఆస్ట్రియావారి వియన్నా నగరమునందును, మఱుసటి సంవత్సరము హంగరీవారి బుడాపెస్టునగరమునందును చక్రవర్తి సమావేశము చేయుచుండును. ఇట్లు చక్రవర్తిచే నుపపాదింపఁబడిన సమావేశమున ముందుముందు చర్చింపఁబడిన సారాంశములు రెండవ రాష్ట్రముయొక్క సామ్రాజ్యసభాభాగమునకు తెలియఁజేయుచుండును. అప్పుడు వారు తద్విషయములకు తమ యంగీకారమును చక్రవర్తికి నివేదింపవలసియున్నది. ఇట్లు ఒకరి తరువాత నొకరికి సంవత్సరము విడిచి సంవత్సరమున నుపపాద్యాధికారము లభ్యమగుచుండును. ఆ సారాంశములు ద్విభాగాంగీకారమును పడసిన పిదప సామ్రాజ్యమున కంతకు ననువర్తించుటకు చక్రవర్తియొక్క యనుమతిని పడయవలసియున్నది. ఒకవేళ సామ్రాజ్యసభాభాగములు రెండును, ఒకటితో నొకటి యేకీభవింపక పోయినయెడల, తద్విషయములను నుపపాదించినసభవారు పునర్విచారణ చేసి, తదనంతరము తిరిగి రెండవసభాభాగమునకు తెలియఁజేసి వారి యంగీకారమును రెండవ పర్యాయము కోరుదురు. అప్పటికిని వారి యంగీకారము గానియెడల, మరియొకసారి పునర్విచారణయు, అంగీకారాహ్వానమును జరుగును. ఇట్లు ముమ్మాఱు రెండు భాగములును భావపరివర్తనము సలిపినను,

వారి కోరికలను తరుగనియెడల, రెండు భాగములనుండియు సమ భాగములుగ సభ్యుల నొకచో చేర్చి వారి వోట్లు మూలకముగ సారాంశమును నిర్ణయింపవలెను. కట్టకడపటి యీసమాచారమున యీక ధారముతో తమ యంగీకారమును వ్యక్తపఱచుచు సభ్యపత్రికపై వ్రాలు చుంచెను. ఈప్రకారము సామ్రాజ్యప్రాతినిధ్యపద్ధతి యుత్తరమున నాలోచన సల్పినను, సామ్రాజ్యమునకు సంబంధించిన కార్యముల నేకాభిప్రాయముగనే నిర్ణయించుచుండును.

పై వివరించిన సామ్రాజ్యశక్తియొక్క యభివృద్ధికి మూలకారణములు కలవు. 1764వ సంవత్సరమున నాల్గవ ... పన్నుల విషయమై ... అభిప్రాయము ... చేసిన స్థిరనిర్ధారణమును, 1713వ సంవత్సరమున ఉత్రెక్టు సంధి ప్రకారము ... శక్తి లేనివారై తమ తమకోరికలను తీర్చుకొనుటకు సామ్రాజ్యస్థితి కారణములవలెను ... యంగీకారము ... పొందిన ... పత్రిక; 1848, 1860, 1867 సంవత్సరములలో ఒకటొకటిగా ... ఆస్ట్రేలియా ... వారి ప్రస్తుతస్థితిని ... పత్రికయును — ఈ ... ఆస్ట్రేలియా ... సామ్రాజ్య ... నిల్చియున్నవి.

ఆంగ్లేయవిజయప్రార్థనము

చాగరాల వేంకటాద్రిగారు

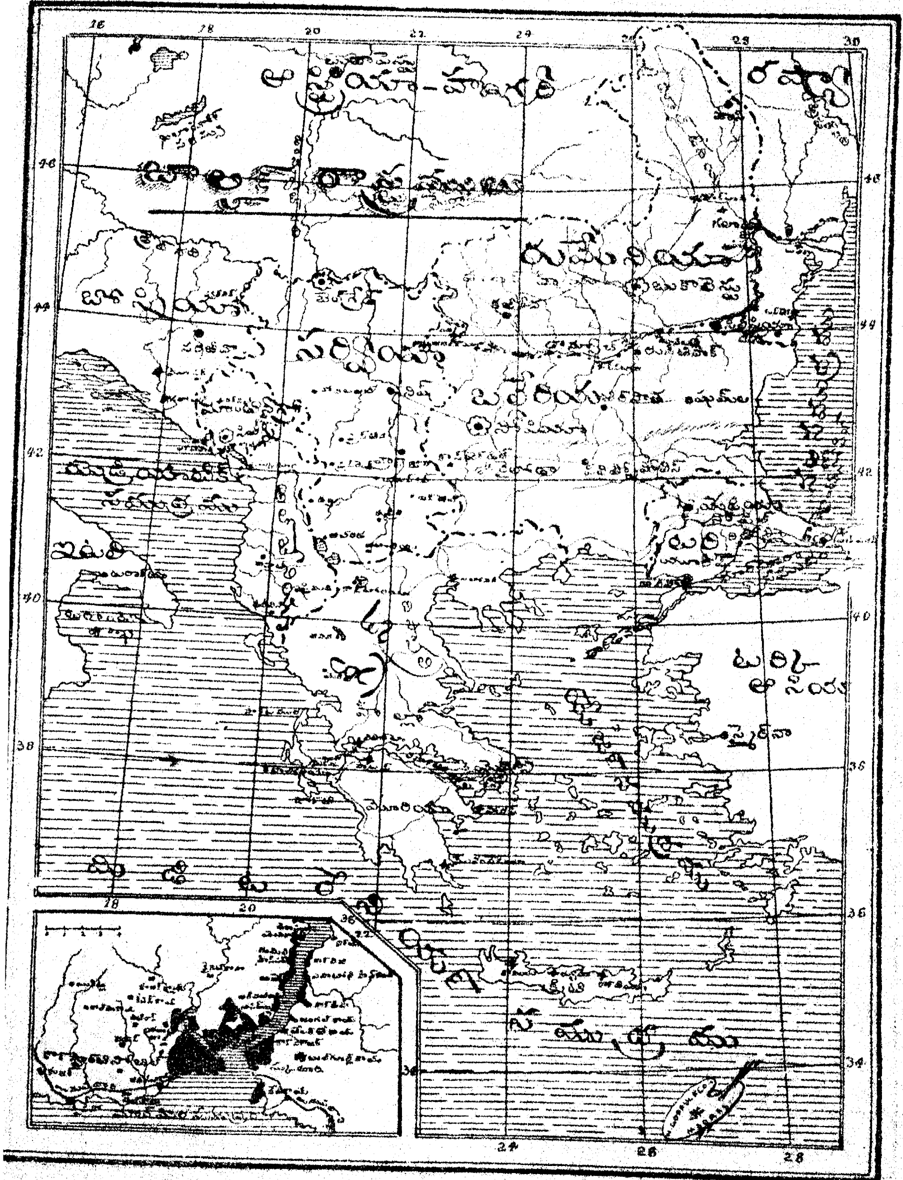
కృ. సకలవస్త్రములు సుజను కీర్తి వలెన్ గనుపట్టు చుండగన్
సుమనుగ నుండు నీ సుగుణశోభితు సత్ప్రతిపాలనంబు నా
ధమహితము జార్జి భూవరుడు దిగ్విజయుండు బూనరో యిస్సు స
ద్వ్యహయుని శ్రీజనార్దనుని విష్ణుని సన్నుతు భక్తిగ గొల్చెదన్. 1

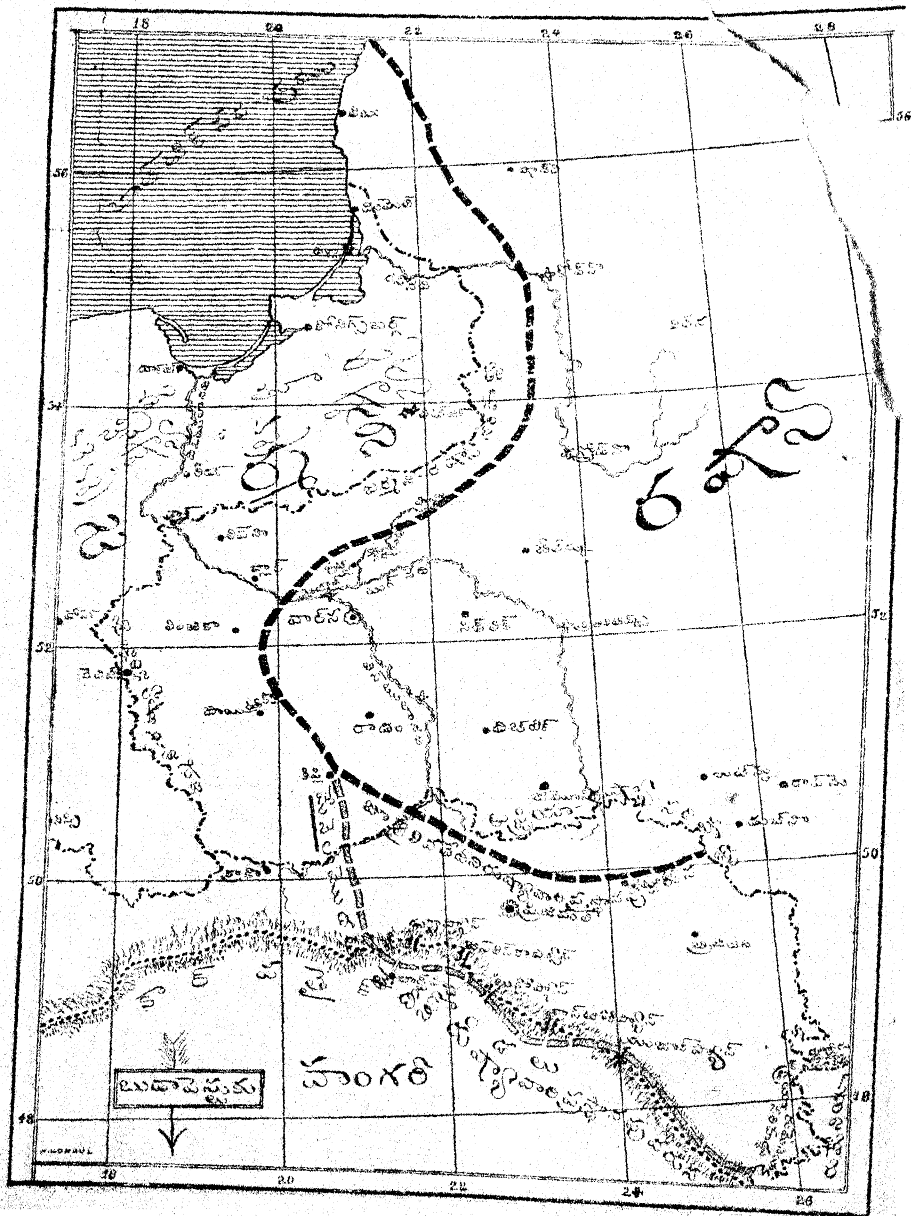
మ. ఘనసామ్రాజ్యము జనార్దనుండు సురసన్మాన్యుండు దేవుండు స
ద్వినుత జార్జి నృపేంద్రు సద్ధ్వజ మిలన్ విశ్వవ్యాప్తంబై వెలుం
గ దిగంతంబుగ ధాత్రీధిశ్య సుగుణిన్ గాన్పింపగాం జేయుగాం
గదనంబందు రిపుక్షమాపతులకున్ గండోలు మిమ్మల్ని గా
నదరుగుండెలు చేసి పాఱగను జేయన్ దక్షు మూర్తుల్‌గన్ 2

చ. హరిమదమున దుష్టు పంపడగి హాలాగ్రమునుచేతను గెలుకొనుటన్
నలినిలి నోచు దుప్పు క్రీడు నాశనమొందు రిపుక్షితీశ్వరుల్
కలహమునందు జార్జి నృపు ఖడ్గముచేతను శ్రీజనార్దనుం
డలఘుతరంబుగాను గరుణాదృష్టి జేయుగాత్రులన్. 3

శా. శ్రీరమ్యంబుగ లండను నగరమునన్ శోభాంచితున్ మాతోలుండై
మేరీరాణిని గూడి సంతసమునన్ మిత్రాళి యుప్పొంగగన్
ధారుణిం దని యొంది కీర్తిశ్రీకిన్ బాలించు జార్జిప్రభున్
గామ్యంబునకు గ్రోమంగాక్షతి భువిన్ గాంచేశ్వరుం డేయొసన్. 4

ఉ. హైందవరాజ్యలక్ష్మి దగ నందిరుహాహాలుం జొచ్చు జయంబో
నందముగాను నాస్తిపురమందున గద్దియ నెక్కి మేలునే
ర్పొందగ జేసినట్టి కడు యోగ్యుని జార్జిధరాధినాథు సా
నందమున జేయుగాత దగ న్యాయమునన్ భగవంతుడెప్పుడున్. 5

16
18
20
22
24
26
28
30
46
44
42
40
38
36
34

18
20
22
24
26
28
56
54
52
50
48
రష్యా
హంగరి
బుడాపెస్టుకు

అమృతాంజనము

నాగపూరు ప్రదర్శనమునందు

యీపతకము బహుమానమిచ్చిరి.

పలుమందులను కొనిన మోసముగలుగును.

తలనొప్పుల మాన్పును. | దగ్గును తగ్గించును.
అన్నినొప్పుల బారద్రోలును. | కీలుబాధను తీసివేయును.
వాపులరూపు మాపును. | వెల 0-8-0 లు మాత్రమే.
దురదను తొలగించును. | ఎముకల వెడలగొట్టును.
వేలకువేలు విక్రయము. | కీళ్ళనొప్పుల పోగొట్టును.
వాయునొప్పుల బాపును. | పడిశెముల పగిలించును.
బెణుకుల భేదించును. | పక్షవాతమును పోగొట్టును.

పంచభాషల సుద్దగల యీ అమృతాంజనమునే చూచి కొనవలయును.

అమృతాంజనమును కొననివారు లేరు.

అమృతాంజనము జగత్ప్రసిద్ధిని గాంచియున్నది.

చిరునామా:—

అమృతాంజనం డిపో,

7, తంబుసెట్టివీధి, మదరాసు.

వైద్యరత్న, పండిత డి. గోపాలాచార్యులు ఏ. వి. ఎస్; ఏ. ఎం. బి. వారి

సుప్రసిద్ధ ఆయుర్వేద ఔషధములు

జీవామృతము.

ఏకారణముచేతనైనను శరీరదార్ఢ్యము తగ్గినప్పుడు రెండు సీసాల మందు సేవించిన తోడనే యథాస్థితి శరీర బలము పట్టును. ధాతువులను రక్తమును వృద్ధి చేయును.

వెల సీసా 1-కి రు. 3—0—0.
వెల డజను 1-కి రు. 32—0—0.

అమృతామలక తైలము.

జ్ఞానతంతులకు మెదడుకు సర్వాయుధము. ఈ అమృతామలక తైలాభ్యంజనముచే శిఖగ్ధమునకు వాడిగలుగును.

ప్రధానాంగమగు శిరస్సు చల్లబరుపబడుటచే సర్వావయవములకును సంతుష్టిగలుగును.

6 ఔన్సుల సీసా 1-కి రు. 0—12—0.
6 ఔన్సు సీసాలు 12 రు. 8—0—0.

ఆయుర్వేదాశ్రమ గ్రంథమాల

వైద్యవృత్తి నవలంబింప దలంచినవారికే గాక సాంప్రదాయ వైద్యశిక్షణముగల వారలకు సయితము మిక్కిలి ఉపయుక్తములు. ఇందొక్కొక్క గ్రంథము నొక్కొక్క విషయమును కరతలామలకముగ నొనర్చును. విశేష విషయముల నెఱుంగ గోరువారు మా పుస్తకములపట్టిక కొఱకు వ్రాసికొనిన బంపబడును. పుస్తకముల నన్నిటిని గోరువారు మా గ్రంథమాలకు శాశ్వత చందాదారులగుట మంచిది.

ఇప్పటికి తయారైన గ్రంథములు.

	చందాదారులకు	ఇతరులకు
మాధవనిదానము	రు. 3—0—0	3—0—0
అర్కప్రకాశము	,, 1—8—0	2—0—0
ఆయుర్వేదపరిభాష	,, 1—2—0	1—8—0
పథ్యాపథ్యము	,, 0—12—0	1—0—0
భేషజకల్పము	,, 0—12—0	1—0—0
అగస్త్యవైద్యము	,, 0—3—0	0—4—0
వస్తికర్మము	,, 0—3—0	0—4—0
ఆయుర్వేదాంగశల్యతంత్రము	0—3—0	0—4—0
ఆయుర్వేద చరిత్రము	,, 0—3—0	0—4—0

సుశ్రుతసంహిత - చరకసంహిత (అచ్చులోనున్నవి)

మహర్షిప్రోక్తములగు అనేకాయుర్వేదీయ ఔషధములు ఎల్లప్పుడు సిద్ధముగనుండును.

కేటలాగు ఉచితము.

టెలిగ్రాఫిక్ అడ్రసు:—

పండిట్, మదరాసు

ఆయుర్వేదాశ్రమం. మదరాసు, 55 ఆచారప్పన్ వీధి, జార్జిటవున్ మదరాసు.

☞ ప్యాకింగు పోస్టేజి, వేరు.